

לאחר זמן שנוכל לומר אף אם נשתמש בו הגוי כבר שמה נשתנה מעת לעת ונפגם או נשתרת ביד ישראל אחר שלקחו מן הגוי מעת לעת אוליגן לקולא ואין חוששין בדיעבד ואם לקחו מן הגוי באותו היום שנתנו לו ועבר והשתמש בו בלא הגעלה יש אומרים המאכל כמו בכלי שהוא בודאי בן יומו ובמקום צורך יש להקל בדיעבד ולכתחילה יש לזהר בכל עניין אפילו בעבדים ושפחות הגוים שבבית ישראל שלא לייחד כלים שלנו אצלן שמה ישתמשו בהו בדברים האסורים וע"ל סימן קל"ז :

ואם שלח קערות עם המאכל שבהן לגוי ושהו שם בבית הגוי אם ניכר המאכל ששלח ישראל בתוכו מותר ולא חיישינן שמה אבל הגוי גם כן בה מאכל כזה של איסור ואם לא ניכר המאכל אסור אם רגילין להדיח כלים בחמין דחיישינן שמה הודח זה עם כלי של איסור שהיו מלכלכים באיסור בעין ואסרו אותו שהרי כבר אמרנו שהאיסור הגדול בעין אינו נעשה פגום :

כלי סעודה שהם ביד גוי כגון קדירות מקורר וסבינים מן האומן וכדאי גונא ורוא מסוח לפי תומו ואומר חדשים הם ויראה שהיא אמת כמו שהוא אומר שלא ניכר בהן שנשתמש בהן מותר לקנותם ממנו אבל הנכנס באקראי לביתו של גוי יש שם כלים קרובים לחדשים והוא מסוח לפי תומו שחדשים הן אין לסמוך על דבריו להשתמש בהן ולכתחילה מיהו בשעת הדחק כגון שנתארח בבית הגוי ואין לו כלים יכול לסמוך עליו אם נראה לו שהם חדשים וע"ל סימן קל"ז : כללא דמילתא אין ליקח כלי מן הגוי אלא אם כן יש לו למכור הרבה כלים והוא קונה ממנו כלי מתוך אותם הכלים שכנגד זה דאי לא נשתמש בהן הגוי אלא נקאם או עשה אותם למכרם :

יב יש מי שאומר שקערות הבאים מעבר לים והם של חרם שקערורות ירקקות או אדמונית אסור להשתמש בהן בחמין לעולם ולכתחלה מפני שאינם חדשות שהגוים משמשות בהן ומתוך שעיעתן אינו ניכר :

יב יש מי שאומר שקערות הבאים מעבר לים והם של חרם שקערורות ירקקות או אדמונית אסור להשתמש בהן בחמין לעולם ולכתחלה מפני שאינם חדשות שהגוים משמשות בהן ומתוך שעיעתן אינו ניכר :

הלכות יין נסך

קבג כמה דינין מיינן נסך ובו כ"ו סעיפים :

א יין שנתנסך לע"ז אסור בהנאה מן התורה דלפינן לה מקראי דכתוב ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים הרי שהקיש הכתוב זבח של עבודה זרה למת מה מת אסור בהנאה כמו שיתבאר לקמן סימן אשמ"ט בע"ה אף זבחי עבודה זרה אסורים בהנאה ואחר כך הקיש הכתוב יין שנתנסך לע"ז לזבח שנובח לה דכתוב בפרשת האזינו אשר חלב זבחימו יאכלו ישתי יין נסיכם פסוק זה קאי למעלה על כי דין ה' עמו וגומר ופי' אסור להם משה לישראל כשידין ה' עמו ישראל בייסורין על עמירות שבידם ושעברו עבדו' וזה אז יאמר להם הקב"ה לישראל אי אלקימו צור חסיו בו ר"ל איה ע"ז שרשם שהיא היתה הצור שחסו בו אשר חלב זבחימו יאכלו וגומר ר"ל אותן אלקות אכלו חלב של הזבחי' שזכחו ושתו יין נסיכם שנמכו להם יקומו עתה ויעזרוכם וגומר הרי שהקיש היין שנתנסך להם לזבח שלהם מה זבח אסור בהנאה אף יין נסך אסור בהנאה ודוקא שנתנסך לה בתורת תקרובת כדרך עבודתם אבל כסם יינם של גוים ומגען שנגעו ביין שלנו אינו אסור מן התורה וזבל הכמים גזרו גם איסור תאנה על סתם יינם ועל מגעם כ"ו ביין שלנו ועיקר הגזירה לא היתה אלא משום יחוד בנותיהם שלא יבאו לייחד עמדם על ידי השתתיה ויבאו לזנות למי להתחתן עמהן ודוקא ביין גזרו כן שיש בו קרוב הדעת למי ששותין יחד אבל בשאר משקין דלית בהן איקרובי דעתא כל כך לא גזרו בהן משום בנותיהן ומן הטעם הזה לא היו צריכין לאוסרו אלא בשתייה ולא בהנאה מ"מ ראו חכמינו ז"ל שאם לא יאסרו אותו גם בהנאה הרואים לא ידעו הטעם דמשום בנותיהם, ויהיו סבורים לומר דמשום ניסך נאסר ויבאו להתיר ניסך ממש בהנאה לכך גזרו גם על סתם יינם ומגען איסור הנאה כדי להשוות היינו' שלהם ואם תאמר אם כן גזירת בנותיהן למה י"ל אדרבה הוא עיקר הגזיר' דמשום יין נסך לחוד' לא היו גוזרין כלל דיין שנתנסך לע"ז הוא מיעוטא ומשום המיעוט לא היו גוזרין ארובא אלא כיון שהוצרכו לגזר' על סתם יינם ומגען משום בנותיהן חששו שמה יטעו וישוון יין נסך ממש להתירו בהנאה והצרכו לגזור גם על זה איסור הנאה גזירה משום יין שנתנסך לע"ז :

ה תבשיל שיש בו יין ונגע בו גוי אפילו קודם שהרתיה אין בו משום יין נסך שהיין בטל ברוב ואין בתבשיל שם יין בר"א בתבשיל שאין היין ניכר בו בעין אבל בשומין או הדרל שנתנו בו יין והוא בעין שהרי צ"ל למעלה יש בו משום יין נסך והוא שלא נשתנה טעמו מחמת הר"א שהוא מעורב בו ואם נתערב יין ביין מבושל אם יש בו רבש לכלי עלמא שרי דאמרין סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו דבה עליו ומכטלו ואם אין בו רבש י"א דמשערין המבושיל כאילו היה מים ואם לא היה בו מ"א יין מותר ויש אומרים שאפילו אין במבושיל אלא הרוב כנגד היין החי שנאסר על ידי המגע אין המגע אוסרו ויין שנקרש אין בו משום מגע גוי וכל שבן אן נגע הגוי בחרם הבלוע מיון שכל אלו לא היו בכלל הגזירה שאינם נקראים יין :

ו חומץ לאו בר ניסוך הוא לפיכך חומץ שלנו אינו נאסר במגע גוי ומאימתי הוא חומץ נמור שאינו נאסר כל שמשליכין אותו על הארץ והוא מבעבע שאז הוא חזק מאד ומותר להניח לגוי ליגע בו לכתלה וכל זמן שאינו חזק כל כך נאסר במגע גוי דשמוא עריין יין הוא וחומץ של גוים אף על פי שהחמין הרבה והוא חזק מאד לא פקע איסוריה מיניה שהרי תחלתו היה יין ונאסר : ז מצא חביות של יין שנתחמץ אם הוא חזק כל כךע שמוכעבע כשמשליכין אותו על הארץ אע"פ שידוע שתוך ג' ימים שעברו נגע בו גוי אין לחוש למגעו שכיון שהוא חזק כ"כ אמרינן חזקה היא שעברו עליו יותר מוג' ימים שכבר החמין ולא נאסר במגע גוי שנגע בו תוך ג' ימים :

ח ענבים שלא נתבשלו ועריין הם חמוצים היין היוצא מהם נקרא יין ונאסר במגע גוי שאין אנו בקיאים עד מתי נקראו בוטר יין מוגז אפילו נתן בו מים הרבה כל זמן שיש בו טעם יין יש בו משום יין נסך ויש מתירין כשיש במים ששה חלקים כנגד היין וע"ל סימן קל"ד :

ט תמד והוא מים שנותנים על גבי החרצנים אט. נדרכו כרגל ולא נעצרו בגלגל וקורה פעם ראשון ושני עדיין נשאר מיצוי וליחלוהי' יין החרצנים ונאסר אותו התמד במגע גוי אפי' לא מצא בו אלא כדי מרת מים שנתן לתוכן דאמרין היין שהיה כוגם יצא על ידי שרייתן והמים נבלעו במקומו בחרצנים ואם נעצר' בגלגל אין בו משום יין נסך אלא א"כ נתן ג' מדות מים ומצא ד' דעיניו רואת שיון יצא מן החרצנים יש מי שאומר שאין להתיר מגע גוי משום תמד כל שהוא משובח לשתייה משום דמחילף ביין גמור :

י יש להזהר שלא להוציא החרצנים והזנים מדגתות ע"ז גוי אפי' אחר שהוציאו מהם יין ראשון ושני שעריין יין טופח בהן ונאסר במגעו של גוי :

יא שמרים שלנו שתמדן אף על פי שלא מצא בהם אלא כדי מרתן אפ"ה פעם ראשון אסורין במגע גוי שהמים נבלעו בשמרי' והיין יצא ופעם שני מותר שכבר יצא יין שהיה בהם בשרייה :

לקנות ולמכור כדי להשתכר ויש מקולין גם כזה ומוטב להחמיר ע"ל סי' קל"ב :

ב אסור לעשות מרחץ אפי' מסתם יינם לחולה שאין בו סכנה דהר"ח ז"ל דרי הוא כשתיה אע"פ דבשאר איסורין לא גזרו אפילו על הסיכה משום שתייה עזרי לא מצאו בגמ' שאסרו לסוך בחלב או בשומן חזיר מכל מקום בדבר איסור הנא מצד מחמת גזירה העבודה זרה החמירו בו לעשו' הר"ח ז"ל כשתיה וע"ל סימן קנ"ה :

ג וכיון שמשו' צד ניסוך אסרו היין לא אסרו' אלא כיון דראוי לנסך ע"ג מזבח אבל שאינו ראוי לנסך לא אסרו ויין מבושיל אין ראוי לנסך וגם הם אין מנסכין אותו לעבודה זרה לפיכך יין מבושיל שלנו שנגע בו גוי מותר לשותו כיון שאינו ראוי לנסך ומאימתי נקרא מבושיל משדרתיה על גבי האש :

ד וכן יין שמערבין בו רבש או פלפלין ואח"כ נגע בו גוי אם נשתנה טעמו מחמתן שוב אינו נקרא יין כיון שנשתנה טעמו ואינו בכלל גזירת יין דמגע גוי ודוקא שיש בו רבש הרבה עד שנשתנה טעמו כדכתבנא אבל אין לדתירו אפי' כשיש בו טעם רבש מטעם שאין ראוי לנסך על גבי מזבח דכתבי כי כל שאור וכל רבש לא תקטירו וגומר חז"א דאם כן בטלה גזירת מגע גוי ביין שלנו שכל אדם יעשה כן ביינו ופקיע עצמו מאיסור יין נסך ונמצאו שותים תמיד עם הגוים ויבאו מתוך כך להתייחד עם בנותיהם ולא דמי ליון מבושיל שרתירו דהתם ליכא למוחש שישב' אדם כל יונו כדי לשותו עמו הגוי דפריחא ליה מילתא טובא ולא יעשה אבל לתת בו טעם רבש או מעט שאור דבר נקל הוא ויעשה כן כדי שלא יאסר יינו במגע גוי ועוד אף את"ל שלא גזרו אלא ביין שראוי לנסך שכל גזירתם אישש ניסוך אסמכוה מאן לימא לן דאניהו לא מנסכי יין המעורב בו שאור ורבש הלא הם מקריבין בנות שוח ופירות לע"ז שאסרת' תורה למזבח דבשלמ' יין מבושיל אנו יודעין שאין מנסכין אותו גם לע"ז אבל זה לא ראינום גזרין בו :

ה תבשיל שיש בו יין ונגע בו גוי אפילו קודם שהרתיה אין בו משום יין נסך שהיין בטל ברוב ואין בתבשיל שם יין בר"א בתבשיל שאין היין ניכר בו בעין אבל בשומין או הדרל שנתנו בו יין והוא בעין שהרי צ"ל למעלה יש בו משום יין נסך והוא שלא נשתנה טעמו מחמת הר"א שהוא מעורב בו ואם נתערב יין ביין מבושל אם יש בו רבש לכלי עלמא שרי דאמרין סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו דבה עליו ומכטלו ואם אין בו רבש י"א דמשערין המבושיל כאילו היה מים ואם לא היה בו מ"א יין מותר ויש אומרים שאפילו אין במבושיל אלא הרוב כנגד היין החי שנאסר על ידי המגע אין המגע אוסרו ויין שנקרש אין בו משום מגע גוי וכל שבן אן נגע הגוי בחרם הבלוע מיון שכל אלו לא היו בכלל הגזירה שאינם נקראים יין :

ו חומץ לאו בר ניסוך הוא לפיכך חומץ שלנו אינו נאסר במגע גוי ומאימתי הוא חומץ נמור שאינו נאסר כל שמשליכין אותו על הארץ והוא מבעבע שאז הוא חזק מאד ומותר להניח לגוי ליגע בו לכתלה וכל זמן שאינו חזק כל כך נאסר במגע גוי דשמוא עריין יין הוא וחומץ של גוים אף על פי שהחמין הרבה והוא חזק מאד לא פקע איסוריה מיניה שהרי תחלתו היה יין ונאסר : ז מצא חביות של יין שנתחמץ אם הוא חזק כל כךע שמוכעבע כשמשליכין אותו על הארץ אע"פ שידוע שתוך ג' ימים שעברו נגע בו גוי אין לחוש למגעו שכיון שהוא חזק כ"כ אמרינן חזקה היא שעברו עליו יותר מוג' ימים שכבר החמין ולא נאסר במגע גוי שנגע בו תוך ג' ימים :

ח ענבים שלא נתבשלו ועריין הם חמוצים היין היוצא מהם נקרא יין ונאסר במגע גוי שאין אנו בקיאים עד מתי נקראו בוטר יין מוגז אפילו נתן בו מים הרבה כל זמן שיש בו טעם יין יש בו משום יין נסך ויש מתירין כשיש במים ששה חלקים כנגד היין וע"ל סימן קל"ד :

ט תמד והוא מים שנותנים על גבי החרצנים אט. נדרכו כרגל ולא נעצרו בגלגל וקורה פעם ראשון ושני עדיין נשאר מיצוי וליחלוהי' יין החרצנים ונאסר אותו התמד במגע גוי אפי' לא מצא בו אלא כדי מרת מים שנתן לתוכן דאמרין היין שהיה כוגם יצא על ידי שרייתן והמים נבלעו במקומו בחרצנים ואם נעצר' בגלגל אין בו משום יין נסך אלא א"כ נתן ג' מדות מים ומצא ד' דעיניו רואת שיון יצא מן החרצנים יש מי שאומר שאין להתיר מגע גוי משום תמד כל שהוא משובח לשתייה משום דמחילף ביין גמור :

י יש להזהר שלא להוציא החרצנים והזנים מדגתות ע"ז גוי אפי' אחר שהוציאו מהם יין ראשון ושני שעריין יין טופח בהן ונאסר במגעו של גוי :

יא שמרים שלנו שתמדן אף על פי שלא מצא בהם אלא כדי מרתן אפ"ה פעם ראשון אסורין במגע גוי שהמים נבלעו בשמרי' והיין יצא ופעם שני מותר שכבר יצא יין שהיה בהם בשרייה :

לבוש

הלכות יין נסך

עמרת זהב

בשרייה ראשונה אבל שמרים של גוי לעולם אסורים אפילו לא מצא אלא כדי מרתו אפילו תמך כמה פעמים דהא עיקרן מאיסורא אתו יין צימוקין שהם ענבים יבשים שנתן עליה' מים הרי זה כיון גמור ומתנכך שהרי עיקר טעם מיצוי ענבים יש בהם אע"פ שנתייב' טעם יין שבהם נשאר בהן ועכשיו על ידי שרייה יצא :

יב חבית שפנה שמריו ושכשבו במים אין לחוש אחר כך לשום מגע לפי שהיין בטל במים ששכשך בהם :

יג חרסים שבלעו יין הרב' של יין נסך עד שכשורין אותם במים פולטין יינם הרי הן כמורה ואסורים בהנאה :

יד הרצנים והוגים של גוים וכן שמרי יין שלהם תוך י"ב חדש אסורים בהנאה שעדיין טעם יין יש בהן ולאחר י"ב חדש

מתרין אפילו באכילה שכבר יבשו מאד ועץ או עפרא בעלמא דמיין מיהו גם לאחר י"ב חדש לא רצו להתירם בעין עד שתמך תחלה במים דהוה תרתי לטיבות' אבל אם לא תמך אסורים לעולם אפילו יבשם בתורו וכל זה לא מיירי אלא בהרצנים שהיו תוך

י"ן נסך אבל אם שלא הגוי הרצנים מן הגת קודם שהמשיך היין שאז עדיין לא נאסר כמו שיתבאר בע"ה אינן אסורין וכן אלו שהורכבין הענבים בחבית אף על פי שהיין צף עליהם למעלה

מותרים כמו שיתבאר בדין משיכת יין בע"ה :

טז המחמיץ עיטמו בשמרי יין של גוים תוך זמן איסורם הרי הוא כמתם וכל העיסה אסור בהנאה דמילתא דעביד' לטעמיה

אפילו באלף לא בטיל ובמקום שדרך הגוים לחמץ בהם ע"ל ט"ו קי"ד אם מותר ליקח מהם :

מז יש מי שאומר שתמצית היין הנקדש על דופני החבית והקנקנים נהגו בו היתר שמשתמשין בכלי גוים לאחר י"ב

חדש או לאחר מילוי ועירוי ג' ימים כדון עירוי ואין מקלפין התמצית הנקדש עליו מפני שהוא נתייבש הרב' וכיון שנתייבש

כ"כ עד שאפילו שורין אותן במים אינו חוזר לליחותו שרי שהרי לא גבל מן המילוי והעירוי דוראי כבר בלה כל ליחלוות יין שבו

ובעפר בעלמא הוא :

יז מאימתי נקרא יין ליאסר כמגע גוי משהתחיל לימשך והיינו משמשך בנת עצמה אף על פי שעדיין לא ירד וקלח ממנו

לחץ כלום שנגת הוא מורדן ופינה הרצנים והוגים למקום אחד עד השוליים ונשאר היין לברו צלול עומד במקום אחד זהו נקרא

המשכה ואם אז נגע בו הגוי נאסר כל מה שבנת אפילו לא נגע אלא בהרצנים ווגים אם יש בהם טופח על מנת להטפוח ואסור אבל

כל זמן שלא הבריל היין עד שול' הגת מן הרצנים והוגים לא הוי המשכ' אף ע"פ שיש הרבה יין במקום אחד מכונס כגוים' אחת

שבין הרצנים והוגים שאינה מגיע עד השוליים אינו נאסר כמגע גוי הילכך אם הגת סתומה ומלאה בעניין שאז איפשר ליין לברו

לימשך בה אין בו תורת יין ליאסר כמגע גוי ואפילו לקח הגוי בירו דרכה יין עם הרצנים ווגים לא הוי המשכה ומותר להחזירם לתוכו :

יח אבל אם מילא הגוי מהגת כוס יין וכיון לשלותו מההרצנים והוגים הוה המשכה ונאסר אפילו כל מה שבנת וכל שכן אם

אם הוציא מהיין דרך הברוא דהוי המשכה ונאסר כל היין שבנת וכן אם נתן סל לתוך הגת או לתוך גינית שהיא דרוכה נקרא

המשכה כיון שהיין שבתוך הסל הוא צלול ונברל מן הרצנים והוגים שדופני הסל מפסיקים ביניהם ואם נגע הגוי ביין שבתוך הסל נאסר

כל הגת והגינית :

יט גינית מלאה ענבים דרוכים עומדת בבית הגוי אסור לקנות ממנה שמא המשיך הגוי ממנה ואפילו בהעלמת העין שהעלים

הישראל עיניו ממנה אסור ליקח ממנה אם לא שחתם הגינית :

כ גת שהיא סתומה ומלאה עד שאין שייך בתוכה המשכה המבוארת למעלה וירד ממנה יין ורצנים ביחד לתוך הסל

שלפני הגת שהיין מסתבן בו וממנו ירדלבור אין על מה שבנת תורת יין שהרי מה שירד ממנה אינו נקרא המשכה כיון שהרצנים

זרדו עם היין אלא על מה שבסל יש בו תורת יין דהא מה שמסתבן ממנו לבור הוא יין צלול והוא נקרא המשכה גמורה מן הסל

לפיכך אם נגע גוי כמה שכסל נאסר ואם החזירו לגת אחר כך נאסר מה שבנת משום תערובת יין שבסל שנתערב בו מיהו אם

יש בהרצנים ווגים שבנת ס' כנגד יין שנפל בו מהם מותר דאמרי' סלק את מינו דהיינו היין שבנת כמי שאינו

ושאינו מינו דהיינו הרצנים והוגים רבי' עליו ומכסלו בס' אבל היין שבנת אינו מצרף לבטל בס' דה"ל מין

כמינו דאוסר ביין נסך במשורה ואף על גב דקימא לך בשאר איסורין דבמילין בס' אפילו במין כמינו כראיאת לעיל סימן צ"ח

גבי יין נסך החמירו רבמין כמינו דהיינו יין כיון דליכא למיקם אטעמיה במשורה ובשאינו מינו בס' מיהו דמין כמינו אינו אסור

בהנאה אלא בשתייה ומכרו לגוי חוץ מרמי יין נסך שבו כמו שיתבאר לקמן בע"ה :

כא אין דורכין עם הנכרי יין בנת או בניית אף ע"פ שאין הגוי נוגע ביין לא בירו ולא כרגלו כגון ששם עצים על הענבים

ועלה עם הגוי עליום ונדרכו מכה שניהם עד שיצא היין אע"ה אסור דחיישינן שמא יגע הגוי בידים ביין וינסך ומטעם זה אסור

אפילו כגוי כפות מיהו היינו דוקא כשדרכו בנת שדרך להמשיך משם היין וגזרינן קודם המשכה משום לאחר המשכה אבל בעריבה שאין דרך למשוך משם מותר לדרוך עמו וכן מותר לקנות ממנו ענבים דרוכות בעריבה הואיל ואין דרך למשוך בעריבות :

כב מיהו בדיעבד אם דרך ישראל בנת עמו ולא נגע הגוי ביין אין אוסרין אותו אבל אם דרך הגוי לברו על העצים אף על פי שהישראל עמד על גביו וראה שלא נגע בו והישראל הגביסו בחביות אפ"ה אסור בשתייה דכחו לברו הרי הוא

כנגיעה כמו שיתבאר עוד בע"ה :

כג חבית של יין נסך המונח עם החיות כשרות צריך לעשות

כה היכר דכיון דלא ברילי אינשי מניה יש לחוש שמא ישתי ממנו :

כד אקו"א אדרי"גנטא והוא יין שרוף כשעושיין אותו מיין נסך אף על פי שאינו רק יזעה בעלמא הרי הוא כיון נסך עצמו

שבא ממנו ואסור בהנאה :

כה קונפיט' של קולינדר' מותר ליקח מן הגוים אף ע"פ שנתנין

הקולינדרו כדומין כדי לצמותם ולתקנם מפני שהחומץ נשרף

מהם כשעושיין הקונפיט' ועוד שהוא נ"ט לפגם וע"ל ס' קל"ד :

כו אע"פ שעיקר גזירת היין לא היתה אלא משום בנותיהן כדאמרין לעיל סעיף א' מ"מ לא גזיראלא בייןדשכחי שיכרותו'

ויש לחו' ליהודי בנותיהן אבל ברבש שלהם לא גזרו דלא שכחי שכרותיה ובמדינות האלו אע"פ שעיקר השתייה ושכרות הוא

ברבש מ"מ כיון שתחלת הגזירה לא היתה עליו נהגו בו היתר גמור

ולא חששו לבנותיהן ונ"ל טעמא משום דכל משאינו ומתנינו הוא עמהם וקשה לנו להיבדל מהם כי אדרבה רוב משא

ומתן נעשה מתוך שתייה לא שייך למיגר עליו דה"ל גזירה שאין

הציבור יכולים לעמוד בה וגם חתנות אין שייך כלל בומוננו שהם מרחיקין אותנו מאד כמו אנחנו מהם ע"כ אין שייך לגזו' בו אלא שבין

כיון שכבר גזרו עליו כמניין אף על פי שהגוים בזמנינו אין יודעים

כטיב ע"ז ואין כאן גזירה דיון נסך גמור אלא משום בנותיהם סכל מקום אי אפשר לנו להתירו שצריך מניין אחר להתירו וז"ל

דבר שאינו נמצא:מי ששתה יין נסך בשוגג יש אומרים שיתענה ה"ימ' נגד ה' פעמים גפן שבתורה ויתכפר לו :

קכד מי הוא העושה יין נסך ודיני נגיעת הגוי בחבית

וכו כ"ז סעיפים :

א לא מגע של כל הגוים אסור בהנאה אלא דוקא כגדיל שיורע

בטיב ע"ז ומשמשיה דהיינו כל שזוכר ומזכיר בפיו ע"ז ומשמשיה אבל קטן שלא הגיע לכלל זה אינו אסור כמגע אלא בשתייה

ולא בהנאה :

ב גר תושב דריינו שקבל עליו שבע מצות בני נח וכן גר שמל

ולא טבל מגען אסור בשתייה וכל זמן שלא טבל טבילה צראוי

וכדין טבילתו מקרי לא סבל ויש מקולין כמגען אבל יין שלהן ודאי אסור :

ג הקונה עבדים מן הגוים ומלו וטבלו שוב אין אוסרין יין כמגען ומותר בשתייה אע"פ שעדיין לא נהנו בדין ישראל ולא פסק

שמות ע"ז מפיהם כיון שמלו וטבלו :

ד בני השפחות הגויות שגולדו ברשות ישראל ומלו ועדיין לא

טבלו הגדולים אוסרין כמגען היין בשתייה כיון שלא טבלו אבל כמגע הקטנים מותר אפי' בשתייה כיון שמלו אע"פ שעדיין

לא טבלו מ"מ כל זמן שלא טבלו הרי הן גוים גמורים אע"פ שגולדו בבית ישראל בין גדולים בין קטנים דהא אמן גויות הן :

ה ואם השפחה טבלה לשם עבדות יש מי שאומר שאין בנה אוסר

היין כמגען אפילו עבר רבו ולא מל אותו בין גדול בין קטן

דכיון שאמו טבלה הרי הוא כעבר שמל וטבל אלא שרבו עובר על מצותי שמצווה עליו למולו :

ו כל גוי שאינו עיבר ע"ז כגון הישמעאלים שאין להם פסילים

וע"ז יינו אסור בשתייה משום בנותיהם אבל מותר בהנאה דלא שייך כאן גזירה דמשום חשש ניסוך ומגען ביין שלטו שוה ליינם שאסור בשתייה :

ז יש מי שאומר שכל מקום שאמרו ביין שלנו שהוא מותר בהנאה ואסור בשתייה מפני צד נגיעה שנגע בו הגוי ומשמע אפי' נגע בו הגוי שלא בכונה היינו כגוי עובר ע"ז דשייך ליה גזירה דניסוך

אבל כגוי שאינו עיבר ע"ז ונגע ביין שלנו שלא בכונה או בטפח על פי החבית הרי זה מותר אפי' בשתייה וכן כל כיוצא בזה :

ח ישראל משוך בערלתו אינו עושה יין נסך שאין הניסוך תלוי במילה אלא בכנות הלב וזה אף על פי שהוא משוך בערלתו

לבי לשמום אבל משומד אע"פ שהוא מהול מגעו אסור כמו בשל גוי דלבו לע"ז מיהו נאמן לומר ששכב בתשובה :

ט האגוסים אפי' הטובים שבהם כל זמן שהם בין הגוים כגאוסם אינם יכולין ליהדר כמגע גוי וכיון שהם חשודים עליו אינם נאמנים על של אחרים ואין אוסרין יין כמגען דהא אגוסים הם ואין

לכם לע"ז ודוקא אותן שדרין עדיין בין הגוים ומה שעושיין עושיין כפארה"ס

בפתח' מותך אונסם ובצנעה ים נזהרים מעבירות ואע"פ שאפ"ש להם לכרזה ואונסם בורחים מפני הפסד ממזינותם שלא יוכלו להצילו וכיוצא בנאוסים מיך אבל אם עוברים עבירות גם בצנעה הרי הם מזידיים וכגוים נחשבו אף ע"פ שתחלתו ע"י אונס היה עקשני מוירן הם :

א לא כל מגעת הגוים שזה לאסור שיש שאסור אפי' בהנאה ויש מותר בהנאה ואסור בשתייה ויש שמו"ר אפי' בשתייה כמו שיתבאר הבל לפנינו בע"ה : ומגע גוי לאסור בהנאה צריך ג' תנאים אחד שיכוין ליגע לאפוקי תינעק שנוגע דלא בר כוונה הוא וכן לאפוקי נפל לכור ועלה מת : שני שירע שהיא יין : שלישי שלא ידא עוסק ברבר אחר כגון מכין למדרו או להוציא פרי וכח"ל כמו שיתבאר עוד בע"ה :

ב ויכיר היא הנגיעה האסרת היין בהנאה אם נגע הגוי ביין עצמו בכונתו בין בידו בין ברגלו הרי זה אסור בהנאה וי"א דאם נגע ברגלו אינו אסור בהנאה שאין הדין ניסוך בכך ה"ל הדין כיוון אבל בידו אפי' אינו נוגע בידו ממש אלא על ידי דבר אחר שבידו וישכשך בו אע"פ שלא יצק ממנו כלום אפי' בפיו כגון ששתה ממנו או שמוצץ במינק' מן החבית והעלהו לפיו כל היין אסור בהנאה והיו כנוגע בכולו מ"מ כלי שיש לו חימוץ כמו שיש בכלו שנטולין ממנו לידים ויש בו יין יכול ישראל למצוץ מחוץ זה וגוי מחוטם זה כאחד ובלבר שיפסיק הישראל קודם שיפסיק הגוי שאם יפסיק הגוי קודם מה שנגע בפיו הגוי חורג ומתערב עם היין ואסרו בשתייה ואין להקשות הוא כמוצץ במינק' מן החבית והעלהו לפיו אמ"י וי"א שכל היין אסור בהנאה דה"ל כנוגע בכולו ואם כנוגע בכולו הכא אפי' אם יפסיק הישראל קודם הוה לו לאסרו דהא ה"ל כנוגע הגוי ביין בשעה שהוא מוצץ עם הישראל ויש לומר דשאני התם כשהגוי מוצץ במינקת מן החבית הוא מעלה היין לפיו ונוגע ליין שבחבית שאז כל היין התחתון נעשה בסיס לעליון הילכך ה"ל כנוגע בכולו אבל בכלי זה של חוטמין הוא מושכו מן הצד ואין היין שבכלי בסיס למה שנוגע בפיו הגוי לפי אינו אסור היין שבכלי עד שיפסיק הגוי מלמצוץ שאז חוזר מה שנגע בפיו הגוי לכלי ומתערב עם היין ואסרו בשתייה נ"ל וע"ל סי' קכ"ז למה לא אסרין ליה משום נצוק חיבור :

ג גוי שנכנס לבית או לחנות ישראל ושאל יש כאן יין והוא מחפש ופושט ידו כשהוא מחפש ונגע ביין ושכשכו הרי זה הרי משכשך ככונתו ואסור היין בהנאה ואם אח"כ נתערב היין מזה הכלי ביין אחר דמי היין המשכשך שבו אסור בהנאה והשאר מותר בהנאה ואסור בשתייה לפיכך מוכרו לגוי היין מרמי יין נסך והיונו יין המשכשך שבו : אבל אם הושיט ידו לחבית כסבור שהוא של שאן ונמצאת של יין מותר בהנאה דה"ל נוגע שלא ככוונה :

ד ואם פשט הגוי ידו לחבית של יין שלא בכונת מגע אלא אלא ברבר אחר כגון לטול משם דבר שנפל לו שם לא נאסר בהנאה אפי' אם יודע שהוא יין שאינו מכין אלא לטול את שלו אבל בהוצאת ידו ישכשך ויאסר בהנאה כיצד יעשה יתפשט בידו קודם שיוציאה כרי שלא ינדה וישכשך בכונה ופתחו נקב בחבית ולמטה עד שיצא היין וירד למטה קירו ואז הוא מותר בהנאה דהא לא שכשך :

ה חבית שניטלה ממנה הכרוא והכנים בה הגוי אצבעו עד שנגע ביין שמכנסים הוה נוגע בכולו וכל היין שבחבית אסור בהנאה וכן אם הוציא ברוא החחובה בנקב הנוגעת ער היין שמכנסים אי אפשר שלא שכשך בראש הכרוא וכל היין אסור ודווקא שירע הגוי שהחבר עובר כל השוליים אבל אם לא ידע הוה ליה מגע גוי שלא בכונתו ע"י דבר אחר ומותר אפי' בשתייה כמו שיתבאר עוד בע"ה בסעף כ"ד רבא אין הכרוא עוברת כל עובי השוליים בענין שאי אפשר לו לשכשך ביין שבכנסים כשמוציאו אלא במעט היין שכפי הנקב הוה כמו כחו ומה שיצא אסור בשתייה ומה שנשאר בחבית מותר אפילו בשתייה דלא אחמור הכא לאסור משום נצוק ואם הוציאו שלא בכונה אף מה שיצא לחוץ מותר בשתייה רכשו של גוי שלא בכונה לא גזרו בו ומותר כמו שיתבאר לקמן סי' קכ"ה ואם היה ברוא ארץ שנכנס תוך החבית והוא כמו קנה חלול ובתוך אותו החלל יש בו ברוא קטן לשתים אותו שלא יצא היין ולא הוציא הגוי רק אותו הכרוא הקטן הרי דינו כברוא שאינו עובר עובי השוליים דהא לא שכשך הגוי בהוצאתו ביין שמכנסים :

ו גוי ששתה נגיעתו חשוב נגיעה שלא בכונה דהא לא כן דעת ר"א לפיכך אם נכנס לבית שיש בו חביות של יין ונכנס ישראל אחריו ומצא היין יוצא הדין הנקב שהברוא תחובה בו מותר אפילו בשתייה דכיון שהוא שומה ואינו יודע כטיב ניסוך תלין לקולא לומר זרק כלם בשטותו בכרוא ומתוך כך נתגרר וצ"י היין ומעולם לא נגע ביין עצמו ולא שכשך בכרוא עצמו :

ז גוי שגרר בכרוא ולא יצא מן היין לחוץ והכרוא אריזה שעברה עובי הדופן ונכנסה בתוך היין שמכנסים אם הכרוא היא רפויה נאסר היין בדרור זה דהא שכשך אבל אם היתה מודקת בחוקה מותר :

א י"ש מי שאסר שאם אחז גוי בכלי פתח של יין ושכשכו אף על פי שלא הגבירו ולא נגע ביין נאסר היין כיון שהכלי פתוח ושכשכו ה"ל דרך ניסוך בכך : וי"א אף על פי ששכשך בגופו של כלי בלא הגבירה לא מיקרי שכשך ובמקום פתח יש להקל : יח נגל גוי כלי של יין והגבירו ויצן היין לכלי אחר אע"פ שלא נגע ולא שכשך נאסר שהרי בא היין מבחו ואם לא הגבירו ויצן ממנו על ידי שהסירו על צדו ומריק היין לכלי אחר ולא נגע בו או הגבירו הכלי ולא שכשך ולא נגע מותר שאין הדין ניסוך בכך וכל שכן שבנגיעת כלי לחוד אינו אסור :

ב גוי מלאה יין ומדר גוי את היין שכסבור ליתע כמה הוא על ידי קנה או שהיה מטפח בידו על פי חבית המרותחת כדי שתנוח הרתיחה אף על פי שבכלי אלו יש הוכחה שלא כיון לנסך רק למלאכתו קמחין והוה ליה כמו מגע גוי שלא בכונה אפילו הכי אסור בשתייה רכיון שמתעסק בו כל כך חישיבין שמה נגע ממש או שכשך אבל מכל מקום לא אסרות בהנאה אבל אם מדר ביד ואינו אפילו בהנאה אפי' ע"פ ממדרי בהנאה או איפשר שלא נגע בכונתו שלא לצורך המדידה ויש מתיירין בהנאה אפילו מדר ביד הואיל ובמלאכתו הוא עוסק ויש להקל במקום הפסד מרובה וכן במטפח בידו על פי חבית המרותחת כדי שתנוח הרתיחה אף על פי שנגע בידו ברתיחה והנוגע ברתיחה של היין הוא כנוגע ביין עצמו מ"מ כיון שהדעת היה להגיע הרתיחה הוה כמו עוסק במלאכתו ואינו אסור אלא בשתייה ולא בהנאה וכן אם הדין היין כרגליו וראה ישראל שלא נגע בו בידו אין היין נאסר בהנאה רק בשתייה אפילו לק"ד יש דרך ניסוך ברגלים לא נאסר הכא בהנאה דהא במלאכתו הוא עוסק ואינו מנסך ברגליו אלא אם כן נגע בו בכומר נגע וע"ל סימן קכ"ג אבל אם לא ראה ישראל שלא נגע אסור בהנאה דודאי חבית ניסוך עליו וכן אם הכנים ידו לתוך חבית ואינו יודע שיש שם יין אינו אסור בהנאה ואפי' אם נודע לו שהיא יין אם הוציא מיד שגודרו לו ולא שכשך מותר בהנאה הואיל וכשהכנים לא ידע שהוא יין ואין לדמות מילתא למילתא כדבר' אלו כי דבר קל ובמירד' קלה משנתנה טונית המגע וע"י כך משנתנה תרין לפיכך אין לו לא מה שאסרו חכמי' ויל שהוא מירדא או אינה מירד' כי ברחוב דעתם ועומק בתובתם ירדו לחדרי בטן עשתנותיהם וכיוצאם בניסוך וזרלבם :

ב גוי שנפל לבור של יין אף על פי שראה עצמו טפל לתוך היין ומת שם לא אסור רק בשתייה רכיון שע"י אונסם בא לשם והיה באונסו מתחלה ועד סוף שהרי מת שם לא היה לו דעת לנסך דמירו היה והיה אם נתקל ונפל ליין ונתלגלג לתוך היין עד שנתלגלג גם לחוץ שהיה באונסו מתחלה ועד סוף לכשיצא מן היין לא אסור בהנאה רק בשתייה אבל אם נפל לכור ועלה חי אסור בהנאה דודאי נסביה בעליותו שהורה לע"י שלו על שניצל ולא אמרינן בחול היה ולא אסיק אדעתיה לנסכו דאדרכ' רמי אנפשי' שניצל והורה לע"י וניסך :

בא ישראל שנפל לבור של יין ושלח גוי ידו ואחז בו והוציא וישראל אחר היה שם ששמר וראה שלא נגע ביין הי"ו מותר אפילו בשתייה שאין כאן מגע גוי אפילו על ידי דבר אחר שמה שהיא נוגע בישראל זה שנפל והישראל נוגע ביין אין זה נקרא נגיעה על ידי חיבור דבר אחר כיון שהוא אדם כמותו ואפי' יתכוין הגוי לנסך בדרך זה ואומר בפירוש שהוא מסכסו אין ברבריו כלום שואין זה הדין ניסוך כולל :

בב חבית של חרם שנסדקה לאריכה והיין יוצא ובהי"ב או חבקה ברושותיו וחברה בכחו ומגע שלא יצא היין ה"ל כנוגע ביין על ידי דבר אחר והיונו ע"י חציא החבית שהיו מתפרדים ונפולים והיין היה נשפך לגמרי אם לא היה הגוי חובקה לפיכך אסור בשתייה אבל לא בהנאה דהא לא שכשך וה"ל מגע על ידי דבר אחר שלא בכונת ניסוך שהרי להציל היין נתכוין והדווקא נסדקה לארכה כדאמין אבל נסדקה לחברה והיין מטפספ לצאת ובא גוי ונתן ידו עליה והכבד עליה עד שהדיקה שלא יצא היין ששמעל לו הדין לנסך מותר אפילו בשתייה משום דלא הוה נוגע ודוחק יין שבחבית אלא מעשה לכניה בעלמא קעביד שהרי לא הוה החלקים נופלים ומתפרדי' זו מוה שהצי העליון וישב על התחתון אלא שהיו יוצא מעט מעט והגוי הכבדו לו ולא היה אלא לכניה הגמולה על פי החבית ומכבירתה ובחביות שלנו שהם של עץ ויש להם חשוקים שקרין כלא רוי"ף גם כשנסדק' לאריכה אין הפנות נופלות שהרי החשוקים מחזקין כהן ולא היה היין יכול לזיב רק מעט לפיכך אם בא הגוי וחבקה או כרכה מותרת אפי' בשתייה :

כג חבית שהיה נקב בצדה וסתמו ונשמש הפקק מן הצד והיין הגוי ידו במקום הנקב כדי שלא יצא היין ומגעו מלצאת כל היין שמראש החבית עד הנקב אסור בהנאה שהרי אם לא הגיח הגוי ידו היה נעקר ונשפך כולו ונשאר על ידי כחו של נגיעת הגוי ואסרו ושמן הנקב ולמטה אין לו עניין לכחו של גוי לפיכך מותר בהנאה אבל מכל מקום אסור בשתייה מכל היין העליון שמתערב בו כיצד יעשה ימכינו הכל לגוי חוץ מרמי היין העליון שבו שהוא אסור בהנאה ודוקא שהיה שם ישראל שהיה יכול להציל וקדם הגוי

ידיו חיבור כיון שיצא מכחו ויש אומרים דלא גזרו על נצוק להיות חיבור אלא שהציוק הוא כמגע גוי כגון שיוצקו לכלי שיש בו יין שנגע בו גוי או שנגע גוי בקילוח היוצא אף על פי שמה שיצא הולך לאיבוד מכל מקום הא נגע בו גוי ואוסר היין שבכלי אבל כיון הבא מכה גוי לא גזרו משום נצוק דרוא נופא גזירה ומכל מקום יש לדחמוי אף לא בהפסד מרובה כדלקמן סי' קכ"ז וכל זה דוקא שנטל הגוי הכלי בכונה וידע שיש בו יין אבל אם הגביהו שלא בכונה שלא ידע הגוי שהוא יין או שלא הגביהו הכלי אע"פ שידע שהוא יין הכל מותר אפי' בשתייה :

ב כח כחו רמי כיצד כשמניחין גסרים על גבי ענבים והגוי עולה על הגסרים ומכבידם עד שגמשים הרי זה נקרא כחו שהיין נמשך מכחו ובמקום שסוחטין בקורה על ידי גלגל שהגוי מגלגל בגלגל והגלגל מפיל הקורה על הענבים והקור' סוחט הענב' בלא הנחת דפים באמצע הרי זה נקרא כח כחו ואוסר גם כן בשתייה אבל כשמניחין דפין בין הקורה והענבים הרי יש כאן ג' כחות דהיינו כח כחו הגלגל והקורה והדפין הרי זה מותר בדיעבד אפי' בשתייה אבל לכתחילה מיהא אסור אפי' בעשרה כחות :

ג אם כח ישראל וכח הגוי מעורבין יחד כגון ששניהם עירו ביחד לא גזרו עליו ומותר בדיעבד אבל לכתחילה מיהא אסור דהיינו' שמו יסמוך הישראל על הגוי לברו ויהיה הכל מכחו אבל בדיעבד אפי' אם היה הגוי יכול לברו לערות בלא סיוע ישראל מתיקין דכיון שהוא מרבידים הולכין להקל' לומר הישראל עשה העיקר ולא הגוי והוא שיהיה הישראל המסייע גדול שנוכל הכל לתלות בו אבל אם היה נער קטן אסור משום דהוי מסייע שאין בו ממש :

ד אם היין מקלח מהחבית שבעגלה לתוך הכובע והגוי מגביה את העגלה כדי שיקלח היין יפה יפה הרי זה מותר דהא בלא חבי היה מקלח ולא הועיל מעשה הגוי אלא שיקלח יותר יפה הרי זה מסייע שאין בו ממש ואינו אסור אבל אם לא היה מקלח בלא תגבתה גוי הרי הכל בא מכחו ואסור וכן אם הישראל מריק יין מכלי אל כלי ובא גוי ומגענו ידו של ישראל אם היין מקלח בלא חבי שרי ואם לאו אסור וגוי הבא לפרוק חבית של יין מעל העגלה יוצא מכחו יין לחוץ דהיינו ליה כחו שלא בכונה דהא הגוי במלאכתו הוא טרוד אפי' מה שיצא לחוץ מותר בשתייה :

ה זרק אבן או חפץ לתוך היין מותר אפי' בשתייה דגרע מכה כחו אבל אם החפץ מתגלגל והוא דוחהו עד שנופל לתוך היין אסור אפי' בהנאה דה"ל מגע בכונה על ידי דבר אחר ואם עשה כן בחכמתו אע"פ שמגלגלו ודוחהו לתוך היין מותר אפי' בשתייה דה"ל כמגע ע"י דבר שלא בכונה כלל דטרוד הוא בחכמתו כחו ו' מוחשבה לנסך :

ו לפיכך גוי שהביא ענבים בסלים או בנגיף קפנו' ונאקן לתת שיש בו יין דרוך מותר דהוי כוורק אבן לתת ומכל מקום לכתחלה אסור לעשותו שמוא יגע ביינשבת שכלב נמשך ובריעבד מותר אף על פי שיש בנגיף למטה יין שזב מן הענבים שבו ונמצא הגוי שופך יין צלול לגת מכחו אפילו הוי מותר בדיעבד מפני שעדיין לא נדרכו הענבים ולא נמשך יינו ועוד שאין מכיון לשפיכת היין אלא לשפיכת הענבים דהוי שפיכת היין הצלול כחו שלא בכונה :

ז גוי הזורק מים לתוך היין לא הוי אלא כוורק אבן ומותר אפילו בשתייה ואפילו אם קילוח המים יורד מיד הגוי לתוך היין מותר דאפילו למאן דאית ליה נצוק חיבור כמו שיתבאר בע"ה ח"מ יין ליון גזרו בנצוק להיות חיבור אבל במים ליון לא גזרו על הנצוק במה דברים אמורים שאינו מכיון למונו כיון זורק מים לתוך הכוס ולא ידעו שהוא יין שידוע שאינו מכיון למוזגה והוי כחו שלא בכונה' שאינו אוסר אבל אם כיון למוזגה אסור בשתייה דגזרו בו שאם יניח הישראל לגוי למוזג יינו יהא רגיל אצלו בששותה יין ואתי למוזגה ביה לפיכך אם ידע שהוא יין וזרקו לכוס בין שפך בו הרבה בין שופך בו מעט מים אסור שרעת בני אדם חלוק במוזגה ובין מעט-בין הרבה מוזגה מיקרי ואם זורקין לתוך חבית גדול אפי' נתן לה מים כדי שיעור מוזגה שריא לפי שאין דרך למוזג הבית בבת אחת ופולחא דלא שכיחא היא ולא שייך למוזג ביה שלא יהא רגיל אצלו בזה ואם אין ידוע אם כיון למוזגה אם לאו אין אוסרין אותו מספק דהוי ספיקא דרבנן וספיקא דרבנן לקולא :

ח גוי שמערה מכלי לכלי שבידו ישראל ויין היוצא אסור בשתייה דהא מכה גוי קאני וישראל שמערה מכלי שבידו לכלי שבידו גוי מותר אפילו בשתייה ב"ד"א שלא נרדד הגוי הכלי שבידו אבל אם נרדד הגוי הכלי שבידו הרי נרדד גם היין שבו מפחו בכונה ונאסר היין :

ט גוי הנושא נוד של יין של ישראל ממקום למקום ופיו סתום ואוחז פי הנוד בידו שלא ישכשך היין ממנו ויגע בו בין שיהיה הנוד מלא בין שיהיה חסר מותר בשתייה ואף על פי שהיין מיקרקש ומתנדנד בתו' הנוד כבד הגוי כשהוא חסר אין דרך ניסוך ככך ולא שייך למוזג ביה :

הגוי והציל או חיישינן שמוא לנסך אויבין אבל אם לא היה פאן ישראל להציל ובא גוי והצילו או גם העליון לא נאסר בהנאה אלא בשתייה דגוי לאו לנסך קמכוין דהא במלאכתו הוא טרוד ועסקו ודוקא בכמה גוונא גבי נקב שאין כאן אומנות להניח ידו על הנקב והישראל היה יכול לעשותו כמו הגוי או אמרינן דבי שיש חילוק בין יש ישראל לאין כאן ישראל אבל לעיל גבי חבית שנמדקה ובא גוי וכרעה או חבקה בו' שיש בו אומנות לעשותו אפילו יש כאן ישראל וקדם הגוי לא אסרו בהנאה דלא אמרינן לנסך קמכוין כיון שקדם אלא אמרינן שהוא סמך על אומנתו וחששו שמוא הישראל לא יוכל להצילו כ"כ במהרה עד שישפך היין והגוי להנאת שכרו או למצא חן קמכוין ולא לניסוך והרי הוא טרוד במלאכתו ואין כאן כונת מגע ולא אסרו בהנאה וכל זה לא מיירי אלא שהניח ידו על הנקב מכוחו או שתחב שם כרזא ואינה עוברת עובי השוליים אבל אם הכניס אצבעו לפני' או כרזא ארוכה שמגעת לפנים ואי אפשר שלא ישכשך ביין שמכפנים כבר נתבאר דכולו אסור בהנאה אפי' מה שלמטה מן הנקב וכן אם הוא בעניין שאילו לא הניח הגוי ידו על הנקב היה יוצא כל היין כגון שעושיין מינקת כפופה שמניח דאשה האחד לתוך היין שבחבית והראש האחר חוץ לחבית ומוצין היין ועל ידי כן יוצא כל היין שבחבית והניח הגוי אצבעו על פי המינקת ומגע היין מליוד נאסר כל היין שבחבית בהנאה שהרי הכל יוצא ונגרר לחוץ ולולי הניח ידו ונמצא הכל כבא מכחו ונגע היה בכלו ואם לא נגע הגוי אלא בקילוח היין שבמרוכב אסור משום נצוק ושאר כל היין שבתוך החבית הוי נצוק בר נצוק ומותר אף בשתייה :

כ מגע גוי ביין על ידי דבר אחר שלא בכונת מגע כגון שמהלך ומקל בירו ואגב הילוכו נגע ביין בראש המקל שלא בכונה או שהיה מהלך ונגע ביין בכנף בגדו שלא בכונה א"כ שיש לו כונת מגע על ידי דבר אחר אלא שאינו יודע שהוא יין מותר אפי' בשתייה וה"ה אם הכניס כרזא לחבית או הוציאו שלא בכונה וכמו שנתבאר' ובזמן הזה רק"ל רגיים לאו עוברי ע"ז הם כל נגיעתן מיקרי שלא בכונה ולכן אם נגע גוי בזמן הזה ביין על ידי דבר אחר אע"פ שיוודע שהוא יין וכיון ליגע בו מותר אפי' בשתייה דמיקרי מגע על ידי דבר אחר שלא בכונה וה"ה אם נגע אפי' בידו בלא כונת מגע או בכונת מגע ולא ידע שהוא יין מותר אפי' בשתייה ואין לפרסם הדבר בפני עמי הארץ שלא יבאו להקל יותר : יין שהיה מונח כרשות הרבים ובאו גוים ודקרו שרי בסכין להוצי' יימה שיצא לחוץ שבא מכחו אסור וזה שפננים שני דביון דלא כיון הגוי רק לנקוב החבית ולא פיון ליגע ביין אפי' נגע ביין ה"ל מגע גוי על ידי דבר אחר שלא בכונה ומותר וע"ל סימן קכ"ט סעיף י"א :

כה נוד שיש בו יין ופיו סתום ונגע גוי בגוד מכוחו אפילו הוא חסר ונדנדרו עד שהיין בתוכו מקרקש ומתנדנד או הגיע דופןתו וז ע"ז מותר אפי' בשתייה שאין דרך ניסוך בכך :

כו וכן כרזא שהיתה רפויה בחבית או מגופה שהיתה רפויה ובא גוי ומדקה מותר אפי' בשתייה שאין דרך ניסוך בכך ועוד שאין הגוי עושה אלא מעשה לבינה בעלמא כמו בחבית שנמדק רחבה שכתבנו בסעיף כ"ב דה"ל לא היה הכרזא נופל מן החבית אלא שהיתה רפויה והיין מטפסף מעט והוא מכביד בו ומחזיקו ואין זה כחו ביין :

כז וכן חבית של עץ שאין שוליה בהודקין והיין מטפסף או שותת יקח הישראל נעורת בידו וינחנה כנגד הנקב עד שימגע היין קצת מלצאת אע"פ שעדיין מטפסף מעט ואז יבא גוי אימן ויהיקנה בכיון נקב עד שיסתום היטב ולא הוי אלא מעשה לבינה בעלמא כיון שאינו מטפסף אלא מעט ואינו דוחק את היין מכחו ואין דרך ניסוך בכך מיהו אם היין שותת הרבה או צריך לזוהר ביותר שלא יגע הגוי ביין בידו אבל אם אינו נוגע אלא בסכין מותר אפי' מטפסף הרבה שאין מכיון רק לסתום הכלי ולא ליגע ביין והוי כמו נוגע על ידי דבר אחר שלא בכונת מגע והררצה לעשות מן המוכרח ידק החבית בחבל עד שיפסק שתיתת היין ואח"כ יתקנו הני : גוי שנגע ביין של ישראל להכניס כדי לאוסרו עליו ואפי' אין יודעים כוראי שעשה להכניס אלא באומנות המוכחות אומדות שדעתו להכניס היה אז וראי לא כיון לנסך ומותר היין אפי' בשתייה אע"פ שנגע בו בכונת מגע כיון שלא היה דעתו אלא להכניס ה"ל כנגע בו בלא כונת מגע דאמרינן לעיל בפני כ"ד דבזמן הזה מותר אפי' בשתייה ה"ג הבא ויש לשותתו מיד כפיין כדי שידע שאין משגיחין בו לאוסרו ולא ירגילו עצמם לעשות כך דבכהאי גוונא לא גזרו רבנן :

קכה דין יין הבא מכה גוי וכח כחו וב"י י"א סעיפים :

א כחו של גוי גזרו עליו משום מגעו לפיכך גוי שנטל כלי של יין והגביהו והטרו עד שיצא היין אף על פי שלא שכשך נאסר היין שיצא בשתייה שהרי בא מכחו ומה שנשאר בכלי הוא גם כן אסור משום נצוק דהוי חיבור שהיין שבכלי הוא נוגע על

ו אם היה נושא כלי פתוח ובו יין וישראל הולך אחריו לשומרו שלא יגע ביין אם הוא חסר ולא שכשבו מותר בשתייה ויש אומרים אפילו שכשבו בכלי שרי וכן עיקר כיון שהכלי הם ואי אפשר לו ליגע ביין שבו והרגי טרוד במלאכתו ה"ל כמו שלא בכונה ולשמה הטה בכונה ונגע לא חיישין דהא אזיל ישראל באחריה וחזי ליה ואיהו נמי מסתפי דילמא חזי ליה בהפתו ויתפש בו בכך כנגד ואם הוא מלא אסור בהנאה שמה בכונה נגע בו ולא אפילו ביון שהולך אחריו ואם הישראל הולך ממש בצדו ונמר ליה אפילו מלא מותר שא"ל לו ליגע שלא יראנו ואם היה נושא הכלי במוט בשנים אפי' הכלי הוא מלא והישראל הולך אחריו מותר שביון שנושא במוט הכלי רחוק ממנו ולא בקל יוכל ליגע בה שלא יראנו הישראל וה"ל לנושא דלי דרך סבעת ובלבד שהישראל סיענו כשהכנים המוט בסבעת של כלי שלא נגע הגוי ביין או שראה כשהכניסו הגוי שלא נגע :

יא גוי הנושא הבית אפילו על כתופו ובלכתו יצא היין לחוץ שלא בכונה מותר בשתייה אפילו מה שיצא לחוץ דכחו שלא בכונה לא גזרו ביה :

קבו דין יין שנתערב ביין נסך ודין אם נצוק חיבור וכו' ו' סעיפים :

א עור החמירו חז"ל משום חומרה דין נסך ואסרו אפי' יין כשר המהובר ליון נסך ע"י נצוק כיצד המערה מכלי שיש בו יין של היתר לתוך כלי שיש בו יין של גוים שאסור בהנאה הרי זה הנצוק מחבר בין היין שבכלי העליון ובין היין שבכלי התחתון ורואין כאלו היין של האיסור מעורב בשל היתר ואוסרו ודוקא ככהאי גוונא שקילוח של הנצוק נוגע בשני היגות ביחד אבל אם עירה וקוטף שקודם שהגיע הקילוח מן העליון למטה בשל האיסור הפסיק קילוח היתר מהיין של היתר מותר ואין להקשות כיון דק"ל הנצוק הוא חיבור אמאי שרינן לעיל סימן קכ"ד סעיף ו"א לשנתת ישראל עם הגוי מכלי שיש לו חוטמין גוי מחוטם זה וישראל מחוטם זה והרי הכלי מחבר היין שכפי הגוי עם שבפי הישראל ולא ידעו גרע מנצוק כבר תירצו דכי גזרו בנצוק דלהיין חיבור ה"מ מאי דאתי בההוא פיתחא או בההוא ברזא אבל כהאי כלי דחוטמין מאי דאתי בכרזא דישאל לא אתי בכרזא דגוי ומ"ה לא הוי חיבור :

ב וגם במאי דאתי בההוא ברזא לא אסרו אלא בהפסד מועט אבל בהפסד מרובה כגון שהוציא יין מחב"ל לכלי שיש בו יין נסך לא אסרו היין שבחבית ואין חילוק בין אם היה הרבה יין בחבית או לא דכולה הפסד מרובה חשבינן ליה משום לא פלוג ואע"ג שאפשר למוכרו לגוים מועט פדות משווי מ"מ בין נסך בזמן הזה דאקילו ביה בכמה חוכתי לא דייקנן כולי האי להחמיר ודוקא ביין נסך בזמן הזה דאקילו גביה בכמה דוכתיה ותו ולא שייך בהא כ"כ למיחשביה הפסד מועט משום טעמא דאיפשר למכור לגוים ונימא דמשום הכי נחמיר לשוויה יין נסך ולמכרו לגוים דהוי חומרה דאתי לודי קולא דכמה דברבת' סכרי שאסרו למכור יין הגאס' כמגע גוי לגוים ואגן' אידן ניקום ונאסרנו משום כעס זה דהוי הפסד מועט כיון שנוכל למכרו לגוים לפיכך לא נתיר למכרו לגוים והוי הפסד מרובה ומתירין לו אבל בשאר איסורין אם יכול למכרו לגוי' בלא הפסד מרובה אין מתירין ומכרנו לגוים ובין נסך ג"כ כל מה שהוא בקנקן או בכוס מיקרי הפסד מועט ואיסורין אותו וישפוט מיהו לא ימכרו לגוים כיון דבהפסד מרובה מטעם זה מתירין לו כדכתיבנא ג"ל דה"ל כסותרין :

ג ונצוק בר נצוק לכו"ע שרי כיצד כגון שיצק הישראל מהקנקן לצלוחית של גוי שנאסר מה שבקנקן משום נצוק ואם אחר כך חזר ישראל ויצק יין מכלי אחר למה שבקנקן מותר :

ד ונצוק הוי חיבור על ידי מגע גוי ואסור היין הכשר אפי' אם היין האסור הולך לאיבוד כגון ששופכין יין על גבי קרקע ונגע גוי באותו קילוח נאסר הקילוח מן הנגיעה ונאסר מה שבפנים על ידי הנצוק אף על גב דהולך לאיבוד משום דלפעמים מולפין יין על גבי קרקע לפני עבודה זרה שלהם וע"ל סימן קכ"א סעיף א' אבל אם גוי עירה יין של ישראל מכלי לטיט או לאשפה או למקום לכלוך אין דרך ניסוך בכך והכל מותר בין מה שיצא לחוץ בין מה שכוון אפי' אם נגע זה הגוי המערה בקילוח היין אינו נאסר שכיון שהוא בעצמו שופכו לטיט או למקום ליכלוך הרי בטליה מחשבותיו ושוויה כמאי בעלמא ואין כאן מחשבת ניסוך כלל והכל מותר אפילו אותו שכחון אף על גב שנגע בו וכ"ש מה שבפנים דמהובן יאסר הא אין כאן נצוק המחבר שאסור אבל אם היה ישראלי או גוי מערה לטיט או לאשפה ובא גוי אחר ונגע בקילוח הכל אסור אפילו מה שבפנים משום נצוק דהוי חיבור למגע גוי עצמו דהאי גוי בתרא לא בטליה מחשבותיה וקא מנסך ליה : ה המערה יין לתוך כלי של גוי שלא הורח' ואין בו משקה מופח ע"מ להטפוח את שעורה בו אסור בשתי' שנתערב עם אותו היין שהיה נרסק בכלי שלא הורח' ואת שעורה ממנו מותר אפילו בשתייה ולא נאסר מטעם נצוק דע"י יין מועט שהיה נדבק בדופני

הכלי שלא הורח' לא אמרינן ביה נצוק חיבור נפשי מיעוטו אבל אם יש בו טופח כדי להטפוח אסור בנצוק מיהו אינו אסור יותר מאלו היה כולו מעורב ביין העליון ולא גרע חיבור נצוק מתערוב' ממש לפיכך אם הוא סתם יינם ויש ס' בעליון לבטלו מבטלינן ליה בס' ומותר כמו שיתבאר לקמן סימן קל"ד בע"ה :

ו קנקן יין שיש בו קיתון מים ועירה ממנו לתוך צלוחית שיש בו יין של גוים אם יש במים שבקנקן ששים כנגד היין שבצלוחית לא נאסר היין שבקנקן משום נצוק דאמרינן על היין שבצלוחית רואין כאלו הוא בקנקן ואם היה בקנקן היה אמרינן סלק את היין שבקנקן כמו שאינו מפני שהוא מינו ובין נסך כבר אמרנו לעיל דמין במינו לא בטל והמים שבקנקן שהם אינן מינו מבטלין את היין שבצלוחית בששים ואינו אסור את היין שבקנקן :

ז וכן הדין בגת שהיין יורד ממנו לבור ונגע גוי בקילוח היתר ונאסר הקילוח אמרינן על יין שבקילוח רואין כאלו הוא בגת ואם היה בגת היה אמרינן סלק את היין שכנת כמו שאינו מפני שהוא מינו והחרצני' והגוים והענבים שכנת שהם אינן מינו כאין ומבטלין את היין היתר בקילוח שנאסר בששים ואינו אסור את היין שכנת משום נצוק וכן הני תמרים שלנו לא יאסרו בנצוק דכל היכא דאיכא מיא אמרינן סלק את מינו כמו שאינו כולי' , ושמדי יין שלא נתמדו ולא עברו עליהם י"ב חרש מיקרו יין והווי עם יין מין במינו אף על גב דקמו נד אחר ואינם מתבלבלין עם היין ואינם דומין ליון מ"מ שמים עליהם ושמדי יין מקרו וכאלו לא נשתנה שמים דמי :

קבו אם נאמן האדם לאסור יינו של חיבור וכו' ד"ס :

א מן התורה סומכין על כל אדם כשיאמר על שלו שרבר זו כשר הוא ומותר לאכול וילפינן לה מקרא דכתיב וספרה לה לעצמה כלומר שהיא נאמנת על עצמה לומר שהיא טהורה לבעלה וה"ה לשאר איסורין כל אדם נאמן על שלו ועל עצמו וע"ל סימן פ"ה לפיכך אם בא אחר ואמר לחבירו נתנסך יינך והבעל ומכחישי הבעל נאמן על שלו כמה דברים אמורים שהיין היה מועלם ביד הבעל ולא היה ביד זה שבא לאסורו אבל אם בא ליד זה הבא לאסורו כגון שתנו לו לשימרו אם הוא עורנו בידו פשיטא שנאמן שהרי יש בידו לאסורו אלא אפילו אינו עתה בידו שכבר החזירו לבעלים אם בפעם הראשון שמצאו אסור לו נתנסך יינך נאמן אפילו הבעל מכחישו דהא היה בידו פעם אחת לברו והוא יודע בבירור שנתנסך אבל אם לא היה בידו או שלא אמר לו כן בפעם הראשון שראה ועכשיו כשרואהו פעם שנית אומר לו אינו נאמן דאי קושטא קאמרי למה לא אמר לו בפעם הראשון אלא ודאי עכשיו משקר ולהקטיטו אומר כן בד"א שהבעל מקחישי תוך כדי דיבור או אומר לו אינו יודע ואינו מאמינך אבל אם שתק שתיקה כהודאה דמיא ומלמדן אותו דכתיבה שיהאמר אינו מאמינך שכל בעל נאמן על שלו מדכתיב וספרה לה כדאמרן ואם הבעל שותק וכו' אחר ומכחישו אינו הכחשה כיון שהבעל שם ושיתק הודאת בעל דין כמאה עדים דמי אבל אם אין הבעל שם ומכחישו אחר הוי הכחשה ויש מי שאומר דעד אחד בהכחשה אינו כלום ומאמינים לאותו שאומר נתנסך שכיון שאמרו ז"ל עד אחד בלא הכחשה נאמן באיסורין דהיינו כשיאמר שנתנסך ואין כאן שום הכחשה צריכין אנו להאמין לו הוי עדותו כבי תרי ואיסורין אותו על פיו גם כשיבא עד אחר ומכחישו הוה זה העד כעד אחר נגד שנים ואין דבריו של האחד כלום נגד שני' והא דשתיקה כהודאה דמיא דווקא כשיאמר לו נתנסך בפניך או שאמר לו אתה יודע רגלים לדבר והו' שותק או הוי כהודאה אבל בענין אחר לא הוי שתיקה כהודאה ואפילו הינו דהוי שתיקה כהודאה אם שתק מתלה ואחר כך הכחישו ואמר מה ששתקתי מתלה לא שתקתי בשביל שהודיתי אלא להתיישב ולחשב בלבי לזכור אם הוא אמת נאמן וכן זה שבא לאסור כשהיה בידו שאמרנו שאם לא אמר לו בפעם הראשון שראהו ואחר כך ראהו ואמר לו אינו נאמן אם בפעם שנית אמר לו ונתן אמת'א לדבריו למה לא אמר לו בראשונה יש להוסיף לדבריו ואם הבעל אומר אינו מאמינך אף על פי שלבו נקפו ומאמין לו כבי תרי אין צריך להחמיר ולחוש לדבריו שהתורה לא האמינה עד אחד לאיסור אלא להתיר מוכפרה לה מיהו אמרו ז"ל דווקא ביין נסך בזמן הזה שאין צריכין להקדק בו כל כך אבל בשאר איסורים אם אומר אינו מאמינך ובלבו מאמין יש לו להחמיר :

ב כמה דברים אמורים שאין העד אחד נאמן לומר נתנסך יינך על פי הדרכים שאמרנו ה"מ בפועל שעושה עמו בחנם או אפילו בשכר והוא בענין שעל ידי עדותו לא יפסיד משכירתיה כגון שאומר נתנסך יינך אצלי באונסי' או ששכרו דבר מועט שאינו מקפיד בהפסדו ואמר כן כדי להקטיטו אבל אם שכרו הרבה והוא בענין שעל ידי עדותו מפסיד כל שכרו כגון שאומר נתנסך יינך בפשיעתי נאמן אפי' אינו עתה בידו וגם לא אמר לו בפעם הראשון שמצאו שכיון שהוא באמורתו זו מפסיד שכרו דמיא קושטא קאמרי דווקא שאמר שנאסר היין באינן פשיט' לכל שהיא מפסיד

ככדי פישוט ה'ים ואפי' אין בין שים היתם לא היישין שמא נגע שמאחר שהוא יודע שפסיד הישראל ינו, אב יגע בו ירא הוא ליגע ואפי' נמצא בידו קצף שחיל לעלות על פי היין שירא שאנו תולין לומר מדופני החבית לקחו ולא מפיו אבל אם נמצא בידו דברים שאינם נמצאים רק על פי החבית אפי' רהנו נחשש עליו כנגב אסור דהא מ"מ מפי החבית בא : וכן אם מצא שתגיו נחשש הברוא בידו היין אסור ולא אמרנו שהברוא מנפשה פלוג והגוי הגבירה דלעולם תלגין בדבר הרגיל להיות ואין דרך הברוא לפלוג מעצמו ובודאי הגוי הוציא ונגע כיון :

ג בית שיש לישראל וגוי יין בתוכו ונגבס הגוי לראות ינו ויגדל הדלת אחריו כמנועל מבפנים עד שאם בא ישראל לנגבס ינו מדעת הגוי לא היה יכול היין של ישראל אסור שהרי אין הגוי נתפש כנגב על סגירתו דהא יש לו רשות לעשות כן ואם הגוי נקבים בדלת והישראל יכול להסתכל ולראו' משם כל החביות מותר' אפילו בשתייה ואפילו הם פתוחות דמרתת הגוי מלגוע בפני הנקבים ואם לא יוכל הישראל לראות דרך הנקבים כל החביות שלו רק קצתם את שיוכל לראות דרך השם מותר בשתייה והישראל אסור בהנאה שמתוך ניסך ואפילו החביות סתומות אם יש להם הגוי כדי שיפתח ויגוף ותגוב המנופה ואפי' היה ישראל דר' באמת בית אסור ואף על פי שאין הגוי יכול למנוע לישראל לנגבס וצריך לפתוח לו כשיבא פתאום וירפוק אפילו הכי אינו מותר' שהרי יכול לשמוע ולומר ישן הייתי ולא שמעתי וליכר לא פתחתי לך אבל אם לא סגר כמנועל מותר בשתייה דמתיירא הגוי שמא יכנס הישראל עליו פתאום :

ד ואם אין כבית אלא ינו של ישראל לכר ונמצא גוי לתוכו אם אין הדלת נעול היין מותר בשתייה דמרתת הגוי שמא יבא הישראל פתאום ואם הוא נעול במפתח מנכנסים אם אין הגוי נחשש כנגב על הכניסה כגון שיכול לישמש ולומר מעם למה נכנס אפי' שנתפש כנגב על הגניעה לא מרתת כיון שהוא נעול וחיבת ניסך עליו ויגוע בו מהרה קודם שיבא הישראל והיין אסור בהנאה שמתוך ניסך ואם הוא נתפש כנגב על הכניסה מותר בשתייה לראו' מרתת ליגע ויש אמורים בכונן הזה שאין היינם מנסכין אפילו אינו נתפש כנגב על הכניסה שהרי דוראי לא נגעו כיון דאין חילת ניסך עליו אלא אם כן יש לחוש שנגעו לשתייה מסנן או דמיה אחרת מיהו אם פי החבית רחב או שהוא מקנן שיש לחוש שמא נגע בו בדרך המעקף היישין אסור בשתייה :

ה חבית של יין של ישראל מונחת בשוק ונמצא גוי עומד ביניהם אם הוא גוי חלש שאימת שופטי העיר עליו שאם יצאאוהו ויגע נתפש כנגב לעשות בו דין על הגניעה כנגב היין מותר בשתייה ואם לאו אסור בהנאה ועל בדין הסמך עוד מדינים אלו :

קכט דין המניח יין ביד גוי וישראל יוצא ונגבס ובו כ' סעיפים :

א כל מקום שהיין בחזקת מושמרת דאכא למתיל שלא נגע בו הגוי מותר אפילו בלא חותם כיצד המניח נכרי בחנותו ויצא או שהיה לו יין בספינה או בקרון והניחו עם הנכרי והלך לל' לבית הלסא או לבית המרחץ או שהיה גוי מעביר לו חביות יין מלחם למקום והניחו לבדו והוא יוצא אף על פי שבכל אלו יש לסמך שייכות בין דאית ליה לאשתמושי שהרי ברשות עומד שם שהישראל הניחו שם מותר מיהו לפתילה לא יעשה אדם כן שיהיה גוי לברו בבית עם יין אבל בדועבר מותר אפילו אם שהה ימן רב מפני שהוא ירא ככל פעם עתה יבא ויראנו ואינו נוגע אלא אם כן נודע שסגר הגוי החנות או שררהקן הקרון והספינה בענין שאין יכולין לראותו או היין אסור אבל כל זמן שלא נודע מספיק אין היישין שמא סגר החנות או הררהקן הקרון והספינה דגם בזה מרתת הגוי שלא לעשותו ואפילו אם סגר החנות נמי אם יש עם סדק או חור שיכולין לראותו בתוכו חשוב כפתוח בני' אשש דרך עקלתון שייכל לבא עליו פתאום שלא יראנו וכן כשהלך לבית המרחץ הקך דרך עקלתון בעניין שלא ידע הגוי שהלך לבית המרחץ ועל ידיו כן ירא הגוי בכל פעם שמא יבא עתה אבל אם ראה הגוי שהלך לבית המרחץ יודע שלא ימחר לבא ואינו ירא וכן אם הגוי יבא בחנות לא ירא לו שמור לי שאם אמר לו שמור לי יודע שנסתלק משמירתו ואינו ירא שיבא פתאו' וכן כגוי המעביר לו חביות יין ממקום למקום לא יאמר לו אני אבא אחריך שזה הלשון משמע שירצה לשהות אחריו וכי' שלא יאמר לו שהוא מפלוג בהנחו בחנות או במעביר יין אבל אם אמר לו שיש אינו ירא שמא יבא פתאום או דרך עקלתון ולשונות אלו משמעותן שבוה דדרך יבא ואו' הוי דינא הכי אם חביתו' פתוחות מיל' שיעלמו מעיניו אסורות שהגוי סמוך על דבריו שלא יבא פתאום ונגע ואם הם סתומות אם יש בהפתלתו שיעור כדי שיוכל להסיר מנפתח החסית בלה בין שהוא של מיט בין שהוא של סיר ולהחזירו ולסוחה מהדש ותינגב אסור אבל אם אמר לו להפליג פתוח' שיהי' השעיר אפיקו יב' כדו שיעור שיעקוב חור בחבית או בצנפה

מפסיד שכרו גם כן על ידי כך כגון שאומר בפירוש פשעתי בכל אבל אם אמרו בדרך שאפשר לימור שטעה ואמר שלא יפסיד שכרו וגם על פי שפסיד היין אף על גב שבסוף יצא דינו שנאמר היין נוגע שכרו נפסד אינו נאמן דאמרינן כיון שצדד ובקש עולה ותחבולה שלא להפסיד שכרו טעה ואמר שבדין לא יפסיד שכרו ולהקניט אמר כן :

ג אף על גב דהא דילפינן מוספרה לה דעיי אחר נאמן באיסורים להחזיר אבל לא לאסור סכל מקום אצורו חו"ל דבדבר דאכא לברורי כגון שאומר לו אחד בא ואראך גוי מנסך יינך צריך לחוש לדבריו ולראות אם כן הוא כיון שאפשר לו לברר :

ד וכל דבא דאמרינן דער אחר נאמן על דבר אם באו שני עדים ורובי' שוהו אף על פי שהוא דבר שיש לו מנו כגון שהיה בידו וליה נאמן לאסורו בענין שלא היו העדים מכחישי' אותו אינו נאמן לאסור מטעם מנו דמנו במקום עדים לא אמרינן אבל מנע מקום לידיה אסור דהא שויה אנפשה התיבה דאיסורא אחר אמר' לשני שותפים תגמך יינכם ואחר שותק והשני מכחישו לאותו שמהדשו ולכל העולם שרי ולאותו ששתק אסור דהא שתקא בהלואה דמא' ושוויה אנפשה התיבה דאיסורא שבת שעשה סימן כהמה כדרך שעושיין בהדמות טריפות ואמר עליה שהיא טריפה ואחר כך חזר ואמר שהיא כשרה ומה שאמר תחלה שהיא טריפה נותן אמתלא לדבריו ואימר שאומר כן כרי שתשאר לו ליקח ממנה יפה יש מי שאומר מאחר שנותן אמתלא לדבריו נאמן ועל סעיף א' שני אחים אינם אלא בעד אחד לענין איסורין שתתורה פסלתן להעיד יחד וכל הפסולים עדות לממן נאמנים לענין איסורין דלאיסורים אינם חשרים חוץ מן הקטן כיון שאינו יודע כטיב איסור והיתר ואינו נאמן אפי' ברבר דלא איתחוק בו לא איסור ולא היתר לא להתירו ולא לאסורו ולבר שאין בו הוקת איסור אלא חששא שמא יחליפנו הגוי או כיון שמא יגע בו יש מי שאומר שסומכין על הקטן מכיון שבא לכלל דעת שטירה ואם הוא חרף ובקי בדבר ואיכא רגלים לדבר יש להחמיר אם מעיד על דבר איסור ואם מעיד על דבר איסור דרבנן להקל ולא איתחוק איסורא כיון בדוקת המין נאמן דהימנורו רבנן כולדבגן אבל אם איתחוק איסורא אינו נאמן כלל אפי' דבר שהוא כהרבנן כל דבר שלא איתחוק לא לאיסור ולא להיתר עד אחר נאמן עליו הן לאיסורו הן להיתרו שאין זה נקרא עדות אלא גילוי מילתא ואם היו בכאן שתי חתימות אחת של איסור ואחת של היתר נאמן עד אחד לימור והושל' איסור וזהו של היתר דהא תרווייהו בלא איתחוק דמו וכל היבא דאיתחוק דבר באיסור כגון סבל או החליטה בשר שאינו מנוקך שהוא איסור דארייתא יש אמרינן אין הער נאמן עליו להתירו כרבר שאינו של אלא אם כיוש בידו לתקנו ואפי' אשה נאמנת לומר בדבר איסור שיש בידה לתקן תקנתיה ודוקא בראי איסור' כגון ניקר בשר וכדומ' אבל בספק אם יש כאן איסור או אין פאן איסור כגון שצריכה לברר דגים סמאים מנוקך טהורים או איסור שיש בו צדדים להקל אינה נאמנת דגשים עצלני' הן ודעתן קלית להקל : ועל שלו כל אדם נאמן אפי' היכא דאיתחוק איסורא דהא כתיב וספרה לה וגומר והיא כבר היתקנה מביאה אם לא שחשוד לאותו דבר ועל סימן ק"ש בדין חשוד : ודין מי שאומר חכם פלוגי' הכשיר לו זה והחכם מכחישו עיין לקמן סימן קפ"ה ואם אמרינן לגבי עדות הפה שאסור הוא הפה שהתירו עיין בלבוש הבין וארגמן סימן קצ"ב :

קכח דין מקום שיש בו יין ונתייחד שמה גוי וכו' ה"ס :

א גוי העובד ע"ז ודרכו לנסך אין מייחדין אותו עם יין אפי' שעה מועטת ואפי' הוא ברשותנו ואם ייחדו אצלו אסור בהנאה דחיבת נסך עליו ובודאי נסכו אבל גוי שנודע לנו שאינו עובד ע"ז ואינו מנסך אלא שאוסרו כנגיעה בשתייה מותר לייחד אצלו יין ברשותנו לזמן מועט ולא היישין שמא יגע דמרתת שמא יבא הישראל ויראה ודוקא לזמן מועט כגון כדי שילך מיל או יותר מעט אפי' בער שכלה גיים ואפי' הודיעו שהוא מפלוג אבל לזמן מרובה אפי' כבתינו או להפקוד יין אצלו בביתו אפי' לזמן מועט אסור ואם עבר והפקוד אסור בשתייה שמא נגע וגוים שבחוצה לארץ אפי' שאינם עובדים ע"ז ואינם יודעים כטיב ניסוך מכל מקום מנהג אבותיהם בידיהם לעשות כמעשה ניסוך ואין מייחדין יין אצלם אפי' לזמן מועט ואם עבר אסור בשתייה :

ב ישמעאילים לאו עובדי ע"ז הן ומותר לייחד אצלם אבל לא להפקוד וישרא' כל הגוים מנסכין ואין מפקדין ולא מייחדין אצלו ולא מבעיא' שאסור לייחד אצלם אלא אפי' בלא ייחד כל היבא דאיכא למחש' שמא נגע בו אסור כגון גוי שנמצא עומד בבית שיש בו יין של ישראל אם יש לו מלוה על איתו יין כגון שעשאו לו אפותקא או משכנו לו אסור דהיישין שמא נגע דבכ"הג לא מרתת ליגע ואפי' אם היה היין בחותם אחר : אבל אם אין לו מלוה על היין אפי' שיש לו מלוה על הישראל בעל היין והגיע זמן פרעון המלוה אפי' מותר דמרתת ליגע דמ' לו וליין שמא הישראל יגרע לו מעיתו ואפי' היה עומד בצד היין סמוך לו ממש

והסמנו מותר דלא היישנו לפתוח הנקב וגם לזוץ החותם לא היישנו דמחתה שמא ירגיש ישראל ויש אומרים שאם הם מותרות שרי בכל ענין דהיינו לא מרח לפותחם ולחזור לתקן ויש לסמוך על זה בהפסד מרובה וע"ל סימן ק"ל :

ב וראו דרשינו כשיש דרך עקלתון דוקא כשהגוי לבדו אבל אם הם שנים או יותר אסור שאיפשר לאחד מהם לשמור הדרך העקלתון והאחר יגע :

ג וראו דרשינו כשהחביות פתוחות לגמרי בלא פקק לא אמרו אלא הספינה או בחנות שאין מלאכתו של גוי מיוחדת עם שיגע בחביות עצמה אלא לשומרו או להוליך הספינה אבל במעביר החביות במקום למקום שצריך הגוי לאחוז בחביות עצמה לא התירו בהפסד פתוחה הבקל הוא נוגע ולא יראנו הישראל והגוי אינו מרתת מלחץ שיכול לאשתמש ולומר להחזיק בחביות נחמתי שלא תפול ואפילו היא חסרה שאינו נוגע כל כך בקל אפילו הכי ביון שיכול לאשתמש נוגע ולא מרת' ומירו דוקא שאינה חסרה כל כך שאם דרסנה צעורה על כתפו ויכול ליגע ביון אבל אם היא חסרה כל כך שאין יכול ליגע ביון אלא אם כן הורידה מתקפו לא היישנו דכולו האי מרתת ולא יכול לאשתמש :

ד וראו דאמרינו בהדיעו שהוא מפליג אם החביות פקוקה במקום שיש לחוש שמא נגב ושתה ונתן מים במקומו או בתוך מים ברע אבל במקום שאין לחוש שמא נגב ממנו כגון בין הגתים שריבים עוברים שם מותר מפני שהוא מתיירא מעוברי הרבים אפילו הם גוים :

ה וראו דאמרינו חנותו לגוי היין שבו מותר אפילו הודיעו שהוא מפליג ואפילו הלך היהודי לעיר אחרת לחוג שם חג המועד ולא יאמר שם יהודי בעיר והגוי היין במרתחו ומוס' הפתח בוד' הרי מותר שלא מסר לו אלא שמירת המפתח ולא לכנס הרששו והגוי יאכל לבסוף אפילו מפני הגוים שבעיר שיגידוהו ליהודי כשיצא הפסד נאמנותו וי"א שלא התירו אלא כשאינו יודע שהיא מפליג וראו דאמרינו אפילו מצאו שנכנס שם שלא היה לו רשות ליכנס והיה נתפש על הכניסה וראו דהיה בחול בעירו שם ולא נגע שמה צריך להתיירא בכל פעם עתה יבא שררה לא הודיעו שהוא מפליג ולצורך דבר אחר נכנס שמה לו לאשתמש בו ולא ליגע ביון אלא אם הודיעו שהוא מפליג אפילו נתפש כנגב על הכניסה אסור היה לא מרתת מן הגוים או אחרים שראו שנכנס שיגידו ליהודי שררה נכנס ומיון שיוודע שהפליג לא מותרת גם כן כל כך ליגע : והמקל כסברא ראשונה לא הפסיד ואם עבר הגוי ונכנס שם אם נתפש כנגב שרי ואם אינו נתפש כנגב שיש לו החביות לאשתמשו למה נכנס אסור ודוקא כשסגר הדלת כמנהגם בפנים ואין סדק בחדר שיכולין לראות משם אבל אם יש סדק וכל שכן אם הגיה הדלת פתוח היין מותר אפילו היה לו רשות בפירוש ליכנס שם ולא אמר לו שפליג ויוכל לבא בכל עת דמרתת ואם היה גוי שאינו מרתת כגון עבדי המושל המחפשים בבתי יהודים בכל ענין אסור אם לא שיש לו סימן שיוודע בו שלא נגעו ביון : וישראל גוי שהיו בספינה ובה יין של ישראל ושמע הישראל קול תקיעה שופר שנתקעין לשבול' ונכנס לעיר והגיה היין שכספינה עם הגוי אם יש דרך עקלתון שיכול לבא עליו פתאים ואין שם גוי אלא אחד היין מותר דמרתת הגוי שמא יבא פתאים ולא נגע ואפילו אם יש בינו ליון יותר מאלפים אמה וזה מפורסם אפילו גוים שאין הישראל יכול ללכת בשבת יותר מאלפי' אמה אפ"ה היין מותר דמרתת מפני שאין אנו בעיניהם בחזקת שומרי שבת כראוי ויאמר הגוי הוהודי יחלל שבת כשביול היין ויבא :

ו היו יושבים ישראל גויי כשתת כל אחד מיינו ושמע הישראל שקורין כב"ה והלך עם להתפלל והגיה יינו אם יש דרך עקלתון שיכול לבא עליו פתאים היין מותר דמרתת ולא נגע בד"א כשכל אחד שותה מינו ואין לגוי רשות לשתות מינו של ישראל אבל אם היו שותין ביחד מיין אחר שרישראל מוג לגוי כשירצה לשתות ויין לפניה על השולחן ויין אחר חוץ לשולחן והגוי לבדו את שעל השולחן אסור שיאמר הגוי הרי הישראל זמני לאכול ולשתות וברשות נגע ואת שחוצ' לערוחן מה שהוא בתוך פיו שיש ידיו אסור שהגוי מוג לו ממנו ומה שחוצ' לפיו שיש ידיו מותר דלאו אורח ארעא של אורח לעמוד ולמוג ממה שאינו על השולחן ולא הוכן לקנינה זו אבל אם אמר לו הישראל הוי מוג ושות' אף מה שחוצ' לפיו שיש ידיו אפילו בכל הבית אסור דסמכא דעתיה דגוי שהיא ידו לשתות מן הכל אפילו לא הודיעו שמפליג שררה הרשוה לשתות מכל אשר יבחר הלכך כל החביות הפתוחות אסורות והסתמות מותרות אם לא שישא כדו שיסור המגפה ויחזירנה ותנעם שררה היה לגוי רשות לעשות זה ולא היה צריך למותרת שכן יבא כעת שיסור איתו וכיון ששהה כל כך היישנו שמא הגוי עשאו ועל שאלתו ליכא למיסמך :

ז וישראל ששכר בית בחצר הגוי והגיה בו יין וסגר הדלת והכניס הכריח כסכעת ושכח ולא סגר במפתח והפליג ולפוח ימים והגיש הגוי שלא היה סגור והודיע היבד ליהודי היין מותר ולא היישנו שמא נכנס הגוי וחזר והכניס הכריח דהוא לא ידע שהישראל תלילת המידת דמימר אפר גוי השתא מדבר ישראל שלא סגר

במפתח ואינו לפיכך וראו לא פתח ולא נכנס :
ח בית שיש בו יין לישראל וגוי דר למטה וישראל בעליה וארובה מעליה לבית לראות משם היין ויצאו שניהם בבהלה מן הבית לראות חתן או הספר וחזר הגוי קורם שחזר הישראל וסגר הפתח אחריו ואחר כך בא הישראל אף על פי שאין הישראל מעביר אלא דרך הבית ואי אפשר לו לעבור שלא יראנו הגוי אפילו הכי היין מותר דאמרינו כשסגר הגוי לא סגר כדי ליגע ביון אלא היה פסוק שהישראל כבר נכנס לביתו והוא בעלייתו ושמו יראנו ולא נגע ואפילו היה היין פתוח מותר דמרתת ליגע ודוקא שיצאו בבהלה ויזרו דאיפשר לומר מתוך בהלתו חזר ולא דקדק יפה בכניס' ישראל אבל שלא בבהלה היין אסור דשמו דקדק הגוי יודע שעדיין לא נכנס הישראל וסגר ונגע קודם שיבא הישראל :

י גוי ששמע קול שאות אריה ומפחדו נכנס לבין החביות של יין וסגר הדלת אחריו אפילו הכי היין מותר ואפילו הן פתוחות אף על פי שאינו נתפש כנגב על הכניסה שררה להציל עצמו נכנס מ"א הוא ירא שמא גם אחרים נכבאו שם ויזרו איתו כשנגע :
יא נכנס שנכנס למרתף ופתחו חביות של יין אם חוכ נגבי העיר גוים אסור ואם רוב נכסי העיר ישראלים מותר התלין בהו ואם רובן ישמעאלים אסור בשתייה ומותר בהנאה דישמעאלים אינם נכנסים כדלעיל סימן קכ"ד ואם יש ליהודים שפניה לבדם שאין דרך הגוים מפסיקה ואפילו מעט גוים דיים גם כן בשמנתם והלכום אחר רוב בני השמנה אף על פי שרוב בני העיר גוים היין מותר ובמקום שרגל להצניע ממונם בחביות וקניחין אותם בין החביות של יין כדי להציל ממונם שחשבו הגוים שם חביות זו היא של יין ולפעמים יודעים הגוים ששני אדם עושין תהובלה זו ובאין ופתחין הדבית לראות אם ימצאו שם ממון אפ"ה רלב נגבי העיר גוים היין מותר דכיון דפתחי לשום ממונא וחזו דהוא המרא פרשי דבנביבותיהו מרדיו ולא מיסכו ואין לומר שפגעו וליחסר בשתייה דה"ל כמו ס"ס שגמא לא פתחוהו ואת"ל פתחוהו שתייה מותר דהו טריהו וסביבותיהו פרשי ופאילו לא נגעו וכן נכנסים גוים שדקרו דבית כספין ובידם קרייהו ומשכו יין לתוכה י"א היין שבחבית יש להחיר מטעם ס"ס שמא מתוך שהוא בחול בקדירה זו לא נגע ביון אלא מיר כשעבר הספין את עובי השוליים י"א היין לא נגע בו כספין ואת"ל נגע כספין כיון שלא נתכין הנגב אלא לנקוב כדי שיצא איתו ולא חשש למגעו ה"ל בהו שלא כבוינה ושרי ויש להקל בזמן הזה שאינם מספיק' אבל יין שבקדרה וראו אסור וע"ל סימן קכ"ד מעיף כ"ד ואם יש הרבה חביות קצתם סתומות כלא כרוא ובקצתם יש כרוא נמצא שעשו מיתרים כרוא לרבות שלא היתה מבורחת מתחלה ונמצא ממנה יין אותי החבית אסור והאחרות אפילו אותם שיש בהן כרוא מיתרים ולא אמרינו כיון שעשו כרוא באחד ולקחו ממנו כל שבן שמשכו מן המבורחת דאחוקי איסורא לא מחזקינן :

יב היל שבא לעיר ונכנס לבית ישראל בשעת שלום הבית פתוח' או אפ"ה הן פקוקות בעץ אסורות דודאי פתחו ונגעו ויחזרו ופקקום כיון ש"אין מורה בפקוק אורחא הוא לפתוח ולחזור ולפקוק אבל אם הם כתומות כמגופות של מיט סותר ודלאו לא פתחום שאם פתרום לא היו חרטים וסותמים שררה אין אומת שום אדם עליהם ולמה יטריחו עצמם לחזור ולסותמם אבל בשעת מלחמה אלו אלו מתרות דבדולים ויחזרום הם ואין להם פנאי ליגע וכ"ש לנסך ודוקא שהיה פתורות מתהלחן דלא מוכריא אם נגעו תלינן לקולא לומר מחמת מירדה לא נגעו אבל סתומ' שנפתחו וראו אסורות דהא היוזן דלא איתת להו במירדיהו ופתחו וראו נגעו גם כן :

יג גוי שנמצא עומד אצל גתת אם יש בו מופח על גנת להטפח צריך הריחה ונגוב ולא סגי בהרחה דהיישנו שמא נגע ואע"פ דלעיל גבי נמו' כבור אמרינו דמרת' ולא נגע הבא אמרינו דלא מרת' למגע שהוא סבור שאינו מפסדו ביון שאין בו יין לפיכך אם יש בו מופח ע"מ להטפח הוי חיבור למה שכלוע בתו וצריך גיובכ' אבל כשאין בו פתוחות יין כל כך שמטפח אע"פ שהוא מופח אינו חיבור למה שכלוע בתו וסגי בהרחה ואין צריך נגיוב אבל הריחה מיהא בעי להריח הטופח שהוא נאסר במגעו :

יד וזנה גיהה כמפסיבת ישראל היין מותר שאינם מנחין אותה לנסך דאף על גב דתפסייהו יצרא דעביר' לזנות לא תקדק יצרא ליון נכך אבל זונה ישראלית כמפסיבת גוים אף אף ינה של חזונה אסור דהואל ויאל עליהו בתרייהו גירא ושכחו להו לנסך ינה :
טו ישראל הגיה יין כביתו בחלוף שהוא פתוח ובא גוי והכניס שם זונה וסג' הדלת אחריו ואח"כ בא הישראל ומצא את יינו כמו שהגיהו ואינו מרגיש בו שנגעו היין מותר דאמרינו הגוי בעבדיהיה טריד ויאל היה לו פנאי לנסך :

טז הצר שחלקה בראשי יתדות בין ישראל לגוי אע"פ שחביות פתוחות עומדות סמוך לחלקן של גוי תוך פישט ידיו מותרות דמרתת הגוי לפשט ידו וליגע וכן אם היה גוי שלישראל למעלה מנגו של גוי והלשט' מותח הישראל :
טז י"א אע"פ שידו של גוי מגעת שם דמרתת :

ליויף ולא טרח והני מילי בחבית של חרס שטורח לעשות בו נקב ולסתמו אבל בחבית של עץ אפילו חותם בתוך חותם לא מהני מפני שיכולין להוציא יין מבין הנסרים ולא ירגישו וכל שכן בגרות שבקל יכולין להוציא יין מבין התפירות ואין להם תקנה אלא שיוכנס כל החבית של עץ או כל הנאר בשק שאין בו תפירה מבחוץ ויחתום פי השק שאם יש בו תפירה מבחוץ יש לחוש גם כן שמא יתיר התפירה ויחזור ויתפרנו ולא ירגישו : ויש מתירין אפילו בחבית של עץ ואין חוששין שמא יוציא יין מבין הנסרים דסירחא להו מילתא וכן נוהגין ובלבד שיוזר שיהא המנופה נסתה כראוי וכן שלא יהיה שם ברזא שלא יוציא דרך הברזא רק יחתוך כל הברות וישים עור על המנופה והברות ויקבענה במסמרו ויכתוב עליה אותיות חציין על העור וחציין על דופני החבית או על הברזא או המנופה שאם יגביה הגוי העור לא ידע לחזור ולטבין האותיות שעל העור עם החציין שחוצה לה ככתחילה וגם יעשה חשוק אחד שקורין ציר"קלא סביב השוליים במקום שמחוברין דופני החבית ולקבוע שם במסמרות מפני שפעמים נעורת תחובה שם סביב ויש לחוש שמא יוציאנו הגוי להוציא היין דרך שם ולתווכו אחר כך אל מקומו הראשון שזה נקל לו לעשות ואם מצא סכין בחבית שהוציא יין מבין הנסר' עינין לעיל סימן קכ"ו וסימן קכ"ט סעיף י"א : אם הפקיד יין ביד גוי בחותם אחד יש אימרים שאסור בשתייה מספק שמא טרח וזיין ומותר בהנאה ויש אומרים דבריעבד יש לתתור אפילו בשתייה ואין צריך להכיר חותמו אלא א"כ אם רואה שחיתמו מקולקל או אסור אבל אין צריך לברוק אחריו וכן נוהגין להקל * ועיין לעיל סימן ק"ח מיהו טוב ונכון הוא לכתחילה כששולח לחבירו יין אפילו בשני חותמות יכתוב לו איגרת ויודיעו באיזה צורת חותם חתמו כדי שיכירנו וגם יודיע לנוי שהודיעו לחבירו את החותם דאז מירתת הגוי יותר ולא יפתחנו ובריעבד אפילו בחותם אחד ככהאי גוונא שרי בעל הבית השולח שפחתו או עבדו גוי לאוצר של יין סגי ליה כששולח עמו אפילו נער קטן לשומרו שלא יגע בו שאין דבר תלוי בעדו הקטן שיעוד שלא יגע אלא שהגוי מרתת ממנו שאם יגע וישאלוהו יגלה הרבר :

ג אף על גב שכבר נתבאר לעיל סימן קכ"ג שיון מבושל או חומץ חזק אין בהם משום נסוך וכן יין שעירטו עם דברים אחרים כגון שמן דבש והוא שקורין ינומלין ואולגותית מכל מקום לא יפקודם ביד גוי אם לא בחותם דחיישינן שמא יתלפנו שישתה מזה ויתפוך אחר ליטנו מיהו בחותם אחד סגי דלא טרח הגוי ומזיין כדי לאחלוףי ואפילו יש נקב קטן באתו כלי והוא קטן כל כך עד שאין יכולין להריק בתוכו יין מותר להפקיד אצלו דאף על גב דאיפשר שימצוין וישתה ממנו מה בכך דהא לא מינסך ולחזור ולהריק בתוכו אחר זה אינו יכול לפיכך מותר :

ד חותם בתוך חותם היכי דמי סתם החבית בכלי שאינו מהודק כדרך שסתמין כל אדם כדי שלא יזיב היין וטחו בטיט הר"ל זה חותם אחד דבקל יכול לזיפו וזה הכלי מהודק יפה הרי זה חותם בתוך חותם ולא טרח לזיפו כלי אם צר פי הגוד הרי זה חותם אחד ואם הפך פי הגוד לתוכו וצר עליו הרי זה חותם בתוך חותם וכן כל שינוי שמשנה מדברי שאינו מדרך כל אדם הרי זה בחותם אחד והמיתה או הקשירה הוי חותם שני :

ה שני קשרים משונים זה מזה הוי כשני חותמות : ו שתי אותיות הוי כשני חותמות והדפוסים שמדפיסין בו אותיות אפילו יש בהן כמה אותיות לא חשיבי אלא כחותם אחד שהרי כבת אותיות הם נרפסים ובקל יוכל לזיפו ובמקום שמצויים משומרים וגוים שיודעם לכתוב אין אותיות' ס' א"כ מכיר כתיבת יד הכותב : מפתח ביד ישראל וחותם הוי כשני חותמות :

ח חתמו בשני חותמות וחזר על חותמו ולא הכירו או שמצאו סתור הרי זה אסור דודאי הגוי זיפו וזיק' אם רואיןו שנסתר בכונה על ידי אדם אבל במק' שיכולין לתלות שנסתר ונתקלקל מעצמו על ידי מילמול או על ידי בהמה לא ידעו תנוקות שעשו שלא בכונה תולין להקל דמסק דרבנן לקולא ואפילו אם רואה שנתקלקל בכונה אם ישראל יוצא ונכנס תמיד מותר דמרתת ולא נגע במה דברים אמורים שחזר ורואהו כדאמרן אבל לכתחלה אין צריך לחזור עליו ולחקור אם הוא מקולקל דאוקמינן ליה אחזקתיה שהוא חתום אלא אם הודיע המשלח לאתו ישראל שנשלח לו שהוא שולח לו יין חתום בחותם בתוך חותם אף על פי שלא הודיעו ענין החתמותיו הא"ך הם כיון שמצאו הישראל השני חתום בשני חותמות מותר ומכל מקום נכון הדבר להודיעו בכתב צורת החותם כדי שיחזור עליו מיהו אם כתב עליו אותיות אין צריך להודיעו צורתם דסתם גוי אינו בקי לכתוב אותיות ואם הגוי אומר שהחבית היה ממשפך והוא הדקו ונגע ביין אינו צריך להאמינו לאסרו שאין הגוי נאמן ואפי' ניכר עדיין קצת יין מבחוץ ויש אומרים שהוא כדבריו אינו צריך להאמינו רק לתלותו בדבר אחר :

ק חבית של יין שצפה בנהר ונמצאת כנגד עיר שרובה ישראל אם יש בנהר מכשולות וסכר אנמי מים שהיו מעמידים אותה אלו באה ממקום אחר מותרת שאין לתלותה אלא בעיר שנמצאת כנגדה והוא רוב ישראל ואם אין בנהר סכר אנמי מים אסורה שאנו תולין אותה ברוב הסביבות שהם גוים שבכל מקום שיש דוב וקרוב הולכין אחר הרוב הרובא עדיף והתורה אחשבה אחר רבים להטות ואם נמצאת כנגד עיר שרובה גוים אם רוב הסביבות ישראל ויכולה לבא שם דרך ישרה שלא תטבעה מותרת אפי' קרובה הרבה לעיר של גוים ער שמוכיה קרובתה שהיא של גוים מניחין הקרוב והולכין אחר הרוב הרובא עדיף מקר' ואם לאו שאינה יכולה לבא מהסביבות היין אסור בהנאה והחבית מותרת בהנאה למוצאה ממ' : שאם היא של ישראל גם היין היה מותר בשתייה ואפי' אם היא של גוי אף על פי שהיין אסור בהנאה מכל מקום החבית מותר בהנאה ואם בא ישראל ונתן בה סימן כדי יצאה מחזקת יין נסך ומותרת בשתייה אבל אין צריך להחזיר' לו והיא של מוצאה לכוין הרובא גוים ודאי נתייאשו הבעלים ודווקא שהיא סתומה או אפילו פקוקה בעץ שאם מצאה גוים ופתחה למה ליה לחזור ולפקוקה שהרי הניחה ללכת לאיבוד ולא היה להם להתירא משום אדם דהא מצאה על הנדה אבל אם היא פתוחה לגמרי חיישינן שמא מצאוה גוים ונגעו בה ואחר כך הניחה ולא רצו ליטלה ואסורה :

יך חבית של יין שנמצאת בטרמו של ישראל ויש ברמים אחר' של ישראל סמוכים וכרמים רבים מהם של גוים סביבותיהם אף על פי שרחוקים משל ישראל החבית אסור דאולינן בתר רובא אע"ג דאיכא קורבא דמוכח דשל ישראל היתה ואין צריך לומר בשאין שם כרם אחר של ישראל אלא זה דודאי לא מכרים זה הוא דאין דרך לגנוב מכרם ולהצניע בתוכו וה"ה להקל אמרינן הבי כגון שנמצא' בטרמו של גוי אף על פי שיש ברמים אחרים של גוי' או איכא פרמים של ישראל רבים מהם אפי' הם רחוקים מה' דולכין להקל והוא שישבת בין הדרים שאינה מעבר לעובדי רכבי' הא לאו הכי אסורה שרוב עובדי רכבים גוים הם וחיישינן שמא מהם נפל דהא אולינן בתר רובא כר"א בנקבוק שדרך עובדי רכבים להוליך כיוצא בו אבל חבית שאין דרך עובדי רכבים להוליך כיוצא בו אין תולין אותו בעובדי רכבים דודאי לאו מהם נפל שאין מוליכין כיוצא בזה :

יג נודות יין שנמצאו מושלכי' בדרך אם רוב שופכי יין בנודות' ישראל הם מותרים אם הם נודות גדולים שאין דרך עובדי רכבים להוליך כיוצא בהם אבל אם הם קטנים שדרך עובדי רכבי' להוליך כיוצא בהם אסורים שאנו תולין בהן שרובם גוים ואם היו גדולים וקטנים כולם מותרים שהגדולי' מוכיחים על הקטנים שהם מושפכי יין והרי רובם ישראל והקטנים להכריע המשא ולהשוותו כאו שכן דרך מוליכי היין כשיש להם שתי נודות זה גדול מזה מעט ומכבד המשא לצד אחר מניחין נוד קטן אצלו להשו' המשא : ד ישראל שיש לו יין באוצר שלו ופתח האוצר סגור בפפתח אחד ומצא הפתח פתוח וגוי אחד מורה שהוא פתחו לשאוב מים מבור שבאוצר שהיה צריך לבנין ביתו וכי האי גוונא היין מותר מתיר מעמ' דהא שאין צריכין להאמין לו שנכנס לא הוא ולא גוי אחר ואת'ל נכנס שהרי היה נתפש כנגב על הכניסה ואמרי' ודאי דלה מים יוצ' ולא נגע דמרתת הוה בעל הבית שאמר לשפחתו להוצי' השולחן והשפחה לא היתה בקיאה בדת יהודית וכו' בעל בית וצאי' על שולחנו ושפחתו הגויה אומרת שלקחה היא היין ממיתתו שבו יין הרבה כל היין שבמרתף מותר דאין הגויה נאמרת לאסרו ואמר ממקום אחר לקחה אבל שעל השולחן ודאי אסור דהא היא הביאתו : וכן ביהודית שמשנה המפתח מהמרתף ולא מצאו במקומו ויצאו אחר' כד יין טמון בבית ואמרה שפחתה הגויה שהיא לקחה היין מהחבית שבמרתף אינה נאמרת לאסור היין שבמרתף ואמר ממקום אחר לקחה אבל גנבים שנכנסו למרתף ומשבו יין והגיוו כירות פתוחות ונמצא אחר' הכירו סתם ואמרה שפחה גויה שהיא סתמתן כיון שנתחרה הגויה בודאי עם היין ואינה נתפשט כנגב על הכניסה דאית לה אמתלא שנכנסה להציל היין ואיכא רגלים לדבר שהיא סתמתן היין אסור מיהו בזמן הזה שאין הגוים מנסכין שרי כמו שנתבאר לעיל סימן קכ"ה :

קל דיני חתימת היין וכו' סעיפים :

א מה שאין מיוחדין ולא מפקדין יין ביד גוי דוקא כשאינו חתום אבל אם הוא חתום מנסקדין ושולחין על ידו דמרתת הוא לפתחו שמא ירגיש הישראל ובלבד שלא יהא בחבית שום נקב כנקב שמעידין בו שיצא מים הרוח וחותם שאמרו צריך להיות חותם בתוך חותם כמו שיתבאר בסעיף ד'או מפתח חות' דבחותם אחד חיישינן דילמא טרח וזיין אבל בשתי חותמות טריחא מילתא

שלא פרעו אלא שזקפו עליו במלוה בשטר אחר שאין המלוה דווקא על היינאם כשיבא הישראל להוציא מכותו בלא מעות אינו מעכב עליו כיון שכבר זקפו עליו במלוה בשטר אחר הרי הוא כיונו של ישראל שברשות גוי ומותר במפתח וחותם ובדיעבד אפי' בחותם אחד אפילו בעיר שכולה גוים ואם כשכתב הישראל להוציא אינו מניחו עד שיתן לו מעותיו אף על פי שכתב לו התקבלתי הרי דינו כאלו לא כתב התקבלתי הוא לא אהני ליה כתיבתו ומה שכתב לו התקבלתי לא היה אלא בהתעוררה להתיר יינו באופני ההיתר של התקבלתי אבל אינו מועיל דהגוי לא מרתת יש מי שאומר שחותם בתוך חותם מדגי בכל עניין אפילו כיונו של גוי והוא ברשותו ובעיר שכולה גוי' דלא פרח ומזיף ויש לסמוך עליו להתירו בהנאה אבל לא בשתייה :

ב ישראל וגוי שטררו יינו של גוי אחר בשותפות כדי למוכרו לישראלים ומפתח ביד ישראל אם יש על היין עור חותם אחד הוי חותם בתוך חותם כמו שנתבאר לעיל סימן ק"ל ולא חיישינן לשותפות הגוי דכיון דאית ליה לישראל שותפי' בגויה מירתת דנתפש עליו כגב : גוים שקונים יין מישראל ומחתימין איתם חותם בתוך חותם ומוליכין אותו כמה ימים בספינה לבדם מותר ואף על גב דגבי יין של גוי שטררו ישראל אמרינן שכשהוא בעיר שכולה גוים ולא כתב לו התקבלתי אסור עד שיהא ישראל יושב ומשמר : לא אמרו כן אלא במטה' ויינו של נכרי שגדל בכרמיו שלא מרחו בו הרבה ולא הוציא עליו הוצא' : שאינו חושש כ"כ אם ירשיש הישראל שיויף אבל כשמולך יין למרחוק למוכרו לישראל שהוא בא לו בטורח גדול והוצאה מרובה שקנה אותו חייש לטררו ולהוצאתו ולא יזיף דמתיירא שמא לא יקנהו ישראל כשירגישו :

קלב שלא ליהנות מיין נסך ובו ז' סעיפים :

א אף על גב דקיימא לן בגוי עובד עבודה זרה שדרכו לנסך שאם נגע ביין שלנו אסרו בהנאה דרילמא נסכיה מכל מקום מותר הישראל ליקח דמיו מאותו הגוי הוא הוא היקף בידים כאילו שפכו ומדינא חייב לשלם לו ומה לנו אם הגוי יקח היין ויתן לישראל המעות הישראל אינו מקבל המעות דמיה מכותו היין רק בעד היקף שהיקפו ודמי יין כשר לוקח ואפי' אם אותו גוי לוקח היין תחלה ומוכרו ואחר כך נתן לישראל המעות מותר דגוי בדרידה קטרח ומכר ומשלם לישראל היקפו אבל הישראל אסור למוכרו לגוי אחר וליהנות ממנו ואם מכרו הישראל לגוי אחר אם הגוי נתן לו המעות קודם שיתן לו הישראל היין המעות אסורים בהנאה שאין המעות נקנין לישראל עד שימשך הגוי היין שהרי על גנת כן נתנו לו ומיז כשימשך הגוי היין נקנין המעות לישראל בעד היין והאיסור שעל היין תופש הדמים ואסורין בהנאה אי נמי משום דרוב פוסקם פכירה להו שהגוי קונה בכסף ודרי נאסרו המעות מיד שקבלה בעד היין שקנאו הגוי בעד המעות האלו ותופש דמיו ואסורין בהנאה אבל אם לקח הגוי היין תחלה פוישראל ואחר כך נתן המעות מותרין כיון שאחר שקנה הגוי היין במשיכה נתן הדמים ולא היה היין בשעת נתינת הדמים של ישראל אין האיסור שעל היין תופש הדמים ומותרין בהנאה מיהו דווקא לאחרים מותרין אבל לבעל היין שמכרו קנסו חכמים ואסורים לו לעולם בהנאה שלא ידנה סדמי יין נסך :

ב לפיכך ישראל שמוכר יינו לגוי עובד עבודה זרה צריך ליהדר שלא יאסר היין בעירו ברשותו כיצד יעשה פוסק עמו בדמים קודם שימשך הגוי היין שכוין שפסק עמי על הדמים כשימשך הגוי אחר כך כשימדוד לו הישראל ממכה דעתיה במשיכה זו לקנותו דגוי קונה במשיכה ויין נסך אינו נעשה עד שיגע בו נמצא בשעה שאסר בגמר הקניין שהוא שעת המשיכה היה היין מותר ודמי יין כשר קאשקיל הישראל ומותרין אבל אם מרד לו ומשך הגוי היין עד שלא פסק דמיו המעות אסורים שהרי בשעת משיכה לא נגמר המקח דלא סמכה דעתיה דגוי כיון שלא פסק דשמא יתבע ממנו דמים מרובים ויחזור בו אף על פי שמשך ומאחר שכא לרשות גוי אין הישראל נזהר בו שלא יגע ויש לחוש שמא נגע ונמצא שכשנגע עדיין לא סמכה דעתיה ליקח והרי היין עדיין ברשותו של ישראל ובכר נאסר היין כנגיעתו של גוי ואם אח"כ יפסקו עמו בדמי' ויקחנו הגוי ויתן לו הדמים נמצא כמוכר סתם יינם שאסור כמה דברים אמורים כעמדה הישראל לכליו של גוי שאין בו עכבת יין ומשכו הגוי דמיר שמשכו קנייה ויין נסך לא הוי עד שיגע בו ודמי יין כשר הוא נוסף אבל אם מרד לכלי הגוי שיש בו עכבת יין שנאמ' יינו של הישראל המוכר מיר כשיבא לכלי של הגוי מחמת שמתער' עם עכבת יין שכללי של גוי וכן אפילו אם מרד לכלי של ישראל והגוי מחזיקו בידו ומנרנד הכלי ומנסך היין בשכשוך נדגרו ביין שהכלי עומד על הקרקע אלא שהגוי מנרנדו או שהגוי אחז בו באויר שאז על כרחו מנרנדו אז צריך ליקח הדמים מן הגוי קודם שימדוד ואחר כך ימדוד לו שאז מיד כשימדוד לו יקנה הגוי היין ויהיו המעות נקנים לו בעוד היין כשר קודם שיגע בו דגוי אבל אם ימדוד לו קודם שיקח הדמים אף על פי שפסק עמו כבר מכל מקום כבר

מ ישראל ששכר או קנה בית בחצרו של גוי ומלאוהו יין אם ישראל דר שם אע"פ שהניח היין בחצר ואין עליו לא חותם ולא מפתח מותר אפילו היה גם הנכיר דר בחצר דמירתת מליגע שמא יבא פתאום הישראל אבל אם לא היה הישראל דר באותו חצר אם היה המפתח ביד ישראל וחותם מותר ואין צ"ל כ"ו חותמות ודע"פ ה"ג מפתח וחותם ומפתח נקל היא לפותחו ע"י מפתח אחר כיוצא בו ואפי"ה מותר אפילו בעיר שכולה גוים ואם לאו אף על פי שהיין הוא באותו בית שקנה או שכר הישראל אסור אם הנכרי דר בחצרו שכיון ששכרו או קנאו ממנו יש לו שייכות ליבנם לכל המקומות שבבית שכן דרך לראות מה מכר או מה השכיר ואינו נתפס כגב ואם אינו דר בחצר מותר שהרי אין לו שייכות לבא לכאן ואינו אסור אלא אם כן נמצא עומד בצד היין ואף על פי דמן הרין אין לו שייכות לבא לכאן מכל מקום כיון דחזינן שנכנס וחושב עצמו שיש לו שייכות כאן הואיל ושכר או קנאו ממנו וגם נמצא בצד היין יש לחוש שנגע דהא חזינן דלא מרתת מלבא גם לא מירתת מליגע אבל אם נמצא עומד בחצר שלא בצד היין לא חיישינן :

ג כד"א בשוכר או לוקח בית בחצירו של גוי שיש לו קצת שייכות ליבנם שם כדאמרן אבל בחצרו של ישראל ממש שלא לקחו ולא שכרו מגוי אפילו היה גוי דר באותו חצר ואין ישראל דר בו מותר ואפילו אין מפתח וחותם ביד ישראל לפי שאין לו בה שום שייכות ואפילו נמצא עומד בצד היין דמרתת שהרי מכל מקום נתפש עליו כגב וה"מ ביום אבל בלילה אסור שאינו ירא שמא יבא הישראל פתאום בלילה ודוקא ככי האי גונא יש לאוסרו בלילה אבל בשאר מקומות דאמרי' לעיל סימן קכ"ח וקב"ט דהגוי מרתת אין חילוק בין יום ללילה דשאני הכא שהגוי יש לו שייכות בחצר זה ומכתמא נועלו בלילה הואיל והוא לבדו דר שם ואין הישראל עמו כבי' ואינו מרתת כולי האי ולכן אפילו ביום אם נעל ואין שם חור או סרק שיכולין לראות בו היין אסור דכיון שהיה לבדו דר בו יש לו לאשתמוטי' על נעילתו אבל אם יש חור או סרק שיכולין לראו' משם היין מותר ביום אפי' נעל בודאי ובליל' אסור אפי' מכתמא דלא ידעין אם נעל אם לא אפילו הכי אסור דודאי נועל הוא בלילה ואפי' אינו נועל אינו מתיירא שיבא הישראל פתאום בלילה :

קלא דין יין כשר שנעשה ברשות הנכרי ובו ב' סעיפים :

א ישראל שעשה יינו של נכרי בהכשר כדי שיהא מותר לישראל לשותת ממנו בין שמכרו הגוי לישראל ועדיין לא פרע לו המעות בין שלא מכרו לו אלא שהו' עושהו בהכשר כדי למוכרו על ידו לישראלים אם נתנו הישראל בחצירו של אותו גוי בעצמו והישראל דר בחצר מותר אפילו בלא חותם אפי' אם גם הגוי דר שם דכיון שהניח לעשות בהכשר ודעתו למוכרו ודאי מרתת מהאי ישראל שדר בבית שלא יגלה הדבר והוא עצמו נזהר בשמירתו כדי למוכרו ביוקר לישראלים ואם אין הישראל דר באותו חצר אם דר ישראל באותו העיר והבית שהיין בתוכו הוא פתוח לרשות הרבים מותר אם יש לישראל מפתח וחותם ובדיעבד אפילו בחותם אחד סגי כמו שנתבאר לעיל סימן ק"ל סעיף ב' דכיון שהוא פתוח לר"ה הוא מתיירא מן העוברים והשבים ואם אין הבית פתו' לרשות הרבים אף על פי שישראל דר בעיר או בעיר שאין שום ישראל דר שם אפילו הבית פתוח לרשות הרבים היין אסור אפילו בחותם בתוך חותם עד שיהא ישראל יושב ומשמר דכיון שהיין שלו אף על פי שרגישו לעשותו בהכשר ממי מתיירא ליגע בו אם אין שם ישראל השומרו ואם ישראל יוצא ונכנס ואפילו אם לפעמי' מפליג כל זמן שלא הודיעו שהוא מפליג הרי הוא כיושב ומשמר דמתיירא שמא יבא פתאום כמה דברים אמורים כשהיין בבית הגוי בעליו אבל אם נתנו בבית גוי אחר מותר במפתח וחותם דאותו הגוי ודאי לא טרח וזיף דמרתת ולשמא יניחנו לגוי בעליו ליבנם שם לא חיישי' דלמה יעשה כן ולגומלין לא חיישינן והוא שלא יהא הגוי האחר כפוף תחת יד הגוי בעל היין שאם הוא כפוף תחתיו בעניין שאם יבא ליגע ביין אינו רשאי למחות בו הוי כאילו הוא כרשות בעל היין ואם רוכלין ישראלים רגילין לבא לעיר ואין לה חומה דלתים אבריה לעיר בעניין שיכולין לבא שם בכל שעה שירצו חשבו כמו ישראל דרין שם דמרתת מניירוהו שמא יבאו פתאום ומותר במפתח וחותם ובדיעבד אפילו בחותם אחד : ואם הבית פתוח לאשפה חשוב כפתוח לרשות הרבים שמתירא הגוי שמא יבא הישראל לישב על האשפה ויראנו וכן אם יש בחצר כנגד פתח הבית חלון פתוח לרשות הרבים חשוב כפתוח לרשות הרבים שהרי יכול לראנו משם מיהו כבר כתבנו לעיל בסוף פרק ק"ל דחלון פתוח לא מרגי רק ביום ולא בלילה וכן אם יש דקל לישראל כנגד פתח הבית חשוב כפתוח לרשות הרבים שמתירא הגוי שמא יעלה הישראל עליו ויראנו משם ולא מבעיא אם יש בו פירו' שזירא הגוי כו' שמא יעלה עליו ללקוט פירותיו אלא אפילו אין עליו פירות הוא ירא שמא עתה יעלה עליו לצורך תשמיש אחר ויראנו משם ואם כתב הגוי לישראל התקבלתי דמי היין אף על פי

לא התנה עמו שיתן למלך יין נסך אלא סלקו כמה שתוכל קא"ל ואפי' הוא בעניין שאין הישראל היה יכול ליפטר מן המלך אלא ביין אפילו הכי מותר ביין שלא פירש לנוי בפ"י שיתן למלך יין נסך אבל אם אמר לו היה במקומו ליתן למלך אסור דהוי כאלו אמר לו היה במקומו לתת לו יין שיש עליו ליתן והוי כאלו קנה"וי"ן מן הגוי ובמצותו נותנו הגוי לאוצר ודוי פורע חובו יין נסך והוי ליה הנאה מיין נסך :

א מלך שיש לו חק על בני מדינתו שכשיש לו יין שהוא מחלקו עליוהם פלוני יקנה כך וכך ופלוני כך וכך אם כתבו גם על ישראל חלק ידוע והישראל אומר לגוי הא לך זוז ומלמני מאוצר המלך מותר לפי שזה הולך ויקנה לעצמו היין מן המלך כרי שלא יכיר את הישראל לקנות אבל אם אומר הישראל לגוי הכנס במקומו וקח מאוצר המלך אסור דהוי כאילו אמר קבל אותו בשבילי ואני מוכרו לך ויש אומרים שאם כתבו כבר על הישראל חלקו אסור בכל לשון שיאמר לו ואין בו היתר אלא כל זמן שלא כתבו עליו שיתן לומר לגוי פייס בשבילי שלא יכתבו עליו שמיך שכתבו לו קנאו מדינא דמלכותא ורואו שלו ואסור לו למוכרו :

ב הא דדמי ע"ו יין נסך אסור בהנאה דוקא בשל ישראל דכתיב והיית' חרב כמורה ודרשינן כל שאתה מורה מורה הרי הוא כמורה אבל בשל גוי מותר והא דאמרינן דמי עבודה זרה ביד גוי אסורין היינו דוקא שמיכר הגוי עבודה זרה שלו כרי לקנות כרמיה צריכי ע"ז אי ע"ז אחרת שאי נשארו הרמים באיסורן אבל כשמוכרה לצרכו מותרין לפיכך ישראל שהיה נושה בגוי עובד עבודה זרה מנה והלך הגוי ומכר עבודה זרה שלו או יין נסך ורכיאו לו דמיהם בפרעון חובי מותר ואם אמר לו הגוי קודם שימכרו המתן לי עד שאמכר ע"ז שלי או יין נסך או אפי' סתם יינם שיש לי ואביא לך ומכר והביא לו אע"פ שלא הקנה הע"ז או היין נסך לישראל הרי זה אסור מפני שהישראל רוצה בקיומו של איסור כדי שיערע נכסו את חובו וכיון שאנו מצווין לבטל ע"ז אין אנו רשאין לרצות בקיומה : ויש אומרים שאין זה נקרא רוצה בקיומו של איסור אלא דוקא אם אינו יכול לפרע ממקום אחר אבל אם יוכל לפרע ממקום אחר וכל שכן אם יש לו ערב בעדו שמתר דמה לו ולקיום האיסור כיון שיוכל לפרע ממקום אחר או מן הערב אין זה כ"כ הנאה מדבר האיסור מיהו בזמן הזה שאין הגוים מנסכים אין להחמיר בכתם יינם ובכל עניין שאמר הכתן עד שאביא לך שרי וע"ל סימן קכ"ד :

קריג שלא להשתכר ביין נסך ולא לעשות ממנו סחורה וכו' ז' סעיפים

א כשה שאסור מדרבנן למכור סתם יינם ולירנות בו כך אסור להשתכר בו לפיכך ישראל שנשכר לגוי לעשות לו מלאכה אפילו בכתם יינם או ששכר לו חמורו או ספינתו להוליך בו אפילו כסם יינם או מיתניפו לרניחו בו ששכרו אסור בהנאה ואם עבר ונטל ממנו מעות בשכרו שחוק וזורה לרוח או מטיל לים ואם נתן לו פירות יליכס לים המלח או ישרפם ויקבור העפר בבית הקברות כדי שלא יבא שום אדם ליהנות ממנו דבלאו הכי אין נהנין מבית הקברות כמו שיתבאר בע"ה ולא סגי שיפור אותה בבית הקברות בלא קבורה ריש לחוש שמא יבא אחר ויטול איתה אפר לזבל בה במק"א אחר אבל כשהי"מ כמס' בעפר דלא חוי לזבול לא מסקי ארעתייהו שיש תחתיו אפר לזבל בה ואפילו אם יפגעו בו בהפסס איזו קבר כיון שרואין אותו קבור ידעו דמאיסורי הנאה הוא דאפר אינו השוב לומר בו איניש גנב וקבר הבא כדאמרינן בחטין גופייהו ואפילו לקה קרקע בשכרו או בהמה דבר שאינו נאסר בהשתחו' להן ועבדן אפילו הכי אם קבלו בשכרו הרמזו לאוסרם בהנאה וע"ל סימן קכ"ג : בזמן הזה מקילין לעניין היתר הנאה מסתם יינם ולכן אין להחמיר באלו הדברים רה ב"ג נמק"ר :

ב השכיר לו דמיו לרבוט עליו אף על פי שהניח גם לגינו של יין נסך עליו אי מששכיר לו סבינתו להוליך בה סחורתו אף על פי שנתן בה גם מאכליו ומשקויו שכרו מותר כיון שעיקר דשכירות לא היה בשביל היין נסך ואם לא היה מותר עליו היין נסך לא היה מנכה לו משכרו כלום הרי לא נהנה כלום מן היין נסך :

ג גוי עובד עבודה זרה ששכר פועל ישראל ואמר לו העבר לי מאה חביות של שכר במאה פרוטות הרי זה נקרא קבלנות שקבל עליו להעביר כולם במאה פרוטות שלא פרט כל חבית ודבית בפרוטה לפיכך אם נמצא בהן חבית אחת של יין שכרי כולו אסור שכיין שדכל קבלנות היא הוי דינא שאלו לא העביר לו גם אותי חבית לא היה צריך ליתן לו שום דבר משכירתו עד שיעביר גם זה יהרי אותו פרוטה מעורבת בכל השכר וכולו אסור דאכל הדא וחיא ידוב ליה כליה אנרא ואין לו תקנה אפי' בדיעבד ע"ל הוללת דהנאה מחבית אחת לים רמלח מיהו דווקא כגון זו שינע שכר איתו חסות בכרי פרופה שהרי נתן לו מאה פרוטות בעד מאה חביות הרי מניע פרוטה לחבית אבל אם לא יניע פרוטה על חבית אחת כגון ששכרו להעביר :

כבר נאסר היין דוראו יגע בו הגוי בשומד לו יאם יקח אחר כך דמים דמי סתם יינם הוא נוטל שאסור לו בהנאה ומיהו בדיעבד אם מדר בכלי של גוי שיש בו עכבת יין שאינו נאסר אלא משום תערוכת מעט היין שהיה בכלי כל זמן שלא נגע בו הגוי ולא נדברו מותר לקבל הרמים עכובל מותרין בהנאה חוץ מדמי מעט היין שהיה בכלי דהא קיימא לן יין שלנו שנתערב בכתם יינם מוכרו לגוי חוץ מדמי יין נסך שבו וגם לכתחילה לא אמרן שאסור כשיש בו עכבת יין אלא כשזה מעט היין הוא כפי הכלי של הגוי שנאסר יינו של ישראל המוכר מיד כשבא כפי הכלי אבל אם היה זה העכבת יין בשווי הכלי והכלי של הגוי היה עומד בחצרו של הגוי או אפי' אינו בהצירו של גוי אלא בחצירו של מוכר אלא שהגוי תופש הכלי בידו או עומד ברשו' המוכר על הקרקע וא"ל יקנה לך בליך מותר שמיר שבא זה היין לאויר הכלי קנאו ולא נאסר עד שנגע בעכבת יין שבשולי הכלי ודמי יין כשר הוא נוטל אבל אם לא אמר לו המוכר יקנה לך בליך אין כליו של גוי קונה לו דקיימ' לן כליו של קוקח ברשות מוכר לא קנה לוקח כמו שיתבאר בלבוש עיר שושן סימן ר' בע"ה ולא קנה הגוי עד שימשוך והרי היין כבר נאסר בעוד היותו ברשות ישראל המוכר כשיש בו עכבת יין בכלל ואסור לו לכתחילה ואם הגוי מודר היין לעצמו אם הגביה הכלי כדי לקנות היין שכתבו אף על פי שמדר לעצמו דמיו מותרין דכל שפוסק דמים גומר הוא בדעתו לקנות וכשהגביה קנאו הכל יין נסך לא הוי עד שיערה למדור מבעט דגורו בכתו של גוי בכאי דנפיל לבראי כדאייתא לעיל סי' קכ"ה וכשעירה ונעשה יין נסך לא עיל ישראל הוא אלא של גוי והישראל דמי יין כשר קאשקל ואם לא הגביהו לקנותו ומדר אף ע"ג שהגביהו כשהוא מידר לא קנאו שאין דעתו לקנייה אלא למודרה ודינו כשאר יין הנא מכח גוי כמו שיתבאר לעיל סימן קכ"ה ואין להקשות אהא דאמר' אם משך הגוי היין עד שלא פסק דמיו המעות אסורין כ' מפני שכבר נאסר היין בנגעתו של גוי וכ' אביא אסורין הא כיון שאינו מוכרו אלא לאותו גוי שנכחו מותרין כדאמרינן בריש סימן זה דבאותו גוי מותר ליקח הרמים דהא הויקו נ"כ דלא דמי דתם נגע ביה הגוי שלא מדעת הישראל ואף על גב דנגע ביה שלא במתכוין חייב לשלמו דהא קליה ואדם מועד לעולם אבל הכא הוה דמיעתו ומרצונו נוגע בו שררי גם הישראל שנתנו לו למשוך קודם פיסוק דמים ידע דמכתמו יגע בו ואף על פי כן נתנו לו ה"ל כאומר לחבירו קח כלו זה וישכרו בגד זה וקרעו ועשה כן שהוא פטור אף על פי שלא אמר לו על כנת לפטור כדאייתא בלבוש עיר שושן סימן ש"פ ואם כן כשנוטל אחר כך ממנו דמים דמי יינם הוא נוטל ולא דמי הויקו נ"ל וכל זה לא מירוי אלא כגוי עובד עבודה זרה כגון בימיהם שהיו הגוים מנסכים ואיסורין בהנאה במנגען אבל בזמן הזה שאין הגוים מנסכים ואי אוסרים במנגעם רק בשתייה בכל עניין מותר בהנאה וכן המנהג פשוט למכור יין לגוים ואין מקפידין לדקוק בכל אלו הדברים :

ד פועלים ישראל' שעשו מלאכה אצל גוי עובד עבודה זרה ושלחו להם יין לשכרם אם קודם שזכו בו אמרו לו תן לנו דמיו מיתרין דהא הגוי לא נחייב להן אלא מעות ולא דמי היין המה נוטלין אלא דמי שכירתן אבל אם לאחר שזכו בו וקבלוהו בדמי שכירותן אמרו לו תן לנו דמיו אסור' שהרי הגוי כבר נפטר מהם משכירותן והוי כאילו כוכרין את היין ודמי יין נסך המה נוטלין ובזמן הזה אף משקבלו מותר וע"ל סימן קכ"ג :

ה מי ששכר פועלים גוים עבדי עבודה זרה ופסק להם מוזנות אסור להשקותם יין נסך דהא יש לו הנא' ממנו שפוסק עצמו בו משכירותו ואם אמר להם צאו ושתו מהגוני פלוני גוי ואני פורע אם לא הקדים לו דינר להגוני מותר אף ע"פ שיהיה לו הדינר הוא בעין ביד הבעל בית דהא לא נקנה לו היין נסך מעולם אלא שמשל' בעד הפועלים אבל אם הקדים לו דינר להגוני שיתן להם לאכול ולשתות אסור שמיר נקנה לו היין שבדי ההגוני דמעותיו קונות לו ומשל' הוא משקה אותם יין נסך והרי מתנה מניה ויש אומרים אפי' אם הקדים הדינר אינו אסור אלא אם כן אמר לו להגוני יהא הדינר זה בידך עד שתשקה לפועלים ואני אחשיב עמך כאחרונה שאו לא קנה ההגוני הדינר מיד עד שישקה אותם וכיון שהדינר דהא בעין בשעה שמשקה אותם נקנה היין לישראל בעד הדינר ומשל' הוא משקה אותם אבל אם נתן לו הדינר להוציא עכשו על מנת שאם יצטרך לו יין לפועליו שיתן להם יין אין כאן איסור שבשעה שנתן לו הדינר לא קנה היין כהו כמו מסופק שמא יקח היין שמ' לא יקח ואם יקח כמה יקח שאינו יודע כמה יין יקחו הפועלים עליו ואין זה קניין גמור עד שישקה הפועלים ובשעה שמשקה אותם ליתיה הדינר בעין דהא על מנת להוציא מיד נותנו לו ולא דמי יין נסך הוא : מי ששומן אהביו גוי' לשתות רגאי לומר לעבדו או לשפחתו הא לך מעות ולכי וקני יין לאלה הגוים שכיון שהוא אומר לקנות בעבורם נמצא שהיון אינו שלו בשעה שקנאו אותו :

ו במקו' שהחזק הוא שישאל שיש לו יין צריך ליתן ממנו חלק ידוע למלך יכול לומר לגוי פייס למלך בשבילי אף על פי שהגוי נותן למלך יין נסך והוא תיזר ונתן לו דמים חובי הוא פורע לו דהא :

שנפל המשקה האסור לתוך משקה המותר ואין בו בנותן טעם מותר ואם נתרבה אחר כך המשקה האסור עד שיש בו בנותן טעם חוזר לאסור ו"א כשיוקק האיסור מצד צדו קפן שהיה מריק מעט מעט ויורד ראשון ראשון כמל לממדי ואינו הורד לאיסור אפילו נתרבה ונותן טעם ויש לחמיר.

ד בור של יין היתר שנפל לתוכו קיתון של מים תחילה ואחר כך נפל לתוכו יין נסך רואין את היין של היתר כמי שאינו והמים שנפלו בו משערין אם יש בהן כדי לבטל טעם של אותו יין נסך שנפל בו והרי המים רבי' עליו ומבטלין אותו ויהיה הכל מותר וריוקא שנפלו המים תחילה כראמון אבל אם נפל בו היין נסך תחילה ואחר כך נפלו בו המים אין המים מבטלין שהיין היתר כבר נאסר ונעשה נכילה ושוב אינו חוזר להיתרו כמה דברים אמורים ביין נסך ודא' אבל סתם יינם שנפל לתוך יין של היתר לא החמירו בו כ"כ אלא אפ"ל לא נפל לתוכו הקיתון של מים אלא לבסוף אם יש בהן כדי לבטל את טעם היין האסור מותר מיהו דווקא שנפלו המים אחר כך בשוגג אבל הפילוס במידד אסור שאין מבטלין איסור לתחילה:

ה כמה יאה במים שיהא בהם כדי לבטל טעם היין אם יש במים ששה חלקים כנגד היין מותר אפ"ל בשתייה שטעם היין בטל לגמלו כששה ואם אין במים כששעור הוה מוכר הכל לגויים וכן מדמי יין נסך שבו מיהו לא ימכור להם הרבה ביחד שמא יחזור ומכיר המים לישראלים וכן הרין בכל דבר הנאסר במשהו שצוקח מן הגויים ואם נתן מים או יין בכלים האסורים מחמת יין נסך עיין לקמן סימן קל"ה כיצד משערים לבטלו:

ו חוץ של גוי שנפל לתוך יין של היתר או יין של גוי שנפל לתוך חומץ של היתר שניהם חשוכי' מין בשאינו מינו ואינו אסורין אלא בנותן טעם ואין להקשות בחומץ לתוך יין אפילו ב"ש לישתרי דרא ה"ל ב"ש לפגם דאין זה נקרא נ ט לפגם דאיכא דניחא ליה בחלא ואיכא דניחא ליה בחמרא:

ז וחומץ של יין של גוי שנפל לתוך חומץ אפילו של צכר איסר בכל מפני שהוא מינו ששניהם חומץ הם דבחר שמה אולינן:

ח יין של גויים בין חדש בין ישן שנפל על ענבים אם הם שלמות ידיות והם מותרות אפילו באפילו דלא בלעי דרך קליפתן ואם הם מבוקעות או שניטל עיקצן שאו חשוכים כמבוקעות ובלעי טעם היין דרך שם אם יש בו בנותן טעם אסורות באכילה ויעצורם ומכרים לגויים חוץ מדמי יין נסך שבהן אבל לא ימכרם כמו שהן שמא יחזור הגוי ומכרם לישראל ואם אין בו כדי ליתן טעם מותרין באכילה אפ"ל דין חדש בענבים הוה כמו מין במינו דחד טעמא אית להו לא אסרינן להו במשהו דאולינן בתר שמה והאי שמה לחוד והאי בשאינו מינו והאי שמה לחוד וה"ל מין בשאינו מינו

ט יין של גויים שנפל על גבי האגים מותרין באכילה מפני שהיין פוגם בטעם התאנים:

י ואם נפל על ערשם ושעורם וכיוצא בהן שאינן מבוקעין ידיות והם מותרין וריוקא שהדיוחן מיד או בזמן מיעט אבל אם עמד עליהן זמן רב ודאי בלעי ואין להם היתר בהדחה ומשערין אותן בנותן טעם:

יא ואם נפל על חטין אין להם היתר בהדחה מפני שמתוך שיש בהן סדק היין נבלע בהן לפיכך אם יש ביין כדי ליתן טעם אסורות באכילה ולא ימכרם לגוי שמא יחזור ומכרם לישראל אלא כיצד יעשה אם הוא במקום שאין נוהגין לאכול פת של גוי' מוחן אותם ועושה מהם פת ומכרם לגויים שלא בפני ישראל שאם ימכרנה בפני ישראל שמא יקנהו אותו ישראל מן הגוי שיראה שקנהו מישראל ואם הוא במקום שנהגו לאכול פת של גויים אין להם תקנה למוכרה לגויים אלא בפרוסות שאסור לקנות פרוסות מגויים בכל מקום כדלעיל סימן ק"ב.

יב חומץ של גויים שנפל תוך גריסין רותחין פוגמן ומותרים אפ"ל לתוך צוננץ משביחן ואסורין אפ"ל הרתיוחן א"כ וחזרו להיות טעם לפגם דכל שתחילתו לשבח הרי כבר נאסר ואפ"ל אם אחר כך פוגמו אינו חוזר להיתרו ובשמים הבלועים מיינסדוונתו בתבשיל אם יש ששים כנגד היין הבלוע בהן הכל שרי אף על גב דבשמים לפעמא עבידי ולא בטל הואיל ואין האיסור מחמת עצמן כביטל דאע"ג הפע' הבשמי' ניכר בתבשיל טעם היין הוא בטל וכשמשערין משערין בכמות כל התבלין ולא כששעור היין הבלוע דלא ידענן כמה הוא ואם היין נתן בהם טעם לפגם אפילו ששיבלא צרד: יג כל המשקים של גויים שדרבן לערב בתוכן יין או חומץ אסורין וע"ל סימן ק"ד בר"א במשקין שהיין והחומץ הוא בהן לשבח או שאינו פוגם אבל אם הוא פוגם בהן כגון צצע שנותנין בהן חומץ או מלח שמבשלים גויים ונותנין בו יין או דם ללכנו או דיו של גויים מותר דכל זה וכיוצא בו הוי טעם לפגם ויש מחמירין בדיו של גויים מפני שלפעמים נותנין קולמוסו לתוך פיו והדיו עליו אבל ויהינן להיתר דהא מ"מ טעם לפגם הוא וע"ל סימן קכ"ב.

הלכות

להעביר מאה הבית ב' פלוטית והיתה אחת מהן יין נסך כל שכרו מותר אע"פ שיש בה חצי פרוטה של יין נסך ואע"פ ששכרו בקבלנות כיון שאין עיקר האיסור שיהא אלא פחות משהו פרוטה לא כלום הוא דפחות משהו פרוטה לא הקפידה עליו החירה בכל מקום מיהו דווקא כרעכר אבל לבתולה מיהו אסור ואם אמר לו העבר לי מאה הבית כל הבית והבית בפרוטה נמצא שכר כל הבית וחבית בפני עצמו קאי שאין זה קבלנות ואין כאן איסור אלא של חבית אחר אע"פ ששכרו שיהא פרוטה אינו איסר האחרים ומוליד פרוטה אחת לים המלח והשאר מותר מיהו גם זה לבתולה אסור לעשותו:

ד ואפ"ל בחנם אסור לעשות עמי ביין נסך ואם עשה עמו בחנם ביין ממשכנים אותו מנכסיו כנגד שכרו דאי לאו דאהנהו הגוי כנגדו ודאי לא היה עושה עמו והרי נהנה מיין נסך: ה לפיכך לא יהא ישראל משמש ומוג' לגוי בין נסך וכן אסור להיות תורגמן לגוי לאכיר יין נסך וכן אסור ליתן יין בכלי ליד גוי המכריו להטעמו לאחריו שיקנו ממנו שכיון שיגע בו הגוי נעשה היין נסך וכשמכריו ומראו לאחרים נהנה הישראל מין נסך ועוד שרוצה בקיומו עד שישלים להכריו בכל העיר ורוצה בקיומו כבר אמרנו סימן קל"ב סעיף ז' שיהא אסור:

ו אפ"ל אסור לו הגוי שמור לו בינם חבית זו של יין נסך ואם תשבר או תיאבד תיפטר אפ"ל הכי אסור המכל מקום מיצר הוא אם תישבר או תיאבד מתוך שמירתו והוי ליה רוצה בקיומו של איסור שאסור:

ז ישראל ששכרו גוי לשכר לו חביתו של יין נסך ולאכרם אע"פ שרוצה בקיומם שלא ישתכרו מאליהם עד שיטברם היא ויטול שכרם שכרו מותר שאין רוצה בקיומו של אסור אלא כשירצה בקיומו כדי להשיבו לבעליו או עד שימכר אבל הכא היא רוצה בקיומו כדי שיאבדנו בדיו אדריבה תע"כ שרוצה למעט התפלה והאיסור מן העולם:

קכד דין יין שנתנסך ונתערב ובו י"ג סעיפים

א יין שנתנסך לע"ז ונתערב ביין של היתר אפ"ל כל שיהו כולו אסור בהנאה הוואיל ואות כיה דע"ז החמיר בו לאיסרו בהנאה במשהו כמה דברים אמורים כשדווקא היין המיתר על טפה של יין נסך שכל טפה וטפה מן המיתר נאסר מיה ואינו חוזר וניעור' להיתרו אע"פ שמתרבה אחר כך עד שיש בהיתר ששים נגד האיסור אפ"ל הכי אסור אף על גב דבשאר איסורין כי האי גונא הוה חוזר וניעור להיתר ביין נסך החמירו לאסור הכל אבל אם עירה יין נסך מצד צדו קפן לתוך בור של יין אפ"ל עירה כל היום כלו ראשון ראשון כמל ומותר אפ"ל בשתייה ואינו חוזר וניעור לאסור כשמתרבה כל זמן שיש ששים בתוך לבטלו ואם עירה מחבית יין ליון ל"ש עירה מהמותר לאסור או מהאסור למותר הכל אסור מפני שעמוד הקילוח הוירד בבת אחת מפי החבית היא גדלה ואינו מתבטל אפ"ל יש ששים בהיתר לבטל משום חומרא דין נסך.

ב סתם יינם של עובדי עבודה זרה אף ע"פ שאסור בהנאה לא החמירו בתערובתו כמו ביין נסך גמור ואינו אסור תערובתו במשהו אלא בשתייה ולא בהנאה ומכרו כולו לגויים ולקח דמי היין האסור שבו ומשליכו לים המלח ויהנה בשאר המעות וכן אם נתערבה הבית של יין נסך בין חביות כשרים ואינו מכירה כולם אסורים בשתייה ומותרים בהנאה הוואיל ולא נתערב גוף היין ביין נסך לא החמירו בו כל כך אלא מוכרין כולן לגויים ומוליד דמי אותה חפית לים המלח וכן הרין בחבית של סתם יינם והיא חבית של יין נסך אסור כל החביות שנתערבה ביניהם ויהי דווקא בחביות גדולות שחשובות ואינן בטלות אבל אם הם קטנים ואינם חשובים חד בתרי בטל כמו בשאר איסורים דביבש בטלים בריבוא' כגדולות נמי אם נפל אחד מן התערובת לים או נשרף היתר כל האחרים תלינן האיסור בזה שנפל או נשרף וע"ל סימן ק"י וכל יין שאינו אסור אלא בשתייה אינו אסור תערובתו אלא בששים: ויש אומרים דבזמן הזה כל סתם יינם בטל בששים וכן נוהגין להקל ויין שנאסר על ידי נצוק חיבוב כדלעיל סימן קכ"ו אם יש בכלי התחתון ששים עתה כנגד האיסור שניהם מותרין ואם אין בתחתון ששים אלא עם מה שבעליון העליון מותר והתחתון אסור שמה שבתחתון מצד עם העליון להיתרו שכאסורו כך היתרו שגם איסורו מן חיבוב התחתון יבא לו אבל מה שבעליון אין מצד עם התחתון לבטל האיסור שבתוכו להיתרו דהוי ליה קולא יתירה:

ג מים אסורים כגון שנתנסכו לע"ז או שנעברו שנתערבו ביין של היתר או יין נסך שנתערב במים לא החמירו בו לאסור במשהו מפני שהם מין בשאינו מינו ואינם אסורין אלא בנותן טעם כמו שיתבאר בסמוך בסעיף ה' בין שנפל המשקה המותר לתוך משקה האסור ונתרבה היתר עד שאין באסור בנותן טעם בו בין

הלכות כלי היין

קלה באיזה כלים יש לחוש משום יין נכך וכו' י"ז סעיפים

א ברור וידוע הוא שהכלים שמשתמשין בהן יין אין משתמשין בהן יין אלא בצונן וכבר ידעת רצונן אינו בולע לפיכך כל הכלים בין שהם של עור בין שהם של עץ ושל זכוכית ושל אבן ושל מתכת שנתמשש בהן יין נכך אם לא הבגיסוהו שם לקיום אלא משתמשין בהן לשעות סג' להו בשכשוך שמשכשכן היטב במים להסיר היין נכך הרבקה עליהם מכוון ומותרין שהרי לא בלע לתוכן יין בין שהיה תחילת תשמישן ביד גוי בין היה ביד ישראל ונגע בהן גוי צריך שכשוך היטב כד"א כשאנין זפתין אבל אם הם זפתין אפילו הלקח אותן הרשים מן הגויים אם דרכן קתת בהן יין בשעת זפיתיה כדי למתק מריחתו של זפת לא סגי בשכשוך שעל ידי הזפית בלע היין בכלי מעט וצריך לקלף הזפת ולשכשכו והוא הרין בכלים זפתים שלנו שנגע בהן הגוי בעוד היין טופח עליהם שהיין נבלע בזכת וצריך לקלפו ולשכשכו וכל שכן אם הם ישנים שנתיישנו ביד גוי בתשמיש יין שקולף את הזפת ומשכשכן ואם אינו רוצה לקלף ממלאן מים ושרוץ בהם יום שלם ומערין ויעשה כן ג' ימים זה אחר זה ומותרין שהמים כשרייתן מקלישין בהם היין עד שגפסד ויש אומרים דבכלים עלינו שהיה משקהייהו טופח עליהם ונגע בהן גוי אם הם של עץ ואבן או מתכת ושכשכן אפילו הם זפתים ועבר ונתן בהם יין בלא קליף ובלא עירוי שלש' ימים אין לאסור בדיועבד כיון ששכשכן ובהפסד מרובה יש להקל במה דברים אמורים בשל עץ ואבן ומתכת שהם קשים ואין הזפת מבליע לתוכן אבל של עור זפתים צריכין עירוי ג' ימים ולא סגי בשכשוך אפילו ברעבד לפי שהן רכין והזפת מבליע היין בהן טפי לפיכך צריכין עירוי

ב כלי שניקב וסתמו בזפת אינו נרין ככלי מוזהב להצריכו קליפת הזפת או עירוי ג' ימים דכלי מוזהב לא החמירו בו משום בליעת הזפת שהוא בולע טפי אלא משום רסתם מוזהב עשוי להבגים בו יין לקיום וכל שעשוי לקיום החמירו בו אפילו לא נשתמש בו יין נכך אלא לפי שעה כמו שיתבאר בסעיף ז' בע"ה אבל כלי שניקב וסתמו בזפת סגי בשכשוך לפיכך משפך שהוא מוזהב מעט סביב הכרזל דינו ככלי גת שיתבאר לקמן בע"ה סימן קל"ח וסגי בניגוב

ג כלי שהוא שוע בשעה אין דינו כמוזהב דשעוה לא בלעה אף על פי שמכניסין בו לקיום

ד וכלי חרש מפני שדרכן לבלוע הרבה כטבען אפילו בצונן ואפי' אין מכניסו בו לקיום לפיכך משתנה דינה משאר כלים כיצד אם נשתמש בהן הגוי כל זמן שלא שבעו לבלוע שעריין הם בולעים צריכין מלוי ועירוי ג' ימים אפי' אינם זפתים ומאמיתם שכשו מעט שנייה ואילך לפיכך אם נשתמש בהן הגוי יין פעם ראשונה ושנייה לכ"ע צריך מלוי ועירוי ואף ע"ז דלענין הגעלה ק"ל שאין הגעלה לכלי חרש שאינו יוצא מירי דופיו לעולם שאני דכא גבי הכשרי מ"ן נכך שתשמישו ע"ז צונן ועירוי המים מקלישין טעם היין שבו עד שאין בו עוד טעם יין אלא טעם מים ואינו אוסר עיר היין שמשתמשין בו שאינו נתון בו טעם כלל ואם נתן בהם תהיה מים ג' פעמים ואחר כך נתן בו יין ונגע בו גוי סגי בשכשוך דשוב לא בלע בו היין אלא משכשך ממנו מה שנדרבק בו מחוץ אבל אם לא נתן בהם מים אלא ב' פעמים ואחר כך נתן בהם יין ונגע בו הגוי יש אומרים שצריך עירוי שעדיין לא שבע כול צריכו ובלוע מעט גם בפעם ג' ואם נתן בהם מים פעם אחת ושהו בהם עיר הרבה בכמו רביע היום הרי בלע הרבה מים והרי סגי נתן בהם מים ג' פעמים ואם הם זפתים אפילו נשתמש בהם הגויים הרבה פעמים במים ואחר כך נשתמש בהן יין צריך לקלף הזפת או מלוי ועירוי מפני שעל ידי הזפית הוא בולע לעולם כיון דשל חרש הוא עלול לבלוע יותר ואפילו כשלנו שנגע בהן הגוי בעוד משקה היין טופח עליהם הי דינה הרי לכתחלה מיהו ברעבד שנתן בו יין אחר שכשוך בלא עירוי דינן ככלי אבן ועץ כמו שנתבאר למעלה בסעיף א'

ה כלי נחר והם העשויין מחמפרת של צריף שקורין אלוין טבען היא לבלוע הרבה יותר מכלי חרש ואין להם טהרה עולמית אפילו בישן י"ב חודש כרביעי' למזמר לקמן גבי גת וכליה ואפילו באין מכניסין לתוכו לקיום ואפילו היה תחלת תשמישן ביד ישראל אין אומרים כבר שאבן ושכשו רעלולם אינן שכשוין ובלעין בכל עת ז' וכלי חרש המצופים באבר או בהתיכי זכוכית אם הם ירוקים דינם ככלי נחר מפני שיש בו ג' קרקע מחמפרת צריף אבל לבנים ושחור' אם הם חלקים שאין בהם בקעים דינם ככלי מתכות ואם יש בהם בקעים דינם כשאר כלי חרש שאינם שועים מפני שירין נכנס בהן דרך הבקעים וכבר אמרנו דהא דמהני עירוי לכלי חרש היינו דוקא שלא נשתמשו יין נכך רק בצונן אבל אם נשתמשו בו יין בחמין דינו שוה לשאר אסורין והיינו כשאר כלים ע"ז

הגעלה ובכלי חרש אין לו תקנה שאינו יוצא מירי דופיו לעולם י וכלים שמכניסין בהן יין לקיום בלעי טפי מפני שנשתאה בהן היין הרבה לפיכך צריכין מלוי ועירוי ג' ימים מעת לעת בין שלקחם ישנים מן הגויים בין שהם שלנו ונשתמש בהם הגוי אפילו לא נשתמש בהן הגוי אלא לפי שעה שכיון שהוא כלי שדרך להשתמש בו לקיום לא פלוג רבנן וגזרו בו אפילו לא נשתמש בהן הגוי אלא זמן מועט ומיהו מלוי ועירוי סגי להם אפילו הם זפתים ואין צריך לקלף הזפת תחלה קודם העירוי

ח יש מי שאומ' שלא החמירו בשביל שמכניסו לקיום אלא בכלי חרש בלבד ויש מוסיפין גם של עץ ושל עור ויש שמוסיף גם של אבן ושל מתכת וכן ראו' לנהוג להחמיר אבל בשל זכוכית לדברי הכל אין מחמירין מחמת שמכניסין בהן לקיום מפני דשועי וקשין הן ובלעיתן מעטת מכל הכלים וכל כלי שדרך להניח לעמוד היין בו ג' ימים מקרי מכניסין בו לקיום ולכן נתנו בו שיעור העירוי ג' ימים שלשה ימים דכל התיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון גבי הגעלה דאורייתא בכלי מרין מצינו בכל הכלים כאסורו כך בבש' דככולעו כך פולטו דנתיב כל אשר יבא באש תעבירו באש וגומר הי' גבי עירוי אמרו כיון שהיין נבלע בו ג' ימים זה אחר זה ה"ג יהיה העירו דמקלש טעמו ע"ז המים כג' ימים עד שגפסד הטעם מן הכלי מיהו אפילו אם עמד בו היין יותר מג' ימים אין צריך בעירוי יותר מג' ימים דקים להו לחכמים ז"ל במה שבלע כג' ימים שבע ושוב אינו בולע יותר

ט נודות שאינן זפתין אין חשוכין מכניסין לקיום ואינם צריכים עירוי שאינם עשויים להכניס בהן יין לקיום אלא להוליך בהן יין מהגת לחבית אבל חמת של פחרים שמוליכין עמחן הולכי דרכים מלאים יין לשתותו בדרך אף על פי שאין מכניסין בו יין לקיום ג' ימים דלפעמים שותים ומערים אותם ביום אחד או פחות מכל מקום כיון שהיין שהוא בהן קצת ונתן בהם תמיד שמיר שמעריין זה חוזרין וממלאים אותו יין אחר דינו כמכניסו לקיום שעל ידי כך בולעין הרבה אבל כוסות אף על פי ששותין בהן תדיר מכל מקום אין היין שהוא בהן תמיד שהרי דרכו להתרוקן בין הסעודות ובסעודה מכלוא לפי שעה ושתהו וחזר ומלאו ושותהו הילכך אין להם דין מכניסין לקיום

י כלי עור שצריך מלוי ועירוי צריך שיוסף חתיכת עור ונמצא בו על פיו סביב כעין גרנפא כדי שיעלו המים על כל שפתיו סביב ויעשה כן לאחר שעיריה אותו שלשה ימים יניחנו בתוך כלי אחר של מים והפכנו על פיו בתוך אותו כלי ג' ימים אחרים יא כל מקום שאמרנו שצריך שכשוך צריך להחירו שלשה פעמים וההדחה זו אם צריכה להיות דוקא במים או אפי' ביין כשר יתבאר בסעיף הסמוך בע"ה בדין העירוי

יב ככל מקום שאמרנו שצריך עירוי כה משפטו שימלאנו מים על כל גדותיו ויניחם בו כ"ד שעות מע"ל ולסוף כ"ד שעות ישפכם מיהו המים כעצמם מותרין שנטעם היין שנכנס בהן בצונן דבר מועט הוא ובטל ואין זה מבטל איסור לכתחילה שאין כוונתו לבטל האיסור אלא להכשיר הכלי ויש אסורין אותן המים ואחר כך נתן בו מים שניים ויניחם בו ג' כ"ד שעות ויערם וכן יעשה פעם שלישית אף על גב דבבלעית היין היתה הבליעה כג' ימים מ"ן אחד זה אחר זה מכל מקום בהכשר צריכין להיות מים חרשים בכל יום דקים להו לחכמים ז"ל במים שאחר שעמדו יום שלם בכלי שוב אינם פועלים עוד פעולתם בשריית ביטול טעם היין ואלו הג' ימים אין צריכין להיות לצופים שאפילו לכתחלה יכול לעשותן שלשה ימים טפורים ואם עמדו בו המים כמה ימים ולא שפכם לא עלו ל' אלא ליום אחד מכל מקום ליום אחד עלו אעפ"י שלא שפכם מיד אחר כ"ד שעות אין בכך כלום ולא אמרינן אחר ששתי שלשה ימים חוזרין ובלעין חדא דהא אמרינן שהמים עצמן מותרין ואם כן אפילו אם תמצא לומר בולעין מה בכך ועוד אפילו למאן דאסר לא אמרינן נעשה נבלה לאסור דהא קליש אסורייהו ואם שפך המים קודם שעמדו בו כ"ד שעות לא עלו לו אותן המי' שכל שיעורו חכמים כך הם מדויקין בדווקא מיהו הא דלא עלו לו היינו לומר דלא עלו ליום שלם אבל אותן שעות שעמדו בו עלו לו שאם ירצה להשלים עליהם ביו' שני מים חדשי' כל כך שעות כשיעור שחסרו מאותו הוי' עולין ליום אחד וכן השכשוך וכן העירוי שאמרנו צריכין להיות דווקא כמו' והוא היין בשאר משקין אבל ביין כשר י"א שאין יין מבטל טעם יין ואפילו רוצה לאסור אותו היין שמדיח או מערה בו ויש מותרין לשכשך או לערות אפילו ביין כשר אלא שאוסרין אותו היין אבל הכלי הוכשר בכך ויש להקל ברעבד להחיר הכלי על ידי שכשוך או עירוי ביין כשר אבל היין עצמו יש להחמיר לאוסרו וציר או מורים שורפין ומבטלין טעם היין לפיכך אם הכניס ציר או מוריים בכלי שצריך עירוי הותר הכלי ובלבד שישוה שם מעת לעת וכן היין במי מלח חזקים שיש בהן שליש מלח וב' שלישי' מים מועילין במעת לעת כמו עירוי מים פשוטי' בשלשה ימים ודווקא חזקי' אבל לא כאותם שלחוקי' מלח מלא קמצם ומערבין אותו במים ומשפספין בו והרי כאילו לא עשו כלום ועוברי' על דברי חכמים

יג קים להו לרמבי" שהיין הואיל וחשמישו בצונן אינו נבלע אפילו בכלי שכניסין בתוכו לקיום יותר מכדי קליפה לפיכך אם העביר על תוך הכלי מלקט ורהיטני או קלפ" בקרדם הוכשרו ואין צריכין עירוי אבל כלי' המוזהרים אין קליפת הזפת לכרו מהני להו בכנים שכניסין בהן לקיום הדאי הגך טעם היין דרך הזפת תוך דופני הכלי וצריך עירוי או קליפה מגוף דופני הכלי אף על פי שקלף הזפת מיהו עירוי לכרו מועיל אפילו לא קלף הזפת דכבולעו דרך הזפת כך פולטו דרך הזפת :

יד כלי חרס שהסיקן מבחוץ שהחזירם לכבשן ונתלכנו אפי' לא השרה בתוכו עד שנשר הזפת אלא שנרפה שרי הכיין שהסיקם כ"ב מבחוץ עד שנרפה זפתן מכפנים הרי ודאי נתלכנו כל החרס וגשף טעם היין שבו אבל אם הרליק אש בתוך הכלי ואפילו נתחמם עד שנשר הופ' לא מהני דהוא איפשר הזפת לחמם והחרס עדיין לא נתחמם אלא אם כן הסיקן כל כך עד שעבר חומם לצד חוץ עד שהיה סודות בו :

מז לפיכך חביו' של עיקרין מופתין כיון שאינן מופתין אעפ"י שמכניסין בהן שלהבת לא מהני וצריכין עירוי או הגעלה והגעלה ברותחין בכלי ראשון מהני ביין נסך לכל הכלים ואפילו בכלים שהכניסו בהן יין לקיום בין לכלי עץ בין לכלי עור ואפילו לכלי חרס ואע"ג דבשאר איסורין אין הגעלה מהני לכלי חרס ביין נסך שתשמישו בצונן מהני להו הגעלת רותחין בכלי ראשון דבקל הוא פולט מה שנבלע בצונן ויש מתירין אפילו על ידי עירוי רותחין שמעירה בהן רותחין ומגלגל החבית עד שיעברו המים רותחין על פני כולה ויש למכור על זה כדעבר . ואפילו לכתחלה נוהגין ליתן אבנים קטנים למכניסין תוך החבית או אפילו אבנים גדולים מניחין על המשפך על פי החבית ושופך עליהם רותחין ויורדין לתוך החבית ואח"כ מגלגל החבית שיעברו המים על פני כולה ומחשבין זה לכלי ראשון להתירו :

מז כל הכלים שיישגן י"ב חדש שרו שוראי כלה כל לחלח יין שהיה בהן ואפילו נתן ברהם מים תוך י"ב חדש לא אמרינן ביון שחזר ונתלחח הכלי אין הגולוחית כלה עד שיעברו י"ב חדש משעה שנתלחח במים אלא מונין הי"ב חדש משעה שהיה בו היין כי המים אדרבה מפזגן הם טעם היין ואין זה לחלח האוסר :

קדו השולח כלי יין ביד גוי צריך לחתמו ובו סעיף אחד :

א השולח ביד גוי כלי המיוחד ליין צריך להחתמו בחותם אחד כדי שיהא ניכר אם הבגים בו הגוי יין אם לא ויש מי שמצריך חותם בתוך חותם ואם עבר ושלחו בלא חותם צריך להכשירו בכל ענין ההכשר כמו אם היה על גוי ונתיישן בבית הגוי וקנהו ממנו אצל אם עבר והשתמש בו בלא הכשר אין לאסור אותו הרבר בדעבר וע"ל סימן קכ"ב וחביות גדולות מותר להשתוות בבית גוי אומן יום או יומים לתקנם דכלי גדול כזה אין רגילין להשתמש בו לפי שעה ובודאי לא ישתמש בו הגוי כיום :

קלז דין יין כשר שהושם לתוך כלי שלא נכשרו ובו סעיפים

א כל הכלים האסורים מרמז יין של גוים והבגים בהן ישראל יין קודם שהכשירו אסור בעתיה אפילו הוא יבש ואעפ"י שיש כיון זה שהגוי שם ששים כנגד קליפת הכלי מין במינו לא בטל כיון שיש בו טעם יין אסור כל זמן שלא עבר עליו י"ב חדש ומ"מ מותר בהנאה ואם הוא כלי שמכניסין בו יין לקיום גזרו עליו לאסור היין שהכניס בו מן שהכניס בו אעפ"י שבודאי עדיין לא קבל טעם יין אסור החמירו בו שלא יבא להכניס בו לקיום אלא אם כלי שאין מכניסין בו יין לקיום והוא יבש לא החמירו בו כל כך דהוא צונן הוא ולא בלע ולא אסרו היין אלא אם כן עמד בו יינו של ישראל כ"ד שעות דמעת לעת כולע אפילו צונן דכבוש הרי הוא כמבושל ואם היה ביין שהכניס בו מעורב קיתון כל מים אם יש במים ששה כנגד קליפת הקנקן מותר אפילו בשתייה דאמרינן מלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו וכבר כתבנו סימן קל"ד שפעם היין בטל בששה פעמים כנגדו ומירו צריך ו' פעמים כנגד כל קליפת הכלי וג"א סגי כנגד היין שבלע דלא ידעוין כמה בלע אלא שזה ברור לו שלא נכנס בו יין בצונן יתר מכדי קליפה וי"א שאפילו אין בו מים בטל בששים ביין כסתם ינם וע"ל סי' קל"ד ובכלים האסורים משו' יין נסך אין הילוך ביין אם הם בני יומן או אינן בני יומן דביין נסך לא אמרי' טעמו פגום בכלי שאינו כן יומו דכל טעם יין נסך אסור אפילו היא פגום דמ"מ טעם יין הוא שאין כל הינות פעמו יין משובה הוא ואע"פ כן אסרו חכמים ואין לו היתר עד שנתיישן הכלי י"ב חדש שאז ודאי נתייבש כל לחות יין שהיה בו :

ב אם דרך ענבים בנת של גוים שלא הכשירו מותר עהרי ההרצנים והוגים שאינם מין יין יש בהן ששים כנגד קליפת

הנת אבל אסור להוציא היין דרך הנק' שהיין של גוים יורד בו שרנב אסור מחמת בליעת יין נסך והיין יוצא מים צלול מבלי תערובת הרצנים ונאסר ואין כאן שאינו מינו שמבטלו והוקא בדרך ענבים בנת כן הוא היין אבל אם יש בו קיתון של מים מותר להוציאו גם דרך הנקב דהא כל יין שיוצא יוצאין גם עמו המים המעורבין ומבטלים היסור הבלוע בנקב הברזא ואם עבר והוציא דרך הנקב גם בדרך ענבים לפי מה דאמרינן בסימן קל"ד דסתם ינם בטל בששים גם כאן הכל מותר ולא אמרינן ראשון ראשון נאסר כיון דצונן הוא וע"ל סימן צ"ט :

ג יין שניתן לקנקים של גוים שלא הוכשרו שנאסר במשהו לפי מה דאמרינן מין במינו ביין במשהו ואחר כך דריק אותו היין וערכו עם יין אחר כשר שהיה לו בקנקים אחרים הרי היין הראשון אף על פי שכבר נאסר מ"מ אם יש ביין השני ששים כנגד יין הראשון הכל מותר לכלול עלמא אפי' בשתייה אפי' למאן דאמר מין במינו לא בטל שכיון שהיין הראשון לא נאסר כי אם בשתייה אינו אסור במשהו אלא בני"ש ואם אין בו ששים ביין השני כנגד היין הראשון אם יש ביין השני מים ששה חלקים כנגד היין הראשון שנפל בו או כנגד קליפות הקנקים האסורים ג"כ הכל מותר אפי' בעתיה ואעפ"י שלא היה מים ביין הראשון דאמרינן ביין השני סלק את מינו כו' :

ד כלים האסורים מחמת יין של גוים אעפ"י שאסור ליתן בתוכן יין כדכתבנו מכל מקום מותר ליתן בתוכו בין מים בין שכר ושאר כל מיני משקין אעפ"י שרוצה לשמותן לפי שהיין פוגם אותם ולא גורמין בהו משום שמא יתן בהן יין ואין זה מבטלין איסור לכתח' כיון שפלישתן מועטת ואי אפשר לכא לידי נתינת טעם במשקין ובלבד שידרש בתחלה ליכילוכי היין שעל פני הכלים רכולי האי אין להקל לבטל האיסור בעין לכתחלה אעפ"י שהוא דבר מועט וכל שכן שמותר למלוח בשר באותו כלי שנאסר מחמת יין אף על פי שהכניסו בו לקיום חדא שאין מלח מפליט כלי ועוד שאי אפשר לכא לידי נתינת טעם ועוד דאידי דטרוד לפלוט רמא לא בלע . בלע . ה . אם נתן יין כשר בכלי האסור מחמת יין לרביי נתינת טעם ינם בששים מותר לתת אחר כך בתוכו יין שכבר יצא טעם יין שבו ונתבטל ביין הראשון ונראה לי דמיירי והוא דעביד ליה ביין זה כרינו או בשכשוף או בעירוי שרבר פשוט הוא שיותר יצא ונפלט בליעת הקנקן ונתערב בהיתר ונתבטל חזרו תבלע בתוכו מן ההיתר ממה שהיה מתייבש על ידי יישון שני' עשרה חדש ולדברי האוסריין במשהו לא נתיר לתת בו יין פעם אחרת עד שכשירנו כיון שהיין הראשון גם כן אסור היה לא הבשר הכלי אף על גב דעביד ביה כרינו שכשוף או עירוי שאין יין מבטל טעם יין וכבר כתבתי בסימן קל"ה סעיף י"ב דברייעבר יש להיתר ע"ש :

ו גוי מסכן לפי תמונו ואומר על כלי יין שנתיישנו וכהאי גוונא אינו נאמן דלא האמינו גוי מל"ת אלא לעדות אשה מן הטעם שנתבאר'ם במקומו בע"ה ולא בשאר איסורים אפילו הם דרבנן וע"ל סימן קכ"ב סעיף י"א :

קלח דיני הכשר כלי היין בנת ובו י"א כע"פ

א גת של אבן שזיפתה גוי ונתן בה יין בשעת זפיתה כדי לעבור קוטרא דזיפתא או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה גוי בעוד משקה טופח עליה הרי נאסר היין שבה כנגיעתו וצריכה ניגו' כדי להוציא כל טעם היין נסך הבלוע שבתוך הזפת ודין הניגוב יתבאר לקמן סעיף י' בע"ה , וכן הדין אם דרך הגוי בנת של אבן אפילו פעם אחת ואפילו שאינה זפונה צריכה ניגוב ולא מני בהדיה דבנת שדרך בה החמירו מפי אפי' לפי שעה מפני שמשוהין אותה ביין כל ימות הגתות והוי כמכניסו לקיו' ומיהו בניגוב סגי כיון שאינו זפונה אבל אם דרך בזפונה לא סגי לה בניגוב עם הזפת משום דעויל חמרא בפולי דזיפתא אלא יקלף הזפת ואחר כך ינגב מפני שהיין נכנס בדופני הגת דרך הזפת ואם ירצה לעשות לה עירוי ג' ימים סגי לה ואין צריך לקלפה דעירוי מפליט כל הבלוע בנת וכן אם רוצה ליישנה שנים עשר חדש ג"כ אינו צריך לקלפה שעל ידי היישון נתייבש מתוכה כל טעם היין ושל . עץ אינו קשה כל כך כמו אבן ובעי זפת מוכא יותר משל אבן ובלעה חמרא טפי לפיכך אם דרך בה גוי כשאינה זפונה ינגב ואם זפונה הגוי ינתן יין בה בשעת זפיתה למתק מתיקות הזפת אפילו לא דרך בה או שזפתה דרך בה אח"כ או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה גוי בעוד משקה טופח עליה דין אחר להם שצריכה קליפה וניגוב או עירוי בלא קליפה ואם יש געורת של פשתן או בלא בגדים בין נסר לנסר כמו שעושיין כדי לדבק' כדי שלא יפפף היין משם לא סגי לה בניגוב שאין הניגוב מועיל לגעורת ולכלא' התחוב' בין הגסרים אלא צריכה מילוי ועירוי שלשה ימים או הגעלה שהמים נכנסים בכל מקום ומפליטין ושל חרס שהוא רך ביותר ובלוע טפי אם זפחה הגוי ונתן בה יין בשעת זפיתה אפי' לא דרך בה או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה גוי בעוד משקה טופח עליה אינה ניתרת כהלצה

בסתר שלא ישמעו בית דין ויסקלוהו ותשמישיה ונויה בין על נכרי בין של ישראל אינן אסורין עד שישתמשו בהן דכתיב אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגויים וגומר כלומר תאבדון אותם ולא תהנו מהם ואמרו הכמיל ז"ל דהאי מקומות על כרחך פירושו דבבלים שנשתמשו בהן לע"ז והכתוב מוכר דאי במקומות שעבדו שם ממש הא לא מיתסרי דכתיב בסיפא דהאי קרא אלקהם על ההרי' וגומר שפירושו תאבדון את אלקהים שעל ההרים ולא ההרים עצמן שהם המקומות שעבדו שם ואם כן על כרחיך מאי דקאמר ברישא דקרא אבד את כל המקומות ונתמר בכלים שנשתמשו בהן לעבודה זרה הכתוב מדבר שהם גם כן נכללין במקומות אשר עבדו שם וגומר שהרי בהם עובדין לה ומרסיים אשר עבדו ולא כתיב אשר עשו לה ש"מ שאין חייב לאבדן כלומר שאינן אסורין בהנא'אלא עד שיעבדו בהן לע"ז ופסוק זה במשמשי ע"ז של גוי' נאמר הרי הרברים קל וחומר ומה ע"ז של גוי' שהיא עצמה אסורה מיד בדילפי' מקרא ואפי' הכי לא אסר משמישיה אלא עד שיעבדו בהן ע"ז של ישראל שהיא עצמה אינה אסורה אלא עד שהועבד משמישי' כבעי' דלא עדיפי מע"ז עצמה וכיון דמשמשי' דהיינו הכלים משמשיין לה בהן אינן אסורין עד שיעבדו כל עכן ניהו שאינן אסורין עד שיעבדו : ונויה דאסורה גם כן בפירושו בקרא לא תחמוד כסף וזהב עליהם כלומ' כסף וזהב שעליהם דהיינו דבר של גוי שלהן לא תחמוד אלא השרפנו גם כן דעל תשרפנו באש דלמ' קאי ותקריבם דאסורה לפינן נמי מקרא דכתיב אשר חלב וזחמו יאכלו ישנו יין נסיכם מה זבח אסור בהנאה אף אין שנתיבך לע"ז נמי אסור בהנאה ויין היינו תקרובות והוא הדין שאר תקרובות כגון שמנים וסלתות וזוים ומלח שדרך להקריבן בפנים הוי כמו יין שבין דרכו לנסכו בפנים וזבח גופיה מנלן דאסור בהנא' דכתיב ויצמרו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים הקישו למתים מה שם אסור בהנאה אף זבח נמי אסור בהנאה ומת גופיה מנלן אתיא שם שם מעגלה ערופה כתיב הכא ותמת שם מרים וכתיב דתם וערפו שם את העגלה בנחל מה להלן אסור בהנאה אף כאן נמי' אסור בהנאה והתם גופיה מנלן כפרה כתיב ביה כפר לעמך ישראל והרי היא כקדשים שמכפרים הילכך היא אסור בהנאה גם כן כקדשים ובקדשים כהדאי כתיב בכמה מקומות שאסורים בהנאה והנהגה מהו מעל זה אין צריך פנים :

ב ע"ז של ישראל אינה בטולה עולמות דכתיב לא תטע לך אשרה כל עץ : צל מזבח וגומר הוקש אשרה למזבח מה מזבח פוען גניזה בקרקע שהרי אסור בהנאה אף אשרה טעונה גניזה שגונזה בקרקע כשהיא שלימה ואין מועיל לה שום ביטול אבל של גוי יש לה ביטול דכתיב פסילי' אלקיהם תשרפון באש לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך והאי ולקחת מותר הוא דבלא תרמוד כפי דמשמע לא תחמוד כסף וזהב שעליהם אלא תשרפון באש אלא על כרחיך לא קאי ולקחת על לא תחמוד אלא מילתא באפיה נפשיה הוא שתתיר התורה לקחתה ורמינן קראי אהרדי כתיב לא תרמוד וכתיב ולקחת לך ומשיגין דהא ולקחת לך קאי לבעלה אפסילי' אלקיהם תשרפון באש וה"ק קרא מיד שפסילי' לאולק כלומר ששיפה להיות ע"ז לא תחמוד אלא תשרפון ואם פסלו מאלוק כלומר שבטלו והוא מלשון פסולת ולקחת לך דפסילי' דרישא דקרא תרי גווי משמע ודרשינן ליה איסור ואיתיר דקרא אתשרפון ואולקחת וכיצד הוא הביטול יתבאר לקמן סימן קמ"ו בע"ה וכיון דע"ז של גוי עצמה יש לה ביטול כל עכן כלי תשמישיה ונויה שיש להן ביטול אבל תקרובתם גרוע יותר ואין לה ביטול עולמות אפילו בשל גוי דהואיל והוקשה תקרובתה למת שקראו זבחי מתים הוקש לגמרי למת מה מת אין לו ביטול עולמות אף תקרובת ע"ז אין לה ביטול עולמות :

ג היכי דמי גוי וחיבי דמי תקרובת גוי כגון שמדליק לפניו גרות או שטח לפניו בנדים וכלים נאים לגוי ותקרובת כל שביוצא בו קרב על גבי המזבח דומיא דיון כמו כל מיני מאכל כגון יבשר יינות פנים וסלתות מים ומלח אם הניחו לשם תקרובת נאסר מיד אפילו לא עשה עמ' כעין עבודת פנים וגם לא הקטירו ממנו כלום אלא נתנו לפניו לתקרובת כיון שהוא דבר שדרך להקריבו בפנים הוי כמו יין שנתנסך לע"ז ואסור מיד שהניחו שם ואם הוא דבר שאין מקריבין ממנו בפנים אלא שדרך לעבדו לע"ז או באותו דבר אם עבד לה באותו דבר כעין עבודת פנים כגון כעין זבחה או כעין זריקה המשתבת אעפ"י שאין דרך לעבודה בזה הענין הוי נמי בכלל תקרובת כיון שהוא כעין עבודת פנים כיצד עבודה זרה שעובדין אותה במקל כיון שדרך בקשקש בפניה במקל או עובדין אותה במקל בענין אחר הוי המקל לגבי דידיה כיון שרגילה בו כמו ברמה לגבי פני' שרגילה בה לפיכך אם שבר המקל לפניו הוי שכירת המקל לגבי דידיה כמו זבחת ברמה בפנים וחייב משום שעבודה ואע"ג שאין דרך לעבודה בשכירת מקל אלא בקשקש מקל וכהאי גוונא ולא בשכירה מ"מ לפינן מדכתיב זוכח לאלקים יחרם שהו'מותר דהא זבחה בכלל לא תעבד'הוא ואם כן זבוח לאלקים יחרם למה לי אלא לרבות כל הזבח לכל עבודה זרה אף על

בקליפה וניגוב דניגוב אינו מפליט ככלי חרס אלא כמילוי ועירוי שלשה ימים ואין צריך קליפה אבל אם זפתה הגוי ודרך בה צריפה קליפה ומילוי ועירוי או הגעלה בלא קליפה או יישון שנים עשר חודש או להסיקה בכבשן עד שירפה הזפת וכשל אבן ושל עץ שאינן זפתים שאמרו בהן כשדרך בהן הגוי וצריכות ניגוב הני מילי כשתחילת תשמישתן על ידי גוי דכפעם ראשונ' בלע יותר אבל אם תחילת תשמישתן על ידי ישראל ונאסרו על ידי דריכת גוי סגי להו בהרחה דכפעם שנית אינו בולע הרבה ובשל חרס שאינה זפתה ודרך בה גוי אם תחילת תשמישתה על ידי גוי צריכה עירוי שלשה ימים ולא סגי לה בניגוב מפני שהחרס בולע כפעם ראשון שהוא עוודו רך ורפה הרבה מאד עד שלא מועיל לו ניגוב אלא עירוי ואם תחילת תשמישתן ע"י ישראל ודרך בה גוי אינה צריכה אלא ניגוב דכבר שבעה מבליעת יין כשר של ישראל ולא בלע הרבה משל גוי :

ב גת הצנויה בלבנים או סיד או גפסות דינה כשל חרס :
ג הגת וכליו הצריכים ניגוב ניתרים בהגעלה ע"י עירוי שמערה עיניהם מים רותחים מבלי ראשון שאין הגעלה זו פחותה מניגוב במו שיחבא' כסמוך :
ד גיגית גדולה שדורכין בה והמשפך וכלי המדה והמחץ והוא כלי שדולין בו היין מן הבור להכית כולם דינם כנת עצמה כל אחד לפי מה שהוא אם אבן אבן ואם עץ עץ ואם חרס חרס צגם אותם משהיו עם היין כל ימות הגתות והוי כמו מכניסו לקינם ה' הקורה שעוצרין בה העגבים והדפים משמישין על העבים סגי לה בהרחה שאינם משתמשים ביין כ"כ כמו שאר כלי הגת :
ו העקלים שכורכים סביב העביט העשויים מהריות של דקל ושל קנבוס מגנבן ושל שיפא ושל גמי בולעין יותר וצריך לישנן שנים עשר חדש וכן הדין בשל קנים ואם רצה לטהרן מיד מגעילן ברותחין או חולפן כמי זיתים או מניחין תחת צינור שמימיו מקלחין או כמעין שמימיו ורופין י"ב שעות ואח"כ יותרו :
ז אינו בולע ואם הוא של צמר צריכה ניגוב ואם הוא של פשתן בולע יותר וצריכה יישון י"ב חדש :

ח כלי של הוצין וביוצא בו מכפיפות שמסננין בהן היין אם הם תפורין כחבליים מרחיחן דרפויים הם והמים נכנסין בין החבליים ואם הם אחוות זו בזו כחיבור קשה אין המים נכנסין בין החיבורים וצריכים ניגוב ואם הם תפורות כפשתן חיישינן משום הפשתן שבלע הרבה ומפות שלנו שנבל עליהם יין של גוים סגי להו בהרחה אפילו נפל עליהם יין רותח דארוגין מהוסיין דקין הן ובקל יוצא מהם היין בהרחה לבדה :

ט כל מקום שאמרו שצריך ניגוב צריך להתיר הקשרים תחלה שאם לא יתירם תחלה שמוא לא יספוק הניגוב לבלות לחלוות היין המובלע בקשרים אבל בהבשר מילוי ועירוי או ביישון שנים עשר חדש אין צריך להתיר הקשרים עכ"ל היין יוצא על ידי מילוי ועירוי או פתייבש הכל ביישון שנים עשר חדש :
י וכיצד הוא הניגוב אם הם לחין אפילו כיון מקנחן היטב באפר עד שתהא גנובה ואחר כך מרחיחן במים להעביר האפר ואחר כך חוזר ומקנחן באפר פעם שנייה וחוזר ומרחיחן במים שנית ואם הם יבשים מקדים תחילה מים ואח"כ מקנחן באפר דקינח באפר בכלי יבש אינו מועיל לכך צריך ללחלו תחלה במים ואח"כ לקנחו באפר ואח"כ מרחיח את האפר במים וחוזר ומקנחו באפר פעם שנייה ואחר כך חוזר ומרחיחן במים :

יא גת שדרך בה גוי כשנא ישראל לנגבה מכנדה כדרכו ואין מחייבין אותו ללקוט החרצנים שאף אם ישארו בה מעט החרצנים לית לן בה דיתבטלו ברוב ואין זה מבטל איסור לכתחלה שאין כוונתו לבטל :

קרט הלכות ע"ז ותקרובתה ומשמישיה וביטולן וכו' מ"ו סעי'

א ע"ז אסורה בהנאה היא ותשמישיה ונויה ותקרובתה בין של נכרי בין של ישראל דכתיב לא תביא תועבה אל ביתך וכתיב לא ידבק בך מאומה מן החרס כלומר אפילו כל שהו והיינו שלא יהנה ממנה אלא דשל נכרי אסורה מיד ושל ישראל אינה אסורה עד שתיעבד ותשמישיה ונויה בין של נכרי בין של ישראל אינן אסורין עד שישתמשו בהן ותקרובת' מה שזכרנו לפנינו ועשה ממנו תקרובת נאסר וכל זה ילפינן מקראי והכי ילפינן לה דשל נכרי אסורה מיד דכתי' פסילי' אלקיה' תשרפון באש לא תחמוד כסף וזה' מדקאמ' קרא פסילי' אלקיהם וגומר ולא כתיב אלקיהם תשרפון באש שמע מינה דהכי קאמר קרא מיד שפסלו לאלוק כלומר ששיפה לעם אלוך נעשה אלוך ולא תהנה ממנו אלא תשרפנו באש ושל ישראל אינה אסורה עד שתיעבד דכתיב ארור האיש אשר יעשה פסל וממכה תועבת ה' מעשה ידי חרש ושם בסתר וגומר הרי לא חייבו הכתוב אלא עד שיעשה לה דברים שעבסתר דהיינו שעובדה שישאל העובר ע"ז סתמא דרבו לעשו'

על פי שאין דרכה בכך חייב מפני שהיא עבודה פג' ואמרין דרי זה בנה אב מה זכיחה הוא עבודה פנים וחייבים עליהם ככל ע"ז אפי' שאין דרכה בכך והוא הדין שאר עבודת שהן כעין פג' אפי' שאין דרכה בכך חייב דאי כדרכה בכך מאיכה יעברו נפקא דשובר צינה בהמה לפיכך חייב משום עבודה אפי' אין עבודתה בכך וגם המקל נאסר משום תקרובת דהוי בכלל זכחי מתים ואמרין נמי כשהוא דבר שאין מקריבין ממנו בפנים שחייב היינו דוקא בדבר שדרך לעבודה בו וחייב אוזבה וכיוצא בו כשעובדה בעניין שהוא כעין עבודת פנים אפי' בדבר שאין מקריבין ממנו בפנים אבל אם הוא דבר שאין דרך לעבודה בו ככל ועשה בפניה ע"ז אפילו דבר שהוא כעין עבודת פנים אינו חייב בעבודתה ולא נאסר אותו כיצד כגון שאין עובדין אותה במקל כלל ושיבר מקל בפניה אינו חייב משום עבודתה וגם המקל לא נאסר דזה לא שייכא בפג' וגם היא אינה רגילה בזה לעבודתה ואין כאן איכה יעברו ואם עבר' במקל בקשקוש שהוא דרך עבודת' חייב משום עבודתה דאיכה יעברו כתיב לומר כשעובד לה כמו שהן עובדין חייב אבל אין המקל נאסר משום תקרובת שאין זה דרך פנים ולענין איסור תקרובת כבעין פנים תליא מילתא דחלב זכחימו ישתו יין גס' כתיב וכן בכל דבר שעובדה כדרך עבודתה בין שהוא דרך כבוד או דרך בזיון ואינו כעין פנים חייב על עבודתה משום איכה יעברו ולא נאסר אותו הריבר משום תקרובות דהא אינו כעין פנים לפיכך אם זרק מקל בפניה אם דרך עבודתה במקל בזריקה חייב על עבודתה משום איכה יעברו ואין המקל נאסר שאין כאן דומיא דעבודת פנים אף על גב דעבודת פנים הוי נמי בזריקת דמים לא דמי זריקת דמים לזריקת מקל דזריקת דמים הוי זריקה למשתכרת שנופל טיפים טיפים ואינה מחוברת וזריקת מקל אינה זריקה משתכרת אלא מחוברת ואם אין דרך עבודתה בזריקת מקל וזרק מקל בפניה אף על גב שכוונתו לעבודה בכך אינו חייב שאין כאן איכה יעברו כל שכן שאין המקל נאסר שאין כאן זריקה המשתכרת וכן כל כיוצא בזה :

ד ואם שחט לפניו חגב חייב ונאסר משום תקרובת רכיון דצוארו של חגב דומה לצואר בהמ' הוי שחיטתו שחיטה ממש כמו שחיטת בהמה ואפילו אין דרך לעבודה בהגב כלל חייב משום עובר ונאסר משום תקרובת כאלו שחט לפניו בהמה דהויא עבודת פנים :

דן כל דבר שכווצא בו קרב לפנים אם מוצא אותו לפני ע"ז או שמוצא אותו לפניו מהמחיצה הפרוסה לפניו אסור משום תקרובת שאנו תולין לומר שהכניסו שם לשם תקרובת ואפילו אם ומלא שאינו דרך כבוד כיון שדרמן ליקרב לפנים יש בו משום תקרובת ע"ז וכל שמוצא חוץ מהמחיצה אם הוא דרך כבוד אסור משום נוי אבל אין בו משום תקרובת אפי' הוא כעין פנים שאין דרכו להביא תקרובת אלא לפנים מן המחיצה ונאסר שייכיל גוי לבטלו ואם אינו מינה דרך כבוד גם משום נוי אין בו ומותר לגמרי ופעור ומרקלים כל מה שהוא מוציא עמהן אפילו דרך בזיון בחוץ הכל אסור דהא עיקר עבודתו אינו אלא דרך בזיון דפוערים לפעור וזורקים למרקלים ולכך אין דרך בזיון לגבי דידהו סימן שאינו נוייה דבזיונה הוא נוייה :

ו כל מה שרואים שהגוי מכניס אותו לע"ז ועדיין לא נכנס מותר בהנאה שעדיין לא נעשה תקרובת ואינו אסור משום הקצאה שהקצה אותו לע"ז שאין הקצאה והקדש לע"ז לגבי הדיית הגבי הקצאת הקדש ע"ז כתיב אדם כי יקריב מכם וגומר והתם מרכה הקצאת ישראל לע"ז לאסור לגבוה משמע דלהדיוש שרי ואפי' הבשר כששחטו ישראל וממילא ש"מ דגם כששחטו הגוי מותר בהנאה ולא אמרין שמה שחטו לעבודה זרה דסתם גוי אין מחשבתו בשחיטתו לע"ז וע"ל סימן ב' :

ז מצא בראשה מעות כסות וכלים אם מצאן דרך כבוד אסורין משום גוי דכתיב לא תחמוד בסף וזהב עליהם ואם הם דרך בזיון כגון כים תלוי בצוארו ובגד מקפלת על כתפו וכלי כפוי על ראשו מותרין שאין זה נוי :

ח הככרות שנותנים לכומרים אע"פ שכווצא בו קרב לפנים שהרי היו מביאים לפנים מנחת מאפה תנור אפי' מותרים שאין מביאין אותה דרך תקרובת אלא חק לכהנים שלהם הוא כי מה שהיו מקריבים להם לעבודה זרה בזמים הראשונים היו מאכילים לע"ז עצמה ואין כן דרכ' בזמן הזה :

ט נרות של שעה שמדליקין בפניה לקלוגא יש להסתפק בהן אם הם בכלל תקרובת או בכלל נוי שאם היו בכלל תקרובת היו מותרין בלא ביטול שאין זה תקרובת של פנים שלא היו מדליקין ומקריבים שעה לפנים אלא שמן ואין שעה דומה לשמן דשעה נקדש ומתקשה עד שמשתבר ואין זה דרכו של שמן לפיכך אינו דומה לתקרובת פנים אבל אם בכלל נוייה הן אסורים לפיכך אזלינן לחומרא ואמרין שמה בכלל נוייה הן ואסורים ואם משכנן

הבומר או מכרם לישראל מותרים רכיון שמכרם או משכנם לישראל אמרין בטולי בטליה ואפילו נכבו מעצמם מותרין דמני כביטול המכירה או ההשכנה כיון שאינו ע"ז עצמה כמו שיתבאר לקמן סימן קמ"ז אבל אם נפל מיד הגלח ומוצא ישראל או אפילו נתנו לישראל בלא מכר ומשכנו אי ידעו שביבן הגוי אפילו ביבן על דעת לחזור ולהדליקן הרי אלו מותרין דביבוי הוי ביטול ואין מחשבתו לחזור ולהדליקן מוקד ראין הקדש לע"ז ברעיל אבל אם כבו מעצמן אסורין עד שיבטלם הגוי על ידי מעשה כגון היתוך או על ידי מבירה או משכנן :

י וחתכות של שעה שנותנים לפניו מותרת דלא נוייה הן וגם תקרובת לא הוי שאינם כעין פנים :

יא מלבושים שלובשים הכומרים כשנכנסים לבית ע"ז נוי שלהם הם שמתנאם כגד הרביות בהם ולא נוי של ע"ז ואפילו ביטול אינם צריכין אבל מה שלובשים לע"ז עצמה הוי נוי של ע"ז וצריך ביטול ויש מצריכים ביטול אפי' למלבושי הכומרים :

יב גביעים וכלים שאוחזו הגלח בידו עם יין והמחתה שמקפיר בה בכלל משמשה הם וצריכין ביטול ואם מכרן הגוי או משכנן לישראל זה הוא ביטולן וי"א שאין זה ביטולם אלא צריכין ביטול אחר חוץ מן המכירה או ההשכנה כמו בע"ז עצמה דלקמן סימן קמ"ז ונראה לי דאפילו לפי ה"ש אומרי' הללו דלא מהני מבירה או משכנן לביטול גבי מעשמי' ונראה כמו גבי עבודה זרה עצמה גבי נרות של שעה דלעיל מודה מהני מבירה או משכנן כיון שאינם אלא ספק נוי דהא דומה לתקרובות ותקרובת כוון אין צריך ביטול נראה לי :

יג מיהו לדבר מצוה כגון נר של שעה לעשות ממנו נר של שבת או של חנוכה או לבית הכנסת ודאי אסור דמאיסו לגבוה שבאו ממקום טיניפות עבודה זרה וראייה ממוקצה לעבודה זרה שאסרה התורה לקרבן ברעיל סעוף וזכר תכשיטי הכומרים כגון המעילים שלובשים הכומרים בשעת עבודתם לא יתקן מהם מליתות ולא שום דבר מצוה משום דמאיסו לגבוה ועיין לעיל בלבוש התכלת סימן קנ"ד :

יד וכן לא יכתוב ישראל על ספרים של גוים אלא אם כן מתקן עד שלא יהיה רישומן ניכר ויש מי שאומר דאפילו הכי לא יכתוב עליהם דברי תפלות ותחנונים שאין קטיגור געשה סניגור : מן ספרי עממין שהשכינו גבי ישראל ונשתקעו יש מי שמתיר למוכרם שאין הספר נקרא תשמיש עבודה זרה ויש אומרים

אם הם ספרים שמזמירין בהן לעבודה זרה אסורין למכרן לגוים משום לפני עור וגומר שגם בני נח מצויין על עבודה זרה וי"א דוקא לכהנים אסורין למכור דודאי יומרו בהן לע"ז אבל לשאר גוים מותר שאין דרך סתם גוי לומר לעבודה זרה והמתמיר תע"ב ויש מחמירין לאסור אפילו למכור להם קלפים ודיו לכתוב בהן אפילו ספרי דתן שאין בהן זכר לע"ז אפי' מחמירין דסתמא הכל עושין לשם ע"ז שלהן ויש מי שאוסר להלות מעות לצורך בניין ע"ז דהוה מסייע ויטבר משום לפני עור וגומר וכן לצורך משמשי' או תכשיטיה אסור וכ"ש למכור לה תשמישין כגון מחתות והמונע מצליח ואין לקשור להם ספרים חוץ מספרי דייגרים וסופריהם ואם חיפש משום איבה ישמט בכל מה שיוכל וע"ל סימן קנ"א :

קמ דין תקרובת ע"ז שנתערב ובו סעיף אחד :

א וכן דע"ז ומשמשיה ונוייה ותקרובתה אסורין בהנאה כרילפינן לעיל מקראי אסורין תערובתן אפילו בכל שהוא דבכל שהוא נמי הנאה איכא לפיכך כוס או טבעת או צורה של עבודה זרה שנתערבו אפילו כאלף בולן אסורות מן התורה ואינן בטלין ברוב כמו שאר אסורין אבל ס"ס מותר כמו בשאר אסורין כיצד אם אחד מן התערובות הראשונות לתדשים אחרים עדיין הוי כספק אחד וכולן אסורין מדרבנן וכן דמותר התערובת הראשונה כולן אסור ואינו בטל ברוב נעשה כל אחד מהם כגוף אסור וכשנופל אחר כך להשנים אחרים אף על גב דמן התורה בטל ברוב כמו בשאר אסורין כיון שאינו דואי עבודה זרה מכל מקום אין כאן אלא ספק אחד ואסור מדרבנן אבל אם אחד כך נפל אחד מן התערובות השני לתוך שנים אחרים הרי אלו אסורין כולם מותרים מטעם ס"ס שעל כל חתיכה מהם נאמר שמה זה הוא שנפל לכאן שמה אינו ואח"ל זהו שנפל לכאן שמה אינו אותו שנפל לתערובות השני מן התערובות הראשון אבל גבי התערובות

השני אין יכולין לומר כן כיון שכל התערובות הראשון נעשה כגוף האיסור כמו שנתבאר טעמא וע"ל סימן ק"ו וכן אם אחד מן התערובות הראשון נפל לים או בשרף בעניין שנאבד מן העולם כל הנשארים מותרים היחד בהם דאמרין האיסור הוא שנפל ונאבד ודוקא בשנים שנים יחד יכול להיות דמיה נפשיד איכא חרא דהתיארא אבל לא מאחד לבדו דשמה הוא האיסור ובלבד שלא יהנה אדם אחד מסולם דהנהגה ודאי מספק איסור אבל אם נהניו שנים

מוזג כל אחד יכול לומר דידי דהתיר הוא ויש מי שאוסר אלא אם כן נפלו שנים לים הגדול או נשרפים וכן דווקא שנאבד מן העולם כמו שנתבאר טעמו לעיל סימן קי' סעיף ח' ע"ש:

קמ"א דין הצלמים והצורות ובו ח' סעיפים :

א וכיון דספק ע"ז אסורה כל הצלמים הנמצאים בנפרים אסורין בהנאה דסתמא לשם ע"ז נעשו שאין דרך הכפריים לעשות צלמים לגוי אבל הנמצאים בכרכים מותרים בהנאה דוראי לשם גוי נעשו אלא אם כן עומדים על פתח המדינה והיה ביד הצורה צורת מקל או צפור או כדור או סוף או עטרה וטבעת ודאלו ודאי לשם עבודה וזה נעשו ואותן צלמים שעושין עבשיו בשתי וערב דינו כדין שאר צלמים ואסורים בהנאה דסתמא משתחוים להם אבל אותן שתולין בצואריהם לכרוך עבדיו שבאו ממקומות טעויהם ולא מהמדינת כוז : וישראל שוקף לבינה להשתחוות לה והשתחוה לו גוי נאסרת ואינה נאסרת מיד בזקפה דעבודה וזה על ישראל אינה אסורה עד שתיעבד כמו שנתבאר לעיל סימן קל"ט סעיף א' , מיהו בהשתחוה לה גוי נאסרת אף על גב שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו שאני הכא גבי עבודה וזה דאמרינן כיון דחוינן דישאל זה ניהא ליה בע"ז גוי זה שלחותי דישאל קעבד וילפינן לה מקרא דכתיב גבי מלחמת ירושע בארץ ישראל ואשריהם תשרפון באש ופרטינן מכדי האיך וכל המחויב לה ירושה היא מאבותיהם שהרי נאמר לאברהם לך אתגנה וגומר וגוים שבאו אחרי כן האיך יכלו לאוסרן בהשתחוה ואי משום אשירות דמעיקרא כלומר שהיו קודם שנתנה לאברהם ולא ידעוין הי ניהו מכחי ע"ז כדכר בכיטול סגו לה וק"ל כדכר מבטל ע"ז בכל כרחו ליכשניהו לגוים , דליבטלינהו אלא ע"כ טעמא הוא מהפלתו ישראל לעגל גלי אדעתיהו דניהא להו בע"ז ובי אהו גוים ראי' ופלתו לאשירות שבה שלחותם וידחו עבדו לפיכך נאסרו והכי נמי ישראל שוקף לבינה גלי דעתיה דניהא ליה בע"ז וכי אתא גוי ופלת לה שלחותא דיריה קעבד ואסרה :

ב המוצא שבדיו צלמים משלבים בארץ או שמצאן בתוך שברי נחשת או אפי' שבר ע"ז עצמה שראינו שעבודה כשהיתה שלמה אפי' מותרים שכיון שנשברה שוב אין עובדין אותה ואמרינן הגוי רתח קליה וברצונו שביה ובידאי במלה ו.שכרה מזאליה לא חיישין דמסתמא עבודה וזה אינה משתכרת מזאליה דהגוי מנטר לה : אבל אם מצא תבנית יד או רגל והיא עומד על בסיסו כלומר שיש להם בית מושב רחב שיושבים עליו לכדם היי זה אסור בהנאה שבוה ניכר שחלתו נעשה כך לעובדו ואין זה שבר ולא נתבטל שכן דרכן לפעמים לעבוד ולהשתחוות ליד או לרגל בפני עצמו :

ג המוצא כלים ועליהם צורת חמה או לבנה או דרקון והיא דומה לנחש ויש כמין כנפירין בין פרק חוליות שבצוארו אם הכלים מכובדים אסורים שוראי נעשו לשם עבודה וזה ואם הם מכובדים מותרים שלא נעשה לשם לעבוד כמכובדים ובראי לגוי עשאוהו והאי צורת חמה או לבנה כתב מורי מהרמ"א ז"ל לאו דווקא צורת חמה משום או צורת לבנה ממש אלא אפי' צורת שעושין לשמן כמו שעושין בעלי השלסמאות צורת לכבובים לעשות בהן מלאכות כגון בצורה המתחיסת לשמש מצפירין מלך מעוטר יושב על עגלה וכן ללבנה יש להן צורה מיוחדת שעושין לשמה וכל אלו הם אסורות עד כאן : והכי דמי מכובדים היכי דמי מכובדים שעל השירים וגוים וטבעת הרי אלו מכובדים ושעל המטבעות ויורה וקומקמן וחמי חמין וכוסות ששותין בהן בין אם הם נעשו למטה מן המים או למעלה מן המים ואפי' על איגני הכלי הרי אלו מכובדים ומותרים כיון שמשמשין למאכל ומשתה ודאי אינם עובדים אותם וכל זה בסתם שאין אנו יודעים שנעבדו הכלים הללו אם לא אבל אם בירוע שלא נעבדו כלים הללו אפי' שעל המכובדים נמי מותרים וכן אם ידוע שנעבדו הכלים הללו אפילו מכובדים אסורים ולא אמרינן כיון שהם מכובדין אין עבודתן עבודה ויש מי שאומר שכל צורה שדרה לעבודה בוראי אפי' על המכובדים אסורים אפי' שאין אנו יודעים אם הכלים נעבדו אם לא כיון שדרכה לעבד חיישנן שמה נעבד ואסורה ולפי זה בזמן הזה שמתקיים חקן בכלים ומצפירים בהן שתי וערב ודמות אשה מניק' המוצא אותן כלים אסורים אבל אין נוהגין להחמיר בזה משום דק"ל הגוים בזמן הזה אינם ארוקין בעבודה וזה הן ואין עובדים גם לצורות אלו ומיתדין בהנאה אם מצאן שאינם נעשים אלא לגוי מיהו אין להשהותן משום חשד ויש מתמדין בכל צורה שלא להשהותם משום חשד אפילו בזמן הזה :

ד וצורות שאר כל המזלית ושאר צורות המוצא אותם מותרות בהנאה שאין דרך לעשותה אלא לגוי ולא לעבודה וזה אם לא שיש הוכחה שנעשה לע"ז כמו שנתבאר בישיב הסימן בדי"א כמוצא אבל לעשותם כולם אסורים אפילו לגוי בעלמא דכתיב לא תעשון אתי אלקי כסף ואלקי זהב לא תעשו לכם ואמרו ז"ל דהאי לא תעשון אתי באפיה נפשיה קאי ואינו דבוק עם אלקי כסף

וגומר דהא חזר וכתב בסוף הנספח לא תעשו לכם והוא קאי אאלקי כסף ואלקי זהב ואם כן לא תעשון אתי למה לי ודרשו ביה שפירושו לא תעשו כאתי פי' דמות אתונשאתי כלומר דמות שמשו שמשמשין אתי במרום וה"ה דמות שמשו שמשמשין עשהו לפני במקדש לפיכך אמרו שאסור לאדם לעשותן ל"ש צורת אותם שבמדיור השכינה כגון ד' פנים להרי הדרו ולא שני אותם שבמדיור העליון כגון חיות שרפים ואפנים ומלאכי השרת ול"ש אותם שבמדיור התחתון כגון חמה ולבנה כוכבים ומזלות ל"ש דמות אדם לכדו שזה ג"כ נלמד ממלת אתי דרריש ביה נמי אתי לא תעשו כאתי כלומר דמות שאני מתראה בו לנביאים והיינו צורת אדם ונ"ל שכלהו משתמעין מהאי קרא על זה הדרך מרלא כתוב לא תעשון שאני שהיה פירושו כאתם שאתי ש"מ שפירושו לא תעשון כאתי ומרלא פתיב אתי ש"מ ש"כ פירושו אותם שאני והיינו דמות שמשו וכן נמי שמשין שבמקרא הם בכלל שאסור לעשותן מיהו בשמשין שבמקדש כיון שאש"ו לעשותן ממש כמותן אמרינן לא אסרה תורה אלא דוגמתן ממש ואם שניה כל שהיא לא אסרה התור' כמו שיתבאר בע"ה בסעיף ח' אבל אתם שבמדיורות העליונים שאי אפשר לומר שדיגמתן ממש אסרה תורה שאין ככה האדם לעשותן לפיכך כולם אסורים בכל אופן מיהו גם כאלו בכל מה שנוכל לומר שהוא דוגמתן ממש אמרינן שכמותן עניין אסרה התורה ולא באופן אחר לפיכך אמרו שבר' פנים וכן צורת חיות שרפים ואפנים ומלאכי השרת אינם אסורים אלא בכלטית שכן כשראין עצמן לנביאים במראה הנביאה הם מראין עצמן בצורות כוללות אבל בשו"ע נותן כמותן שאינם כגון ושמשיותם ככולל בסמיים מותר לעשותן שאין זה דוגמתן כשראין עצמן לנביאים במראה תבואה ודוקא אלו שאין אימורין אלא בעשייה משום לא תעשון אתי ובמוצא הם מותרין מפני שאין דרך לעשותן לעבודה וזה אינם אסורין בעשייה אלא בכלטית' אבל חמה ולבנה שדרך עובדין אסורין בין בעשייה בין במוצא כיון כבולט בין בשוקף דהא במוצא אסורין משום שמה נעבדו וכיון שאנו חוששים למוצא נעשית לעבודה וזה אף בשוקף נמי איכא למיחש ובעשייה אף על גב שאין אסורין משים לא תעשון אתי אלא כבולט שכן הם נראין כרקיע כבולטין מכל מקום אסור לעשותן אפילו שוקעית משום חשדה דעבודה וזה ובכל אלו שאמרו שאסור לעשותן משים לא תעשון דעבודה וזה ובכל אלו שאמרו שאסור לעשותן משים לא תעשון אתי אסור לעשותן אפי' לגוי דהא סתמא כתיב לא תעשון אתי ולא כתיב לא תעשון לכם משמע דככל גוונא קאסר עשייה אפילו לגוים וכן מהאי טעמא אין חילוק בהן בין מכובדין ומכובדין דמיון דאיסורא וידחו משום לא תעשון כבולטו אסרה תורה דהא סתמא כתיב לא תעשון וגומר ואם גוי עשאו לו אסור לישראל להשתחוה וכן אם מוצא אותם אף על גב שמותרין בהנאה לא ישרם משום חשד שיאמרו הוא עשאו וכל היכא דאיכא משים חשד אינם אסורים אלא ביחוד אבל בשל רבים מותרין שאין חשדה לרבים וכן העשויין להתלמד להבין ולהורות בהן כולו מותרין אפילו בולטות דלהבין ולהורות לא אסרה תורה ללמוד אפילו דיכוי עבודה וזה דלא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין :

ה טבעת שיש עליה חותם שהוא צורת אדם אם היתה הצורה בולטת אסור להניחה ומותר לחתום בה שהצורה נשקעת כשעוה ואם הצורה שוקעת מותר להניחה ואסור לחתום בה מפני שהחתם תעשה הצורה בולטת ואפילו חתם לו גוי אסור להשהותן וכן הרין כשאר הצורות האסורות :

ו צורת בהמות חיות ועופות ודגים וצורות אילנות ודשאים וימים ונהרות וחרים וגבעות מותר לעשותם ולהשהותם ואפילו היתה הצורה בולטת שאין באלה לא משום לא תעשון אתי שאינם שמש"ו לא במדיורות העליונות ולא במדיור התחתון וגם אין דרך לעשותן לעבודה וזה :

ז יש מי שאומר שלא אסרו בצורות אדם ודרקון אלא דווקא בצורה עילימה בכל איבריה אבל צורת ראש בלא גוף או גוף בלא ראש אין בה שום איסור לא במוצאה ולא בעשייה שאין כאן דמות אותי או שמשו וגם אין דרך לעשו' לע"ז כך וכן נוהגין לחתור :

ח כבר אמרנו שגם דמות שמשין שבמקדש אסרה תורה מיהו לא אסרה אלא דוגמתן ממש לפיכך לא יעשה אדם בית תבנית היכל כשיעור גובהו ואורכו ורחבו : או אבסדרה תבנית אולי' הצר תבנית עזרה : שילחן תבנית שולחן : מנורה תבנית מנורה : אבל עושה מנורה של חמשה קנים או ששה קנים או שמונה קנים שאין אלו דוגמת מנורה שבמקדש שהיו לה שבעה קנים לפיכך של שפעה לא יעשה אפילו משאר מיני מתכות אף של גב דשל מקדש היתה של זהב כבר למדו רז"ל בכלל ופרש' וכלל בפדק הקומץ רבה שגם שאר מיני מתכות היתה כשיה במקדש אם היו צריכין לה אלא דשל זהב קומה משום גוי וכן אפילו בלא גביעין וכפתורין ופרחים או אפילו אינה גבוה י"ח מפחי' היתה כשרה ואסורה לעשות' ממתכות אבל של עץ שרי שאינה כשרה כלל במקדש ואין זה דמות שמשין שבמקדש :

למב שיהיו ותשמישיה אסורין בהנאה ובו מ"ו סעי'

א כשם שהעבודה זרה עצמה אסורה בהנאה כדאיתא לעיל בכמה מקומות כך כל הנאות הבאות ממנה אסורות וכתוב והיות חרם כגוהו שפירושו כל שאתה מהוה רצה לומר מהוה כלומר כל שאתה נהנה ממנו רוצה לומר מן העבודה זרה הרי הוא חרם כמוהו וגבי ידעה כתיב לא ידבק כך נאומה מן החרם ואפי' אם שרפה אסור ליהנות בהנאה ואפ"ה אבל משלהבת מותר ליהנות דבר שאין בו ממש הוא :

ב סכין של ע"ז שנושמשין בה בקרבנות לע"ז אם הוא חדש או ישן ולבנו כעור באיסור שבו מותר לשחוט בו אפילו לכתחילה בהמה בריאה שאין זה נקרא הנאה מה שנהנה בסכין זה ששחט בו דאדריב' מקלקל הוא שקלקל את הבהמה דבעודה חיה היא עומדת בין לצמרה בין לעבודה בין לאכיל' והשתא לאחר ששהתה אינה עומדת אלא לאכילה והרי קלקלה אבל בהמה מסוכנת אסור לשחוט בו מפני שהוא מתקן והרי יש לו הנאה ממשמשיש עבודה זרה ואם שחט בה הרי זו אסורה עד שיולך הנאת הסכין לים המלח וכן אסור להתוך בו בשר לחתיכות הראיין לדורון מפני שהוא מתקן ואם התך יולך הנאה לים המלח אבל אם התך דרך הפסד והשתתה בנתן שחתך חתיכות הראיין לדורון לנתחים קטני' מותר ואם אין המכין חדש וגם לא לבנו אסור לשחוט בה אפילו בהמה בריאה משום שמונחין שבו שנבלע בכשר ואם שחט וקלף בית השחיטה :

ג נטל כרכר מן אשירה וארג בו הכנר הכנר אסור בהנאה ואם נתערב אותו הכנר בכגדים אחרים יולך דמי אותו הכנר לים המלח ושאר כל הכגדים מותרים אבל על הכנר הראשון לא אמרינן יולך דמי הכרכ' לים המלח ויהיה כל הכנר הראשון מותר ביון שכולו עשה באיסור ולא דמי לשחוט בו בהמה מסוכנת דאמרינן יולך הנאת הסכין לים המלח וכל הבהמה מותרת דהתם הבהמה כבר גדלה ולא היתה חסרה כי אם להכשירה לאכילה ע"ז שחיטה לכך סגי בהולכת הנאת הסכין לים המלח אבל הכנר הכנר בולו נעשה ונגמר באיסור לפיכך אין לו היתר כלל על ידי הולכ' הנאת הכרכר לים המלח :

ד וכן אם נטל ממנה עצים אסורים בהנאה והיסק בהם את התנור בין חדש בין ישן לא יאפה בו פת עד שיוצן ואחר כך יחזור ויהם אותו בעצי היתר ויאפה בו ואף על גב דגבי ישן הו' ליה זה וזה גורם תנור התיירא ועצים דאיסורא וכוח וזה גורם קיימא לן דמותר בדיעבר והכי נמי הו' דיעבר דהא כיון שצריך לצננו ולחזור ולחממו הוא מפסיד דמי עצים הראשונ' מ"מ כיון שאין כאן אלא הפסד מועט דדמי עצים לא חשו חכמים וזרונם לבריכה להפסד פוטע ולא התיירו אלא בציונו ובתנור חדש שהוסק באיסור הנאה אף על פי שהוא עצמו אסור שנגמר באיסור דאמרינן הסיקו זהו גמרו מכל מקום כיון שחוזר ומחממו בעצי היתר ויאפה בו הו' ליה זה וזה גורם התנור האסור והעצים המותרים וקיימא לן זה וזה גורם מותר בדיעבר והכי נמי הו' כמו דיעבר שאין זה לכתחילה למה שיאפת בו דהא א' הוה אסרינן לאפות בו היינו צריכין למימר יותין ואי אמרינן יותין נמצא התנור מופסד לכך חשיב דיעבר ואם לא צננו את התנור ואפו בו את הפת באותו היסק בישן מותר דהא הו' ליה זה וזה גורם דמותר בדיעבר וכחדש אסור שאין כאן גורם דהתיירא כלל במה דברים אמורים שאין אכוקה כנגדו אבל אם אפה בלא ציונו ובעוד שהאכוקה כנגדו אפילו בישן הפת אסור בהנאה שנהנה מן עצי איסור דיש שבח עצי איסור בפת ואם נתערב אותו הפת באחרות יולך דמי אותו הפת לים המלח ושאר הככרות מותרים והא דאמרינן יש שבח עצים כפת היינו בדבר שאיסורו איסור הנאה אבל אם אפה או בישל אצל דבר שאין בו אלא משום איסור אכילה אפילו אכוקה כנגדו מותר שאין הפת הנאפה מקבל טעם האיסור אלא שנאפה ונקרם ממנו זה אינו טעם אלא הנאת עצים בעלמא הוא והרי זה לא נאסר בהנאה :

ה קערות וכוסות וצלוחות וקרורות שכשולן היוצר בעצי אשירה אסורים בהנאה משום דהנאתן בלא גורם שני הוא שעל ידי גורם ראשון שאסור בהנאה דהיינו על ידי עצי אשירה נעשה חדשים ומשתמש בהן בין בהנאות גופן ולא דמי לתנור חדש דלא מטיא הנאה מיניה עד דאיכא גורם שני דהיינו עצי היתר' ואפי' בקריה שמתבשלין בו אף ע"ג שאין עיקר הנאתן אלא אחר שנתבשל התבשיל והרי יש כאן גם כן גורם שני דעצי התיירא מ"מ כיון שנהניו ממנו שמשמשין בו במה שיש בתוכו קודם שמתחיל להתבשל ה"ל הנאה בלא גורם שני ואסור מה שאין כן בתנור שאין נותני' בו הפת אלא לאחר היסק של גורם היתר' דהיינו העצים :

ו פת או קרייה שבישלה על גבי גחלים של עצי עבודה זרה מותרת שכיון שנעשו גחלים הלך איסורן אף ע"פ שעדיין הן בערות ומה שאמרנו בסעיף א' שגחלת אסורה היינו לכתחילה אבל בדיעבר מותר :

ז קרייה שבישלה בעצי ע"ז ובעצי היתר התבשיל אסור ואף על

גב דאמרינן לעיל זה וזה גורם מותר בדיעבר היינו בתנור שהו' ששני הגורמין עושין פעולתן יחד כבת אחת אבל הכא יש לחוש שכאז הקדירה נתבשל ראשונה מהומן של עצי האיסור ונאסר בעוד שעדיין לא בא חומן של עצי היתר' ואף על גב שאתה כך נגמר הבישול גם כן על ידי עצי היתר' לא הותר' בכך דכיון שנאסר נאסר ושוב אין לו היתר :

ח אפרוחים שקננו באשירה ואינם צריכין לאמן מותרין ואינן בטלין אגב אשירה לואסר עמה אבל בצים שעליה או אפי' אפרוחים שעדיין צריכין לאמן הואיל ולא יוכל ליקחם אלא אם כן נהנה מן האשירה לעלות עליה או לסגור בה נחשבים כגידולי אשירה ואסורין בהנאה מדרבנן אבל גופן אינו נאסר בהנאה דליתסרו אפילו כשיגדלו זה לא אמרינן דהא במקום אחר באו וכן הקן עצמו מותר מפני שהקוף מביא עציו ממקום אחר מיהו אפי' באפרוחין שאין צריכין לאמן וכן הקן עצמו דאמרינן שמוותרין היינו דוקא שמותרין על ידי קנה שיתנו בתן עד שיפלו ויקחם ולא גזרי' שמא יעלה על האילן אבל לעלות על האשירה ללקחם אסור דה"ל נהנה באשירה שעולה עליו :

ט האשירה בין שהיא עצמה נעבדת בין שהיא ע"ז מונחת תחתיה אסור ליטב בצילה דהא נהנה ממנה ואף על גב דאינו מכיון ליהנות מן הצל אלא ישב לנוח אסור גזירה שמא ישאף בישיבה ואתא לכיוני אבל לעבור בצילה מותר ודוקא בצילה אבל תחתיה אפילו לעבור דרך העברה בעלמא אסור משום הרחק מפתח ביתה וגומר אם יש לו דרך אחרת קצרה כמותה ואם אין לו דרך אחרת שהיא קצרה כזה עובר תחתיה דכיון שהעמידה על אם הדרך במקום שאין שם דרך אחרת לעבור הרי היא נוזלת את הרבים לפיכך מותר לעבור תחתיה ובלבד שלא ישאף הרבה תחתיה אלא ימהר וירון בכל מה שיוכל שלא יבא ליהנות ממנה :

י ודוקא אשירה אסור לעבור בכל צילה מפני שסתם אשירה עשויה לצל בין לתחתיה בין לחוצה לה אבל בית של ע"ז סתם בית אינו עשוי לצל שחוצה לו אלא לתוכו הוא עשוי לפי' תוכו ונגד פתחו ד' אמות שלו אסור אבל צל של אחריו מותר ואפי' תוכו אם גזל את הרבים שקדם לו הדרך ואח"כ בנה שם בית ע"ז מותר לעבור דרך שם אבל אם קדם הבית לדרך אסור ויש אסורין בכל גוונא משום תומרא דע"ז :

יא מותר לזרוע וירקות תחת האשירה אפילו לכתחילה בין בימות הגשמים בין בימות החמה אפי' שצל האשירה מיצל עליהם ומגין עליהם בפני החמה ועל ידי כך הם צומחין היטב והרי נהנה מצל האשירה אפי' מותר מפני שצל האשיר' שהוא אסור והקרק' שאינה נאסרת גורמי' לירקות אלו לצמחם וכבר אמרנו דזה וזה גורם מותר ואף על גב דאמרינן לעיל דלא שרינן זה וזה גורם אלא בדיעבר היינו היכא שהוא עושה הוה זהו גורם בירם כגון כפת דלעיל שמיניחו בידים בתוך התנור שהוא הסיקו ועשאו זה זה גורם וכגון הגומע אגוז של ערלה שזה אסור מפני שהוא כמו מכטל איסור לכתחילה אבל ירקות דהכא ההנאה מן הצל ממיילא אתיא ולא דמי למכטל איסור לכתחילה אבל לזבל בזבל של ע"ז לזרוע אותם אסור וכן פרה אסורה לפטמה בכרשני ע"ז ולאכילה שזה הוא עוש' זה וזה גורם לכתחילה ואסור כמו בתנאי' אבל שדה שכבר נזבלה בזבל של ע"ז או פרה שפמחה בכרשני אפילו' בדיעבר שזרע לזרוע אותה השרה ולאכיל הפרה שזה הו' דיעבר אפי' דלגבי זרעה ואכילה הו' לכתחילה שאם תאסור השרה או הפרה הו' מופסדים לגמ' והיינו דיעבר שמתיר :

יב כל אילן שעבודה זרה תחתיה נקרא אשירה אפי' אינם עוברין את האילן כ"ש אם עוברין אותו בעצמו וכל אילן שישומרינן פירותיו לעשות מהם שטר' לשתי' ביום אדם אסור בידוע שעוברין אותו ולכך מצניעין פירותיו עד יום אדם :

יג ואילני סרק שריגלין ליטע בפני אילנים לא גרע מני ע"ז ואסור :

יד מרחץ שע"ז עומדת בחצרה ופ"ש שיש ע"ז בתיבה מיתר' לרחוץ בה שאין המרחץ נעשית לגוי בשבילה אלא היא נעשית למרחץ לגוי ולא לעבודה שהרי זה הוא ביוזנה שמכיון אותה שהולכים בפניה ערים והעם משתינים בפניה והתורה אסרה אלוהיהם בזמן שנהגים בה מנהג אלקות ולא בזמן שמכין אותה מיהו גם כזה אם היה דרך עבודתה בכך וראו אסור כמו פוער לפעור וכתוב איכה יעברו וגו' :

טו אסור לשמוע כלי שיר של ע"ז או להסתכל בניו ע"ז אפי' שזה דבר שאין בו ממש מ"מ הא נהנה משמיעה זו או מראיה זו ואל ידבק כך מאומה כתיב מירו אם הוא כאופן שאין מתכוין לראות או לשמוע מותר דכל דבר שאין מתכוין לא אסרה תורה ורחמנא לבא בעי ואין עבודה זרה אסורה אלא שנעשית לשם ע"ז אפי' שעדיין לא נעבדה דפסילי אלקיהם כתיב אבל צורה העשו' לגוי מותר להסתכל בה :

קמז שלא לבנות ביתו סמוך לבית עבודה זרה ובאיזה איפן מותר ליהנות מע"ז ובו ו' סעיפים :

א כשם שאסור ליהנות מע"ז משום לא ירבה כן מאומה וגו' כך אסור להנות' רכל מהנה נהנה לפיכך מי שהיה ביתו סמוך לבית עבודה זרה יגבל אסור לחזור ולבנותו מפני שמהנה לה לבנות זה כותל כיצד יעשה כונס לתוך שלו ארבע אמות ובונה כותל ואגרות ד' אמות לא יניחם פגיו דאם כן הוי מרחיב אהל הע"ז ואין לך מהנה גדול מזה אלא מגלא אותו הרינו קצי" או צואה שלא ירנו ממנו העובדים לה ואם היה בנין הביתל והמקום שהוא בנוי עליו משותף לבניהם שהחצי הוא שלו והחצי של ע"ז וחצי מקום הבנות שלו עלהלי להרהקת הד' אמות וחלקי מן העצמי' ומן האכנים אם מנירן מותרין ואם אינן מוכרן הכל אסור בהנאה בין עצמי בין אכניו בין עפ"י מידו מותר למכור להם חלקי ככ"מ שהוא מותר לבנות לגנים טרקלין או בתים או חצרות אע"פ שרוצי' להעמיד ע"ז בכותלים מפני שהם אינם אלא תשמיש דתשמיש ע"ז אבל הכיפה שמעמידין בה הע"ז אסור לבנותם עמהם ואם עבר ובנה אפילו ע"ז עצמה כל שכרו מותר מפני שאינה נעשית ע"ז אלא בשנגמר' ואין הגמר אלא במכיש האחרון וק"ל ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף וא"כ בכל פורת' ופורת' שעושה בה הוא קונה חלק בשכירתו והיא עדיין אינה נאסרת שעדיין אינה נעשית ע"ז אלא כשעושה מכיש האחרון ומכוש האחרון אינו אסור שאין בו שיה פריטה וע"ל סימן קל"ג סעיף ג' :

ג ע"ז שיש לה גינה או מרחץ יתטובה ר"ל השכר היצא מהם היא של כהנים שלה מותר ליהנות מהם כהנם שאינו מעלה להם שכר שאינו נהנה מן הע"ז אלא מן הכתנים דהא השכר שלהם הוא אבל אסור ליהנות מהם בשכר מפני שהכהנים מתעסקים בצרכי הע"ז ומוציאין גם זה השכר לצורך הע"ז בשצ"כ"ם לו ואפילו אם יש לאחרים חלק עם הכהנים באותה הטובה אסור דמכל מקום חלק המגיע לכהנים מוציא' לצורך הע"ז ואם אין הטובה היוצאת מהם לכהנים אלא לעובדיה ר"ל למשרתים שכניה או שבמרחץ מותר ליהנות מהם אפילו בשכר שהרי אין נהנין מן השכר אלא המשרתים שם ואע"פ שגוף הגינה או המרחץ היא לע"ז עצמה ו"א שאין אסור ליהנות מהם אפילו אם הטובה באה לכהנים לכהם אלא כשהגינה או החצר עומדים בהצר הע"ז עצמה אבל כשאין עומדים בפניה אע"פ שהטובה היוצא מהם היא לכהנים לכהם מותר ליהנות מהם דכאמא כשאין הגינה והחצר עומדים בבית הע"ז אין מוציאין השכר לצורך הע"ז אלא חק הוא לתת להם שיוציאוהו לצורך עצמם ויש לסמוך על זה לחקל הרוב' כן היא שהיא להנאתם ואין מוציאין לצורך ע"ז לכך מותר לקנות ולשכור מן הטמאים אם לא שידעין שהטובה היוצאה מהם היא לע"ז עצמה :

ד הלילים של ע"ז אסור לספור בהן בין כהנם בין בשכר וכן חנויות של ע"ז אסור למכור בהן בין כהנם בין לשכור מהם כמה דברים אמורים כשבני העיר נוטלין השכר ומיחדרין אותו לקנות בו צרכי העבודה זרה אבל אם בני המדינה נוטלין השכר לעצמם אלא שהם מספיקים בעבור זה צרכי הע"ז כשתצטרך לה דבר הרי זה מותר כיון שאין זה שכר מיוחד לע"ז :

ה וכן גבאי' שגובין מהם לע"ז אסור ליתן להם מכס וה"ל מיירי דוקא שגובין המכס ומיחדרין אותה לע"ז אבל אם בני המדינה לוקחין זה המכס לעצמן והם מספיקין בשביל זה צרכי הע"ז מותר שכיון שהם לוקחין אלו המעות לעצמן הרי היא שלהן ומה שנותנין אה"כ לע"ז נותנין מכיסן :

קמח דמי ע"ז מה דינם ובו ב' סעיפים :

א כשם שע"ז ותקרבות' אסורין כך דמיהן אסורין שכן כתיב והיית' חרם כמורה כל מה שאתה מודה ממנו יהיה חרם כמורה ואסור בהנאה לפיכך ישראל שמכר ע"ז דמיה אסורין אבל גוי שמכר ע"ז שלו אף על פי שמכרה כדי שיעבדה הלוקח הדמים מותרין שלא אמרה תורה והיית חרם וגו' כל מה שאתה מודה ממנו יהיה חרם אלא גבי ישראל ולא גבי גוי ודוקא שהדבר ידוע שמכרה לעש"י צרכי ברמיה כגון לפרוע חובותיו או שאר צרכיו אבל אם אין ידוע שיש לחוש שמא מכרה לקנות ברמיה ע"ז אחרת והדי משעת מוקצין לע"ז ואסורין וע"ל סוף סי' קל"ב :

ב יש אומרים ישראל שהיו בידו יין נסך וע"ז וכיוצא בהם דברים האסורים בהנאה ומכרם לגוי בהקפה וחזר הגוי ומכרם לאחר קודם שפרע לזה הישראל הקפתו וכו' הגוי ופרע לישראל הדמים מותרים ביועבר שבין שבשעת הפרעון שפרוע זגוי לישראל את ימי העבוד' וזה שלקח ממנו אין הע"ז ברשות הגוי אין אלו המעות ינותן נקראים חליפי עבודה זרה ומותרין בדיעבד מיהו לכתחלה אסורה המכוער הדבר :

קמח איזו ע"ז מותרת בהנאה ובו ט' סעיפים :

א לא אסרה התורה בע"ז אלא ע"ז המיטלטלת ויש בה תפיש' יד אדם אבל דבר המחובר לקרקע לא אסרה אפי' עשאו ע"ז

ועבדה דכתיב אלקיכם על החרים כלומר צלמיהם ופסיליהם שעל החרים אסרתי לך ולא החרים עצמן אף ע"פ שעשאו אלוה לפיכך המשתחוה להר לא נאסר החר ואפילו אכני החר שנדלדלו ונעקרו מאליה והשתחוה להם אם עדיין הם במקומם ועבדם הם אינם נאסרים כיון שמעולם לא היה בהן תפישת יד אדם רק מאליהן נעקרו וכן נהרות ומעינות של רבים חשיבי כמחוברין ואינן נאסרין כן כתב בשלחן ערוך ונ"ל דה"ה של יחיד דכיון דטעמא משום שהם מחוברים דומיא דהרים מ"ש על רבים מ"ש של יחיד אלא אשגרת לישג' דגמרא נקטיה דאיתא שם בגמרא' בהך סוגי אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחזקד מים של רבים אינם נאסרין אבל המעיין שם בגמרא ימצא דלא מיירי ר"ש דווקא במחוברים אלא אפילו במים שהם תלישין ומקוויין בקרקע ואשמועינן דכיון שהם של רבים אינם נאסרים אבל מים של מעיין שהם עדיין מחוברים ולא נתלשו מעולם דמיירי שם אפילו של יחיד אינם נאסרים להדיט מחמת שנעבדו ומחוברין חשיבי והם כמו החרים שאינם נאסרים אלא בגמרא בעי מה הם לנסכים נ"ל ואילנו' שלא נטען לשם עבודה זרה ואחר כך נעבדו אינם נאסרים אף על פי שכבר היו תלושין והיה בהן תפישת יד הואיל ונטען ונשרשו בקרקע כקרקע נחשבי' וילפינן לה מדכתיב ותחת כל עץ רענן משמע העבודה זרה שתחת העץ נאסרת ולא העץ עצמו נאסר אפילו עשאו אלוה ורמינן עליה והכתיב ואשיריהם תשרפון אלא כאן בעץ שננטעו מתחלה לשם עבודה זרה וכאן בעץ שלא נטעו מתחלה לשם עבודה זרה אלא שאחר כך השתחוה לו שאינו נאסר מכל מקום אף על גב שלא נאסר גוף האילן כעמדתו וכו' כל הפירות והשריפים והעלין שיוציאין ממנו אחר כך כל זמן שהוא נעבד אסורין בהנאה איבעי' אימא סברא ואיפיעת אימא קרא איבעית אימא סברא שכל מה שיוצא ממנו אחר השתחוואה הוי כמו אשורה שננטעה מתחלה לכך ואכ"א קרא מדכתיב ואשיריהם תגדונו' משמע שהגידוע אסור ולא עיקר האילן ואיזה זה זה אילן שננטעו שלא לשם עבודה זרה ואחר כך נעבד שהוא עצמו מותר ומה שיוציא ממנו אחר כך תנודע והגידוע אסור :

ב ואף על פי שמחובר אינו נאסר משום ע"ז כראמון אבל ציפיו נאסר בהנאה דכתי' לא תחמוד כסף זהוב עליהם ולקחת לך וגומר וכבר אמרנו למעלה סימן קל"ט דמשמשי הרי הוא כציפוי ואסורים בהנאה אבל תקרבותו אפילו שחט לו בהמה אינו נאסר בהנאה דכיון שהוא עצמו אינו נחשב עבודה זרה שהתורה התירתי בהנאה גם תקרבותו אינו נקרא תקרבות עבודה זרה ומיהו באכיל' וראי אסורה שאין שחיטה גרועה כו' מתירתי לאכילה לפיכך אפי' אינה שלו אסור ע"פ שאין אדם אסור דבר שאינו שלו הכא מעולם לא הותרה בשחיטה זו ומה שהציפוי נאסר בהנאה גזירת הכתוב הוא שאמר לא תחמוד כסף וגו' :

ג אף על גב שאמרנו גבי עץ שהייתה תלוש ונטעו שאינו נאסר היינו משום שחזר ונשרש בקרקע חשיב כמחובר אבל שאר תלוש ולכסוף הברו חשיב כחלוש לפיכך הבונה בית לעבודה זרה שיהא הבית עצמו נעבד אף על פי שעדיין לא השתחוה לו או המשתחוה לבית בנוי נאסר בהנאה אבל אם לא ובנאו לעובדו אלא להעמיד בו ע"ז הרי זה משמשי ע"ז ואינו נאסר עד שישתמש בו ואם היה הבית של גוי בנוי וסידור וכיבוד גוי לשם ע"ז לעובדו אם בא ישראל לבטלו נוטל מה שחדש והחידוש אסור בהנאה מפני שעשאוהו לעובדו ושאר הבית חזר לתירו והוא עדיין לא נעבד הבית אבל אם השתחוה לו הגוי נאסר כל הבית ובעיני גוי לבטלו ובשל ישראל אין לו בטלה עולמית כמו שיתבאר' בע"ה הכנים ע"ז לתוך הבית כל זמן שהיא שם הבית אסור בהנאה מפני שהוא משמש ע"ז וכימציאה הותר מיד והוא שלא הקצוהו לע"ז אלא לפי שעה לפיכך מועיל הוצאה לפי שעה אפי' דעתו להחזירה או אפי' הוציאה ישראל מותר בין שלא הקצה לכך אינו משמשי ע"ז מן התורה כלל ואין צריך ביטול אבל אם הקצוהו למשמש ע"ז אינו מותר אלא א"כ הוציאה משם דרך ביטול דהיינו שהוציאה גוי על מנת שלא להכניסה עוד שם וזה אינו מועיל ע"י ישראל אלא ע"י גוי בישראל לא מהני ביטול ע"ל סימן קל"ט :

ד שלשה אבנים הם לעניין ביטול ע"ז ואלו הן אבן שהצבה גוי מן החר תהלה לשם לעבוד את האבן בע"ז הרי זו אסורה מיד ואפילו לא העמיד עליה הצלם דהא פסלה לע"ז וצריך הגוי לבטלה דהיינו לחסר ממנה מעט עד שתפגם ואם ישראל הצבה לעבוד עליה ע"ז ועבדה אסרה עולמית היתה הצובה כבר וסידרה וכיירה הישראל לע"ז ועבדה אפילו סידר וכייד דב' מה כגוף האבן כגון שחקק בה צורת כבדול נוטל מה שחידש' וזורה לרוח האבן עצמו מותר שלא נעשה ע"ז אלא החידוש ובגוי דמהני ביטול אפילו לא בטל משם כל הציור רק בטלו שפגמו מותר :

ה העמיד עליה ע"ז לפי שעה ולא הקצה לכך אפי' בישראל ואצ"ל דבגוי סגי בסלוק ואין צריך ביטול רק סלוק :

ו שלשה אישות הן אילן שננטעו מתחלה לשם שיהא נעבד אסור בהנאה והוא סתם אישה שנאמרה בתורה כמו שנתבאר לעיל היא האילן כבר נטעו שלא לשם ע"ז וגדעו ופסלו להיות דגידולים משם

ך גר וגי שירשו את אביהם גוי ויש ע"ז ביהושעם כל זמן שלא הלקי יכול הגר לימור לגוי טול אתה ע"ז ואני אמול מעות אבל משרתך ובלת הע"ז לישות גר שונה בה אסור אחר כך להחליפה עם אהיו ג"י לטול מעות כנגדה דרמו ע"ז היא נוטל :

ך גוי מבטל ע"ז על פי שאינה שלו דהשתא קאמרה רחמנא פסלו מאלוק ולקחת לה בלתי לה שפס"ו הם העיבורים אותם מדהות אלוה אפילו אינה שלו ולקחת לך ואפילו הוא אינו עובר לאיתם ע"ז אלא לאיתת כגון שירא עובר לפעור יכול לבטל מרקולס דבבבל פסולו אלקותם הוא ואפילו בעל כהני שכופה אותו הישראל שיבטלה הוי ביטול הוא מכל מקום פסלו הוא מאלוק וכלבד שירע כתיב ע"ז אבל קמן שאינו יודע כתיב ע"ז וכן שוטח אינו יכול לבטלם שאין זה אלקותם שאינם יודעים שיהיו בו וכל מי שאינו עובר עבודה זרה כגון גר תישב אינו יכול לבטלה שאין זה נקרא פסולו אלקותם שהיו אין זה אלוהו שאינו מחזיקו לאלוה כלל יכן ישמעאלים שאינם עובדים עבודה זרה אינם יכולים לבטלה :

ן כיצד מבטלה נטל מקל מן האשירי או אפילו ענה אחר שנטל מכנה לציריבי נבטלה דורא אינו מחזיק עור לאלוה כיון שנטל ממנה לציריבו וכן האשרה עצמה ובין השפאים שנטל ממנה מותרים ואם נטל השפאים לציריבי ר"ל ליופות' לא נתפלה והיא אסורה אבל השפאים מותרים דמזרק זיק לרו ולא פלח לרו :

ן היתה של צורה וקטע ראש אינה או ראש חוטמה או ראש האצבעה וכיצא בו מקום שנתשב לה לננאי ולמס' או ששענה בפניה אפילו לא חסרה בטלה שזה מננה איתה מיעבד' שלא שפנה ולא חסרה או שרקק או השתין בפניה או גררה זיק בה צואה לא בטלה כיון שלא עשה מעשה בגופה ויש אומרים דאפילו בטלה כאמירה בעלמא הוי ביטול מיהו אם בטלה באינם באמירה אינה מבוסלת עד שיעשה בה מעשה בגופה כמו שנתבאר :

ך מכרה אפילו לצורף ישראל לא בטלה דמימר אמר הישראל יהזור וימכרה בוקר לצורף עבודה זרה וכ"ש אם משכנה שלא בטלה שרעמו עליה לפדות' ואין צריך לימר אם מכרה לצורף גוי או לישראל אחר שאינו צורף שלא בטל מן הטעם שכתבנו ולא אמרינן אדרבה איפכא מסתברא דלצורף ישראל לא בטלה משום שחושב הגוי אף כשישכר' לא אכפת לה בו שאין הישראל יודע מה היא והיא בכחה עתה ככחה או ואינה בטלה אבל לצורף גוי נימא הוא תלה דעתו באותו צורף וחושב הרי הוא יודע מה היא כמזני ואם ישכרה ודאי אין בה ממשות ובטלה וכו' גוי ישראל אחר לא אמרינן אדרבה הוא בטלה יותר מפני שכשמוכר לצורף ישראל היא חושב הצורף יתקנה ויזנה וימכרה עם כלים חדשים לגוים לכך לא בטלה אבל לישראל אחר דליכא למימר הכי שאין דרכו למכור כלים חדשים וכו' ואי ישכרה לפיכך בטלה דלא אמרינן הכי דסבירא דחוקות הן אלו ויש מתיירין במכרה לצורף ישראל דוראי מתייראש ממנה ויאמר שהצורף יתיבה לעשות ממנה כלי אחר ואין לד' ביטול גדול מזה ומשמש עבודה זרה ו"א דלא חמירי כל כך לפיכך אם משכנן או מכרן תלינן לקלא ולומר דדאי בטלן כשמשכנן או מכרן :

ט נפלה עליה מפולת אף על גב שלא פינהו ממנה וכן נגבוה לסטים ולא תבעיהו מהם לא אמרינן משיח דבטלה הוא אלא אמרינן דעני עדיין לפנית מעסקיו ותובעה מן הלפטיה ואסורה :

י הגיריה עובדיה וחלבו להם בשעת שלום מותרת דהואיל ויצאו לדעת ולא נטלה דדאי בטלוה ואמרו שאין בה ממשות ולכך הגיריה בשעת מלחמה אסורה שעל כרחם הניחה ולא בטלה והוא שאינם יכולים לחזור לה אכל אם היו יכולין לחזור לה ולא חזרו ודאי בטלוה ומותרת ולא דמי לנפלה עליה מפול' ולגנבה לספי' דאסרי' לה דשמא לא בטלוה היינו משום דהתם אמרי' הא מנח תחת המפול' מי יקחנה כשיחיה לנו פנאי נפנה ונקחנה ובגנבה לסטים אמרי' איתו שגנבה לא נגבה אלא שחושק בה או לעיבדה או למכרה בוקר יהרי הוא בבבור' ומה לנו להדר אחריה אבל הכא הוה להם לח' גיש' שמא יבונה ומלא מהדרי אחריה בטלוה ומותרת :

יא ע"ז שנשברה מאלה כל שבריה אסורים בהנאה עד שיבטלוה גוי לפיכך המוצא שברו ע"ז הרי אלו אסורים בהנאה דשמא לא בטלוה הגוים ואם היתה של פרקים ונפל ממנה פרק או פרקים והדיוט יכול להחזירם צריך לבטל כל פרק ופרק מפרקיה דכיון דהדיוט יכול להחזיר הפרק שנפל בכיטול האבר אינו מבטל המותר דכיונתו לחזור אותם ולתקנם במעשה הדיוט אבל אם אין הדיוט יכול להחזירם כיון שבטל אבר אחד שנפל ממנה בטל כל השבר' וכיון שאין יכול להחזירה אלא במעשה אומן כשיבטל אחד אמרינן משיח שאינו יכול להחזירו הוא מבטלו ובודאי דעתו כן אכילהו שיהיו בטלים מהא טעמא שלא יוכל לתקנם במעשה הדיוט :

יב מוכה של ע"ז שנפגם עדיין הוא אסור עד שיתקן רובו דעדיין שם מוכה עליו כל זמן שלא ניתק רובו דכתיב בשומרו כל

משום ואילך ע"ז אפילו הכורך והרכיב בגופו של אילן אין האילן נאסר אלא כל מה שהוציא אחר כך שיוגן ועליו ופירות הוא אסור בהנאה ובמרת איתם ושורפם ושאר האילן מותר ואילן שמעוהו' תחתיו אלילים כל זמן שהו' תחתיו הרי הוא משמשי ע"ז ואסור בהנא' בטלה מתחתיו חור' להתירו מפני שאין האילן עצמו הוא הנעב' וכמו שנתבאר הכל מתוך פסוקי התורה בדברינו למעלה :

ז וקרקע עולם וכל שכן אילן אף על פי שאינו נאסרים מפני שהו' מחוככים וכתיב אלקותם על ההרים ולא ההרים אלקותם היינו שלא עשה מעשה בגוף הקרקע אבל אם עשה בהן מעשה כגון שחפר בה שיחין בורות ומער' וכי האי גונא להיותם הם עצמם ע"ז נאסרים מדרבנן וכמו שיתבאר בסמוך גבי כ"ח :

ח לא אסרה תורה לישראל דבר העשה לע"ז אלא דברים שהם פגרי' מתיים ופסלים או עשאים לאלוה כמו שנתבאר בדברינו אבל בעלי חיים אינם נאסרים משו' עשותו ע"ז שאפי' השתתרה לבתמה שלו לא נאסרה וילפינן לה מקרא מרמיעט' התורה לגביה דכתיב מן ההבמה מן הבקר ומן הצאן ומייתורה דמן מן ממעטין מוקצה ונעבר שלא להקריב' לשם קרבן ש"מ דלהריוט שרי אפי' באכילה כלומר דווקא לאכילת מזבח אסורה דשל קרבן מקרי להם אלוה הא לאכילת אדם שרי מיהו היינו דווקא בשלא עשה בהן מעשה אבל אם עשה בהן מעשה כגון ששחטה להיותה עבודה זרה אפילו לא שחט בה אלא סימן אחד אסרה ואפילו אינו שלו וק"ל שאין אדם אסיר דבר שאינו שלו כדלפינן מאיש כי קדיש את ביתו קדש מה ביתו שלו וברישתו כו' הגי מילו שלא עשה בה מעשה אבל עשה בה מעשה אסרה מדרבנן שכן מצינו באבני מזבח שגזוים מלכי בית חשמונאי משום דשיקצום מלכי יון לע"ז ואף על גב דשל הקדש היו ולא שלחן היו אפי' חכו כיון דעבדו בהו מעשה אסריננו רבנן ודווקא גוי שעשה מעשה בבקמ' ישראל לשם ע"ז אסרה אף על פי שאינה שלו דאמרינן ודאי מחשבתו לשם ע"ז אבל ישראל שעשה מעשה לשם עבוד' זרה בכהנתו חבירו לא אסרה דאמרי' ודאי אין מחשבתו לע"ז אלא לצעורי חבירו קמכוין במה דברים שאין לו חלק בגויה אבל אם יש לו חלק בגויה אסרה דוראי דעתו לע"ז כחלק שלו דליכא למימר לצעורי עצמו קמכוין ויש אומרים דאפילו יש לו חלק בגויה לא אסרה דלצעורי חבירו קמכוין ואם ישראל משומד הוא או שנתנו בו וקבל ההתראה הרי זה ודאי מחשבתו ולבו לעבדה זרה הוא שהרי הוא מוסר עצמו למותה בשבילה ואוסר וע"ל סימן ד'ותקריב' כ"ח ומשמישה' אף על פי שבקרקע אינם נאסרים בהנאה כדאית' לעיל סימן כ' בכ"ח נאסרים בהנאה דכיון דהם עצמם יכולין להיות קרויים זבחי מתיים ונאסרים מחמת תקרובת כשמקריבים אותם לעבודה זרה גם תקרובתם כשמקריבים להם נאסרים ט אף על פי שבעלי חיים אינם נאסרים מחמת שנעשו ע"ז אם החליף בעלי חיי' בע"ז שהיתה לו ע"ז והחליפה לגוי כבהמות נאסרו מדרבנן דה"ל נהנה מע"ז אבל חליפי' חליפין כגון שהחליף כ"ח בחליפי ע"ז מותרים דכולי האי לא גזרו רבנן ויש אוסרינן גם כזה משום חומרי' דע"ז :

קמו גזיו ע"ז יש לה ביטול ואיו אין לה ביטול ובו ט"ו סעיפים :

א כתיב פסולי אלקותם תשיפון כאש וגומר ודרשינן פסלו מאלוק כלומר שבטלו ולקחת לך וגו' כדאיתא לעיל סימן קל"ט סעיף ב' לפיכך גוי יכול לבטל ע"ז שלו ושל חבירו גוי אבל ישראל אינו יכול לבטל ע"ז של גוי דהא פסולי אלקותם כתיב משמע שהם עצמו פסלו אלקותם מהיות עור אלוה להם ולא שפסלו ישראל וכו' שאין ישראל יכול לבטל ע"ז של ישראל דע"ז של ישראל אינה בטלה עולמית כמו שכתבנו גם כן לעיל סימן קל"ט סעי' ב' לא ע"י ישראל ולא על ידי גוי ואפילו אם יש לגוי שותפות בה עמו אין ביטול הגוי מועיל לחלוף של ישראל הישראל אדעתא דנפשיה קאפלח ואין גברי יכול לבטל חלק הישראל :

ב ואפילו ע"ז של גוי משבחה ליד ישראל וכה בה הישראל הרי נעשית כמו ע"ז של ישראל ושוב אין לה ביטול עולמית מדרבנן דגזרו בה חכמים אטו עבודה זרה של ישראל עצמו וה"מ עבודה זרה עצמה אבל משמשי ע"ז וגויה אם כאו ליד ישראל ואחר כך ביטלה גוי מותר' דלא החמירו בהן כמו בע"ז עצמה :

ג לפיכך הלוקח גרוטאות פירש שבכרי כסף מן הגוי ומצא בהם ע"ז אם לא משך אף על פי שנתן המעות יחזירם לו שעדיין לא קנו לו שאין ישראל קונה מן הגוי במעות אלא כמשיכה כמו שיתבאר בע"ה בלבוש עיר שושן מיהו אפילו אם משך כל זמן שלא נתן מעות יכול גם כן להחזירם לו אף על פי שמשוכה קונה לישראל מן הגוי מכל מקום הוי משיכה במעות דלא אדעתא דע"ז משך וחזר המקח אבל אם נתן מעות ומשך הרי זה קניין גמור ואם יחזירנה יטול מיהו כמוכר ע"ז לגוי לפיכך מוטב לקיים מקחו ואף על פי שהוא מקח מעות לא יחזירנה ואסורה בהנאה ואין להם ביטול עולמית אלא ילויכס לים המלח :

מעלילין להוציא אבל משפין בלא ריבית אין נפרעין אפי' האידנא שאין מעלילין כל כך להפקיעו ואדרבה שאח ואויל ומורה שפרע חובו וחזר לו משכנו :

ב עבר ונשא ונתן עמהם מה שנשא ונתן עמהם ביום חגם אסור בהנאה ומה שנשא נתן עמהם בשלושה ימים לפני חגם לא תסרו בהנאה :

ג כבר כתבנו שלשה ימים שאמרו הם מלבד יום האיד לפיכך אם היה חגם של אותן הגוים ג' או ד' ימים כל אותם הימים הם ביום אחד וכל אותן הימים אסורים עם ג' ימים שלפניהם :

ד במה דברים אמורים שלשה ימים שלפני אידיהם אסורים בארץ ישראל שאריוקין הם מאד בעבודה זרה אבל בשאר ארצות אינו אסור אלא יום חגם בלבד שגוים שבת' איד' עובדי ע"ז הם שאין אריוקין בה כ"כ לפיכך הקילו בהן ולא רצו להחמיר מפני שאין אנו יכולין להעמיד עצמנו מלישא וליתן עמהם שכיניהם אנו יושבים ופרנסתנו מהם ועוד משום יראת האיבה שיהיה להם עלינו מחמת זה שאנו מרחיקין מהם כל כך :

ה אסור לשלוח דורון לגוי ביום חגו דאזיל ומורה אלא אם כ נדע לו שאינו מורה בע"ז ואינו עובדה וכן גוי עובד ע"ז ששלח ביום חגו דורון לישראל לא יקבלו ממנו שהגוי מתנהי בו שקבלו ממנו ואויל ומורה ואם חושש לאיבה יקבלו ויורקו בפניו לבור או למקום האבד כלאחר יד שלא ירגיש הגוי שמדעתו השליכו ויהיה לו איבה ומכל מקו' יעשה זה בפניו שיהיה הגוי שאבד ממנו ולא ישמח בקבלתו שהרי רואה שלא נהנה בו :

ו אין נקרא יום איד' אסר שלשה ימים לפניו בארץ ישראל ובח"ל יום חגם לבדו אלא יום שהוא קבוע לכל המדינה העובדים אותה עבודה זרה ועושין אותה בכל שנה ושנה ומיהו אם הוא יום קבוע אסור אפילו אינו עיקר האיד שהחזיקו על שם אלה שלה אלא הוא הדין שאר האיד' שהחזיקו בהן על שם שאר הקדישים ואפילו יום שמתכנסין בו הגוים להעמיד להם מלך ומקדישים ומקלסים לאלקיהם יום חגם נקרא והרי הוא כשאר הגוים דבכולהו אזיל ומורה לעבודה זרה :

ז גוי שעושה הג עצמו ביום שגזר בו ויום תגלחתו וקנו ובלוריהו ויום שעלה בו מן הים ויום שיצא בו מבית האסורין ויום שעשה משתה לבנו וכיצא באלו שהוא לבדו או הוא וסיעתו אולי ומורה ומקלסי לע"ז על הרבוי' הללו שאירעו לו אינו אסור אלא אותה האיש בלבד ואין אחרים נאסרו עמו ואותו היום בלבד אפילו בא"י :

ח ואפילו ביום הקבוע לכולם ובא משנה לשנה אין יום חגם אסור אלא לאותן הגוים העובדים בו ביום לאותה ע"ז בלבד אבל שאר גוים שאין עובדים לאותה עבודה זרה אלא ששמחים עמהם ואוכלים ושותין ומשמרים אותו גם כן או מפני מנהג או מפני כבוד המלך שהמה עבדים לו ימשום כבודו הם חוגים עמו ביום אירו אבל הם אינם מורים בו הרי אלו מותרים לשאת ולתת עמהם שהרי הם אינם מורים לע"ז זו :

ט אסור ליכנס בבית הגוי עובד עבודה זרה ביום חגו וליתן לו שלום מפני שהגוי נרה ושמח בו והושב שלכבוד יום חג עושה כן ואויל ומורה ואם מצאו בהוין מותר רק לא יראה לו פני כבוד ביותר אלא יאמרו לו בשפה רפה ובכבוד רצא :

י מן הרין היה אסור ליתן שלום לגוי מפני שהשלום שמו של הב"ה ולא יטיל שם שמים על הגוי אבל אחו"ל מותר לשאול בשלומן מפני דרכי שלום אבל אמרו דסגי בפעם אחת ואסור לבפול לו שלום לעולם כדי שלא להזכיר עליו שם שמים שתי פעמים לפיכך טוב להקדים לו שלום כדי שלא יתחיל הגוי ויצטרך לבפול לו שבששאל הגוי בשלומך להשיב לו שלום וצטרך כן יצטרך הוא לחזור ולשאל בשלום הגוי גם כן לומר שלום עליך שכן הוא מנהג העולם בדרך ארץ :

יא גוים הולכים לחגם למרחוק בהליכה אסר לשאת ולתת עמהם משום דאזיל שם ומורה : ובחזרתם מותר דמאי דהוה היה והוא שלא יהיו נקשרים וקבוצ' חבורות חבורות יחד אבל אם הם בחזרה קשורים וקבוצות חבורות אף בחזרה אסור לשאת ולתת עמהם : שמתוך שהם עריין קשורים וקבוצים יחד ניכל הדבר שדעתם לחזור שם שכן דרכם ובחזרתם יורו להם ישראל ההולך עמהם לחגם בהליכה מותר לשאת ולתת עמו דאף על גב דרואי לא שפיר עבדי שהולך עמהם אמרין דלמא דרר בהי כרר' ולא אזיל ומורה : ובחזרה אסור דבין דאביק ביה מיבק כלומר בין שהרגיל עצמו להתחבר בה ורוא דעתו לחזור וללכת שם ובחזרתו יורה לה ואם ישראל משמרד הוא אסור בין בחליכה בין בחזרה דאביק ביה יותר מגוי דאזיל ומורה לה בהליכתו וגם בחזרתו ובודאי דעתו לחזור ויורה בחזרתו :

יב יש אמרים שאין כל הדרכים האלו הנאמרו בס' זה אמורים אלא בומניהם שהיו הגוים אריוקין בע"ז והיו יודעים בטיב ע"ז לעברה אבל גוים שבומין הזה לאו עובדי ע"ז הם ואינם יודעים בטיב ע"ז לפיכך מותר לשאת ולתת עמהם אפילו ביום חגם ולהלות' וכל שאר דברים מותרים ואפילו נותנין המעות לכהנים מותר שאין עושין מן תקבוצות לע"ז או נ"ל אלא הכרנסו עצמם אכיל' ושותים :

אבני מזבח לאבני גיר מנופצו' לא יקמו אשרים וחמנים איתמי אשרים והמנים לא יקמון כשכל אבני מזבח יהיו מנופצו' כאבני גיר ורובו ככולו ואם לאו שלא ינפצו כולם או רובם יקמון כלומר ואינם בטלים אבל בימוס מיד שנפגם נפסל ומותר והוא שניתן או יפגם על ידי גוי אבל ניתן או נפגם מאליה לא הותר בכל ואיהו בימוס ואיהו מזבח בימוס אבן אחד מזבח אבנים ריבה : הגמלט ע"ז נתבטלו משמשיה ואפילו המשמשין ביד ישראל והע"ז ביד גוי וכיטל הגוי הע"ז שבידו נתבטלו המשמ' אין שביד ישראל שה' טפלין אצלה אבל ביטל משמשי' לא נתבטלה היא : יך מצות עשה על כל המוצא ע"ז משמשיה וכל הנעשה בשבילה שיבערנה ויאברנה מן העולם שנאמר אבד תאכרין את כל המקומות אשר עבדו שם וגו' וכיצד מאבדה שוחק וזורה לרוח או מטיל לים :

מן וצריך לשרש אחריה דתיב אבד האבדון וגומר כלומר אבד וחזור ותאבד יותר דהיינו שירוש וצריך לבנות לה שם לגנאי דתיב ויאברתם את שמם מן המקום ההוא כלומר שישנה את שמה בכינוי אחר כדי שישתקע ולא יזכר עד ולא עוד אלא שצריך להיות זה הכינוי כינוי של גנאי דתיב שקין משקצנו יתעב תתעבנו כי חרם הוא הא כיצד אם הם היו קורין לה בית גליא שהוא לשון גובה תקרא לה אתה בית כריא שהוא לשון הפירה ושפלות פני מלך פני כלב עין כל עין קוץ וכל כיוצא ביה :

קמו דין השבעה בשם ע"ז ודיני הזכרת שמה וכו' ה' סעיפים :

א אסור להזכיר שם ע"ז בין לצורך בין שלא לצורך דתיב ושם אלקים אחרים לא תזכירו והגדר או נשבע בשם ע"ז והי זה דקה דתיב לא ישמע על פד וגו' :

ב ודוקא שם ע"ז עצמה אסורה אבל החנים שלהם שקורין בשמות בני אדם אין חשש להזכירם ובלבד שלא יקרא אותם בלשון חשיבות כמו שקורין איתם הגוים בלשונותם בלשון חשיבות :

ג ואסור לגרום אפילו לגוי שידור או שישבע בשם ע"ז דתיב לא ישמע מקצת תחת השין שהוא מבניין גפעל כלומר לא ידא נשמע אפילו מאחרים על פיד בגרמה שלך וע"ל בלבוש התכלת ס' קנ"ז :

ד ושם ע"ז הבתיבה בתורה מותר להזכיר כמו כרע כל קרם נבו העורבים לגר שולחן וכו' כיון שהתורה הזכירת' אנו נמי ניכל להזכירה :

ה ומותר להתלוץ בשם ע"ז כגון שיאמר לו שקול ע"ז ואנחה בשנת שלך פי בתחת שלך מלשון חשופי שת וכן מותר לומר לטי אלקיך יהיה בעורך או יצלח מעשיך שאין זה אלא דרך התלוצצות בעלמא .

קמח דיני דגני הע"ז וכו' י"ב סעיפים :

א כבר כתבנו בלבוש התכלת סימן קמ"ו שכן הרין היה לנו ליהרהר שלא להשתתף ולהתעסק עם הגוים דשמא יתחייב לו הגוי שבועה וישבע בשם אלקיו והרי זה עובר משום לא ישמע על פיד אלא שאין העולם נזהר בזה מפני שהוא דבר שאי אפשר לעמוד בו מ"מ אחו"ל שלשה ימים לפני אירעה מלבד יום האיד אסור לשאת ולתת עמהם שמא יתהנה או יריוח הגוי במשאו ומתנו עמו וכיון שהוא כל כך סמוך ליום איד שלו אזיל ומורה ומשבח לע"ז על זה ביום האיד שבא לפניו והרי זה הישראל שנשא ונתן עמו גרם ליקר שם ע"ז ועובר משום לא ישמע על פיד לפיכך אסור שלשה ימים לפני חג איד של עובדי ע"ז אסור בין לקרן בין למבור להם דבר המתקיים מפני שהגוי שמח בו בדבר המתקיים בין במכירה בין בקנייה בקנייה הוא שמח על הפדן שבידו ובמכירה הוא שמח על המעות שבידו ואיל ומורה לעבודה זרה ביום איד שלו הסמוך ודבר שאינו מתקיים כגון ירקות ותבשיל מותר למכור להם עד יום אידם שאין הגוי שמח בו כל כך כיון שלא יתקיים בידו שהילך לאיבוד ולא אזיל ובורה אבל לקנייתו מהם ורואי אסור דאזיל ומורה שמכרו ולא הופסד בידו וגם המעות הם בידו וכן אסור להשאיל לו כליו ולהלוותו מעות בלא ריבית דאית ליה הנאה וריוחה מזה גם לשאול ממנו וללות ממנו בין כריבית בין בלא ריבית אסור דחששא ליה מילתא שחושש ישראל צריך לו ומתנהי ביה ואויל ומורה אבל להלוותו כריבית מותר מפני שהוא מצטר שצריך ליתן לו ריבית ואסור לפרוע לו דובי בין בשטר בין שלא בשטר דמתנהי הגוי ושמח שנפרע חובו אף על פי שהיה לו שטר עליו וכן אסור ליפרע מהן מלה בשטר או על המשכון מפני ששמח הגוי שנפטר מחובו ואויל ומורה אבל מלה על פה מותר ליפרע ממנו אפילו ביום איד שלו מפני שהיא כמציל מידו והאידנא שידם תקיפה עליו אפילו מלה בשטר מותר ליפרע מהם דחשיב כמציל מידם וכן אפי' מלה כריבית שהגוי נתן לו ריבית לישראל ואפילו יש לו משכון ביד מותר ליפרע מזה משפני שידם תקיפה עלינו כקל הם מעלילים עלינו ומפקיע' אפילו מלה בשטר אפילו משפין ביד הם מפקיעים ומוציאין מידנו ביד הכל כמציל מידם מיתו י"א ה"מ במשכון שהלוא עליו פריבית הם

קנ להתרחק מדרך ע"ז ושלא לשתות בפניה ובג' סעיפים :

- א מצוה להתרחק מדרך ע"ז ארבע אמות כדי שלא יחשודו וכתוב הרחק מפתח ביתה וגומר :
- ב ישוב לו קוץ כרגלו בפני ע"ז או נתפזרו לו מעות בפניה לא ישוח להסיר הקוץ ולטול המעות מפני שנראה כמשתחוה לה ואם אינו נראה כמשתחוה לה כגון שמצדד עצמו ופניה מן העבודה זרה מותר מעיין המישך מים לפני עבודה זרה לא ישחה וישתה אפילו אי מאית אי לא שתי הנראה כמשתחוה לע"ז :
- ג פרציפות המקלחות מים בכרכים אף על פי שרובם לעשות לגוי לא יחזו פניו על פיה וישתה מפני שנראה כמגשק לע"ז : ויש אומרים דכל שאינו אסור אלא מפני מראית העין כגון בדינים הללו אם יש סכנה בדבר כגון אם לא ישתה ימות התירו לשתות ואין בזה משום יחרג ואל יעבור כיון שאין אסורין אלא משום מראית העין שרים או כהנים שיש להם שתי וערב בכגדיהם או שנושאים צלם בפניהם בדרך ההגמונים אסור להשתחוות להם או להסתיר הכובע לפניהם רק בדרך שאינו נראה כמו שאמרנו גבי נתפזרו לו מעות כולו או יקום לפנייהם קודם כואם וכן יסיר הכובע וישתחוה קודם ביאם ויש מקלוק בדבר ונותנים טעם לדבריהם הואיל וירוע שגם הגוים אינן מסורים הכובע או משתחו' לצלם רק להשרי וטוב להחמיר לעשות כסבבא ראשונה :

קנא דברים הצריכים לע"ז אסור לישראל למוכרם וכו' י"ד סעיפים :

- א דברים שהם מיוחדים למין ממיני ע"ז שבאתו מקום אסור למכרם לעובדי אותה ע"ז שבאתו מקום משום לפני עור לא תתן מכשול דאף בני נח מוזהרים על ע"ז ואם קונה הרבה ביחד שניכר הדבר שהוא קונה אותם לסחורה מותר וכן אם אמר שצריך אותם לדברים אחרים והישראל יודע שכרכיו כן הוא מותר למכור להם אפילו אינו קונה הרבה ביחד דלא גזרו בזה משום מראית העין שאין הכל יכולין לעמוד בה שצריכים לישא וליתן עמהם וגם בקונה הרבה ביחד אין לאסור משום דילמא אול וכן לא חריגו לצורך ע"ז דאלפני עיר לא תתן מכשול מפקדין אלפני דלפני לא מפקדין ודברים שאינם מיוחדים לעבודה זרה מוכרים אותם להם כסם ואם פירש הגוי שהוא קונה אותם לעבודה זרה אסור למוכרו לו אלא עם כן פסלן מלהקדיקן לע"ז שרבר שפסלו ופגמו וראי לא יקריביה לעבודה זרה והו מעורבים דברי' המיוחדים עם דברים שאינם מיוחדים כגון לבונה וזה בכלל לבנה שחורה מוכר להם הכל בסתם ואין חוששין שמא ילקט הזכה לבדה לעבוד' זרה וכן כל כיוצא בזה אבל לבנה וזה לבדה וראי אין מוכרין להם ודוקא לבנה או לגוי שחוקתו שקיימנה לעבודה זרה אבל לסתם גוי שרי שקונה אותה להריו ולא להקטירה לע"ז * אסור למכור מים לגלחים כשיוודע או מרגיש שרוצה לעשות מהם מים להטביל :

- ב אם הגוי מחזיר אחר דברים המיוחדים ומערים לכלול דברים אחרים עמהם כדי שלא יבינו שקונה אותה לצורך עבודה זרה ולא ירצו למוכרם לו אסור למכרם לו :

- ג אסור למכור שיעה לגוי ביום חנו או ביום שלפניו מפני שדרכן לעשות נרית לע"ז ביום חגם אבל בשאר ימים שרי ועיין לעיל סימן קל"ט יש אומרים דהא דאסור למכור להם דברי' השישים לעבודתם היינו דוקא שאין לאדרים למכור כיוצא בו או שלא יוכלו לקנות במקום אחר שאז זה הוא המסייע עובר אלפני עור וגימור אבל אם יכולין לקנות במקום אחר מותר למכור להם כל דבר שאין בזה משום לפני עור לא תתן מכשול כיון שהוא בעצמו יכול להכשיל את עצמו ולטלו במקום אחר אין זה המוכר לי מכשילו בכלום ומותר ונהגי הרבה להקל בדבר זה אבל כל בעל נפש יש לו להחמיר לעשות כדעת הראשון :

- ד בקצת מקומות נהגו שלא למכור בהמה דקה לגוים וטעמם היא משום דישאל מצויין על שכירת הבהמית שלהם בשבת דכתוב לא תעשה כל מלאכה וגומר אתה וברייתך וגומר והיו חוששין שאם ימכרו בהמתם לגוי והגוי יעשה בה מלאכה בשבת לצעמים וישאלו או ישכירו אותה להם ויעשה בה גם כן הגוי מלאכה בשבת ויעבור הישראל בלא דאף תעשה כל מלאכה וגומר ובהמתך דעריין הבהמה היא שלו שלא קנאה הגוי בשאלה ובשכירות אי נמי משום נסיוני פירש דתנין דזבנה ניהלה כמעלי שבת סמוך לשקיעת החמה ואמר ליה תא נסיה ניהלי ושמעיה לקליה ואילה מחמתיה וניחא ליה והיה מתמר אחר בהמתו בשכ"מ מחמת 'ארוות' לפיכך גזרו באותן מקומות שלא למכור שום בהמה לגוי גזירה בהמ' דקה אטו בהמה נסה ויבצ' במקומות לא חשו לגזירה אלו וכברו בהמות לגוים וגם חכמים ז"ל שם לא מוחו ביום ולא רצי לגזור לה' כי היה נראה בעיניהם גזירות רחוקות לגזור בהמה דקה שאינה

ושותין בו : ועוד דאית בזה משום איבה אם נפריש עצמינו מהם ביום רגם ואנו שרויים ביניהם ועיקר פרנסתנו מהם שאנו נושאים ונותנים עמהם כל ימות השנה ואם היינו פורשין מהם ביום אדם היה לנו איבה גדולה מהם עד שרא היינו יכולין לעמוד לפיכך אם נכנס לעיר ביום חגם ומצאן שמחים שמח עמהם שאינו אלא כמחניף להם שלא יטילו ערוי איבה ומכל מקום בעל נפש ירחיק עצמו מלשמוח עמהן אם יוכל לעשות שלא יהא לו איבה בדבר וכן אם שולח דורון לגוי בזמן הזה ביום ח' שארר ניטל שקורין לו בל"א נייא יאר ר"ל שנה חדשה והם יקרו להם לסימן טוב כשישלחו לי דורון ביום זה ושמוחים בו אם איפשר לו לישראל לשלוח הדורון מבערב קודם שתתחיל חגם והשנ' החדשה יעשה כי יהיה בטל סימנו מכל מקום אם אי אפשר לשלוח לו מבערב ישלח לי בחגא משים איבה :

קמני דיני ירדים מעבודת ע"ז וכו' ה' סעיפים

- א עיר שיש בה ירוד ביום חגם והגוים מתקבצים שם מכמה מקומות והולכים שם לכבד הע"ז אסור לישראל ליכנס בתוכה ומותר לילך חוצה לה שאין עובדים לעבודה זרה זו אלא בתוכה ואם היריד חוצה לה מותר ליכנס בתוכה :

- ב ההולך ממוקם למקום לא יעבור בדרך המיוחד לעיר שיש בה ירוד לע"ז כדי שלא יחשודו שהולך לשם של ע"ז במה דברים אמורים כאכנסאי שאינו דר שם ויש בו משום השד אבל בן עיר הדר שם מותר שאין חוששין אותו שהולך לשם של עבודה זרה אלא מפני שדר שם והולך לביתו שיורא מותר שכן דרך שיורא יולד בכל מקום שאין רבים נחשדים וחסר של ע"ז יש אומרים דדיני בעיר של עבודה זרה ובזמן שאין הגוים מתקבצים לשם לתרפותם כמו ליריד להיות שם מותר ליכנס שם ויש אומרים דבכל ענין אסור ליכנס לאותו החצר אם אין הדרך עובר בו למקום אחר אבל כשהדרך עובר בו למקום אחר מותר וכן המנה' פשיט לעבור דרך אותו חצר למקום אחר ומכל מקום מידת הסידת היא להתרחק מליכך בו אם יש לו דרך אחרת קצר כמיהו וע"ל סימן קמ"ב :

- ג הלכים לירידים אפילו הם ביום איד של גוים ולקוחים מהם בהנהגה עבדים ושפחות ובהם ושרות וכרמים מפני שדברים אלו אין אדם מוכר אותם אלא מפני חסדון כים הילכך מותר לקנותם מהם אפילו ביריד שביום אדם מפני שהם יישוב לליקח ומיעוט למוכרים וצער הוא להם שצריכים לכד ועוד דילמא לא משכח לקנותם אלא ביריד והוה ליה לגבי ירדיה דבר האבד וגבי ירדה ליכא רוחא דביריד זיל תרעי טפי שהרבה מוכרים יש שם ויתר משאר זמנים לפיכך קונה אותה מהם ומעלה אותם בערכאות שלהם מפני שהיא כמציל מידם כלומ' כותב שטרותיו עליהם ומעלה אותה שם לפני גדוליהם ושופטיהם לחתום ואף על פי שכבוד ותפארת הוא להם ואיכא למימר דאילו ומורה מותר מפני שהוא כמציל מידם עמתוך כך יהיו לו עדים ומסייעים להצילו מן העוררין מיהו כי עריגין משום דבר האבד היינו דוקא בדברים שהוא קונה אותם לעצמו אבל להשתמר בהם לא דהנאת ריוח וראי אסור כמו בשאר כדורות דמאי שגא אלו משאר סחורות במה דברים אמורים בליקח מבעל הבית שאינו נותן מכס אבל הליקח שם מן התגר אסור מפני שהיא נותן מכס והמכס לעבודה זרה והרי מנהג לע"ז ואף אם יכחו לו דמכס אסור דהוי נהנה מעבודה זרה ואם עבר ולקח הרי זה אסור בהנאה כיצר יעשה אם היא בהמה נושר פרסימיה מהאררכובה ולטטה שלא תוכל ללכת ותמית מאלהה ואם לקח כסית וכלים ירקבו לקח מעית וכלי מתכית שלא ירקבו יוליכס לים המלח ובכל איגד לא הטריוחיהו להוליכס לים המלח כיון שיוכל להפסידם במקומם ואם לקח עבד לא מעלין אותו מן הכור להצילו ולא מורידן אותו לכור דהמיתו בידים אלא מניחין אותו ואין נהנה ממנו :

- ד ואם המכס הוא לכהנים ואיכלין ושותין ממנו ואין קוין ממנו לא תקרובת ע"ז ולא ניייה מיתר ובזמן הזה סתם כל הירידין מותרין דסתמן המכס לאו לעבודה זרה הוא ובמקום שדרך הגוים לומר בכך וכך אני נותן לך ועוד פשוט לאלוק מותר ליקח ממנו דיאפשר לאלוק דקאמר שיתננו לעניי גוים דאשארית לישא' כן הוא כשרוצין ליתן לעניים אומרים נותנו לאלוק אבל אם מפרש בהדיא שאותו פשוט היא רוצה לעבודה זרה שלו או שידוע שבא לעבודה זרה או שאומרים לקדש פליגי אסור לקנות ממנו דהא מנהג ע"ז :
- ה ההולך ליריד שמיכרין שם ע"ז וצריכה מותר לשאת ילתת עמו בין בהליכה בין בחזר' דאמרינן שהלך שם למכור גלימא או דמרא ואפילו אם תמצא לומר ע"ז ובין האמרינן לעיל דמי ע"ז כיד גוי מותר אבל ישראל שהולך לשם בהליכתו מותר לישא וליתן עמו בחזרתו אסור שאנו אומרים וראי ע"ז מוכר שם ודמי ע"ז כיד ישראל אסור דאי גלימא ובין או חמרא ובין כאן היה מוכרין מה לו הלכת לשם אם לא בע"ז בידו :

לפיכך נהגו להשכיר האידיא אפילו לבית דירה שגם הגוים עכשו אין נוהגין להביא עבודה וזה לבתיהם בקבע וישראל השוכר בית מן הגוי יש לו להחמיר שלא להניח ע"ז של גוי בביתו .

יא עוד דרשו חכמים ז"ל בלשון לא תחנם שהוא לשון חנם כלומר לא תתן להם מתנת חנם לפיכך אמרו שלא לתת לגוי מתנת חנם במה דברים אמורים כשאנו זכירו אבל אם זכירו או שכינו מותר שאנו אלא כמזכירו לו שכין שמכירין זה את זה גם הגוי יחזור ויתן לו מתנה כזו פעם אחרת כנגדה או יחזיק לו טובה בעדה ויהגו ממקום אחר :

יב וכן מותר לפרנס ענייהם ולבקר חוליהם ולבקר מתייהם ולהספידם ולתנם אבילותם משום דרכי שלום :

יג וכן אין מיחין ביד עני גוי מלשוטל לקט שכחה ופאה משום דרכי שלום :

יד עוד דרשו מלשון לא תחנם שהוא מלשון חן כלומר לא תתן להם חן לפיכך אמרו שלא לספר בשבתו אפילו לומר כמה נאה גוי זה בצורתו קל וחומר שספר בשבת מעשיו או שיחכב דבר מדבריו אבל אם מכנין בשבתו להודות להקדוש ברוך הוא שברא בריה נאה כזו מותר : ומה שדרשו שלשה רישות מפסוק לא תחנם דנימא שמא לא בא ללמדנו אלא חד מינייהו כבר תרצו בגמרא דאי לא תתן להם חן לחוריה אתא לימא קרא לא תחנם מלא בקריאתו דהוה משמע לשון הגייה והוא חן מאי לא תחנם חסר אלא קרי ביה לא תחנם כלומר לא תתן להם מתנת חנם ואי למתנת חנם לחוריה אם כן לימא קרא לא תחנם כי"ד בין הח"ח והגוי"ן אלא קרי ביה לא תחנם בפתח תחת התי"ו שהוא לשון חניית קרקע ומדלא קרינן לא תחנם בפתח שמע מינה כולו דיש אם למקרא ויש אם למסורת היבא דכל אחד ענין בפני עצמו ולא סתרי אהדין כגון הכא :

קנב שלא יאכל הישראל עם הגוי אף על פי שאוכל משלו וכו' ב' סעיפים .

א גוי העושה משתה לחופה בנו או בתו אסור לישראל לאכול בה אפילו אוכל משלו ושמש שלו עומד עליו ומשמשו והאוכל או שיתה שם מעלה עליו הכתוב כאלו אוכל מוכחי מתיים שנאמר וקרא לך ואכלת מוכבו ומדכתיב וקרא לך ולא כתיב סתם ואכלת מוכבו שמע מינה דהכי קאמר קרא כשיקרא לך ואתה תאכל שם אפילו אתה אוכל משלך על ידי קריאתו איתך שם מעלה אני עליך כאלו אוכלת מוכבו שהיא זכחי מתיים וסתם קריאה משמע כשיקרא אותו לסעודת משתה של שמחה כגון חתונת בנו ובתו אבל שאר סעודות של דרכי שלום מותר ובסעודת משתה של שמחה מאימתי אסור קודם החופה משיחזיל להבין צרכי הסעודה וכן לאחר ימי המשתה כל שלשים יום הבל הוא לצורך הסעודה ואסור במה דברים אמורים בסתם אבל אם אמר הגוי בפירוש שממתי בשביל החופה אפילו עד שנים עשר חדש אסור ולאחר שנים עשר חדש מותר אפילו אומר בשביל החופה שאין כאן עוד שום שמחה בזה דכיון דרש דש ואדם חשבו אפילו אחר שנים עשר הריש אסור שהגוי משמח בו ואיזיל ומורה לע"ז שהישראל בכרו והוא שהגוי מכירו ומכברו ביותר בשביל חשיבותו :

ב ודוקא כשהולך לבית הגוי על ידי הקריאה ואוכל שם אסור אבל אם גוי שעושה חופה שולח לישראל לביתו עופות חיים או דגים או אפילו בשר שחוט כדרכו מותר לאוכלו בביתו שאין כאן וקרא לך וגומר דהא שולח לביתו :

קנג דיני ייחוד ישראל ויישראלית עם הגוים וכו' ד' סעיפים .

א אין מעמידין בהמות בפונדקאו' של גוים מפני שחשודין על הרביעה והיא אחת משבע מצות בני נח שנאסרו בה ויש כאן משום לפני עור לא תתן מכשול ואסור אפילו זכרים אצל זכרים דגם בוכר' שייך רביעה ואפילו נקבות אצל נקבות ג"כ אסורים מפני שהגוים מצויין אצל נשי חביריהן וימצא זו בהמה וירביעה הולכך אסור אפילו נקבות אצל נקבות ואין צריך לומר נקבות אצל זכרים או זכרים אצל נקבו' ולא אמרינן דווקא נקבו' אצל נקבות אמורים משום שהגוים מצויין אצל נשי חביריהם ואם יבא אחד לזנות עם הגוי ולא ימצאה או לא תתמצא לו תקף יצרו עליו ומרביע את בהמה אבל נקבות אצל זכרים לא תקוף כל כך ומותר לא אמרינן הכי אלא הבל אסור , דחשירו אכולה וכן אין מוסרין בהמה לחועה שלהן שמא ירביעה במה דברים אמורים בזמן ובמקום שהם חשודים על הרביעה אבל במקומות הללו ובזמן הזה אינם חשודים ואודבה חם מכים ועונשין עליה לפיכך הבל מותר :

ב אין מוסרין להם תינוק ללמדו ספר או אימנת שלא ימשכנו למנות ולא יתייחר ישראל עם גוי מפני שהשודק על שפיכות דמים :

ג אם נודמן לו גוי בדרך אם הוא חנוך סייף טיפלו לטינוי ואם היה לגוי

שאנה מיוחדת למלאכה אטו בהמה גסה לפיכך או"ל מקום שנהגו למכור להם בהמה דקה מוכרין ובמקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין אבל בהמה גסה בכל מקום אין מוכרין להם מפני שהיא מיוחדת למלאכה יותר וגזרו בה ואסרו למכרה אפילו לישראל החשוד למכור לגוים ועל ידי סרסור שרי אפילו לגוים דאי משום נסיוני הא לא ידעה לקליה דאלא מחמתיה ואי משום שאלה ושכירות סרסור כיון דלאו דיריה הוא לא מושיל ולא מוגיר ועוד משום דלא ליגלי' מומא שהסרסור מקפיד בזה יותר מן הבעל בית משום רווחא דיריה וכן אם יודע שהגוי קונה אותה לשחיטה מותר ועכשו נהגו היתר בכל והטעם לפי שבימיהם היו דרים הרבה יהודים ביחד והיו יכולין לעמוד כגזירה זו שהיו יכולים למכור זה לזה אבל האידיא שמעט יהודים דרים במקום אחד ואי לא מוכני לגוי איכא פסידא הוה ליה גזירה שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה וכבר הוסכם מפי חכמים ז"ל שאין גזורים גזירה על הצבור שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה ולא מבעיא אם יש לישראל בהמה שמותר למכרה אלא אפילו לכתחילה לקנותה על מנת למכרה או להשכיר' לגוי ולהרויח בה נהגו היתר משום דאיכא פסידא דרווחא פרנסתי ומחייתי אם לא יתירו לו :

ד אין מוכרין לגוים ולא לישראל החשוד למכור להם ולא לישראל ליסטים דבר שיש בו נזק לרבים כגון דובים ואריות ולא שום כלי זין ולא סדן שקורין שט"א"ן כלשון אשכנז' ועושיין אותו תפוש בו החייבים ולא כבלים וקולרין ושלשלאות של ברזל ואפילו עשת של ברזל שראוי לעשות ממנו כלי זין אין מוכרין להם ולא משחויים להם כלי זין ולא בונים להם מקום שדנים בו בני אדם וכל אלו אסורים משום שלא יסייעו לדבר עבירה שיבא להזיק בהם לישראל וללסטים ישראל אסור למכור אפילו אין דרכו להרוג בהן מ"מ כיון שע"ז הויין הוא עומד על גפשו שלא יוכלו לעמוד כנגדו ומלסטם הכריות אסור :

ו והאידיא שאנו דרין בנייהם ודרבן לבית עמנו ברית מוכרין להן כל כלי זין לעבדו המלך ונייטותיו מפני שעושיין עמהם מלחמה עם שונאי המדינה להצילה ונמצא הם מגנים גם כן עלינו שאנו שרזיין בנייהם :

ז כתיב בתורה לא תחנם ופירשו חכמים ז"ל שהוא לשון חנייה כלומר לא תתן להם חנייה בקרקע וסתם חניית ישראל הוא בארץ ישראל לפיכך אמרו שאין מוכרין להן בארץ ישראל כל דבר המחובר לקרקע כגון אילן וקמה דה"ל חנייה אבל אמרו שמותר למכורו להם על תנאי שיקיץ וקוצץ מיד :

ח וכיון דקיימילן שאילן וקמה אסורין בארץ ישראל למכור כל שכן דבתי' ישרות אסורים למכור להם בארץ ישראל הוה ליה חנייה גמורה בקרקע אבל להשכיר להם התירו בבתיים ולא בשדות דבבתיים ליבא במכירתא אלא חד איסורא משו' חנייה ואם היינו אסורי' להשכיר הוה לן טעמא לאסור אלא משום גזירה דמכירה ומשום חן גזירה לכדה לא רצו לאסור דלא שכיחא כולי האי אבל בשדות דאות במכירתן תתי' לאיסורא דהא שנותן להם חנייה ועובר על לא תחנם ועוד דמפקיע חן שדה מכועשר שהגוי לא יתן ממנו מעשר וגזל אלא השבט והעניים גזרו שכירות אטו מכירה ובסוריא שהיא ארם סוכה לארץ ישראל ודוד כיבשה בחירות בלא ששים ריבוא וחברה לקדושת ארץ ישראל שלא על פי הדיבור אין קדושתה כמו קדושת ארץ ישראל לא התנוי' כל כך אלא אמרו מותר למכור להם שם בתים דלאו דלא תחנם לא נאמר אלא על עיקר א"י ולא על סוריא ולא רצו לגזור אטו מכיר' דא"י אבל שדות דאיכא בא"י תרת' לאיסורא גזרו בסוריא למכור אטו א"י אבל להשכיר לא אסרו דהוה ליה גזירה לגזירה אבל בח"ל שהיא רחוקה מארץ ישראל לא גזרו כלום והתירו הכל בין להשכיר בין למכור בין שרות בין בתים :

ט מיהו אף בחוצה לארץ אמרו חכמים ז"ל שלא ימכור ולא ישכיר בתים לשלשה גוים ביחד בשכונת היהודים כדי שלא יעשו אגודה וקנוניא ביחד להזיק את היהודים ועובר הישראל משום לפני עור וגומר אבל לאחד או לשנים לא אסרו למכור או להשכיר כל מה שירצה אפי' הרבה תא חיישי' שמא ימכור הוא או ישכיר עוד לשנים אחרים דאלפני מקפדינן ואלפני דלפני לא מקפדינן :

י בכל מקום שאמרו מותר להשכיר לא התירו אלא לאוצר או לשאר תשמיש חוץ מלדיה' אבל לדירה אסור להשכיר מפני שהגוי מכניס בו עבודה ורה ועובר הישראל משום לא תביא תועב' אל ביתך אבל במקום שאמרו למכור מותר למכור אפילו לדירה שכיון שקנאו הגוי ואין לישראל זכות בו אף על פי שמכנים בו הגוי עבודה ורה לית לן בה ולא דמי לשוכר שאף על פי שהוא ברשות הגוי כיון דעיקר הבית לישראל אית ביה משום לא תביא תועבה וגומר מכל מקום עיקר' הלאו דלא תביא לא נאמר אלא לישראל ועצמו אבל כשיגורם הישראל שהגוי מביא כגון במשכיר אינו אסור אלא מדרבנן ורבנן לא אסרו אלא בזמניהם שהיו רגילין להביא עבודה ורה לבתייהם בקבע תמיד אבל בזמן שאין הגוים מכניסין ע"ז לבתייהם אלא באקראי בעלמא ולא בקבע לא אסרו

בלחש מותר מרבך שאין סכנה בלחש כמה דברים אמורים בסתם שאינו יודע אם הזכיר שם עבודה זרה אבל אם יודע שמוכיר שם עבודה זרה אסור אפילו אם יודע שזו היא ימות שלא יאמרו מה ענין נתרפא דבעי' אמרו והרג ואל יעבור כמו שיתבאר סי' קנ"ז והא דסתם לדיש מותר נמי לא אמרו אלא בסתם גוי שאינו מין אבל מין אפילו סתם לחש נמי אסור ורואי' מוכיר שם עבודה זרה וכן אסור ללמוד ממנו לחש ומיהו להתרפאות ממנו ע"י סם אפילו מין דינו כשאר גוי דעלמא לכל דבר :

ב וגוי סתם שאינו מין שבא לרפאות את ישראל וא"ל קח ממם אלו או מאילן זה שהוא של ע"ז אסור להתרפאות ממנו מפני שתולה רפואתו בעי' דרוקא שאמר לו שאין לו רפואה אלא במים אילו וליקח זה שהן של ע"ז שאז נראה כאלו הישראלים נתן ממשי' בעי' וממשיך אבתרה אבל אם אמר לו קח מים אלו או מאילן זה ולא הזכיר לו שם ע"ז אף על פי שאין אותן מים ואיתו אינן מצויין אלא של הע"ז מותר כיון שלא תלה הרפוא' כמה שהם של ע"ז לא מימשך אבתרה ויש אוסרין גם כזה ואפילו אמר לו סתם הב' לי עלים מאילן והביא לו עלים מעצי אשירה אסור ארילו אם ימות משי' דלא ידבק כך מאומה מן החרם כתיב ואף על גב דליתא לאו דע"ז ממש ובשאר איסורין לא אמרינן יהרג ואל יעבור ס"ל לאוין הנוגעין בעי' אף על פי שאינו משום ע"ז ממש ק"ל בהוא יהרג ולא יעבור :

ג ודוקא בענייני ע"ז ק"ל יהרג ואל יעבור כמו שיתבאר טעמא סימן קנ"ז בע"ה אבל בשאר איסורין אפי' איסוריה הגאה מתרפאין בהן במקום סכנה אפילו כדרך הנאתן דחי בהם אמרה הרמב"ם ולא שמות בהן ושלך במקום סכנה בדרך הנאתו אסור ושלך בדרך הנאתו כגון מ"ה חלב של שור הנסקל על גבי מכתו שאין הרהר' אתו אלא באכילה וכן בשאר איסורין מותר דק"ל כל האיסורין שאסרה תורה לא אסר' אלא כדרך הנאתן דבכולהו לשון אכילה כתיב בהו דהיינו דרך הנאתן ורבנן הוא שאסרום בהנאה אפילו שלא כדרך הנאתן ובמקום צערה אף על פי שאין בו סכנה לא גזרו חוץ מכלאי' הדבר ובער בהלב שאיסורין אפילו מן התורה שלא כדרך הנאתן שבשנים אלו לא כתיב לשון אכילה דגבי כלאי' כרס כתיב פ' תבשיל כתיב וכל הנאות במשמע וגבי' בשר בחלב ג' פעמים לא תבשיל כתיב וחד מינייהו אסור לאיסור הנאה לפיכך אין מתרפאין מהן אפילו שלא כדרך הנאתן אלא במקום סכנה משום וחי בהם ושלך במרו' סכנה אסורין אפי' שלא כדרך הנאתן וכל איסוריה הנאה דרבנן מתרפאין בהן אפילו חלש שאין בו סכנה והאפילו יין נרדף בומן הזה מתרפאין בו וע"ל סימן קכ"ג ומותר לעשות ממנו מרחץ אע"פ שהוא נמי דרך הנאתו בכך שרגילין לעשות ממנו מרחץ לפעמים אפי' הכי בהול' לא גזר אע"פ שאין בו סכנה וכ"ש שמותר לוקח יין נסך בומן הזה על גבי אש דריחא לאו מילתא היא וזה אפי' לבריא מותר ודוקא כפי' היא גיונא התיירו להולה שאין בו סכנה אבל לאכול או לשתות האיסור אע"פ שהוא מדרבנן לא דרתיירו כיון שאין בו סכנה אבל לשירוף שרין או שאר דבר אסור ואפילו ר' אבהו לרפוא' מותר אע"פ שאין בו סכנה ואע"פ שהוא אסור דאורייתא רכיון שנשרף אזרא ליה איסוריה דנעשה כפירשא בעלמא חוץ מבעצי ע"ז שאע"פ שנשרף אפרו אסור בה"א' משום לא ידבק וגומר' וכל הולה שמתאבלין-יתו דאיסור צריכין שתהא הרפואה ידועה או על פי מימחה דמספקא לא מתיירין ליה אבילת אסורא ואין מאבילין שום דבר איסור לחולה אם יכולין לע"ז הרפואה בהיתר כמו באיסור ואע"פ שצריך לשהו' קצת קודם שימצא היתר כיון שאין סכנה בשחיה :

ד אשה ישראלית לא תתייחד עם גוים אפילו הם רבים וגשותיהם עמהם אף על גב דבב"ה גבי ישראל שרי אפילו באיש אח' ואשתו עמו מפני שאשתי משמרתו כדאיתא בלבוש הבוין וארנבן סימן כ"ב גוים אסור אפילו הם רבים משום דפריצי' בעריות ואינם נושאים אפילו מנשותיהם אבל עם הגויה מותרת ישראלית להתייחד דאין לאסור משום שפיתת רמים דמרחמין עליה כיון שאינה בת מלחמה ומשום שהגוים מצויין אצל נשי' חביריהן ג"כ אין לאסור כמו בבהמה דאשה בת דעת היא ובשתי' שיכא הגוי תצא מיד :

לגוי מקל בידו מופלו לשמאלו מפני שדרך המיץ להגורו בשמאל ונמצא שנשטף הישראל את הגוי לימינו הסיף סמוכה ליד ימין של ישראל ואם ירצה הגוי להורגו ישלח הישראל יד ימינו בסיף שהוא סמוך לה ויאלץ בה שלא יתרגנו אבל המקל דרך להביאו ביד ימין לפיכך מופלו לישראל לגוי לשמאלו כדי שתהא יד ימין הגוי שהמקל בה סמוכה לישראל שאם ירצה הגוי להכותו במקל בחוץ הישראל במקל שהוא סמוך לו ואי מופלו לימינו הוי המקל רחוק מידו של ישראל ולא היה יכול להחזיק בו מיד כשיקצה הגוי להכות הוי עולים בעלייה או יורדים בירידה לא היא הישראל למטה והגוי למעלה אלא יראה לעולם שיהא הישראל למעלה כגון בירידה היא ישראל אחרון ובעלייה היא ראשון ובלבד שיהא טופלו לימינו גם כן שלא יהא הגוי ממש אחריו דבכי האי גוונא ויכל יותר לזוהר ממנו שלא יכזו : ולא ישחה לפניו לעולם שלא ירוץ את גולגולתו ואם ישאל לו הגוי להיכן אתה הולך ירחיב לו הדרך שאם צריך לילך פרסה יאמר שתי פרסאות אני הולך עמא ימתין הגוי מלהכותו עד פרסה שנייה והוא יפרוש ממנו קודם לכן :

ה אשה ישראלית לא תתייחד עם גוים אפילו הם רבים וגשותיהם עמהם אף על גב דבב"ה גבי ישראל שרי אפילו באיש אח' ואשתו עמו מפני שאשתי משמרתו כדאיתא בלבוש הבוין וארנבן סימן כ"ב גוים אסור אפילו הם רבים משום דפריצי' בעריות ואינם נושאים אפילו מנשותיהם אבל עם הגויה מותרת ישראלית להתייחד דאין לאסור משום שפיתת רמים דמרחמין עליה כיון שאינה בת מלחמה ומשום שהגוים מצויין אצל נשי' חביריהן ג"כ אין לאסור כמו בבהמה דאשה בת דעת היא ובשתי' שיכא הגוי תצא מיד :

קנה דיני מילת נכרית וישראלית ובו בים :

א נכרית לא תילך ישראלית כינה לבנה ואפילו היא מומחית מפני שחשודה על עפיות דמים וחיישינן שמא תמות הולד וליכא למימר כיון שהיא מומחית לא מרעא לגפשה כדאמרינן גבי רופא גוי דשאני הכא שיכילה לומר כך גולד ולא היה חי מעולם ולא מרעא גפשה בזה אפילו אחרות עומדות על גבה אסור שאני יכולין להרגיש אם תמיתנו שהיא יכולה להמיתו בהושטת ידה לפנים ואין רואות וכן לא תינק נכרית לבן ישראל ואפילו אחרים עומדי' על גבה שבקל תוכל להמיתו בעת ההנקה כד"א שאסורה בבית המיילדת או בבית המינקת גויה אבל בביתו של ישראל מותר לילד בין להניק אם אחרים עומדים על גבה או יוצאים ונכנסים שם דמרתתא ולא תעשה והוא שלא תניחנו עמה לברה בלילה להניק אפי' בבית ישראל דבלילה לא מירתתא :

ב ישראלית לא תינק בן גויה אפילו בשכר מפני שמגדלת בן לע"ז וליכא למיחש משום איבה דאי מפנייה היא אמרה בע"נא לאינסובי ואין דרך לישא מינקת דמאיסא עליו ואי אשת איש היא אמרה לא קא מודה ומנא באפי' גבראי ואשה שיש לה חלב הרבה ומצערת אותה מותרת להניק בן גויה דלא צולי' גפשה מצערה קעבד' ושרי' ולא תילד ישראלית את הגויה שמילדת בן לעבודה זרה ויכולה לישמש ולומר אינני בקיאה בכך אלא אם כן היא ידועה למיילדת שאז מותר משום איבה מיהו דוקא בשכר אבל לא בחנם ודוקא כהול' אבל לא בשבת אפילו בשכר שיכולה לומר לא אחלל שבת בעבורך ואף על גב דהו' דמילתין גשי דידן בשבת ליכא איבה בזה דיכולה למימר דידן דמנטרי שבתא מחללין עלייהן דירכי דלא מנטרי שבתא לא מחללינן עלייהו ואסור ללמד אומנו' לגוי שמלמדו לחיות עצמו והרי מחיה בן לעבודה זרה :

קנה אם מותר להתרפאות מעבודה זרה ובו ג' סעיפים

א כל טבא וכל חולי' שיש בהן סכנ' והם שמחלין עליהם את השבת אין מתרפאין מן הגוים שאינם מומחים לרבים מפני שחשודין על שפיות דמים ורואי' התרגנו ולא יחוש שאמרו עליו שהוא הרגו ואינו בקי ברפואות שיש לו טע'ה לומר מטיבן היה למית ולא משום חסרון בקיאותו ואפילו הוא ספק חי ספק מת אין מתרפאין ממנו שורדאי' ימיתנו כיון שיוכל לישמש בטענה זו אבל אם ורואי' ימות אלא שרצוין לפקחו לחיי' שעה מתרפאין ממנו דלשמא יקריב מיתתו לא חיישינן ואם אמר סם פלוגי יפה לו וסם פלוגי רע לו יכול למנוח עליו שירא שמא ישאל גם לאחרים והיישינן שמא ימצא שקרן מיהו לא יקחנו ממנו במעות דכרי למכור מקחו לא חייש לשמא ימצא שקרן וחולי' שאין בו סכנה אף על פי שצריך אומנות מתרפאין מהן שהוא יחוש לרפאותו כיון שלא יוכל להמיתו שאם ימיתנו יאמרו ביד' המתו ולא יתהו' לו טענה על מיתתו וכולי' דאי לא עיבר כמה דכרי' אמורים כשאנו מימחה לרבי' אבל אם הוא מומחה לרבים מתרפאין ממנו ככל דבר דלא מרע לגפשה וכשאנו מומחה לרבי' נמי לא אמרין דאסור אלא בחנם אבל בשכר הכל מותר דחייש לפסידה דאנריה וכן נהגו להקל וכל המקומות קל שהם מומחים לענין הקזה דידן ומיתרין להקין ממנו , וכל מה שאמרנו היינו בשבא הגוי לרפאותו בסמים אבל אם בא לרפאות

קנה אם מותר להסתפר מגוי עובד ע"ז ובו ג' סעיפים

א וכיון שחשודין על שפיות דמים אין מסתפרין מו' הגוי שמא יתרגנו לפיכך ברשות היבים שהכל עובדים שבים שם מותר דמרתת מן העיבוי' ושבים וכן הוא מסתכל במראה מו' אפי' בבית הגוי מפני שהגוי חושב כיון שהישראל הזה הרגיל עצמו לראות במראה אדם חשוב הוא ויירא לעשות לו רעה :

ב ולא התיירו לראו' במראה אלא כמסתפר מן הגוי כמו שאמרנו והיה כיצ"ו להציל עצמו מהו' או צער צ"ע שמספר את עצמו שיהא לא יוכל לעשותי כתיקונה אם לא יראה במראה או שהיישש בעיניו ורואה במראה משום רפואה אבל בלא הכי אסור לראות במראה משום לא ילבש גבר שמת' אשה וי"א הא דאסיר לראות במראה היינו דוקא במקום שאין דרך יראה במראה אלא הגשים שאז יש בי משים לא ילבש גבר וגומר' אבל במקום שגם דרך האנשים לראות בו מותר ואפילו במקום שנהגו להתמיר' אם עושה לרפואה כיון להאיר עיניו אף על פי שאינו חושש בעיניו אלא שמא ירוי' או שעושה להסיר הקטמים מפניו או נוצית מראשו שרי' וכן נהגו וע"ל ס' מן קפ"ב :

ג וישראל המספר את הגוי כיון שרצונו סמוך לבלתיירו בני' אצבעית שומט את ידיו וכן הקרחה שעושים הגלחי' אסור לעשות להם שעושים

ב אסור לאדם לומר שהוא גוי כרי שלא יתגרוהו עכ"ל שאומ' שהוא גוי הרי מורה לתת וכופר בעיקר אבל אם כרי שלא יכירוהו שחוא יהודי נשנה מלבושו בשעת הסכנה מותר בין שאינו אומר בפירושו שהוא גוי הוא אינו עושה שום הוראה באלקות' אלא שהם מנעים נפשם ואינם מכירים אותו ואפילו כלאים מותר ללבוש כרי להציל עצמו : ואע"פ שאסור לומר שהוא גוי מכל מקו' יוכל לומר להם לשון דמשתמע לתרי אפי' שהגויים יבינו שהוא אומר שהוא גוי והוא כוונתו לדבר אחר ואינה דמטעי נפשייהו וכן כל כיוצא בזה שיוכל להטעותם שהם יסברו שהוא גוי מותר דאינהו אטעי אנפשייהו וכן בדרך זו בעריות מי שלבו העלה מינא והושק באשת איש אם תוכל אשתו לכא אליו להטעותו באופן שיסבור שבא על העירה שרי וכל זה דוקא במקום שיש בו סכנה אבל שלא במקום סכנה כגון שילבש בגדי גויים כרי שלא יכירוהו שהוא יהודי ויעבור המכס או כדומה לזה אסור לעשותו שמציל ממונו בע"ז והו לא התירה התורה :

ג במקומות שהגויים נוהגים קלון בכתי ע"ז שלהם שכל מי שיברח לשם אפילו הוא חייב מיתה ניצל ואין ממתין אותו מותר לישראל לברוח לשם להציל עצמו שאין זה נהנה מע"ז מחמת שמורה שיש בה ממשות רק שהם בטעותם ושקרותם אינם רוצים להמיתו משו' כבודה והוא אינו עושה כלום הוראה בה מידו בשעת השמד ו"א שהוא אסור כיון ששעת השמד הוא הם יאמרו מפני שמורה בה ומקיים גזירתו ינהוהו והוי כעובר על רת שעושה רצונם ע"ל סימן ק"ן :

קנה עוברי ע"ז אסור להצילם מהמות וכו' ב' סעיפים :

א הגויים עוברי ע"ז שאין ביניהם וביניהם מלהמה אין מסבכין להם המיתה שהרי התורה אמרה בהם והוי לך למס ועבדך ולא צו' להמיתם אבל אם נטו למות כגון שרוואין אחד מהם שנפל לים אינו מעלהו שרי אמר' תורה לא תעמוד על דם רועך אבל על דם גוי מותר לעמוד שלא להצילו ואסרו חכמים אפילו בשכר לפיכך אסור לרפאותן אפילו בשכר אם לא היכא דאיכא משום איב' שאינו יכול להישמט ממנו שאז אפילו בחנם מותר משום איבה ומותר לגסות רפואה בגוי אם תועיל כרי להתחכם ברפואות וכן הדין בישראלים הרועים בהמה דקה שלהן בארץ ישראל בזמן שהיו רוב שדות של ישראל דסתמן רשעים היו שרועין הבהמות בשדות אחרות וגזולין אותן וכל כיוצא בהן בר"א בישראל בעל עבירות והעומד ברשעו תמיד ושונה בה כגון ברועי בהמה דקה שאמרנו שפקרו בגול והולכים תמיד באולתם החמירו עליהם חכמים ו"ל כרי שתנו לב לשוב אבל ישראל בעל עבירות שאינו עומד ברשעו תמיד אלא עושה עבירות להנאת עצמו כגון אוכל גבילות לתיאבון וכיוצא בהם דהיינו כשאין להם היתרא אוכלים איסורא להנאת' וכשיש לפניהם היתרא ואיסורא לא שבקי היתרא ואכלי איסורא הרי זה מצוה להצילו ואסור לעמוד על דמו כאחד מישראל הכשרים ועל העבירה שהוא מוחזק בה שעושה להנאתו בעל הגמול השלם ישלם לו בגמול ועינישו בכא עתו :

ב אבל המינים והם כומרי ע"ז בין גויים בין ישראלים או ישראלים העושים עבירות להכעיס והיינו שיש לפניהם היתרא ואיסורא ושבקי היתרא ואכלי איסורא אפילו אבל נכילה או לבש שעמנו להכעיס הרי זה כמין והמסורים ממוין ישראל לגויים והאפיקורסים והם ישראלים הכופרים בתורה ובנבואה כל אלו מצוה להורגם לכער הרעו העולם ואם יש בידו כח להורגם כשיקף הורג אותם ואם לא יבא עליהם בעלילות עד שיוסכב הריגתם כיצד ראה אחד מהם שנפל לכאר ויש סולם בכאר יקדים וישל הסולם כרי שלא יעלה ויש בידו להישמ' ולומר הריני טרוד להוריד את בני מן הנג ואחזירנו לך וכיוצא בדברים אלו עד שבין כך ימות שם משומדים בזמן הזה שממירים עצמם ומטמאין בין הגויים לעבוד ע"ז כמותם הרי הם כמו משומד להכעיס ומורדיין אותן ולא מעלין ומ"מ אם בא לשוב אין מחמירין עליו שקשה לו לפרוש מן הגויים והיישין שלא יחזור לסרו וע"ל בלבוש עיר שישן סימן תפ"ה :

דאורייתא אבל ריבית דלכנן שרי וגם ריבית דאורייתא לא אסרו אלא ביותר מכדי היינו וגם זה דוקא בימיהם שהיו רוב יהודים דרים יחד והיו נושאין ונותנין זה עם זה והיו יכולין לזרז ממשא ומתן עם הגוים אבל האודא שאי אפשר לנו להשתכר בשום מצא ומתן אם לא שנשא נתון עניהם אם כן לא שייך ריבית שמה ילמד ממועשיו טפי מכשאר משא ומתן לפיכך נהגו כל אדם היתר להלוות ריבית לגוים אפילו אינו תלמיד חכם ובכל מיני ריבית ואין להקשות גם בימיהם מ"ש שגזרו על הלוואות הריבית לגוי משום שמה ילמד ממועשיו יותר מכשאר משא ומתן שהרי לא מצינו בשום מקום שגזרו על שום משא ומתן עם הגוים מזה שמה ילמד ממועשיו רק גבי הלוואה להם כריבית דנ"ל דאין לו קושיא דבימיהם שהיו הרבה ישראל דרים יחד והיו יכולים לישא וליתן זה עם זה לא חשו הו"ל לגזר שלא ישאו ויתנו עם גוים משום שמה ילמד כו' דלמה ישא ויתן תמיד עם גוים ולא עם ישראל חבירו ואדרבה כל ישראל בחוקת כשרים הם אצלם ולא יעברו על סמך הדרש כל ישראל ו"ל מפסק ובי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך שדרשו בו מניין כשאתה מוכר מכיר לישראל חבורך ת"ל ובי תמכרו ממכר לעמיתך מכור ומניין שאם באת לקנות קנה מישראל חבורך ת"ל או קנה מיד עמיתך לפיכך לא הוצרכו לגזור על שאר משא ומתן וגם לא אסרוהו מדרש רפסקו ובי תמכרו ממכר וגומר שאינו אלא אסמכתא דעיקר קרא לאי להכי היא דאתא כ"פירשי' שם ועוד גם האסמכתא לא נאמיה אלא להקדים הישראל לגוי ולא לאסיר המשא והמתן עמהם אבל משא ומתן הלוואות ריבית דאיכא הוא שהוא נאסר לגבי ישראל חבירו ועוד שהוא משא ומתן של אדם נמשך אחריו מפני שהוא משא ומתן שאין בו טורח וריח בנקל הוא חיששו ו"ל שכל מי שיהיה לו מעות הרבה יעמוד כל משאו ומתנו על הריבית להלוות לגוים ויהיה עסקו עמהם ולא יהיה לו שום עסק עם ישראל חבירו לפיכך גזרו עליו שלא ילמד ממועשיו וזה דוקא בימיהם שהיו יכולין רוב הציבור לעמוד בו אבל בזמן הזה שאין יכולין לעמוד וכדאמרן לא גזרו בו כנ"ל טעמא :

ב משומד מותר להלוותו ריבית כיון שאין אנו מצויין להחיותו ואסור ללוות היטנו ריבית דאף על פי שהטא ישראל הוא ועובר משום כספך לא תתן כעשירי מלוה לישראל ריבית והנתנו לו עובר משום לא תשך וגם משום לפני עיר לא תתן מכשול ואין להקשות אם כן גם כשישראל מלוה לו ריבית את ביה משום לפני עיר וגו' דהא מכשילו למשומד שיעבור על לא תשך שאין זו קושיא דבל תשך גבי ישראל לזה לא נאמר אלא במקום שהוא גם כן גורם למלה שלו שיעבור על לא תשך מאתי נשך אבל גבי משומד אין מלוה שלו עובר על כל תקה דאתי ללות לו כדאמרן ואם כן גם היא אינו עובר משום כל תשך ואין כאן למלה ג"כ משום לפני עיר וגו' מיהו יש מחמירין גם להליתו וטוב להחמיר אם אפשר לישמט ממנו :

ג הנותנים יש להם דין משומדים כיון שהם מחלה ממש עצמם חזרו לסורם חזרו גם ביניהם להיות כמותם דהו כמו גוי שנתניד וחזר לסורו אבל הקדאים הם קצת אנוסים היו מתחלה שטעו בקבלתם לפיכך אין להם דין משומדים ואסור להלוותם ריבית ואין צריך לזרז שאסור ללוות מהם ריבית וכן תינוק שנשבה בין הגוים בינקותו דינו כקראים ואסור להלוות לו ריבית דכיון שמוגדל הוא בכך הוי כמו אנוס וכן משומדת שילדה בין מן הגמרי וק"ל שהבן הוא כמותו ה"ל כתינוק שנשבה לבין הגוים ואסור להלוות לו ריבית ואצ"ל שאסור ללוות ממנו ריבית :

קס גודל איסור הריבית וכו' כ"ג סעיפים :

א ריבית הואיל ואתא ליון נימא ביה מילתא מאד מאד צריך אדם לזרז באיסור ריבית שכמה לאין נאמרו בו ואפי' הוה הניתנו עובר בלאו דלאחיד לא תשך מדלא כתיב לא תשוך משמע דלמה צותה התורה שלא יגרום שאחיו ישוך אותו כלומר לא ילוה ממנו לתת לו ריבית מה שלא מצינו כן בכל שאר דיני ממונות שאם אדם רוצה ליוק בנכסיו ולתתם לחבירו אין מוהים בידו וכאן אסרה לו לתת לחבירו משלו דרך ריבית :

ב ועינישו מרובה מאד מפני שהוא ככופר ביציאת מצרים ובאלקי ישראל שאין לו חלק לע"ה ונכסיו מתמוטטים כמו שהסמינו כל זה אקראי ולא עור אלא אפי' הערב והעדים וכל המתעסקין לס'יע לדבר עובריבסבלאו דלא תשימון עליו נשך שכן הוא משמעות לא תשימון לשון רבים ומשים לפני עיר לא תתן מכשול ואין חילוק בין עשיר לעני מעניין ריבית דהא הלאין סתמא נאמרו : **ג** התולה מעותיו לומר שהם של גוי ומלוה אותם לישראל ריבית ואין הלוה יודע מזה דינו מסוד לחוקר לכבית ליפרע ממנו שמפני זה כתבה התורה גבי ריבית אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים יגו' ודקדקו הו"ל מה ענין יציאת מצרים גבי ריבית לומר לך אומר הש"י אני הוא שהבנתני במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור אני היא שעתי' ליפרע ממי שתול' מעותיו כגוי ומלוה איתם לישראל ריבית :

ד ועיקר

הלכות ריבית

קנ"ט שמתר להלוו' לגוי ולמשומד ריבית וכו' ג' סעיפים

א דבר תורה מותר להלוות לגוי ריבית וטעמא לא מדכתיב לגמרי תשך ילפינן לה דא"כ לכרי תשוך מעבי ליה דאו הוה משמעו תשך אותו כלומר תקח ממנו ריבית אבל מדכתיב תשך לשון מפעיל הוא ומשמעו תגרום לו שישך אותך כלומר יוכל אתה ליתן לו ריבית ולא שתקח ממנו ריבית אלא כיון שנתנה התורה הטעם גבי ריבית וחי אחיך עמך וגוי אין מצויין להחיותו דאחיד כתיב שמענין מיניה שמתר' להלוות לגוי ריבית אבל חכמים אסרוהו גזירה שמה ילמד ממועשיו כלומר שמתוך שילוה ויהיה לו משא ומתן עמו תמיד ילמד ממועשיו מיהו בת"ח שאין לחוש לזה לא אסרוהו וגם בשאר כל אדם לא אסרו אלא ריבית

שלוש למלוה לא יקדים לו שלום בשביל הלוואה :
 יב וכן המלוה לא יאמר ללוה הודיעני אם יבא איש פלוני ממקום פלוני כלומר כשיבא פלוני ממקום פלוני הודיעני הדבר מפני שצריך אני לו כי זה ריבית שחושב המלוה מפני שמעותיו בידי של זה הוא צריך לעשות לו טובת הנאה וזו וכיוצא בה אבל הוא אסור על כן מאד צריך ליהדר בענין ריבית שלא לבקש שום צד היתר כי הוא דבר המושך לאדם ואם היום יפתח לו כחורה של מחט יוסיף מידי יום יום עד שיפתח לו כפתחו של אולם :

יג כל הפסוקים הנאמרים אצל ריבית אין משמעותם אלא שלא יקבל המלוה הריבית מן הלוה עצמו שכן כתיב גבי מלוה את כספך לא תתן לו בנשך לו משמע לו משמע ללוה וכן גבי לוח כתיב לא תתן לא תשיך וגומר משמע לא הוזיזתו אלא מלתת למלוה עצמו אבל ריבית שאינו בא מיד לוח ליד מלוה לא אסרתו התורה לפיכך מותר לאדם לגומר לחברו הליך וזו והלוה עשרה דינרין לפלוני וחוא שלא יחזור ויקחנו מהלוה וגם לא יאמר הלוה למלוה אני לא אתן לך אבל פלוני יתן לך בשבילי אע"פ שאותו פלוני יתננו מכיסו והוא לא יחזירנו לו מכל מקום נראה בשלוחו ו"ו שצריך גם כן שלא יפייסנו הלוה לאיתו פלוני שיתן למלוה בשביל שילוחו רק אם הוא מעצמו בלי ידיעת הלוה יאמר לחבירו אני אתן לך וזו ותלוה עשר דינרין לפלוני אז הוא מותר ויש מתירין אפילו אם יפייסנו הלוה ליתן למלוה בשבילו כדיון דזה משלו הוא נתן ואין הלוה משלם לו מה לי פייסו מה לי לא פייסו והאיך נעשה שלוחו אם משלו הוא נתן אלא ודאי אפ"ה שרי ויש מקילין עוד ואומרים שמוותר לישראל לומר לחבירו ישראל לך ולה לי מעות מפלוני ישראל בריבית ומותר לתת אחר כך הריבית לוח השליח להביאו לו ששים שלא אסרה תורה אלא ריבית הכא מיד לוח ליר מלוה והשליח אינו עושה שום אסור דהאי ריבית לאו דידהו הוא ואי משום ששלוחו של אדם כמותו אין שליח לדבר עבירה כלומר שאינו נקרא שלוחו דלא ילפינן מן התורה ששלוחו של אדם כמותו אלא בדבר היתר אבל בדבר האסור אינו נעשה שלוחו ומותר וסיימו דבריהם ואמרו אבל אין לפרסם הדבר בפני עמי הארץ שלא יבאו להקל בעיקר הריבית ועוד אמרו ואף על גב שיש מפקפין ואוסרין יש לממוך על זה בשעת הצורך ומכל מקום אם הלוה קבל המעות בעצמו מיד המלוה רק שלוח לו הריבית על ידי שליח זה ודאי אסור דהוי כמו בא מיד לוח ליד מלוה כיון שקבל הקרן מיד וכן אם שלוח המלוה הלוה ללוה בריבית אף על פי שהלוה שלא מודעת משלחו ועשה השטר על שם המלוה כאלו הלוה לו המלוה עצמו ואסור להשטר עבד ליה עיקר ההלוואה והרי הוא נכתב על שם המלוה וגם הריבית יבא לידו והוי ריבית והאי מיד לוח ליד מלוה כך כתבו בשם רש"י וגם מור"ם מהרמב"ם ז"ל מביאו בהגהותיי בשולחן ערוך ותמהני מאד על מור"ם ז"ל אחרי ראותו דברי רבינו בית יוסף שכתב על זה וז"ל והוי יודע שאין דעת שום אחד מהפוסקים שזה לדעת רש"י בזה והוכיח כן מדברי הפוסקים ומדברי רבינו בעל הטורים ז"ל וסיים בדבריו שלא התיר רש"י דבר זה מעולם אלא איזה תלמיד טועה כתבו ותלה עצמו באילן גדול עכ"ל על כן תמחתי על מירי ז"ל איך פה ק"ו ש יאמר כן ולמה יקל מורי בזה להתיר ע"י שליח כי היה ז"ל דאיסור גמור הוא מדאורייתא מ"מ דהא טעמא דאין שליח לדבר עבירה אינו אלא משום דברי הרב ודברי הרמ"ד דברי ש"ס שומעין כלומר ואין למשלח עבירה במעשה זה שהיה לו לשלוח להשמש ושלא לעשותו ולכך פטור המשלח אבל חייב השליח דהא מכל מקום נעשית העבירה כגון האומרו לשלוחו צא ואכול חויר וכו' והלך השליח ואכל אין המשלח נענש משום דברי התלמוד ודברי הרב כי כשרוע השליח ואם לא ידע השליח ואכל בלא הידיעה הרי עבר המשלח על לאו דלפני עור לא תתן מכשול דמ"מ כמ"ו נעבר' העבירה ה"נ נימא מ"מ נעבדה עביר' במ"מ דאין ידע השליח הריבית הוא הרי הוא גורם לבטל הלאוין הנשך ודלא תשיך והרי כאלו אכל החויר דהא מ"מ נעבדה העבירה ואי לא ידע השליח מן הריבית בשעה שהביאו לפני עור וגומר נאכח אומר אני אם היתה כן דעת התורה במה שלא אסרה תורה ריבית הבא מיד לוח ליד החויר הריבית באופן זה היה כחובא ואיטולא בעיני ההמון ומטוב היה שלא לאסור כלל מלאסרו ולהתירו בכה"ג שכל אחד מישראל יכול לעבור עליו בכל עת ושלא לקיים לאו הריבית כלל ולמה לה לכותבו אטו דנתנות הריבית בעלמא לבדו מיד לוח ליד מלוה אסרה תורה ושזה הוא האיסור אף על פי שיבא מיד לוח ליד מלוה אסרה תורה ושזה וההנא' למלוה חלילה דהא לא אסרה הריבית אלא משום דהוי אחיך עמך ואי הוית באופן זה איך יתקיים וחי אחיך עמך כל אחד הלוה או המלוה יעשו כן לעולם וילוו בריבית וכי קשה למצא שליח הארץ ואף על פי שסיימו בה בשם רש"י ואסור לפרסם בפני עמי הארץ התורה לא צותה להעלימו אם היה זה החיתר מן התורה ורתורה כמובני ניתנה לכל ישראל לקנינם ולגדולים לחכמ' ולעמ' הארץ ומה שהתירה התורה ריבית שאינו בא מיד לוח ליד מלוה לא זו הדרך ולא זו העיר כי לא התירה התורה אלא באופן שבאותו ריבית

ד ועיקר אסור הריבית שהקפידה עליו התורה אינו אלא בהלוואה שכן משמע כספך לא תתן בנשך הלוואה משמע שכן אמר שלמה מרבה זינו בנשך וגומר ודוקא כשקוצץ עמו בשעת הלווא' מוכתיב לא תתן משמע אשעת נתינת הכסף קציד רחמנא אבל משום חומרות אסור הריבית אמרו חז"ל שאפילו אם בשעת הברעון נתן לו יותר ממה שהלוה לו ולא התנה עמו מעולם ואינו אומר לו שנתנו לו בשביל ריבית אסור דמחוי כריבית ורחמנא לבא בעי ודוקא שכאו לידו המעות מתחלה דרך הלוואה כדכתיבנא אבל אם דרך מקף וממכר באו לידו ואחר כך הוסיף לו בחזרת המעות לא אסרוהו דהיל כחוזר וקונה ממנו :

דו אפילו אם אמר לו לוח למלוה בשעת נתינת הריבית אני מוחלו אותו לך ונתתו לו במתנה גמור אסור לקבלו ממנו שכל ריבית שבעולם מחילה היא אבל התור' לא מחלה ואסרה מחילה זו לפיכך אין המחילה מועלת כלום ואסור לקבלו ממנו ואפילו מתנה על פנת להחזיר אסור לקבלה ממנו בריבית ואפ"י בריבית של דבריהם מיהו אם קבלו ממנו ואפ"י ריבית דאורייתא דהוי דינא שיוצא בדיינים וצריך להחזירו לו מועלת לו מחילה לפוטרו אחר כך כמו שקבלו בכל גזל שיכול למחול לו אחי שגזלו שזוה השבתו :

נ ולא ריבית בשעת הלוואה כל זמן שהמעות בידו לבד אסרו אלא אפילו ריבית מוקדמת וריבית מאוחרת נמי אסרו והכי דמי מוקדמת כגון שנתן עניו ללוות ממנו והיה שולח לו הרוץ ופירש ואמר בשביל מעותך שתלויני אני משגר לך וזה ריבית מוקדמת ודוקא במתנה מועפת אז אינו אסור אלא אם כן פירש אבל במתנה מריבה אפילו לא שלחה לו אלא סתמה ולא פירש הוי כאלו פירש ואסור שאין דרך לשלוח מתנה מריבה אלא אם כן רוצה ליהנות ממנו שילוח לו ודאי זה ריבית נמאחר' ה"ד כגון לאחד שהחזיר לו מעותיו שלח לו דורון מועט ופירש בשביל מעותיך שהיו בטלות אצלי או מתנה מריבה אפילו לא פירש זהו ריבית מאוחרת ואסור אבל במתנה מועפת ובסת' שלא פירש מותר מיהו גם בפירש אם עבר וקבל ממנו לא נקרא אלא אבק ריבית ואינו יוצא בדיינים והואיל ולא קצץ בשעת הלוואה כמו שיתבאר בדיני אבק ריבית בע"ה :

ן צריך המלוה ליהדר שלא ליהנות מחלוה שום דבר כל זמן שמעותיו בידו אפילו בדבר שהיה עושה לו אף אם לא הלוהו וה"מ שהמלוה נתנה מהלוה בלא דעתו שכיון שנחנה ממנו בלא רשותו נראה שסומך עליו שבשביל מעותיו שיש לו בידו יסבול לו אבל אם נתנה ממנו מרשותו מותר בדבר שהיה עושה לו אף אם לא הלוהו ובלבד שלא יהא דבר של פרהסיא כגון לומר בתצורו הנס והשתמש בעבדיו שזה הוא אסור בכל ענין כדלקמן ואפילו ללמוד הלוה עם המלוה תורה בחנם או עם בנו של המלוה שמנהגו שהאב משלם שכר ללמוד עם בנו לא ילמוד הלוה עמו בחנם אם לא היה רגיל בזה ללמוד עמו בחנם קודם שהלוהו :

פ ואסור לאדם ללוות בריבית אפילו מבני ביתו אע"פ שאינו מקפיד עליהם ובודאי נתנו להם במתנה גמורה אפ"ה אסור כרי שלא להרגילם בדבר :

פא אף על גב דנשך האמור בתורה בפירוש לא נאמר אלא בכסף ואוכל דכתיב את כספך לא תתן לו בנשך ובמטריבית לא תתן אבדך וגומר משמע שממנו מתרבה ככך דכתיב מרבה הונן בנשך וגומר מכל מקום רבתה התורה נשך כל דבר אשר ישך לרבות כל מיני נשך שאסורין ולא לבד בכסף ואוכל אלא אפילו בכל דבר דשיכך לא יאמר לחברו עשה עמי מלאכה עכשיו על מנת שגם אנכי אעשה עמך מלאכה אחרת שהיא כבדה מו שאתה עושה עמי שזוהו גם כן נשך ותרבות שנושך אותו אחר כך כשיעשה עמו מלאכה דבכרה וגם זה היה צריך להרבות בשכר לפועלים והרי נשך ותרבות נתן לו בשכר שהמתין לו מלפוערו שכר עבודתו עד שעשה הוא עמו גם כן מלאכה הכבדה אחר כך ואפילו באותה מלאכה עצמה שייך בה ריבית כשיעשה זה עמו היום והוא יעשה עמו אותה מלאכה בזמן אחר שהזמן יותר קשה עליו לעשות מרוב כגון שיאמר לחבירו נכש עמו כנרד ואני אנכש עמך ברביעה שימי רביעה קשים למלאכה שבשדות אבל באותה מלאכה ובזמן שזה לוח כגון שיאמר לו נכש עמי היום ואני אנכש עמך למחר מותר :

פב ומהאי טעמא יש אימרים גם כן שמייתר לאדם לומר לחבירו הלויני מאה זהובים לחדש ימים ואחר כך גם אנכי אלוה אותך מאה זהובים לחדש אחד ויש אומרים שזה אסור ולא דמי לנכש עמדי הוי' ואנכש עמך למחר הוא ל וע"י הלוואת ממון באה לו הרי נוטל ממנו שכר אגר נטר בהדיא בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו ובוה יש בו להחמיר יותר והואיל והתורה אסרה דרך הלוואה בפירוש וע"י ג"ל שגם בוה יש בו ענין כמו עשה עמי מלאכה קלה ואני אעשה עמך מלאכה כבדה שלפעמים שחדש אחד יותר טוב המשא ומתן מבחדש אחד כגון שבוה החדש ישנן שירות מצויית או סחורה מצויה כגון במקומות שישנן ירדין וכה"ג וה"ל כמו ריבית גמור ויש להחמיר ועיין לקמן סימן קע"ז :

פג ואפילו ריבית דברים אסור דכתיב כל דבר אשר ישך משמע אפילו דיבור ישוך לפיכך אם לא היה רגיל להלוה להקדים

ריבית יתקיים ג"כ וחי אחיך עמך ועל הצדדין שכתבנו שהתנונו אין לו מעות להחזירו ויש בזה ג"כ ללוחם שמקיים בו ג"כ וחי אחיך עמך אבל בכ"ג שיאמר חס וחלילה על כן אני אומר באמת אי כדונא דרבי ואישר חילי הית' מצוה ומחרי' למחוקי בכל הספרים כי ראיתם קלי הרעת ועמי האי' במעשיהם שקרין אותי ומתירין אותה להם לכתחלה והרי על ידי הדפוס נתפרסם לכל ועברו גם על דברי רש"י לפי דעתם וריני הריבית בעניהם כחוכא ואיטולא או להם ולמולם כי יתמוטפו מנכמיהם ורעה תהיה אחריתם הג"ל ע"ד כתבתי והגני כמבאר בדבריו של הב"י ז"ל שאמ"כ כי איך יעלה על הרעת שרש"י התיר דבר זה ע"י שליח ישראל שיש בו כמה איסורים משום דברי הרב ודברי התלמוד דברי מי שימעים ולא דלפני עור לא תתן מכשול וכמה לגוין שיתבאר בסמוך יעברו ע"י שליחות ישר' ולקמן בס' קטט כתב רבינו בעל הטורים והעיר בשם רש"י גם הרא"ש וכל הפוסקים בשמו אפי' גבי שליח גוי דלדעת רש"י שיש שליחות לגוי לחומרא הרי הוא שלוחו של הישרא' ואסור והיתר אין באן לא משום דברי הרב כו' ולא משום לפני עור כו' ואפי' העירו בשם רש"י שאסור ק"ץ הדבא אסור ואיך יעלה על הרעת שיתיר רש"י אפי' ע"י ישראל שיש בה כמה איסורים כמו שנתבאר בסמוך אלא ודאי צדקו דברי רבינו הב"י שלא יצא זה מעולם מפ"י רש"י ושום תלמיד מועה כתבו ותלה עצמו באילן גדול ונתנן דוראי בכנין זה שלוחו של אדם כמותו לרעתו ולחובותו להאשימו בכל עונשים הנאמרי' גבי ריבית ז"ל :

יד אסור לומר לחבירו אני אלוה אותך מנה ע"מ שתתן זו להקדש או לפלוני אפי' אותו פלוני הוא גוי ואף על פי שאינו חייב לו כולם אסור והוי ריבית קצוצה שבין שבשליחותו הוא נותן לו הוי כאלו נתנו למלוה עצמו ואין חילוק בין יאמר המלוה כך בין שאמר לו הלוה מעצמו כך הלויני ואני אתן לפלוני עבורך זו שזה הוי מיד ליה ליד מלוה כיון שעבדו וליאמרו הוא נותן לזה :

טו וכן מטעם זה י"א ג"כ שאסור לומר לחבירו תן ד' דינרי' לפלו' ויני אלוה לו מנה או שיאמר כן ללוה עצמו אסור לפלו' שיתן לך ד' דינרי' ואני אלוה לך מנה אסור שבין שנינו שנינו הוצה להלוות לו עד שחבירו יתן לו ג"כ הרי' דינרי' אם כן יש לו הנאה כמה שהלוה יקבל אותם הרי' דינרי' במתנה מזה וע"י שקבל אותה הנבאה הוא משעבר עצמו להלוות לזה המנה הוי ליה אותה ההנאה ריבית מן הלוה למלוה בעד התלוואה כמו גבי אני אילך מנה ע"מ שתתן זו להקדש או לפלו' כו' שאע"פ שאינו חייב לו כלום אלא ההנאה שיש לו כמה שזה יקבל הווי על ידו היא הריבית ה"נ הבא :

כא האפסטרופוס שיש בידו מעות של יתומים ומלוה לישראלים בריבית קצוצה וכשתובעין אותו להחזירו לאו כל כמיניה למר מעות של יתומים או של הקדש היו וכבר נתתם להם והאכלתם כבר אם לא בראייה ברורה שאותם המעות של יתומים היו ואם אין לו ראייה ברורה מציאין מירו ללוה דכיון דריבית קצוצ' יוצא בדיונין מן התורה כמו שיתבאר בסמוך קב"א סעיף א' ה"ל האפסטרופוס כמוציא מן הלוה ליתומים וזה לאו כל כמיניה אבל לגבי יתומים והקדש מיהא נאמן לומר כשבעה שמה שהוציא ממנו היה מריבית שלהם אם עריין היא מוחזק במעות של יתומים ואם כבר נתן להם הכל אינו יכול להוציא מהם בלא ראייה והרי אין לו ראייה שאם היה לו ראייה גם ללוה לא היה צריך להחזיר ומפסד :

כב מותר ללוות בריבוי' לפיקוח נפש כגון להציל נפש אדם מישראל שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש וכן מצינו בעניבריה שלוח בריבית מזהירם כן אחאב המלך הברנס הנביאים במערה אבל קהל הצדיקים למעות מפני הוחק המסור אסור ללוות בריבית מישראל לצורך זה אפי' בריבית שאינו קצוצה שאין זה נקרא פיקוח נפש כי אין צרכי הקהל סתם פיקוח נפש אם לא היה הצורך והרוחה גדול מאד :

כג המלוה מעות לחבירו ע"מ שכל מלאכה שתבא לידי יתן אותם לעשותם למלוה אע"פ שאין עושה עמי בזה אלא מוכת הנאה הרי הוא ריבוי' דרבנן ואסור ולמ"ד טובת הנאה ממון הוא הוי ריבית קצוצה וה"ה כל טובת הנאה כיוצא בזה שאסורה אבל דבר שאין בו אלא מוחזק טובת זה לזה ולפעמים לכשיודמן יעשנו המלוה ללוה ולפעמים הלוה למלוה במירו שהוא שכיח ופצוי הרי זה מותר לעשות הלזה למלוה אפי' בעיד מעותיו בידו :

כד ומנה שמעיין שאם אין המלוה אומר כלום אלא אחר מתחיל ואומר אני אתן לפלוני ד' דינרי' ע"מ שאתה תלוה לו מנה שזה ודאי הוא מותר אע"פ שנהנה המלוה כמה שזה נותן ללוה הרי' זו אין זה ריבית דהוי כמו האומר לפלוני הילך וזו והלוי' עשר דינרי' לפלו' דאמרין לעיל שרו' מותר וכ"ש שמותר לאדם שיאמר לחבירו הילך וזו ואומר לפלוני שילוני מעות שאין זה ריבית כלל אלא שכר אמירתו הוא נוטל ואפילו לכן המלוה מותר לומר כן והוא שיהא גדול ואינו סומך על שלחן אביו אבל אם הוא סומך על שלחן אביו אסור דכאלו נותנו ליד המלוה דמי וי"א שאסור למלוה ליקח זה הווי מזה המקבל שלא יבא להערים אסור זין ת"ח מותרים להלוות זה לזה בריבית לפי שזרעין שהוא אסור ונותנין אותה כמתנה גמורה ודוק בדבר מועט שאדם רגיל ליתן לחבירו במת' דהיינו עד חומש ההך אה ודוק ברברים של מאכל שזהו דרך כבוד לשלם זה לזה ונותנים כמתנה אבל שלא בדברי מאכל או אפי' בדברי יותר מכרי חומש אסור אלא ת"ח י"א היכא דשרי לת"ח שרי אפי' בהתנו מתחלה על זה ביבר מועט מ"מ לא יתגלו ת"ה עצמם בכך מפני ההמון עם שלא ילמדו מהם ויתירו ריבית בהליא :

קטא דין איזה אבק ריבית או ריבית דאוריית' ובו י"ב סעיפים :

א בכל דבר שהוא מוסף לו בפרעונו מחמת שהל' לו יש בו משום ריבית דאורייתא בין כסף בכסף בין איכל באיכל בין איכל בכסף בין כסף באיכל בין שאר דברים בכסף ואוכל בין כסף ואוכל בשאר דברים בין שאר דברים זה בזה אף על גב דכתיב גשך כסף גשך אוכל הא מריבנן מרבתוב כל דבר אשר ישך לרבו' שכל דבר של הלואה יש בו משום איסור ריבית אפילו פחות משות פרוטה יש בו איסור ריבית דאורייתא אלא שאין מציאין אותה בדינין מפני שאין דינין נוקצין לפחות משה פרוטה בראית בהלכות דינים בכלוש עיר שושן אבל שאר ריבית קצוצה יוצאת בדינין דכתיב גבי ריבית וחי אחיך עמך משמע לא תקח מאתו וגו' ואם לקחת אחר ליה כי הוי הנחה :

ב והוקא ריבית דאורייתא יוצאה בדינים אבל ריבית דרבנן אינה יוצאה בדינים שלא התמירין כל כך ואיזה ריבית דאורייתא כדאמרו חז"ל כללא דמילתא כל אגר נט ליה אסור פירש שבשכ"ל המתנת מעותיו ראי נותן לו שבר בין שבא לו החוב דרך הלואה או דרך מקח ומכר או דרך שכירות כמו שיתבאר בע"ה והוא נותן לו יותר מחמת שממתין לו הרי זה ריבית ואסור אבל איך ריבית מן התורה אלא אגר נטר שניתן לו מחמת הלואה שכן משמע לשון גשך כסף וגומר מרבתוב מרבה הווי כגשך ותרבות וגמרי וכן בהלואה על חצרו וא"ל ע"מ שידור בו חנם או ישכירו לו כפחות אבל אגר נטר שהוא נותן לו דרך מקח ומכר ושכירות

זהו הנקרא אבק ריבית ואינו אסור אלא מדרבנן ואינו יוצא בדינין וה"ה כל אבק ריבית שיתכאר לפנינו בע"ה אינה יוצאה בדינין ואם בא לצאת ידי שמים חייב להחזיר בכל אבק ריבית חוץ מריבית מאוחזרת ומוקדמת שהוא קל ואפי' לצאת ידי שמים אינו חייב להחזיר :

ג לזה שנתן למלוה אכרית וחזר ותפש ממנו לומר שאינו רוצה לתת ריבית אין תפישתו כלום ומפקינן ליה מיניה שכיון שכבר נתנו למלוה הרי הוא שלו :

ד והא דאבק ריבית אינו יוצא בדינין דווקא בשקבלו המלוה מרעתו הלוה שנתנו לו אבל אם קודם שקבלו טען עליו הלוה שלא יתנו לו והמלוה הוציא ממנו בעל כרחו בדיני האומות או בדיני ישראל שטעה והכריחו לשלם יוצ' בדינין :

ה והא דאמר' שריבית דאוריית' יוצא בדינין היינו שכופתינן אותו ומכין אותו עד שתצא נפשו עד שיקיים מצו' עשה חוץ אחיך אבל אין ב"ד יורדין לנכסיו להגבותו ללוה אם אינו בפנינו דבוה עדין אינו מתקיים וחי אחיך וגו' כיון שאין כאן הוא בעצמו לכופו לקיים העשה :

ו לפיכך אין ריבית קצוצה יוצאה בדינין אלא כל זמן שהמלוה קיים אבל אם מת אין הננים צריכין להחזיר אף על פי שהוא ריבית ועל כיוצא בזה אמר הכתוב יכין רשע וצדיק ילכש כלומר האב שהיה רשע הכינו ובנו שהוא צדיק ילכשו ואינו צריך להחזיר' אבל אם הריבית הוא דבר מסויים כגון שנשל אביהם טלית או פרה בריב' צריכין להחזיר משום כבוד אביהם דוקא שעשה אביהם תשובה בחייו על לקחתו הריבית הזה אלא שלא הספיק להחזירו עד שמת אבל אם לא עשה תשובה אין צריכין להחזירו משום כבודו שאין חייב בכבודו כיון שלא עשה תשובה ומת לא עושה מעשה עמך הוא ואין חייבין בכבוד שום אדם אפילו באביו אלא כשעושה מעשה עמך כלומר שהוא צדיק והולך בדרך הישר רכתיב וגושיא בעמך לא תאור והאי עמך מיותר הוא לדרוש ממנו בעושה מעשה עמך וה"ה לכל אדם אפילו אביו דווקא בעושה מעשה עמך :

ז מלוה בריב' שבא מעצמו לעשות תשובה ולהחזיר הריבית שקבל אם הוא דבר מסויים מקבלין הימנו שכיון שהוא דבר מסויים אין כבודו שיונה הריב' בידו והוא יעשה תשובה שכל מי שיראהו אצלו יאמר דבר זה לקחו הוא בריבית וגנאי הוא לו אבל אם אין הריב' שלקח דבר מסויים אף ע"פ שעדיין הוא בעין אין מקבלין ממנו והמקבלו ממנו אין רוח הכמים נוחה הימנו דווקא בבא לעשות תשובה מעצמו או אין מקבלין ממנו כדי שלא לנעול דלת בפני בעלי תשובה שאמרו רואיל ואין תשובתו תשובה עד שאחזיר הריבית לא אשוב בתשובה אבל העומד במדרו מוציאין ממנו בעל כרחו ואפי' בבא לעשות תשובה מעצמו נמי לא אמרן שאין מקבלין אלא ממי שרוב עסקו ומחיייתו היה בריבית לפי שתשובתו קשה שהיה צריך להחזיר' כל ממנו ולא יסאר לו כלום אבל במי שעשה באקראי אפילו עשה תשובה מעצמו מקבלין ממנו ומוציאין ממנו בעל כרחו :

ח מי שהיה לו ליתן לחבירו דינר של ריב' נתן לו בשבילו ה' מדות של חטין והיו נמכרין ארבע דינר בשבא מלוה להחזירו לו צריך להחזיר לו ה' מרות ולא אמרינן אוזול הוא דקאמזיל נכיה נתן לו ה' מדות בדינר וכי יהיב ליה דינר סגי אלא צריך להחזיר כל מה שנתן לו ומיהו אם רוצה להחזיר לו רמזים דינר ורביע רשאי שהמקח קיים אף על פי שנעשה באיסור וע"ל סימן ק"ע :

ט היה חייב לו דינר של ריבית ונתן לו בו גלימא או כלי צריך להחזירו לו מפני שהוא דבר מסויים ולא לימרו אינשי גלימא דמכסי וקאי גלימא דבר מסויים ולא :

י ואם המלוה שכר מהלוה חפץ באותו דינר של הריבית ולא היה ראוי לשוכרו אלא בחצי דינר כשמוציאין ממנו להחזירו מוציאין ממנו כל הדינר משלם אפי' שהוא לא קבל ממנו אלא שוה חצי דינר ולא מצו למימר כי אנרית הכי משום דבריוח אתא לידי אבל השתא דלאו בריוח אתא לידי כראגרי כולי עלמא הוא דאגרנן משו' דאמר ליה סברת וקבילת :

יא שטר שיש בו ריבית בין של תורה בין של דבריהם גובה את הקרן ואין קונסין אותו בעד הקרן בשביל ריבית והוא שיהא ניכר מתוך השטר שזה הוא הקרן וזהו הריבית כגון שהוא מפורש בשטר הקרן בפ"ע והריבית בפ"ע והעדים לא נפסלו אם הוא ריבית דרבנן אי נמי אפי' בריבית דאוריית' ולא תשמונ' לאנשי במלו' ולזה משמעו ליה ולא בעדים אי נמי שבא עדים אחרים והעירו על אלו העדים ולא גסיס מחמת נפשות היו אי שלא נכתב בשטר רק הקרן ועדים מעידים על הריבית בעל פה אבל אם אינו ניכר מתוך השטר אלא שכלל הקרן עם הריבית קונסין אותו ואינו גובה בו אפילו הקרן וכל מי שיבא לידו שטר זה בין ב"ד זה בין ב"ד אחר יקרעו כדי שלא יבאו לנכות בו : ועיין בלבוש ע"ש סימן ג' : יב הפוסק סך מעות לתת לכתל לגדוניה ובעת הנישואין נב' רצו שיתן לו אבי הכלה לכתו סך הגדוניה הפסקת לשנה או

שנתים ויתן לו ריבית קצוצה לכל שנה כך וכך סך קצוב הרי זה היתר גמור כיון שהתנו כן קודם הנישואין שעדיין לא ידע שום חוב על אבי הכלה רק תנאי הגדוניה ואם לא יתן לו גדוניתו לא ישא זה את בתו ואין זה אגר נטר אלא תוספות על הגדוניה ומותר לעשות כן לכתחילה ובלבד שכתבו בתוך השטר מאין בא החוב הוה ומקורו שהוא מעות של גדוניה ושכתב שטר זה קודם החופה שאם נתפשרו כן אחר החופה הוי ריבית גמור שהרי מיד אחר החופה נעשה עליו הגדוניה כמלוה וגם קודם החופה אם יכתבוהו סתם בלשון הלוואה ויכתבו בו ריבית לא יהיה הפרש בין שטר זה לשטר שכתבו בו ריבית ולא יגבו רק את הקרן ומיהו כדי לזהר מדיין מועה שירצה לרמות גם דבר זה לשטר שכתבו קרן וריבית ולא ירצה לנכות הקרן טוב הוא לעשות הכל קרן ויכתבו בשטר שאבי הכלה חייב לתת לחתן כך וכך בשנה הראשונה והבונה לסך הצאני לריבית בשנה הראשונה וכך וכך בשנה שנייה ובשנ' השליש' יתן לו סך כל הגדוניה כגו' שהוא או יעשו שני שטרות אחד על הגדוניה בפני עצמה ואחד סתם על סך הריבית לזמנים המוגבלים לריבית וכיוצא בזה יכולין לעשות בכל חובות המתנות והוא היתר גמור שאינו אלא תוספות המתנה וע"ל סי' קע"ו פני' ו'

קסב שלא להלוות סאה בסאה וכו' ה' סעיפים

א אסור ללוות סאה בסאה בין קצב לו זמן לפרעון בין לא קצב לו זמן דשמא יתיקרו ונמצא שנתן לו יותר משהלוה אם לא שיעשנה דמים שאם יתיקרו או יזולו שיתן לו כך וכך דמים ואם לא עשאה דמים ונתיקרו נתן לו הדמים שהיו שיים בשעת הלוואה ואם הוזלו נתן לו חטין וה"ה כל דבר אסור לו ללוות זה בזה מהאי טעמא שמ' יתיקרו חוץ ממטבע כסף היוצא או בהוצאה שאין שייך בה ויקר או זול אלא בפירות או דברים שלוקחים בעדה והמטבע כדקא' קאי ודוקא של כסף אבל דינר זהב יש לו צד פרי שאסור ללוות דינר זהב בדינר זהב מפני שדרטי הוזלו ולהקיר כמו פרי ושמא אותו ששוה בשעת הלוואה כ"ד דינר כסף יהיה שוה בשעת פרעון כ"ה אבל מטבע של כסף היוצא בהוצאה מותר ואם אינה יוצא בהוצאה שנפסל הוי כשאר פרי ואסור ללוות זה בזה ומטבע של נחשת כגון פרוטות לעולם נקרא פרי אפילו יוצאות בהוצאה לפיכך אי אויף פרוטות ק' ב"ד' כגון דמעיקרא בשעת הלוואה היו ק' בדנקא והוא הלוה לו ולכסוף בשעת תשלומין היו ק"כ בדנקא הוא מחזיר לו ק"כ פרוטות או דנקא אסור מדאורייתא דבתר מעיקרא אזלינן והרי לא הלוהו אלא מאה ואותה מאה היו שוין דנקא ועכשיו אם מחזיר לו מאה ועשרים או דנקא ששוה עכשיו ק"כ הרי איכא נשך ואיכא תריבית ואסורות מדאורייתא אלא אינו נתן לו אלא ק' פרוטות אף על פי שהוזלו הפרוטות ואם נתן לו ק"כ פרוטות או דנקא יוצא בדינין אבל אם הלוה לו מאה פרוטות שהיו הולכין בדנקא בשעת הלוואה ועכשיו בשעת תשלומין הוקרו הפרוטות והולכין' שמנים בדנקא אם הוא נתן לו מאה פרוטות' כמו שהלוהו ורם שוים יותר מרנקה זהו אסור דהיא ריבית דרבנן דאף על גב דליכא תריבית איכא נשך ואין צריך ליתן לו רבן שמונים פרוטות או דנקא ואם נתן לו מאה אין מוציאין מידו יש מי שכתבו שבזמן הזה מטבע של זהב דינו כמטבע של כסף ולוין זהב כהוב מפני שהוא חריף ויוצא בהוצאה בניכא חריפה כמו שמוטב של כסף וכן נוהגין ואין למחות בידם וכן יש מי שאומר שמוטב ללוות ככר לחם בכבר לחם כמטבע של כסף מפני שהוא מצוי מאד ואף על פי שאין לזה יש לזה ועוד שהוא דבר מועט ואין מקפידין על הפרש דבר מועט שבין זה לזה וכן נוהגין להקל :

ב והרוצה ללוות סאה בסאה ושיתחייב לו חטין אף אם יתיקרו או אם יש לו ללוה אפילו סאה אחת או אפי' פחות בכיתו אפילו אינה מצוייה עתה בידו כגון שאין בידו עתה המפתח או ער שיבא בנו שאו תהא הסאה בידו לזה עליה כמה סאין אפילו כלן ביחד ואין צריך לומר קני בין כל אחת ואחת דבשביל כל סאה שלוה או רואין הסאה שלוה כאלו היא נחלת מיד למלוה ואם תתיקרו ברשותו תתיקרו ואו אף אם בשעת הפרעון יתיקרו חייב לתת לו חטין דברשותו אתיקרו רבין דסאה כסאה אינה אלא מדרבנן מן התורה אין כאן איסור דאף על גב דאיכא נשך ליכא תריבית מהן הקילו בה ואפי' אם אין לו ללוה כלום' מאותו המין שרוצ' ללוות התייר למלוה שיתן לו מעט מאותו המין או יקנה לו ואחר כך ילוה לו עליו מה שירצה ואם יש ללוה מעט המין פקדון ביד אחד הרי זה כאלו היה בידו דכל היכא דאתא ברשותו איתא אבל אם אחרים חייבים לו לא מקרי ש' לו דהא מחוסרת ל' ביניא וכן יש ליש ללוה במקום אחר ואין למלוה דרך לשם לא מקרי יש לו ואין לזה עליו ואם הלוה אומר שיש לו מעט מזה המין אף על פי שאין המלוה רואה יכול להאמין ללוה ואין צריך ראיו' לדבריו' דמוקמינן ליה אחזקת כשרות והא דאמרין שמוטב להלות לו כשיש לו מאותו המין היינו בסתם אבל אם התנה עמו שאם יתיקרו החטין ישלם לו חטין ואם יזולו יתן לו מעות דמי שוים כשער של עכשיו הרי זה אסור דהיי ליה קרוב לשכר ורחוק להפסד :

זמן שלא החזיר לו חסיו ברשות מלוה אתיקרו ולא כל כמינה דלוה לאתפתשנה עד שיתפישו אותו הב"ד בכך :

קסג. דין הפוסק חסין לחיובו בשער של עכשו וכו' ג' סעיפים.

א מי שהיה נושה בחבירו מעות וכו' וא"ל תן לי מעותי שאני רוצה ליקח בהן חסין א"ל אין לי מעות אלא צא וחשוב כמה יבאו לך חסין בעד מעותך בשער של עכשו ועשה עלי כשער של עכשו ויהיו לך אצלי חסין בהלוואה אימתי שתרצ' אתן לך חסין אם יש לו חסין בשיעור מעותיו שחייב לו מותר אפילו לא יצא השער משוסדוכי ברו מהשתא ואע"ג דלא משדכי מוקרי ברשותי מוקרי ולא היו ליה ריבית הואיל ואם בא לחזור קאי עליהו בני שפרע ואם אין לו חסין אסור אפי' יצא השער דכיון שאינו נותן לו עכשו מעות שיוכל לקנות חסין מיד בשוק במעות אם יצא שסא אחר כך יתייקרו בשעת הפרעון והיו ריבית ונאמן המוכר לומר שיש לו חסין ואין צריך ראיה לדבריו כדלעיל בסיומן שקוד' זה סעיף ב'.

ב וכן הדין אם מתחלה כשכא ואמר לו תן לי מעותי כו' וא"ל זה יהיו לך חסין אצלי בהלוואה והיו לו חסין ועשה הלוואתי עליו כשער של עכשו ובא אחר זמן ואמר ליה תן לי חסי שאני רוצה למוכרו וליקח בדמיהם יין וא"ל צא ועשה אותם עלי יין כשער של עכשו שבשוק על היין אם יש לו יין הרי זה מותר דוכי בו מעכשו בעד חסיו אף על פי שלא משך ואם אין לו יין אסור כיון שאינו נותן לו מעות מוזמני' עכשו שהיני' יוכלו לומר הרי יוכל לקנות יין עכשו בשוק :

ג אמר לחבירו הלויני מנה וא"ל מנה אין לי חסין כמנה יש לי שאני נותן לך ונתן לו חסין כמנה כמו שהוא השער בשוק וזה מפני שהיה חרוק למעו' ולא יכול להמתין עד יומא דשוקא אויול לגביה זה המלוה שהלוהו וחזר ומכרו לו בעד תשעים אף על פי שעדיין הם שים מאה והחוב של החסין ישרא' עליו לשלם לו מאה הרי זה אסור לעשות כן אם לא שיתנו ביניהם כשיפרע לו אחר כך המאה שחייב לו בעד החסין שיפרע לו בפירות אבל במעות אסור להתנות דמיחוי כהע"מ ריבית' שלא קבל הלוה מזה המלו' רק תשעים ומתנה עמו שיפרע לו מאה אף על גב דאויול הפירות גביה והוא לקח ממנו פירות בעד מאה מ"מ מיחוי כריבית ודווקא שאמר ליה מתחלה הלויני מנה דנרא' שבא הכל דרך הלוואת מעות אבל אם אמר לו הלויני כך וכך סאים חסין אף על גב שחזר ואוול גביה ומכרו לו בוול מותר להתנות לתת לו בפירעון מעות כל דמי החסין אם עבר ועשה כן ואמר לו הלויני מנה כו' והתנה עמו לתת לו מאה במעות י"א שמוציא ממנו ק' בנין שאע"פ שחכמ' אסרוהו אין לא אסרוהו אלא משום העימת ריבית אבל אפילו אבקי ריבית אין כאן וי"א דאבקי ריבית מיהא הוי ואסור ואין מוציאין לא מלוה למלוה ולא ממלוה ללוה מ"מ אם רוצה זה לפרוע לו חסין בעד מאה אע"פ שהתנה מעות הרי זה מותר אלא שאין כופין אותו לפרוע חסין להוציא מדו אבל מעות אסור לו ליתן אפילו מעצמו משום אבקי ריבית וכל זה לא מיירי אלא כשלא התנו מתחלה שיחזור וימכרו לו הפירות כוול אבל אם התנו כן מתחלה הרי זה ריבית גמור אפילו פרע לו פירות :

ד המוציא שטר על חבירו שהלוה לו סאה בסאה כך וכך סאין ותוכנו שיתן לו חסין עכשו אף על פי שהוא שעת הויקר ומוען שהלוה לו בצד ההיתר כגון שיצא השע' או שהיה לו ללוה סאה בביתו וכו' באחד מצדדי ההיתרים הנאמרים והלוה טוען שהלוה לו סתם ולא היו בו צד היתר ואינו חייב לתת לו אלא דמי חסין כוול כמו שהיו בשעת ההלוואה אם יברר המלוה שיצא השער בשעת הלוואה או שהיה לו ללוה מעט בכיתו מאותו המין בשעת הלוואה וראי צריך ליתן לו חסין אף אם הוקרו דוראי הלוהו בהיתר דבחוקת כשירות הוא אבל אם לא יכול לברר ישבע הלוה שלא יצא השער כשהלוהו ושלא היה לו כלום מאותו המין ולא יפרע לו אלא דמים שהיו שוין בשעת ההלוואה ואין המלוה יכול לומר הקניתי לו מעט משלי ע"י אחר שזה לא מתני בלא דעת הלוה שאין חבין לאדם שלא בפניו וזה חוב הוא לו ואין לומר ג"כ נוקי לתרווייהו אחוקתיהו דכשרות ובוראי בצד ההיתר עשו שאין כאן איסור דנימא פך היה דעתם מתחלה לעשות עמו טובת הגאה דלכשיתייקרו יקבל ממנו דמים של עכשו ואם יברר המלוה הגאה הלוה לא יצאה לישבע ויחייב לו חסין וההלוואה היתה במקום אחר והתבני' כמק' אח' והחסין יקדים כמק' התבני' ויתר בממק' ההלוואה לא ישלם לו אלא בשווין במקום ההלוואה : לא התירו ללוות סאה בסאה באחד מצדדי ההיתרים הנאמרים אלא כשיש לו ללוה מאותו המין כגון הלוהו חסין ויש לו מעט חסין אבל להלוות לו חסין ויש ללוה דוחן אף על פי שהו בשער אחר יוצא השער משנהו אסור ומוען על גב דביצא השער של חסין לברו אמרינן לעיל סעיף ג' שמוצא ללוות סאה בסאה הכא שמולוהו על הרוחן גרוע טפי שהרוחן לא נקנה לו במק' החסין שאינו מינו ועל החסין שיצא עליו השער בשוק לא היה דעתו להלוות עליו ואם כן ה"ל כאלו הלוהו סאה בסאה סתם בלא חסין בביתו ובלא שער שבשוק נראה לי ראובן הלוה לשמעון כמה סאין בדין סאה בסאה בכל צד ההיתרי' ואחר תבע המלוה ללוה תן לי חסין אמר לו תן לי י' דינרין שאתה חייב לי ואני אתן לך חסין ושתק המלוה לו אחר כך הוקרו החטים יותר וחזר המלוה ותובע החסין ואמר אם אני חייב לך איזה דבר אשלם לך גם כן השיב הלוה כיון שהיתה חייב לי בשעת הוול י' דינרין כדי דמי החסין והיה בידי לשעון על החסין עד כדי דמיהם ואני נאמן כטענת מנו מאותה השעה עמדו החסין ברשותי ולקחתים לעצמי בפרעון חובי ואני חייב לחשוב עמך כי אם בשעת הוול הדין עם המלוה שלעולם יש לו לחזיר חסיו אף אם הוקרו אלא שהוא נאמן על העשרה דינרים בשבוע' כטענת מנו דפרעתי וזה גובה חסיו וזה גובה מעותיו ואף אם יודה לו ראובן שחייב לו העשרה דינרים זה גובה וזה גובה שהרי לא נתן לו החסין בתורת פרעון העשרה דינרים וכל

ג ואם יצא לאותו המין שער קטוע וע"ל סימן קע"ה איזה נקדא שער קטוע וידוע בשוק יכול ללוות לו סאה בסאה אע"פ שאין ללוה כלום ממין זה בביתו שכיון שיצא השער בשוק ויכול הלוה לקנות לפחות סאה אחת או אפי' פחות בכל עת שירצה הוי כאלו היתה לו בביתו ולה עליה והוא דאמרינן שיוכל ללוות על שער שבשוק היינו שהלוה יכול לפרוע לו אימתי שירצה בין הוול בין הוקרו יתן לו כ"כ סאה כמו שהלוהו אבל אם התנה עמו שלא יקבל הפרעון עד שעת הויקר ולא כשיולו הרי זה אסור והוי קרוב לשכר ורחוק להפסד :

ד מי שיש לו ארים מותר לו ללוות לו סאה בסאה כדי לזרעה בשד' והוי כאלו התנו שיקח בעל הב' סאה ארת תחלה מתיצא בשדה ויחלקו המותר ואין כאן הלוואה ל"ש קודם שירד הארים לתוך השדה ל"ש אחר שירד ברא' במקום שנהגו שיתן הארים הורע יכול הבעל הבית להעבירו שכיון שבעל הבית יכול לסלקו אם לא יתן הורע אפי' אחר שירד לתוך השדה וכבר חרש מחמת האין לו זרע לזרוע או כשלוה ממנו וזרוע וכשיוקרו חסין אין זו הלוואה אלא מתחלה לבציר מהכא נחית לתוך השדה הרי הוא כיוור לתוכה מעכשו על מנת שיטול הבעל הבית הורע תחלה מחלק המגיע לארים והארים יטול השאר כשכר טרחו אף על פי שהוא פחות משאר ארסות כשיעור הורע הואיל וע"מ כן ירד אין כאן שום הלוואה אבל במקום שדרך בעל הקרקע ליתן הורע והארים נתנם לזרעה הוא אז אין הב"ה יכול ללוות לו סאה בסאה לזרוע א"כ הלוהו מיד בשע' שירד לתוך השדה או קוד' לכן אבל אם כבר ירד לתוך השדה אסור שכיון שדרך ב"ה ליתן הורע והארים הזה גתרצה ליתנה משלו אמרינן וראי משום שידע הארים שיקרקע זו יפה משאר קרקעות לכך שינה הוא ממנה שאר ארים העירי לקבל עליו הורע הלכך אם פסק עמו מתחלתו וקודם שירד שעדיין יכול הב' לסלקו כי נחית לבציר מהבי נחית ואין זו הלוואה , אבל אר' שירד ומתחלתו לא פסק עמו שיהא הורע שלו אלא שאחר כך גתרצה עליו ע"י קבלת דמים או מתנה אין ירדתו עכשו לתוכה דנימא לבציר מהבי נחית והלוואה היא גביה ואסור והא' דאמרינן ללוות לארים סאה בסאה היינו דוקא בשאין לו לארים כלום בביתו ממי זה וגם אין שער בשוק במקום שהוא אבל אי אכא חדא מהנדך פשיטא שמוותר ללוותו כמו לשאר כל אדם :

ה המוציא שטר על חבירו שהלוה לו סאה בסאה כך וכך סאין ותוכנו שיתן לו חסין עכשו אף על פי שהוא שעת הויקר ומוען שהלוה לו בצד ההיתר כגון שיצא השע' או שהיה לו ללוה סאה בביתו וכו' באחד מצדדי ההיתרים הנאמרים והלוה טוען שהלוה לו סתם ולא היו בו צד היתר ואינו חייב לתת לו אלא דמי חסין כוול כמו שהיו בשעת ההלוואה אם יברר המלוה שיצא השער בשעת הלוואה או שהיה לו ללוה מעט בכיתו מאותו המין בשעת הלוואה וראי צריך ליתן לו חסין אף אם הוקרו דוראי הלוהו בהיתר דבחוקת כשירות הוא אבל אם לא יכול לברר ישבע הלוה שלא יצא השער כשהלוהו ושלא היה לו כלום מאותו המין ולא יפרע לו אלא דמים שהיו שוין בשעת ההלוואה ואין המלוה יכול לומר הקניתי לו מעט משלי ע"י אחר שזה לא מתני בלא דעת הלוה שאין חבין לאדם שלא בפניו וזה חוב הוא לו ואין לומר ג"כ נוקי לתרווייהו אחוקתיהו דכשרות ובוראי בצד ההיתר עשו שאין כאן איסור דנימא פך היה דעתם מתחלה לעשות עמו טובת הגאה דלכשיתייקרו יקבל ממנו דמים של עכשו ואם יברר המלוה הגאה הלוה לא יצאה לישבע ויחייב לו חסין וההלוואה היתה במקום אחר והתבני' כמק' אח' והחסין יקדים כמק' התבני' ויתר בממק' ההלוואה לא ישלם לו אלא בשווין במקום ההלוואה : לא התירו ללוות סאה בסאה באחד מצדדי ההיתרים הנאמרים אלא כשיש לו ללוה מאותו המין כגון הלוהו חסין ויש לו מעט חסין אבל להלוות לו חסין ויש ללוה דוחן אף על פי שהו בשער אחר יוצא השער משנהו אסור ומוען על גב דביצא השער של חסין לברו אמרינן לעיל סעיף ג' שמוצא ללוות סאה בסאה הכא שמולוהו על הרוחן גרוע טפי שהרוחן לא נקנה לו במק' החסין שאינו מינו ועל החסין שיצא עליו השער בשוק לא היה דעתו להלוות עליו ואם כן ה"ל כאלו הלוהו סאה בסאה סתם בלא חסין בביתו ובלא שער שבשוק נראה לי ראובן הלוה לשמעון כמה סאין בדין סאה בסאה בכל צד ההיתרי' ואחר תבע המלוה ללוה תן לי חסין אמר לו תן לי י' דינרין שאתה חייב לי ואני אתן לך חסין ושתק המלוה לו אחר כך הוקרו החטים יותר וחזר המלוה ותובע החסין ואמר אם אני חייב לך איזה דבר אשלם לך גם כן השיב הלוה כיון שהיתה חייב לי בשעת הוול י' דינרין כדי דמי החסין והיה בידי לשעון על החסין עד כדי דמיהם ואני נאמן כטענת מנו מאותה השעה עמדו החסין ברשותי ולקחתים לעצמי בפרעון חובי ואני חייב לחשוב עמך כי אם בשעת הוול הדין עם המלוה שלעולם יש לו לחזיר חסיו אף אם הוקרו אלא שהוא נאמן על העשרה דינרים בשבוע' כטענת מנו דפרעתי וזה גובה חסיו וזה גובה מעותיו ואף אם יודה לו ראובן שחייב לו העשרה דינרים זה גובה וזה גובה שהרי לא נתן לו החסין בתורת פרעון העשרה דינרים וכל

קסד. הממשכן שדה לא יחבירו וכו' ארבעה סעיפים.

א המלוה לחבירו על שדרו אסור לחזור ולהשכירה לו ברבר קצוב לשנה שזה הוי ריבית גמור שהרי השדה הוא לא קנה ואין לו עליו אלא הלוואה וכל מה שנתן בשכירות קצוב הוי כגו ריבית קצוצה ויש מי שמתיר לעשות כן במשכנתא דסורא כיצד כגון שכתב לו במשלם שניא אילין תיפוק ארעא דא בלא כסף שאז נראה כאלו מכר או השכיר לו הקרקע עד אותו הזמן ובתוך אותו הזמן יכול להנות ממנו מה שירצה דשכירות קנה כמו מכר ובלבד שלא התנו כן מתחלה שאם התנו הרי היתה הלוואה זו ממש על דע' ריבית וגם צריך שכבר ההויק המלה בשדה זו שיהא נראה לכל שהשדה היא שלו וקנאה במשכנת' דסורא שהיא מותרת כמו שיתבאר בע"ה ס' קע"ב ואח"כ השכירה ללוה עצמו על אותו תנאי אבל בלא הכי לכו' אסור .

ב ואם היתה במשכנתא דסורא ולא החזיק בה המלוה אלא השכיר אותה המלוה מיד לאחר אותו האחר השכיר אותה לבעל השדה הרי זה מותר כיון דאפסקיה אחר שאינו מלוה ולא אתני כן מתחלה כוול אלא חסין שאינה באה מיד לזה ליד מלות ויש מי שאסור :

ג אבל דרך מכירת הלווין מותר כיצד מותר למכור שדרו או ביתו לאחר בתורת מכר גמור לחלוטין לעולם וחזר וחזרו ממנו אע"פ שיתנה עמו שיהיבירו לו אחר כך מותר דבתורת מכר גמור אין שייך בו מותר כיון דאפסקיה אחר שיהא נראה לכל דלזרוע על שדרו בתנאי שאמר לו אם לא תתן לי מעותי מכאן עד שלש שנים הרי השדה קניה לי לחלוטין ולא א"ל מעכשו בענין

בע"ש סי' ע"ד ואם לא פחת ולא הוסיפו אלא שנפס' הראשון ועשו חרש במשקל הא' בצורת אחרת משלם לו מטבע היוצא אף על פי שהזול הפירות שנותנין יותר בחדש ממה שהיו נותנין בישן דאמר' פירו הוא דו"ל וגם אם עדיין היה הישן יוצא בהוצאה הו' זי"ל פירו והוא מטבע היוצא הלוהו וצריך לחזור לו מטבע היוצא מה לנו לשינוי צורתו : והיכ' שינוי את המטבע ולא ידענו אם הוסיפו או פחתו בחימוש ולא יכלינו לשאול מי שיער בכך רק האומנים הגוים הבקאים בכך סמכ' עליהם במסיוח לפי תומן יפרע אלא ממטבע החדש הולכין אחר גזירת המלך בין פרתו בין הוסיפו ואין כאן לא גול בפחתו ולא ריבית בהוסיפו הואיל וגזרת המלך הוא על כרחו יתנהג הלוה ויקבלנו המלוה דרינא דמלכותא דנא : ואם אין כאן גזירת המלך והיה התוספת בענין שיש בו יותר מחומש או שהולו הפירות מחמת המטבע ועבר וקבלו י"א שהוא ריבית קצוצה ויוצאה בדיונים וי"א שאינו אלא אבק ריבית ואינה יוצאה הואיל ולא התנה כן בשעת הלוואה .

קסו המלוה לחבירו לא יעשה מלאכה בעבדו ולא ידור בחצירו וכו' ג' סעיפים .

המלוה מעות לחבירו אף על פי שהלוהו סתם ולא התנה עמו כלום לא ידור בחצרו הנם ולא ישכור ממנו בנחות ולא יעשה מלאכה בעבדו אפילו אם הוא הולך בטל שכשבל מעותיו הבטלות אצלו הוא עושה וזומה לריבית ואפי' בחצר ולא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר אלא שבא לחור בו חנם אחר שהלוהו אמר וצריך ליתן לו שכר ואם עבר ודר בו כיון דחצר לא קיימא לאגרא אין צריך לשלם לו שכר אפי' לצאת ידו שמים ואפילו אם הוא גברא דעביד למיגר דהו' נתנה וזה לא חסר הוא ואין כאן נשך אף על גב דאיכא תריבית דהא נהנה אפילו הכי אין צריך לחזור : וי"א דאבק ריב' מיהא הו' וצריך להחזיר אם בא לצאת ידו שמים ואפילו בגברא דלא עביד למיגר וחצר דלא קיימא לאגרא ובחצר דקיימא לאגרא הו' אבק ריבית לכ"ע דהא ממונא חסריה וצריך להעלות לו שכר ואם אמר לו מתחילה הלוני ודר בחצרי משמעו יכלין לפרשו כאלו התנה ואי קיימא לאגרא הו' ריבית קצוצ' ויוצאה בדיונים ואי לא קיימא לאגרא הו' אבק ריבית ויוצאה בדיונים ודווקא שאמר לו בזה הלשון שיהי' הלשון יוכלנא נמי לפרושי דתרי מילי נגיהו ומילי מילי קאמר וה"ק במטו מינך הלוני מעי' ועוד אני אימר לך דור בחצרי הנם אם תרצה ואף על פי שלא תלוני ולכך מקילין בית בלא קיימא לאגרא לומר שאינו אלא אבק ריבית אבל אם אמר לו בפ' הלוני דור בחצרי בשכר הלואתך אפי' לא קיימא לאגרא הו' ריבית קצוצ' ויוצא בדיונים והואיל ואמר לי בשכר הלואתך הרי עכשיו שווייה קיימא לאגרא להשכירו לו עכשיו אף על גב שמעול' לא היה דרכו להשכירו עכשיו השכירו : ב וכל זה שאמר לו כן בשעת הלוואה שעיקר אסור הריבית אינו אלא כשצ"ץ עמו בשעת הלוואה שכן כתיב כסףך לא תתן לו כנשך בשעת נתינת הכסף שהוא שעת הלווא' מטבע אבל אם הלוהו סתם וחרך זמן תבע חובו ואמר לו הלוה דור בחצרי עד שאפ"ע לך חובך יש ואימר' שאינה אלא אבק ריבית ויש אמרים שהוא ריבית קצוצה והוא שיאמר לו כן בשעה שמזיח לו הזמן דהו' כמו שעת הלוואה אבל אם כבר הריח לו הזמן וכא' לו אח"כ בתוך הזמן ואמר לו דור בחצרי בשביל מעותך שהן בטלות אצלי לא מזיח כ"כ כריבית קצוצה ולא הו' אלא אבק ריבית וה"ה בכל ריבית מוצא בזה שאינו בא לאדם ע"י שצ"ץ עמו תחלה בשעת הלוואה או בשעת הרחבת זמן וי"א שאינו אלא אבק ריבית וי"א שהוא ריבית קצוצה דלא דרשו לא תתן דווקא אשעת נתינת הכסף אלא בכל זמן שמעותיו בירו :

ג וכל היכא דאמרין דהו' אבק ריבית בדר בחצרו לא מבעיא אם פרעו הלוה כבר ואחר כך תובע ממנו שכר דירתו דלא מפיקין מניה דמלוה שכר הדירה שדר בביתו שכוין שפרעו ולא נכה לו הו' כאלו נתן לו בתורת ריבית הרמים שהיה לו לנכות וכיון דבשעת פרעון החוב הוא דהויב ליה ה"ל ריבית מאוחרת ושוב אינו יכול לתובעו לא משום גול ולא משום ריבית לא משום גול דהא מדעתיה יחויב ליה ולא משום ריבית דהו"א ריבית מאוחרת אלא אפי' לא פרעו הלוה עדיין ושאל הלוה שינכה לו מחובו שיעור השכירות שדאו ליתן לו על שדר בחצרו לא מנכין לי' הואיל ובכר דר הו' ליה אבק ריבית שכבר קבלו ואינה יוצאה והו' צריך לפרעו לו כל החוב משלם ויש חולקין ואומרים דמנכין ליה שכיון שלא הו'ירו הלוה לר"י שם לא הו' כתיפשה למלו' ומנכין ליה וכן עיקר מי שקיבל מעי' בהלו' מאחד וגם לומר המלו' עם בנו של לזה והת' עמי שתן ל' בשביל זה מוונות על שולחנו אפי' שה' נתן לו המוונות מחמת שילמו עם בנו אפילו בלא ההלו' אסור הואיל והיה התנאי יחד כעת אחד מחזי כנותן לזה מוונות משום לימוד בנו ומש' ההלוואה אבל אם הלוה לו סתם ואחר כך שכר אותו ללמד עם בנו ולתת לו מוונות בעד שכירות הלימוד ג"ל דמות' גמור הוא שכן

בענין שאין המקח מקח משום שהוא אסמכתא ואסמכתא לא קניא כמו שיתבאר בלבוש עיר שושן בע"ה סי' ר"ז וא"כ לא היה אלא הלוואת מעות בלא קניין בשדה לפיכך תוך אותן השלש שנים לא יאכל הפירות דהו' ריבית קצוצה ואם אכלם יוצאים בדיונים * וי"א שמה שאכל תוך השלש שנים אינו אלא אבק ריבית דלא הו' אלא כמטבעת בלא נכיתא כמו שיתבאר בסיומן קע"ב בע"ה דהא מכל מקום על שדה הלוהו ואין הפירות באין לו אלא מן השדה ואין זה אלא אבק ריבית לפיכך אם שתק זה והניחה בירו אחר השלש שני' מפני שהיה סבור שחלט' לו זה אבל הפירו' גם אחר הג' שני' ואח' כך נודע ללוה שבטעות הניחה בירו דאסמכת' אינה קונה ומחילתו אינה אלא מחילה בטעות כשכא להוציאו מידו צריך להחזיר לו גם הפירות שאכל אחר הג' שנים דמחילה בטעות אינה קונה אבל הפירות שאכל תוך הג' שנים הו' משום אבק ריבית ואבק ריבית אינה יוצאת בדיונים ועוד דתוך הג' שנים אמר' הואיל והוה בירו לפדות ולא פדה הרי מחל הפירות ואין כאן מחילה בטעות כמו שהוא לאחר הג' שנים שהי' סבור שזה לא יצטרך לתת לו לפדותו :

קסז רין המלוה על המטבע והוסיפו עליו וכו' סעיף אחד :

המלוה לחבירו סכום מטבע ונפסל ועשו מטבע חדש והוסיפו עליו במשקל עד שהוא יותר גדול וכבר מן הראשון אם הוולו הפירות בשביל התוספות שנותנין יותר פירות כמטבע החדש ממה שהיו נותנין בישן מחמת שהכל יודעין שהוא כבר יותר מן הראשון לא יפרע לו אלא לפי חשבון הראשון אפילו לא הוסיפו עליו אלא כל שרעה דהא הו' נשך ותרבית ממש כפי' בפרי אלא שהמטבע ראשונה הוא שנפסלה ואם לא הוולו הפירות מחמת התוספות אינו מנכה לו כלום אלא נותן לו המטבע היוצא באותה שעה שאם הלוה לו חמשה מן הישן משלם חמשה מן החדש אף על פי שהיא שוה יותר להתיבה במה דברים אמורים כשאין בנייהם אלא החומש שארבע מן החדש שוקלין כמו שהיו שוקלין חמשה מן הראשון שאו אין שבה משקל הנוספות נחשבת לנשך ותרבית של כסף משום דקום להו לחכמים שאם מתיבין אותו לנסכא לעשות ממנו תכשיט יפותח אותו החומש על ידי ההתכה ושכר הצורף והרי אין כאן שבה ריבית לא כמטבע שהרי לא הוולו הפירות בשביל התוספות ולא ננסכא שהרי יחסר בהתכה כי יוכל המלוה לומר אין רצוני לעשות לי תכשיט רק להוציא בהוצאה ולקח פירות ואין לי שום תריבית שהרי לא הוולו הפירות ואין לומר דהא מכל מקום ירווח עכשיו בכלי שיעשה שכר הצורף וחסרון ההתכה אפי' רצה לעשותו לא קפדינן על זה דקום להו לרבנן דגם כשיבעא קמא איכא זוי' ותקילו מפי על חומש והיה יכול לברור מטיבע' קמא גם כן הכבד' ולעשות מה' כלי בזה ואין כאן ריבית כלל אבל אם הוסיפו עליו יותר מהחומש הרי יש כאן תוספת כסף בהתכה ויש בריבית ואסור לפיכך כשיפרע לו אם הוולו הפירות מנכה לו כל מה שהוולו הפירות ואם לא הוולו הפירות אין לו תוספת בפירות כשיוציאנה בהוצאה אלא תוספת כסף כשיתכם ולא יוכל המלוה לומר אין רצוני להתיבן לעשות כלי דרואי כלי להריח אותו התוספות יעשה ממנו כלי לפיכך לא יפרע לו ממטבע החדש אלא כפי משקל מטבע הראשון ולא לפי המנין דהא יש בו תוספת כסף ולא יוכל המלוה לומר אף אם אעשה ממנו כלי הרי אצטרך ליתן שכר הצורף ואחסר ההתכה ולא יהיה לי תוספת כסף על המטבע שלי רק מעט ואיתו המעט תנכה לי כי בלאו הכי לא היה רצוני לעשות לי כלי כסף כי יוכל הלוה להשיב ולומר סוף סוף אם היית עושה כלי מטבע שלך היית גם כן מצריך ליתן שכר הצורף ומחסר ההתכה לפיכך מנכה לו כל התוספות וכן הרין אם הלוה לו סכום מטבע ופחתו ממנו שאם לא הוולו הפירות בשביל החסרון שאין נותנין כל כך הרבה פירו' בעד המטבע החדש כמו שהיו נותנין בעד הישן צריך להשלים למלוה לפי חשבון הראשון ואם הוולו הפירו' שנותנין כל כך הרבה פירות בחדש כמו שהיו נותנין בישן ואין כאן הפסד למלוה אלא בהתכה או אם לא פחתו רק עד חומש שהימש מן החדש אינם שוקלין רק כמו שהיו שוקלין ארבע מן הישן אינו צריך לשלם לו רק ארבע מן החדש בשביל ארבע מן הישן שאמר לו הלוה הוציאם בהוצאה ולא תפסיד כלום כי גם בטבע' קמא הו' זוי' דקילו מפי עד חומש ושמא שלך הו' כן ואם אתן לך חמש מן החדש בעד משקל ארבע של הישן תרווח בפירות ויהיה כפי ריבית אבל אם פחתו יותר מחומש צריך לשלם ממטבע החדש כפי משקל מטבע הראשון ולא לפי המנין אף על פי שהוולו הפירות ונותנין בחדש כמו שהיה נותנין בישן מכל מקום לפי הפסד המלוה משקל הכסף שהלוהו וכו' הרי ירבה בפירות מכל מקום יפסיד בהתכה ויאמר המלוה פירו הוא דול החור לי משקל מטבע שהלויתך דשמא אימלך ואעשה ממנה כלי ולא יוכל לומר הלוה אם כן אתן לך נכסא כמשקל המטבע הישן או אחזיר לך המטבע שהלוית לי אפי' שנפסלה שיוכל המלוה לומר שמא אימלך ואקנה פירות ובעד מה שתתן לי לא איכל לקנות פירות ואני בעת שהלויתך הלויתך כסף שהייתי יכול לקנות בערו פירות לפיכך יד המלוה על העלוונה ועיין

פסל כל העדים שבועלים הוין מפלגי זפלגי מכל מקום המלה לא יוכל לשעין כרי לוי שהרווחת כח וכד רק שמא הרווחת אעפ"י שעשה עצמו בתזלת ההלואה לנכאי נכאי שקר הוא עתה"א הא האמת היא שלא הרווח הלוה הרי הלוה והמלוה עניהם עניבים איסור דאורייתא הלוה עובר וראי איסור דאורייתא והמלוה ספק איסור דאורייתא שהלוה יודע בוראי שלא הרווח וכשנתן הכל עובר וראי על לאו הלא תשך אלא שהב"ד מכרחין אותי לעבור עליו לשלם והמלוה נכנס בספק ריבית דאורייתא דשנא לא הרווח הלוה והוא מקבל ריבית קצוצה ולא עור אלא שמכשיל גם הדינים שצריכים לפסקו לו עישולם לו על פי השטר ועובר הוא והם על לפני עיר ועמד מאי אית לך למימר יאמר המלוה אף אם לא הרווח כבר מהל לי הלוה והכסתי לתנו לי במתנה אפי' לא ירווח זהו עיקר הריבית שאסרה התורה מתנה ומחילה כו' על כן אני אימא שהשטרות הנכבדים הם המכשילים את הרבים לעבור על כמה לאוין הלוה והמלוה והעריב והעדים והדיני' דאיהו טעות המכשול הגדול היוצא מזה כי כן שבועתי מכמה מלוין כאלו השטרות שאפי' המלוה בעצמו יודע בבירור לפי אומד דעתו שלא הרווח הלוה כלום הוא נוטל הריבית וקרא לו ריוח כי הוא חושב כעצת השטר גרים לו היתר לקחת ריבית גמור המכנה בשטר ריוח ואני תמה על אלו המשוכשים לפי דעתם המשובשת ודברי נביאותם מה להם להאריך בשטרותיהם המשיבשים ולשכשש אותם באיכות דברים אם נכאי'ם הם לא היה להם לכתוב רק שטר קצר ויכתבו כך פלוגי קבל מפלגי מאה וזכירים לשנה למוציאת שטר והתנה עמו שירווח בשנה זו מאתיים וזכירים והמלוה קבל עליו אחריות החצי נ' ובכללות השנה ישלם לו הלוה מאה של הקרן ומאה של הריבית המכונה חצי ריוח ולא יהיה שום אדם נאמן לומר שלא הרווח כן רק פלוגי זפלגי שהם אחד בסוף העולם במורח והשני בסוף העולם במעריב כאשר הם נוהגים לכתוב שני עדים שירודע הוא שרבר נמנע היא שירודע הם בהפסד ולא בריוח רק סימני על נביאותם ויאמרו ידאי הרווח ומתירין לעבור על כמה לאוין כמו שכתבתי סוף דברי הכל הולך אחר החית' וענינו היות שטולם נכסיהם מתמוטטים באחריותם על כן אני אומר שאי אפשר לטום אדם לתקן הלוואה לישראל בריוח אם לא יקבל עליו המלוה קצת אחריות אשר עור תכארו לפלוגי בעזרת השם ושיאמין המלה ללו' על הריח אם הרווח אם לא יענין לקמן סימן קע"ו סוף אורח הדיבא הקל ללא לירי ביטול תורת ריבית החמירו בו ע"ש ולי נ"א למצא תקנה למלוין על השטרות ולכתוב כך שחייב לו הלוה למלוה סחורה שיש לו עכשיו בביתו ומכרה לו בזול שהרי כל אדם יש לו רשות לפזר סחורתו בזול אפילו שיה מאתיים בעד מנה ושיעמידה המלוה בזמן פלוגי ואם יעבור הזמן ולא יעמידנה לו לזמן שקבע חייב לשלם לו בעד זו הסחורה כמו שכתבתי אפי' יתר מבפני מה שנתן לו שזה הוית' גמור והו' שירע המלוה שהאמין כן הוא שיש ללוה אותה הסחורה בביתו באותו פעם כמו שיתבאר לקמן סימן קע"ו סוף י"ח ויקנה לו זו הסחורה מיד בקיבול קניין שיעשה על החיוב ואם לא יעמידנה לו לזמן שקבע הרי הוא חייב לו חוב גמור לישלם לו בכל שויה שהוא יכול המלוה למכרה בשער היתר יקר שאיפשר אבל אם אין לו הסחורה בביתו וראי ריבית גמור הוא ואסור ואם אין ללוה שום סחורה בביתו יש לו גם כן תקון שיכתוב לו שחייב לו סחורה יודע שכבר יצא השער ושווייה לו להעמידנה לו לזמן פלוגי בעד אותו השער ואם לא יעמידנה לו לאותו זמן שחייב לו בעדה סך כשער היוקר שאיפשר להיות כמו שירצה צריך המלוה להאמין ללוה שלא יעמיד לו אותה הסחורה לזמן שקבע אם אינו רוצה בה רק כינס עצמו לשלם כל החוב שהתנה עמו בעדה אבל וזלת זה שלא יאמין המלוה ללוה שום האמת אי אפשר ונמנע היא לרעתי למצא היתר למשא ומתן בריוח נראה לי ונחזור לדברינו והו' שמותר לעשות התנאי אפסא כגון שמלוה לו מנה שתעסק בהם הלוה לזמן על אחריותו תחלה וכשעלה כך וכד או אפילו לא יעלה כלום או אפילו יתר או יפסיד ויחייב בכלית הזמן התעסק עוד עם המעות אה"כ וזן מונבל לריוח המלוה ובלבד שיתן לו מעט בשכרו כדי שלא יהא מדרבנן הקילו בכ"ה' וגם צריך שיאמין המלוה ללוה אם ריחית או לא ירוח ומה שיריחה ללא עשה עמו כך קצוב להרווח בתוך אותו הזמן ולפסול כל העדים אם לא פלוגי זפלגי כמו שהורה המורה דהוה וראי ריבית ג'ל :

שכן הוא דרך להחנות את המלמד בנו תורה ואינו מהנהו בשביל הלוואת המעות שהרי מתחלה לא קצן עמו כן אדרבה היא עישה עמו טובה שילמדו עם בנו : זה שאינו לוח המעות אלא בשביל להנהיג את המלוה כגון ראובן שהיה לו הלוואה והוא אין צריך לה לכנותה ואין רצונו לבנותה עכשיו ואומ' לו לשמעון בנה לו חורבתי שהיא שלי ודור בה וחשוב כל הוצאתך והעליתו לחשבון עלי וכשתתכנס ממני אחזרים לך ולא אקח ממך שניות הרי זה מותר ולא דמי להלויני ודור בהצרי חנם כיון שמעולם לא באו המעות ליד ראובן בתורת הלוואה להוציאם לטובתו רק תחלת הוצאתם היא לטובת שמעון להיות לו בית לדור בתוכו והיתר גמור הוא דשמעון בשלו ולטובת עצמו הוא מורה :

קסו באיזה אופן מותר להלות מעות בתנאי שיתעסק בו לריוח ובי סעיף אחד :

א מלוה אדם לחבירו מנה על תנאי שיתעסק לו לריוח המלוה עד שיהא שני מנים וכל הזמן ההוא יהיה באחריות המלוה ולכשירוי שני מנים יחזרו שני המנים למלוה לקרן ומשם ואיך יתעסק בו עוד הלוה לטובתו שיהיה כל הריוח של הלוה והיו או המעות באחריותו ובלבד שיתן לו המלוה שכר עמלו עד שיהיו שני מנים שלא יהיה ריבית מוקדמת ואם התנה עמו שכרו בתחילה אפי' בכל שהוא שיתן לו שכר עמלו סגי אבל אם לא התנה עמו כן מתחילה לא סגי בכל שהיא רק צריך ליתן לו שכר בפועל בכל בכל יום ויום כמו שיתבאר בסימן קע"ו ב"ה כן הוא מסק' הפוסקים וראיתי אחד מן המורים שלמד המלויים לעשו' כן רוצה למצוא תחבולה שיהא המלוה כפוח שירוח הלוה בבירור עד שיעלה הריוח לשני מנים בזמן מועט וקצוב שקצב לי המלוה להיות המעות באחריות וסדר ותי'ן לכתוב בשטר על זה הדרך שכשהתנה שיתעסק הלוה במעות לריוח המלוה ובאחריותו עד שיהיו שני מנים ינבילו לי זמן ללוה לאיתו ריוח ויאמרו בתוך זה הזמן כגון בדרש או בשנים תרווח כך קצוב עד שני מנים ואחר כך יהיו בירך על אחריותך עד כלות חצי שנה או שנה ואחר כך תשלם לי הקרן עם הריוח הראשון והיו ס"ה שני מנים ואחר כך צוה להתנות בתוך השטר צד החית' של בעל תרומת הרשן כסימן ש"ב ע"ש ואמר שבתוך השנים הרשים הראשונים שהם באחריות המלוה ועל הריוח שלו לא יהיה שום אדם נאמן לומר שהפסיד הלוה או שלא הריח כ"כ רק פלוגי זפלגי כגון הרב והש"ן שיעירו שירודע הם שחפסדי ושלא הרווח בו וכל זמן שלא יהיו לו עדים כאילו יכול המלוה לומר אני יודע שלא הפסדת ושחריות כל הסך וצריך אתה לשלם לי כך בכלות השנה הקרן וגם הריוח שקצבת לי והיו שני מנים עד כאן התחבולה שהמציא המורה ועתה ראה טעות הגדול מה המורה שכא להתיר ריבית גמור כי טעותי מפרסמת שאין זה דומה כלל לתק' הגאון בעל תרומות הרשן ז"ל שהיא ז"ל לא המציא תקנה זו והיקל קצת רק כדי לתת מחיה לבני ברי' שאינם בקיאי' במשא ובמתן כדי שיהיו לפחות בטוחים על הקרן שלהם ואמר מאחר דמכל מקו' יש בזה קצת אחריות הפסד על המלוה דשמא יורדן שאתן שנים הראשונים שביררו ידעו בהפסד ויהיה ההפסד על המלוה וה"ל בצד מה קרוב להפסד ולשכר שזה הוא דבר שאינו נמנע דאדריב' דבר מצוי הוא ההפסד ברוב פעמים מילתא דעבירא לגלויי הוא ועוד שיש בזה טעות מחילה כמו שיתבאר בסמך בע"ה אבל לעשות בזה בטחון על הריבית הלילה ח"ילה שיעלה על לב הגאון להתירו דוראי דבר זה נמנע הוא שיהיו עדים מצויים על זה שאין דרך בני אדם לודע בריוח של חבירו במשאו ובמתנו ועוד כאן אין שייך טענת מחילה כמו שיתבאר גם כן בסמך בע"ה ואם היה זה עולה על הרעת שאיפשר לעשות בטחון על הריבית היו הם הכמים ח'ו יתר ממשה רבינו ע"ה וותרו חלילה ודאי לא היתה התורה אוסרת את הריבית אם היה אפשר לתקן למצא בו היתר נקל כזה שהם עושים עצמם לנביאים בתחילת ההל' אה שאמרו ברור לנו שתרווח ולא וכך בתוך אלו השנים הרשים הראשונים המוגבלים למלוה ולבד בתנאי מעכשיו שתשלם לי סך קצוב כזה לזמן כך דאם לא כן בכלות אותו הזמן שקצב אם יאמר הלוה לא הרווחתי ולא יהיה לי עדות וכי ויכל המלוה לומר כרי לי שתיצית כך וכך וכך כך וכך יש לי בירך דבשלום תקנת הגאון בעל תרומת הרשן ז"ל שהיא אינה אלא על הקרן שהלוה לו כשיגיע הזמן אם יאמר הלוה הפסדתי מן הקרן יאמר המלוה כרי י' שסך כך וכך יש לי בירך ואת' כבר הפסדתי פסלת עצמך שלא תהא נאמן אפי' בשבועה שהפסדת וגם פסלת כל העול' מהיות עדים על כך הוין מפלוגי זפלגי לכן או הביא לי אותם העדים או תן לי מעותי שאני טוען כרי שהם לי בירך ואפסא תמצא לומר שמתת הוא כמו שתאמר שהפסדת כבר מחלת לי ההפסד והבטחתי לתת לי מעותי הנפסדים בדרך מתנה אם לא יהיו לך עדים פלוגי זפלוגי על ההפסד ומתנה כו' לא מציו שאסרה התורה אבל על הריבית אך יעלה על לב שום בר דעת שיטען המלוה כן שאף אם הלוה פסל את עצמו משבועה על זה וגם

קסח וקס"א כמה דינים ריבית הנעשים באמצעות ובי כו' סעיפים :

א ישראל שלוח מעות מגוי בריוח ובקוש להחזירם לו ומצאו ישראל חבירו ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעל' הרי זה פשיטא דאסור דהא הישראל באחריות והמעות הללו שלו הם ומשלחו ילוחו בריוח ריבית קצוצה היא אלא אפילו אומר הישראל השני תנם לי ואני אעלה לגוי כדרך שאתה מעלת לו

לו אסור ואפי' בתב ישראל שני שטר בשמו לגוי ונתן משכנות וגם הריבית לגוי הרי זה אסור וריבית קצוצה היא וכל מה שנתן לגוי חוזר ומצויה מישראל ראשון שבשלידותו הוא נתן לגוי מה שנתן ודומה למי שאמר להכירו אני אלוה לך על מנת שתתן הריבית לגוי שהוא אסור וריבית קצוצה היא כמו שיתבאר בסמוך לא מבעיא אם המלוה שהוא ישראל הראשון חייב המעות לגוי וישראל השני הלוה נותנם לגוי בשכילו כי הכא דאסור דהא הוא פוטר אותו מן הריבית מן הגוי והרי הוא כאילו נותנו לו הריבית והוא הדין אם הישראל הראשון היה חייב מעות לגוי בלא ריבית שיש לו דין זה כיון שבשעת שנותן לזה המעות היו אחריות המעות עורבם עליו נגד הגוי והוי לגמרי כאילו לו מעותיו אלא אפילו אין המלוה חייב לגוי כלום כיון דבשכר ההלוואה נותן לגוי הריבית על פי המלוה הוי ריבית קצוצה וכשחייב לו נמי אפי' העמידו אצל הגוי ואמר לו הגוי תנם לישראל זה והפטר ממני ואני אתנה עמו שיתן לי קרן וריבית הרי זה אסור שכיון שמקבל זה המעות מיד ישראל חבירו נראה כנותן הריבית בשליחותו :

ב אבל אם קבל הגוי המעות מיד הישראל הראשון ונתן לשני מותר אפילו לא פירש בפירש שפטר הראשון דמיסתמא אמרינן שפטרנו ונתחייב לו השני ומותר אפילו אם נתן הריבית ליד ישראל הראשון שבשכילו הגוי הוא מקבל אותם ודומה לגוי שמלוה לישראל בריבית ע"מ שיתן הריבית לישראל דשרי :

ג וכן אם העמידו אצל הגוי ואמר הגוי לישראל ראשון הניחם ע"ג קרקע וכן עשה ונסתלק ואח"כ לקחם השני משם מותר שדראשון נפטר לגמרי מן הגוי בהניחם על גבי קרקע בציוויו ומשם ואילך המעו' עומדים באחריות הגוי ומותר הישראל הראשון גם כן לקבל הריבית וליתנו לגוי שבשכילו הגוי הוא מקבלו כרעילי כן אסורים אם אומר הגוי ליתנם לישראל השני דרך פקדון ואחר כך יהיו בירו בתורת הלוואה דשרי והואיל ולא באו מיד ישראל ראשון ליד ישראל שני בתורת הלוואה לא מיהו כריבית ואם הישראל השני לא עשה שום תנאי והלוואה עם הישראל הראשון רק עם הגוי וא"ל הגוי לישראל שני לך וקבל אותם מישראל ראשון הרי זה מותר שאין הישראל הראשון רק בשלוחו של גוי ואפילו נותן הישראל השני הריבית לישראל הראשון שרי ג"כ :

ד וגוי שלוה מעות מישראל בריבית וביקש להחזירם לו ומצאו ישראל ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו ומצאו מותר ואפילו א"ל אני אעלה לו כדרך שאתה מעלה לו מותר ששרי המעות עורבם באחריות הגוי ובשכילו הגוי הוא נותנו לו ואם העמידו אצל הישראל ואמר הישראל הראשון לגוי ליתנם לשני אעפ"י שנותן הגוי המעות מידו ליד ישראל השני והוא עורבו הלוה לגבי ישראל הראשון אפילו הכי אסור דהואיל ומדעת הישראל נתן הוה ליה כשלוחו של ישראל ואסור אעפ"י דאין שליחות לגוי דאמרינן מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית לגבי ריב' ההמירו ושי מקילין ומתיינין בכגון זה שהגוי נותן המעות מידו לישראל השני מטעם דאין שליחות לגוי מ"מ יש להחמיר ובמקום שנהגו להקל אין מוחין בידם .

ה וכו"ש גוי שמלוה מעותיו לישראל בריבית על מנת שיתן הריבית לישראל אחר פשיטא שמותר ולא אמרינן הגוי שלוחו של ישראל הוא :

ו גוי שלוח מישראל בריבית והלך מיד והלוה אותו לישראל אחר בריבית אסור לישראל הראשון לקבל הריבית מן הגוי דנראה כהערימ' ריבית כאילו הלוה לו הישראל הראשון לגוי כרי שבשליחותו ילך ויהוה אותם לישראל שני אף ע"ג שאין שליחות לגוי הא אמרינן לעיל דלחומרא אמרינן יש שליחות לגוי ולא דמי למה שאמרנו בסמוך גוי שלוח מעות מישראל בריבית ובקש להחזירו כו' שמו' דהתם נראה לכל שהגוי לצורכו הלוה אותם שהרי רצה להחזיר אחר שעשה בהם מה שהיו צריך ויודעים דלאו כשליחות הישראל הראשון הוא נתנם לישראל השני אבל הכא נראה שהגוי מעולם לא לצרכו לזה אלא להערימה זו אעפ"י שהמלוה הראשון לא היה דעתו לכך אסור משום הערמת ריבית דהוי כהעמירו אצל הישראל כו' :

ז ישראל שאמר לגוי לזה לי מעות מישראל בריבית כשטר שתתן לו עלוך או באשראי ומא דיהבת ליה קרנא ורווחא עלי הוה והמלוה לא ידע שבשכילו ישראל לקח אותה ולבסוף נודע הלוה ודאי עבד אסורא דהא אמרינן דק"ל יש שליחות לגוי לחומרא והמלוה תרבו בו הדעת' יש אסור לקבל הריבית ויש מתיר ונ"ל שדינו חלוק אם יש לו שטר על הגוי יכול לטופו לשלם לו קרן וריבית דהא על כל פנים אינו אלא אבן ריבית ושטר העומד לגבות ככנוי דמי ואמרינן כל סליקי בלא זיוי אפוקי הוא ולא דמי להא דאמרינן לעיל גבי דר בחצירו דק"ל דנמנין ליה שאני התם דמי' מש' לו עסק עם הישראל והוי במקבל ממנו אבן ריבית לבתחילה אם לא ינבד לו אבל הכא שעסקו עם הגוי יכול לקבלו ממנו והואיל ובתחלה לא ידע ואף על גב שהגוי יחזור על הישראל יש לסמוך אתר קולא דאיכא למ"ד אין שליחות לגוי ויש מקומות שנהגו כן וגם אין זה ריבית הבא מיד לזה ליד מלוה שהתירו רש"י לפי דברי קצת אפי' בשליח ישראל ואף ע"ג דכבר כתבנו שאינה הלכה הכא

רשליח הוא גוי ואין כאן לא משום לפני עור לא תתן וגו' ולא משום דברי הרב ודברי התלמוד דברי מי שומעין ואפשר לומר שזה לכ"ע מותר אפילו יש שליחות לגוי יש לצרף טעמי דתרי קולי כיון דלא סתרי אהדרי ולסמוך עליהם ואף ע"ג שכל אחד בפני עצמו אינה אילובא דהילכתא יש לצרפם יחד וכל שכן הכא שיש עור טעם שלישי להותר שהמלוה לא ידע ובהיתר עבד ואם הלוהו באשראי בעלמא והאמין לגוי בזה נראה לי דיש להחמיר למלוה אפילו למ"ד אין שליחות לגוי שלא לקבל הריבית לבתחילה כיון שהמלוה תובע לגוי והגוי את ישראל מיהו כמאן דשקיל מנייה הריבית ואם עבר וקבלו אין צריך להחזירו כן נ"ל בהכרעה דרך מוצעא וקרוב לדין :

ח ישראל שאמר לגוי לזה לי בריבית מן הגוי והלך הגוי ולו' מישראל בריבית הרי זה מותר לקבל הריבית ממנו שכיון ששנה בשליחותיה הרי אינו שלי' הישראל אלא לנפשי' לזה וחייב לשלם הריבית לישראל המלוה אע"ג שחוזר ויגבנו מן הישראל המשלח אין בכך כלום שהרי אינו שלוחו אלא הוא בעצמו הלוהו משלי בריבית שהמעות שהלוה הוא הוא קנאם לעצמו והואיל ושנה בשליחותיה :

ט וכל זה בישראל ששלח את הגוי ללוות בריבית בלא משכון אבל ישראל שנתן משכון ביד גוי ללוות עליו בריבית מישראל והלוה עליו מישראל ולא ידע שהוא של ישראל אף ע"פ שבשעת פריית המשכון בא הישראל ואמר שלי הוא המשכון אין צריך המלוה להאמינו ואפי' אם יביא עדים שהוא שלו ויכול המלוה לומר אותם המעות שנתתי לו לגוי עכבן הגוי לעצמו והמעות שהלוה לך הוי משלו ולפי טעם זה אם המלוה יודע מתחלה שהמשכון הוא של ישראל אסור להלוות עליו ואף אם הוא מסופ' אם הוא של ישראל או לא כגון שהוא מלבוש או דבר שאין הגוי רגילין בו מכושר הדבר להלוות עליו בריבית או ליקח ריבית כגון זה ויש מקילין עור ואמרים אפי' יודע שהוא של ישראל מותר לו ליקח הריבית אפי' הלך הגוי למרחקים ובא הישראל לפדותו יכול הישראל המלוה ליקח ממנו הקרן והריבית שיכול לומר לו מסתמא לא שבקת התירא ואכילת אסור' כי מוחזק אתה בעיני לאיש ירא אלקים שהרי גם הלוה מוזהר על הריבית ובוודאי אקניית המשכון גיהילה לגוי וגוי קנייה במשיכה והרי המעות הראשונות הוי של הגוי בעצמו וכל מה שאתה נותן לי בשכילו הגוי אתה נותן לי וכל זה אפילו לפי דעת המחמיר ואומר דק"ל יש שליחות לגוי לחומרא אלא שעל זה אמרו מיהו משום הרחק מן הביעור יש לכל אדם ליהדר מזה אפי' בלא ידיע' וכי' לבעל נפש אבל לדעת האומר שאין שליחות לגוי אפי' לחומרא אמרו שמותר בכל ענין לקחת הריבית ואמרו עור שמותר אפי' לבתחילה לתת משכון ביד גוי ואפי' לעבדו ושפחתו ומקניהו לו כדי להשכינו אצל ישראל אחר אפילו הם ספרו ומלוה מכיין ומותר למלוה לחזור ולהשאילם או להפקיד' ביד ישראל הלוה ולהחזירם לו לכשירצה או אפילו ימכרם ויתן לו הקרן והריבית והואיל ויד גוי באמצע ואפי' אם הלך הגוי לדרבו וישראל פודה המשכון שרי וכבר אמרנו שאין למוחות ביד הנוהגים היתר . ואמרו עוד והואיל ואין שליחות לגוי אם ירצה המלוה שלא ליתן המשכון לפדות לישראל הלוה בידו כי אין לו עסק רק עם הגוי וישראל היה ששלחו לא בעל דברי' ידיה הוא לפיכך אי פיקח הוא המלו' יוהר בתחלה שלא ליהוה על המשכון בכדי שוויו אלא יהא שוה יותר בכדי הקרן והריבית כרי שלא יצטרך להיות לו שום עסק עם הישראל הלוה אם ירצה וגם אם אבד המשכון אין לו דין ודברים עם המלוה :

י ישראל שהיה חייב לגוי ומשכן הגוי את הישראל ולקח ממנו משכון בשכילו חובו וחזר הגוי ומשכן אותו המשכון אצל ישראל בריבית אם הישראל הממושכן עצמו פודה מיד הישראל המלוה הוה אסור ליקח ממנו הריבית' שהרי המשכון הוא שלו ולא הקנה לגוי מעולם כיון שבעל ברחו משכנו והוי כאלו לוקח הריבית ממנו בשכילו עצמו אבל אם הגוי עצמו פודהו אע"פ שוראי הישראל יתן לו הריבית מותר לקחתו מיד הגוי ואם אחריות החוב והריבית' אינו על המשכון לכד' אלא גם הגוי שיעבד עצמו על זה וקבלו עליו מותר ליקח הריבית אפי' מישראל זה שאינו נותן לו אלא בשליחותו של הגוי וכן אם הישראל הממושכן לא ידע שהגוי הממושכן רוצה למשכנו ביד ישראל הרי וודאי היתה דעת הישראל להקנותו לגוי וזה המלוה לא הלוה לגוי ומותר ליקח הקרן והריבית מיד ישראל הממושכן :

יא ישראל שהלוה לגוי בריבית על משכן ואחר כך אמר ליה הגוי תן המשכון לראובן והוא ימכרנו ויתן לך מעותיך וכן עשה נתן המשכון לראובן למוכרו וראובן עיכב המעות בידו אחר מכירת המשכון והמלוה תובע ריבית עד זמן שיביא המעות לידו והגוי אינו רוצה ליתן יותר מעד שעת המכירה בענין שיכופ הגוי את ראובן ליתן המותר משלו יכול המלוה ליטול כל הריבית מהגוי שכיון שהגוי היה בשעת הלוואה המעות אין למלוה עסק עם ראובן כלום ולמה לא יטול המלוה הריבית מן הגוי ואם הגוי יכופ את ראובן לפרוע הריבית בשכילו שיעכב לו המעות מאי נפקא לה מנייה למלוה בזה הוא אין לו עסק עם ראובן כלל :

יב ישראל

יב ישראל שהשאל משכון לגוי ללוות עליו בריבית לעצמו ומשכנו הגוי אצל ישראל מותר לישראל להלוות עליו לגוי בריבית ואפי' אם הדך לו הגוי ופורע הישראל בעל המשכון קרן וריבית מותר ולא אמרינן כיון שאין המשכון הזה אלא שאול ביד גוי ה'ל כאילו הגוה ישראל המלוה לישראל בעל המשכון בעל המשכון וחזר ישראל זה והלוה המעות לגוי וה'ל הריבית כאלו בא מיד ישראל בעל המשכון מיד ישראל המלוה דהא אקנייה לגוי וקנייה במשיכה ואין זה פורע אלא בשביל הגוי ואם הגוי אלם שאילו היה בא הוא בעצמו לפדותו היו צריכין לתת לו המשכון בלא ה'ל כאילו המשכון בלא ריבית דהוי כגוף שהשכון הגילה או מברה שצריכין להחזירה לנגול כמו שקאמ' ואם אין הגוי אלם כל כך שהיו צריכין לתת לו המשכון בלא ריבית אבל כהא מדהא אלם הוא שאין בעל המשכון יוכל לכופו שיפדה את המשכון ויחזירו לו צריכין ישראל המלו' ג'כ לתת המשכון לפדור לישראל בעל המשכון ולא יוכל למר לו לאו בעל דברים ידי את דלא עריף האי ג'כ גם כן מגולן דעלמא אבל צריך לתת לו הקרן והריבית שיכול למר המלוה גבי ריבך הוא גולן ולא גבי ידי שלי היה צריך ליתן לו הגוי הקרן והריבית אבל אם אינו אלם כלל ויכול בעל המשכון לכופו שיפדה את המשכון שלו וכא הישראל בעל המשכון עצמו ורצה לפדותו יכול המלוה למר לו לאו בעל דברים ידי את ואין לו עסק עמך ואין צריך ליתנו לו אם ירצה וכ' ש שאם ירצה לתת לו שיכול לקחת ממנו את הקרן ואת הריבית שאין זה פרעו אלא בשביל הגוי דהא אקנייה משכנו לגוי כשהשאלו לו וכשהשאלו לישראל כליו לגוי להשיכו לישראל בריבית יתנהו לירו שיקגרו במשיכה אבל לזכות לו על ידי אחר לא סני דאין קנין זכוי' לגוי אלא במשיכה כמו שיתבאר בע"ה בלבוש עיר שושן :

ג' גוי שאומר לישראל לזה לי מעו' מישראל בריבית והבא לי המעות ואני אתן לך את משכנו מותר המלוה ליקח הריבית מיד ישראל השליח ולא משום דאמרין דהישראל השליח הוא שכוון של גוי דהא דלכ' אין שליחות לגוי לקולא אלא אמרי' שהישראל השליח נעשה עלותו של המלוה להביא לו המעות לגוי ולהביא לו המשכון אחר כך ואפילו אם פראו שליח אחר כך במעותיו ונתן למלוה קרן וריבית מותר שלא אסרה תורה אלא ריבית הבא מיד לזה ליד מלוה וזה לאו לזה הוא אלא שליח בעלמא וקנה המלוה המשכון של הגוי במעו' שהלוה עליו והוי כאלו מוכרו עתה לזה הישראל שפדאו צריך שיאמר לו דגלוה לשליח אתה תהיה שליח להביא לי המשכון מיד הגוי באחריותי ולהוליד לו המעו' ג'כ ש'ל אחריותי כדי שלא יהא שום אחריות על ישראל השליח שאם היה שום אחריות על ישראל השליח היה כאילו הוא הלוה היה אסור אחר כך ליקח ריבית ממנו ואם נתן הגוי המשכון לישראל המלוה קודם ששילח את זה אחר המעות או שהביא השליח המשכון עמו למלוה ללוות לו עליו לגוי אף ע"פ שהיו אחריות המשכון על ישראל השליח נגד הגוי עד שיביא לו המעות מותר רק שיהיה אחריות הבאת המעות ליד הגוי על ישראל המלוה נגד השליח וכן בשעת פדויה צריך שיאמר לו תהא שליח להביא לי מעותי מן הגוי והיו באחריותי מיד כשיצאו מיד הגוי וכן תהיה שליח להחזיר לו המשכון על אחריותי ואם אינו מאמיני יאמר כך בלבו ואין צורך להודיעו או יתנה עמו שלא יהא נאמן למר נאנס או נאבד אלא בעדים ואם עשה כן ובשעת פדויה אומר השליח לא אמרתי לך אמת תחילה אלא שלי הוא המשכון יאמר המלוה איני מאמינך אלא לדברך דלא שוננים אני מאמין שאיני רוצה להחזיק ברשע שאתה נתעברו על לאו דלא תשיך כי אין אתה חשוד בעניי בן אבל מ"מ אני חושש לדברך ואיני רוצה לקבל ממך המעות וכשיבא הגוי ותן לי המעות אתן לו משכנו ואפילו אם ירצה לישבע על גוי אין צריך להאמינו ואפילו עדים מעידים שהוא של ישראל לא מהני כיון שהורה תחלה שאינו שלו והוראת בעל רין במאה עדים רמי ואם הוא כופר שלא אפר כן מתחלה ישבע ויפטור ולא יחזור לו המשכון לעולם עד שיבא הגוי ויפדנו ואם לא יבא הגוי ימכרנו והוא שלו אפי' שיה רכבה מיהו אם נודע הדבר בבירור שכן הוא האמת שהמשכון הוא של ישראל עד שלב המלוה גם כן מאמינו אסור לקבל ממנו הריבית והלוה שהערי' ועשה כן הרי הוא נקרא רשע גמור ועבר על כמה לאוין לא תשימון ולא תשיך כו' ולפני עור כו' :

יב המלוה למוכרו והשליח אומר אל תמכרו כי הגוי אלם אין המלוה צריך לחוש לדבריו כי אין למלוה עם הגוי כלום כמו שאמרנו למעלה שמתחילה היו אחריות המשכון לגוי על ישראל השליח ועכשיו אע"פ שהמלוה הלוה עליו לא קבל אחריות נגד הגוי כלום ואם השליח ירא ממנו יציל עצמו ויפדה המשכון או יסוף משכון למלוה כדי שלא יפסיד בדמנתה : וג'ל דווקא כבה"ג שהביא השליח המשכון עמו בשעת ההלוואה וכדאמרן אבל אם לא הביא המשכון עמו בשעת ההלוואה אלא ששלחו הגוי להביא מעות ואחר כך יתן לו משכנו דאז לא היו אחריות המשכון מעולם על השליח רק השליח היה שלוחו ש' ישראל כמו שכתבנו לעיל ריש סעיף י"ג יכול השליח לומר אל תפטרנו פן תוקפי כי הגוי אלם כו' ואם מכרו וכא השליח ליד היק מה חייב המלוה לפדותו ג'ל מן ישראל שאמר לחבירו טול מעות הללו והלוה אותם לגוי בריבית אם אחריות המעות על השליח בהולכה או בהובאה אסור למלוה ליקח הריבית מיד השליח או מיד שלוחו של שליח ואפי' עד מאה דכיון שקבל עליו השליח אחריות המעות בהיא' הגאה שקבל עליו אחריות יתר מדינו היה הרשות בידו להוציאם לצורכו ואם כן היה ליה כאילו הלוה לו בריבית ואם אין האחריות עליו אלא כשאר שלוחים אם שומר הגם שומר חנם אם שומר שכר שומר שכר אינו נקרא ליה אלא נפקד ומותר ליקח ממנו הריבית ישראל שלה מחבירו לצורך הגוי וקצב עם הגוי על הריבית ביוקר ועם ישראל המלוה קצב בפחות וזה הלוה כמה שקצב עם הגוי יותר ממה שקצב עם הישראל המלוה וכשבא הגוי לפדות המשכון ונתן כל הריבית חייב המלוה להחזיר הערבון במה שקצב עמו והמותר וזה המרטר בפרסודותו מן הגוי אבל אם קצב עם המלוה ביוקר והגוי אלם ואינו רוצה לפדות כל הריבית לא יפרע הלוה מכיסו שהרי על דעת גוי הלוחז ש' יתחייב הישראל הזה ליה ריבית קצצה כאילו ליה ישראל זה מישראל הישראל הזה הוא והגוי לגוי בריבית וזה אסור גמור הוא לפיכך אסור להנות מתחלה עם השליח שיחייב הוא בקרן וריבית שהרי הוא אינו הלוה ואם היה מתנה הוה הוא הלוה כאלו הלוה בריבית ומהא' טעמא ג'כ שאין למלוה עסק אלא עם הגוי אם בא הישראל השליח לפדותו לו לעצמו ממעותיו אע"פ שישראל מותר ליקח ממנו קרן וריבית כמו שכתבנו למעלה היינו דווקא אם יעשה זה המלוה מרצונו אבל מכל מקום זה הוא רמאות מן השליח שזה לא הלוהו מתחלה אלא ע"מ שיהא המשכון בידו עד שיפדוה הגוי ואם היה רוצה המלוה שיפדוה השליח לא היה יכול לכופו ממעט זה כמו שיתבאר בסוף ס' זה לפני' ג'כ אם ירצה המלוה שלא ליתנו לפדותו לזה השליח עד שיבא הגוי הרשות בידו :

ז' ישראל שאומר לחבירו לזה לי מעות מהגוי אם נתן לו משכון ללוות עליו מהגוי מותר שהגוי סומך על משכנו ומותר לשליח ליקח הריבית וליתנו לגוי לפי שהוא שלוחו של ישראל וכל מה שלקח ונתן אינו עושה אלא בשליחתו של זה ואינו לא לזה ולא ערב ואם לא נתן לו משכון אסור שהגוי אין לו עסק אלא עם הישראל שהלוה לו והוא חזר ומלוה לישראל ששלחו ומקבל ממנו ריבית ואם אמר לחבירו לזה לי מעות מהגוי על שמי מותר והוא שיאמינו הגוי ואינו סומך אלא על הלוה עצמו ויקבל עליו שאין לו שום תביעה על השליח לא משום לזה ולא משום ערב ולא עוד אלא אפילו כשנתן לו משכון צריך שיקבל הגוי כל אחריותו על המשכון ולא יהיה לו שום תביעה על השליח ובלאו הכי אסור שא"כ הוה ליה השליח כהלוה מן הגוי וחזר והלוה לישראל בריבית וכשקבל עליו הגוי כל האחריות בין במשכון בין בלא משכון אז מותר אפילו שליח זה לקחת הריבית מיד הישראל הלוה ולהביא לגוי שאינו אלא שליח בעלמא : ודין ערב יתבאר בס' שאחר זה ע"ה י"א שמותר למנהיג הקהל ללוות מאים בריבית לצורך הקהל אע"פ שאינם נותנים משכונות ואין אחריות דגוי אלא עליה' והרי דם לווים מן הגוים וחוזרים ומלווים בריבית לקהל שרי דהו כפאטרופוס של יתום שהתירו כבה"ג אם דם עושין כן לטובת היתומים וכן נהגו אע"פ שאין כאן כל כך היתר ברור שהרי הם עוברי' על לא תשיך נגד הקהל והקהל עוברים לא תשיך נגדם כי מה להם לקהל שהם נותנים ריבית לגוים אלא שנהגו כן אבל מ"מ אסור אח"כ ליקח מקצת הפרעון ממקצת הקהל שילוו לצורך הקהל במקום אחר ולנכות להם אח"כ כיוון גביית חוב זה ערך הריבית ממה שהלוו כאן כי זאת הריבית עולה על האחרים והווי לזה כאלו זה זה מזה בריבית קצצה' לצורך האחרים :

יח משכונות של גוי ביד ישראל והביא לישראל חבירו שילוח לו עליו ולכשיבא הגוי לפדותו שיקח הוא הריבית' שיעלה עליו עד אותו היום והשני יקח הריבית שיעלה עליו מאותו היום והיא' מותר ובלבד שיאמר לו הריני מוכר לך כל כח זכותי ושיעבור שיש לי על משכון זה ואין לי עסק עמך ולא לך עמו שאם לא ייחד כן ישא' המשכון בכח המלוה הראשון והשני הוא מלוה מעותיו לראשון בריבית מהיום והלאה אבל כבה"ג הוי מכר ואין כאן ריבית ומטעם זה שרוא כמוכרו לו ג'ל שמותר לישראל לרשעין משכון של גוי אצל ישראל אחר אפילו ביותר ממה שהוא ממושכן אצל הריבית

ק' והא דאמרין ואפי' אם ירצה לישבע על זה אין צריך להאמינו היינו משום שהמלוה הוא תפוס במשכון ואין נשבע להוציא אבל ישראל הנותן מעות לחבירו להלוותם לגוים על משכונות בריבית אח"כ אסור מקבל המעות לא הלוותם לגוים אבל לקחתם לצורך עצמי נאמן לומר שלצורך עצמו לקחם ואם חשדו שהוא משקר יחרימם עליו שדבריו כן הוא ואם סתען המלוה ברי שהוא יודע שהלוה אותם לגוי בריבית ישבע המקבל שכונת היסמ' שלא הלוה אותם בריבית רק לקחם לצרכו ומחזיר לו הקרן מ"מ העושה כן נקרא רשע :

ישראל שלה מישראל בריבית לצורך גוי על משכנו של גוי לזמן והביא המשכון עמו בשעת ההלוואה ואחר זמן רוצה

והריבית לא יהיה יותר רקמה שהגוי נותן לו ולא אמרינן דה"ל כמו שקצב עמו הגוי ביוקר והישראל ילוננו בזול וכה שנותן לו הראשון לשני יותר ממה שיגיע בערך ריבית של הישראל על מה שהלוה הוא לגוי הוא ריבית על מה שהלוה לעצמו אלא אמרינן מכר כל המשכון לשני והשני נוטל כל הריבית מהגוי ומה שהלוה לוה יותר הלוה לו בתנן בלא ריבית ג"ל : ואם לאחר זמן רצה השני לחזור ולקבל מהראשון קרן וריבית ולהחזיר לו משכנו אף ע"פ שאין הגוי פודרו עדיין מותר מפני שהוא כאלו חוזר ומכרו לו וי"א שאפי' לא אמר לו כן שימכרנו לו בפ"י אלא משכנו אצלו כתב רק שא"ל משכון זה עומד אצלי מהגוי כך וכך תלו' לי עליו כך וכך תקבל הריבית מהיום והלאה שרי דודאי נתכוו להחזיר וכאמר ליה דמי ואם בא הראשון לפדות המשכון ואין השני רוצה להחזירו לו הרשות בידו דהא מכרו לו דכאלו מכרו לו בהדיא דמי דהא כאלו הכי הוה עבדי איסורא ובדאי דהתיירא כוונן ואין צריך ליתרו לו עד שיבא הגוי לפדותו ואם התנו בתחלה שיהיו צריכים לו כשיבא לפדותו הכל לפי תנאם שגם בכפר יוכל להחזיר כך והמנהג עכשיו להחזיר לפדותו אע"פ שלא התנו דנהיגין אפי' לא התנו כאלו התנו דמאי : ומתד ללוה לקצוב עם ישראל השני בפחות ממה שנותן לו הגוי דעל גנת כן מוכרו לו וכן יכול לומר לו : י אקח חלק מן הריבית שיבא עוד מן הגוי בכל שבוע להבא ולא גרע הוא מן הכסופר שיכול לתנות כך בשכרו גם אם יתרוצו הראשון כשומר ונפקד שלא ליקח המלוה השני המעבין לירו רק יתרוצו ביד המלוה הראשון שהלוה לגוי עליו שרי אבל צריך שיקנהו לו ושהיה המשכון מכאן ואילך באחריות המלוה השני שהרי הוא שרו ולקחו ממנו בתורת מקח וכיד הראשון היא בתורת פקדון : ומיהו אם התנו זה עם זה שהמלוה הראשון שהלוה עליו לגוי יתחייב באחריות הרשות בידם שהיא אינו כלה נגד המלוה השני אלא כשומר ונפקד וק"ל דמתנה ש"ח להיות כשואל וי"א דאפי' להקנות המלוה הראשון למלו' השני את המשכון אינו צריך אלא מיד שהמלו' השני נותן מעות ההלוואה למלוה הראשון כיד קניי' לו המשכון בכל מקום שהוא דק"ל דבר תורה מעות קנות ואע"ג דהדרבנן בעי משיכה מ"מ כה"ג שאינו אלא לתיקון האיסור ולא לקניין המצוי אקמינן אדאורייתא ועוד שלא תקנו משיכ' אלא בדבר המצוי כמו שיתבאר בע"ה בכבוש ע"ש ס' קצ"ט וזה דבר שאינו מצוי הוא מיהו טוב שיקנהו לו ע"י אחר לרווח' דמילתא ונאמן הלוה שהוא המלוה הראשון לומר למלוה השני שיש לו משכנתו הגוים והיא מקנה אותם לו כדי שיקוהו ואין צריך להביא ראיה על דבריו ויכול המלוה השני להלוות לו ועל פני דהחוקים אינשי ברשיעי לא מחזקינן שהרי גם הלוה מוחזר שלא ליתן ריבית אם לא שאינו מוחזק בכך שאו רדאי משקר כך פשט המנהג ברבים אילו ואין למחות ביד העושה' כן דנו להו דיני ניהור וכל זה לא מייירי אלא כשהשכין הגוי המשכון אצל המלוה הראשון בריבית קצוב הכל שבוע ושבוע כנהוג ולא זקף לו הקרן עם הריבית אבל אם זקף המלוה הראשון עם הגוי הקרן עם הריבית ביחד כגון שהשכין אצלו לזמן קצוב וחשב עמו הריבית שיעלה עד אותו הזמן ונתחייב לו סתם סך קצוב כך וכך חויי הכל כאילו הוא קרן של ישראל הראשון בין שהלוה לגוי על המשכון בין שהלו' לו בלא משכון ואסור ללוות ע"י מישראל לבירו כדי שיעלה לו הריבית מהיום והלאה כ"ו היות ההלוואה על המשכון אצלו שזה הוי כאלו נותן הריבית מכיסו שבקופה הראשונה שיש לו אצל הגוי נעשית הכל קרן שלו : אך יכול לומר לו סתם בלי שום תנאי בזול בפחות ממה שיש לו עליו ויאמין לחבירו שכשיחזור וירצה לקנותו ממנו יחזור ומכרנו לו כמעט יותר ממה שמכרו לו כפי ערך הריבית שהיה להעלות עליו אע"פ שיוכר לו כך וכך סך קצוב יותר מעט דרך דיבור בעלמא אבל לתנות עמו כך בתנאי נגזר הרי זה אסור רק כדי לתקן שהיה המלוה הראשון בטוח מזה שיחזירו לו ויכול הלקוח השני להבטיחו בדברים אמתיים על אמונתו שכשיהיו לו מעות שיחזור ומכרנו לו בדרך הנזכר במעט יותר אי נמי אם ארצה אחזירו לך ואיחשב בדאי אם לא אחזירו לך ולא תצטרך לתובעני לדין בשביל כך כי על פי הדין לא אתחייב ליתן לך שהדין אלא יספוק לי יריבית לא יכנסו להחזיר המשכון שהיא אצלו במקח נגזר ובחוב של אשראי שיש לו על הגוי אין אדם יכול להקנותו לחבירו בשום אחד מהקנינים אפי' בקניין ואגב קרקע ומעמ' שלשתם כולם אין מועילין כגוי שאין הגוי משתעבר בכך כיצד יעשה אם רוצה למכרו לישראל חבירו צריך לסלק עצמו מן החוב מכל וכל וימחול המיכר ללקוח את הכל וכך יאמר לו כשתתן לו סך כך וכך אני מוחל ופטר לך את הגוי מכל וכל ולא יהיה לי עוד עסק עם הגוי בחוב זה ובכך יהא לך קניי וכל מה שתוכל להוציא מיד הגוי הרי הוא שלך ואני מוחלו לך שאו כל מה שיהי ויצא מן הגוי לא יוכל המוכר לחזור להוציא ממנו שכבר מחלו לו הכל ואם ירצה הלקוח צריך המוכר ללכת עמו אל הגוי הבעל חוב ויערבו ויאמר להם החוב שאתם חייבין לי תדרו לחברי זה וכשתדרו לו תפטר ממנו ומאז והלאה לא יהא שום אחריות על המוכר אפילו על הקרן לכדו שזה הוה קרוב לשכר ורחוק להפסד ואם לא עשה כן אכיר לקחת הריבית רק ישאר הריבית למוכר :

והריבית לא יהיה יותר רקמה שהגוי נותן לו ולא אמרינן דה"ל כמו שקצב עמו הגוי ביוקר והישראל ילוננו בזול וכה שנותן לו הראשון לשני יותר ממה שיגיע בערך ריבית של הישראל על מה שהלוה הוא לגוי הוא ריבית על מה שהלוה לעצמו אלא אמרינן מכר כל המשכון לשני והשני נוטל כל הריבית מהגוי ומה שהלוה לוה יותר הלוה לו בתנן בלא ריבית ג"ל : ואם לאחר זמן רצה השני לחזור ולקבל מהראשון קרן וריבית ולהחזיר לו משכנו אף ע"פ שאין הגוי פודרו עדיין מותר מפני שהוא כאלו חוזר ומכרו לו וי"א שאפי' לא אמר לו כן שימכרנו לו בפ"י אלא משכנו אצלו כתב רק שא"ל משכון זה עומד אצלי מהגוי כך וכך תלו' לי עליו כך וכך תקבל הריבית מהיום והלאה שרי דודאי נתכוו להחזיר וכאמר ליה דמי ואם בא הראשון לפדות המשכון ואין השני רוצה להחזירו לו הרשות בידו דהא מכרו לו דכאלו מכרו לו בהדיא דמי דהא כאלו הכי הוה עבדי איסורא ובדאי דהתיירא כוונן ואין צריך ליתרו לו עד שיבא הגוי לפדותו ואם התנו בתחלה שיהיו צריכים לו כשיבא לפדותו הכל לפי תנאם שגם בכפר יוכל להחזיר כך והמנהג עכשיו להחזיר לפדותו אע"פ שלא התנו דנהיגין אפי' לא התנו כאלו התנו דמאי : ומתד ללוה לקצוב עם ישראל השני בפחות ממה שנותן לו הגוי דעל גנת כן מוכרו לו וכן יכול לומר לו : י אקח חלק מן הריבית שיבא עוד מן הגוי בכל שבוע להבא ולא גרע הוא מן הכסופר שיכול לתנות כך בשכרו גם אם יתרוצו הראשון כשומר ונפקד שלא ליקח המלוה השני המעבין לירו רק יתרוצו ביד המלוה הראשון שהלוה לגוי עליו שרי אבל צריך שיקנהו לו ושהיה המשכון מכאן ואילך באחריות המלוה השני שהרי הוא שרו ולקחו ממנו בתורת מקח וכיד הראשון היא בתורת פקדון : ומיהו אם התנו זה עם זה שהמלוה הראשון שהלוה עליו לגוי יתחייב באחריות הרשות בידם שהיא אינו כלה נגד המלוה השני אלא כשומר ונפקד וק"ל דמתנה ש"ח להיות כשואל וי"א דאפי' להקנות המלוה הראשון למלו' השני את המשכון אינו צריך אלא מיד שהמלו' השני נותן מעות ההלוואה למלוה הראשון כיד קניי' לו המשכון בכל מקום שהוא דק"ל דבר תורה מעות קנות ואע"ג דהדרבנן בעי משיכה מ"מ כה"ג שאינו אלא לתיקון האיסור ולא לקניין המצוי אקמינן אדאורייתא ועוד שלא תקנו משיכ' אלא בדבר המצוי כמו שיתבאר בע"ה בכבוש ע"ש ס' קצ"ט וזה דבר שאינו מצוי הוא מיהו טוב שיקנהו לו ע"י אחר לרווח' דמילתא ונאמן הלוה שהוא המלוה הראשון לומר למלוה השני שיש לו משכנתו הגוים והיא מקנה אותם לו כדי שיקוהו ואין צריך להביא ראיה על דבריו ויכול המלוה השני להלוות לו ועל פני דהחוקים אינשי ברשיעי לא מחזקינן שהרי גם הלוה מוחזר שלא ליתן ריבית אם לא שאינו מוחזק בכך שאו רדאי משקר כך פשט המנהג ברבים אילו ואין למחות ביד העושה' כן דנו להו דיני ניהור וכל זה לא מייירי אלא כשהשכין הגוי המשכון אצל המלוה הראשון בריבית קצוב הכל שבוע ושבוע כנהוג ולא זקף לו הקרן עם הריבית אבל אם זקף המלוה הראשון עם הגוי הקרן עם הריבית ביחד כגון שהשכין אצלו לזמן קצוב וחשב עמו הריבית שיעלה עד אותו הזמן ונתחייב לו סתם סך קצוב כך וכך חויי הכל כאילו הוא קרן של ישראל הראשון בין שהלוה לגוי על המשכון בין שהלו' לו בלא משכון ואסור ללוות ע"י מישראל לבירו כדי שיעלה לו הריבית מהיום והלאה כ"ו היות ההלוואה על המשכון אצלו שזה הוי כאלו נותן הריבית מכיסו שבקופה הראשונה שיש לו אצל הגוי נעשית הכל קרן שלו : אך יכול לומר לו סתם בלי שום תנאי בזול בפחות ממה שיש לו עליו ויאמין לחבירו שכשיחזור וירצה לקנותו ממנו יחזור ומכרנו לו כמעט יותר ממה שמכרו לו כפי ערך הריבית שהיה להעלות עליו אע"פ שיוכר לו כך וכך סך קצוב יותר מעט דרך דיבור בעלמא אבל לתנות עמו כך בתנאי נגזר הרי זה אסור רק כדי לתקן שהיה המלוה הראשון בטוח מזה שיחזירו לו ויכול הלקוח השני להבטיחו בדברים אמתיים על אמונתו שכשיהיו לו מעות שיחזור ומכרנו לו בדרך הנזכר במעט יותר אי נמי אם ארצה אחזירו לך ואיחשב בדאי אם לא אחזירו לך ולא תצטרך לתובעני לדין בשביל כך כי על פי הדין לא אתחייב ליתן לך שהדין אלא יספוק לי יריבית לא יכנסו להחזיר המשכון שהיא אצלו במקח נגזר ובחוב של אשראי שיש לו על הגוי אין אדם יכול להקנותו לחבירו בשום אחד מהקנינים אפי' בקניין ואגב קרקע ומעמ' שלשתם כולם אין מועילין כגוי שאין הגוי משתעבר בכך כיצד יעשה אם רוצה למכרו לישראל חבירו צריך לסלק עצמו מן החוב מכל וכל וימחול המיכר ללקוח את הכל וכך יאמר לו כשתתן לו סך כך וכך אני מוחל ופטר לך את הגוי מכל וכל ולא יהיה לי עוד עסק עם הגוי בחוב זה ובכך יהא לך קניי וכל מה שתוכל להוציא מיד הגוי הרי הוא שלך ואני מוחלו לך שאו כל מה שיהי ויצא מן הגוי לא יוכל המוכר לחזור להוציא ממנו שכבר מחלו לו הכל ואם ירצה הלקוח צריך המוכר ללכת עמו אל הגוי הבעל חוב ויערבו ויאמר להם החוב שאתם חייבין לי תדרו לחברי זה וכשתדרו לו תפטר ממנו ומאז והלאה לא יהא שום אחריות על המוכר אפילו על הקרן לכדו שזה הוה קרוב לשכר ורחוק להפסד ואם לא עשה כן אכיר לקחת הריבית רק ישאר הריבית למוכר :

ך משכנו של ישראל ביד גוי בעד ריבית והוצרך הגוי למעות ומשכנו ביד ישראל אחר בריבית דרי זה מותר להלות לו ויקח ממנו הריבית שהרי הגוי לעצמו הוא לזה ואפילו אם נתן הישראל הראשון את הריבית שהוא חייב לגוי ליד ישראל השני בשביל הגוי מותר דמה שחייב ישראל ראשון לגוי הוא נותן לישראל השני מדרמת הגוי ואין עסק לישראל שני עם ישראל ראשון כלל ואע"ג דגוי אינו קונה משכוןאין בכך כלום דלא יהא אלא שנטל גוי כליו של ישראל שלא מדרמת ישראל ומשכנו אצל ישראל אחר בריבית וישאל זה חייב לגוי ואמר ליה הגוי לפרוע לישראל הבירו קרן וריבית ממה שהוא חייב לו איזה איסור יש בזה ולא אסרה התורה אלא ריבית הבא מיד לזה למלוה :

כא מעותיו של ישראל מופקדים ביד גוי לשמור אותם בתורת פקדון והגוי הלוה אותם לישראל אחר בריבית ורוצה ליתן הריבית לישראל המפקיד אם הו' המעות' באחריו הגוי מותר לישראל המפקיד ליקח הריבית סתם שבין שהם באחריות הגוי חשופין כשלו ומה שנותן הריבית לבעל המעות אינו אלא כמתנה בעלמא ואם הו' באחריות הישראל אסור ליקח הריבית ואם הלוה אותם שלא מדרמת הישראל מסתמא באחריות הגוי הם ושור :

כב וכן אם מעותיו של גוי מופקדת ביד ישראל אם הם באחריות הישראל אסור לו להלוותם לישראל אחר בריבית ואם באחריות הגוי מותר אבל אסור לעשות כן מפני מראית העין מיהו אם הדבר מפורסם לרבים שהם באחריות הגוי אין כאן מראית העין ומותר :

כג ישראל שאמר לגוי הילך שכרך או פליגנא לך ברייה והלוה מעותי בריבית אסור שהם באחריות ישראל גוי שאמר לישראל הילך שכרך והלוה מעותי בריבית מותר אבל אסור לעשות כן מפני מראית העין ואם הדברים מפורסם לרבים מותר :

כד וכן גוי שעשה לישראל אפטרופ' על נכסיו מותר ללות ממנו בריבית וישראל שעשה לגוי אפטרופוס על נכסיו אסור ללות ממנו בריבית וגם זה תלוי במי שאחריות עליו : ואין שייך כאן איסור משום מראית העין שזה דבר גלוי ומפורסם שאין הנכסים שלו : גוי שיש לו חוב על ישראל ועשה עמו שיעבדוהו ליתן לו כל שנה ושנה כך וכך ריבית או שיאכל פירות משרדו אם אין ביד הלוה לסלק את הגוי אמתו שירצה רק בזמן הקצוב כיניהם הרי זכה הגוי במה שנתחייב לו הלוה לפרוע בכל שנה עד אותו הזמן הקצוב כיניהם ומותר לישראל אחר לקנותי ממנו וליקח הפירות או הריבית בכל שנה מיד הישראל הלוה ואין כאן ריבית לישראל הקני' רק כל מה שלקח ממנו בכח הגוי ובשליחיתו לקחו ממנו אבל אם יש תנאי כיניה' שיוכל הלוה להחזיר לגוי מעותיו כל זמן שירצה אסור לישראל אחר לקנותו ממנו והקונה ממנו הרי זה ריבית קצובה שבין שהלוה היה יכול להחזיר לו מעותיו לא זכה הגוי עדיין בפירות או בריבית אלא כל זמן שהלוה לא יחזיר לו מעותיו וכשהקנה לישראל הריק הישראל תחתיו ואין לגוי עוד שום זכות בשיעבדו' והרי הוא כאילו הקנה לו קרן החוב ושיתן לו הישראל הלוה הריבית בדרך שהיה נותן לו ונמצא שאצל הישראל מתרבה הריבית כל זמן שאין הלוה מחזיר מעותיו :

כה ראובן תובע את שמעון ואומר לקחת ממני ריבית קצוצ' מיד ליד החיזורו לו ושמעון משיב לא לקחתי אלא על ידי גוי נאמן שמעון בלא שבועה דאחזיקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן וכיון שמורה שלקח ממנו מה שתבעו אלא שבצד החזר לקחו מהימנינן ליה והוא הדין בכל טענה בכיוצא בזה בין לזה למלוה שזה טוען בחזרת לקחתי וזה טוען באיסורא לקחת מהימנינן ליה בלא שבועה דאוקמינן ליה אחזקה ליה שביק התיירא ואביל איסורא ובדאי בחזרת עשה כל מה שרצה ויכול לעשות אבל אם פועל לא הו' דבריו מעולם או אינו יודע אם נתן לי ריבית מעולם צריך לישבע דלא הו' דברים מעולם או שאינו יודע דאין שייך כאן לפוטרו בלא שבוע' דמאי שנא טענה זו מכל טענות שבועולם שאים כופר בה או טוען אינו יודע שצריך לישבע דאמרין דבי חוכי שזה אנו מוחזק לגול גם זה אנו מוחזק להעיד ולשפוען שלא הו' דם בצירוף שכל אדם להוסיף אחר המזמן לא היה יכול להחזירו באופן אחר ולכך מטילין עליו שבועה אולי יודה דחשוד אדם אממונא או אשא' עבירות כגון גולה או נגיבה ולא חשיד אשבועתא דשבוע' חמורי בעיניו כל אבל כשהוא מודה לעיקר התביעה אלא שזה טוען פאיסור לקחת ממני וזה אומר בחזרת לקחתי אמרינן כיון שהיה בידו לתרויה זה המזמן על ידי החזרת כמו שהיה מיוח על ידי האיסור אקמינן ליה אחזקה דבחיזר עשה דלא שביק התיירא כו' ואין צריך לישבע ועיין לקמן סימן

סימן קע"ז סעיף י"א ואין להקשות כי נמי אמר להר"ם אי איני יודע להימניה בלא שבועה במינו דאי בעי אמר אין לקחתיו ובריתך לקחתיו דמינו לפוטרו מכל וכל לאיפטורי אפילו משבועה לא אמרינן כמו שכתבנו בע"ה בלבוש עיר שושן והוקא כשהלוחה בא להוציא מן המלוה כגון שיש לו משכון או שכבר פרע לו אבל אם המלוה בא להוציא מן הלוה וטוען שחייב לו ריבית על ידי מעשה היתר והלוה טוען באיסור קצצנו נשבע הלוה ונפטר אף על גב דמשוי בפשיה ונפש המלוה רשיעי חוקא דממונא עדיפא ללכת אחריז על ידי שבועה ואם יש שטר ביד המלוה נשבע ונוטל על ידי השטר ועיין לעיל סימן ק"ס ולקמן סימן קע"ז :

לפלוני מין שאין הריבית בא מיד לזה ליד מלוה ואם לא ערב אלא בעד הריבית והגוי הוא הנקרא הלוה למה לא יתן הישראל הריבית בערו אין כגון איסור כלל אפילו גבוי ישראל וכל שכן שיחוי"ו ויקחנו מן הגוי אף על פי שזה היה אסור לגבוי ישראל ודוקא שהגוי נוטל המעות מיד המלוה אבל אם ישראל הערב נוטל המעות מיד המלוה אסור להיות ערב אפילו בעד הריבית לכוון שכיון שזהו נוטל המעות מיד המלוה אף ע"פ שנותנן לגוי מחוי כאלו היה היא הלוה ואין יתן אחר כך הריבית וכשנטל הישראל הערב המעות מיד משכון אבל אם הלוה על המשכון אף על פי שנטל הישראל הערב המעות מן המלוה ונתן לגוי מותר להיות ערב בעד הריבית שאין אחריזת הקרן למלוה אלא על המשכון ויש אומרים דבלא משכון אפילו נטל הגוי המעות מיד המלוה ואפילו לא ערב הישראל אלא בעד הריבית לכוון אסור לישראל להיות ערב קבלן בעד הגוי שכיון שאומר לו הישראל כל זמן שמעתי ביד גוי אתה נתן לו דינר בחדש הרי כל זמן שאין הגוי פורע הוא חייב ליתן לו ריבית נמצא אחריו הקרן גם כן עליו עד שפרענו והרי זה כלוח מעות מישראל ואמר ליה כל זמן שאני נתן לך דינר ריבית בחדש לא יהא לך רשות לכופני לפרוע לך הקרן : ואם היה לישראל משכון מגוי או ערב גוי ובא ישראל ואמר ליה למלוה שיחזור לגוי את המשכון או שיפטר את הערב גוי והוא ערב לו צריך לשלם לו כל הקרן והריבית שעלה עליו עד אותו היום אבל לא הריבית שיעלה עליו מכאן ואילך שכל מה שעלה עליו עד אותו היום נעשה הכל קרן ואינו נקרא ערב אלא בעד הקרן אבל מה שיתרבה מכאן ואילך עליה נדויה יתרבה אם לא שהמשכון היה שוה יותר שאז צריך להעלות לו גם הריבית שיעלה עליו מכאן ואילך עד כדי דמיו של המשכון או יחזור לו המשכון שהרי על פיו נתנו לגוי והוא ערב בעד כל המשכון ואם זקף הגוי מתחילה הקרן עם הריבית או אפי' מה שיעלה אחר כך הוי בקרן עד כדי הוקפה וצריך לשלם לו הכל עד כדי הוקפה בין היה לו משכון על הכל בין לא היה לו משכון על הכל אלא פטור הערב הגוי ע"פ דיבורו שכיון שזקף עליו הכל הוי הכל בקרן והרי לא נעשה"ה א ערב אלא בעד קרן ואין כגון ריבית :

קע"א דין גוי שהלוה בריבית ונתגייר וכו' סעיף אחר :

א ישראל שלוח מעות מגוי בריבית וזקפו עליו כמלוה ונתגייר אם עד שלא נתגייר זקפו עליו כמלוה גובה את הקרן ואת הריבית והואיל שזקפו עליו כמלוה קודם שנתגייר נעשה כולו קרן משעת זקיפה וחשוב כגבוי ואם לאחר שנתגייר זקפו עליו כמלוה גובה את הקרן ולא את הריבית ואפי' הריבית שעלה קודם שנתגייר אסור ליקח והואיל וזקפו אחר שנתגייר וגוי שלוח מישראל בריבית ונתגייר אף על פי שזקפו עליו אחר שנתגייר גובה קרן וריבית שלא יאמרו בשביל מעותיו נתגייר זה מיהו אחר שנתגייר אינו גובה מכנו אלא הריבית שעלה עליו בעד שדחה גוי אבל ריבית שעלה אחר שנתגייר אינו צריך ליתן שהרי ישראל הוא ואסור לקבלו ממנו ולא דווקא זקפו עליו כמלוה אלא אפילו בלא זקיפה נמי דינא הכי הוא גבוי גוי שלוח מישראל בריבית אבל ישראל שלוח מגוי דווקא בזקיפה הוא דינא כמו שכתבנו אבל בלא זקיפה יכול לנכות אחר שנתגייר הריבית שעלה קודם שנתגייר עד שנתגייר אלא שבזקיפה אחר שנתגייר החמירו עליו מדרבנן ואיפשר לומר דגם בלא זקיפה לא יגבה אפי' הריבית שעלה קודם שנתגייר שאסרו לו חכמים ולא משום חומ"א אלא משום כבודו כדי שלא יוכרו לו שם דניות בגירות ויש לו לחוש לכבודו :

קע"ב הממשכן בית או שדה ע"מ שיאכל פירותיו וכו' סעיפים :

א אף על פי שאמרו המלוה לחבירו לא יהודי בחצירו הנם ולא ישכור ממנו בפחו' היינו משום דהוי הלואה ממש דקאי המלוה קרוב לשכר ורחוק להפסד ויש לפעמים בו משום ריבית קצוצה ולפעמים משום אבק ריבית כמו שנתבאר הכל ככירור רחב כסינין קס"ו אבל היכא דקאי המלוה קרוב לשכר ולהפסד או באופן שאינו נקרא הלואה אלא שכירות או מכר אין בו משום ריבית ומותר לפרש שכן לו בית או שדה לשנים ידועות על מנת שיוודע ויאכל פירות השדה כל ימי המשכונה וכותב לו במשלים שניא אילין תיפוק ארעא דא בלא כסף וכשיעשה באופן זה או אפי' מרחיב הזמן הריבה שאין מגיע לכל שנה אלא דבר מעוט כגון שהלוה מנה והתנה עמו שאחר עשר שנים תחזור קרקע זו לבעליו הנם אף על פי שלפי חשבון זה לא יגיע לשנה רק עשרה דינרים והיה שכר אותה קרקע שנה אלא דינרים לשנה מותר שאין זה הלואה אלא כמו ששכר בפחות ואף על פי שאמרו לא ישכיר מכנו בפחות היינו שהלוה תחלה מעות ואחר כך שכר היינו את הבית בפחות ואיזול גביה מחמת ההלואה שהלוהו כבר או שהלוהו על מנת

כז משכון שכיר ישראל מישראל חבירו שהשכין אצלו בלא ריבית ואחר כך אמר ליה לך והשכינו אצל גוי בריבית ועלי לפרוע קרן וריבית הרי זה מותר וחיוב היא לפדות המשכון ולפרוע הקרן והריבית ולא אמרינן שהמלוה הראשון לזה מגוי בריבית וחוזר ומלו' לישראל זה בריבית מכאן ואילך שאין זה אלא שלוחה להיפך חובו ממעות הללו וכל היכא שזמנא זה משכנו ופרנו אבל אם הלך זה ושינה בשלוחותיו והשכינו אצל ישראל אחר בריבית ואמר ליה שהוא משכון של גוי אסור דהא שינה בשלוחותיו ולא נעשה שלוחו כזה ואפילו אמר ליה סתם לך והשכינו בריבית, וזה הלך אצל ישראל והשכינו בריבית באמרו של גוי הוא אין זה שלוחו דאין שלוחו לרבה עכירה ואין הלוה הראשון צריך ליתן את הריבית ודוראי לא היתה דעתו כשהרשהו להשכין בריבית שיעשה הרבה בצד איסור אלא בצד היתר וחיוב המלוה הראשון להחזיר המשכון ללוה בלא ריבית והוא יהא דינו עם המלוה שלו ואם יברר הרבנים בכירור שכן היה גם המלוה השני חייב להחזירו בלא ריבית כמו שכתבנו למעלה ואם לא יברר הרבנים מאימין על המלוה השני אם אין לכו נוטה לרבנים שהם אמת לומר לו דברי כבושים כגון מפני זה נאמר גבי ריבית ויראת מאלקך וכתיבא ואם לא ישגיח בזה הרי אין בית דין יכולין לכופו כמו שכתבנו למעלה שהוא יכול לומר לרברך הראשונים אני מאמין ואתם עושי' עלי קנניא להוציא ממני בלא ריבית ואין יתן לו המלוה הראשון את הריבית מביט ויחזור המשכון ללוה ראשון בלא ריבית נ"ל :

כז ראובן שהשכין משכונות של גוי אצל שמעון בריבית בשם הגוי ולימים תבע שמעון את ראובן שיפדה אותם המשכונות אין ראובן חייב לפדות אותם שאין ראובן אלא שלוחו של שמעון להלוך מעות אלו לגוי ולהלוותם לו בריבית כמו שכתבנו למעלה וכיון שכן אין לשמעון על ראובן הכרח לפדות המשכון ולא למוכרו אלא כדרך שהיו עושי' במשכון זה אם היה הגוי עצמו ממשכין אותו אצל שמעון אבל מכל מקום חייב ראובן להעמיד את שמעון אצל הגוי ולהראות לו את הגוי כדי שיהיו דבריו של שמעון עם הגוי לכופו כדיניהם כמו שיכול הואיל וראובן שלוחו של שמעון הוא להלוות מעותיו לגוי זה :

קע"ג שלא יוכל ישראל להיות ערב לישראל שלוחו מן הגוי בריבית וכו' סעיפים :

א ישראל שלוח מעות מגוי בריבית אסור לישראל אחר להיות ערב בשבילו כיון שברניהם בתר ערבא אולי תחילה נמצא הערב כאילו הוא לזה מן הגוי וחור הוא והלוה לישראל שהרי הוא יתחייב תחילה לפרוע לגוי ואחר כך יתבע הוא את הלוה לפיכך אם קבל עליו הגוי שלא לתבוע לערב תחילה אם יהיה שם ולא יברח הרי זה מותר : ויש אומרים שאינו אסור אלא בערב שלוף דו"ק דהיינו שאין דין המלוה עם הלוה כלל ואפילו אם יתבע את הלוה יכול הוא לדחותו אצל הערב זה וראי אסור אבל בסתם ערב ואפילו בערב קבל שיכול לתבוע מאיזה מהם שירצה הרי זה מותר כיון דאי בעי גוי אויל אצל לוח תחלה וגובה ממנו ריבית זה על הלוה נתרבה והערב כשהוא פורע מה שנתרבה על הלוה הוא פורע ואם עבר ונעשה ערב בערו אפילו ערב שלוף דו"ק צריך לשלם לו כל ההפסד הנגיע לו על ידו אבל הריבית אינו צריך להחזיר לו שאין אומרים לזה שיתן ריבית מיהו אי כבר פרע לו הריבית לא עדיף מאבק ריבית ואין מוציאין ממנו :

ב וכן גוי שלוח מישראל בריבית אסור לישראל אחר להיות לו ערב לישראל זה אלא אם כן מתנה עם הגוי שכל זמן שהוא לו לפרוע לא יחזנו אצל הערב ואם קבל עליו כן או מותר לישראל להיות ערב בעדו אף על גב דכי לית ליה שקיל המלוה קרן וריבית מישראל זה מותר לזה לקבל הריבית ממנו שאינו משלם אלא בעד הגוי אבל אם לא קבל עליו כן הוה ליה כאילו הלוה ישראל זה לישראל הערב ואסור לקבל ממנו או הריבית ואם הישראל הערב לא ערב אלא בעד הקרן לבדו ולא בעד הריבית אלא שהישראל המלוה יקח הריבית מן הגוי עצמו או איפכא שערב לו בעד הריבית ולא בעד הקרן זה בכל אופן מותר ממי' שאם לא ערב אלא בעד הקרן אפילו אם תמצא לומר שהוא הלוה הרי אינו לוח אלא קרן בלא ריבית והגוי יתן ריבית בערו וזה אפילו גבוי ישראל מותר בדאמינן לעיל יכול אדם לומר לחבירו הילך וזו והלוה עשר דינרין

אע"פ שהתם אמרין לעיל סי' ק"ס שצריך שלא יפייסנו הלוה משלו ה"ט גבי ריבית קצוצה אבל משכנתא כי הך דהוי כמו מקח או שניות קרקע וליכא אלא אבק ריבית לית לן בה מיהו גב בזה ג"ל שצריך שלא יתנו בכך מתחלה בשעת הלוואה ועיין לקמן בסיון קס"ד :

ג במשכנתא זו אם נתון המלוה ללוה דבר מועט בכל שנה בשביל שיקבל עליו הלוה כל אחריות הקרקע אפילו מגפילה או שריפה י"א שזה אסור דהרי ליכא קרוב להפסד כלל למלוה בהאי משכנתא ובשביל איתו דבר מועט לא מקרי קרוב להפסד אבל אם התנה עמו לתת לו דבר מועט לשנה בשביל איהו תיקון קל שיצטרך בבית כגון שבידת קורה וכיוצא בזה שרי דאבתי נשאר על המלוה אחריות גפילה או שריפה ומשכנתא זו נפרדת לחצאין שאם בא הלוה להחזיר לו קצת מעותיו תוך הזמן צריך לקבל במקצת פרעון מיהו אף על גב שזכריהו קצת המעות המלוה אוכל כל הפירות עד שנתן מותר המעות שנתן כאלו הם אשתעבידא ליה לכולא מלוה ואגו ריאינן המעות שנתן כאלו הם פקדון בידו עד שיפרע הכל : והא דאמרינן התיירא דמשכנתא דווקא כשהשכין לו השרה בשעה שנתן לו המעות דהוי כמכר וקונה המלוה השרה במעותיו דקרקע נקנית בכסף אבל אם הלוה היה חייב לו מעות למלוה כבר ועבשיו הוא נתון לו שרה זו כמשכנתא הרי זה אסור שאין הקרקע נקנית לו למלוה דכמאי קנייה פריטי אין כאן נסכא אין כאן והוי אכילת פירות ריבית שאין כאן אלא הלוואה ולא מכר ולא שכירות פירות ומשכנתא שנעשית סתם ולא התנה זה עם זה כלום הולכין אחר מנהג אותו העיר וכן בענין אם יוכל לסלקו או לא הכל כמנהג העיר :

ד משכנתא זו כיון דכמו מוכר חשיבא דשכירות ליומיה ממכר הוא כמו שאמרינו לעיל סעיף א' לפיכך אם בא הלוה למוכרה אותו שהיא ממשכנת בידו קרוב לקנותה יותר מבעל המצר ואפילו אם קנאה כבר בעל המצר בעל המשכנת' מסלקו ממנה כיון שכבר היא קנייה לו ליומיה ואם בתחלת המשכנתא בא בעל המצר ואמר אני אלוה לך כי אתה מערים למשכנתא לאחר בשביל שאתה רוצה למוכרה לו אחר כך אין שומעין לו המצי' למימר הוא נוח לי ללוות ממנו שירחיב לי הזמן או לא יגוש אותי אמנם דבר זה תלוי בראיית הדיינים אם רואין שיש ערמה ברבר כגון שלא נמשך זמן המכר אחר ההלוואה או שאינו רגיל ללוות וכיוצא בזה אינה דוחה המצרן ועיין בע"ש סימן קע"ה משכן לו בית או שרה כפחות משייה ובעל הקרקע אוכל הפירות ואמר לו המלוה על תנאי זה אני מלוה לך שכשתרצה למוכרה לא תמכרנה אלא לי בדימים הללו או שיוסיף לו בו מעט אלא שבכל מקום הוא שוה יותר הרי זה אסור שבשכר המתנת המעות הוא אוויל גביה אחר כך אבל אם אמר לא תמכרנה אלא לי בשווייה ואפילו אמר ע"מ כן אני מלוה אותך אפ"ה מותר כיון דלא מחויל גביה מיהו הלוואה זו ג"ל שאינה דוחה את המצרן דאם לא כן ה"ל הגאט דחית המצרן ריבית גביה דהא אין לו שום קניין בקרקע זו ג"ל :

ה גוי שמשכן בית או שרה לישראל והישראל המלוה דר בו או אוכל פירות ואחר כך הלך הגוי ומכרה לישראל אחר אין הישראל הראשון צריך להעלות שכר לישראל השני שקנאה מהגוי אלא דר פתוכו בחנם עד שיתן לו הגוי מעותיו ואין זו ריבית שדר בבית זה שהלוה עליו חנם והוא של ישראל שהרי אין הישראל חייב לו כלום אלא הגוי ואם הישראל הקנה ממתיק לגוי ואינו כופה את הגוי לפדותו מאי איכפ' לו לישראל המלוה בזה אין הישראל בעל חוב שלו ואפילו היה מוטל על הישראל הקונה לפדות הבית אינו צריך להעלות לו שכר דכיון שבא מכח הגוי ובריניהם הרי הוא כמכור לו עד שיהא נפרע לא יפה כחו מכח הגוי וכשפודה אותו הרי המלו' כחודר ומוכרו לו וכן הדין במשכון מטלטלי שמשכן גוי אצל ראיבן ואח"כ מכרו הגוי לשמעון ולאחר זמן בא שמעון לפדות המשכון מיד ראוהו מותר לראובן ליקח הריבית שעלה בו אחר שנתן שמעון אף על פי ששמעון נתנו משלו שהרי שמעון אינו לא לזה ולא ערב ומה שנתן נתן בעד קניין שגם באלו המעות קונהו הממשכן קרקע שלו לישראל על הדרך שהוא מותר אף על פי שהמלוה אוכל פירות מותר ללוה לפרוע המס מן הקרקע שאין המס הזה מוטל על המעות שלו אלא על גוף הקרקע של לזה אבל אם המס הוא בפירות כגון שנטל הארון עישור בתבואה וכיוצא בזה אסור משום דהני פירות דארון גינהו ואין כח לבעל הקרקע למכור חלק הארון ולא למשכנו וכי יפרע לזה לארון ריבית הוא דקיהיב ליה המלוה :

ו מי שיש לו חורבה ורוצה לבנותה ואומר לחבירו בנה חורבתי ודור בה ונכה לי בכל שנה דבר קצוב עד שיכלו דמי הרוצאה אפילו אם שוה ג' זוזים לשנה והוא אינו חושב אלא זהוב א' מותר שוה דומה למשכנתא דטוריא ראוהו השכין ביתו של שמעון אצל

מנת זה שישכור לו הבית בנחת וישארו אילו המעות בתורה הלוואה גביה והרי זה ריבית גמור שאסרה התורה אבל הכא כל אלו המעות אינו נתון לו בתורת הלוואה אלא בתורת שכירות אלא שמשכיר לו כוול לכמה שנים קצובות וזה יכול כל מי שיש לו קרקע לעשות להשכיר בתיו ושהותיו כוול כי מי ימחה בירו ואם התנו בנייה שאין אחד מהם יוכל לכופף את חבירו לפדות תוך הזמן שקבעו וככלות הזמן תחזור הקרקע לבעליה בחנם אין כאן חשש אסור בעולם אף על גב דאוויל גביה משום שהיה צריך למעות כן הוא דרך המשא והמתן בעולם שמו שצריך למעות הוא מוכר קרקעותיו כוול ושכירות ליומיה ממכר היא וזה גם כן מפני שהיה צריך למעות השכיר כוול ואין כאן אסור : ואין להקשות אם כן מצי' נפקא מיניה שכותב לו סך שנים קצובות ינכה לו כל שנה ושנה בפני עצמו שבשפרש כן לא ימחוי כהלוואה אלא בלוקח ממנו הפירות של כל השנים הללו או כשוכר הקרקע על כל השנים הללו ברמים אלו אבל בשאינו כותב לו כך אלא מכה שנה ושנה בפני עצמו נראה כאלו נאויל גביה פירות אותה שנה בשכר מותר המלוה ותנן לא ישכור בנחת ולא דווקא אם שניהם אין יכולין לחזור בהן תוך הזמן שהאחד לא ברצון חבירו אלא הוא הדין אם התנו שכל זמן שירצה הלוה לסלקו הרישות בידו ויביא לו מעות ויחשוב לו עשר בכל שנה וינכס לו ויסלקו מן המותר במעות מן השרה או מן הבית הרי זה מותר שמאחר שאין כח ביד המלוה לגבות מחובו כלו'כל ימי המשכנתא ולהחזיר לו הקרקע ללוה אינו הלוואה אלא שכירות ששכר ממנו הקרקע לשנים הללו ולא יוכל לחזור בו והמשכיר יכול לחזור בו אם ירצה ואין שייך בו ריבית וזהו הנקרא משכנתא דטוריא משום שבסורא היו נוהגין כן וזה דומה למוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג שהתירה התורה ללוה לגאול לפי חשבון הרמים ואין זה דומה לשאר הלוואה דהתם כל אחריו המעות על הלוה ואין למלוה שום חשש הפסד אבל הכא אין אחריות ההלוואה על הלוה רק על המלוה שאם שטפה נהר או גשרף הבית אינו נוטל כלום אלא פירות כפי מה שהן ואינו יכול לכופו לפרוע לו חובו לא מוז ולא משאר נכסים והרי המלוה קאי קרוב לשכר ולהפסד וי"א שאפילו אם לא כתב לו במשלם שניא אילו תיפק ארעה דא בלא כסף כגון שמלוה לו מעות הרבה והיה צריך לכתוב לפי ערך המעות שאחר שנים הרבה תיפק בלא כסף ואין המלוה רוצה להלוות לזמן ארוך כל כך יכול להלוות לו כמו שירצה ויכתב לו בתוך כך וכך שנים אכה לך כך וכך לכל שנה ובכלות אותם השנים תחזיר לי מותר המעות בעד הקרקע וגם בתוך אותם השנים תהיה הברירה ביד הלוה לסלקו ולנכות לו לכל שנה ערך המגיע רק שהמלוה לא יוכל לכופף הלוה תוך הזמן שהוא לפדות זהו גם כן מותר אפ"י אינו מכה לשנה אלא דבר מועט שכיון שהמלוה לא יוכל לחזור בו תוך אותו הזמן קאי המלוה קרוב לשכר ולהפסד כגון שמשך השרה וישירף הבית ולא יהיו בו הפירות הרבה הוי כמכר או כשכירות ומותר וכן נרמין במרינות אלו ודווקא בית או שרה אבל מטלטלי שמתקלקלין הריבה ונפתחים וכלייה קרנא אם ישתמש בהם אפילו בנכיתא מחזי יותר כריבית ואסור ויש מקילין במקומות בבית הנכנסת ואפילו כספרים הואיל וצורך מצוה ללות עליהן אפילו בלא נכיתא ואינם רברים של טעם בקושי התירו בספרים אפילו בנכיתא מפני שאין דרך להשכיר ספרים כך וניכר שהוא מלוה וכבר ידעת שהוא שכל זה לא מירי אלא כשהאחריות המשכנתא על המלוה אבל אם האחריות על הלוה אסור דהוה ליה מלוה קרוב לשכר ורחוק להפסד ואסור ובכל מקום דהוי אבק ריבית במשכנתא אם בא הלוה לחזור בו ואמר לנכות למלוה דפירות שאכל מפני שהם ריבית לא מניכין ליה דהואיל והמשכנתא ברשות מלוה היא אם היינו מניכין לו היינו מוציאין האבק ריבית בדינין רכל סליקי בלא זוזי אפוקי היא כמו שכתבתיו פעמים וטעמא משום דאמרינן סתמא מחלם לו אבל אם התרה בו הלוה במלוה ואמר לא בעינא תיכיל עוד פירות ריבית הוא והוא עבר ואכלן אח"כ ואח"כ תיבעו הלוה מניכין לו הפירות שאכל אחר ההתראה שהרי ידענו שלא מחלם לו דהא צווח בכרוכי'א ולא אשגח ביה :

ב במשכנתא זו שאמרנו כשכתבה ליד מלוה י"א שאסור לחזור ולהשכיר ללוה ברבר קצוב לשנה דהוי כמו ריבית הבאה מיד לזה ליד מלוה דאם לא אתני בשעת הלוואה מחזי כריבית קצוצה והוי אבק ריבית לפחות ואם אתני הוי ריבית קצוצה ממש ויש מתירין אם לא אתני בשעת ההלוואה כיון דלא אתני וגם אם יפול הבית או ישירף יפסיד שמעון מעותי' וה"ל קרוב לשכר ולהפסד אבל אם אדם אחר שכרה מהמלוה כגון ראוהו משכן ביתו לשמעון ולוי שכרו משמעון ונשאר ראוהו בבית ופירע השכירות ללוי ולוי פירע שכירתו לשמעון הרי זה מותר דה"ל לוי גבי שמעון כאמר ה"ל ד' זוזי ואופיה מנה לראובן שלא בא מיד לזה ליד מלוה

למכור ללוקח וכן הלוח עצמו יכול להבטיח לזה בערכות או במשכנות כמי שירצה שאין הלוח לזה שלו. כמה שפרע לו שהרי כבר הוא נתחייב מעות הלוח למכור ואם עבר וקבל עליו ממוכר כל אחריות נתנו קיום דלא גרע מוכר שצד חוב ממוכר. שאר דבר שהייב באחריותו מיהו אם לא יוכל לגבותו ויחזור הוא על המוכר אין צורך המוכר להחזיר לו רק המעות שקבל ממנו. לא כל החוב שזה ודאי הוי ריבית אלא חוזר המקח ויחזור לו מעותיו שנתן ואם אח"כ יגבנו המוכר אפילו כל החוב הרי הוא שלו ואין ללוקח עלי כלים :

ה קהל הצריך למעות ויכולין למכור עור היין או הבשר לשנים או ג' מיהדי הקהל לפרוע הסך לזמנים ידועים והקונים יתחייבו לקהל בשטר ואח"כ ימכרו הקהל החוב ההוא כולל למי שיתן להם המעות מיד :

ן מי שחמרו ופועליו תובעים אותו בשוק. ואמר לשולחני תן לי דינר טבוע לפרעם ואני אתן לך מעות שאינם טבועים שיש לי בבית יתהיו שוים יותר משווי של דינר הרי זה מותר דמעות שאינם טבועים אינם אלא פירי והוא מכרו לו מוזיל אותו גביה בשביל להקל טורחיו שלא יהא צריך ללכת לביתו ולהחליפם במטבע כדי לשים לחמיו ופועליו והוא שיש לו כל דמי הדינר בביתו הד"ל מוזיל גבי כדי להקל טרחו שאח"כ היה המותר שנותן לו כמו שכר המתנה שימתין לו עד שיהיו לו מעות וכתב מורי מהרמ"א ז"ל ד"ל שאפילו אין לו בביתו. אלא מעט מן המעות שאינן טבועות מותר דלא גרע זה מהלואת סאה בסאה דס' קס"ב שאפילו יש לו מעט מלוה עליו כמה סאין ה"ה הכא והוקא דינר במעו' שזהו דרך מקח וממכר כמו פירי' במטבע אבל מעות במעות הוי הלואה גמורה ואפי' יש לו הכל בביתו אסור לתת לו יותר עכ"ל ודבריו תמוהים מאד כיון שאמר דינר במעות הוו כמו פירות במטבע אם כן למה אמר ברישא שאפילו אין לו בביתו אלא מינט מן המעות שאינן טבועות מותר דהא כיון דהוי כמו מטבע בפירות אינו יכול להחזיל גביה אלא מה שיש לו בביתו אם לא שיצא השער בשוק וזו אפי' אין לו כלום בבית מותר ואי מדמי ליה ליצא השער אם כן למה יזכר אפילו אין לו אלא מעט אפילו אין לו כלום מבעי ליה וע"ל כיון קע"ה ועל כל פנים יותר משהו דינר ליתן וצ"ע :

ז וכשם שאמרו למכור ביוקר בשביל המתנת המעות כך אסור ליקח בזול בשביל המתנת המעות כיצד הוא קונה ממנו דבר ששוה י"ב בעשרה בשביל שמקדים לו מעותיו והמוכר אין לו אותו הדבר בביתו הרי אין אלו המעות אלא הלואה ומה שמוזיל גביה הוה משוב הקדמת המעות ואסור דמאי לאגר נטר ואפילו אם יש לו מאתי המין בהקפה ביד אחרים והם יתנוה לו אפ"ה אסור דהא עדיין מחוסר גובינא הוא אבל אם ישנו אותו הדבר בביתו אלא שאינו מצוי לו עכשיו עד שיבא בנו או עד שימצא המתנת מותר שכיון שיש לו בביתו הרי מיד שמקבל זה המעו' נקנה לו אותו דבר דדבר תורה מעות קונות וגבי ענין זה שהוא אסור דר' כגון אוקמה אדאורייתא לקי'ת בלא משיכה ואין כאן הקדמה אלא דאזיל גביה וכל אדם יכול להחזיל את שלו כמו שירצה ואין זה הלואה : ונאמן המוכר לומר שרכר זה יש לו בביתו ואפי' להביא ראיה דאחוקי' אינשי ברשעיו לא מחנקינן ודוק' שמכר לו סתם אבל אם מפרש לא לומר אם אקדים לך המעות אתן לך הוי' ואם תרצה יי"ב לא אתן לך עד שתתן לי החפץ הרי זה אסור אפי' יש לו למוכר בביתו וכל זה בדבר שיצא השער או שמתו ידועה אבל אם אין שומתו ידוע אפילו אין לו שרי ובלבד בסתם אבל לא במפיש :

ח מותר להקדים מעות לגינא' שיתן לו לזמן פלו' ודלועת שיהיו בני אמה בוזו אף על פי שעשה אין שיון אלא בני זרת בוזו ואע"פ שאין לו עתה בני אמה שעדיין לא גדלו אמה ואינן אלא בני זרת השכינן להו כאלו הוו בידו כיון דממילא קא רבו וגם כבר התחילו לגרל קצת שישנן בעולם קנאן ודיוקא שנותן לו מאיתן שיהיו גדלין קצת בשעת פיסו' הדמים הד"ל בהקנה אותם לו מעכשיו והשאלו לו קרקעו עד שיתגדלו ויתבשלו אבל לתת לו בני אמה מדלועין אחרים אסור דכמו אגר נטר הוא :

ט אבל ההולך לגזוז צאינו ולחלוב רחליו ולריות כוורתו ואומר לדבריו מה שעזי חולבת וגוזזת ומה שכורתו רודה אני מוכר לך המדה בכך ומוזיל גביה בשביל הקדמת המעות אסור דלא דמי לדלועין ולחוב בין כשטר בין בעל פה אע"ג דלא מטא זמניה דהתב גבי רוב ודלועין כל מה שניתוסף מכח הקטנות בא דהא אי שקלת' ריהא בוצינא זוטרא לא אתי אחרניא כדוכתי' וא"כ כיון שהקטנות הוי בעין בשעת המכר מדידה משבח ואייל וכן שיעבוד החוב קאי ועמד כוליה עד הזמן אבל גיזה וחלב הגדלים אח"כ אינו גדל מכח מה שהיה בבהמה בשעת המקח דהא כי שקלת' להאי כולי' לגמרי אתי אדרניא ואין זה הלוי בזה הילכך מה שניתוסף לאו בידו חשבינן ליה אבל אם אמר לו כל מה שעזי וזוזות והולבות וכוורתו חדה הן רב הן מעט מכור לך בכך וכך מותר שהוא קרוב להפסד כמו לשכר :

י ובכרם בני האי גוונא אסור למכרו ולקנות פרי הפרדם קודם שיגמר

אצל לוי ושמעון שתק ולוי דר' כבי' זה כמה שנים מפני שהיה חושב שהוא ביתו של ראובן ודר' בה בנכית' ובא' מדרבי הרי"ת שכתבנו ואח"כ תבע שמעון את לוי והוציא הבית מיד לוי והצריך לוי לשלם לו גם השכיר' מכל הזמן שדר' בו מפני שהיה קיימא לאגר' וגברא דעביד למיגר וכה"ג צריך ראובן לשלם לו ללוי הכל הקרן וגם כל שכירות הבית שנתן לשמעון ואין בו משום ריבית, שמה שמוסיף לו אינו מוסיף מחמת המתנת ההלואה רק בעד השכירות שנתן הוא נותן לו מחמת שמכר לו דירת הבית לדור בתוכו בעד הנכיתא שמנכה לו ונמצא עלשיו שאין דירת הבית שלו והמוכר דבר שאינו שלו הרי הוא חייב באחריותו ואף כי אזיל גבי האי הוי כאלו קיבל עליו אחריות המקח ככל מה ששוח :

קענ הרבה פרטי דיני ריבית ובו י"ט סעיפים

א אע"ג שלא אסרה התורה אלא ריבית הבא ע"י ההלואה שנתן לו דבר קצוב בעד המתנת הלואת המעות ק"מ אסרו חז"ל כל אגר נטר ליה אפי' הבא על ידי מכר כיצד מכר לו דבר ששוה י' וזוכים כ"ב בשביל שממתין לו המעות ואפילו היה אותו הדינר עכשיו הוא שוה י' ובזמן שקבעו לו ידענו שהיה שוה י"ב כגון ינות ושכר תמרים דבתשרי הם נמכים בזול ובכ"מ יתייקרו והוא מוכר בתשרי כשער שבניסן הרי זה אסור שזה אגר נטר ליה הוא בשביל שממתין לו מעותיו עד ניסן ואפי' אם המוכר עשיר ואינו צריך למעו' וגם הסחורה היא טובה ולא היתה נפסדת אצלו ויאמר המוכר אם לא יתן לי כשיעור היום' אחוקי' בעצמו עד אותו הזמן ואין לי שום הנאה וריוח מזה אפ"ה אסור דמאי חזית דאלות בתר המוכר זיל בתר לוקחי' וגבי דירחו ודאי אגר נטר ליה ליה דאלו הוו ליה זוזי הוה שכיח ליה ריבית לקנות כשער שלו עכשיו והרי איכא גבי דירחו נשך ותרביית בד"א בדבר שיש לו שער ידוע כגון ינות ושכר תמרים שאמרנו וה"ה גמי דבר ששימתי ידוע כמו פלפל או שעוה אבל דבר שאין לו שער ידוע ואין שומתו ידוע כגון טלית ופרה וכיוצא בהן מותר למכרו ביוקר לפרוע לו לזמן פלו' ובלבד שלא יאמר לו בפי' אם תתן לי מעות מיד הרי הוא כ"ב' וזוכים ואם לזמן פלו' הרי הוא כ"ב' שוה הוא משמע ממש אגר נטר ויש מי שאומר שאפי' אם אגר מפרש בהדיא אין היתר אלא במעלתו מעט אבל אם מעלתו הרבה עד שניכר לכל שבשביל המתנת המעות הוא מעלתו היה ליה כמפר' ואסור וכל זה דיוקא שקצין לו סך קצוב לפרעון לזמן שקבע לו אבל אם מוכר בלא קצב לפרעון אלא שאמר לו כך וכך דבית אגו מוכר לך ותשלם לי בזמן פלו' כמו שהיה השער באותו הזמן שרי אף על גב שיצא השער ואף על גב דמסתמא יתייקר ויכביעו אינו שוה כל כך ה"א מיחזי כאגר נטר הואיל ולא הזכיר שום סך קצוב ובגבד שגם לא יאמר לו אם תתן לי המעות עכשיו תן לי כך וכך אתן לי כשער של עכשיו :

ב הוי לו פירות ואם היה המוכר צריך למכרם מחמת שהיה צריך למעות והיה מוציאם לשוק לוקח דמיהם מיד לא היו קונים ממנו רק בעשרה מפני שידועים בזה שצריך למעות לכך רוצים ממנו כזול ואם היה ממתין עד שייבא לוקח לביתו לקנותה ממנו היה לוקחים בעד י"ב וגם היה ניתן דמעות מיד יכול לומר לאחר אם תרצה לתת לי מעות מיד הרי לך איתה בעד עשרה ואם תתן לי מעות רק לזמן פלוגי לא אתן לך רק כ"ב שהרי גם אם היה בא לוקח לביתו היה לוקחה בעד י"ב ונתן לי מעות מיד וכן דבר המוכר ב' ולפעמים באים שרים לעיר וקונים ביוקר שיה עכשיו עשרה קונים בעד י"ב אם הדבר שכיח שהשירים יבאו לעיר ואין להם דיוקא זמן מוגבל רק כל הימים שיון לזה כשירצו לבא מותר למכרו לישראל גם כן ב"ב לזמן שהרי שכיח שיבאו שרים גם היום ויקנו ממנו ב"ב :

ג וכשמוכר דבר לחבירו צעד י"ב לזמן פלוגי וכריך ההיתר שכתבנו יכול לומר לו אחר כך תן לי מעותי מיד ואקח ממך עשרה שוה אין בו משום ריבית אלא דמוזיל גביה מקח החוב שיש לו שכמו שהיה יכול למכור החוב לאחר בזול כמו שירצ' כמו עיתב' בסמוך בע"ה יכול למכרו גם כן הלוח עצמו דמ"ש מה לי הוא מה לי אחר ודיוקא שכבר נגמר המקח וזכה הלוקח במקחו אבל אם קודם שנגמר המקח אמר לו בעד י"ב וא"ל אחר כך אם תתן לי המעות עכשיו אק' י' אסור לו אדר' כך לוקח ממנו י"ב לזמן אדר' : ד מי שיש לו עמר חוב על חבירו או מלוה על פה מותר לו למוכרם לאחר כפדות ואפילו לא הגיע זמן הפרעון והלוקח עדיין צריך להמתין ולהשתלם עד הזמן ההוא אין בו משום ריבית שזה מוזיל גביה מחמת שצריך למעות ואין זה אגר נטר ובלבד שיהא אחריות של השטר והמלוה על הלוקח כגון י' ועני הלוח שלא היה לו ממה לפרוע שלא יחזור על המוכר שאם קבל עליו המוכר אחריות השטר אין זה מכר אלא הלואה שהלוקח הלוח לו מעות ואח"כ מקבל הלוקח יותר בעדו והוי ריבית אבל אחריו' שבא מחמת המוכר כגון שנמצא פרוע או שטרפו בעל רוב מוקד' או צריך שיהיה על הלוקח ואם יש ביד המוכר משכונן של הלוח מותר

שיגמר ויתכשל בדבר ידוע כדי שיקדים המעות ואפילו נעשו כבר סמדר או בוכר אסור ואף על גב דקאי גם כן בקרוב להפסד פמו לשכר כגון באחריות ברר או קרח או גשמים שמפסידין אסר ונא דמי דילועין אף על גב דהכא גם כן מנילא קא רבו ונא לגזו וחולב הלוותיו או רודה כוורתו גם כן דגבי דילועין הוא מצוי למכור כך משום דלא קפדי אינשי כל כך שאין חילוק גדול ברמי' בין בני זרת לבני אמה אבל בכרם יש קפידא רבה שמה שמוכר עכשיו בעורו סמדר או בוכר בעד עשרה יהיה שיה בעת הבציר עשרים וניכר התוספות ונמצא מיחוי כל התוספות בשביל ההקפה אף על פי דממילא קא רבו ומטעם זה גם כן מצוי כל כך למכור פירות הכרם כך כמו דילועין ומטעם זה גם כן אינו דומה לגזו וחולב ורודה דהתם אין התוספות ניכר כל כן ברמים מועטין ולכן כיון דקאי בקרוב להפסד לא מיחוי כריבית כל כך אבל חכא אף על גב שמקבל עליו אחריות דברר וקרח וגשמים הואיל וניכר התוספות הרבה ברמים מרובים מיחוי כריבית ועוד דהתם אין רגילות לולל בשביל המתנת שאינם אלא יום או יומים לכן כותרי בשמקבל עליו שכר והפסד שכך יכול להפסיד כמו להשתכר הלכך אפילו ימצא יותר מן הדמיט שנתן לא היו אגר נטר אבל פרדסי' שקנין בעו' שהוא בוכר ומשום הקדמת המעות עד הבציר שהוא זמן רב אויל גביה מיחוי טפי כאגר נטר ואף על גב דהתם נמי זימנין דאית בהו תיור' כגון ברר או קרח או גשמים ומפסיד הכל לא חישיי אינשי להכי דלא שכיח הוא ואף על גב דגבי משכנתא דכורא דלעיל אין מקפדין אפילו לזמן רב ואפילו לעצם הרבה שאני התם הנקנה לו הקרקע מעכשיו לקמה ולשטח בה פירי ולהעמיד בה בהמותיו וכל תשמיש שירצה אבל בפרידסא אינו מוכר לו אלא הפירות בלבד לכשיגדילו ובין כך אינו זוכה בכלום אלא הוא המעות כמו הלוואה גביה ומיחוי טפי כריבית ועוד יש להלק בין פרדס לכרם דשאני פרדסי' שצריך עוד המזכ לעבור ולטרוח בה הרבה בעבודת הכרם וזה עושה הכל לטובת הלווקה ומיחוי יותר כריבית מככרם :

יך וכן המקדים מעות. לבעל כרם על השריגים ועל הזמורות לכשיכרתו שהם ביוקר והוא קונה אותם עכשיו בזול ומקדים המעות וממתין עד שיכשו ויכרתו אסור אלא אם כן היפך בוים בעודם מחוברים להתעסק בעבודתם ולקנות אותם שאז היו כקונה אילן לזמורתו ומותר : ומותר לקנות עגל בזול ולהניחו ביד המוכר עד שיגרל שאם ימות או יכחוש הוא ברשות לוקח מפני שהמיתה והכחשה מצויין וקאי בקרוב להפסד ככשכר :

יב שומרי השדות שהם שומרי הקמה עד הקציר ובעלי השדה חייבים ליתן שכירותן מיד אחר הקציר אסור להוסיף להם בשכרם כדי שמתניו אחר הרישה ומירוה דהיי אגר נטר אלא אם כן יסיעו גם כן להרש ולהכר שאז מושכת פעולת שכירותם עד כלות הגורן ואין שכירות משתלמת אלא לכסוף לכך מן הרין אין צריכין לתת להם גם שכר השמירה עד לכסוף ואין כאן שכר המתנה :

יג מותר להקדים מעות על יין בשעת הבציר על מנת שיתן לו יין טוב בניסן ולא חשיב ריבית מה שהמוכר מקבל עליו האחריות דחלא או דחמרא שהוא יעמיד לו יין טוב ואם יחמיץ יהא באחריותו וזה מקבל עליו בשביל הקדמת המעות ומעמא משום דקם להו לרבנן שכל יין שסופו טוב גם תחלתו היה יין וכל שמחמיץ לכסוף גם מתחלת עשייתו היה חומץ והיתה קלקולו בתוכו אלא שלא הורגש בעורו תירוש מימ' מתקתו וזה לא היה יכול לברור המוכר'מן הרעי' ועכשיו שנתגלה הוא ברור לו יינו שקנה אם ימצאנו טוב מקחו קי' ואם ימצאנו רע אין זה מקחו שקנה כי הוא לא נתן מעות רק איין'לא אהומין'א'ב כשהחמיץ בסוף נודע למפרע שמקח טעו' היה וחייב לו להחזיר לו מעותיו או להעמיד לו יין טוב כמו שהתנה ומטעם זה מותר להקדים גם כן מעות אפילו על חבית ידוע של יין ולהתנות עם המוכר שאם יזול או יתיקר עד זמן מכירת היין יהיה ברשות הלווקה ואם יחמיץ יהיה באחריות המוכר ל"ש משכו הלווקה לרשותו ל"ש לא משכו אלא הניחו ברשות המוכר שמה שמקבל עליו המוכר אחריות ההומין אין זה משום הקדמת המעות אלא משום תנאו ובין שהחמיץ נתגלה למפרע שחבית זה היה חומץ מעיקרו אלא שלא הורגש עד עכשיו וכמה שקבל עליו הלווקה אחריות הול הרי קאי קריב' להפסד כמו לשכ' אבל אם לא קבל עליו הלווקה אחריות הול הרי זה אסור אפילו משכן הלווקה לרשותו שבשביל הקדמת המעות קבל עליו המוכר אחריות הול והלווקה קאי בקרוב לשכר ורחוק להפסד :

יד חבית של יין שהיא שוה עתה דינר אחד ומכרה לו בשתים שיפרענה לו בזמן הקיץ על מנת שאם תארע בה תקלה הרי היא ברשות המוכר עד שימכרנה הלווקה הרי זה מותר דלא משום המתנת המעות אוקיר גביה אלא משום שאם אבדה או נשכרה לא ישלם לו כלום ואם לא ימצא למוכרה ולהרויח בה החזירה לו ואם נכרה זה ולא הרויח בה או אפילו הפסיד בה איהו דאפסיד אנפשיה דימה מכרה היה ליה להחזירה וצריך לשלם לו כל השני דינרין וכן אם מכרה לו בשתים ואמר לו היתר על השתים יהיה לדבשכר בשביל שאתה מיטפל בה למוכרה ואם לא תמצא למוכרה כמו

שתרצה החזירה ל' הרי זה מותר אף על פי שאם אבדה אי נגנבה והחמיצה תהיה ברשות לוקח שאין זה אלא כשיש' ויכול השיש' לקבל עליו אינסיס דהחמיצה :

טז מי שיש לו סחורה שנמכרת כאן בזול ובמקום אחר ביוקר וא"ל הבידו במקום הול תנה לי כן ואליכנה למקום היוקר ואמכרנה שם ואעשה צרכי במעות עד זמן פלוני ואפרענה לך כפי מוח ששוה שם כדי שתמתין לי המעו' אם האחריות בהליכה על הלווקה אסור שכיון שקבל עליו הלווקה אחריות נעשית עליו הלוואה מיד במקום הזול כפי מה ששוה שם ומה שמוסיף לו לפרועה ככמקום היוקר בשביל המתנת המעות הוא ואם האחריו' על המוכר מותר שאין כאן הלוואה עד שתימכר וכל מה שתימכר ביוקר ברשות בעלים ראשונים הוא והוא שנתן לו שכר טרחו על הבאתה למק' היוקר דאל"כ הוה ליה טררו ריבית מוקדמת ואם המוכר אדם חשוב שפוטרוין ללווקה המכס בשבילו מותר אפילו אינו נתן לו שכר טרחו שהמכס שהוא היה צריך ליתן הוא שכר טרחו :

טז החמרים שדרכן להוליד תבואה ממקום הול למקום היוקר מותר להן לקבל המעות מבעלי בתים במקום היוקר להתעסק בהן זמן קבוע על מנת ליתן להם לזמן פלוני תבואה כשער המקום הול אפילו אין נותנין להם שכר טרחה בהבאה ואפילו אין הנותן המעות אדם חשוב שיפטרנו המכס בשבילו ואין כאן טרחה ההכאה בשכר המתנה המעות עד אותו הזמן שקבע דלא משום המתנת המעות הוא מטריח להביאם למקום היוקר אלא משום דניחא ליה לחמרי' לטרוח בהבאת התבואה לזה בשביל דמגלין להו תרעא פ' שחיוקי אותו לתגר גדול כשוראין אצלו מעות הרבה לקנות בהם ומכירים אותו בעלי בתים שכמקום הול ונותנין לו בהקפה ומשתכרים אצלם א"כ דמוזלי גבייהו פירש בני מקום הול כששומעין שאין אלו משתכרין עכשיו מוזלי גבייהו כפנע אחרת כדי שלא ישכחו יריהם מלהרגיל אצלם לפיכך נוח להם לטרוח ולהיות שלוחים להביא דתבואה ממקום הול למקום היוקר ובלבד שיהיו אחריות הדרך בהבאה על נותני המעות שאז כשעה שהוא לוקח התבואה במקום הול ושם נותן המעות היו כפורעו וא ורדי אין כאן שום ריבית והוספה לנותן המעות ומה שהיו אחריות המעות עד הנה על החמרים היינו משום שהיה הלוואה אצלו להתעסק בהם ומכאן ואילך מתחיל זמן הפירעון בלי שום הוספה ואחריות על המלוה אבל אם היו גם אחריות להביא על הרמרים היו גם התבואה ברשותם ולא היה כאן פירעון עד הבאת התבואה למקום היוקר והוא נותנה לו כשער הול זה היה רדי אסר' : ויש מתירין אצלו אחריות הדרך על התגר המביא ובלבד שיתן לו הבי' שכר טרחו ועמלו שאז מתחיל גם כן הפירעון בשעת לקיחת התבואה במקום הול שהרי מיד מתחיל שכר טרחו ודווקא בתבואה ובחמין הרגילין להוליכה התירו לעשות כן משום דתבואה מידי דשכיח הוא דאזלי ואיתו כל שעתא אמרינן ניהא ליה דמגלין להו תרעא א"כ דמוזלי גבייהו אבל בסחורה אחרת לא התירו דליכא גילוי תרעא ולא מוזלי גבייהו כשאר סחורה דמי שמוכר לו עכשיו אינו מוכר לו למחר ופרקמטיא שלקחו היום אינו לוקח למחר ולאדם חשוב שצריך להקדק במעשיו אפילו בתבואה אסור לעשות כן שמא ילמרו ממנו להקל כריבית כי יחשבו זה לריבית ואע"פ שטועין יבאו להקל כריבית נמור ויתלו עצמם בזה :

יז המוליד פירות ממקום הול למקום היוקר ומצאו חבירו במקום הול וא"ל תנם לי כאן ואני אתן לך שם פירות במקום היוקר לזמן פלוני אם יש לו שם פירות מותר דמהשת' קנאם בכל מקום שהם ואם לא אסור דהיי סאה בסאה שנתבאר בסמין קס"ב : יח להלות לחבירו ישראל דינר זהב השוה עשרים דינרין על אחריות ספינה ההולכת מעבר לים ושיתן לו בשוכה כ"ד דינרים זה ורדי אסור לפי שזו הלוואה דבר קצוב כריבית הוא וריבית קצוצה היא ואף על פי שהמלוה יקבל עליו אחריות המעו' כל ימי משך מהלך הספינה עד שובה לא יצא מידי הלוואה דהווי יהיב וזווי שקול ולא הררי בעניניהו ולא דמי למרא ושאר כלים דהררי בעניניהו :

יט אבל לתת עשרים ליטרים למי שיכתיבנו בעד מזה ליטרים שיש לו בספינה שאם תטבע הספינה יחזור לו מזה ליטרון הרי זה מותר לפי שאין כאן הלוואה אלא כעין מכר שמקבל עליו זה אחריות מעות האחר בעד הסך ההוא שנתן לו זה ואפילו אם יקדימו לתת לו עתה העשרים ליטרון מיד אין חוששין בזה שאינו הלוואה : ויש מתירין להלות לאחד י"ב דינרין שיקנה בהן סחורה על הדידו ושיתן למלוה בשוכו י"ג דינרין בעדה ויכלבר שיקבל המלוה הסחורה ויוליכנה לביתו ויהיה אחריות הדרך על המלוה דהוי כמו שיש לו חלק ברווח הסחורה עצמה הואיל ומקבל עליו אחריות :

ק"ג דין המוכר לחבירו על מנת להחזירה ובו ח' סעיפ' מכר שדה לחבירו ואמר לו לכשיהיו לי המעות תחזיר לי השדה אסור ללקח לאכול הפירות שאין כאן מכר אלא הלוואה כ"ן

כיון שצריך להחזירו לכשירצה המופר ונמצא שאוכל הפירות בשביל המתנת המעות ואפילו אם עבר ואכל הוי ריבית קצוצה ויצאה כדברים ואפילו אם לא התנו כך אלא הלווה סתם ומנהג הוא כן בעיר שכל מי שמוכר צריך הקנהה להחזירו למוכר כשהיו לו מעות אמרו ללוקח לאכול הפירות דכל המוכר ארעמא דמנהגם דעיר הוא מוכר וזה קונה ארעמא דרבי אבל אם במקום שאין המנהג כן אם אמר הלוקח מדעתו כשהיו לך מעות אני אחזיר לך הקרקע אינו תנאי אלא פטומים מילי דתנאי כזה על המוכר לזנתות ולא על הלוקח ומקח קיים לפיכך הלוקח אוכל פייתו : ואם כשאמר כן הלוקח הלטו המוכר והחזיק דבריו הרי הוא תנאי אבל כל שעשאו הלוקח ואפילו בתוך המכר ושקת המוכר ולא חזקו אין זה תנאי אלא פטומים מילי והמכר מבר הואיל שלא עשאו המוכר שהיה לו לעשותו מפני שהוא מוכרו ואם מכר לו קרקע מעכשיו והמתין לו המעות לזמן כל זמן שלא נתן המעות הלוקח מותר לאכול הפירות והמוכר אסור דבשבר המתנת מעותיו הוא קאביל :

ב מוכר לו שדה במנה ובאותו יום עשה לו הלוקח שטר שאם יחזיר לו מעותיו יחזיר לו שטר המכר אם נעשה תנאי זה קודם המכר או בשעת המכר אין לו דין מוכר שהרי לא חל המכר מעולם אלא דין הלוואה יש לו והלוקח חייב להחזירו כל מה שאכל אפילו קודם שיחזיר לו זה מעותיו אבל אם נעשה השטר לאחר המקח אפילו שעה אחת הרי חל המקח והרי זה מכר גמור ואוכל הפירות ואפילו לא עשה לו שטר על זה בקניין ובכל מיני חיובים חסד הוא שרוצה להתחסד עמו להחזיר לו מקחו וכל זמן שלא יחזיר לו מעותיו המקח קיים ואוכל הפירות :

ג האומר לחבירו קנה לי שדה מבלוגי ואמר המוכר לשליח אני מוכר לך על תנאי שיחזירנו לי כשהיו לי מעות והשיב השליח אתה והלוקח חבירים ותתפשרו בטוב לא מוכר לו אלא על זה התנאי וצריך הלוקח להחזירם ומציאים ממנו גם הפירות שאכל משום ריבית :

ד מוכר לו השרה ונתן לו קצת המעות ואמר לו לכשתביא לי המותר קנה לך השרה מעכשיו ונמצא המוכר תלוי ועומד אם ישלים לו המעות נקנה לו השרה למפרע ותשלום המעות היו אצלו בהלוואה ואם לא ישלים יתכשל המקח ומה שהיו מזה ביד המוכר היו הלוואה בידו הלבך אין שום אחד מהם רשאי לאכול הפירות מוכר לא יאכלם שמא ישלם הלוקח המעות ונמצא קונה השרה למפרע והרי שאכל המוכר הפירות בשביל המעות שנשאר לו ביד הלוקח בתורת הלוואה והוי ריבית והלוקח לא יאכלם שמא לא ישלם המעות ולא יצא השרה מרשות המוכר מעולם ונמצא שאכל בשביל המעות שהיו לו ביד המוכר בהלוואה גמורה והוי ריבית אלא יהיו הפירות מונחים ביד שלישי אם לא יגמר המקח יתנם למוכר והוא יחזיר המעות שקבל ואפילו אם יאמר הלוקח אני אוכלם ואם לא אגמר המקח כשיחזיר לי המעות שנתתי לו אשלים לו הפירות אמר דטוב טוף ריב' קאביל אלא שמחזירו וריבית על מנת להחזיר אסור אבל ודאי אם יאמר הלוקח אוכלם אני ואם לא יגמור המקח כשיבא המוכר להחזיר לי מעותי אעשה עמו חשבון ואגבה לו דמי הפירות מותר שלא היה כאן צד ריבית וה'ה' אם המוכר אומר כן : ה ואם בשנתן לו מקצת המעות אמר לו קנה כשיעור מעותך כל אחד אוכל פירות כפי מעותי :

ו ואם אמר לו כשתביא מותר המעות קנה ולא אמר מעכשיו לוקח אסור שאין כאן מקח כלל עד שיביא מותר המעות ואם היה אוכל נמצא שבשכר מעותיו הוא אוכל ומוכר מותר דשלו הוי אוכל ואם אמר קני מעכשיו וזויו ליהוי הלוואה גבך או אפי' קנה סתם בלא תנאי זה לוקח מותר שמיד נקנית לו אפילו בסתמא ושלו הוא אוכל ומוכר אסור דבשבר המתנת המעות הוא אוכל :

ז ובני זרן אצטריכו ליה זוזי דאמרינן דהררי זביני וכן בובין ארעא ארעמא למיסק לארעא דישראל ולא סליק או לא אתדיר ליה דאמרינן נמי דהררי זביני כדבעינן למימ' לקמ' בע"ה בלבוש ע"ש אסור ללוקח למכיל פירות אפילו בתנאי עד דידע דליקים זביני מיהו ג"ל דאי אכיל ליה נמי ארעמא דמכני לי מדמי כי הררי זביני שמותר שאין זה דומה למה שאמרנו לעיל סעיף ד' דהבא ספקא דריבית הוא :

ח השוכר מחבירו בית או שדה בדבר מועט לשנה כדי שיקדים לו שכר עשרים שנה שזה גבי שכירות מותר כמו שיתבאר בס"מ קע"ו בע"ה והקדים לו שכר עשרים שנה והתנו שאחר שנה או שנתיים אם ירצה המשכיר להחזיר לו יזכו שכר הזמן שהיה הקרקע תחת ידו כמו שפסקו ויחזיר לו זה קרקעו מותר שזה לא דמי למוכ' שדה לחבירו וא"ל כשהיו לי המעות תחזירנה לי שאסור דהבא שאני שהוא מנכה שכר הזמן שהיה הקרקע תחת ידו וכל זמן שהוא מושכרת לו היא קניהה לו דשכירות' ממכר ליומיה הוא אף על פי שהוא מושכר בפחות משווי הא אמן דבשכירות שרי לפיכך מותר ואע"פ שהיא כל אחריות הקרקע מנפילה או שריפה על בעל הקרקע שכן דין שכירות קרקע מה שאין כן במשכנתא שהוא דרך הלוואה :

הערה וזן הפוסק על הפירות כפי השער וכו' ח' סעיפים

א אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער פירוש הרצפה להקדי' מעות לחבירו על חטים או שאר פירות כדי שיתן לו אותן פירות במקח זה כל השהה כשיעור מעותיו שנתנו לו עכשיו אינו פוסק עמו כן אלא אם כן יצא השער בשוק שכל זמן שלא יצא השער אסור שזה ודאי מויל גביה בשביל הקדמת המעות ומקבל עליו שפך אם יתייקרו יתן לו כוול כמו שהם שיה עכשיו בשביל הקדמת מעותיו והוי זה ריבית אבל משיצא השער פוסקין שאף על פי שאין לה יש לה כלומר שכיון שיצא השער בשוק של עיירו וזה נתן לו מעות לתת לו כל השנה חטין במקח הזה אין כאן ריבית אפי' אם יתייקרו שיוכל הפוסק לומר למוכר שקול טיבותך ושדייה אחיזי מאי אדנית לי אם יהיו זוזי אלה בודי אוכל לקנות בעד המעות הללו חטין בשוק' שכעירות כשער של עכשיו שישפיק לי לכל השנה וחשבונן מפני זה כשנתן הפוסק הזעות הללו ליד המוכר אף על פי שאין למוכר פירות בביתו הוי כאלו קנה המוכר בדמים הללו תבואה בכל הדמי' והקנה אותם ללוקח וזכה בהן הלוקח וכשנתייקרו אחר כך בשרשו נתייקרו רכינו שאינו דרך הלוואה אלא דרך מקח שאינו ריבית של תורה לא אחזר בה רבנן כמה דברים אמורים שאין פוסקין עד שיצא השער ה"מ כשאין לו למוכר פירות בביתו וצריך לקנותו בשוק לכך אין פוסקין עד שיצא השער אבל אם יש למוכר פיית או חטין יכול לפסוק עמו אפילו כוול עד כדי כל החטין והפירות שיש לו אפי' לא יצא השער דכיון שיש לו יכול הוא להויל גביה כמו שרצה שכל אדם יכול למוכר פירותיו כוול ומי ימחה בידו :

ב והפוסק על שער שבשוק אם היו החדשים בשעת פסקה ארבע סאין בסלע והישנות שהם מוכות יותר שלשה סאין בסלע אין פוסקין עד שיצא השער שזה לחרש ולישן שכל זמן שיש חילוק בשער בין חדש לישן אינו נקרא שער קבוע ואינו יכול לפסוק עמו שיתן לו אפילו מן החדשות ד' בסלע עד שיצא השער לחדשות וישנ' בשוה שכל זמן שאין השער בשוה אין השער נמשך זמן רב וכל זמן שאין השער נמשך האך יוכלו לפסוק אין דעת המוכר ולא הקונה יכולין לפסוק עליו שהיום אין מחר ישתנה השער אבל אם השער בשוה דרכו לימשך ופוסקין עליו :

ג וכאם היו של לקוטות ד'סאין בסלע שהקמורין מכהה שרות ואינן טובי' שמעורבין גם כן שיבולי שיפין עם יבולי חטין ושל בעל הבית מג' בסלע מפני שהם טובות יותר אינו יכול לפסוק עם ב"ה שיתן לו אפילו משל לקוט ד' בסלע עד שיצא השער לכל בשוה כמה דבריו' אמורים כשנזכר גם בעל הבית אי תגר שבשוק על פירות הלוקטות אבל אם פוסק עם הלוקט עצמו על פירותיו יכול לפסוק נמי מד' בסלע מתבואתו משיצא השער ד' של לקוט אבל עם ב"ה לא יפסק כלל אפילו על תבואה של לקוט עד שיצא השער קבועה לתבואה של ב"ה דסתם מאן דיהיב אפירי לב"ה אפירי שפירי יריב וגם זיל ביה מילתא לב"ה למכור של לקוטות ובודאי יתן טובות שאין נמצאין לו תמיד לקנות מלקוטות :

ד אם היו לו פירות למוכר דאמרינן שיכול לפסוק אף על פי שלא יצא השער יכול לפסוק עמו כדי כל השיעור שיש לו אף ע"פ שעדיין לא נגמרה מלאכתו והוא שלא יהא מחזר' אלא מלאכה אחת או שתיים אבל מחזקין שלשה מלאכות אסויי לפסוק עליהם דכמו שאין לו דמין הואיל ומחזקין כ"כ מלאכות :

ה הפוסק על השער צריך שלא יהיו חסדים כלום כגון שאם המנהג שהלוקח נתן שכר הסרסור צריך שיתנו גם כן הפוסק וצריך שינכה למוכר החסרון שראויים הפירות להתחסר לפי תמיה כגון אם הם חדשות יתייבשו עד זמן הפרעון ולא יהיו מעשרים של עכשיו בכמו י"ט בשעת הפרעון וכי האי גונא שדרך להתמעט על ידי עכברים שיאכלום שאם לא כן הוי ריבית שמדריח זה בשביל הקדמת המעות :

ו הפוסק על הפירות ונתייקרו בשעת הפרעון וזה אין לו פירות ורוצה ליתן לו מעות כמו שמוכרין הפירות בשוק יכול לשום הפירות שנפסק עליהם כמה מעות יבא בעדם עכשיו בעד כ"כ סאין שחייב לו ויתן לו פירות אחרות כמו שהם יוצאים בשער כנתן הפרעון אבל מעות אסור ליתן לו שוה מוחזי כריבית שזה לא נתן לו כ"כ מעות וזה יצטרך לתת מעות יותר וי"א שאפילו מעות מותר לתת לו דמה לי הן מה לי דמיהן שהרי זה הוא חייב לתת לו חטין והחטין יש לו כ"כ שער' בשוק עכשיו ואם היה נתן לו חטין היה יכול למוכרן מיד בשוק בעד אלו המעות ולמה נמטיח המוכר לעשות שומא וליקח פירות אחרות וזה יחזרו וינכרו גם הפירות האחרות בעד אלו הדמים מה לנו לכל הטרחות הללו הואיל ולא ע"י הלוואה באו רק ע"י מכ' הקילו בהן מטעמא דמה לי הן מה לי דמיהן ויכול גם כן בשעת הפרעון לפסוק עמו על פירות אחרות כשער שלהם שבשוק באותו זמן אבל כשפוסק על פירו' אחר' לא ישים את אלו דמים שיאמר כך וכך הם דמי החטין שאת' חייב לי תן לי בהן יין או אסור דהא כל מה שאנו מותרין לפסוק אין נא מתיירין אלא מטעמא שיכול זה לקנות פירות אלו שפסק עליהם בשוק מיד בעד אלו המעות שזה נתן לו וכאן פרוטי אין כאן נסכא איך כאן כמו בהלוואה דלעיל ע"י קס"א אלא כך יאמר כך וכך סאין חטין

ד וכן מותר לשכור פרה ולשומה בדמים כגון שיאמר הרי פרתך עשויה עלי בשלשים דינר אם תמות וכל זמן שהיא אצלי אעלה לך כלע בשכירו' לפי שהיא ברשות בעלי' לענין יוקרא וולא עד שעת מיתה וגם נכחשת ובלבד שישמו אותם גם כן בשעת מיתה מה שהיא שוה בשעת מיתה ואם הוכחשה או הולאה ינכה לו דאם ל"ב תהו יקופה עליו במלוה משעת השכירה והוה השכירות אבק ריבית :

ה השוכר שדה מחבירו ב' כורין לשנה יכול לומר לו הלוני מאה דינרין שאוציא עליה לחרוש ולנכש ואני אעלה לך י"ב כורין לשנה אעפ"י שהמאה שלוקח ממנו בתורת הלוואה לוקח אותם שהרי מחזירם לו בסוף נמצאי שמוסיף לו שני כורין בשכר הלוואה המאה דינרין אפ"ה מותר כיון שמוציא אותם בנזק השרה הוה ליה מחוכר שדה משוכרת ומעלה השני כורין בחכירת שדה טובה מאה זוז יותר משדה רעה : וכן אם שכר לו חנות אי' ספינה ב' דינרין יכול לומר לו הלוני מאה דינרין שאבנה בהן החנות ואציינ' ואכיינ' או אתקן בהן והספינה וכלה ואני אעלה לך בספני' ובחנות' י"ב דינרין כיון שמוציא ומשביח בהן הספינה והחנות הרי הוא שוכר חנות נאה וספינה מתוקנת בכל צרכיה בעד ב' דינרין יותר אבל אסור לומר לו הלוני מאה דינרין להתעפק בחנות או לקנות הכל סחורה להוליד בספינה ואני אוסיף לך בשכירת שדה ריבית מבש בעד הלוואה :

ו מותר להרבות בשכירות קרקע כיצד שמשכיר לו שדה ואומר אם עכשיו תפרע והשכירות הרי היא לך ב"י סלעי' לשנה ואם לא תפרע לי השכירות עכשיו אלא בכל החדש וחרש את הבוסף השנה הרי הוא לך ב"י סלעים סלע לכל חודש מותר והרי בכיזא בזה בשכר אדם גם כן מותר ומעמא משום שאין זה משום ריבית אלא הוא שוכר לו בשווי ב"י סלעים לשנה ומן הדין אין שכירות משתלמת אלא לבסוף כדלפינן מקרא רכתיב כשכיר שנה בשנה שכירות של שנה זו אינה משתלמת אלא בשנה אחרת כלומר בתחלת השנה האחרת והיינו בסוף שנה זו הילכך ב"י שקל מיניה סלע בחדש י"ב סלעים לשנה אין זה שכר המעות המעות שהרי לא נתחייב לו לשלם השכירות עד סוף החדש או סוף השנה והאי דאמר ליה אם עכשיו תתן לי הרי היא לך ב"י סלעים אי הוה מקדים ליה הוה מחילי ממי' השכירות ומגזיר ליה בפחות משוויה ולא דמי למכר דאמרין דאסור לומר אם תתן לי הדמים עכשיו הרי לך בעד עשרה והבנים ואם לומר פלוגי בעד י"ב דהתם מיד כשמוכר המקד דינו ליתן המעות וכי א"ל אם מעכשיו תתן לי עשרה הרי לך ב"י הן הן דמיה וכי מוסיף ליה בזמן שכר המתנת המעות הוא דמוסיף ליה לפי' אסור וכן בשכירות כהדין נמי משכח' לה דאסור כגון אם השכיר לו חצירו מעכשיו ב"י סלעים והחזיק בה ואחר כך אמר ליה אם תתן לי בכל חודש סלע אמתי לך המעות הוי כמו מכר דהא אינו שוה יותר מי' סלעים בשכר החזיק בה בכך והוה הב' דינרין אגר נטר אסור : מותר להרבות בגזירות חתנים כיצד כגון שנדר בגזוניה לבתו והתנה עם חתנו שכל שנה שיניח לו הגזוניה אצלו יתן לו כך וכך לשנה מותר שאין זה אלא כמסוף לו הגזוניה ודווקא שהתנו כן קודם הגשואין שעדיין לא חל המלוה אבל אחר כך אסור דהוי אגר נטר ועל' סימן קס"א סעיף י"ב :

ז ואסור להרבות בשכר אדם כיצד כגון שיאמר לו עשה עמי מלאכה כהיום שששה דינר ואני אעשה עמך לשבוע אחרת שששה שמים :

ח וכן השוכר את הפועל בימות החורף לעשות עמו בימות הקיץ בעד דינר ליום ומקדים לו שכרו מעתה ושכרו שוה בימות הקיץ סלע ליום אסור מפני שגראה באלו מלוה לו מעות מהיום כדי שיוודלל בשכרו ולא דמי למקדים שכרו דלעיל בקרקע שאומר אם מעכשיו תתן לי מעות בעד י' ובכל חודש סלע דהתם הוא וזכה בקרקע מיד וכייה גמורה אפילו אינו רוצה לרור בה מיד וקנה בשכירות הקרקע בזול אבל הכא במאי זכה אינו אלא כהלו' ומזיל גביה משום הקדמת הלוואה מהו הכא גם כן אם אסר לו עשה עמי מלאכה מהיום עד יום פלוגי כדכיר ליום מותר איתן שמתחיל לעשות עמו מלאכה מעתה ונמשכת עד אותו היום הכל מלאכה אחת היא מעתה ואינו נראה כנוטל שכר מעותיו שמקדים לו אלא הוי כשאר שכירות שאינה משתלמת אלא לבסוף ומותר להודולל בהקדמתו :

קעז דיני מקבל צאן ברזל מישראל וכמה דיני משא ומתן האמורים משום ריבית וכו' סעיפים

א אין מקבלין צאן ברזל מישראל כיצד כגון שמקבל מחבירו מאה צאן והיו הגזיות והולדות וההלב לאמצע או שלש או לרביע עד שנה או עד שתיים כמו שהתנו ביניהם ושם הצאן ברמי' שאם ימותו ישלם המקבל דמיהם הרי זה אסור שהרי בעל הצאן הוא קרוב לשכר ורחוק להפסד ומד

יש לי אצלך תן לי בערו כך וכך חביות י"ן או שאר פירות שוה גם כן מצוי שמחליפים פירות בפירות :

ב הפוסק על השער צריך לפר' בשעת הפסקה שאם יודללו מזה הסכום שפסק שיתנם לו כשער הוול כגון שעכשיו היו ארבע בסלע ובשעת הפרעון יהיו ששה בסלע צריך ליתן לו ששה כבשעת הפרעון ואם לא פי' כך והוול ורצה הלוקח לחזור לו לאחר שגודלו צריך לקבל עליו מי שפרעו והוה מחזיר לו מעותיו דהא מעות אינן קנות אלא למי שפרעו כמו שיתבאר בע"ש בעיה מימן קצ"ח ואם פירש כך והוול והמכר חוזר בו ואינו רוצה ליתן לו כפי הוול צריך המוכר לקבל עליו מי שפרעו ומחזיר לו מעותיו ואם עשה שליח לפסוק והשליח לא פירש ליתן לו כשער הוול והמלח רוצה לחזור בו אינו עומד במי שפרע שיכול לומר השליח דהוה לו לפרש וכיון שלא פירש לא שלחתי לעותי ונתבטל שליחתי וגם השליח אינו עומד במי שפרע דמה לו ולוה מה לו לעשות שוה אינו רוצה לוקח שב"ד יקללו אותו :

ג מקח שנעשה באיסור כגון שהוסיף במקח משום אגר או שפסק קודם שיצא השער ולא היה לו למוכר פירות המקח קיים ויתן כשער של היתר באופן שלא יהיה בו ריבית ואין אחד מהם יכול לומר המקח בטל הואיל ונעשה באיסור דא"כ ה"ל חוטא נשכר דהא שניהם חטאו הלוה והמלוה ואם היה בו באופן שכא ריבית ליד המוכר אין מוציאין מידו דהיי אבך ריבית והוה שנעשה המקח באחד מדרכי ההקצאות אבל אם לא נעשה המקח אלא באופן שאין בו אלא מי שפרע המקח בטל לגמרי ואין אחד מהם החוזר בו צריך לקבל מי שפרע דהאיך יקבל מי שפרע לקלל אותו והוא רוצה לשוב מעבירה שעשה :

קעו איזה השכרה מותרת ואיזו אסורה וכו' ח"ס :

א מעות אסור להשכיר אפילו בלשון שכירות שיאמר לו אשכיר לך י' דינרין כדינר לחדש כמה דברים אמורים כשהשכיר צריך להוציאם דהוה מלוה שניתנה להוצאה ויש בו ריבית קצוצה אבל אם שאמר כדי להחלם בהם או ליראות בהם מפני הבריות שחיובקרו כעשיר ויחזיר לו בעין אותם הדמים ממש שלקח אין זה דומה להלוואה ומותר ובלבד שלא יחייב עצמו בהן אלא כשאר שוכר שיהא חייב בגובה ואברה ופסור מאונסין אבל אם קבל עליו כל אחריות ואפי' אונסין אסור שוה יצא מכלל שוכר ונעשה לוה ואם קבל עליו המשכיר כל האחריות בין דגניבה ואבידה בין דאונסין יש מתירין אפילו השכיר לו להוציאה שוה אינו תור' הלוואה אלא תורת השכרה כדלקמן בסימן קע"ז אבל אם לא קבל עליו המשכיר רק גניבה ואבידה ולא אונסין או אונסין ולא גנבה ואברה אסור להשכירין להוצאה דלא יצא בזה מכלל מלוה ולוה מדרבנן דאסור משום רשינו שמו מהלוואה להשכרה יתירו לו הריבית שהוא קרוב לדאורייתא דא"כ בקל תבא לבטל תורת ריבית האמור בתורה שהקפידה התורה בכל מלוה הניתנה להוצאה שלא ישוך איש את רעהו מיהו זה לא הוי אלא אבך ריבית ואינו ריבית קצוצה אא"כ לא קבל עליו המשכיר שום אחריות :

ב וכלים מותר להשכיר אפילו נתן לו רשות למוכר ולעשות כל חפצו רק שלבסוף יחזיר לו כלי אחר כוה שאין זה נק' הלוואה

ג מותר להשכיר כלי ולקצוב דמו מיד ולהתנות ע"מ שאין מותר להשכיר כלי וקצוב דמו מיד ולהתנות ע"מ שאין הדין השופר פסור מאונסין אלא שוה' מרצונו נתרצה לוה שמותר לשכר להתנות להיות כשואל לעמוד בכל אחריות האונסין ואם כן הוה לן למימר כיון ששם אותו ברמי' ומתחייב באונסין הרי הדמים בהלו' אצלו והשכר שנתן לו מיחזי כריבית אצלו אפי' הכי שרי כיון שהלו' מתחייב ברמי' אלא אם כן ישכר וכל כן יהוה כשהוה בעין הוא מחזירו כמו שהוה ועד שעת שכירה הוא ברשות בעלים לעניין יוקרא וזולא וגם הוא נפחת על ידי שמשמששים בו ואם זה מחזירו בעין הרי מפסיד בעל הכלי אותו הפחת שנפחת נמצא שער אותה שעה הוא אצלו בשכירות ובתורת שכירות הוא נתן מה שנתן בשכרו ואם נשכר אחר כך באותו הפעם נעשה עליו בהלו' ויחייב לשלמו והשכירו' עד אותו העת נתחייב קודם שנעש' ההלו' והילכך לכשנשכר אינו מתחייב א"א ברמי' שהיה שוה בשעת שכירה ומה שנפחת משעת ההשכרה עד השכירה מנכה לו מן קצבה הראשונה וכן אם גודלל משומא הראשונה מנכה לו ואם נתייקר מוסיף לו דברשית בעלים הראשונים נתייקר וגודלל ומכאן ואילך נעשים עליו הרמים בהלו' ומשלם לו ולא מבני כלי שאינו נפחת מיד ע"י תשמיש ואין ההלו' נעשית מיד וישרי אלא אפילו יורה שמתחלת לפחת מיד על ידי שריפת האש מתחתי מותר לשוכרה ליקחנה במשקל ולהחזירה במשקל והוא ישלם פחת המשקל אע"פ שההלו' מתחלת מיד בשעת שכירות וכיון שנפחת מיד נעשה אותו הפחת עליו כהלו' אפ"ה שרי כיון שעדיין הוא ברשות משכיר לעניין יוקרא וזולא ולעניין קלקל הנחשת שאף המשקל שמחזיר לו הוא שוה פחת ממה שהיה שוה כשנתנם לפי שצריך באש *

ומיך ששם אהם בדמים נעשו עליו במלה ונמצא דריוח שנתון לו
 דהא ריבית לפיכך אם קבל עליו בעל הצאן שאם יוקרו או יחלו
 או ישרפו יחזי ברשותו הרי זה מותר וכן כל כיוצא בזה וכן הדין
 במקבל עליו סחורה בעניין זה ששם אותה בדמים וכל זה דווקא
 כשיש למקבל ריוח בגוף הצאן או בסחורה שאז הוא כשיעור חלקו
 לגביה הלוואה להשתכר בו ובהנאה ההלוואה הוא מתעסק חנם
 בחלק בעל הצאן וקבל עליו אחריות אבל אם אין למקבל ריוח
 כלל במה שמקבל אין כאן הלוואה כלל ואפילו אם קבל עליו כל
 האחריות שרי דהא מותר לשומר חנם לקבל עליו להיות כשואל :
 ב ולא מבעיא זה שקבל עליו המקבל כל האחריות שאסור אלא
 אפילו נתן לו סחורה או מעות או דבר אחר בתורת עסק דהיינו
 שחצי האחריות על הנותן וחצי על המקבל אפי' הכי אסור עיב
 הנותן מעו' לחבירו בתור' עסק דהיינו שחצי אחריו על הנותן וחצי על
 המקבל הוי פלגא מלוה ופלגא פקדון שחצי שלוקח הוא ממנו
 את הריוח הוא מלוה וחצי האחר הוא פקדון גביה ונמצא שטרחה
 בחלק הפקדון בשביל חלק המלוה לפיכך צריך לתת לו שכר טרחה
 שבכל יום ויום ולא כל שכרו אלא כפועל בטל של אותה מלאכה
 שבטל ממנו כלמחר איהו מלאכה שהוא רגיל לעשות כמה רוצה
 ליטול ויהא בטל ממנה : במה דברים אמורים שצריך לתת לו בכל
 יום ויום כפועל בטל כשאין לו למתעסק שום עסק אחר עם
 העסקא הזה כגון שהושיבו בחנות שצריך זה לישב בחנות כל
 היום ואינו יכול להתעסק בשום אומנות אחר שהדמושיב בכירו
 בחנות אסור לעסק באומנותו לפי שאין ענינו על החנות בשעה
 שהוא עוסק באומנותו דהיל גביה כשכיר יום בעד הלוואתו וצריך
 לתת לו שכירות הרכה שלא יהא מחוי כריבית מחמת העסקא אבל
 אם יכול המתעסק לעסוק בעסק אחר עם העסקא של זה כגון רועה
 שיש לו בהמות בפני עצמו ולוקח אחרות בעסקא שאין צריך
 לטרחה יותר הרכה בשביל העסקא דגביל לתורך גביל לתוראי וכל
 כיוצא בזה שאינו כ"כ כמשועבד לנותן העסקא אינו צריך להעלות
 לו שכר של כל יום ויום אלא אפילו העלה לו דינר אחד בכל ימי
 השתפות דיו ואז אם פחתו המעות או הותרו הכל הוא לאמצע
 בשוה וכן אם אמר ליה מכל הריוח יהיה לך שלישייתו או עשיריתו
 מקודם בשכרך והמותר נחלוק בשוה אף על גב שהוא ספק אתי
 דפסידו יפסיד מחצה ואם היה המתעסק אריסו והיה לו עסק אחר
 אצל אריסות אינו צריך להעלו' לו שכר אחר כלל שהאריס הוא
 משועבד לבעל השרה לכל צרכו : והא דאמרין דפלגא הוה פקדון
 היינו כשאין המתעסק עליו אלא כש"ח ואין לו עליו שום אחריו' על
 המקבל בחלק הפקדון רק כשי"ח דהיינו על הפשיע' אבל שאר
 אחריות של חפיקדון בין דאונסין בין דגניבה ואבירה יהיה הכל על
 הנותן ואם נתן לו עליו שכר כדיו הנאמר הוי המקבל עליו כשומר
 שר' לרתחייב בגניבה ואבירה ולא באונסין :

ג במה דברים אמורים כשלא פסק עמו בתחלת העסק אלא נתן לו
 המעות כחם למחצית שכר אבל אם פסק עמו בתחלת העסק
 שכר טרחה בדבר ידוע ואפילו בדניר אחד ואפי' אין לו עסק אחר
 אלא זה מותר וכל זה לא אמרן אלא כשאחד נתן המעות והשני
 מתעסק בים לטובת שניה' אבל אם כל אחד נתן מעות אלא שהאחד
 מתעסק בהן אין כאן עסקא אלא כשותפות בעלמא ושניהם שוין
 בהפסד ובריוח ואי' צ' ליתן שכר כלל למתעסק אם לא שהתנג
 מתחלה :

ד הנותן מעות לחבירו מתן להתעסק בו ולא פסק עמו בתחלת
 העסק דבר לשכר טרחה וכשבאו לחשבון אין הנותן רוצה
 ליתן למתעסק כלום לא שכרו של כל יום ויום מימי השותפות כאין
 לו עסק אחר ולא דינר אחד לכל ימי השותפות באם היה לו עסק
 אחר ובאו לדין תקנת חכמים הוא שיהיה למתעסק בשכרו שליש
 הריוח בחצי הפקדון דהיינו תרי תלתא באגר בכל הריוח והיה לו
 שנתו הריוח בכל הריוח כשי"ח חצי הריוח שלו מחצי המעות שהיו מלו'
 שני שלישי הריוח דהיינו חצי הריוח הוא מתעסק חנם
 עליו ושתות הריוח בשכר שנתעסק במעות הפקדון נמצא שני
 שלישי הריוח של המתעסק ושליש הריוח לבעל המעות ואם פחתו
 שופסיד המתעסק שלישי הפחת שחרי הוא חייב מדינא בחצי הפחת
 מפני שחצי המעות היו מלוה עליו אלא שמנכה לו שנתו מן
 ההפסד ששכרו בחצי של פקדון ונמצא נשאר עליו מהפחת
 שלישי ובעל המעות יפסיד שני שלישי הפחת :

ה מותר לתת עסקא למחצית שכר ולהתנות שלא להתעסק אלא
 בדבר פלוני ואם ישנה שיהא כל האחריות על המקבל וכן כל
 תנאי שירצה כגון שיתנה שלא ישמור הכספים אלא תחת הארבע
 ושמ' שניה והפסיד כל ההפסד למקבל ואם הריוח הוא לאמצע אע"פ
 שעתה הוא קרוב לשכר ורחוק להפסד לא חשיב ריבית כיון שאם
 לא ישנה היה קרוב לשכר ולהפסד ומותר' למקבל לשנות לתחלה
 ולא אחריו' דהיי' כגולן בכך אע"ג דקיימא לן כל המשנה מדעת
 בעלים נקרא גולן שאני' הכא דהיא אין הבעלים מקפידין אררבה
 כיון שעתה עמו כך גלה כדעתו דניחא ליה שישנה הואיל ועל ידי
 זה יהיה הוא קרוב לשכר ורחוק להפסד לפיכך אם ישנה ואמר

לעצמי אני עושה ולא בתורת עסק הרי ראי גולן הוא דהא רעוה
 לגולל הבעל המעות ולקחת הכל לעצמו מיהו אם עשה כן אף על
 גב שהוא גולן מה שעשה עשוי והכל לעצמו אף על גב דחייב
 בהשבה כל הגולנים אינם משלמין אלא בשעת הגזילה הושיב את
 הגזילה כתיב כעין שגולן על כן יתנה הנותן תחלה שאם ידמון
 שהמקבל יטול לפעמים קצת מן העסק לצרכו שלא יהא מקרי שולח
 יד בפקדון בכך דאו הי גולן והיה מלוה על כל המעות כדן שולח
 יד בפקדון וכל הריוח היה שלו והיה אסור לנותן ליטול אחר כך
 הריוח והיו ריבית משום פלגא מלוה שלו ואם נדגו שלא להקפיד
 ככך מסתמא כאלו התנו דמי ועל' סי' קס"ח ולקמן בס"י זה בסופו :
 ו ולא התייר חו"ל אלא עיסקא למחצית שכר כמו שאמרנו שאינו
 נותן לו אלא כפי מה שיעלה הריוח ואם יפסיד יפסיד שגם
 הנותן קאי בספק להפסד כמו לריוח אבל אם קוצץ הנותן דבר
 ידוע שיתן לו המתעסק כך וכך ריוח קצוץ אפי' אם מולל גביה
 מאד ואפי' אם מקבל עליו הגו' כל האחריות בין דגניבה ואבירה
 בין דאונסין אסור שזה נראה כריבית קצוצה ויבאו ללות זה
 לזה כחכ' בריבית קצוצה בלא קבלת אחריות ויש אומרים
 שאם הנותן מקבל עליו כל האחריות מותר בריבית דרבנן כגון
 עסק דסחורה או שאר ריבית דרבנן דהיי' תרתי דרבנן עיקר
 הריבית דרבנן אפילו אם היה הלוואה וגם קבלת האחריות אין בו
 איסור אלא דרבנן וכיון דאיכא תרתי אולתן לקולא ושריטן אבל
 בריבית קצוצה כגון כהלוואת מעות ממש אפילו מקבל עליו המלוה
 כל האחריות אסור או כריבית דרבנן ואינו מקבל עליו אלא מקצת
 כגון דגניבה ואבירה ולא דאונסין או דאונסין ולא דגניבה ואבירה
 הרי זה אסור עד שיהא תרתי לקולא דכתבין אז יש להקל :
 ז הנותן מעות לחבירו למחצית שכר לשתיים ושלוש שנים ושוב
 נטלנו ועשו קצבה ביניהם לתת לו כך וכך לשנה אם המקבל
 פסק מלישא וליתן משעת שעשו הקצבה ואילך ולקח המעות לצורכו
 ולציאתיו ונתן לנותן הריוח שקצץ הוי ריבית אבל אם היה מתעסק
 והולך ככראשונה ופרע הקצבה מן הריוח שהריחו המעות כיון
 דמעיקרא לא בתורת איסור אתו ליריה סמכין אנאמנתו ואם אמר
 שצד עלה הריוח שהריחו המעות' שנתן לו מותר אבל אם בתחלת
 העסק קצצו כן אע"פ שהמקבל אמר שכך וכך היה הריוח אסור
 לקבלו ממנו שהיו ריבית גמורה הואיל וקצצו כך :

ח המלוה פנה לחבירו לכל הנאותיו אלא שהתנה עמו שישלך
 מעליו מעל אותה המנה מנת המלך המגיע עליו אסור שכיון
 שלבסוף צריך להחזיר לו המנה לא היה זה חייב לתת למלך כלום
 שאין המלך מטיל מס על ההלוואות והרי אין זה אלא ריבית אבל
 אם יאמר לו מלוה לך מנה ואם תריח בהם תפרע תחלה מדריות
 מנת המלך והמותר יהיה שלך ואם לא ידמון בהן ריווח אפרע
 מנת המלך משלך הרי זה מותר שאין זה טורח במנה זה עד שיריח
 מנת המלך בשביל המלוה אלא בשביל המלך שיש לו שיעבוד זה
 על המנה הוה ובארנותא דמלכא מונח :

ט האומר לחבירו היך ר' זון מעכשיו שיפול תחתיו לאומנות
 הכלל המוטל על כל אחד או לפחות לעצמו בש' זון ומשום דמקרי'
 ליה פריע במקומו יותר הרי זה ריבית מוקדמת ואסור אבל אם אמר
 ליה היך ר' זון והמלפני בהשתדלות ללכת לאומנות
 שלא אצטרך הרי זה מותר דשמא זה יכול לפייס
 כר' או בפחות מכאן ודווקא באומנות המלך וכה"ג שדרכן להתפייס
 בפחות אפל כאדם אחר כגון ראו'בן משכן ביתו לשמעון באלף
 והבית לחמש שנים ונתן לווי ת"ק זון וקבל עליו לשחרר הבית
 מיד שמעון מכאן ועד זמן המשכונא הרי זה אסור ולא שריטן מטעם
 דשמא יפייס את שמעון בפחות שאין דרך בני אדם להתפייס בפחות
 וריבית הוא שדסיף טריליה :

י לוח שהלוה מעות מן האפוסרופוס וקבל עליו בשעת הלוואה
 לפרנס היתום וכשבא היתום לתבוע חזוב טען הלוה שיניב
 מה שנתן לו מזונות והיתום טוען שלא קבל ממנו דבר היתום נאמן
 ואפילו אמר ליה האי אשתבע לי אין צריך לישבע שכיון שידוע
 שזה חייב לו כך וכך ממון צריך לשלם לו וטענתו שהאכילו אינו
 טענה לוח החוב דלא בעל דברים רידיה הוא על זה וגם בלאר
 הכי פרנסו וזנו שמא מלוצה קא מכיון או שמא האפסרופ' פריעו
 לו וכה"ג. שמא לא היה אלא דרך אבקר ריבית וכיוצא בו ואין היתום
 צריך להשיב לו על זה :

יא אבל אחד האומר לחבירו מנה לי כידך מריבית קצוצה שגבית
 ממני והלא אומר לד"ם משביעין אותו שביעות היסת אע"ג
 שאם היה טוען אין לקחתו ובהיתר לקחתו היה נאמן בלא שבו'ע'
 מטעמא דאחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן מכל מקום בלה"ט
 משביעין אותו ואינו נאמן כמני דלא עדיף מכל נתבע הכופר
 דמשביעין אותו שבועה דאורייתא במדרה מקצת ושבועה היסת
 בכופר ככל אף על גב דלפי דברי התובע הוי גולן אפילו הכי
 משביעין אותו מטעמא דחשידי אממנא לא חשידי אשבועתא הי'
 נמי הכא ועיין לעיל סימן קס"ח טעיה כ"ה ועוד כשטוען בהיתר
 לקחתו לא שידך להשיבע דאי חשידינא ליה לעבור על לא דריבית
 היאך גשביעני' שמא גם כן ישבע לשקר דמאי אולימ' לא דשבועה
 מלא

מלאו דריבית אבל בטוען להר"ם שאין כאן חשש אלא לאו דגול ולא דגול דחזו רבנן דהוא קיל להו לאינשי תקנו עליו שבעו היסת ולא אשאר לאוין :

יב הטוען את חבירו שקבל מעות ממנו למחצית שכר והלוה מורה שחייב לו אלא שאומר שכתור' ריבית הלוה ומה שחובע ממנו יותר על קרן משום ריבית הוא אף ע"ג דאי בעי הוה פטר נפשו ואמר פרעתי או להר"ם והוה נשבע ונפטר כאן אינו נאמן אפי' בשבועה וחייב לשלם לו מה שהודה שחייב לו דמה שאומר ריבית הוא לא מהמנון ליה שדרי במה שאומר שהלוה בריב' הו' עושה עצמו רשע שהרי גם הלוה מוזהר שלא ללות בריבית ואין אדם משימ' עצמו רשע דאד' קרוב אצל עצמו וקרוב פסול לעדות : **יג** המלוה מעות לבעל הבית והתנה עמו שיתן לו הרוצצה והוא יחזור ג"כ עם בנו ההלכה בכל יום אף על פי שאנו משערין שאפי' אם לא היה מלוה לו המעות היה נותן לו הרוצצה כשביל שיחזור עם בנו אפי' מאחר שהתנו כן מתחילה בשעת הלוואה המעות ה"ו ריבית ואסור מיהו אם הוא נותן לו מעותיו במתנה גמורה שאם ירצה הבעל בית לעכסם הרשות בידו אף ע"ג דזה מחזי הערמת ריבית שסומך על זה שהבעל בית ודאי לא יעכס' ויחזור' אפי' מותר וע"ל ס' קס"ו :

יד המחייב עצמו לחבירו שאם לא יפרענו הלוואתו לזמן פלוני יתחייב לו מעבשיו ולזמן הלוואתו כך וכך דינרין יותר על הלוואתו הרי זה אסור מפני הערמת ריבית :

טז והוא הדין המלוה לחבירו על המשכון ואמר לו אם לא אפרדנו עד זמן פלוני יהיה שלך כל מה ששואה המשכון יתר על החוב יש אומרים שאסור משום הערמת ריבית ועיין בע"ש סימן ע"ב וע"ג :

מז אבל המחייב עצמו לחתנו בנדונייתא לפרוע לזמן פלוני ואם יעכב מלפרוע יוסיף לו על כך הנדוניא על כל עשרים דינר מזה ו' פשוטים לכל חרש מותר שזה אינו דומה אלא לנותן מתנה לחבירו ואומר לו אני נותן לך כך וכך מתנה לזמן פלוני ואם לא אתן לך לזמן פלוני אני מוסיף לך עוד כך וכך שהוא מותר ה"ג הכא וכבר כתבתי בס' קע"ו שזה דוקא קודם הנישואין אבל לאחר הנישואין שכבר נתחייב לו הנדוניא הרי זה אסור :

יז וכן אם נתחייב עצמו בחלואה לתת לו כך וכך בכל שבוע אם לא יתן לזמן פלוני הרי זה ריבית קצוצה ואף ע"פ שאם היה פורע בזמנו לא היה כאן ריבית לפני יורש ואילו וכתב לו קצב לכל שבוע אם לא יתן לו הרי ריבית גמור :

יח המוכר סחורה לחבירו בעד ששים זהובים וקבל ממנו המעות מיד והתנה עמו לתת לו הסחורה לחצי שנה ושנים יעבור על אותו הזמן ולא יעמידנה לו יתן לו בעבורה מאה זהובים וקנו מידו מעבשיו או שנשבע לו באופן שאינו אסמכתא והגיע הזמן ולא נתן לו הסחור' חייב לתת לו המאה וזהובים ואין כאן ריבית כלל אלא חרף מקח וממכר הוא ומותר לכתחלה לעשות כן והוא שהיתה הפסיקה שעשה על הסחור' בהיתר כגון שיצא השער על אותו הסחורה בעת הפסיקה אע"פ שלא היתה לו הסחורה אז בכיתו או שהיתה לו הסחורה הריא בכיתו אף על פי שלא יצא השער כמו שנתבאר בסימן קע"ה :

יט המפקיד מעות אצל חבירו והנפקד הלום לגוים בריבית הרי שלח ידו בפקדון ואינו עליהם כלום אלא כגולן לפיכך אין צריך לתת למפקיד הרבית שאין כל הגולגין משלמין אלא כשעש הגזילה מיהו אם רוצה הנפקד לתת למפקיד קצת או כולו הרי זה מותר ואין בו משום ריבית הואיל ולא היה מתחילתו אלא פקדון ולא הלוואה ועיין בע"ש ס' רצ"ב :

כ המתעסק בשל חבירו ונתן לו הריח בכל שנה ולבסוף כשבאו לחשבון אומר שלא היה שם ריח ורוצה לנכות לו בקרן מה שנתן לו כבר בעד הריח אינו נאמן הואיל וכבר הודה שזה היה ריח מה שנתן לו הוראת בעל דין כמאה עדים דמי ועיין בע"ש סימן פ"א :

כא הנותן מעות לחבירו למחצית שכר ויש לו למקבל סחורה שקנאה בזמן הוול לא יאמר אקח המעות לעצמי ואתן סחורה שלי לעיסקא בשער הוול כמו שקנאית' שזה הוי ריבית בחצי חלק הלוואה שלו שמוזיל סחורתו בול בשביל הלוואה שמלוה לו הצי העסקא אלא ישום את הסחורה שלו בשער של עכשיו וכך יתנה לתוך שותפו העסק' :

כב ואם הנותן נותן סחורה בעסק' למחצית שכר לא יקבל המקבל גם כן עליו לעשות מה שאינו צריך שזה הוי ריבית כגון אם זמננה בעיר שהמקבל סחורה מכיז הסחורה לביתו וביאה הוא גם כן כמנהג העיר ואין צריך ליתן לו שכר כתף אבל אם המנהג בעיר לשכור כתף להוליכה לשוק או לבית יעשה הוא גם כן כמנהג העיר ולא יאמר לו הנותן כיון שאני נותן לך שכר מרחך שבכל יום ויום אם אין לו עסק אחר או דינר אם יש לו עסק אחר אתה יתן שכר הנותן לא יאמר לו כך שאין זה בכלל שכר מרחך והנאמר אלא יתנו הנותן מיהו יכול לשום אותו בכלל חקרן להועלות אותו

שכר הכתף למקבל בכלל חקרן שהרי גם זה הוא מוצי' בעד הסחורה ובאלו קנאה כך בעד כך הזה במקח עם חקרן שנתן בעדה וזה יהיה ג"כ בכלל פלגא מלוה ופלגא פקדון ואפי' אם היתה העיסקא בבית המקבל כגון שהפקידה הנותן אצלו כבר לא נאמר הואיל והוא כבר בביתו אחשוב אותה כאלו הוצאתיה ויעלה אותה על הסחורה כקרן למקבל אלא עימין הסחורה כשער שבעוק ממה שהיה צריך ליתן לכתף זה יתן לו ג"כ הנותן למקבל בתורת קרן כמעות מוזמנים כדי להתעסק בהם גם כן עד הזמן והיו גם הריח ממנו לאמצע ואם לא כן הוה ליה השכר כתף שמעלה בו הסחורה ריבית :

כג הנותן לחבירו בהמות בעסקא שיחלקו בניהו ובולדות שיערו בכמס' ז"ל שאם נותן לו אתונות על דרך זה חייב המקבל למפל ביה י"ה חרש ובדקה כ"ה חרש ובתרך זה המון כל אחד מעכב על חבירו שכל אחד ואמר לחבירו אני רוצה לגרל חלקי בולד או בגיות האם עד שיהא ראוי למה שאני צריך לו וקודם הזמן יכול לומר שמא יחלש וימות ומי' בהילוק הוולדות תלוי במנהג' במקום שנהגו לחלקם מיד חולקים ובמקום שאין מנהג' יגרלם המקבל בדקה שלשים יום ובנסה חמשי' יום ומשם ואילך הם כמחולקים ואם יניחם הנותן ביד המקבל אפי' חתם נוטל המקבל חצי השבח שהוא בחלקו וגם מחלק העני של הנותן הוא נוטל החצי בשכר מרחו אבל אינו צריך הנותן ליתן לו שכר מרחו מחלקו יותר על זה כיון שכלאו בני צריך למרוח בו בשביל חלקו ואם בא המקבל לחלק בסוף שלשים יום לדקה ובסוף חמשי' יום לגסה צריך להודיע לנותן כדי שידע גם כן לעשות בשלו מה שצריך או ישום אותם בפני ג' ולהודיעם שאינו רוצה למרוח בשל חבירו אם לא בתנאי כך וכך ואם לא עשה כן לא עשה כל' ואינו נוטל מחלק חבירו רק מחצית השכר כבראשונה כי כל זה הוא תקנת הכמ' ז"ל :

כד הנותן עסקא לחבירו לא יצרף הריח עם חקרן ויעשה ממנו כולו קרן ויעשה עליו שטר מזה דשמא לא יהיה כל כך בריח ונמצא נוטל ממנו ריבית ועוד שמא יפול השטר לפני יורש ויגבה הכל אפילו לא יהיה עם ריח שלא ירע דשטר עיסקא הוא וכן לא יכתוב עליו שטר חוב אפילו על חקרן לכדו שכיון שאינו מפורש בשטר שהוא עיסקא יעשה כל החוב מלוה על המקבל והוי הנותן קרוב לשכר ורחוק להפסד ואפילו התנו בנייהם בעל פה שיחלקו הריח בנייהם אין התנאי כלום דבטר שטרא אולנין והוה ליה כולו מלות ואסור ליקח ממנו אחר כך שום ריח דהוה ריבית ועוד שמא ימות ויפול השטר לפני יורש ואפילו אם יהיה בו הפסד מן חקרן ינכה בו הכל שלא כדון כי לא ירע ולא יאמין למקבל :

כה ואם היה כתוב בשטר פלגא באגר ובהפסד אסור דמשמעות לשון זה הוא שנעשה באיסור דהא משמע שיהיה המקבל שזה דהפסד כמו לשכר ולא יהיה לו שכר מרחו שכל מקום אם המקבל או הנותן אדם גדול וירוע שלא היה עושה איסור ריבית דינן אותו לומר ודאי נעשה בהיתר וה"פ שבא לומר אם ימול חצי הריח יקבל עליו שני חלקים באחריות ההפסד ואם לא יקבל עליו אלא חצי אחריות ההפסד לא ימול אלא שליש הריח אבל באינש אחריו' דלא איתחוק בהכי דינין למשטר כפשטרה והוי ליה שמר שיש בו ריבית ואם יש הפסד יפסיד הנותן הרצי כפי תנאו ואם יש בו ריח לא יקבל כלום רק חקרן שכל מה שיתן לו יותר על חקרן יהיה ריב' דהא הוי הרצי הלוואה גבי המקבל והוא הדין בכל עיסקא שנעשה באיסור שיד הנותן על התחנתה :

כו והיכא שיש אדם גדול שדנין להתיירא אם יש בו ריח בתוך הזמן ואמר הנותן אני אטול החצי מיד ואם יהיו בו הפסד אקבל אחריות ההפסד שני חלקים או אם יש בו הפסד תוך הזמן ואומר אני מקבל אלא חצי ההפסד ולכשיחל הריח לא אקבל בו אלא השלי' והמקבל אומר בהפך אם יש בו ריח ימול הוא מיד שני חלקים ואם יהיה בו הפסד יקבל עליו חצי האחריות ההפסד או אם יש בו הפסד אומר שאינו מקבל אלא השליש וכשיהיה בו ריח לא יקח ממנו אלא החצי או דינינן ליה לפי לישנא דשטרא אם כתוב בשטר דיהיב מרי עסקא למקבל פלגא באגר ובהפסד משמע דמילתא במרי עסקא קיימא ובבדיקה תלוא מילתא למיהב משקל מאי דניחא ליה למרי עיסקא ואי כתוב ביה למשקל פלגא באגר ובהפסד משמע דבמקבל תלוא מילתא למשקל מאי דבעי ואי כתוב בשטר או פלג' באגר ותילתא בהפסד או פלגא בהפסד ותרי תילתא באגר על כרחך האי לישנא אמקבל קאי וכאלו לא התנו וידו על העליונה הואיל והוא מוחזק אם יש ריח יכול לומר אקח שני חלקים שאם היו הפסד הייתי מקבל עליו החצי ואם יש הפסד יכול לומר לא אקבל אלא שליש ההפסד שאם היה ריח לא הייתי לוקח אלא הרצי ואם כתב ביה פלגא באגר ולא הזכיר ההפסד ימול מלוה חצי הריח ואם יהיה הפסד יקבל וני חלקים וכן אם כתב ביה פלגא בהפסד ולא הזכיר הריח יקבל עליו חצי ההפסד ואם יהיה בו ריח לא יקח אלא השליש ואין בזה הילוק בין גבר' רבה לאיניש אחרניא דבטר לישנ' דשטרא אולנין :

כז וכן הדין לפי ערך זה אם לא נתן לו העיסקא למחצית שכר דווקא אלא שליש או לרביע או לחלק אחד והתנו על חלוקת הריח

לומר לו כבר הפסדתי ואתה תפסיד חלקך מן אותו ההפסד שיהיה כבר יאחר כך נחלקו מן הריבית האחרון. כפי התנאים שבינינו אלא יתמלא הקרן מהריבית ואם יש מותר יחלקוהו אז לפי תנאים דריוח לקרן משועבר כמה דברים אמורים שלא הודיעו אבל אם הודיעו ראשונה שהפסד ואמר ליה לא אעסק עוד אם לא שנחלקו ברווח מכאן והלאה לפי התנאים הרשות בידו ואפי' אם הוא עדיין תוך זמן העסקא יכול לחזור בו שאינו אלא פועל ופועל חוזר בו אפי' בחצי היום :

לה יחיד המקבל עסקא לזמן קצוב המקבל יכול לחזור בו אימתי שירצה כדון פיעל שחוזר בו בחצי היום ולוקח חלקו שעלה בריחו ובעל המעות אינו יכול לחזור בו :

לז אבל שנים שקבלו עסקא מאחד לזמן ואמר אחד לחבירו קוד' הזמן נחלק העסק ואתעסק אני בחצי ואתה בחציך אין שומעין לו ואפי' אם יאמר אני אקבל עלי האחריות ברצי שלך שאם הפסיד אני אפרענו לבעל המעות אפי' אין שימעין לו ואפי' אם יאמר ישאר הקרן בין שנינו ולא נחלקו רק הריבית אין שומעין לו ויכולו שניהם למרות בידו הנותן וחבירו המקבל עמו שיכולו לומר מולא דבי תרי עדיף ונוכל להרויח יותר בשותפות מכל אחד לבדו וגם בריחו שעלה עד הנה יעלה עליו עוד ריבית ג'כ עד זמן שקבענו עזה אינו חוזר ממלאכתו שקבל אלא רוצה לעשות חלק מלאכתו לבדו בלא שותפות מהו גם בשנים כל אחד יכול לחזור בו שלא להתעסק עוד אימתי שירצה וליטול חלקו מן הריבית המגיע עליו עד ההורה : וי"א שגם הריבית שהגיע עד הנה אין צריכין לתת לו עד תשלום הזמן שקבעו משום שאותו הריבית משועבר לרווחא שיעלה עליו עד הזמן שקבעו ויש כאן אחד שירצה להתעסק בו להרויח בתחלה קבלו עליהם כך מה שאין כן באחד שהורו בו ובכלל' הזמן יתנו לו הריבית הזה שהגיע לו עד הנה הואיל ואין כאן מתעסק במעות למחצית והוא דאמרין דדווקא כשקבעו זמן לעסק אבל לא קבעו זמן יכול כל אחד לחזור בו ולהלוק בו אימתי שירצה היינו בסתם סחורה אבל בסחורה הודועה שאם ימתין מלמכרה עד זמן פלוני יתוסף בה ריבית אפילו לא קבעו זמן שקבעו דמאי וכל אחד מעכב על חבירו עד אותו הזמן :

כט המושיב חבירו בחנות להתעסק ויחלקו הריבית הרי זה נשתעבר לבעל החנות ואין לו רשות להתעסק בעסק אחר שכן דרך בעלי החנות שלא לחתבטל מן החנות אפילו שעה אחת שמי יודע איזה שעה יבאו הקונים לפיכך לא יהיה לוקח ומוכר דברים אחרים ממעותיו ואם לקח ומוכר ממעות של עצמו צריך ליתן חצי הריבית לבעל החנות כאלו התעסק במעות בעל החנות :

ל הנותן מעות לחבירו להתעסק אף על פי שחייב לו ריבית מלוה אינו יכול להוציאם לצרכו ולהתעסק למלוה בחצי האחר שלא על דעת כן הלוהו אלא צריך להתעסק בכלל שיותר טוב הוא כשמתעסקים בהרבה מעות ממעט והחלק האחד הוא משיב את האחר וכן מטעם זה אין הלוה יכול לומר אתעסק בחצי שלי ואניח החצי של פקדון ביד בית דין :

לא מתעסק שמת ויש עדים שמעות אלו או מטלטלין אלו הם מזה העסק נוטלין בעל המזון בלא שבוע' ואין בעל חוב ולא האשה נוטלים מהם לא מהקרן ולא מחלק הריבית של הנותן ומטעם שיעסקא בכל מקום שהוא הוא של בעל המעות ואינו כשאר בעלי חוב' שאין להם על הלוה שלהם אלא שיעבוד וכמו שהוא משועבר לו כן הוא משועבר לאשתו בכנותה ולשאר בעלי חובים ואיכא דינא בינייהו איזה מהם קוד' ושאר חילוקים המבוארים במקומותיהם בלבוש הבכור ואיגמון ובלבוש עיר שושן אבל הכא אף על גב דפלא מלוה הוא גבי המתעסק היינו לענין אונסין ודיני ריבית המבוארים אבל מ"מ מיקרי עסקא לומר שהם של הבעלים בכל מקום שהם לכך נוטלים בלא שבועה ואין שום שיעבוד של אחרים שעל המתעסק דין ודברים עליהם ויכול הנותן ליקח את שלו מיד אף ע"פ שעדיין לא כלה הזמן של העסקא שיוכל לומר ליושרים לאיכנס האמנתי וממכתי עליו על משא ומתן שלו ולא עליכם כמבואר בעיר שושן סי' קע"ו רק חלק הריבית המגיע על המתעסק שמת אותו חלק הוא משועבר לאשה ולב"ח כשאר נכסיו :

לב ואפילו אם נתן המתעסק מתנה לאח' מהמטלטלין של העסק או אפי' מהמעות ויש לבעל המזון עדות או ראייה ברורה שהם מזה העסק מוציאם מידם ואפילו אם שינה אותה מקבל המתנה או מכרם או נתנם לאחרים או הפסידם חייב לשלם כמו שביארנו שכל מקום שהם שלו והכל בראייה ברורה ובמקום שנהגו לתת מעשר מריח המעו' אין המקבל יכול ליתן המעשר מחלק הנותן אלא יתנו חציו לנותן וחיו נותנו למי שירצה דמונת הגאה שלו היא :

לג מי שנתן לחבירו עסקא אחת וכתב עליה ב' שמרות אין שטר אחד משועבר לחבירו לומר שאם היה בא' ריבית ובשני הפסד שימלאו הקרן ואחר כך יחלקו הריבית אלא יחלקו כל שטר לפי תנאים שכל אחד עסקא בפני עצמו הוא ויש נפקותא בדבר כגון שהנתנו ביניהם שיקח המתעסק תרי תילתי באגר ופלא כהפסד והילכך כיון דתרי שמרי ניהו בפסידא דחד שטרא משלם בעל המעות פלא וכו' וחי' דאיך שטרא לא שקיל אלא תילתא ואילו הו' בחד שטרא הו' עייל רווחא לשלומי פסידא ואם היה נשאר ריבית מכולא אז היה נוטל המקבל תרי תילתי או גמ' שלא התנו כלום ואין בעל המעות רוצה לתת כלום דאמרין לעיל יד המתעסק על העליונה ואם כן כשטר שיש בו ריבית ה"ל יטול המתעסק תרי תילתא וכשטר ההפסד לא ישלם אלא תילתא . ואם נתן לו שתי עסקות בשני פעמים וכתבם בשטר א' והריבית בא' והפסיד בשנייה כל אחד משועבר לחבירו וימלאו הקרן . ואח"כ יחלקו המותר :

לד המקבל עסקא מחבירו והפסיד ולא הודיעו אלא חזר ונתעסק במותר והריבית ומלא את הקרן הראשון אין המתעסק יכול

לומר לו כבר הפסדתי ואתה תפסיד חלקך מן אותו ההפסד שיהיה כבר יאחר כך נחלקו מן הריבית האחרון. כפי התנאים שבינינו אלא יתמלא הקרן מהריבית ואם יש מותר יחלקוהו אז לפי תנאים דריוח לקרן משועבר כמה דברים אמורים שלא הודיעו אבל אם הודיעו ראשונה שהפסד ואמר ליה לא אעסק עוד אם לא שנחלקו ברווח מכאן והלאה לפי התנאים הרשות בידו ואפי' אם הוא עדיין תוך זמן העסקא יכול לחזור בו שאינו אלא פועל ופועל חוזר בו אפי' בחצי היום :

לה יחיד המקבל עסקא לזמן קצוב המקבל יכול לחזור בו אימתי שירצה כדון פיעל שחוזר בו בחצי היום ולוקח חלקו שעלה בריחו ובעל המעות אינו יכול לחזור בו :

לז אבל שנים שקבלו עסקא מאחד לזמן ואמר אחד לחבירו קוד' הזמן נחלק העסק ואתעסק אני בחצי ואתה בחציך אין שומעין לו ואפי' אם יאמר אני אקבל עלי האחריות ברצי שלך שאם הפסיד אני אפרענו לבעל המעות אפי' אין שימעין לו ואפי' אם יאמר ישאר הקרן בין שנינו ולא נחלקו רק הריבית אין שומעין לו ויכולו שניהם למרות בידו הנותן וחבירו המקבל עמו שיכולו לומר מולא דבי תרי עדיף ונוכל להרויח יותר בשותפות מכל אחד לבדו וגם בריחו שעלה עד הנה יעלה עליו עוד ריבית ג'כ עד זמן שקבענו עזה אינו חוזר ממלאכתו שקבל אלא רוצה לעשות חלק מלאכתו לבדו בלא שותפות מהו גם בשנים כל אחד יכול לחזור בו שלא להתעסק עוד אימתי שירצה וליטול חלקו מן הריבית המגיע עליו עד ההורה : וי"א שגם הריבית שהגיע עד הנה אין צריכין לתת לו עד תשלום הזמן שקבעו משום שאותו הריבית משועבר לרווחא שיעלה עליו עד הזמן שקבעו ויש כאן אחד שירצה להתעסק בו להרויח בתחלה קבלו עליהם כך מה שאין כן באחד שהורו בו ובכלל' הזמן יתנו לו הריבית הזה שהגיע לו עד הנה הואיל ואין כאן מתעסק במעות למחצית והוא דאמרין דדווקא כשקבעו זמן לעסק אבל לא קבעו זמן יכול כל אחד לחזור בו ולהלוק בו אימתי שירצה היינו בסתם סחורה אבל בסחורה הודועה שאם ימתין מלמכרה עד זמן פלוני יתוסף בה ריבית אפילו לא קבעו זמן שקבעו דמאי וכל אחד מעכב על חבירו עד אותו הזמן :

כט המושיב חבירו בחנות להתעסק ויחלקו הריבית הרי זה נשתעבר לבעל החנות ואין לו רשות להתעסק בעסק אחר שכן דרך בעלי החנות שלא לחתבטל מן החנות אפילו שעה אחת שמי יודע איזה שעה יבאו הקונים לפיכך לא יהיה לוקח ומוכר דברים אחרים ממעותיו ואם לקח ומוכר ממעות של עצמו צריך ליתן חצי הריבית לבעל החנות כאלו התעסק במעות בעל החנות :

ל הנותן מעות לחבירו להתעסק אף על פי שחייב לו ריבית מלוה אינו יכול להוציאם לצרכו ולהתעסק למלוה בחצי האחר שלא על דעת כן הלוהו אלא צריך להתעסק בכלל שיותר טוב הוא כשמתעסקים בהרבה מעות ממעט והחלק האחד הוא משיב את האחר וכן מטעם זה אין הלוה יכול לומר אתעסק בחצי שלי ואניח החצי של פקדון ביד בית דין :

לא מתעסק שמת ויש עדים שמעות אלו או מטלטלין אלו הם מזה העסק נוטלין בעל המזון בלא שבוע' ואין בעל חוב ולא האשה נוטלים מהם לא מהקרן ולא מחלק הריבית של הנותן ומטעם שיעסקא בכל מקום שהוא הוא של בעל המעות ואינו כשאר בעלי חוב' שאין להם על הלוה שלהם אלא שיעבוד וכמו שהוא משועבר לו כן הוא משועבר לאשתו בכנותה ולשאר בעלי חובים ואיכא דינא בינייהו איזה מהם קוד' ושאר חילוקים המבוארים במקומותיהם בלבוש הבכור ואיגמון ובלבוש עיר שושן אבל הכא אף על גב דפלא מלוה הוא גבי המתעסק היינו לענין אונסין ודיני ריבית המבוארים אבל מ"מ מיקרי עסקא לומר שהם של הבעלים בכל מקום שהם לכך נוטלים בלא שבועה ואין שום שיעבוד של אחרים שעל המתעסק דין ודברים עליהם ויכול הנותן ליקח את שלו מיד אף ע"פ שעדיין לא כלה הזמן של העסקא שיוכל לומר ליושרים לאיכנס האמנתי וממכתי עליו על משא ומתן שלו ולא עליכם כמבואר בעיר שושן סי' קע"ו רק חלק הריבית המגיע על המתעסק שמת אותו חלק הוא משועבר לאשה ולב"ח כשאר נכסיו :

לב ואפילו אם נתן המתעסק מתנה לאח' מהמטלטלין של העסק או אפי' מהמעות ויש לבעל המזון עדות או ראייה ברורה שהם מזה העסק מוציאם מידם ואפילו אם שינה אותה מקבל המתנה או מכרם או נתנם לאחרים או הפסידם חייב לשלם כמו שביארנו שכל מקום שהם שלו והכל בראייה ברורה ובמקום שנהגו לתת מעשר מריח המעו' אין המקבל יכול ליתן המעשר מחלק הנותן אלא יתנו חציו לנותן וחיו נותנו למי שירצה דמונת הגאה שלו היא :

לג מי שנתן לחבירו עסקא אחת וכתב עליה ב' שמרות אין שטר אחד משועבר לחבירו לומר שאם היה בא' ריבית ובשני הפסד שימלאו הקרן ואחר כך יחלקו הריבית אלא יחלקו כל שטר לפי תנאים שכל אחד עסקא בפני עצמו הוא ויש נפקותא בדבר כגון שהנתנו ביניהם שיקח המתעסק תרי תילתי באגר ופלא כהפסד והילכך כיון דתרי שמרי ניהו בפסידא דחד שטרא משלם בעל המעות פלא וכו' וחי' דאיך שטרא לא שקיל אלא תילתא ואילו הו' בחד שטרא הו' עייל רווחא לשלומי פסידא ואם היה נשאר ריבית מכולא אז היה נוטל המקבל תרי תילתי או גמ' שלא התנו כלום ואין בעל המעות רוצה לתת כלום דאמרין לעיל יד המתעסק על העליונה ואם כן כשטר שיש בו ריבית ה"ל יטול המתעסק תרי תילתא וכשטר ההפסד לא ישלם אלא תילתא . ואם נתן לו שתי עסקות בשני פעמים וכתבם בשטר א' והריבית בא' והפסיד בשנייה כל אחד משועבר לחבירו וימלאו הקרן . ואח"כ יחלקו המותר :

לד המקבל עסקא מחבירו והפסיד ולא הודיעו אלא חזר ונתעסק במותר והריבית ומלא את הקרן הראשון אין המתעסק יכול

א אסור ללכת בהוקת גוים ואין צריך לומר שלא לקסום ולגזש ולעונן שכל אלו נפגושין בתורה דכתוב לא תלמד לעשות כתיבת הגוים לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קוסם קסמים מעונן מנהש ומכשף ורובר הבר ושואל אוב ויודעני ודורש אל המתים ואפילו מנה בעלמא שנהגו בו לחק אסור ליכך בו שנאמר ובחוקותיהם לא תלכו ולשון חק הוא אחד משני דברים האחד שהיא עושה דבר משונה אשר אין בו טעם נגלה אלא שהם נוהגים כן לפיכך ישראל העושה אותו המנהג נראה ודאי כממשך אחרים ומודה להם דא"ל למה יעשה כדבריהם התמוהים הריב וענין השני הוא דבר שיש בו פריצות נדר דרך הצניעות והענוה ונהגו בו הגוים כי לא נראה חלק יעקב אלא דברי ישראל ודרכם להיות צנועים ועניים וישו ארץ ולא לפנות אל הזבים לפיכך לא ילך אדם בחוק' הגוים ולא ידמה להם ולא ילבש מלבוש המיוחד להם והיינו מלבוש שפירשו הישראלים ממנו מחמת צניעותן ויהדותן ולא יגרל ציצית ראשו כמו ציצית ראשם והיינו שלא יגלה הצדדין וי"ח השער באמצע כמו שהם עושין ולא יגלה השער כמבשר פניו מאוזן לאוזן ויניח הפרע ולא יבנה מקומות כבניין היכולת של ע"ז כרי שויכנסו בהם רבים כמו שהם עושים שכל אלו הם דברים שיהם עושין כ"א טעם או דרך גאון והישראל יחזק מובדל מהם במלבושיהם ובשאר מעשיו כמו שהוא מובדל מהם במדעו ובהלכותיו בדברים שיש בהם משום

קע"ח שלא ללבוש בגדי גוים ובו ג' סעיפים :

א אסור ללכת בהוקת גוים ואין צריך לומר שלא לקסום ולגזש ולעונן שכל אלו נפגושין בתורה דכתוב לא תלמד לעשות כתיבת הגוים לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קוסם קסמים מעונן מנהש ומכשף ורובר הבר ושואל אוב ויודעני ודורש אל המתים ואפילו מנה בעלמא שנהגו בו לחק אסור ליכך בו שנאמר ובחוקותיהם לא תלכו ולשון חק הוא אחד משני דברים האחד שהיא עושה דבר משונה אשר אין בו טעם נגלה אלא שהם נוהגים כן לפיכך ישראל העושה אותו המנהג נראה ודאי כממשך אחרים ומודה להם דא"ל למה יעשה כדבריהם התמוהים הריב וענין השני הוא דבר שיש בו פריצות נדר דרך הצניעות והענוה ונהגו בו הגוים כי לא נראה חלק יעקב אלא דברי ישראל ודרכם להיות צנועים ועניים וישו ארץ ולא לפנות אל הזבים לפיכך לא ילך אדם בחוק' הגוים ולא ידמה להם ולא ילבש מלבוש המיוחד להם והיינו מלבוש שפירשו הישראלים ממנו מחמת צניעותן ויהדותן ולא יגרל ציצית ראשו כמו ציצית ראשם והיינו שלא יגלה הצדדין וי"ח השער באמצע כמו שהם עושין ולא יגלה השער כמבשר פניו מאוזן לאוזן ויניח הפרע ולא יבנה מקומות כבניין היכולת של ע"ז כרי שויכנסו בהם רבים כמו שהם עושים שכל אלו הם דברים שיהם עושין כ"א טעם או דרך גאון והישראל יחזק מובדל מהם במלבושיהם ובשאר מעשיו כמו שהוא מובדל מהם במדעו ובהלכותיו בדברים שיש בהם משום

משום חק בעלמא או משום פריצות כגון מלבושים ארומים שנהגו בו משום גאוה ומשום פריצות אבל דבר שנהגו לתועלת כגון שדרכין שכל מי שהוא רופא מומחה יש לו מלבוש מיוחד שהוא ניכר בו שהוא רופא אימן מותר לרופא ישראל גם כן ללבושו וכן מה שעושין משום כבוד או טעם אחר ההגון מותר ולכן אמרו שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי :

ב מי שהוא קרוב למלכות וצריך ללבוש במלבושיהם ולדמות להם שהיה לו גנאי אם לא ידמה להם התירו לו חכמים הכל כדי שיהא מוכרז בעיניהם ואין לתמוה כיון שדברים אלו מדאורייתא אסורין ומילקי נמי לקי עלייהו הא"ך היה ביד חכמים להתיר איסור תורה לקרובי המלכות שכיון שיש בהם משום הצלת נפשות מישראל שכשיש ישראלים קרובים למלכות עומדים בפרץ לבטל הגזירה לכן יש להם לחכמים כח להתירם להם ועוד שהתורה לא פירשה דבר אלא סתמה וכתבה ובחוקותיהם לא תלבו ומסרה הדבר לחכמים והם אסרו דברים אלו לשאר בני אדם ולא ראוי לאסרם לקרובי המלכות וקרא בחוקותיהם לא תלבו יתקיים בקרובי המלכות כדברים שאינם מעלים ולא מורידין לענין קורבתם למלכות :

ג אח"כ כל מי שאינו משייר פת על שולחנו אינו רואה סימן ברכה לעולם ואסמכוה אקרא שנאמר אין שריר לאוכלו על כן לא יחול טובו ועיקר הטעם הוא כדי שיהא מוימן לעני הבא לפיכך לא אמרו לשיר אלא פתיתין אבל לא יביא שלימה ויניח על השולחן אחר שאכל שזה מחק ע"ז הוא שנאמר העורכים לגד שולחן הממלאים למני ממסך לפיכך יש למחות ביד הגוהים לערוך את השולחן ולשום עליו כל מיני מאכל בלילה שלמחר ימולו את התינוק שיש בזה משום עורכים לגד שולחן : ונ"ל דה"ה שיש למחות ביד הגוהים כן לערוך השולחן בליל שבת בפת שלם ומניחין אותו שם כל הלילה ושמעתיה מקצת מהם שאומרים שעושין כן וזכר למן שהיה מונח בקופסא כל הלילה ולכך נכסין ג' אותו הלאם במפה כל הלילה אבל גם זה ג' טעות שהרי המן לא היה מונח כן בכל הלילה אלא בבקר נפל המן דחתיב ובבקר היתה שכבת הטל וגומר לכך נ"ל שיש למחות דודאי לא נתפשט זה המנהג אלא מחק ע"ז שג' עליה העורכים לגד שולחן וגומר נ"ל :

קעט שלא לכשף ולעונן ולנחש ובו י"ט סעיפים :

א איזה קוסם זהו שעושה מעשה עד שישום תפנה מחשבתו מכל הדברים עד שאומר דברים העתידים להיות יש שמשמשין כחול או כאבנים יש שגוהר לארץ וצועק יש שמתכל במראה של ברזל או של עששית ומדמין ואומרין יש שאוחז מקל בידו ונשען עליו ומכה בו עד שתפנה מחשבתו ומדבר יש כשיצואים לדרך בודקים בקסמי קודם צאתם ולוקחים קסמים מעץ ומקלפים אותם מצד אחד ומצד השני מניח הקליפה ולוקח הקוס' וזורק מירו אם כשנפל נמצאה הקליפה למעלה אומר זהו איש ואח"כ זורק קוסם אחר אם מחשוף הלבן עולה למעלה אומר זהו איש הרי איש ואחר כך אשה יאמר זהו סימן טוב והולך לדרכו או עושה המעשה שחפץ לעשות ואם לא יבא כן נמנע והוא שאומר הנביא עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו כל אלו אסורים משום קוסם אחד הקוסם ואחר השואל אלא שהקוסם לוקח שעיקר הלאו נאמר עליו והשואל אינו לוקח שהלאו לא נאמר עליו כמו שנאמר ושאל אוב וידעוני הדיינו השואל את האוב וידעוני עצמן ולא השואל לשואל האוב לפיכך כל הנכונין בפסוק זה העושה המעשה חייב והשואל בהם אינו חייב אותו העונש הנזכר בפסוק זה אבל מכין אותו מכת מרדות מדרבנן ומענין זה האוחז את הענים שמרמה כאלו עושה מעשה ואינו עושה כלום הילכך אין בו אלא איסור ואינו לוקח וכל אלו הם דברי שוא והבל ואין בהם ממשות כלל ולכך אסרתה התורה בלאוין ועונשים גדולים שלא ימעו בהם אבל השואל בחושים ככבדים או בגורלות אף על פי שלפעמים אומרים אמת וחכמה גדולה היא וגזירה שגור הק"ב מה מששת ימי בראשית לדנהיג עולמו בכך מכל מקום אמרו חז"ל שאמרו לשאל בהם משום תמים תהיה עם ה' אלקיך כלומר שיתלה אדם עצמו במי שאמר והיה העולם והוא בדמיון יציל עבדיו מפגע רע וע"ל סעיף ט"ז בסיומן זה :

ב ומה שנהגו העולם שאין נושאין נשים אלא במילוי הלכנה או שאין מתחילין ללמוד אלא ברי"ח אין זה משום נחוש אלא לסיון טוב בעלמא ובכ' ד' נמי אין מתחילין משום הכוכבים הצומחים בהם שהם קשים ומה שארם יודע שהוא כנגד המול לא יעשה כי לא יסמוך על הנס אלא שלכתחלה לא יחקור אחר זה משום תמים תהיה וגומר כמו שנתבאר שלא ישאל ויחקור באיזה יום או באיזה שעה ישלם דרכו הפוג או הרע אבל בימים אלו שירעים כוכב שלהם בלא חקירה ישמר מלעשות כנגדם ולא יסמוך על הנס :

ג איזה מנוש האומר פתי נפלה מפי או מקלי מדוי או בני קרא לי מאחרי או שצבי הפסיקו בדרך או שעב' נחש ממינו או שיעל משמאלו כל מי שאירע לו אחד מאלו ועושה מצנו נחוש

שלא לצאת אחריו לדרך או שלא להתחיל במלאכה כי לדעתו לא יצא וכן אלו המנחשים בחולדה ובעופות ששמעין צפצוף העופו' וקול החולדת ואומר' דבר זה יהיה או לא יהיה וכן האומר אל תתחיל בני לבנות ממני חובי שחרית הוא מוציא שבת הוא מוציא ר"ח הוא שאינו רוצה שיהיה תחלת עסקו ביום או בשבוע או בחדש בנתינת דבר מתחת ידו וכן האומר שחש' תרנגול זה שקרא בעורב תרנגולת זו שקראה בתרנגול כל אלו בכלל מנחש הם ואסורין וי"א שאין נחוש בתרנגולת שקראה בתרנגול אלא כשאמר בפירוש שחטו את התרנגולת משום שקראה בתרנגול אבל אם אמר סתמה שחטו תרנגולת זו ולא יותר אף על גב שהאמת שקראה בתרנגול והוא שחטו משום זה אינו נחוש וכן הפנהג :

ד וכל דבר שעושין למימן שאומר אם יארע כך אעשה דבר פלו' ואם לא יארע לא אעשנו וסומך עליו לעשותו כמו שעשה אליעזר עבד אברהם ויונתן בן שאול הרי זה נחוש ואסור ובי"ת יונתן ואליעזר למה עשו אליעזר יש לומר שעשה כמו שכתוב בפרשה שנייה ששאל תחלה ואחר כך נתן לה המתנות ויונתן לזרז נערו אמר כן אבל הוא בלא הכי גם כן היה הולך אליהם וי"א שהיה נמור לעשות כמו שעשו שאין זה אלא סימן בעלמא ולא נחוש ויש להחמיר וההולך בתוסיחסד יסוכנו ובית תינוק ואשה לכולי עלמא אינו נחוש אלא ס' בעלמ' כגון שבנה או קנה כי' או נולד לו בן או שנשא אשה ומצליח אחר כך בסחורה או בדברים אחרים יכול לסמוך עליו לומר שיעליח עוד והוא שהצליח ג' פעמים אחר שבנה או קנה בית או נשא אשה או נולד לו בן ואם לא יצליח ג' פעמים אחר אלו המעשים לא ירגיל לצאת יותר מדאי שמוא לא יצליח עוד ואסמכוה אדברי יעקב אבינו ע"ה שאמר וסוף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו עלי היו כולנה כלומר אמר כיון שארע לי צרה זו ג' אין לך צרה שלא תעבור עליו וכן מותר לשאל בתינוק שאומר לו הגד לו איזה פסוק אתה לומד אם אומר לו פסוק מן הברכות ישמח ויאמר זה סימן טוב שאין זה אלא כעין נבואה דאמרינן מיזכר הבית ניסלה הנבואה מן הנביאים ונתנה לתינוקות :

ה והובר חבר זהו שע"י לחש מקבץ חיות בין גדולים בין קטנים ואפילו נחשים ועקרבים יתושין ופרעושים ואפי' אינו עושה אלא כרי שלא יזוק אסור שהתורה אסרה :

ו ומי שנשכו נחש ועקרב מותר ללחוש עליו ואפי' בשבת התיירוהו אע"פ שאין מדברין דברים יתירים בשבת מלכתוב ודבר דבר כדאייתא לעיל בלבוש החור ס' ש"ז אע"פ כן התיירוהו ולא מטעם שיש בו תועלת התיירוהו שאין בו תועלת שאינו מועיל כלום אלא משום דמסוכן הוא התיירו כדי שלא תטרף דעתו עליו שהוא חושב שיש בו תועלת :

ז אבל מי שרודפין אחריו נחש או עקרב מותר לחבר כדי שלא יזיקוהו שזה לא אסרה התורה שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש חוץ מע"ז וג"ע וש"ד ומה שאמרנו למעלה שאפי' עושה כרי שלא יזוק אסור היינו כשאין רודפין אחריו :

ח הלחוש על המכה או על החולה ורוקן ואחר כך קורא פסוק מן התורה אין לו חלק לעולם הבא מפני שנראה כרוקן על פסוקי התורה מיהו גם אם אינו רוקן איסורא מהו איכא ללחוש פכוקי התורה על המכה לרפואה אפילו אין בו שום מפני שעושה דברי תורה רפואת הגוף והקדוש ברוך הוא לא נתנה אלא לרפואת הנפש אם לא שיש בו סכנה שאז הכל מותר שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש כולו ויש אומרים הדינו דוקא כשקרא הפסוק בלשון הקדש כמו שניתן מסיני אבל אם אומר בלשון לע"ז מותר אפילו אין בו סכנה אך ברוקן יש לזהר בכל לשון בפרט אם מותר את השם שאז אין לו חלק לעולם הבא אם רוקן ואמרו במקום שאין בו סכנה :

ט וכיון שאסור ללחוש פסוקי התורה על המכה ה"ה שאסור לקרות פסוק או לדיח ס"ת או תפילין על תינוק שנפגע ולא יוכל לישן כדי שישן שאין זה דבר סנה' :

י אבל בריא מותר לו לקרות פסוקים כדי שתתן עליו זכות קריאתם שינצל מצרות ומנזקים :

יא ומותר למדוד האיזור וללחוש עליו אפילו בשבת וה"ה שאר לחשים וע"ל בלבוש החור סימן ש"א וש"ז איזה לחש אסור או מותר :

יב ומותר להתרפאות בקמיע אפי' יש בהן שמות וכן מותר לישא קמיעין אע"פ שיש בהן פסוקים ודוקא להגן עליו כלומר שיגן עליו וזתם שלא יחלה אבל אם חלה כבר אסור להתרפאו' בהן כמו שכתבתי לעיל שאין תוע' ניתנה לרפואת הגוף לפיכך לתחילה אסור לכתוב פסוקים בקמיעים כלל שמכשיל הבריות שיכאו להתרפאות בהן :

יג אוב זה המעלה המת ככשפיו ידעוני זה המניח עצם חיה ששמך ידוע בתוך פיו והוא מרדב מאליו דורש אל המתים זה שמרע"ב עצמו ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח הטומאה :

יהוה אבור משום העורכין לנדר שולחן אבל העי"ח מטה יוציאו אותו למול הבית אין בי אסור שלא היה זה כלעולם עבודה ע"י דבפי אמר קרא העורכים לנדר שולחן ולא מטה :

יט נשים המקטרות הבית בעיניו שיש לו ריח טוב ו"א שהוא אסור מפני שנראה כמקטרות לשרים א"כ יש שם ריח רע ועושים כן כבדי להסיר הריח רע מותר :

קפ איכור כתובת קעקע וקריחה על מת ובו י"ג סעיפים :

א כתוב' קעקע מחוקק הגויים הוא והוא שכותב על בשרו בשריטה וממלא מקום השריטה כחיל או דיו או שאר צבעונים הרשומין ובכל מקום שיעשה כן על בשרו חייב בכל מה שיכתוב אפילו אינו כותב עם ע"ז דהק' הגויים הוא והתורה אסרתו :

ב ודוקא העושה כן על בשרו בין של עצמו בין שמניח אחרים לעשותו בו והוא מסייע בדבר דכתוב לא תתנו כבשרכם ואם עושה כן בכשר חברו איתו שעושה לו פטור א"כ סייע בדבר והעושה חייב כמו ברין הקפה שייבאר בס"ל שאחר זה בע"ה גבי הקפה דה"ל כתיב לא תתנו שניהם במשמ' הכותב והכתב אבל אם אין מסייע הוי ללא שאין בו מעשה שפטור כדאמר' לקמן גבי הקפה סעיף ד' :

ג ומותר ליתן אפר מקלה על גבי מכתו דמכתו מוכיח עליו שאינו עושה כן משום הקוהותים ואלא לרפאות המכה :

ד והרוס על עברו לעשות בו זה לסימן שלא יברח פטור שהרי לא משום חוקת הגויים הוא עושהו מ"מ לכתחילה אסור לעשות כן מורבגן אפי' בעברו :

ה גידה וקריחה גם היא מהחוקת הגויים דכתוב בניס אתם לוי אלקיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת כלומר אמר השם יתברך לישראל שאר אומות עושין כן שגורדין וקורחין עצמן והיה זה לחוק דהם לעבוד' וזה שלחם אבל אתם בניס אתם לוי אלקיכם לפיכך לא תתגודדו וגומר כלומר משום הקוהותים ועוד אני מצוה אתכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת אפילו בלא מ"מ חקוהותים והרי כאן שתי ציווים בלא זה חד משום חוקת הגויים וחד על מת ועוד כתיב גבי מת ושרט לנפש לא תתנו כבשרכם וקיימא לן שגידה ושריטה אחת היא והוא ששרט בכשרו עד שיעשה בו חבורה בין ביד בין בכלי אלא שעיקר פ"י גידה בכלי ועיק' פ"י שריטה ביד לניכך השרוט בבשרו אינו חייב א"כ עשה כן על מתו או לע"ז אלא שעל מתו חייב בין ביד בין בכלי דהא תרווייהו גידה ושריטה גבי מת כתיבי דכתוב לא תתגודדו למת וכתוב ושרט לנפש וגו' שפירושו ג"כ שרט בשביל נפש המת לא תתנו כבשרכם ולע"ז אינו חייב אלא בכלי דגבי ע"ז לא כתיב אלא לא תתגודדו שעיק' פירושו הוא שריטה בכלי ואע"ז תרווייהו סובלים פירושם בין ביד בין בכלי אלא שעיקר פ"י גידה בכלי ועיקר פ"י שריטה ביד מ"מ מהקפידה התורה לכתוב גידה בפסוק זה שהזכירה בו ע"ז ולא איפכא ש"מ דלא חייב על ע"ז אלא בכלי שהיא עיקר פ"י של גידה :

ו ודוקא לחן ע"ז או על מת אסרה התורה אפילו שלא בפני המת דהא סתם כתיב למת או לנפש בין בפניו בין שלא בפניו אבל השור' על שאר צער כגון על ביתו שנפל ועל מפניו שטבעה בים שרי דלא אסורו התור' וגם חכמים לא רצו לגזור בה שאין אדם נתפש על צערו אלא דגבי מת גזירת הכתוב הוא :

ז ויש מי שאומר עוד שגם על מת אינו אסור אלא דוקא בשריטה אבל אם מכה בידו על בשרו בשביל מת עד שרמו שותת לארץ מותר ויש מי שאומר כזה כיון שהתורה אסרה בין ביד בין בכלי ההכ"א לא גרע מחד מנייהו דדמו או ליד או לכלי :

ח וכיון דקיימא לן הגידה ושריטה אחת היא כלומר דפירוש של שניהם הוא בין ביד בין בכלי אם כן פסוק של ושרט לנפש לא תתנו כולו מיותר הוא ושרט בכלל גידה הוא ולנפש מדכתיב כמת ילפינן דדוקא על מת הקפידה התורה לא על צער אחר כגון ביתו שנפל או סנינתו שטבעה בים הקשו בגמרא ואם כן ושרט לנפש למה לי ותיצו ושרט בא ללמד שאם שרט ה' שריטות על מת אחר שחייב חמשה מלקיות על כל שרט ושרט מלקיות אחד ומדכתי' לנפש אמרו שבא ללמד שאם שרט שריטה אחת על ה' מתים חייב גם כן ה' מלקיות על כל נפש ונפש מלקיות אחד אף על פי שלא שרט אלא שריטה אחת ואין להקשות אם כן הא"ך ילפינן לעיל דגידה לע"ז אינה אלא בכלי מדכתיב לא תתגודדו בע"ז והא' קיימא לן דתתגודדו סובל פירוש שניהם בין ביד בין בכלי ואי מדכתיב כאן ושרט לנפש וגומר הא' לנופיה איצטרך לחייב על כל שרט ושרט ואפילו ה' שריטות על כת אח' דאין זה קשיא דאמרינן אם לא היתה כוונת התורה אלא לחייב בחמשה שריטות על מת אחד היה לו לומר בפסוק זה גם כן גידה לנפש לא תתנו והיינו גם כן מריבזן זה מיניה כמו מושיט לנפש מכת דמותר הוא אלא מרישית' התורה וכתבה כאן לשון ושרט שעיקר פירושו הוא ביד לומר לך דלא תתגודדו דכתיב על ע"ז אינו חייב אלא בכל דא' :

יד אבל המשביע את החולה בחייו לשוב אליו לאחר מיתה להגיד לו את אשר ישאל אותו אין זה הורש אל המתים שהרי בשעת דרישה עורנו חי הוא ומותר : ויש מתירין בהשבעה אפילו לאחר מותו אם אינו משביע את הגוף שמת שיבא רק את הרוח שאין אסור הורש אל המתים נאמר אלא על הגוף שהוא מת אבל רוחו חי הוא ולא מת ומה שהקשה על זה המשביר ו"ל ואמר וזה לשונו חילוק זה הוא מגומגם דאי הורש לגוף המת ממש בלא רוח אטו גוף לחודיה מירי ממשא את ביה עכ"ל נ"ל שאינו מגומגם ובעיני אין תמיה כלל כי כבר שגור כפי כל חכמי הקבלה וכוהר הוא בכמה מקומות שצורת גוף האדם שמת ופרחה ממנו נשמתי ורוחו שמיד חושקין אליו כל כחות וצורות הטומאה ומתדבקין בו וחושקין ליכנס כתובו וכיונתם הוא להתרמות לנשמה הפהורה שהיתה בו כבר כי הם נבראים צורות טמאו' בלא גופים וחושקים להיות בגוף שזיה בו צורת אדם וזה הוא עיקר טעם איסור לינת המת וטעם שגוף אדם המת מטמא באהל וגוף של בהמה מתה אינה מטמא באהל ולא עוד אלא אפי' פגרי מתים הגוי' אינו מטמא באהל אלא דווקא מת ישראל מפני שישרא' קרויים אדם ואין אהו"ע קרויים אדם ואין כחות הטומאו' שהם השרין ורוחין וליזין חושקין להתרמות בגשמיותו שהיו בהן בחייהם כי גם בחייהם טמאים הם ויודעים הצורות הטומאות שלא יהיה להם מעלה כשיתרמו כנשמות הגויים הטמאים ואין להם שום חשק ותאוה ליכנס לגופם רק בגופי ישראל שריו בהם נשמות פהורות חפצים להתרמות כי חושבין יגיעו בזה למעלה גדולה ממה שהם כבר ולפיכך הורש אל גוף של מת של ישראל ודאי יתרבק עם אותם כחו' הטומאה שחשקו להתרבות באותו גוף ומטמא את עצמו ויש בו ממשא על ידי אתם כחות הטומאה ולפי זה עיקר לא דהורש אל המתים לא נאמר אלא בגופן של מתים ישראל א"נ כמותי גויים וברוחם שהם גם בחייהם נקראים מתים אבל הדרוש אל גופי מתי גויים אינה נקרא דרישה שאין בהם ממש כלל והדרוש אל רוחו של ישראל ג"כ אינו נקרא הורש אל המתים שהרי הוא חי נ"ל מיהו גם זה אינו מותר אלא דוקא בהשבעה שאינו עושה מעשה אבל העושה מעשה כגון אותם שלובשים מלבושים ירועים ואומרים דברים ומקמיים קטורת ידוע וישנים לברם כדי שיבא מת פלוגי ויספר עמו בחלום גם זה וכיוצא בו הוא בכלל הורש אל המתים ולוקה עליו :

מן מכשף יש בו שלשה חלקים העושה מעשה ע"י כשפים חייב סקילה ואם אינו עושה מעשה כמו אוחז עינים פטור אבל אסור ועל ידי ספר יצירה מותר לעשות כן לכתחילה אפילו לעשות מעשה דשמות הקדש הם והש"י נתן בהם כח שיוכלו לפעול על ידיהם והסודים והגביאים והפועל בהם מראה גדולתו וגבורתו של הב"ה אך שיתעסקו בה' בקדושה ובטהרה ולצורך קדושת השם או לצורך מצוה רבה אשר זה לא נמצא בחירות הללו בעו"ה ואפילו בגומיהם גצינו שנענש ישעיה על זה וכל שכן בזמן הזה שאי אפשר לנהוג בטהרה ובקדושה ורחמנא לכא בעי והכל הולך אחר החיתום אם יחתום בטוב אשרי לו :

נז מעשה שדים הוא בכלל מעשה כשפים ואסור ויש מי שמתיר לישאל בהם על הגניבה וכיוצא בזה מזה שעבר מפני שאינו עושה שום מעשה אלא שטופה אותם ע"י ההשבעה שהוא אומר שיעשו רצונו ויגרו לו כעל כרחם מה שהוא שואל אותם ואולי אותם השמות שזאת קדש הם שהם כפופים מפניהם ומוכרחים לעשות רצון השואל בעל כרחם וכדאשכחן בכנייה שעושה בכחות שלמה וכפה את אשדרא על ידי שם שאמר לוי' שמא דמרך עלך ואפי' את"ל דשמות הטומאה הם אין זה רומה למעשה כשפים אלא השבעת וכפיה בעלמא הוא ע"י אלו השמות ואינו רומה לשואל אוב וירענו שעושה מעשה ואין לתמוה מ"ש דגבי שואל בחוים כככבים וגו' אלא אמר' לעיל סעיף א' שאסור לשאל בהם משום תמים תהיה עם י"י אלקיך והכא גבי שאלת שדים מסקינן דשרי דנ"ל דאינו דומין כלל דהתם גבי שואל בחוים כככבים אינו שואל מהם אלא מה שיהיה בעולם ע"י מצב ומבט הככבים כדי שיוכל לידע ולזהר מכמה פגעים הבאים לעולם ועל זה נופל לומר תמים תהיה עם י"י אלקיך ללכת בתום וכיושר והוא ברחמי יציל עבדיו מכל פגע כי הולך בתום ילך בטח וחסר יסובכנו אבל הכא גבי שאלת שדים על הגניבה אי כיוצא בזה לידע ממה שעבר לא שייך לומר עליו תמים תהיה וגו' לפיכך מותר נ"ל וזהו לפי הדין אבל מכל מקום ראינו שריב הגטפלים להם אינם יוצאים בשלום מתחת ידם ולכן שומר נפשו ירחק מהם ותמים תהיה עם י"י אלקיך גם כזה :

יז ודוקא ע"י השבעה מותר לכוף את השד כמו שאמרנו אבל המקפד לו שיעשה רצונו הרי זה חייב מישום עובר ע"ז שהקטור היה הוא עבודתו וע"י שזה עובר לו הוא עושה רצונו אחר' הלומד מן האמנושי אפילו דברי תורה חייב מיתה ואמנושי ו"א שהוא מכשף ו"א שהוא מין ארוך בעבודה וזה ודרכו להסית ולקרב בני אדם לאמונתו הרעה לפיכך יש לזהר משניהם :

יח הנהוגים לעירך שולחן עם מיני מאכל כליל המלה ואומר' שהוא למול התנוק כבר בתבנו לעיל סי' קע"ח סעיף ג' :

דאי ר"ל כמת דווקא בכלי הא תרווייהו לשונות גדידה ושריטה כמת כתיבי שלא תוכל לפרש כמת. בע"א אלא בשניהם בין ביד בין בכלי וגם ששניהם לשונות ככאן לומר ושרט שבא לגלות על לא תתגוררו דכתיב בפסוק אחר שאינו אלא בכלי על גדידה של ע"ז בא ללמד שאינו אלא בכלי ואין לומר דילמא כוליה להכי הוא דאתא ושרט ה' שריפות על מת אחד מגיין שחייב ה' דאי"ל לא תשרטו לגפס מבועי לי למימר כמה שאמר כאן לא תתגוררו מ"ש דכתב ושרט וג' אלא ש"מ תרתי נ"ל :

ט קרחה הוא שתולש משער ראשו על הגות בכל מקום בראש שיקרה הייב אף על גב דכין ענינכם כתיב דמשמע דווקא בין העינים בלבד מגיין לרבות כל הראש ת"ל גבי כהנים לא יקרחו קרחה בראשם וילפינן ישראל כהנים מה התם כל הראש אף כאן כל הראש ושמא תאמר דווקא כהנים שריבה בהן הכתוב מצות יתירות הייב כל הראש אבל ישראל מגיין ילפינן לה בג"ש נאמר כאן קרחה ונאמר להלן גבי כהנים קרחה. מה להלן כל הראש אף כאן כל הראש ומה כאן למת דווקא אף להלן אפילו כהנים אינם חייבים אלא על מת דווקא והקורח חייב בין ביד בין בסם שלא הקפידה התורה אלא על הקרחה ואין חילוק ממה שתבא מן היר או מן המלי אפ"ל חייב ובשער נחלקו בו רז"ל ו"א כרי שיראה מראשו מפני כגרים בלא שער ו"א אפילו בשתי שערות חייב ואף על גב דקיימא לן דכל שיעורין ה"ל מהם כל אחד ואמר מה שקבל מרבו בשם ה"ל למענין מלקות אבל איסורא אפילו בשער א' איכא :

י קרחה קרחה אחת על ה' מתים אינו חייב אלא אחת שאין כאן ריבוי בקרא לרבות שיהא חייב ה' כמו גבי שריטה אבל אם קרחה' קרחות על מת אחד הייב על כל אחת ואחת דכתיב גבי כהנים לא יקרחו קרחה והאי קרחה מיותר הוא דבלא יקרחו סגי קרחה למה לי אלא לרבות שיהא חייב על כל קרחה וקרחה וזה נאמר גבי כהנים והרר ילפינן ישראל כהנים בג"ש דלעיל נאמר כאן קרחה בו' דאין ג"ש למחצה והכל ילפינן ממנה :

יא הקורח בראשו של חבירו והמשרט בכשר חבירו וחבירו מסייע אם שניהם מודין שניהם לזקוק דלא יקרחו כתיב שניה' במשמע ואם אחד שונג ואחד מוד המוד לוקה והשונג פטור :

יב אחד אנשים ואחד נשי' מזהירות ככל ישרטו ובכל יקרחו דכל מצות לא תעשה שבתורה הנשי' מזהירות עליה' כמו האנשי' והקורח נשי' לאנשים לכל עונשי' שבתורה חוץ מבל תקוף ובל תשחית ובל תמאס למתי' ואפילו בלא היקש כתוב כפי' באלו השני לאוין שריטה וקרחה כי עם קרוש אתה לוי' אלקיך והגשם ג"כ בכלל עם קרוש הם לפיכך יש להזהיר הנשים העומדות על המת' שלא יתלשו בשעריהן ע"מ שלא יבאו לידי שריטה וקרחה :

קפא איסור גילוח הפאות וכו' סעיפים :

א כתיב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית פאת זקנך ו"א שהמעם שאסרם הכתיב הוא גם כן מפני שעושין כן עובדי עבודה זרה וכמריהם אבל אין זה מפור' בפסוק ואין אנו צריכים לזה שאין אנו צריכים לבקש טעם למצות כי מצות המלך הם עלינו אף אם לא נדע טעמ' ומה שכתבנו גבי גדידה ושר טה וכתוב' קעקע שהם מטעם חוקת הגוים היינו משום דהתם מפורש בקראי שהם משום חוקת הגוים דגבי גדידה כתיב בנימם אתם לוי' אלהיכם וגומר כלומר משום דבנימם אתם לוי' אל תלכו בחוקת שאר האומות' דלא בני ה' ניהו אלא בני העבודה זרה וגם כן הכא גבי ושרט לגפס וכתובת קעקע כתוב א"ל כי כלומר מה טעם שרט ושרט ושרט קעקע לא תהנו בבשרכם מפני שאני ה' וכתובת הקעקע הוא חוקת שאר ע"ז : אבל הכא סתם כתיב לא תקיפו פאת ראשכם בלי שום טעם אלא מגזירת המלך ית' ופאת הראש הם שתיים סוף הראש הוא מקום חיבורו ללחי מימין ומשמאל אצל האוזן :

ב ואין חילוק בין אם מגלח הפאות בלבד ומניח שאר השיער שבראש או שמגלח כל הראש עם הפאות בכל ענין חייב דכולה נקרא הקפה :

ג י"א שאין חייבין על ההקפה אלא בתער אבל במספרים אפי' כעין תער מותר וילפינן לה מרכתיב גבי פאת הזקן פאת זקנם לא יגלחו וכתיב הכא לא תשחית פאת זקנך משמע שאינו חייב אלא בגילוח שיש בו השחתה והיינו על ידי תער אבל במספרים אינו חייב השחתה וילפינן פאות הראש מפאות הזקן דלא מהייב אהקפה אלא בתער ויש אומרים אפי' במספרים כעין תער כיון דלא הויכרה השחתה בראש אלא בזקן ש"מ דבזקן אפילו במספרים כעין תער אסור ויש לחוש לדבריהם :

ד ואחד המקורף ואחד הניקף חייב דכתיב לא תקיפו לשון רבים משמע דישנים אזור רחמנא למקורף ולניקף והוא הקעביד הניקף מעשה שמשייע דבבר כגון שמוסין לו השערות שמטה עצמו אליו להקיפו. ואם אינו כשייע אף על גב דאינו לוקה היינו משום דהוי לאו שאין בו כתיבה ואין לוקן עליו אבל איסורא מיהו איכא אף על פי שלא כ"יין לפיכך אסור להיות ניקף אפי' ע"ז גוי אע"ז דהמקורף לאו כר הובא ה' דהא לדידיה אזור רחמנ' יהיה דמקורפי שיה' וקטן מותר להיות ניקף מגוי דהקטן אינו מוהרר :

ה והמקיף את הקטן חייב אע"ז דהקטן לאו כר חיובא הוא למקורף אזור רחמנא אבל להקיף את הגוי מותר ולא דמי לקטן דשאני קמן דאתי לכלל חיובא ופאת ראשכם קרינן ביה אבל גוי לאו פאת ראשכם הוא והוא הדין שמוותר להקיף את האשה כיון שהיא אינה מזהרת עליה כמו שיתבאר בסמוך :

ו אשה אינה כמצות הקפה כלל הפאות הראש ופאות הזקן הוקשו להרדי וכיון שאינה בכלל כל תשחית פאת הזקן שהרי אין לה זקן אינה גם כן בכלל הקפת הראש לא שלא להקיף אחרים ולא שלא להיות ניקפת ויש אומרים אע"פ שמוותרת להקיף פאת ראשה אסורה להקיף פאת ראש האישה ואפי' הוא קטן דהוה כמאכילתו איסורא בידים :

ז עכרים אע"פ דהוקשו לגשים ואינם חייבים כמצו' אלא כמה שהנשים חייבות מג"ש דלה לה מאשה מ"מ בלאוי דבל תקורף ובל תשחית אע"פ שהנשי' פטורים העכרין חייבים וטעמא דהא לא נפטרו הנשים אלא משום שאין להם זקן והעכרים הא יש להם זקן לפיכך חייבים בכל תקורף ובל תשחית כאנשים מישראל :

ח עכרים ואגדרונונים אסורים בהקפה מספק שהם ספק זכרים ספק נקבות :

ט שיעור פאת הראש יש בהם כמה דיעות עד היכן היא מגעת וכיון דספיקא דאורייתא הוא יש לזהר מלגלח הצדעים לא בתער ולא במספרים כעין תער מכנגד שער שבפדחתו ועד למטה מן האוזן מקום שדלחית התחתון יוצא ומתפרד שם וכל אורך המקורף הזה עם זרובתו הוא בכלל ספק פאת הראש ולא תגע בו יד :

י על השחתת פאת הזקן אינו חייב אלא כשמגלח בתער. וזהו נקרא השחתה אבל במספרים אפילו כעין תער מותר ומיהו המדקדים נזהרים כשמספרים במספרים שאין עושין כוונת התחתון כלום אלא בעליון כעין חוששין שמא יעשה כל הגילוח בתחתון דשמ' פי הויג בעליון לא יתחד והוי כעין תער ממש מיהו תחת הגרון אין לחוש לזה שאין שם עיקר מקום הפאות :

יא פאות הזקן אמרו רז"ל שהם חמשה ורבו בהם הדעות לפיכך ירא שמם יצא את כולם ולא יעבור תער על כל זקנו כלל והאילו תרת הגרון שמא יבא ליגע באחת ממקומות שיש הפאות :

יב אשה אינה בכלל השחתת זקן כלל שהרי רובן רובן דרובן אין להם זקן ואפילו תורמן אחת שיש לה זקן מותרת להשחיתו דבטלה היא אצל שאר כל הנשים שכולן אינו בכלל הלאו והוא כמותן ובהשחת' זקן האישה הוי דינה כדינה שכתבנו בהקפת הראש סעיף ו' :

קפב דברים האסורים משום לא ילבש גבר שמלת אשה וכו' סעיפים

א כתיב לא יהיה כלי גבי' על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה כי תעכת ה' אלקיך כל עושה אלה פשוטו של מקרא זה אינו ר"ל שלא ילבש איש שמלת אשה ואשה שמלת איש ושאינו כוונתי אלא ללבישה בעלמא דמה תועבה יש בדבר זה אלא ר"ל שלא ילבש איש שמלת אשה באופן שלא יכירו אותו וילך וישב בין האנשים לניאוף וכן אשה שמלת איש ותשב בין האנשים לניאוף שזה וראי תועבה גדולה ואין מקרא יוצא מידי פשוטו דמאן דעביד ככה' דלוקה אבל אחז"ל דלאי דווקא בלבישת גבר שמלת אשה לבדה אסרה התורה אלא ר"ל ה"ה בשאר דברים שלא יתקן האישה עצמו להתנאות בתיוקן וקישוט גופו כאשה וגראה לי שהדקדקו זה מרכתיב גבי אשה לא יהיה כלי גבר וגומר משמע שום הויה ולא דוקא בלבישה והוא הדין לא ילבש גבר וגומר לאו דוקא בלבישה קפיד רחמנא אלא כל הויות דאשה לא יעשה האיש מפני שמביא לידי תועבה לפיכך אמרו חכמים ז"ל המעביד שער בית השחי ובי' הערוה בתער הדי זה לוקה ובמספרים כעין תער מכין אותו מכת מרדות כמה דברים אמורים במקום שאין דר' להעבי' אותם שם אלא רנשי' דהוי בכלל שמלת אשה אבל במקום שמעבידין אותו גם האנשי' מותר לכתחלה לעשות כן ואפי' משום פרישות אין בו וע"ל סימן קנ"ו ושער דשאר אברים אפי' כעין תער מותר להעביד בכל מקום שאין בהם משום שמלת אשה וכן אפילו בית השחי ובי' הערוה שלא כעין תער מותר דכבה"ג לא הוי תקון אשה :

ב ובי שמלח כל שער שבו מראשו ועד רגלו מותר לו לגלח גם של בית השחי ובית הערוה דכיון דמגלח כל גופו אין זה יפי וקישוט דאדרבה ניוול הוא והכל יודעין שאינו עושה אלא לשם רפואה :

ג אסור לחכך בידו כשיער בית השחי ובית הערוה כדי להשירו אבל מותר לחככו בבתרו להשירו והוי שינוי גדול ואינו מנתקו כ"כ :

ד ומי שיש לו חטטין בבית השחי ובבית הערוה ומצטער מחמת השיער ששם מותר להעבידו :

ה תשמלת האשה ממש שאסרה התורה היינו מלבושים המיוחדים לאשה דלא יעדי איש עדי אשה כגון שילבש בגדי צבעונין וחלי זהב במקום שאין לובשין אותן ובלבד אדם משמין אותו תהלי אלא הנשים. וכן לא ידעה כלי גבר על אשה פירושו דלא תערה

לנדה ולא ראתה בהן חוזרת לתחלת ימי הנרות שאם שוב ראתה תוך ה' ימים יש לה דין הנדה שכתבנו בתחלת הסי' ואם ראתה בתוך ה"א יום ג' ימים רצופים ונעשית זבה גדולה אינה חוזרת לימי הנרות עד שיהיו לה ז' נקיו' ואז יתחילו ימי הנרות ואחריו ימי הויבות וכן לעולם כל ימיה וכל זה מדין תורה ובתוך הלכתא למשה מסיני כאשר פירשנו אבל עכשיו משרבו הגלויות ותכפו הצרות ונסתתמו מעייני החכמה ואיננו בקיאים במראה הרמ"ו להבין בין דם טהור לדם טמא חשו חז"ל שמא יבאו לטעות באיסור כרת כגון שמא תראה האשה בימי נדתה ו' ימים ויהיה הכל דם טהור ובשביעי שמא תראה דם טמא ותפסוק והיתה צריכה שבעה ימים מיום שביעי ואילך והיא סבורה שזהו הכל דם טמא ותספור השבעה ימים מתחלת ראייתה ותטבול כליל שמיני ועדיין היא טמאה נדה כראיית יום שביעי שהוא היה תחלת ימי ראיית נידותה ועוד אפילו בדמים שכולם טמאים יבאו לטעות בין ימי נדה לימי זיבה ותבא לשמור יו' א' כשתראה פעם ושתיים בימי נדותה כי תאמר ימי זיבה הם א"נ תראה שלשה ימים רצופים בימי זיבה ותצרך שבעה נקיים והיא סבורה לימר שעכשיו הם ימי נדות ולא תספור רק שבעת ימים מתחלת ראייתה והרי עדיין זיבה גדולה היא עד שיהיו לה ז' נקיים שלימים תעיד דאפילו בימי זיבה עצמה תוכל לטעות כגון שהיתה זבה גדולה שראתה ג' ימים רצופים וסופרת ז' נקיים ואם רואה טפת דם אפילו כחדל תוך אלו ימי הנקיים ואפי' בסוף ז' סתרת כולם וצריכה לחזור ולספור ז' נקיים אחרים שלימים והיא תחשוב שאינה אלא כרואה יום אחד שאין דינה אלא לשמור יום כנגד יום ותטבול למחר וכי היא גונא טעיות רבות עצמו מספר לפיכך חשו חז"ל מדותם והוסיפו עוד חומרות על חומרות עד שאמרו שאפילו אם לא תראה אשה אלא טפת דם כחדל או אפילו פחות מזה ואפילו פעם אחת תשכ עליו ז' נקיים כזבה גדולה שלא לחלוק לה ימי טהרתה וטבילה בשום מראה דם בעולם הארתי קצת בסמיך ה יען כי הוא מקור ויסוד שעליו נבנו כל דיני הלכות' נדה הנרוג' בזמן הזה כמו שיתבאר לפנינו בע"ה :

קפד צריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה וכו' י"ב סעיף

א רוב הנשים יש להן וסתות לראות בזמן ידוע כל אחת לפי זמנה כגון מעשרים לעשרים יום או מבי"ה לבי"ה או מל' לל' מידה רובה דרובה סתם וסתה הוא מל' לל' והוא נקרא עונה בינונית וכל אשה שיש לה וסת קבוע מותר לבעלה למסוד עליו ולבא עליה שלא בשעת וסתה בכל עת שירצה ואינה צריכה בדיקה ואדרבה האשה אין לה לבדוק לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש שלא יהא לבו נוקפו לזכר אי לא דררגישה דם לא היתה בודקת ופרוש ממנה י אבל שלא בשעת תשמיש כל אשה המרבה לבדוק שלא תבא לירי איסור הרי זו משוכחת :

ב ובשעת וכתב צריך לפרו' ממנה עונה אחת סמוך לוסת' שמא תראה בשעת תשמיש או שמא נעקר הרם והוא טמאה י"א דאורייתא וילפי לה מרביי'א דקרא דכתוב והורתם את בני ישראל משומטת' ומסוך ליה והודיה בנדתה וגו' וי"א דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא והכי קי"ל וכמה שיעור עונה אם דרך וסתם לבא ביום פור' כמנה אותו היום כילו אפילו אם דרך וסתם לבא בסופו ומותר מיד בלילה של אחריו וכן אם הוא בתחלתו פורש ממנה כל היום ומותר כל הלילה שלפניו וכן הדין אם הוא בלילה פורש כל הלילה ומותר ביום שלפניו ולאחריו בין שקבעה וסת כג' פעמים או בפעם אחת וכל זה דיוקא בוקת התלוי בימים אבל בוסת התלוי בשניו הגוף אין פרישות עונה זה שייך בה כמו שיתבאר לקמן סימן קפ"ט בע"ה ואשה צריכה לשנו' וסתה להקדים או לאחר ז' או ג' ימים מזמנה הקבוע צריך לפרוש ממנה בעונה בב' או ג' ימים קודם לכן או אחריו כן וע"ל סי' קפ"ט וכל פרישות הללו אינם אלא מתשמיש המטה ולא משאר קריבות משום דבר :

ג בר"א בגדולה אבל ברמנה שלא הגיע לימים הנעורים ולא הביא סימני' עדיין אין דמה מצויין כל כך ואין צריך לפרוש הימנה סמוך לוכת' כל זמן שלא קבעה ג' פעמים וכן הדין בוקתה שכבר נסתלקו דמיה :

ד אשה שרגילה לראות ברגץ החמה ולא קים לה שפיר אי קודם הגין דחמה או אחריו ה"ל ספינא דרבנן דהא ק"ל שהוא דרבנן כדלעיל סעיף ב' ואינו פורש ממנה אלא ביום שהוא ודאי ימי נדתה דהא אף אם היית' ראיית' קודם הגין היתה גם כן אמורה ביום ואין צריך לפרוש ממנה בלילה שקודם לכן דספינ' דרבנן לקולא :

ה ואם רגילה לראות ראייה מרובה מקודם הגין החמה עד אחר הגין החמה לא אולגין אלא בתר תחלת וסתה ולא מיתמר אלא בלילה מיהו גם ביום צריך לפרוש כל כך שיעור משך זמן שהיה למשורר וסתה על היום ואחר כך מותרת מיד :

ו ואם וכתה נמשך ב' או ג' ימים שירכה ששפעת א מולף ב' או ג' ימים אינה צריכה לפרוש אלא עונה הראשונה של הוסת :

תערה אשה עדי האיש כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון וכיוצא בו ממלבושי האיש לפי מנהג המקום ההוא או שתגלח את ראשה כאיש ובבגדים שאמרו שאסורים אפילו בלבושת אחד מן הבגדים אסור בין האיש בין האשה אף על פי שנכרים הם בשאר בגדיהם שהוא איש או אשה :

הלכות נדה

קפג אשה שרואה טפת דם וכו' סעיף אחד

א כתיב בפרשת מצורע ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זוכה בכשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וגו' ודרשו חז"ל שלא ככל מקום שיוזב ממנה דם תהיה טמאה אלא דוקא דם הבא מן המקור דכתיב בפרשת קדושים גבי הבא על הנדה והיא גלתה את מקור דמיה שי"מ שלא הקפידה התורה אלא על הדם הבא מן המקור וגם במקור אין כל הדמים טמאים אלא המשה מינים כאשר יתבאר כע"ה בסיומן קפ"ח ואף באילו ה' מינים אינה טמאה עד שתרגישה כציאתו דכתיב דם יהיה זוכה בכשרה משמע עד שתרגישה זיבת הדם בבשרה מיהו מוכתיב בכשרה ולא כתיב בכשר בלא ה' אמרו חז"ל דמשמע מיניה עוד דין אחר והוא זה שכל מה שתרגישה דם בבשרה אע"פ שלא יצא לחוץ אלא שהרגישה שנעקר הדם ממקומו ויצא לבית החיצון טמאה וזה משפטה מן התורה כל אשה בין פנויה בין נשואה דהא סתם אשה כתיב משמע כל אשה שיצא דם ממקורה בין ברצון בין באונס כגון שקפצה ממקום למקום או ראתה בהמה או חיה או עוף מתעסקין בתשמיש והמדה וראתה ואפילו לא ראתה אלא טפת דם כחדל או פחות מזה הרי זו טמאה דהא מ"מ מראה דם איבא ואפילו לא ראתה אלא פעם אחת הרי זו טמאה שבעה ימים ומונה ז' ימים עם יום ראיית' דהא סתם ה' ימים תהיה בנדתה כתיב עם יום ראיית' משמע וטובלת בערב כליל ח' ואפילו היתה שופעת דם כל ה' כן הוא דינה רק שתפסוק בטהרה ביום ז' קודם בין השמשות שאם תראה דם גם בין השמשות של ליל ח' אין סברא שתטבול ותטהר כליל ח' שהוא ספק יום ראייתה וכל זה הוא דין הנדה מן התורה ומדכתבה התורה בפר' שאחר זו ואשה כי יזוב זיב דמה ימים רבים בלא עת נדתה וגומר שי"מ שיש אשה שרואה דם ואינה נקראת נדה אלא זבה וקבלו חז"ל הלכה למשה מסיני שי"א יום יש אחר שבעת ימי הנדה ואם ראתה באותן ה"א ימים היא נקראת זבה ואחר כך חוזרת להקרי' נדה וכן לעולם שבעה נדה וי"א ימי זוכה והם שחכמים קוראים אותם י"א יום שבין נדה לנדה וזה משפטה של חז"ל מן התורה אם ראתה בתוך אלו ה"א ימים יום א' לבד בין שתראה בתחלת הלילה או בסוף היום רק שתפסוק בטהרה משמר' כל הלילה שאח"כ אם לא תראה תשכ' למחר ותטבול מיד לאחר הגין החמה אם תרצה ומ"מ אסורה לשמש כל היום שמא תחזור ותראה בו ביום התשמיש ותסתור ותהיה טמאה למפרע ותהיה היא ובעלה חייבים כרת שיהי בעל זבה למפרע וזו היא שנקראת שומרת יום כנגד יום ראתה גם ביום השני ופסקה בו משכמת ביום הג' וטובלת אם תרצה ולא תשמש כל היום מטעם שפירש'וגם זו היא בכלל שומרת יום כנגד יום וזו היא שנקרא זבה קטנה וכל זה למדו רז"ל מקרא ומפני שאין הטבילות הללו נוהגין עכשיו בינינו כמו שיתבאר לא הארתי בהם מאין יצא להם ז"ל זה והא ראתה גם ביום הג' נעשית זבה גדולה ולא תטהר עד שיהיו לה ז' ימי' נקיים חוץ מיום שפוסקת בו וטובלת ביום שביעי לאחר הגין החמה מיד אם תרצה שכן כתיב וספרה לה ז' ימי' ואחר תטהר ודרשו חז"ל דהיא ואחר מיותר הוא דוספרה לה שבעת ימים ותטהר מבעי לוי מאי ואחר לפיכך אמרו שפירושו אחר מעשה תטהר כלומר אחר מעשה שנא' בטמאים במקום אחר שהיא הטבילה כמו שיתבאר בע"ה תטהר ור"ל שאם טבלה ביום השביעי אף על פי שלא ספרה אלא מקצת יום השביעי מקצת היום כנולד ותטבול וטהר ונ"ל דהכי דייק לה שעל כרחק אין לפרשו אחר מעשה הטבילה שאחר שבעת הימים תטהר ואתא לאשמועינן דאפי' אחר ספירת שבעת הנקיים שלימים אינה עולה מטימאתה עד שתטבול דהיא מתהיה בנדתה דכתיב גבי נדה נפקא יק"ו לזבה א"נ מורחצו במים נפקא דאמרינן זה בנה אב לכל הטמאים שאינ' עולים מטומאתן עד שיטבלו כדבעינן למימר לקמן ריש סימן קצ"ז ואם כן ואחר תטהר למה לי אלא לרבו' לה טהרה שאע"פ שלא ספרה אלא מקצת יום השביעי תטהר מיהו אחז"ל גם היא אסורה לשמש בו ביום שמא תחזור ותראה בו ביום ותסתור ספירתה למפרע וה"ל בעול זבה למפרע ואם עברו כל ה"א יום שבין נדה

לומר אורח בזמנו בא שהרי אינו בא בלא מעשה מיה לעונה בינינית שהיא ל' יום חוששת כזין שהוא וסת של רוב נשים :

קפה דיני אשה שאמרה טמאה אני ואחד כך אמרה טהורה אני וכו' ד' סעיפים :

א מה שאמרנו למעלה כששתה' אחר עת הזאת שיעור שהתח יכולה לספור ולטבול בא עליה בלא שאלה ה"ס בספק ראתה ספק לא ראת' אבל אש' שהיא בחוק טמאה שראי ראתה אף על פי ששתה' שיעור שחילכל לספור ולטבול אסור לו לזכר עליה עד שתאמר לו טבלתי ומ"מ כשאמרת לו טבלתי נאמנת והוא שעברה לה ימים שאיפשר לה לספור ולטבול ואפילו רואה כגריה מלוכלכ' ברם נאמנת לומר בשוק טבחים עברתי או כצפור נתעסקתי וכדומה לזה שהתורה האמינת' דכתיב וספרה לה לעצמה כלומר נאמנת לומר שספרה לה וטהורה :

ב והאי החזקה לאו לחומרא דקרא שאמרה לו טמאה אני אלא אפילו החזקה נדה בשכינותיה כגון שראוה לוכשת כגרים המיוחדים לה בימי נירתה חשובה כוראי טמאה ואסור' לו עד שתאמר לו טבלתי כדלעיל :

ג אמרה לבעלה טמאה אני ואחד כך אמרה טהורה אני ועדיין לא עברו ימים שאיפשר לה לספור ולטבול אלא אומרת מה שאמרת טמאה אני לא היה אמת ומה שאמרת לא אמרת אלא דרך שחוק והיתול ומססה הית כך אינה נאמנ' דשוויה נפשה חתיכה דאיסורא היתרה לא האמינתה אלא על הספירה דכתיב וספרה לה ולא על החזרה שחזרה מדיבורה והיא שחזרה מדיבורה אחר כדי דיבור אבל תוך כדי דיבור כדבור דמי וכאלו לא אמרה מעולם טמאה אני דמי ולאחר כדי דיבור נמי לא אמרין שאינה נאמנת אלא שאינה נותנת אמתלא לדבריה לומר טעמא למה אמרה מתחלה טמאה אני אבל אם נותנת אמתלא לדבריה כגון שאמרת שלא אמרה כן מתחלה אלא מפני שלא היה לה כח לסבול דתשמיש או מענה אחרת כיוצא בזה כגון שתבעה בעלה ואחותו או אמו היו בחצר ואמרה לו טמאה אני ואחר כך חזרה ואמרה טהורה אני ולא אמרת לך טמאה אני אלא מפני אחרת ואמר שנתביישתי שמה יראו איתנו הרי זו נאמנת ומכל מקום מי שרצה להחזיר על עצמו ולא להאמין לה עד שתטבול מידת חסידות הוא אבל מדינא נאמנת אפילו בשתיקה אחר כך כגון שהיא באה ושוכב' אצלה והוא ידע ומבין שמה שאמרה מתחלה טמאה אני לא עשתה אלא משום קטש שהיה לה עמו וכיוצא בזה הרי זו מותרת לו :

במה דברים אמורים שאמרה לו כאמרה בעלמא טמאה אני אבל אם החזקה נדה בשכינותיה שראוה לוכשת כגרים המיוחדים לימי נדותה ואחד כך אמרת טהורה אני אף על פי שנותנת אמתלא לדבריה כגון שאמרת לא לכשתי כגרים אלו אלא שלא תטיירני כעשוי בילא הייתי בריאה וכדאי גונא אינה נאמנת שזה עירף מבשואמרת לו טמאה אני ואחר כך אומרת לו טהורה אני ונותנת אמתלא נאמנת דההם לא עשתה אלא אמרה בעלמא שזה רך בני אדם לומר דבר שקר משום ברשת או אונס אבל לעשות מעשה כלי האי לכוש כגרי נדה כדי שלא יטרידה וכדאי גונא לא עכר' איניש אלא כשאמרת אחד כך לא נאמנתי כמי שמכש' עצמי דמי וכמו שאמרת טמאה אני ואחר כך אחד כדי דיבור אמרה טהורה אני דמי שאינה נאמנת : וכן אם היא מכשית אחרים כגון שאמרה פלגני חסם מיהר לי כהם זה והחכם אמר שהיא משקרת החכם נאמן וטמאה היא שלא האמינה הית' על עצמה בלא אמתלא על הספיר' דכתיב וספרה לה ומה שהאמינה על האמתלא' שאמרת לא מספרה לה ליפנין לזו אלא סברת וקבלת חכמים הוא כן שכל בני ישראל בחוקת כשיות הם להאמינה על אמתלא' מביחות :

ד היה משמש עם הטהורה וכשעת תשמיש פירשה נדה והרגישה ואמרה לו נטמאתי לא יפירוש ממנה מיד כאבר חי ואם פירש מיד והוא בקישווי חייב בית שיציאתו הגאה לו כביאתו והוא ליה בעל נדה כיצד יעשה יעוין צפני רגליו כבקע המפה ושוהה בלא רישה ולא יזוז מקומו עד שימות האבר וישמש ממנה ופירש כאבר מת וכל עוד שלא פירש ימלא לבו כפחד הרתת על העכירה שבאה ליחו ולא יסמך עליה רק יסמך על רגליו וידיו כדי שלא יהנה מגופה : ואם פירש ממנה בקישווי בשוגג שלא ידע שאמרה לפירוש ממנה בקישווי יתענה על שגגתו אריבעים יום כנגד קרבן החטאת שהיה חייב להביא בזמן המקדש מהו אינו צריכין להיות צופין רק כל שבוע שני ימים כגון שני וחמישי ויבלו התענית אסור ביין ובבשר ואם לא יוכל להתענות יוכל לפדות עצמו במזון שיתן לצדקה דהיינו שתן בכל יום שיש לו להתענות כפי ערך מאן שיש לו שעשיר יתן יותר מעני ויש להחמיר בתשובתו וכל המרבה בתשובה וזאת הוא לו והאשה אינה צריכה כפרה דכתיב וידע אונס גסר הוא דראייתה אונס הוא ואונס החמא פריה מילגעה לא תעשה דבר

הוסת דבתר תחלת וסת אולנין וכיון שעברה עונה ולא ראתה מותרת ואף על גב דבסעיף דבסמוך אמרין שצריכה לפרו' גם כל משך זמן שדרך וסתה למשך שאני התם שדרך הוסת של אשה למשך זמן אבל הכא במזלפת או שופעת כל כך אין זה רדך וסת אלא אמרין אורח בזמנו בא והרמים שהיא רואה אחר כך דמים יתרים הן ראיתוספו בה הילכך עבשיו כשיגיע זמן עיקר התחלת וסתה ולא ראתה אינה צריכה לחוש עוד לדמים היתרים שאם עיקר רמי וסת' נסתלקו כ"ש שדמים היתרים נסתלקו כן משמ' טעמא בהרא"ש סוף פרק האשה שעושה צרכיה ע"ש נ"ל :

ז אם הגיע וסתה בימי עיבורה אין צריך לפרוש ממנה סמוך לוסתה ואפילו בתוך וסתה מותרת אפי' בלא בדיקה וכל שכן אחר הוסת מפני שמעובר' דמה מסולקים והוא שהוכר עובריה אבל קודם לכן לא ושיעור הכר' העובר יתבאר לקמן סי' קפ"ט בע"ה וכן מינקת בימי מניקה שהם כל כ"ד חדש אחר שגדל הילד כיון מניקתו בין אינה מניקתו כגון שמת הילד או שגמלתו אינו צריך לפרוש ממנה סמוך לוסתה ואפילו בתוך וסתה מפני שכל כ"ד חדש אחר הלידה דמה מסולקים מחמת שאכירה מתפרקים מצער הלידה וע"י כך מתלקין דמה ואינן חוזרים עד כ"ד חדש :

ח אשה שהיתה נחבית במחבא מפני פחד והגיע שעת וסתה אינה חוששת לו מפני שחררה מסלקת הדמים וי"א דסילוק דמים דמחבוא אינו כל כך כמו סילוק דמים דמעוברת ומניקה דמעוברת ומניקה עיניו רואות רואת שכולן מסולקת דמים אבל נחבאת במחבוא עיניו רואות הרבה מהן שלא ישנו את תפקידם לפיכך אמרין דמתמירין ולא נסמך אסילוק דמים דחררה אלא ברעבד ולכתחלה מיהא חוששת לו וצריכה לבדוק עצמה בשעת וסתה אך ברעבד אם עבר יום הוסת ולא בדיקה ולא הרגישה כלום סמכין אחרת דחררה מסלקת הדמים וטהורה מכאן ואילך בלא בדיקה :

ט וישרי כל הגשים צריכות בדיקה כשיגיע וסתן עבר הוסת ולא בדיקה ולא הרגישה טהורה בלא בדיקה דאף על גב דאורח בזמנו בא מ"מ כיון שדרך רובם להרגיש וזו לא הרגישה סמכין ארובא וי"א שאמרה עד שתכדוק דחזקת אורח בזמנו בא עליפא ומיהו אם בדיקה ומצא' עצמה טהורה טהור' לכל זמן שלא בדיק' אסור' והיא שיש לה וסת קבוע כג' פעמים או שהוא יום ל' אף על פי שאינו קבוע דיום ל' עונה בינינית הוא כדאמרין לעיל סעיף א' והכי נוהגים דכיון דיש לה וסת קבועה אמרין אורח' בזמנו בא ואמרה עד שתכדוק וכשבדיקה ומצאה טהורה מותרת אבל כשיש לה וסת שאינו קבוע לא אמרין אורח בזמנו בא וכל זמן שלא הרגישה היא מותרת אף על פי שלא בדיקה בשעת וסת' דכיון דענת פירש' זו אינה אלא מדרבנן אוליין בה לקלא ע"ל סי' קפ"ט :

י ואף על פי שאחז"ל שצריך אדם לפרוש מאשתו עונה סמוך לוסת' כראמון לעיל סעיף ב' מ"מ כשרצה לצאת לדרך שאז חייב לזכר עליה מפני שהיא משתוקקת לו ביותר כדלפנין לה מדכתיב ואל אישך תשוקתך שפירשהו ז"ל דמירי כשרצה לצאת לדרך אז"ל שאז חייב לפוקדה אפילו תוך עונה הסמוכה לוסת' ואפילו בתשמיש ואסמכה אקרא דכתיב וידעת כי שלום אהלך ופקדת נדך ולא תחטא ופירשו לקר' איוצא לדרך וה"ל כשתפקד נדך שהיא אשתך ביציאתך לדרך או יהיה שלום באהלך שלא תגנה עליך אשתך מחמת רוב תשוקתה וגם אתה לא תחטא ע"י הדדורים רעים שכיון שיש בזה מצוה לא גזר בו רבנן לפרוש מיהו וי"א המחמיר שלא לפוקדה ע"י תשמיש רק בדבר רצוי ובשאר כל מיני קרבות חוץ מתשמיש כמו בשאר כל אדם תע"ב וי"א ששארם רוצה לצאת לדרך כשאשתו נדה וידע שתטבול תוך עונה אחד צריך להמתין עד שתטבול ואסמכה גם כן אהא קרא וידעת כי שלו' אהלך וגו' מיהו כל זה לא מיירי אלא כשהולך לדבר הרשות אבל אם הולך לדבר מצוה אין צריך לפוקדה כ"ש שלא ימתן שמה יסדר מן המצוה :

יא אשה שיש לה וסת לימים לכד והגיע עת וסתה אסור לו לזכר עליה עד שישראלנה אף על גב דקיימ' לן וסתות דרבנן כיון דרוב פעמים אורח בזמנו בא חושש שמה ראתה ועדיין לא טבלה כרי"א שלא שרתה אחר הוסת שיעור שהיתה יכולה לספור ולטבול אבל אם שרתה אחר עת הוסת שיעור שהיתה יכולה לספור ולטבול כל עליה בין אם היא עירה בין אם היא ישינה אין כהו מסום חשש שיהיה בין גדולה בין קטנה ואין צריך לשאול הי"ל כפי ספיקא שומא לא ראתה ואת' ראתה אימור שטבלה אף על גב דקטנה לפעמים היא בושה לטבול בלא תביעת הבעל מ"מ כיון שיש כאן גם כן ספקא דשמא לא ראתה אוליין לקולא ואמרין את' ראת' שמה טבלה והיא אם אין לה וסת קבוע ועברו ל' יום מזמן ראייתה כך הוא דינה כיון ול' יום הם עונה בינינית לרוב נשים היו לגבי הורה כוסת קבוע לה וחוששת :

יב כמה דברים אמורים שיש לה וסת לימים לחוד דאו שייך לומר אורח בזמנו בא אבל אם היה לה וסת הימים עם וסתות מסתות הגוף כגון קפיצה וכיוצא בה כמו שיתבאר בע"ה כיון שוסתה תלי במעשה אימור לא קפצה ולא ראתה דאין שייך כאן

דבר רגו' וגם הוא היה פטור מטעם זה ומה שמחייבין אותו היינו משום מעשה הוצאת האבר שעושה אחר כך שיש לו הנאה על ידי מעשה מעבירה אבל היא אף על פי שיש לה הנאה גם כן מזה היא לא עשתה כלום שאש' קרקע עולם היא ואינה עושה מעשה אף על פי שנהנית גם ההוצאה לגבי ידירה אולם הוא אבל לגבי ידירה אינו אונס שהיה יכול להתאפק ולנעוץ רגליו בקרקע אם ירע ואם לא ירע הרי שגג בעבירה על ידי מעשה והייב חטאת : ואם שמושו שלא בשעת וסתה ומצאה דם אחר התשמיש אפילו נמצא על ער שלו מיקרי אונס אפילו שלא ברקה תחלה שהרי בדיקה אינה צריכה כיון שהשאלה בשעת וסתה היתה ושניהם אינן צריכין כפרה לא היא ולא הוא דמה היה להם לעשות דהא בדיקה לא היתה צריכה קודם תשמיש ואמור אחר גמר ביאתה ראתה אבל אם שמושו בשעת עונת וסתה אפילו שנמצא הדם אחר התשמיש שניהם צריכין כפרה והוא קרבן אשם שלא היה להם לשמש בעת וסתה כדאמרין לעיל שחייב אדם לפרוש מאשתו סיוך לעונתה :

קפו דיני בדיקת האשה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש וכו' ה' סעיפים :

א אשה שיש לה וסת קבוע סומכת אחזקה זו שאין אורח בא אלא בזמנו ואינה צריכה בדיקה כלל שלא בשעת וסתה לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש וארובה אין לה לברוק בפני בעלה בשעת תשמיש כדי שלא יהא לבו נוקפו ונמצא בטל מפריה ורבינו והרמב"ם ז"ל מצריך לה בדיקה אחר תשמיש היא בעד אחר והוא בעד אחד לראות בהם שזאת ראתה דם בשעת תשמיש ולדעתו הצנועות בודקת עצמן אפילו קודם תשמיש אבל אנו נוהגין לקולא כסברא ראשונה :

ב ואם אין לה וסת קבוע צריכה בדיקה ג' פעמי' הראשונה קודם תשמיש ואחר תשמיש שכיון שאין לאשה זו וסת חיישין הואיל וראייתה לא יבא לה מעצמן וראי' יבאו לה ע"י מקרים כגון ע"י קפיצות או על ידי אבילות וכיוצא בהן ויש לחוש לה גם כן שמא יבאו לה על ידי תשמיש משום הכי בעינן בדיקה ב' פעמים הראשונים קודם תשמיש שתרע שהיא וראי' שהורה ואחר תשמיש תברוק היא בעד שלה והוא בעד שלו כדי לראות אם ראתה מחמת תשמיש ואם נמצא דם שלשה פעמים זה אחר זה תהיה מוחזקת לדא' מחמת תשמיש מבעל זה ותיאסר עליו לעולם כמו שיתבאר דינה עור בע"ה בסיומן שאחר זה ואם לא תראה דם כלל אחר התשמיש לא בעד שלה ולא בעד שלה שלשה פעמים הראשונים תהיה מוחזקת שאינה רואה דם מחמת תשמיש ושוב תהיה כאשה שיש לה וסת קבוע ולא תצטרך בדיקה כלל לעולם לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש ולהרמב"ם והראש"ם ז"ל כל זמן שאינ'לה וסת צריכה היא בדיקה לעולם כיון וסתה שיש בין אחר התשמיש ולעולם יש לה לחוש שמא תראה דם מחמת תשמיש והואיל ואין לה וסת מעצמה ולהראש"ם לא אחמור לה אלא שהיא תברוק בעד שלה ולא בעד שלו ולהרמב"ם צריכה שאפילו גם הבעל יברוק בעד שלו אחר התשמיש לעולם מיהו אין צריכין לברוק אחר כל תשמיש ותשמיש שעושיין בלילה אלא מקנחין עצמן כל הלילה בעד ולמחר בודקין אותו אם נמצא דם טמאה ואם קנחה עצמה בעד ואכרה ולא ברקה אותו לא תשמש עד שתברוק עצמה רשמה היה דם על העד שאבר הואיל ואין לה וסת :

ג יכול אדם להניח את אשתו שתברוק בעד שלו דמגו דנאמנת על שלה נאמנת גם על שלו :

ד אשה שאינה רואה אחר טבילתה לעולם נפחות מארבע עשר יום אבל לאחר י"ד יום אין לה קבע באיזה יום תראה עד ארבע עשר יום דינה כרין אשה שיש לה וסת ונמש' ואיך עד שתחזור ותראה דינה כרין אשה שאין לה וסת :

ה אשה שראתה דם מחמת תשמיש ג' רצופים אמורה לשמש לעולם עם אותו בעל ויתבאר עור מזה בס' שאחר זה בע"ה :

קפו דיני אשה הרואה דם מחמת תשמיש וכו' י"ד סעיפים

א אשה שרואה דם מחמת תשמיש משמעת פעם ראשונה ושנייה ושלישית עם בעל זה אם כבולין תראה דם וכל שכן אם נמצא דם על ער שלו לא תשמש עוד עם בעל זה ונאסרה עליו שכבר חזקה שלעולם תראה דם מתשמישו של בעל זה אלא תתגרש ותנשא לא-ר נשאת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש או בעד שלו משמעת גם כן עמו פעם ראשונה שנייה ושלישית אם כבולין תראה דם הרי נאסרה לו גם כן ותתגרש ותנשא לשלישי נשאת לשלישי וראתה גם כן מחמת תשמישו משמעת גם כן עמו פעם ראשונה שנייה ושלישית אם גם כן כבולין תראה דם הרי נאסרה לו גם כן והחזקה זאת האשה שראתה דם מחמת תשמיש של כל האנשים שנעולם אבל מאיש אחד ג' פעמים לא נאסרה על כל העולם שאין כל הכהות שוות ואין כל האצבעות שוות לפיכך לא נאסרה אלא בשלושה אנשים שאז החזקה לראות דם מתשמישו על כל האנשי'

ב כיצד בודקת לידע מאין יבא לה זה הדם נוטלת שפופרת של אבר שפיה רצוף לתוכה אבל לא תקח שפופרת של עין או של קנה מפני שהם אינם חלקים ומסרפין ומציצין דם ואפי' בשל אבר ג"כ אם אין פיה רצוף לתוכה מסרט אבל פיה רצוף לתוכה היא חלק ואינה מסרפת ונותנת בתוכ' מכוול ובראשו מוך ומכנסת אותו באותו מקום עד מקום שהשמש דש ואז נמצא דם עם ראשו בידוע שהוא מן המקור ואסורה לכל אדם ואם לאו בידוע שהדם שראתה כבר היה מן הצרדין ומותרת וסומכין על בדיקה זו אפי' בזמן הזה אעפ"י שאין אנו בקיאים כשאר בדיקות בדיקה זאת קלה היא אבל במכוול בלא שפופרת אין מיעול בדיקה שעריין לא נרע אם היה מליכלך ברם מאין יבא הדם אם מן המקור אם מן הצרדין אבל כשהוא תוך השפופרת השפופרת מפסקת בין המכוול והצרדין וכשהיה דם בו על כרחך מן המקור בא וממנה יבא מוד גם כן אין הבדיקה כלום מפני שדם כל שהוא אינו ניכר בעין כמו כמוך וכן אם אינה מכנס' את המכוול עד מקום שהשמש דש לא נוכל לומר כשלא נמצא דם בראש המוך עיניהם שרגילה לראות בשעת תשמיש מן הצרדין היא בא ולא מן המקור דהא איכא למימר שאם היתה מכניסו עד מקום שחשש דש היה נמצא דם על ראשו הליכלך על כרנינו לומר שעד מקום שהשמש דש היא צריכה להכניסו :

ג ואם רוצה לברוק עצמה בעודה תחת הראשון אחר ששמשה שלשה פעמים ומצאה דם הרשות בידה ואם לא נמצא דם בראש המכוול תעמוד תחתיו ואם נמצא תיאסר מיד אבלי' עלמא כמו שיתבאר טעמא בכמוד ולא אמרו שתתגרש מן הראשון אלא להקל עליה להתיר' לשני ולשלישי לכל אחד שלשה פעמים בלא בדיקה ואם היתה בודקת תחת הראשון ומצאה דם בראש המכוול לא היה מתירין אות' לשני ולשלישי כלל כיון שהיה מתברר שהדם וראי' מן המקור בא אף על פי שהיה אפשר לומר אין כל הכהות או האצבעות שוות לא היינו מתירין זה מספק אחד אכל כשיש בלא בדיקה תחת הראשון הוה ליה ספק ספקא ספק מן הצרדין ספק מן המקור ואם תמצא לומר מן המקור אין כל רכחו' או האצבעו' שוות וי"א כיון שהחזקה לראו' דם מתשמיש בעלה זו נאסרה לו לעול' ואינה ניתרת לו אפילו תברוק עצמה תחתיו ותמצא שאינו מן המקור שלא התירונו על ידי בדיקה אלא כשאין לה תקנה עוד והיינו משלישי ואיך כדי שלא תשב ענונה אבל יש לסמוך על סברא ראשונה להקל ואם הרגישה צער וכאב בשעת תשמיש לכולי עלמא יש לסמוך אברוקה בעל הראשון שיש רגלים לדבר שמן הצרדין על ידי מכה בא דאי מן המקור לא היה לה כאב מתשמיש דדם המקור בא בלא מכה רק הוא נולד וגדל שם בטבע' כפירי באילן או כמעיין הנובע ולכן נקרא מקור ומגנו נוצר הולד והמותר שאין ולד נוצר ממנו מתכשל ויוצא וכשהוא מתכשל הוא נעקר משם ויוצא כפירי הנעקר מן האילן ואז האשה מרגשת בו ורובן גופיה ואיבריה ככיון עליה באותו פעם אבל העקרה אינה כואב לה וגם התשמיש אינה מצערה וכשהשמי' מגיע שם בדישו לפעמים מתלכלך והוה הרוואה דם מחמת תשמיש :

ד אם שמשה כמוד לוסתה וראתה דם תולין ראייתה משום וכתה ולא חשבינן לה רואה מחמת תשמיש :

ה אם יש לה מכה באותו המקום תולין ברם מכתה ואם דם מכתה משונו' מדם ראייתה הרי אנו רואין שאין זה מדם מכתה ואין תולין בו וכל זה באשה שיש לה וסת קבוע ואז יכולה לתלות שלא בשעת וסתה ברם מכתה אף על פי שאינה יודעת בוראי שמכתה מוציאה דם וכן אם הוא ספק אם הדם בא מן המקור או

מן הצדדין תליגן במכה כיוון שאינה שעת וסתה מכח ס"ס ספק
מן הצדדין או פן המקור ואם תימצא לומר מן המקור שמא הוא
מכה המכה שמגיעת עד המקור אבל אם היא ידוע שבא מן המקור
אף על פי שיש לה מכה במקור אינה תולה במכה אפילו אינו שעת
וסתה אלא אם כן יודעת בודאי שמכתה מוציאה דם ומכל מקום
בשעת וסתה באשה שיש לה וסת או משלשים יום לשלשים יום
באשה שאין לה וסת אין תולין כלים במכתה דאם לא כן לא תטמא
לעולם : אבל בתמים שהן דרבנן כמו שיתבאר בע"ה תולין במכה
בכל עניין דספיקא דרבנן לקולא :

נ נאמנת אשה לומר מכה יש לי באותו מקום שהדם יוצא ממנו וכן
אם אומרת ברי לי שאין דם זה בא מן המקור נאמנת וטוהרה
שהרי התורה האמינתה על ראייתה ועל ספירתה כשהיא אומרת
שנטמאה :

ז אם כל זמן שהיא בודקת בכל החורים והסדקים אינה מוציאה
כתמים כי אם במקום אחד בצדדין יש לחלות שממכה שכמותו
צד בא וכל לשון אם מרגשת בשעת בדיקה כשנגועת בצד המקום
ההוא כואב לה קצת ובשאר חורין וסדקין אינה מרגשת כלל שתולה
שיש לה מכה בצד ההוא ותולה בה דמה :

ח אשה שרואה דם מחמת תשמיש ונתברר שבא מן המקור ורוצה
להתרפאות צריך שתתפא קודם שתתחזק אבל לאחר שתתחזק
יש מסתפקים אם מותר לסמוך על הרפואה לשמש אחר כך עמה
ויש מי שמתיר אם הרפואה הוא רופא ישראל ואימרו לו שנתרפאת
היא קיימא לן עד אחד נאמן באיסורין אבל על רופא גוי אין לסמוך
אפילו מוחזק לרופא מומחה דסתמא לא מרע נפשית אין סומכין
עליו מיהו אם תראה האשה בעצמה שפסק דם וסתה וראייתה על
ידי רפואתו וניכר שהועילו יש לסמוך אף על הגוי :

ט הפחידה פתאוי ונפל ממנה חררת דם נתרפאת ומותרת מפני
שאותו הדם נובע וגדל לה מאד בעיניה עד שהיה מקובץ
לה במקורה והיא אשר ראתה בשעת תשמיש מחמת שנגע בו
השמש בשעת תשמיש והוא שנפל עכשיו ממנה כולו בבת אחת
ואם חזרה וראתה מחמת תשמיש אפילו בפעם אחת כידוע שלא
נתרפאת כולה ועדיין יש לה דם הרבה במקורה וחוזה ונאסרה מיד
על בעלה אפילו בפעם הראשון מחמת תשמיש היאל וכבר היתה
מוחזקת ואינו אלא שהיתה סבורה שנתרפאת ובזמן הזה אין מתירין
אותה לבתחיל'על ידי רפואה זו ומיהו אין מוציאין אותה מבעלה אחר
רפואה זו עד שתיבעל ותחזור לקלקולה :

י אשה שרואה דם בשעת תשמיש פעם ראשונה הרי זה מותרת
לשמש כשתטהר פעם שנית מיהו מוחש חיישא חיה וימנא
אחר ראייתה כיצד כגון אם ראתה פעם אחת או פעמיים בליל
ראשון של טבילתה כשתגיע טבילה אחרת תפרוש מבעלה ליל
ראשון של טבילתה אבל אינה צריכה לפרוש עיד ליל ראשון של
טבילה שישויות אחר ראייתה דכל מידו ללא קבעה וסת לא חיישי
ליה אלא חדיא וימנא ואם ראתה שלשה פעמים כל פעם כביאה
ראשונה שאחר טבילתה אסורה לבעלה כאלו ראתה שלשה פעמים
רצופים שהרי אי אפשר לה לטבול ולשמש עמו עוד שהרי היא
הוחזקה רואה כל פעם ראשון אחר טבילתה אבל אם אירע לה
שראתה שלשה פעמים כביאה ראשונה שאחר ליתתה או
אפילו שראתה אחר כל לילה שלשה פעמים ובנתיים לא ראתה
יש שכתבו להקל להחזירה לבעלה כי תליגן הראיות בהולשא שמחמת
לילה שהוכו הצדדים מכח הלידה ולכן היא רואה סמוך ללידה
ולא אחר כך ותליגן בלוד' כמו שתליגן במכה וכל זה שכבר עברה
ושמשה בין לירות הראשונות והוחזקו ביאות של היתר אחר ביאות
של איסור אבל לכתחלה אם ראתה שלשה פעמים רצופים אפילו
אחר לידה לא תליגן מיד בלידה אלא צריכות בדיקת שפופרת והוא
הדין בכל מקום שצריכ' בדיקה אם עברה ושמשה ולא ראתה
מותרת דתשמיש זה שלא ראתה כי עדיף מבדיקת השפופרת כן
ספק מורי מהרמ"א ז"ל :

יא אשה שראתה מחמת תשמיש ולאחר חצי השנה חזרה וראתה
מחמת תשמיש מותרת לבעלה שהרי לא קבעה בשלש וסתות
שיום וגם לא בדילוג מיהו חוששית לאחרון פעם אחת דהיינו כשיגיע
חצי שנה מיום ראותה דם האחרון תפרוש מבעלה אותה עונה
ואם קבעה וסת לראיית דם מחמת תשמיש שלש יומי וסת שיה
מותרת לשמש בין וסת ליסת אך ימי הוסת פורשת מבעלה עד
שיעקר שלש פעמים :

יב הירואה מחמת תשמיש שלש פעמים תתגרש לאלתר ואסור
להשהותה אצלו אפי' אינו רוצה לבא עליה דחיישינן שמא
יבא עליה שבין שאסורה לו עולמית חוששין שמא לא יתאפק ויבא
עליה דחיישינן לזה אפילו באיסור דאורייתא כל שבין הכא שאינו
אסור אלא דרבנן דקיימא לן וסתת דרבנן דקולא בעיניו ויעבור
ויבא עליה מיהו אם רוצה להשהותה ע"י שליש שלא יקח אליה
אלא בעדים מותר להשהותה :

יג וביעל את הבתולה אפילו כמה פעמים וראתה דם בכל פעם
מחמת תשמיש מחזקינן ליה לעולם לדם בתולים ומותרת עד
שתשמש פעם אח' ולא תראה דם מחמת תשמיש שאז אנו רואין

שכלו בתוליה כיוון שפסק ממנה דם בתולים ואם אחר כך תראה
שלש פעמים מחמת תשמיש הוחזקה להיות רואה מחמת תשמיש
ונאסרת ואפילו אם לא תסאק פעם אחת מלראות אלא שלא תרגיש
עוד צער כלל כשעת תשמיש הרי היא ככל הנשים ולא תליגן בדם
בתולים מי שיוצא ממנו דם דרך פי האמה ושמש האשה תולה בו
וע"ל סימן ק"ץ :

יד אשה שיש לה מכות ופצעים שהמים קרים מוסיקם לה ואינה
יכולה לטבול תצא מתחת בעלה כדי שלא יטבול מפניה
ורביה :

קפח דיני מראות הדם ובו ו' סעיפים

א כבר ידעת ממה שכתבתי בסיומן קפ"ג שלא טמאתה התורה
אלא מראה הדם הכא מן המקור וסתם דם אדום הוא דכתיב
ויראו מואב את המים אדומים כדם שמע מיניה דדם אדום הוא
ודרשו חכמים ז"ל שגם מן המקור לא טמאתה התורה כל מה שזב
מן המקור אלא חמשה מיני מראה דמים שהם כולם או אדומים
ממש או נטיים לאדומיות והם אלו האדום והשחור ופקרין כרכום
וכמזי אדמה וכמוזג ודרשו זה מרכתיב שני פעמים בתורה גבי
גדו : דמי' דכתיב וז"ל גלתה את מקור דמיה וכתיב ושהר' ממקור דמי'
ודמיה הוא לשון רבים ומי' נטו רבים שנים הרי כאן ארבע מיני דמים
כלומר ארבע מדרגות של אדום זה למעלה מזה שטמאים בה וזה
שאמרו חמשה משום דשחור ואדום חדיא הוא דהאי שחור אדום
הוא אלא שלקה לפיכך אמרו חז"ל דבר תורה חמשה דמים טמאים
באשה ותו לא והם אלו שהוכתיב ששכרם נטיים לאדומיות של
דם ושרתה אדומיות שהוא למטה מאלו אינו נקרא דם ולפי
דהאינה אין אנו בקיאין במראות אלו לא אאריך בפירושוני עכשיו
למעוט הכנתינו במראות אנו טמאין כל מראה אדום בין אם הוא
כהה הרב' או עמוק הרב' וכן כל מראה שחור אנו טמאין ואין מטהיין
אלא מראה לבן או מראה ירוק אפילו הירוק כשעוה או כזה שיש
נטיים קצת לאדום וכל שכן הירוק ככתי' או כעשבים שאינם נטיים
כלל לאדומיות וכן מראה שקורין בלשון אשכנז בלו"א בכלל ירוק
הוא וטהור הוא ואפילו יש בו סמיכות דם והוא עב הרבה ואפי'
הוא ודאי מן המקור כגון שהרגישה שנתפתח מקורה וברק' מיד ומצאו
מראות הללו טוהרה שהתורה מיהרתו ואם הרגישה שנתפתח מקורה
וברקה מיד ולא מצאה כלום וע"ל סימן ק"ץ :

ב אשה שבאה לפניו והראתה לנו מראה דם שאינו ממנה
ואמרה כזה ראיתי ואבדתי נאמנת ואם הוא לבן או ירוק
מטהדין אותם שאין מחזקינן אותה במשקרת כיוון שהתורה האמינתה
שנאמר וספרה לה וגומר ולטועה ברמיזה לומר שמא ידעה לא
היה ממש כזה אין מחזקינן איתה מן הסתם אבל אם הביאה לפנינו
והחזקתה בטמא או אפילו בסתפק אם הוא טמא או טהור והיא
אומרת חכם פלוני טהור לי ביוצא כזה אין סומכין עליה לא משום
דמחזקינן אותה במשקרת אלא כיוון שבעינינו הוא טמא או מספק
אמרינן גם היא טעית ברמיזה וזה שטוהר לה אותו פלוני החכם
לא היה טמא ממש כזה אלא יותר לבן או ירוק מזה :

ג הכנסה שפופרת שהוא קנה הלול באותו מקום ונמצא בתוכו
דם טוהרה שלא טמאתה התורה אלא בדם היוצא בדרך
יצאותו מרוב הנשים דהיינו דם שיוצא דרך כיתלי בית הרחם
דכתיב דם יהיה זוכה כבשרה דהיינו שיהיה זב דרך כשרה בכיתלי
בית הרחם כדרכו בסתם נשים והכא הוא לא יצא כדרך שיוצא
מרוב נשים שאין ריכה של אשה לראות דם כשפופרת וכן אם
ראתה דם בחתיכה אפילו היא מכוונת הדם הוא בבקעים אף על
שהוא עניניו שנגוע שם כבשרה אפילו הכי טוהרה כיון שאין
דרך נשים לראות כך שאין דרך רוב נשים לראות דם
בחתיכה : וכן אשה שנעקר מקור שלה ונפלים ממנה כמין חתיכות
כשר בבית החיצון אפילו ראתה דם כל זמן שהחתיכות בבית
החיצון שלה טוהרה שהדם נמשך מן החתיכות הללו ואין דרך אשה
להיות רואה כך כי אם הדם הנמשך מן המקור והוא שהטיל
החתיכות במים פושרין ולא נימוחו ולא בדם המקור ואין דרך
ראייה בכך אבל אם נימוח מוכח שהם עצמן דם אלא שנקפה ונקרש
והיו זה דרך ראייתו ממש : ודוקא חתיכות קטנות שאין הקבר
נפתח על ידם דומיא דשפופרת אבל חתיכה גדולה שאינו יוכל
לצאת בלא פתיחת קבר טמאה אפילו לא ראתה כלום לפי שאי
אפשר לפתיחת הקבר בלא דם של המקור ואפילו כנגל שלא

ננמרה צורתו ואמרינן הכא נמי הוה דם ונאכר :
ד כל דם היוצא מן האשה בין לה בין יבש זמא ולא עוד אלא
אפילו אם יצא ממנה צורת בריה כמין קליפות או כמין שעירות
או כמין יבחושים אדומים אם הם נמוחין על ידי שרייה שושרין
אותם במים פושרין מעת לעת טמאה מפני שעל ידי השרייה נתגלה
הדבר שאינם אלא דם קפוי וקריוש ולא חתיכות כשר ואם אינם
נימוחים מהרה שאינם דם אלא חתיכות כשר והוא ויבא אינם
עצמו ולא מתולדות הדם שבמקור בא אלא מחמת מכה שיש לה
בדיק מעייה וכששושרין אותם במים פושרין לבודקן מה הם צריך
שיהיו

שיהיו המים פושרין כל משך מעת לעת שהן בתוכו ושיעור הרמים צריך שיהיו כמו מים ששאבו בקיץ מהנהר או מהמעין ועמדו מעט בבית שחום הנית מחממת וכו' והחום של אלו כך הוא שיעור פושרין בימות הרורף והוא כשיעור המימות הרוק כשיוצא מן הפה ואם הם נימוחים כפושרין כאלו בתוך מעת לעת הרי הם רם גמור וטמאה ואם הם קשים כל כך שאינם נימוחים בתוך מעת לעת בשריית המים טהורה היא אפילו אם הם נימוחים על ידי מיעוד שממעבן אחר כך בציפורניו או דם וטהורה ואם מיעבן בציפורן קודם שרייה ולא נמתו וראי טהורה היא לכלי עלמא דברוע שאינם הם ואין צריך לבודקן על ידי שרייה דמיעוד בציפורן הוא עדיף משרייה וכיון שלא נימוחי במיעוד כל שכן שלא ימורו על ידי שרייה ואם מיעבן על ידי ציפורן ונימורו לא עשה כלום דשמו על ידי שרייה לא היו נימוחין והוא טהורה ויכול להיות שגם על ידי שרייה היו נימוחין וטמאה לפיכך טמאה מספק :

במה דברים אמורים שאם לא נימורו שהיא טהורה בזמן שהם יבשים גמורים שאין עמהם דם כלל אבל אם יש עליהם שום להלוח דם טמאה מהמת אותו הליחלוחת דם דהא אפילו טופה במשירו מטמאה והוא הרין אם נימורו קצתן וקצתן לא נימורו דטמאה מחמת אותן שנימוחו וכתב מרי מהרמ"א זכרנו לבריכה דנראה לו אם נדקה שלשה פעמים כל מה שראתה ולא נימוחו כלל שוב אינה צריכה לבדוק מה שהיא רואה אחר כך בדרך זה שהרי רוחקה שדברים אלי לגבי יודה אינם דם רק באים ממכה שנגופה ודוקא באשה שיש לה וסת ושלא בשעת וסתה כמו שנתבאר לעיל גבי מכה סימן קפ"ז ע"כ :

והוא דאמרן שצריכה בדיקה בשרייה דוקא במגלת כמין קליפות ושעירות שאותן צורת יכול להיות שאינו דם שדרך כן הוא אבל התיכה הניכרת שהיא דם אף על פי שקשה ואינה נימוח כלל טמאה ככל מקום דם ראתה כדרך אשה רואה ויש אומרים שגם בזה צריך בדיקה בשרייה לבודקן מה דהא יהוא שהיא התיכה כהן ודקה כשיעור שזופרת של ינה דקה שבדקים שאם הוא גדולה הא קיימא לן דאי אפשר לפתחת הקבר בלא דם וראי ממתה הוא בלא בדיקה כדאכרינן לעיל סעיף ג' :

קפ"ז דיני אשה שיש לה וסת קבוע ושאין לה וסת קבוע ובו ל"ד סעיפים :

א כבר ידעת כליית יצירת האשה שנבראת לצורך קיום המין וכמו דכתב ר"א טוב היות האדם לברו וכו' שגלגלית זו נבראת כראה רש"י באופן שתהא ראוי להיות הולד נוצר בגופה וראת' הנכחה יתברך שהיומר האדם נביעו להיות נוצר מן הדם לכך ברא יתברך בגוף האשה מקום אשר משם נובע אותו הדם בלי"שים מכה רק מקום יש בה שהוא נובע דם כמעין והו' הנקרא מקור איור שם יתקבץ הדם ונולד מעט מעט כמו המים במעין וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובין וכמו הפרי הגדל באילן וכמו שבאילן העושה פירות ישנן בו כמטעו היכה ליחיות מות"י שמהם גדלים העלים והקניקנות והפרחים והקליפים ואחר כך יפלו ממנו ואחר כך יוציא הפרי כן יש באשה מותרים דמים הרבה שאין ראוי להיות ולד ניצר ממנה וסתה אשה יש לה זמן כבוע עד שיתבשל אותו הרם בתוכה כמו שיש לאילן זמן כשיתבשל הפרה בעצמו ואחר כך נופל ממנו וכמו שהפירות באילנות נופלות ממנו כשיתבשל כן הוא כבוע הדם הזה נופל ממקור האשה כשהגיע זמנו להתבשל ויוצא ממנה והוא שקראו לו הכמים ו"ל וסת שפירוש זמן ועידן וכמו שבאילן לפעמים יתמעטו ליחיותו ולא יתבשלו בו פרחיו ויתאחרו זמן רב עד שיפלו או ימדרו יפול כן הוא וסת האשה לפעמים עוקרת ומתה ויתמרה או תאחר מלראות שלא בשעת וסת וכמו שבאילן אין זמן נפילת פריחתם שוה כן הנשים אין וסתם שוה אלא שכתם נשים דרך אותו הרם להתבשל בתוכם בשלשים יום לפיכך א"ל כל אשה שאין לה וסת קבוע חוששת יום שלשים לראייתם מפני שהיא עונה בינונית לסתם נשים ואם יש לה וסת קבוע לזמן ידוע מ"כ ל"כ או מ"ה ל"ה או לומנים אחרים חוששת לזמן הודיע לה שאמורים לשמש כל עונת אותו היסת ולאחר היסת עד שתבדוק ותמצא טהורה כפירוש' לעיל סימן קפ"ד :

ב וכיצד קבעתו שתראה ד' פעמים וביניהם ג' זמנים שיום דבפחו' מזה אי אפשר שהצמם הראשון לא שייך למחשב כמו שיתבאר כיצד כשתראה היום ולסוף עשרי' יום פעם אחרת ועוד לסוף כ' ועוד לסוף כ' יום זה נקרא וסת ההפלג' כלומר שנודע לנו שדמיה מתבשלין בתוכה לחיותן מבושלין לצאת ממנה כעשרי' יום מופלגין זה מזה ולא פחות ולכך צריכה ארבע ראיות שראייה ראשונה אינה מן המניין לפי שאינה בהפלגה מיהו אפילו קודם שקבעתו ג' פעמים חוששת לו שמר אחר שראתה פעם אהת לסוף עשרים חוששת מכאן ואילך כשיגיע יום עשרים , וכן בראיית המים שהוא לימים ידועים לחדש מיד אחר שראתה פעם אחת ליום ידוע לחדש כגון כ"א או כ"ה בו חוששת לפעם אחרת לזה

היום ואסורה לשמש כל אותה העונה וה"ה לשא' מינו וסת שיתבאר עוד בסיומן זה צריכה לחוש להם כן מפעם ראשון ואילך דיון טיבת הדילוג וכמו שיתבאר בס' זה בע"ה ולא אמרן שצריך לקבועו שלשה פעמים אלא לעניין עקירה שכיון שקבעתו ג' פעמים אינו נעקר ממנה בפרות מ"ג פעמים שכל זמן שרא עקרתה ג' פעמים צריכה להיש לו אבל ליאמר אפילו בפעם ראשונה חוששת לו בפעם שנייה ומיהו אף על פי שחוששת ל נעקר בפעם אחת אפי' קבעתו ב' פעמים שאם ראתה שני פעמים בזמן ידוע ושלישי' לא ראתה בו כיום אינה חוששת לזה היום עוד כיון שצריך כמנה בעת אחת :

ג ואם קבעה וסת לשעת ידועת ולא לימים אין זה וסת חזק וקבועה ואינה חוששת אלא לשעתה בלבד וסת זה נעקר ממנה בשעה אחת ואפילו בלא בדיקה שאם עברה אותה חוששת ולא ראתה וראי נעקר ממנה זה הוסת כיון שאין זה וסת חזק לחוש לו כל כך :

ד עוד יש הילוך בין קבעתו ג' פעמים ללא קבעתו שלשה פעמים שרקבוע הוא דמור משאנו קבוע והוא זה שאף על פי שעברה עיניה ולא הרגישה אמרה לשמש עד שתבדוק ותמצא טהורה ושלא קבעתו ג' פעמים אם הגיעה זמן הובת ולא בדקה ולא ראתה כיון שעברה עיניה ולא הרגישה דם אוקמנן לה אחזקה שלא ראתה ואינה צריכה לבדוק ומותרת כד"א בוכת שאינו קבוע והוא לה בפרות מעונה בינונית אבל עונה בינונית שהיא לשלשים יום הרי היא לה כוסת קבוע שאע"פ שלא הרגישה בדם אס"ר עד שתבדוק ותמצא טהורה :

ה ופעמים שחיה הפלגה שקובע' בהם היכת בדילוג כגון שראתה הו' בראתה ענית לסוף ל' ושלישית לל"א ורביעית לל"ב הרי זה קבעה וסת לדילוג על הפלגות בין שהחזיקה לדילוג הרבה כגון שדאתה שנית לכוף שלשים ושלישית דל"ד ורביעית ל"ה בין שלא החזיקה אלא יום א' וכמו שאמרנו ראשונה לעולם קבעה וסת לדילוג השוה שכלל ענין שתהא משהו ראיתך קבעה לה וכתה :

ו וכשם שקובע' וסת בהפלגה מימים שיום ושאינם שוים כך קובעת בימי החדש ובימי השבוע שיון ושאינו שיון כיצד ראתה ג' פעמים באחד בשבת או בה' בשבת או באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בניסן או בה' בניסן ובה' באייר ובה' בניסן הרי זו קבעה לה וסת באחד בשבת או בה' בו ובאחד בניסן או בה' בו אע"פ שאחד מלא ואחד דבר ואין הימים שכין ראיה לראיה שיום מ"ז קביעות החדש גרם וביסות הללו היא קובעת בג' ראיות אף על גב דלעיל סעיף ב' אמרנו שצריכה ד' ראיות לקביעות היינו בוכת ההפלגת דמיונין בה לעיל שאינה תלויה לא בימי החדש ולא בימי השבוע אלא בהפלגה לפיכך אי אתה יכול לומר בהפלגה כך ימים היא רואה שתראה עד פעם שנייה שהרי אין הפלגה הראשונה נודעת אלא על ידי זמן שבין ראשונה לשנייה ואח' כך צריכה שלשה פעמים לקביעות ההפלגה והרי ע"כ צריכה ד' ראיות אבל הכא בוכת תלוי בימים השיום בימי השבוע או בימי החדש בראייה ראשונה' נמי איכא קביעות שהרי אתה אומר שהיא רואה בא' בשבת או בה' בשבת וכן בא' בחדש או בה' לפיכך סגי לה לקביעות בג' ראיות :

ז והווקא בקובעת בחדש בימים השיום כמו שאמרנו קבעת בג' פעמים שיום אבל הקובעת בימי החדש בדילוג אינה קבעת ג' אלא בד' ראיות כיצד כגון שראתה בג' בניסן וב' באייר וי"א בניסן עדיין לא קבעה וסת לדילוג עד שתראה בי"ה לתמוז וי"א בניסן ראיה ראשונה מצטרפת כיון שאין ההפלגות שיות שהרי מראייה ראשונה שהיא ט"ז בניסן עד ראיה שנייה שהיא ט"ז באייר יש הפלגת ל"ב יום דניסן מלא ומי"ו באייר עד י"ז בניסן אין כאן הפלגה מראייה לראייה אלא ל"א יום ודרי אין כאן הפלגה שוות וגם בדילוג החדש לא דילגה רק ב' דילוגים לפיכך אינה קובעת וסת עד שתדורר ותראה בי"ה בתמוז שאז אף על פי שהיו מראייה בי"ז בניסן עד ראיה י"ה בתמוז ל"ב יום ולא יהיו ההפלגות הללו שוות מ"ז כיון ע"הם שייין מימי החדש כדילוג שדילוגה ג' פעמים שיום לימות החדש קבעה וסתה לדילוג דהיינו שחוששת משם ואילך ל"ט באב ול"ב באבול וכן לעולם וי"א שגם בוכת זה אף על פי שלא ראתה אלא בג' בניסן וי"ו באייר וי"ז בניסן הרי דינה כמו ראתה בימים שיום כאחד לקבוע בג' ראיות וחוששת הכא ל"ה בתמוז וי"ט באב וכן לעולם ויש לחוש לבריחה ולהחמיר מזה גם סברה הראשונה מודה אם היו לה וסת קבוע קודם שהתחילה ראיות הללו ועכשיו שניתה וראתה ג' פעמים בדילוג מוסתה הראשון קבעה וסתה בג' ראיות לפי שאם הראשונה בדילוג היתה שהרי דילגה מוכתה הקבוע לה ליום אחר :

ח ראתה ג' פעמים בג' חדשים בדילוג וחזרה וראתה באותה דילוגים בעצמן אם נהגה כן ג"כ הרי זה וסת קבוע לדילוג חלילה כיצד ראתה ט"ז בניסן וב' באייר וי"א בניסן וחזרה חלילה וראתה ט"ז בתמוז וט"ז באב וי"ז באלול ועוד חזרה וראתה ט"ז בתשרי וט"ז במרחשוון

מרחשון וי' בכסלו קבעה לה וסת לדילוג חוליה וחוששת לעולם
ט' לחדש זה וט' לחדש זה וי' לחדש זה :

ט ראתה באחד בניסן ובאחד בסיון ובאחד באב קבעה וסת
לראשי חרשים לדילוגים אבל אם ראתה אחד בניסן ואחד
באייר ואתה בתמוז ובאחד בסיון לא ראתה לא קבעה לה וסת שאף
על פי ראתה שלשה פעמים ב"ח מ"מ אין הראיות שוות לא
בהפלות ולא בדילוגים וגם בראש חדר הפסיקה ר"ח אחד וה"ל
עקרה בפעם אחת כיון שלא הוקבע :

י וכן ראתה בט"ו בניסן וי"ב באייר וי"ח בסיון לא קבעה לה וסת
לכ"ע אפילו לפי"ה דלעיל סעיף ז' שהרי דילוג פעם השלישית
אינו הומה לדילוג הראשון שזה היה יום א' וזה ב' ימים לפיכך
אינו מצטרפין :

יא אף על פי דבשאר וסתות אמרנו לעיל סעיף ב' דחושש' לו
אפילו בפעם אחת בוכת הדילוג אינה חוששת לו לא בפעם
אחת ולא בשתיים עד שתקבענו ג' פעמים כיצד כגון שראתה ט"ו
לניסן וט"ו לאייר הנימא כיון שבכר דילגה פעם אחת יום אחד ניהוש
לו מיד בפעם האחרת לדילוג ותיאמר לשמש י"ו לסיון לא אמרינן
הכי בוסת הדילוג לא בפעם אחת ולא בשתיים דקים להו להכמינן
ז"ל דלא אליס וסת הדילוג לחדש לו עד שתקבענו ג' פעמים
כגון שראתה ב"ז בסיון וי"ח בתמוז או חוששת ל"ט באב :

יב כבר כתבנו בסעיף ב' דראיית יום ידוע כחדש חוששת לו
אפילו בפעם אחת לפיכך אם ראתה ב"ח ניסן חוששת ל"ח
אייר ואם לא ראתה ב"ח אייר וראתה ב"ח סיון חוששת ל"ח
תמוז הסמוך לו ואם לא ראתה ב"ח תמוז הרי נעקר יום ר"ח ואינה
חוששת ל"ח אב : וזו היא הנקראת וסת הסירוג לשון סירוגין
כלומר שהחדשים מסתגים זה בזה בראייתה כו ואף על פי שהם
הפלות ב' חדשים מ"ח סיון עד ר"ח אב כעין הפלגה הראשונה
שהיתה מ"ח ניסן עד ראש חדר סיון אפילו הכי אינה חוששת לו
מפני שהפסקה ר"ח אייר בטלה ראיית ר"ח הראשון וראש חדר
השלישי שהוא סיון היא התחל' וסת והרי חשש' ל"ח תמוז ולא ראתה
והרי נעקר ממנה ר"ח פעם שנית ואינה צריכה לחשוש לו עוד :

יג אין אשה קובעת לה וסת אפילו ראתה שלשה חרשים זה
אחר זה אלא אם כן יהיו כולם בעונה אחת כיום או בלילה
אבל אם ראתה פעמים ביום ופעמים בלילה שלא על הסדר כגון
הראשונה ביום והשנייה בלילה והשלישית ביום לא קבעה לה וסת
ואם ראתה ג' פעמים ביום והרביעי בלילה הרי הוקבעה לה היום
וראיית הלילה צריכה לחשוש לו בפעם אחת כדכתבנו לעיל והרי
זו חוששת ביום ובלילה בזמן וסתה וכן הדין בראתה ג' פעמים
בלילה ופעם אחת ביום ואם ראתה הראשונה ביום ושליש' אחרונה
בלילה או הראשונה בלילה' אחרונה ביום או ג' בזה וז' בזה הרי כבר
נעקרו הראשונות ואינה חוששת אלא לאח'ונה בלבד כבר ידעת

ממה שאמרנו שאשה שראתה חוששת לוסת החדש ולסת ההפלה
עד שתקבע וסתה דהיינו וסת החדש היא קובעת ב' פעמים וסת
ההפלה היא קובעת ב' פעמים ולסת החדש היא חוששת בפעם
אחת ולסת ההפלה אי אפשר לה לחוש עד שתראה פעם שנייה
שהרי הראשונה אינה יודעת לאזהר יום היה מפלגת נמצאת אומר
שהרואה בראש חדר ניסן חוששת ל"ח אייר ראתה בו חוששת
ל"ח סיון ראתה בו הוקבע לה וסתה לראשי חרשים לא ראתה
ל"ח סיון נעקר לה וסת של ראשי חרשים דהא וסת שאינו קבוע
נעקר בפעם אחת ואינה חוששת לו עוד משום ר"ח אף על פי
שצריכה לחוש לאותו יום משום שהוא יום ל' לראייתה שהיא עונה
בינונית ואשה שאין לה וסת צריכה לחוש לעונה בינונית כמו
שאמרנו פעמים מכל מקום אינה חוששת לו משום ראיית יום ראש
חדש אלא משום עונה בינונית ונפקא מינה שאינה צריכה לחשוש
עוד לראש חדר הבא כיון שנעקר עבשיו אבל משום עונה בינונית
צריכה לחשוש עוד ביום ל' הבא אף על פי שלא תראה היום

ויים ל' אינה נעקר בפעם אחת באשה שאין לה וסת כמו וסת
קבוע באשה שיש לה וסת' כמו שיתבאר עוד בע"ה ואם לא ראתה
היום חוששת גם כן לב' בסיון דשמא תקבע להפלות מ"א ל"א
שהרי מ"ח ניסן עד ראש חדר אייר הוא ל"א יום דניסן הוא מ"א
ומ"ח אייר עד ב' בסיון הוא גם כן ל"א יום דאייר לעולם הוא חסר
לפיכך חוששת לב' בסיון דשמא תקבע מ"א ל"א וחוששת
הללו דוסת החדש וההפלות חוששת עד שתקבע אחד מהם שלשה
פעמי' כדינואו עד שיעקר אחד מהם כיצד ראתה באחד בניסן ושתי'

בו הרי נפלה לשלש חששות א' כיון שעכשיו ראתה ב"ח שמא
הקבע לה וסת ככל ר"ח וכיון שראתה אחר כך בעשרים בו צריכה
לחשוש שמא תקבע בהפלות בכל פעם מעשרים יום לעשרים יום
כמו עיראתה עכשיו מ"ח עד עשרים יום או שמא תראה בכל פעם
בעשרים לחדש כמו שראתה עכשיו בעשרים כחדש ניסן לפיכך
כשיבא ראש חדר אייר חוששת לו משום ראיית ר"ח ניסן
ואם לא ראתה בו או אפילו ראתה בו חוששת ג"כ לט' באייר
משום וסת ההפלות של עשרים והוא יום עשרים מראיית יום
עשרים בניסן ואם לא ראתה בט"ו באייר או אפילו ראתה חזרת

וחוששת בעשרים באייר דשמא תקבע וסת בימי החדש
והוא כבר ראתה בעשרים באייר וכן היא חוששת בכל פעם לשלשין עד
תראה בעשרים באייר וכן היא חוששת בכל פעם לשלשין עד
שתקבע וסת אחד כרינו דהיינו וסת ההפלות ב' ראיית או וסת
החדש וימי החדש ב' ראיית וסת או חוששת לשני שלא נקבע
שע" קביעתו של זה נעקר הדין או עד שיעקר אחד מהם
בעיקרת פעם אחת שאז אינה חוששת לו אף על פי שהשני לא
נקבע ראתה ט"ו בניסן והרמב"ם ראייתה ד' ימים וכיים ט"ו באייר
חזרה והקמה והרמב"ם ראייתה ג' ימים ובסיון התחילה לראות
ב"ז בו י"א חוששת כמאן ואילך לוסת לדילוג דהיינו ל"ח בתמוז
וי"ט באב וכן לעולם כולו ולסת השנה דהיינו ליום י"ז לחדש שראת'
בו ג' פעמים זה אחר זה עד שתעקר אחד מהם או שניה' שאין
כאן וסת שזה כלל דהולכין המיד אחר תחלת הראייה וכן עיקר
וע"ל סימן קפ"ד סעיף ו' :

יד היתה רגילה לראות יום עשרים ויש לה בו וסת קבוע ושנית'
ליום ל' חוששת לשניהם ששכיגע יום עשרים לר' ויום
שליש' אסורה משום וסת הראשון שהיה לה מעשרים יום לעשרים
יום ושמיא גם עכשיו תראה מעשרים לעשרים ואם לא תראה בו
חוששת ליום ל' שנתה פעמים ליום שלישים עדיין זה וזה אמרינן
דיום עשרים שאחר הראייה השנייה כיון שהיה כבר לה לוסת
קבוע לעשרים יום לא נעקר כב' ראיות אחרות וחוששת לו עד
שיעקר ג' פעמים ויום שלישים השלישי חוששת לו גם כן דשמא
תקבע וסת משלישים לשלישים שנתה שלשה פעמים ליום ל' הותר
יום עשרים שכבר נעקר ג' פעמים והוקבע יום ל' לוסתה ואם
לאחר ששינתה פעם או פעמים ליום ל' חזרה וראתה ליום עשרים
חזרה וסת של עשרים למקומו ונקבע באותו פעם האחת החינן
דאורח בזמנו בא ודותר יום שלישים אף על פי שראתה בו פעם
או פעמים :

טו שינתה ראייתה ולא השוות אותם כגון ששינתה פעם אחד
ליום ל' והשני לל"ב והשלישי לל"ד הרי היא כאשה שאין
לה וסת ואינה חוששת אלא לעונה בינונית שהיא מל' לל' שהרי
הוסת הראשון שהיה קבוע לה כבר נעקר ממנה כג' ראיות משונות
ווסת הדילוג עדיין לא נקבע עד שתחזור ותראה פעם רביעית'
לל' וכבר אמרנו פעמים דלוסת הדילוג אינה חוששת עד שתקבע'
מתוך מה שאמרנו תמצא שיש הפרש בין עקרת וסת קבוע לעקרת'
וסת שאינו קבוע שהוסת שאינו קבוע כיון שעב' אותו היום
ולא ראתה נעקר לגמרי בפעם אחת ואף על פי שלא שינתה וסתה
אבל וסת שהוא קבוע אפילו עבדו עליה שלשה עונות כמת' ולא
ראתה אם חזרה וראתה בו ביום חזרה לקביעות הראשון וחוששת
לו כיון שלא שינתה ליום אחד ונהי דאנה חוששת לאתו יום
עד שתחזור ותראה בו אם חזרה וראתה בו ביום אפילו אחר כמה
הפסקות חזר הוסת הראשון למקומו וחוששת לו תמיד וצריכה עיד
ג' פעמים לעקרו מ"ט דאמרנו אורח בזמנו בא ודורוקא שלא שינתה
לוסת אחר אבל אם שינתה לוסת אחר כבר נעקר הראשון לגמרי
ואם תחזור עיד לראית בו' הרי הוא לה בתחלת וסת וכאשה
שהיא משנה וסתה לוסת אחר דביעני ג' פעמים לעקרת הוסת
הראשון ולקביעות השני והא' נעשה שני והשני נעשה אחר עיד
יש הפרש ביסתי והוא זה כבר אמרנו שאשה שהפסק' ג' עונות
ולא ראתה ולסוף הג' עונות ראתה שחזרה לוסתה הראשון וחוששת
מעונה לעונה כמו שהיתה רגילה לחשוש בעת קביעות וסתה משו'
דאורח בזמנו בא כמו שאמרנו ואם הפסיקה עיד ג' עונות אחרות
ולבסוף ראתה חוששת גם כן מעונה לעונה שעדיין הוסת במקומו
עומד ולא השיב נעקר אלא שני פעמים כיון שלא ראתה בתמיים
אבל אם הפסיקה עוד ג' עונות אחרות ולבסוף ראתה שוב אינו
חוששת עוד מעתה לעונה שכבר עקרה הוסת האחר שהיה קבוע
לה בעונות וקבעה לה וסת אחר בהפלות ג' עונות בתמיים וכל
אשה שקבעה לה וסת באיזה עינין שתקבע אותו אוקיבז וסת
דחוק אינה חוששת אלא לאותו וסת בלבד וזה חומר יש בוסת
שאינו קבוע מן הקבוע ראלו וסת שאינו קבוע חוששת בתחלת
וסתה לב' חששות א' לימי החדש ואחד לשיעור ההפלה מה שאין
כן בקבוע שאינה חוששת אפילו בפעם הראשון כשחזרה לה אלא
לעונות הראשונות שהיתה רגילה לחשוש להן כמו שאמרנו :

טז כעקרת וסת ההפלות כן עקרת וסת החדש אלא שוו חוששת
ליומה של ההפלה ואין לה עסק במספר החדש וזו היא
חוששת לר"ח כיצד היתה רגילה לראות ב"ח ועבר ר"ח ר"ח ולא
ראתה חוששת לכל ר"ח עד שיעברו עליה ג' ר"ח עבר עליה
שלשה ר"ח ולא ראתה אינה חוששת להם עוד חזרה וראתה ב"ח
אפילו אחר כמה ר"ח חזר הוסת הראשון למקומו בפעם אחת ולזו
הדין אם שנתה לראות ביום אחד בראיות שאינם שוות שלא קבעה
לו וסת ואחר כך חזרה וראתה ב"ח שחזר הוסת הראשון למקומו :

יז כל וסת שאינו קבוע אלא משום ראיית ר"ח ניסן
וראתה ע"י קפיצה אפילו ראתה כמה פעמים
ע"י קפיצה אם לא קבעה אותו לימים כמו שיתבאר בסמוך אינם
יסת

עדיין לא נתבשל לגמרי לצאת עד היום והיום פשנתבשל יוצא אבל מכל מקום הפיהוק של אמתול הורה עליו ודובר הדבר שאינה קובעת בראייה של היום לברא בלא פיהוק נ"ל :

כא פיהוק בראש חדש וראתה חזרה ופיהוק בתוך ימי החודש חוששת לאותו הפיהוק ואסורה לשמש עד שתבדוק שכל וסת בין של ימים בין של מקרה הגוף חוששת לו בפעם אחת ויש לחוש שמא תקבע וסת לפיהוק בלא זמן ידוע ואם בדקה ונמצאת שלא ראתה אונה חוששת עוד לפיהוק גרידא ולא עוד אלא אפילו בדקה ומצאה ואחר כך חזרה פיהוק פעם ג' ולא ראתה אינה חוששת עוד לפיהוק גרידא כמו שכבר כתבנו פעמים שוסת שאינו קבועה נעקר בפעם אחת אבל חוששת לר"ח שמא תקבע לר"ח כיון שכבר ראתה בראש חדש אע"ג שאחר הפיהוק ראתה שמא הפיהוק מקרה בעלמא קרה לה והיום גם הראייה וצריכה לחוש לו עד שיעקר :

כב וכן הדיון בימים אם פיהוק היום וראתה חזרה ופיהוק לסוף שלשים וראתה אם תפוק אחר כך אפילו שלא ביום ל' חוששת לאותו פיהוק שמא תקבע לפיהוק גרידא פיהוק בתוך ל' ולא ראתה אינה צריכה לחוש עוד לפיהוק גרידא אבל צריכה לחוש לסוף ל' וכן צריכה לחוש ליום הקבוע בחדש שפיהוק בו שמא תקבע וסת לימים נמצאת אומר שכל אשה שרוואח תחלה על ידי מקרה הגוף כגון פיהוק וכדא גוונא צריכה לחוש ל' מיני וסתות לפיהוקים וליום הקבוע בחדש ולהפלה לפיהוקים שבפעם הראשון שתפוק חוששת שמא תראה ליום הקבוע בחדש שאם ראתה בראש חדש חוששת ביום ראש החדש הראשון שאחריו ואם כפי' לחדש ראתה חוששת ליום ט"ו לחדש הראשון להפלה שאם חזרה וראתה לסוף עשרים צריכה לחוש לסוף עשרים לראייה שנייה ואם היתה ראייה שנייה לסוף ל' צריכה לחוש לסוף ל' לאותה הראייה וכן כל כיוצא בזה :

כג כל אלו הוסתות שנקבעין ע"י מקרה הגוף אין אחד קובע עם חבירו אלא כל אחד בפני עצמו כיצד פיהוק שלשה פעמים וראתה קבעה וסת לפיהוק נתעמשה ג' פעמים וראתה קבעה וסת לעיטוש אבל אם פיהוק פעם אחת וראתה ונתעמשה שני פעמים וראתה או איפכא אין מצטרפין לקבעה ואם אכלה שם וראתה אכלה בצל וראתה אכלה פלפלין וראתה הרי שהוחזקה לדאות בכל פעם שאוכלת דברים חמים , ויש אומרים שדין כוסת שתראה על ידי מקרה שכנוטה וקבעה לה וסת לדאות על ידי כל איכות דברים חמין וקבעת אותו אפילו בלא ימים שיש וי"א כיון שאיט בא לה זה וסת אלא על ידי בחירות מעשיה הדין כשתאכל דברים חמים הרי רינה כמי שתראה על ידי קפיצה ושאר מעשה שהיא עושה המקרי ראייה על ידי אונס ואינה קובעת וסת אלא בהרכבה עם הימים כמו שכתבנו לעיל גבי קפיצה סעיף י"ז וי"ח : **כד** ואלו הוסתות של ע"י מקרה הגוף אם קבעה לה וסת שלשה פעמים לפיהוק או לעיטוש לחודיהו אינה צריכה לפרוש אלא לשעתן כיצד היתה רגילה לדאות עם התחלת הוסת כלומר מיד שהיא מתחלת לפיהוק או לעיטוש אסורה לשמש כל זמן המשכ' הוסת שאף על פי שעכשיו לא ראתה בתחלת הוסת צריכה לחוש שמא תראה באמצע או בסופו ואם היתה רגילה לדאות בסופו אינה חוששת אלא בסופו במה דברים אמורים בזה שכל הראיה רגילה להיות מובלעת תוך הוסת כלומר שאין דרכה לדאות אלא כל זמן שמפוקות או מעטשת אבל אם אין כל הראייה מובלעת בתוך הוסת אלא נמשכת גם אחר הפיהוק או העיטוש או שדרכה לדאות הכל אחר הפיהוק או העיטוש או בקרוב לה שעה אחת או שתיים אסורה לשמש מתחלת הוסת עד סוף עונה אחת ועל סמן קפ"ד סעיף ו' :

כה ואם הוקבעו לה שלשה פעמים בהרכבה עם הימים לימים ידועים או בשינוע אותו היום של הפיהוק והעיטוש צריכה לפרוש מבעלה כל העונה כדון וסת לימים לחודיהו :

כו כשם שחוששת לוסת הימים בפעם אחת כן חוששת לוסת הגוף בפעם אחת כיצד היתה מפקחת פעם אחת וראת' לכשתפוק בפעם אחרת חוששת לו וכשם שוסת הימים שאינו קבוע נעקר בפעם אחת שאפילו אם ראתה שני פעמים למן ידוע אם הגיעה הזמן השלישי ולא ראתה בו נעקר לגמרי כן הוא וסת הגוף וכשם שוסת הימים הקבוע בג' פעמים צריך עקרה שלשה פעמים וכדיקה כן הוא וסת הקבוע בגוף ומאמתי עקרתו משיקרה לה מקרה זה רוצה לומר פיהוק או עיטוש ולא תראה היה המקרה לזמן ידוע אינו נעקר אלא אם כן בא המקרה שלשה פעמים באותו זמן ולא ראתה אכל במקרה לברו בלא זמן או זמן בלא מקרה שלא ראתה בהן לא נעקר :

כז תינוקות שלא הגיעה זמנה לדאות והיא קטנה שלא הגיעה לימי הגעורים דהיינו בעורה פחות מ' ב שנים אפילו הביאה שתי שעירות אינה אלא שומא והוא הדיון אם הגיעה לימי הגעורים שדא בת י"ב שנים ובדקה ולא הביאה שתי שעירות עדיין בכלל לא הגיעה זמנה ליאות היא ואם ראתה פעם ושתים אינה חוששת לאותו וסת בלל כיון שלא הגיע זמנה לדאות מכל מקום אם ראתה שלשה

וכת כיון שמפני אונס ראתה דוכי יזוב זוב דמה אמרה תורה זיבה דמאליה משמע ולא מחמת אונס מידו אחר שראתה כן ג' פעמים אף על פי שהיה ע"י אונס חוששה לו מדרבנן כמו שחוששת לוסת שאינו קבוע ואם היתה הקפיצה בימים ידועים שקפיצה בדם וראתה אף על פי שראתה אחר הקפיצה קבעה לה וסת לימים בלא קפיצת כיצד לא מבעיא אם קפיצה באחד בשבת וראתה דם ולאחר עשר' יום חזרה וקפיצה בא' בשבת וראתה דם ולאחר כ' יום בא' בשבת ראתה בלא קפיצה דקבעה וסת לימים דהא הוברר דלאו בקפיצה תליא וסתה שנתרי ראתה בשלישית בלא קפיצה כלל אלא אפילו אם אחר שראתה ב' פעמים באחד בשבת ע"י קפיצה כמו שאמרנו ולאחר י"ט יום קפיצה ביום השבת ולא ראתה דם ולאחר באחד בשבת חזרה וראתה דם בלא קפיצה נקבע לה וסתה כל אחד בשבת שאחר עשרים ולא אמרינן מה שראתה באחד בשבת השלישי לא היתה אלא מחמת הקפיצ' שקפיצה בשבת ומה שלא ראתה בשבת כשקפיצה מפני שעדיין לא הגיע זמנה של קפיצה לא אמרינן הכי אלא אמרינן כיון שקפיצה בשבת ולא ראתה ואחר כך ביום אחד ראתה בלא קפיצה אינלא מילתא שרוים גורם לה ולא הקפיצה דהרי ראתה ביום זה ג' פעמים ונקבע לה וסתה וכן כל כיוצא בזה :

קן ודווקא וסת הנקבע מחמת אונס אינו וסת אבל וסת המורכב מאונס וימים הרי זה וסת כיצד קפיצה ביום ידוע כגון בראש חדש או באחד בשבת וראתה בו ואירע כן בג' ראשי חדשים או כג' אחד בשבת קבעה לה וסת וחוששת לכל פעם שתקפזין ביום כזה כגון בראש חדש או באחד בשבת הגיע אחד בשבת ולא קפיצה או שני בשבת וקפיצה אינה חוששת להם שדרי לא קבעה אלא לקפיצות של אחד בשבת וכן בר"ח וכיוצא בו :

קפ יש אשה שקובעת וסת על ידי מקרה שיארע בגופה שאין זה נקראה רואה מחמת אונס המקרה שאדרבה טבע זו האשה כן הוא שבשינוע זמן וסתה הוסת היא מעורר כחות ואברי זאת האשה מחמת כובד צער הוסת שיארעו לה אלו המקרים ומה הם המקרים כגון שמפוקת דהיינו כאדם שפויטט זרועותיו מחמת כובד או כאדם שפוקת פיו מחמת כובד או שמוציא קול דרך הגרון מתוך מאכל שאכל והוא שקרין בלשון אשכנז קרעפזין וכל אלו נכללו בלשון מפקחת וכן אם מעטשת דרך מטה או חוששה כפי כריסה דהיינו נגד טיגורה ובשיפולי מיעיה היינו בכית הרחם או שאחזה צידי הקרחת או שראשה ואיברה ככרים עליה בכל אחד מאלו אם יארע לה שלשה פעמים וראתה קבעה לה וסת שבכל פעם שהיא חוששת מהם אסורה לשמש ומידו בפיהוק או עיטוש של פעם אחד כשעושה כן הרבה פעמים זה אחר זה ואם אירע לה שלשה פעמים שבכל פעם עשתה כן הרבה פעמים זה הוא מוכיח שמחמת צער הוסת שהגיע לה מתעוררין בכך כחות גופה לעשות כן וכשרואה על ידי כך שלשה פעמים זה אחר זה קבעה לה וסת וצריכה לחוש לו אבל פעם שעושה כן ואסורה לשמש וכל אלו הוסתות שכנוטה או וסתה שצריכה לחשוש לו ואם בא וסת מקרה הגוף לזמן ידוע כגון מר"ח לר"ח או מכ' יום לכ' יום קבעה לה וסת לזמן ולמימוש הוסת ואינו חוששת אלא לשניהם ביחד ואם הגיע העת ולא בא המימוש או שבא המימוש בלא עתו אינה חוששת והוא שקבעה וסת לשניהם ביחד אבל מתחלה כל זמן שלא קבעה וסת לשניהם שדרי צריכה לחוש לכל אחד בפני עצמו למי' לברן ולמימוש לבדו שהרי עדיין אינה יודעת לאיזה מהן תקבע וכמו שנתבאר לעיל גבי וסת הפלגה וימים וכן יתבאר עוד בעיה §

קכ פיהוק שני פעמים בר"ח וראתה ואחר כך פיהוק שלא בראש חדש וראתה הוברר הדבר שאין ר"ח גורם אלא הפיהוק וקבע' וסת לפיהוק לבדו , וכן אם בפעם השלישית ראתה בר"ח בלא פיהוק הוברר הדבר שאין הפיהוק גורם אלא הר"ח וקבעה וסת לר"ח לכתם אבל אם פיהוק שני פעמים בראש חודש ובפעם השלישית פיהוק בכ"ט לחדש ולא ראתה ובראש חדש ראתה בלא פיהוק קבעה לה וסת לפיהוק של ר"ח שפיהוק של אמתול גרם לראייה של ר"ח ומה שלא ראתה אמתול מפני שבא הפיהוק קודם ומזו אף על גב דגבי קפיצה לא אמרינן הכי כדכתבנו לעיל סעיף י"ז שאינו קפיצה שאינה בא אלא על דרך בחירת מעשיה ועל ידי אותו המעשה בא -לה הראייה או הדעת נותן לומר שאם הקפיצה גורם הראייה כלומר שעל ידי הקפיצה נעקר דמח במקורה היה לה לדאות מיד אחר הקפיצה וכיון שלא ראתה אמתול מיד וראתה היום אמרינן היום לבדו גורם ולא הקפיצה אבל הפיהוק שמא מעצמו וכבר היה דרכה לדאות שני פעמים על ידי הפיהוק ובפיהוק כבר אמרנו שאין הפיהוק גורם הראייה כי אדרבה קיבוץ דמה במקורה הוא הגורם הפיהוק לפיכך הדעת נותן שעל ידי שנתקבץ דמה במקורה כדי ליעקר ולצאת נעשו אבריה כבדיון עליה ומתוך כך פיהוק קודם לכן בשני פעמים הראשונים גם עכשיו מתוך שנתקבץ דמה במקורה ליעקר מאתמול בא לה הפיהוק גם כן מאתמול אלא שהדם שבתוכה

להפתח נאמת ריבוי דמים שנקצבו בה אבל ראיות ראש חדש
 היא עיקר הראייה כיון שכבר ראתה פעם ושתים בראש החדש
 וזו היא הנקראת קובעת בימי נדתה בימי זובה כיצד כגון שראתה
 בראש חדש וחזרה וראתה בסוף בו שהיא עומדת בימים שהוא
 ראוייה לזכה דהיינו ב"א יום שבין נדה לנדה וחזרה וראתה בראש
 דודש ובסוף בו וחזרה וראתה בסוף לחדש ולא ראתה בראש החדש
 שלפניו הרי זו קבעה לה וסת לסוף בחורש שמצטרפן תדתי
 ראיות דימי זובה להך ראייה לימי קביעות הוסת ולפעמים אשה
 קובעת לה וסת בתוך וסת כלומר אף על פי שכבר קבעה לה
 וסת אחד אפילו הכי יכול להיות שיבא לה עוד וסת אחר עם זה
 וצרכין לקבוע גם אותו ותחוש לשתי הוסמות הקבועים הללו עד
 שתעקרו בשלש פעמים כיצד כגון שראתה שלשה פעמים בראש
 חדש והרי קבעה לה וסת לר"ח ואח"כ כרביעית ראתה כעשרים
 לחדש וגם בראש החדש שאחריו וכן בחמישי וכן בששית הרי זו
 קבעה לה ב' וסתות ב"ח ובעשרים לחדש :

לג מעוברת לאחר שלשה חדשים לעיבורה ומניקה כל כ"ד
 חדש אחר לידת הולד אינה קובעת וסת אפי' ראתה כמה
 פעמים ואפילו מת הולד או גמלו דקים להו להכמים וזכרונם
 לברכה שדמים מסולקין מן החמט צער ההריון וצער הלידה
 כל זמן עיבורה מנת שהוכר הולד דהיינו משלשה חדשים
 לעיבורה עד כ"ד חדש אחר הלידה ואם תראה אינה אלא מקרה
 ומכל מקום אם תראה חוששת לאותה ראייה כדרך שחוששת לוסת
 שאינה קבוע שלא דמיא לתנוקת שלא הגיע לראות ולקנ' דארמינן
 לעיל סעיף כ"ז שאם ראתה בזמן סילוק דמיה' שאינן חוששת
 לוסתן כלל דמעוברת ומניקה שאינה מטעמא שיתבאר בסמוך בסעיף
 ל'ד בע"ה :

לד מעוברת משהוכר עיבורה ומניקה כל כ"ד חדש אינה חוששת
 לוסתה הראשון אפילו היה לה כבר וסתה קבוע והגיע
 הוסת תוך הזמן הזה אינה צריכה בדיקה אם ראתה ומותרת
 לבעלה מפני דסתמן דמיהן מסולקות ואפילו אם לפעמים קרה
 לה ששופעת ורואית דם בזנות עניות שהן למדות לראות בהן
 אינה צריכה לחוש לו עוד אחר כך לאותה עונה שמה שראתה
 כבר לא היה לה אלא מקרה ממתרי הדם שנקבץ בתוכה לפי
 שעה עברו ימי העיבור וההניקה חוזרת לחוש לוסתה הראשון כיצד
 היו לה וסת לימים אם היתה למורה לראות בראש חדשים חוששת
 לראש החדש הראשון שגונעת בו אחריו כלות כ"ד חדש אחר
 הלידה ואינה עוקרתו אם לא תראה בו עד שתעקרו שלשה פעמי'
 וכן כל כיוצא בזה וכן הרין אם היה לה וסת הגוף כגון פיהוק או
 עישוק בלא ימים ידועים חוששת להם בכל פעם שיארע בה אותו
 מקרה ואם בא בזמן ידוע יושבת לו אם יבא לזמן הידוע אבל אם
 היה וסתה וסת ההפלגה ולא לימים אי אפשר לה לחוש לו עד
 שתהווה לראות פעם אחת דאם לא כן מהיכן תחיל למנות ההפלגה
 ומיד שהזרה לראות אפילו פעם אחת חוששת ליום ההפלגה
 שהיתה למורה כבר להפליג . ואף על גב דגבי זקניה ותנוקות
 אמרינן דכיון דמתוקנין דרמיהן מסולקות בשפספן מלראות שלשה
 עונות שלמות שאינן חוזרין לוסתן עד שיתחזקו בשלש פעמים
 מעוברת ומניקה לא דמיין לזקניה ותנוקות דהתם גבי זקניה כל
 שפסקי שלשה עונות מוכחא מילת' דהיא גופה מסולק' מדמ' לגמרי
 לעיל' וגבי תנוקות כיון שלא הגיע זמנה לראות היא גופה מסולק'
 מדמ' מטבעה לפיכך אף על פי שחוזרין ורואות אחר שתפסקו
 לא חזרו לוסתן עד שיהיו כג' ראיות כשא' נשים שעדיין בחזקת
 מסולקות דמים עומדות אבל הכא גבי עוברת ומניקת מטבע גופן
 הן עצמן ראיות לראות הן ועוברת בזמנה היה בא אפילו בימי עיבור
 ומניקתן אלא שעיסובן הגורם שהם בחזקת שראשון ואבריהן כגריין
 עליהן ואכרי יולדת מתפרקת ואין נפשה חוזרת עליה עד כ"ד חדש
 ומתוך כך דמיהן מסולקין מן החמט תחת גופן ועכשיו שנסתלק
 הגורם אמרינן דחזר האורח למקומו ואורח בזמנו בא *

קז דיני בתמים ובדיקת האשה ובו ג"ד סעיפים :

א כבר ידעת ממה שכתבנו שאח"ל דמדאמרה התורה דם יהיה
 זובה בכשרה שהוא מותר לומר שלא מטאה התורה הדם אפי'
 היוצא מן המקור עד שתרניש היוצאת כשרה לאפוקי כחם הנמצא
 בגופה או בכנניה ולא הרגישה בו שהוא טהור מן התורה אבל
 חכמים גזרו על כחם שנמצא בגופה או בכנניה שהיא מטאה ואסורה
 לבעלה ואפילו לא הרגישה ואפילו ברהק עצמה ומצאת טהורה
 אפי' אסורה לבעלה וצריכה הפסק טהרה דהיינו שתברוק עצמה
 ומצאת טהורה ובזמן הזה הצריכה לה עד שתמנה ז' נקיים קודם
 שתמביל חוץ מים המציאה כמו בנדה ודאי שצריכה ז' נקיים
 מטעמא שנתבאר לעיל מ' קפ"ג ויתבאר עוד בסיומן קצ"ו בע"ה
 ואם הרגישה שנתפתח מקורה לחוציא דם וברקה אחר כך ולא מצאה
 כלום יש מי שאומר שהיא מטאה שכיון שתרנישה אמרינן ודאי
 יצא טפת דם בחדל ונתקנת או גימיק וזכה יש לחמיר אפילו
 כספקו להרגשה דאורייתא היא דדרשינן בכשרה שתרנישה הדם
 בכשרה אף על פי שלא מצאה אותו :

שלושה פעמים קובעת וסת כשאר הנשים דהיינו בשלשה ראיות
 כשאר הנשים ובר' ראיות בוסת ההפלגות דבכציר מהכי לא
 משכחת לה כדפרשינן לעיל סעיף ב' מכל מקום יש הפרש בינה
 לגדולה ממש מפני שאין דמים מצויין בה והוא זה שאף על פי
 שהחזיקה ריאה וקבעה לה וסת כג' פעמים אם אחר כך פסקה
 מלראות שלשה עונות בינונית שהם תשעים יום שלא ראתה בהן
 ואחר כך חזרה וראתה אינה חוששת לוסתה הראשון כלל וחזרה
 לקבועה כמו שהיתה קודם ראיות הראשונות שהיא בחזקת
 מסולקת דמים כמו שהיתה קודם לכן ואם אחר כך חזרה לראות
 אפילו באותן עונות ממש שהיתה למורה לראות בהן כבר אף על
 גב דבגדולה אמרינן לעיל סעיף ט"ו דבכהאי גוונא חזרה מיד
 לקביעותה הראשון הכא בתנוקות אינה חוששת לו כלל עד
 שתחזור ותקבעו שלשה פעמים דהיינו בשלשה ראיות כשאר
 הוסמות ובר' ראיות בוסת ההפלגות לפי שאינה בת דמים ונתגלה
 במה שפסקה לראות שלשה עונות שלמות שדמים הראשונים מקרה
 היה לה מהמת דמים יתירים שהיו לה ואם אחר שפסקה מלראות
 הג' עונות בינונית חזרה וראתה שלשה ראיות מג' עונות לג' עונות
 מכונות שלא פחתה ולא הותירה נתגלה שדילוג הראשון לא היה
 סילוק דמים אלא שגיו וסת לפיכך ראייה ראשונה שממנה התחילה
 לדלג מצטרפת לשלשה ראיות אחרונות ונמצא ארבע ראיות ושלשה
 הפלגות ביניהן מצ' יום לצ' יום וקבעה וסת להפלגת מצ' לצ' אבל
 אם פחתה או הותירה שלא היו הראיות מכונות או אפשר לראשונה
 להצטרף ועד שתראה ארבע ראיות מכונות אינה קובעת וסת
 להפלגות .

בח וכן זקנה שעברו עליה שלשה עונות משהוקנה ולא ראתה
 הרי זו מסולקת מדמים ואינה חוששת לוסתה הראשון וגם
 אינה חושש' כלל עד לוסת שאינו קבוע כמו שכתבנו לעיל גפ' קטנ' :
 בט ואינו היא זקנה כל שהיא זקנה' כל כך שראייה להקרו' לה
 כמ' בפניה מחמת זקנותה ואינה מקפדת כלומר שאין ראוי
 שתקפיד מפני שיכול יורעין שהיא זקנה מוחלפת ואף על פי שהיא
 מקפדת כשקריין לה כך לאו ברירה תליא מילתא :
 ל ואם חזרה וראתה אחר הג' עונות דינה כרין תנוקת שלא
 הגיע זמנה לראות וראתה ופסקה שלש עונות וחזרה וראתה
 כמו שכתבנו בסעיף כ"ז :

לא ואם חזרה לראות בעניות קטנות כמו שהיתה רגילה לראות
 קודם שפסקי' הג' עונות חזרת מיד לקביעותה הראשון דהיינו
 אם חזרה לראות בוסת ההפלגות אם תהיה ההפלגה כב' ראיות
 כמו שהיתה רגילה כבר חזרה לקרמיתה בהפלגה הראשונה ואם
 בשאר וסתית אפילו בפעם אחת חוזרת לקרמיתה שעל כן נתגלה
 שדילוג הראשון שדילוגה ג' עונות לא היה לה מחמת סילוק דמים
 בו וסת הראשון לא נעקר ממקומו אלא מקרה היה לה ועכשיו חזר
 הוסת למקומו וזכה חמור דין הוקנה מדין הקטנה שלא הגיע זמנה
 לראות וטעמא דמסתבר הוא דבקטנה לא שייך לומר הוסת
 הראשון לא נעקר ממקומו ועכשיו חזר שהרי עדיין לא הו' לה דמ' :
 מעולם מה שאין כן גבי זקנה שהיה לה מקור דמים כל ימיה' :
 לב כבר ידעת שג' מיני מעיינות ישנן באשה אחת שקראו התורה
 נדה ואחד שקראתי זובה ומרחיקה התורה ברניהם וגם תלאן
 בימים מיוחדים לזה ימים בפני עצמם ולזה ימים בפני עצמם כמו
 שנתבאר קצת מדיניהם בסיו' קפ"ג שמע מינה שאין טבע מעיין
 זה כטבע מעיין זה ואחד שופע יותר או פחות מחבירו ומן הרין גם
 בוסתות היה לנו לחלק אף על פי שהם מדרבנן ולא יתרה וסת גב'
 זה כוסת של זה או שלא יצטרפו הוסתית של שניהם יחד כיון
 שאין שפעתן שיה וכן אשכחן דחילקי ביניהם הריבה בימי חבמי
 התלמוד בראיתא בגמרא אבל עכשיו שכבר התמירו בנות ישראל
 על עצמן בהרבה חומרות כדי שלא תבאנה לידי טעית אם אתה
 מחלק בין ימי נדה לימי זכה נמצאת אתה מצריכין ללמוד גם עכשיו
 פתיה נדה וימי זכה ויבאו לידי טעות חילקי נוהגין עכשיו שכל
 ראייה שהיא רואה שלש פעמים בין בימי זכה בין בימי נדה
 חוששת להן וקובעת איתם בין שיבא לה ממעיין סתום בין שיבא
 לה ממעיין פתוח ואיזה נקרא ממעיין פתוח כיון שראתה באחד
 בחדש וחזרה וראתה בחמשה בי והו' שנקרא ממעיין פתוח מפני
 שהוא תוך שכנה ימי נדה לראייה ראשונה ואם ראתה עוד אחר
 כך שתי פעמים בחמשה בחדש לא אמרינן דלא קבעה וסת לה'
 בחדש מפני שראייה ראשונה מאלו השלשה ראיות היתה ממעיין
 פתוח ואינה השיבה ראייה לצרפה לשתיים ראיות האחרונות שעל
 ידית תקבע וסת מפני שהיא עלולה לראות בימי נדתה אלא אלו'
 לחומרא ואמרינן שמה מעיין אחר הוא וקבעה לה וסת וכל שכן
 אם היתה ראייה הראשונה ממעיין סתום כגון שראתה ב"פ בראש
 חודש ובפעם השלישי ראתה כב"ה בחדש ואחר כך חזרה וראתה
 בראש חדש שאף על פי שראיית השלישית של ראש חודש היתה
 ממעיין פתוח שהיא תוך ימי נדות של ראית כ"ה בחדש מכל מקום
 כיון שראייה הראשונה מג' ראיות הללו שהם ראיות ראשי חרשים
 היתה ממעיין סתום אמרינן ודאי קבעה לה וסת בראש חדש
 ומה שראתה כב"ה לחדש גם הוא ממעיין זה הוא אלא שחמיר

ב כלם שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה זה גזרו ע"י ואסמכיה אר"ה דתנ"י ונקתה לארץ תשם פירו' בין שישבה לארץ ונקתה וסתה ארץ אינה מקבל טומאה לפיכך אכרי' ול כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מטמא בכתם כיצד בדקה קרקע עולם או אצטבא שבמרחץ או שכבית הכסא וכל דבר שאינו מקבל טומאה ולא נמצא בו כלום ואח"כ ישבה עליו ומצאה בו כתם טהורה וכן לא גזרו משיים כתם כשנמצא על בגד צבוע בו כתם שאין הכתם ניכר בו כל כך הקילו בו לפיכך תלכש האשה בגדי צבעונין כדי להצילה מכתמים .

יג וגם בשאר כל המקומות שנמצאו כתמים לא גזרו עליה' בכל מקום שימצא עם כתם אלא במקום שאפשר שבא לעם מן המקור כיצד נמצא על עקובה טמא דרשמו נגע באותו מקו' ב'ישיבת' וכן אם נמצא על כל אורך צדק לומר למעלה מאותו מקום הנדבקים זה בזה בעת שתעמיד ותדבק רגל בגל ושוק בשוק וכן אם נמצא על ראש גורל רגליה וכ"ש על רגליה ממש דפעמים דמתרמו בשעת הליכה תחת אורח המקום ונוסף עליו וכן אם נמצא על ידה אפילו על קשרי אצבעותיה מכוון שהידים עסקניות הן ושמה נגעו באותו מקום אבל אם נמצא על שוקיה ועל פרסותיה לצד זרין או אפי' מן הצדדין ואין צדק לומר למעלה מאותו מקום טהורה ויא' חיישינן שמא הביאתי שם בידה וטמאת במקום נמקום לא מחוקקין ואם יודעת שנזדקרה והגביה רגליה למעלה טמאת בכל מקום שתמצאו בנפשה אפילו למעלה מן החגור בין מלפניה בין מלאחריה כי ע"י שנזדקרה הדם ניתמא מגופה אפילו ממש למעלה יאפי' עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים לא תלינן בהן דכל שנמצא בגופה אין תולין להקל ודווקא שידע' שנזדקרה אבל מן הסתם אינה חוששת שמא נזדקרה ודווקא שנמצא על בשרה לבד דאו ודאו מגופה אתא דאי מעלמא אתא אף על חלוקה מבעי ליה לאשתכחיה אבל אם נמצא על חלוקה דבר או על בשרה וגם על חלוקה אם עברה בשוק של טבחים או נטעסקה בכתמים תולה בו בין שנמצא ליטה מהחגור או שנזדקרה והגביה רגליה ונמצא למעלה מהחגור וכשנמצא הכתם על בשרה בלבד נמי לא אמרין שאינה תולה דה"מ כ"ש אין לה לתלות אלא בשוק של טבחים או בעסק דכתמים ואין לה מכה בגופה לתלות בה אין תולין בשוק של טבחים או בעסק דכתמים אבל אם יש מכה בגופה שיכולה לתלות בה שאפשר שיבא הדם מטה תולה בה וטהרה אפילו נמצא על בשרה ואם המכה בכתפה והיכת על ירכי' כמקום שאי אפשר לבא מן המכה לשם טמאה ולא אמרין שמא נגע ידה בכמה ואחרי כן נגעו כאן בידה דכיוי האי לא מקילינן .

יד וגם אינה יודעת שנזדקרה ונמצא הכתם על חלוקה למטה מהחגור או אפילו במקום החגור עצמו אם לא עברה בשוק של טבחים טמאה שפעימם שהיא שורה מעט ובה לה כגרה של כנה מן החגור או אפילו מן הדגור עצמו כנגד בית התורה ונוסף עליו הדם ואפילו נמצא הדם על חלוקה לבד ואפילו לצד היין של החלוקה בין מלפניה בין מלאחריה בין מן הצדדים לעולם היא טמאה מפני שהבגדים חזירים הנה והנה מה שבצד חוץ לצד פנים ומתכפלין ומתלבלין ואם עברה בשוק של טבחים או נתעסק' בכתמים תלינן בהם וטהרה אפי' נמצא לצד פנים של חלוקה וגם על בשרה דאמרין מעלמא אתא ואפשר שנתנו מבין רגליה דאי מגופ' על בשרה לרוד איבעי ליה לאשתכריי ואם נמצא על בשרה לברה טמאה אפי' עברה בשוק של טבחים דוראי מגופ' אתא וכל שכניס' לא תלינן להקל כדלעיל ואם נמצא על חלוקה לבד מהחגור ולמעל' טהורה אפילו נזדקרה והגביה רגליה ואפילו לא עברה בשוק של טבחים דוראי מעלמא אתא שאלו בא מן המקור היה נמצא גם על בשרה ואם יודעת שנזדקרה ולא עברה בשוק של טבחים אם נמצא על בשרה אף ע"ג שנמצא גם על חלוקה טמאה שבוין שלא עברה בשוק של טבחים ולא נתעסקה בכתמים וגם נזדקרה אמרין קריב לוראי דמגופה אתא אע"פ שנמצא גם על חלוקה דמחוכן יבא לה :

יז אם נמצא הכתם על בית יד של חלוקה אם המקום שנמצא בו הדם בבית היד מגיע עד תורפה טמאה אפי' אינה יכולה להגיע שם אלא א"כ תשחה דרכה דשמא שהתה ונגעה ואם אינה יכולה יגיע שם כלל טהורה :

יח היתה פושטתו ומתכס' בו בליה' בכל מקום שימצא בו טמאה מפני שהוא חזיר אילך ואילך ושמא בא כנגד בית תורפה וכן הדין אם נמצא הכתם במעופרת שמכסה בו ראש' או שחוגר בו ואם קשרה בו ראש' היטב וכשניעור' מציאתי גם כן קשור יפה ונמצא בו כתם אינה חוששת דוראי מעלמא אתא דרא חזין שלא נתחפך ולא חזיר אילך ואילך :

יט שתי נשים שפסו ראשן בחלוקה אחד בליה' ונמצא בו כתם שתיהן טמאות דהא וראי ממקור של אחת מיהן בא וכל אחת עומדת בספק דאורייתא שמא מטהה הוא ואם ארת כושתה בו והאחרת לא כסתה בו אף על פי ששתיהן לכשי החלוקה אם נמצא הכתם למעלה מהחגור אות' שכסת' בו ראשה טמא' שהי' תחתית

ב לא גזרו בתנוקת שלא הגיע זמנה לראות בין שאין דמים מצויין בה הדינו בעוד שהיא פחות מ"ב שנים ואפילו הביאה שתי שערות וה"ה אם היא יותר מ"ב שנים ובדיקה ולא הביאה שתי שערות בין שהיא בתולה בין שהיא בעולה שאפילו סדינה מלוכלך בדם ולא ידעה מאין בא מגופה או לא ואפילו אין לה כמה לתלות כגון שלא עברה בשוק של טבחים אמרין עברה ולא אדעתה דביון דכתמים אפי' הוי מגופה הוי דרבנן בוו שאין דמים מצויין בה תלינן לקולא ואינה חוששת ואפי' אם דעתה כבר ב' פעמים אבל לארר שראתה ג"פ הרי היא כשאר נשים וגזרו על כתמה ובת י"ב שנים טמאה שלא בדקה אם יש לה ב' שערות אם לא אף על פי שלא ראתה דם מעולם גזרו על כתמה דמכתמא כיון שהגיעה ל"ב שנים בחזקת הביאה סימנים היא עד שיבדקה ומצאו שאין לה סימנים ולא חיישינן שמא הוי לה גשירו דדווקא גבי מיאין חיישינן לה שהיא פסיקא דאורייתא אבל הכי גבי כתמים שהם דרבנן אולינן לקולא ולא חיישינן לגשירו ובפחות מ"ב אפילו בדקה ומצאו לה סימנים אינו כלום שאינה אלא שימא ולא גזרו בה :

ג היתה שופעת כמה ימים או שהיתה מולכת טוף אחר טוף בלא הפסק אינה אלא כראייה אחת עד שתפסק אבל אם פסקה מעט וחזרה וראתה נפקה וראתה כן ג' פעמים אפילו ביים אחד הרי זו מוחזקת בדמים וכתמה טמא ויש מי שאמר שאין כתמה טמא אלא בראתה ג' וכתית אבל יש להחמיר בסברה ראשונה :

ד תנוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה ג"פ ואחר כך פסקה מלראות שיעור ג' עגרת שהם תשעים יום חזרת לקומותה וכתמה טהור עד שתחזיר ותיראה ג' פעמים :

ה לא גזרו על הכתם אלא א"כ יש בו כגרים ועוד ושיעור הגרים הוא כט' ערשם כמריבע הדינו ג' על ג' ושיעור ערשה ארת היא כד' שערות נמצאת אימר ושיעור גרים הוא ל"ו שערות כמו שהן קבועין בגופו של אדם וכל זמן שאין בו כזה השיעור או תולין להקל ולומר דם כנה שהרגה היא אף ע"פ שאינה יודעת בודאי שהרגה כנה אמרין הרגה ולא אדעת' אבל משיש בו כזה השיעור אין יכולין לתלות בכנה שאין דם כנה אחת גדול כזה דלעולם לא תלינן אלא בכנה ארת שאם אתה אימר לתלות ביהרר מארת אתה לרבר טוף ותיבטל גזירת הכמים בכתמים מכל וכל ואין חלוקה בכונם אם הוא מריבע או עגול או אורך בכל אופן אם היא פחות מכגרים ועוד תולין בכנה ואם היא מצטרף לכגרים ועוד אין יכולין לתלות בכנה שאין גדולה כל כך ואם גודמן לה גרים יותר גדול מזה השיעור לשער בה הכתם מקילינן ומשערינן בו ותולין אותו בכנה עד שהוא בו מעט יותר מכגרים הגדול הזה .

ו הא דבעינן בכתם שיעור כגרים ועוד י"א דמשערינן כן בין בכתם הנמצא על חלוקה בין בכתם הנמצא על בשרה וי"א שלא אמרו שיעור אלא לכתם הנמצא על חלוקה או על סדינה אבל כתם הנמצא על בשרה במקומות שהישישין להו כמו שיתבאר אין לו שיעור שאין דרך דם כנה לידבק בכשר גופה ומטמאין לה אפי' ככל שהוא בד"א כשנמצא על גופה בלבד אבל אם נמצא על בשרה ועל בגדיה כאחד תולין בכל מה שיש לתלות כמו בבגדיה לבדן ; ואם הרגה פשפש שקרוין בל"א וואג"ן או הריחה ריחו אין תולין בו עד כתורמוס אבל אם לא הרגתו ולא הריחה ריחו אין תולין בו משום דלא שכיח' הריגת פשפש כהריגת כנה וכן אם הרגתו ומצאה יותר מכתורמוס אין תולין בה שאין לה פשפש שיש בו דם יותר מכתורמוס לפיכך אמרין בודאי דם נדה הוא :

ז אם אין בכתם במקום אחד כגרים ועוד אע"פ שיש שם טיפין הרב' סמיכים זה לזה עד שאם נצרפי' יחד יש בהם יותר מכגרים טהורה שאנו תולין כל טפה וטפה בכנה בפני עצמה עד שדאי בו כגרים ועוד במקום אחד דלמיעדך לומר שנתמעכ' יותר מאחת במקום אחד לא חיישינן אף ע"ג דהכא תלינן בלאו הכי להרבה וי"א דה"מ כשנמצא על חלוק' אבל אם נמצא על בשרה כולן מצטרפין לכגרים ועוד ונ"ל אפילו לפי הסכרא הראשונה דכתבין סעיף ו' דלא מחלקינן בשיעור כגרים ועוד בין כתם שנמצא על חלוקה לנמצא על בשרה ובשניהם שיעורין כגרים ועוד ובפחות מכאן תלינן בכנה הכא מורה דהא תלינן כל טפה בכנה ונ"ל טעמא משיש' החלוקה וסרינ' לעולם הם לכנים שדרך למעד שם הרבה כנים ולכך כל טפה וטפה תולין בכנה בפני עצמה אבל הגוף כדוק הוא אצל הרבה מאובלות ר"ל שאין דרך למעד כנים הרבה על בשר הדין ואף על גב דס"ל דבטפה חד שהיא כגרים או פחות תלינן בכנה אפילו בגוף כהרבה כנים בגוף לתלות כל טפה וטפה בכנה בפני עצמה מודו דלא תלינן דזה לא שכיח' נ"ל :

ח וטיפין הללו אפילו אינם עומדים כסדר זה אצל זה אלא עומדים בשינוי כגון שהן מעורבבים או עשויין שורות שורות או עומדין כחצוב' או בעיגול או שארכן לרוחב הירך או שהיה נראה כאלו היו נטופים ממש למעלה אין אומרים אי נפלי מאותו מקום לא היו נפלי כה"ג אלא כל שהוא כנגד בית התורפה מיקרי ונפיל ובכל עניין טמאה :

חזר אילך ואילך ובא לה כנגד בית תורפה וקרוב להיות שממנה בא והוא חתם שלא ככתה בו אלא לבשה בו טהורה כיון שהוא לה למעלה מהחגור דחוק מבית תורפה ויכול לתגותו באהרת הוי כמו עברה בשוק של טבחים ותולה בה :

מז אם יש לה מכה בצוארה ונמצא הכתם בחלוק אפילו למטה מהחגור שאי אפשר ליגע שם המכ' אם פושטו ומתכסה בו בלילה תולה במכתה שאני אומר נהפך ובא לשם :
יז מצאה בחלוקה כתם א' למעלה מהחגור וכתם אחד למטה ממנו ושניהם מניין צבע אחד ויודע' שלא נזקק' טהורה שאני אומר בכת אחת נתלככו וכמו שהעליון בא מעלמא כך בא התחתון עמו מעלמא בד"א שיש בעליון כגרים ועוד או יותר שודאי בא מעלמא שהרי אי אפשר לתלותו בכנה ונג' היא יודעת שלא נזדקרה ואי אפשר שבא מגופה לכאן אבל אם אין בעליון כגרים ועוד שאינן תולין אותו דמעלמא אתא רק תולין אותו בכנה והתחתון שיש בו כגרים ועוד אי אפשר לתלותו בכנה הרי טמאה כמו בכל הכתמים וכן אם יש בעליון כגרים ועוד ואינה יודעת שלא נזדקרה פמאה היא דחוששין שמה נזדקרה ושני הכתמים הללו באו מגופה ואף על גב דלעיל סעיף י"א אמרין שאינה חוששת שמה נזדקרה שאני הכא שיש בה עוד ריעותא אחרת בכתם התחתון ואם היינו תולין לומר לא נזדקרה ומעלמא אתא ואחר כך נתלה גם הכתם התחתון כזה לומר כשם שזה בא מעלמא כך האחר בה מעלמא ובכת אחת נתלככו הו' להו' שתי תלויות לקולא וכו' היא לא מקילין וכל זה דוקא ששני הכתמים הם מניין צבע אחד דאית לן למימר בכת אחת נתלככו ובעת שנתלכך העליון מעלמא נתלכך גם כן והדרתון מעלמא אבל אם הם משני מיני צבעים אפילו העליון יותר מכגרים ועוד ואפילו היא יודעת שלא נזדקרה אין תולין בו דנימא כשם שהעליון על כרחך בא מעלמא על ידי עסק מה שעסקה ולא אדעתה כן בא דתרתון מעלמא על ידי עסק אחר שנתעסקה ולא אדעתה זה לא אמרין שאם אתה אומר כן ביטלת כל גזירת הכתמים שכל אשה שתמצא שום כלכלך על חלוקה לא יטמא בה שום כתם דנימא כי רבי דבא עליה לבלוך זה בלא דעתה הכא נמי בא עליה הכתם מעלמא בלא ידיעתה וזה אין ספק שאי אפשר להלוק בלא שום ליכולך ותתבטל כל גזירת הכתמים אלא מהחורתא דבשני כתמים שדם ממין צבע אחד קבויינין :

יח וביון דכתמים דרבנן כמו שאמרנו לפיכך מקילין בהן תולה אותן בכל דבר שיכולה לתלות כיצד שרטה' היה או עורף או נתעסקה בכתמים או ישבה בצד המתעסקין בהן או שעברה בשוק של טבחים ונמצא דם בבגדיה תולה בה וטהורה אפילו לובשת שלש חלוקים זה על זה ונמצא כתם אפילו בתרתון פהורה דאמרין מניין רגילה ניתנו לשם או שנקפלו בגדיה וניתן על התחתון אבל אם נמצא על בשרה אינה תולה באלו אלא אם כן יש לה מכה מגופה או תולה בה אפילו אם נמצא הכתם על בשרה אם היא במקום שאיפשר לדם לגרף משם ואפילו בתרפאת הנכה אם איפשר עוד להתגלה ולהוציא דם על ידי דוכך תולה בה ואע"פ שעכשיו עלה עליה קרום ואינה מטפפ' דאמר' שמה גלה שלא מודע' וכן אם נתעסקה בידיה ממש בכתמים ונמצאו הכתמים על ידיה תולה בהן כמו במכה :

יט נשם שתולה בה כך תולה בכנה ובבעלה אם נתעסקו בכתמים' או אם יש בהם מכה לפי שדרבן ליגע בה ומהם בא לה אבל אם היו עסוקים בהם ובהם עצמם לא נמצא דם אינה תולה בהם דראיך תתלה בהם נחמת שנגעו בה ובהם עצמם אין בהם דם מיהו אם היו עסוקים בדבר שדרבו לינתו כגון שחיטה וכיוצא בזה תולה בהם אף על פי שבהם אינה נמצא תולה שמה ניתנו וכן אם שכבה במטה עם נשים שיש להם מכות בגופן תולה בהן כמו בכנה ובבעלה :

ך מי שרגיל לצא' מימנו דם דרך פי האמה ובשע' תשמיש נמצא דם בעד האיש או האשה תולה בבעלה :

כא היכא דאשתכח כתם בשיפולהא מאחריה ומכה אותה מקמה תליא בה דאיפשר אדיתבא הך דבתרה אתא לקמה ונטפה בה מההוא מכה :

כב ספק אם עברה בשוק של טבחים או אם ישבה מצד המתעסקים בכתמים אינה תולה בהם מספק לומר שמה עברה במה דברים אמורים בעיר שהטבחי' או המתעסקי' בכתמים יושבים במקום ידוע בעיר ודרך לידע אם עברה שם אבל אם דרכם להתעסק כאן וכאן בהרבה רחובות מן העיר תולין אפילו מספק שמה עברה ונתעסקה במקום אחד מהם ולא אדעתה אמרו בגמרא עיר שחזירים מצויין בה אין חוששין לכתמים והאידנא אין אותן דין נהוג בינינו מפני שביניהם היה מצוי ששרצים ונבילות היו מוטלין ברחובות ובשווקין באשפות והיו החזירים באין ונזרזין בהן ומתניין דם למרחוק לפיכך היתה כל אשה יכולה לתלות כתמיה בחזירים שנינו עליה אבל האידנא הרבה ידוע' שאין נבלות ושרצי' מצויין באשפות שברחובות ובשווקין ואין החזירים באין ומתניין

דם לפיכך חוששין לכתמים אפילו בעיר שחזירים מצויין בה ואין תולין בחזירים :

כג נתעסקה בדבר ארום ונמצא עליה כתם שחור או איפכא אין תולין בו בכה דברים אמורים ארום בשחור או שחור בארום אבל ארום בארום ושחור בשחור אפילו אינו ניכר שדומה לו ממש תולה בו כגון שנתעסקה במי תלתן או במי בשר או בקילור ארום וצת תולה בו כל האדם שכן דרך להיות שטפה אהת מזה המין עצמו הוא יותר ארום מחבירו :

כד ואם נתעסקה כתרנגולת תולה בה ארום ושחור וכרכומי לפי שדם שחיכתה ארום ודם אכריה שחור ודם בני מעיה כרכומי לכך יכולה לתלות בכל אחת מזאלה :

כה שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד שאין בו דם אלא כמלע ונמצא על כל אחת כמלע עתהין פמאות כיון דעל כרחך אחד מהם לא מן הצפור הוא שהרי לא היה בו יותר מסלע אחד ואין לך לתלות השני אלא שבא מגופה ואין אנו יודעין איזה מהן לך שתיהן פמאות מספק :

כו נתעסקה בדם מועט שאי אפשר שיהיה ממנו כתם אלא כגרים ונמצא עליה כגרים ועוד עד ב' גריסין הרי זו תולה כגרים בדם שנתעסקה בו והמיתר עד כגרים שני תולה במאבות וטהורה אבל אם נמצא הכתם יותר מכשני גריסין טמא' שאף אם תתלה כגרים בדם שנתעסקה בו לא תוכל לתלות המותר בכנה שהרי הוא כגרים ועוד אלא מגופה קאאתא :

כז נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד טהורה שאני אומר כתם זה מקצתו דוא מן הדם שנתעסקה בו והמותר הוא דם מאבולת שהיה שם כבר וכן אם נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כשני גריסין טהורה אף על גב דשנתתלה מקצתו בפחות מכגרים שנתעסקה בו יהיה המותר כגרים ועוד שלא נוכל לתלות במאבולת מכל מקום תלינן לקולא ותולין לומר הך פרות מכגרים שנתעסקה בו הוא נידמן באמצע והמותר שבשני הצדדין כל אחד הוא מעט ותולין כל אחד במאבולת בפני עצמו אף על גב דבסעיף שקודם זה כשנתעסקה בכגרים ונמצא כשני גריסין ועוד לא אמרין הכי ומטמיאנין לה התם דאיכא הרבה בני יותר משיעור מאבולת בפנינו לא רצו להקל בכך במילתא דלא שכיחא דמתרמי דכי אבל הכא דדם מועט הוא מעט יותר משיעור דם מאבולת אהת הקילו לתלות אפילו במילתא דלא שכיח כולי האי בצירוף שמה מאבולת גדולה היתה כאן וכולו דם מאבולת הוא והוה ליה כמו תרי ספיין כן ג'ל טמא לפי סברא זו אבל יש מדמירין ום בזה מיהו אם נתעסקה בדם כתם ואינה יודעת בכמה לכ"ע אולינן לקולא ותלינן ביה כל כתם שנמצא דתולין לומר שהדם שנתעסקה בו היה כשיעור כל הכתם :

כח אשה נמצאה על חלוקה בשני גריסין וכנה מעוכה בו פהורה שהגרים האחד ודאי מכינה המעוכה בו הוא ובגרים השני תולין אותו בכנה אהרת כיון שאין בו כגרים ועוד :

כט והיכא שחרגה כשפשו שאמרנו שתולין בו עד כתרומם חזר שיעור כתרומם לשיעור הגרים לכל הדינין שאמרנו :
ל כשתולין דכתם בדבר אין אנו צריכין להקיף דכתם לוהו דבר שהוא תולה בו ולראות אם דם דומין זה לזה אלא לעולם תולין עד שתדע שאינו דומה לו בכל גופן כשחזר לה שנתעסקה בשחור וזה ארום או איפכא אבל מן הסתם תולין :

לא אשה שנמצאה כתם ואין לה במה לתלות והדבר מסופק אם הוא דם או צבע מעברת עליו ז' סמנים אם עמד בעינו חרי זו צבע טהורה ואם עבר או כהה עינו הרי זה דם ופמאה וכל זמן שאינה מעברת עליו דסמנים פמאה מספק ושיבעה הסמנים החם ככוראין בגמרא ועכשיו אין אנו בקיאין בקצת מעמות של איתן הסמנים ואין אנו יכולין להעביר לפיכך מטמיאנין כל כתם שמשפיקין בו כל שהוא דם ואף על גב דכתמים דרבנן ובדרבנן דא אולינן בספיקא לקולא שאני דבא דהאי ספיקא יכולין לברר אמנתו על ידי בדיקת הכמנים וכל ספק שאיפשר לברר אמיתותו לא אולינן ביה לקולא אפילו בדרבנן שמה יתברר היפוינו והיה בזה זילותא דרבנן והא דמכמיאנין לעיל סעיף כ"ה שתי הנשים שנתעסקו בצפור אחד כו' מספק אף על גב דאי אפשר לברר שאני התם דאיכא כאן ודאי פמאה באחת מהן ואי אפשר לטהר שתיהן על כן צריכין לבטא שתיהן דאיהו מהן נפדה שמה נטהר דהוא פמאה :

לב האשה שהיתה עוסקת במלאכת' ונמצא דם במקום שעברה על דבר שהוא מקבל פומאה והוא היה בידוק לה מתחלה תחזור ותתעסק כמו שעשתה כבר אם יודמן לה שתעבור על המקום שנמצא בו הדם פמאה ואם לאו טהורה דאימא כמו שעכשיו לא עברה כאן גם כבר לא עברה כאן ואין זה הדם ממנה :

לג אשה שברקה עצמה בידוק לה וברקתו מיד ונמצא עליו טפת דם אפילו כחדל בין עוגל בין משוך פמאה דהא ודאי מגופה הוא כיון שהעד שזקן לה ג' ולא

ולא היה בו דם קודם בדיקה ולא עוד אלא אפילו נמצא על הכתם מאכולת מעוכה טמאה ולא אמרינן דם זה ממאכולת מעוכה זו היה ועד זה מעוכה דק"ל שאותו המקום כרוק הוא אצל מאכולת מלכא שם לפיכך אמרינן גרלים לדבר שהרם מגופה הוא והמאכולת היתה כבר על העד כך כמו שהיא מעוכה בלא דם וכן הדין בשבדקה עצמה בו בדיקה העד מיד אלא הניחתו מיד בקופסא ואחר שעה בדיקה אותו ומצאה בו דם כל שהוא בין עגול בין משוך טמאה דליכא למיתלי שהרם נמצא על העד ממקום אחר אחר שבדיקה עצמו בו דהא הנחתו מיד בקופסא ולא אמרינן בין הבדיקה והנחה בא עליו הרם מיד דכילי האי לא מקילינן ואפילו מאכולת מעוכה בו ומטמינן לה :

לך בדיקה בעד הבדוק לה והניחתו תחת הכר או תחת הכסת ולמחר נמצא עליו דם והשתא איכא למתלי בדם כנה שנתמעכה תחת הכר או הכסת הילכך אם הוא עגול טהורה שוראי אינו מדם הקינוח אלא ממאכולת שנהרגה תחת הכר שאם היה מדם הקינוח היה משוך וכיון שעגול הוא טהורה היא והיא שאין בו כגרים ועוד שאם יש בו כגרים ועוד אפי' הוא עגול טמא' דהא דאי לא דם מאכולת' הוא כיון שיש בו כגרים ועוד והוא שלא נוכל לתלתו במקום אחר אבל אם יש מקום לתליתו בו מאחר מן הרב"ה' והמבוארים לעיל שתולין בו גם הכא תלינן כיון שלא הריגשה ביציאת הרם מגופ' אבל אם הוא משוך אפי' שהיה מכניס טמאה דוראי מן הקינ' בא וזה הנמר בעד מהחליק שהכתם הנמצא בחלקו אף על פי שהוא כדוק בין עגול בין משוך תולין אותו להקל במאכולת עד שיהא בו כגרים ועוד וכעד שקנהה בו לא מקילין כל כך :

לך וכן אם בדיקה בעד הבדוק לה ונחמה ביריכה ונמצא עליו דם ה"נ איכא למתלי בכנה שנתמעכה ביריכה לפיכך אם הוא עגול טהורה אם אין בו כגרים ועוד תלינן בכנה ואם הוא משוך טמא' אפילו אין בו כגרים ועוד דכיון שהוא משוך ודאי מן הקינוח בא ויש אימרים דהכא אף עגול טמא בכל שהוא דכיון ש"זין יכילין לתלות אלא ביריכה שריא גופה הוי כמו נמצא על גופה ויכול עינין טמאה אפילו בכל שהוא ואפילו לפי אימרים שכתבתי לעיל סעיף ו' שאין חילוק בשיעור כתם בין נמצא על חלוקה או על בשרה דבתרומתו אינה טמאה אלא בכגרים ועוד הכא נוספתר כיון שגם הנחה עצמה בעד זה באותו מקום והיה ברוק לה שלא היה בו דם קודם שקנהה יש לחמיר יותר :

לך בדיקה עצמ' בעד שאינו ברוק לה אפילו היתה שמור בתיבתו ולמחר מצאה עליו דם בין עגול בין משוך אינה טמאה אלא אם כן יש בו כגרים ועוד ובפחות מכתם תלינן במאכולת וטהורה כיון שלא היה ברוק לה מקודם לכן :

לך בדיקה עצמה בעד שאינו ברוק לה ונחמה ביריכה ואחר כך נמצא עליו דם אפילו כגרים ועוד טהורה דהוה ליה ספק ספקא שמוא מן הירך שמוא אינו מן הירך ואת"ל אינו מן הירך שמוא מקודם לכן היה עליו הרם כיון שאינו ברוק לה מקודם לכן וכל שכן אם הניחתו אחר הבדיקה במקום שיש לתלות הכתם שטהור היא אפילו ביותר מכגרים ועוד אבל אם הניחתו במקום שאין שמוא דם אם הוא יותר מכגרים טמאה דליכא בטאי לתלות :

לך איזה עד הבדוק לה כל שבדקתו בין היא בין חברתה ולא נודע שנכתם בו כתם מצד אחר ולא העבירתי בשוק של טבחים ולא בצד המתעסקים בכתמים הרי זו בחזקת בדיק אבל עד בינוני שאינו בחזקת בדיק וגם אינו בחזקת שאינו ברוק כגון שגמלתו ממקום מוצנע שדרבן של גשים להצניע ולהכין להן שם עזירות ואינן מוליכות אותן לשוק ולא מתעסקין בהם בכתמים על הרוב זהו הנקרא עד שאינו ברוק שנתבאר דינו בסעיף ל"ז ול"א אבל אם לקחה חלק מן השוק ואינה יודעת ממי לקחתה או מן הנכרית או מן הישראלית או יודעת שמישראלית לקחתה ואינה יודעת אם היא'כה או טהורה או כיוצא בזה או שקנהה בעד המזדמנה בכית ומצאה עליה דם אפילו ביותר מכגרים ועוד תילה בו וטהורה :

לך אין האשה טמאה משום כתם שמצאה בחלוקה אלא אם כן היה ברוק לה קודם שלבשתו אבל אם לקחה חלק מן השוק אפילו יודעת ממי לקחתה ולבשתו בלא בדיקה ומצאה בו כתם אפילו ביותר מכגרים ועוד אינה צריכה לשאול אותה שנקחתה ממנה אם היה בו דם או לא אלא מסתמא היא טהורה שאני אומר כבר היה כתם זה בחלוקה זה כמו שכבר ידעת' שהכתמים מרבייהם והולכין בהן להקל :

מ אשה שבדיקה חלוקה ופשטתו ומצאה טהור והשאלת' לחברתה ולבשה אותו ומצאה בו כתם הראשונה טהורה והשנייה טמאה דבדיקת חברתה כבדיקת עצמה וצריכה היא לסמך עליה לחומרא לטמאות את עצמה דכחלוק הבדיק לה הוא :

מא לבשה חלק' הבדוק לה ופשטתו ולא בדקתו והשאלתו לישאלת נדה והחזירתי לה ומצאה בו כתם תולה בה אבל לישראלית שאינה נדה אע"פ שים הוא לא בדקתו והחזירתי לה ומצאה בו כתם אינה יכולה לתלות בה כי חברתה תאמר ארבה הוא ממך מ"מ ישארו שתיהן בספק ושתיהן חוששין לי כמו ויתברר

שיתבאר עוד סעיף מ"ג וכן אם השאלתו לגייה שהגיע זמנה לראות וראתה פעם אחת אע"פ שעכשיו בימי השאלת החלוק לא ראתה והחזירתי לה ונמצא בו כתם תולה בה והוא טהורה אע"פ דהשתא בימי שאלה לא ראתה תולין לומר מדמים הראשונים נתלכלכו בשרה ובגדיה ולכלבו חלוק זה מה שאין כן בישראלית בדונת ישראל הגילין לנקות בשרין כגריהם מדמים וכתמים אפי' אין בדעתן לטבול והוא הדין אם בדקתו והשאלתו להן ואח"כ לבשתו היא ומצאה בו כתם שתירה בהן ואפי' היא בספירת ז' נקיים שלה ולקמן בס' קצ"ץ יתבאר דבני' מימי הראשונים של ז' נקיים אין מקילין בכתמים לתלותם בדבר אחר ע"ש סעיף י' ובנכרית שלא ראתה מעולם אף על פי שהגיע זמנה לראות או שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם או שתים אינה תולה בה כלום שהרי אין דמים מצויין בה :

מב השאלתו לקטנה שלא ראתה מעולם ולבשתו קטנה זו לאחר שנבערה קודם שחזית' המכה או שהשאלתו לנערה שלא ראתה מעולם ולבשתו בתוך ד' לילות לבעלתה תולה בהן וטהורה אפילו בזמן הזה שאין נותנין לבתולה אלא בעלת מצוה בלבד והי' היא מקלקלה בתלייתה בין אפילו הכי תולה בה לפי שעכשיו דמים מצויין בה וכן אם השאלתו ליושבת על דם טהור פירוש שהיא בימי דם טהור שלה אף על פי שעכשיו אינה שופעת דם תולה בה לא מכחי בזמן או במקום שנהרגין לבעול על דם טהור שתולה שאינה מקלקלת אותה במה שתולה בה שהרי אפילו נאמרו שהוא מכנה היא נשארת טהורה לבעלה ואין כאן קלקול לישום אהת מהן אלא אפי' בזמן הזה שאין בועלין על דם טהור ואם התלה בה הרי היא מקלקלת דברתה אפילו הכי תולה בה שאנו אומרים אף על פי שהרמורה' ג'ת ישראל שלא לבעול על דם טהור לעצמן החמירו אבל לענין שלא תציל על דבריתה לא החמירו כיון שהיתה מצאת מן הדין בזמן ובמקום שהיו בועלין על דם טהור גם עכשיו היא מצויה ויהי' מקלקלת וחברתה מתקנת ומה לנו לדוכרא שריא ניהגת בעצמה והוה הטעם גם כן היינו יכולין לומר במה שאמרנו שתולה בערה בתוך ד' לילות לבעלה אף על פי שהיא אינה רואה כיון שגם הדין יש לה ד' לילות ואינה מקלקלה בתלייתה אלא מתוך החומרא שמתירין עכשיו שאין נותנין לה אלא לילה אחת לכך יכולה לתלות בה : אלא שאין אנו צריכין לזה כיון שדמים מצויין בה יכן אם השאלתו למפדת שכעה נקיים כל זמן שלא טבלה תולה בה אף על פי שמקלקלה שהרי היא סותרת ספירתה מכל מקום כיון שהיא גם עכשיו מקלקלת לבעלה ואף על פי ששאלו שכעה ימי הספירה יוש בידה לטבול מכל מקום עדיין מקלקלת היא ומרוררת מעשה הטבילה היא ותולין הקלקלה במקלקלה ובכל מקום שאמרנו שתולה באחרת בעלת החלוק טהורה והברתה ששאלתו מקלקלת :

מג השאלתו לאשה הטמאה משום כתם אינה תולה בה בין שהיא יושבת כבר על הכתם קודם שאלה בין שראתה כתם בחלוק אחר לאחר ששאלה את זה אין תולות זו בזו ולא זו בזו לפי שאין ידוע בכיורו לבעלת הכתם שהכתם יצא ממנה ושתיהן צריכות לחוש לזה הכתם וכל שכן אם השאלתו לטהורה וחזרה ולבשתו ששתיהן צריכות לחוש לו :

מד פעמים שהיא תולה בעצמה כיצד כגון שלבשה חלוק בימי נדיתה ופשטתו ולא בדקתו ואחר כך חזרה ולבשה אותו בימי טהרתה ונמצא בו כתם תולה שמימי נדיתה היא :

מה לבשה חלוק קודם שהיתה מעוברת ופשטתו ולא בדקתו ואחר שנתעברה חזרה ולבשתו בלא בדיקה ומצאה עליו כתם תולה בלבשת הדימים שלא היתה עוברת שאז היו הדימים מצויין בה ועכשיו היא מסולקת דמים וכן המניקה תולה בעצמה בימי הלידה ימי טהור כמו שתולה בהברתה וכן זקנה תולה בעצמה בימים שלא חזרה זקנה :

מז חלוק שלבשתו בימי נדיתה ונתכנסם חזרה ולבשתו בזמן שהיא טהורה בלא בדיקה ומצאה בו כתם אם נתכנס על ידי ישראלית ואינה בפנינו לשאול אותה אם בדקתו בשעת כיבוס אינה תולה בעצמה לומר שמימי נדיתה היא החזקה הכובסת בדקתו בשעת כביסה דמתם ישראלית בודקת חלוקין וסוינין בשעת כביסה אפילו אינה שלחן ואם היה בו כתם היתה כובסתו עד שעבר וברואי עכשיו הוא שבא ממנה ואם היא בפנינו ואמרת שלא בדקתו תולה לומר שמתחלה היה ולא עבר על ידי הכיבוס ואם נתכנס על ידי שפחה או נכרית אפילו אינה בפנינו תולה לומר שמתחלה היה שאין דרך שפחה ונכרית לראות אם יש שם כתם לכיבוס ביותר עד שיעבור ואם אפשר לעמוד על הכיור כגון עמברת כמראיתו אם מקדיר דהיינו שנכנס לתוך הבגד בידוע שקודם כיבוס היה ואם מגולד דהיינו שאינו נכנס לתוך הושעת להרמור וטמאה דאף על פי שהוא דרבנן לא שייך לתלות לקולא ולטהר בספק כשיאר הכיבוס ואם אינה בקיאה בכך הושעת להרמור וטמאה דאף על פי שהוא דרבנן לא שייך לתלות לקולא ולטהר בספק כשיאר הכיבוס דכל ספק הבא ממיעוט הכרת אינו ספק שאם אין זה בקי ומכיר שמוא יבא אחר ויכיר ויתברר

ויתברר שלא כדיון טיהרה ויהיה בזה חילוק' ורובן לכך לא מטהרין וצריכין לחשוש להורמא :

מן לבשה חלוק הברוק לה ופשטה וכבסו והשאלת' לחבירת' ונמצא עליו כתם אם מגלד כדוע שאחר הכיבוס בא ומהשנייה הוא והיא טמאה והראשונה טהורה ואם הוא מקדיר כדוע שיקדם הכיבוס היה ומהראשונה הוא והיא טהורה והראשונה טמאה ואם אינן יכולין לעמוד על הדבר שתיהן חוששות וטמאות מספ' דלא שייך כאן למיזל לקולא מפעמא דלעיל :

מן שתי נשים שלבשו חלוק אחד ונמצא בו כתם . אם הוא מהחגור ולמטה לשתייהן שתיהן טמאות מספ' דלא ידעינן מאיזה מהן הוא ואם הוא למעלה מהחגור לשתייהן שתיהן טהורות דוראי מעלמא אחר היתה אחת ארוכה ואחת קצרה אם הוא מהחגור ולמטה לארוכה כל שכן שהוא מן החגור ולמטה לקצרה ושתייהן טמאות ואם הוא מהחגור ולמטה לקצרה ולארוכה הוא למעלה מן החגור קצרה טמאה וארוכה טהורה כמה דברים אמורים בשלא פשטו אותו כללה לכסות בו אבל אם פשטוהו וכמו בו את ראשן שתיהן טמאות שבלילה מתגדר ובא התתיהן כסתה אחת מהן בו את ראשה ולא השנייה אותה שכיסת' בו את ראשה טמאה וחברתה טהורה אף על פי שהיא לשתייהן למטה מן החגור תלינן יותר בראית לילה מבראית יום מפני שאם היתה רואה ביום היתה מרגשת לפיכך תלינן באותה שבסתה בו כלילה דאמרינן שהיא ראתה בשינה ולא הרגישה :

מן שלש נשים שלבשו חלוק אחד זו אחר זו ולא בדקו בנתיים או שישבו על ספסל אחד זו אחר זו ואחר כך נמצא עליו כתם כולן טמאות . והוא שיהא הספסל מדבר שמקבל טומאה שאם אינו מקבל טומאה כבר אמרנו שאינה מטמא ככתמים כמה דברים אמורים בזמן שכולן שוות לראייה אבל אם היתה אחת מהן ראויה לראות יותר מן חברתה כגון שהיא ילדה וראתה כבר ואינה מעוברת או מניקה וחבירתה היא זקנה או מעוברת או מניקה או שלא ראתה דם מימיה אף על פי שגששוה היא איתה שאינה ראויה לראות תולה בראייה :

נ שלש נשים שישנות במטה אחת ומשולבות שרגליהן מעורות זו בזו ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות ואם אינן משולבות זו בזו ונמצא דם תחת האמצעית כולן טמאות שכן דרך במטה כשהם יושנות שהם דוחקת זו את זו בשינה ועבנסת האחת למקומה של חברתה ואין ידוע מאיזה מהן בא הדם כמה דברים אמורים כשהן יושנות אבל אם הם נעורות אם אחת מהן אמרת כרי לי שלא באתי למקו' הדם נאמנת וטהורה וכשהן יושנות ואין רגליהן משולבות ונמצא הדם תחת הפנימית היא והאמצעית טמאה והחיצונה טהורה לדוחקת האחת במקו' אחרת הסמכה לה חוששין אבל לדוחקת החיצונה למקום הפנימית דרך שתי מקומות כולי האי לא חיישין אף על פי שכשהיא ישנה לכדה במטה ככל מקום שימצא הדם היא טמאה אפילו במטה גדולה מאד היינו כשואין שם אחרת עמה המונעה ומתגוררה הנה והנה בשינה אבל הכא האחת מונעת את האחרת שלא תוכל לדחוק דרך שתי מקומות וכן אם נמצא הדם תחת החיצונה היא והאמצעית טמאה והפנימית טהורה בד"א שהפנימית טהורה כשעלו דרך מרגלות המטה שלא עברה הפנימית על מקום מציאת הדם שתחת החיצונה אבל אם עלו כולן דרך החיצונ' כולן טמאות אף הפנימית דשמו דרך עברתה נטף ממנה ונפל שם : והני מילי שלא נמצא הדם על סדין העליון שוכבסת בו אבל אם נמצא על סדין העליון בין כך ובין כך כולי' טמאות מפני שהוא עשוי להתהפך איך ואיך ואין ידוע מאיזה מהן בא הדם :

נא וכל מה שכתבנו בשני הסעיפים הסמוכים מיירי שלא בדקה שום אחת מהן או שבדקו שלשתן ונמצאו טהורות דחששות כולו עושה ואין אחת מהן תוכל לתלות בחברתה אבל אם בדקה אחת או שתיים ונמצאו טהור הן טהורות והאחרת שלא בדקה טמאה שכולן תולות בה ואם אחר כךמיר בדקה גם השלישית ונמצאה גם היא טהורה חזרו להיות כולן טמאות ואם מתחלה בדקה אחת ונמצאה טמאה והאחרות לא בדקו האחרות שלא בדקו תולות בזו את טהורות ואין צריכות לברוק שתולות בזו שמצאה טמאה וכל שכן אם בדקו שתיים ונמצאו טמאה טהורות והשלישית טהורה ואינה צריכה בדקה שהרי יש לה לתלות בשתיים שמצאו טמאה והא דתלינן באותה שמצאת טמאה לטהר האחרות וכן הא דמטהרי' לאות' שמצא טהורה דוקא שקנהה עצמה בעד שבידה תכף למציאת הדם אבל אם שהתה כרי שיעיר בדקה דחינו כרי שתקנה בחורין ובסדקין או בדקה מעלת לטמאה לטהר האחרות ולא לטהרה לסדר עצמה דכטמאה לטהר האחרות חיישין שמו עכשיו היא שראתה והדם היאשון מאחרת הוא ובטהורה לטהר עצמה שמו ראתה ופסקה מלראות ונתקנה הליכוד בתוכה :

נב כמה דברים אמורים בשכחלן שוות כגון כולן וקינות או שאר המסולקי' מרמים כגון עוברות ומניקות כו' כמו שיתבאר או כולן ילדות אף על פי שאחת הגיע וסתה ואחת לא הגיע וסתה

קריין שוות ואין תולות זו בזו . אבל אם אחת ראויה לראות יותר מחברתה שאינה ראויה תולה בראייה כיצד ארת זקנה שעכרו עליה שלשה עונות ולא ראתה ואחת ילדה זקנה טהורה וילדה טמאה אחת מעוברת שרוכה עוברת ואחת שאינה מעוברת מעובר' טהורה ושאונה מעוברת טמאה אחת תולת דמים שלא ראתה מעולם ואחת שראתה שלא ראתה טהורה אפי' היא נשואה ושראת' מעולם אחת מניקה ואחת שאינה מניקה טהורה ושאונה מניקה טמאה וכשם שתולה בחברתה תולה בעצמה כיצד שאם לכשה חלוק בזמן שאינה מעוברת ואחר כך לבשתו בזמן שהיא עוברת ונמצא עליו דם תולה בימים הראשונים שלא היתה עוברת וכן מניקה וקינה וטהורה ואם היו כולן שוות מניקות או זקינות או אחת זקנה ואחת מניקה אין תולות זו בזו . היו שלשתן ערומות ושובכו' על המטה או יושבות על הספסל כאחת ונמצא דם תחת אחת מהן אפילו תחת האמצעית היא טמאה והאחרות כיון שכל אחת מביה מקומה אותה שתאמר כרי לי שלא באתי למקום שנמצאת הדם טהורה ואם נמצא ביניהן השתים שנמצא ביניהן טמאות והאחרות טהורות ואם עלו דרך החיצונה ונמצא תחת החיצונה כולן טמאות דשמו דרך עליותן נטף מהן והרי כולן עלו דרך כאן תחת האמצעית אמצעית ופנימית טמאות והחיצונה טהורה שהרי לא עברה שם תחת הפנימית היא לברה טמאה ושתיים החיצונות טהורות ואם היה להן עסק לצד פנים שדרכן לקרב לצד הפנימי כגון שהן טוחנות כריהם אפי' שנמצאה דם תחת הפנימית כולן טמאות שכולן דוחקות ליכנס להתקרב למעמד הפנימית : ולהתקרב לריחים ולא ידעינן מהי מינייהו נפל ואם נמצא תחת החיצונה היא טמאה ופנימית טהורות שאין פנימית דוחקת לבר לצד החיצונה נמצא ביניהם השתים שנמצא ביניהן טמאות *

נג ואם דאמרינן נמצא דם בחלוק או במטה או בספסל שביקו טמאות אם נתעסקה אחת בכתמים כולן טהורות שהאחרות תולות בה והיא תולה בכתמיה :

נד אין בכתמים משום וסת כיצד מצאה כתם בריח אפילו ג' פעמים לא אמרינן משום זה שכן תמצא כתם בכל ריח דזה לא שייך ולא קבעתו ולא עיקרתי חוץ מכתמי ער הברוק לז שהיא מקבחת בו גופה והם מטמאים בכל שהו כמו בראיית עצמה והיו ליה בראיה לכל דבר שהרי אנו רואין שכיום זה יצא דם מגופה ג' פעמים וזה הוא וסתה :

קצא דין אשה שמצאה כתם בהשתנה וכו' סעיף אחר :

א אשה שהשתנה מים ויצא ממנה דם בתוך ההשתנה עם מי הרגלים בין שהשתנה והיא עומדת בין שהשתנה והיא יושבת הרי זו טהורה ואפילו הרגישה בגופה ונודעוה אינה חוששת שהרגשה זו הרגשת מי רגליה היא ואין מי רגלים באין מן המקור לפיכך ודאי גם הדם אינו בא מן המקור אלא ממקול' שיוצאין משם המי רגלים ומכה יש לה שם במקום יציאת המי רגלים ומשם יוצא הדם מן החלחולות או מן הבולבול וי"א שאין להתיר אלא ביושבת ומשתנת שאו יש למי רגלים פתח פתוח לצאת כריה ואינם חוזרים לצד המקור שיבאו משם הדם וכודאי הדם הזה במקום מי הרגלים בא וכמו שאמרנו אבל אם היא עומדת ומשתנת או אם ההשתנה היא מקלחת לתוך הספל ונמצא שם דם בספל טהורה שכוין שהיא מקלחת הרי ודאי היה רחמה פתוח לדוחה והיה מקום ריוח למי הרגלים לצאת ולא חזרו לצד המקור וכודאי הדם הזה גם הוא ממקום מי הרגלים יצא ממכה שיש לה שם ואם היא שותתת שאין המי רגלי' שותתין אלא על שפת הספל ונמצא שם דם טמאה דכיון שהיא שותתת הרי לא נפתח רחמה ומתוך שביה הדם צר לא יוכלו המי רגלים לצאת כריה וחוזרין ודוחקים לצד המקור ומביאין משם הדם אבל ביושבת אפי' בשותתת טהורה דכיון שהיא יושבת ודאי נפתח רחמה ויצאו המי רגלים כריה ומה ששותתת אינו אלא מפני שאינה משתנת בכנורה ולא באו המי רגלים למקור והדם מן המכה יצא וי"א דבשותתת בכל עיני' טמאה אפי' ביושבת וכנמצאת בכל עיני' טמאה אפי' במקלחת שכוין שהיא עומדת ודאי רחמה צר ומה שיוצא המי רגלים בקלוח אינו אלא מפני שהיא משתנת בכח וגבורה אבל אף על פי כן נזרך שרחמה צר חזרו המי רגלים למקור והביאו משם הדם חזרי אין כאן היתר אלא ביושבת ומקלח דאיכא תרתי לטיבותא וגם בזה לא התירו אלא כשנמצא ידם תוך הספל שאו ודאי יצא הדם עם קילוח מי הרגלים ומקום מי הרגלים בא אבל אם נמצא הדם על שפת הספל הרי היא טמאה אף על פי שישבה ויצאו המי רגלים בקלוח היישין שמו אחר שפסק הקלוח יצא הדם מן המקור ונטף על שפת הספל שאם בתוך הקלוח יצא היה לו להיות בתוך הספל ולכך היא טמאה והכי נהוג להורמא כלישנא בתיא וכל זה מיירי דוקא בספל שהוא לברה משתנת לשם שידוע שהדם ממנה הוא אלא דמסקינן בו אם מן המקור אם ממכה שבמקו' מי רגלים אבל אם נמצא בספל שהיא ש

עד שימות האבר כמו שאמרנו גבי משמש עם הטוהרה ואמרה נטמאתי דהתם הרם הוא דם נדה דאורייתא אבל הכא דם בתולים הוא טוהר הוא מן התורה לפיכך גומר בעילתו כדרכו ופורש מיד אחר גמר כל הבעילה מן המטה ואפילו היא קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה מעולם אפילו הכי צריך לפרוש הימנה משם ואילך כמו מן הנדה שהרי ודאי ראתה דם בתולים על ידי הבעילה שאי אפשר לחבורה בלא דם ואפילו בדקה עצמה ולא מצאה דם טמאה ואפילו בונגרת שבכר כלו בתוליה ובדקה ולא מצאה דם אפילו הכי טמאה דחיישינן שמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיפתו שכבת זרע במה דברים אמורים שבא עליה גמורה או צריך לפרוש הימנה כמו מנדה גמורה שיתבאר לקמן בע"ה אפילו לא ראתה דם בתולים דשמא חיפתו שכבת זרע אבל אם לא בא עליה ביאה גמורה אלא הערה בה ולא ראתה דם נוהגין להקל ואין פורשין ממנה ולא חיישינן בזה שמא ראת' מיהו כל בעל נפש יחוש לעצמו שלא לשחוק בתינוקות ואחר שבעל ביאה גמורה הרי היא כנדה גמור' וצריכה לנהוג עצמה כנדה גמורה דהיינו שצריכה להפסיק בטוהרה ותברוק עצמה כל שבעה בכל יום ולא תתחיל למנות שבעה נקיים עד יום חמשי לשימושה כמו שיתבאר טעמא לקמן בסיומן קצ"ו בע"ה ונוהג עמה בכל דיני נדה לענין הרחקה אלא שגנדה גמורה אסרו לו לישן על מטתה אפילו כשהיא אינה במטה כדי שלא יבא לירי הרגל עכירה כמו שיתבאר בע"ה וזכו כיון שאינה אסורה מן התורה הקילו בה והתירו לו לישן באותה מטה לאחר שעמדה מאצלו ואפילו בסיון שהם עורנו עליו :

קצ"ד דיני יולדת ומפלת ובו י"ד סעיפים :

א יולדת טמאה כנדה אפילו לא ראתה דם דכתיב אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא שפירושו כסדר כל טומאה האמורה כנדה בטמאה. בטומאת לידה ואפילו נפתח הקבר בלא דם ראי' דווקא בנפתח הקבר בדם כלומר שראתה דם בלידה אם כן וטמאה שבעת ימים למה לי כיון דכתיב כימי נדת דותה ונטמא שפירושו כסדר טומאה האמורה כנדה כי' ממילא היה ירעינן דטמאה שבעה ימים כנדה שכבר כתיב כנדה שראתה דם שטמאה שבעת ימים ואם כן וטמאה שבעת ימים דהכא למה לי אלא לומר לך כיון שילדה צורת ולד אף על גב שלא ראתה דם הרי היא טמאה שבעת ימים בין יולדת ולד חי או ולד מת ואפילו נפל דבלידה תלה רחמנא וכל שתלד צורת ולד וילדה קרינן בה וטמאה שבעת ימים וטובלת בליל שמינה אפילו היא שופעת דם כל שבעה ומתוך שבעה לאחר שבעה שהכל דם אחד הוא וממעיין אחד בא ל"ג אפילו הכי טובלת בליל שמינה אפילו בעודה שופעת ופורה וכל ל"ג ימים שאחר השבעה של הלידה מותרת מן התורה לשמש עם בעלה אף על פי שרואה בהן דם שכן אמרה התורה בפירוש ושלשים יום ושלשת ימים תשכ כדמי טוהרה שפירוש אף על פי שרואה דם טוהרה היא ולאחר שלשה ושלשים ימים אסורה לשמש אם עודה שופעת דם ואפילו אם שופעת מתוך ל"ג לאחר ל"ג שדבל דם אחד הוא וממעיין אחד בא אפילו הכי טמאה ואסורה לשמש דחורה לאיסורה כשאר נשים דמעין אחד התורה מיהרתו והתורה טמאתו שבעה הראשונים ללידה טמאתו ולאחר ו' כל שלשה ושלשים מיהרתו וכן בתוך שלשה ושלשים מיהרתו ולאחר ל"ג חזרה להיות כשאר נשים וטמאה אם רואה וליל מ"א מיום הלידה צריכה לפרוש מבעלה בין רואה בין אינה רואה דכשהיא רואה אסורה לשמש מן התורה שהרי חזרה להיות כשאר נשים ואם אינה רואה צריכה לפרוש מדרבנן דמתוך שהורגלה לשמש כל ימי הטוהר ואפילו ראתה חיישינן שמא גם עתה תראה ולא אדעתה ותשמש לכן יודיענה בעלה שהוא פורש ממנה לילה זו בשביל שכל ימי טוהרה שלה ותיעד ליוהר מאכן ואילך והיולדות נקבה טמאה י"ד ואפילו נפתח הקבר בלא דם שכן כתיב כפי' ואם נקבה תלד וטמאה שבעה ימים וסבירא הוא דשומעתייה דותא וטמא' שבעתיים ונקבה משמעותו הוא כמו וטמאה שבעת ימים דזכר וזכור כבר הוכחנו דאפילו נפתח הקבר בלא דם מיידי ה"ה שבעתיים דנקבה אפי' לא ראתה דם טמאה י"ד וטובלת ליל מ"ו ומותרת כל ס"ו יום שאחריהם אפילו היא שופעת מתוך י"ד לאחר י"ד דכתיב וששים יום וששת ימים תשב בדמי טוהרה כלומר אף על פי שרואה בהם טוהרה היא ולאחר ס"ו יום סבירא כשאר לשמש אפילו היא שופעת מתוך ס"ו ולאחר ס"ו דמעין אחד הוא אפילו הכי טמאה שהתורה מיהרתו והתורה טמאתו כו' כדלעיל וצריכה לפרוש מבעלה ליל פ"א אפילו אם אינה רואה כדכתיבין טעמא לעיל בליל מ"א דזכר וכל זה הוא מן התורה דין היולדת שלא בעת ספירת טהרת ימי הויבה אבל אשה שהיתה זכה גדולה ופסקה יובה והתחילה לספור שבעה ימי נקיים וילדה בתוך ארבעה שבעה ימי הנקיים דין אחר יש לה מן התורה והוא זה כבר ידעת שהוב' צריכה לספור מעת הפסקת זבת' י' ימים רצופים שהם נקיים משום ראיית דם ביניהם וזו שילדהו תוך ז' ימי הספירה אם

ראתה דם בלידה הרי כנדה ז' ימי ספירה ואינה יכולה להטריד מיוכת' עד שתחזור ותספור ז' נקיים משום דם אחר הלידה ואפילו דם הטוהר מותר שכן דרשו רז"ל מדרבנן דותה תטמא שהוא מותר דהוי ליה למכתב כימי נדה ולשתוק מאי דותה אלא לרבות כל זמן שהיא דוה פירש שדם זב ממנה אפילו הוא דם טוהר תטמא לומר שאינו עולה לו' ימי נקיים של זבה כגון שאחר שבעה ימי הלידה לזכר או י"ד לנקיבה חזרה וראתה דם אף על פי שאותו הרם הוא דם טוהר ומחמת אותו הרם לא היתה אסורה לבעלה כמו שאמרנו מכל מקום עדיין לא נקתה מדם הויבה שראתה קודם הלידה שהרי עדיין לא ספרה שבעה נקיים רצופי' ואינה יכולה לטבול עד שיפסקו כל דמיה ויהיה לה ז' ימים רצופים נקיים מכל דם ואז תטהר ותטבול לבעלה מיהו אם לא ראתה דם בלידה אף ע"פ שנטמאה טומאה שבעה לזכר ושבעתיים לנקיבה מחמת' הלידה כל זמן שלא תראה דם עולין לה אות' הויבה לסיפירת שבעה ימי הנקיים של הויב' וטובלת בליל ח' שאחר הלידה לזכר ובליל ט"ז שאחר הלידה לנקיב' כמו שאר יולדת דהרי היו לה שבעה ימים נקיים מדם אח' הפסקת הויבה אף על פי שהם ימי טומאה מחמת עצמן שהרי הם ימי לידה אפילו הכי עולין לסיפירת הנקיים מדרבנן מוזהב וספרה לה וגומר ודרשו בו מוזהב וספרה ולא מלידתה כלומר כיון שטהרה מוזהב סופרת מיד ואינה צריכ' להמתין עד שיעברו ימי לידת' אלא ימי לידה שאינה רואה בהן עולין לה לזכר ימי ספירת' של הויבה אף על פי שרואה טמאה משום הלידה וזו דין יולדת בזוב מן התורה והאידיגא נשי דין שהחמירו עליהן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבת עליו שבעה נקיים כזבות גדולות ואינן מחלקות בין ימי נדה לימי זיבה כדי שלא יבאו לטעות כמו שכתבנו למעלה וגם אנו קיימא לן כמאן דאמר שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם כלומר מסתמא כל היולדות רואות דם ואפילו לא ראינהו אמרינן שהיה דם ונאבד כל היולדת חשובות יולדות בזוב וצריכות לספור שבעה נקיים נמצאת אומר שיוולדת זכר יושבת שבעה ימים ללידה וגם צריכה ז' נקיים לזיבה והיולדת נקבה יושבת שבעתיים ללידה ושבעה נקיים לזיבה ואלו ז' ימי הלידה לזכר והי"ד לנקיב' אם לא ראתה בהן עולין גם לסיפירת ז' נקיים של ספירת הויבה ואם שלמו ה' נקיים בתוך הי"ד ימי' של לידת הנקיבה הרי זו אסורה עד ליל ט"ז ואם טבלה קודם לכן לא עלתה לה טבילה שאף ע"פ שנקת' מן הויבה עדיין היא טמאה לידה ולאחר שכלו ז' לזכר וי"ד לנקיבה עם השבע' נקיים טובלת ומותרת לבעל' כל ומקשלא תראה ואם אחר כך תחזור ותראה אפי' טפת דם כחרדל הרי זו טמאה אפי' תוך ל"ג יום של ימי טוהר לזכר או תוך ס"ו יום של ימי טוהר לנקיבה שאותו הרם הוא טוהר מן התורה ואינו נהגין כשאר דם לכל דבר ותשב עליו שבעה נקיים כדי שלא יבאו הנשים לטעות ולהקל גם כדם גדות ויש מקומות שנוהגות הנשים שאינן טובלות כלל תוך ארבעים לזכר ושמונים לנקיבה כי מפני שהוא כל כך קרוב ללידתה הדמים מצויים בהן וחוששות שמא יראו ולא ירגישו וחששא רחוקה היא זו דהא אפילו אם יראו ולא ירגישו מה בכך דם טוהר הוא מן התורה מיהו במקו' שנהגו להחמיר נהגו ואין להתיר להם שלא יבאו להקל בנדות כיון שבכר הרגלו להחמיר ואתה בא להקל להם יקלו יותר אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר כלל רק מיד שתפסקו מלראות אפילו בתוך שבעה לזכר תספור שבעה נקיים ותטבול ולנקיבה אם תפסקו תוך הי"ד וגם תספור שבעה נקיים ושלמו קודם כלות הי"ד תמתין עד ליל ט"ז ותטבול ומותרת לבעלה ואם לא שלמו השבעה נקיים עד אחר הי"ד תטבול בכלת שבע' ימים הנקיים ותטבול :

ב אין האשה טמאה לידה עד שיגמר צורת הולד דכתיב וילדה ואין נקרא וילדה אלא כשתלד צורת ולד גמור וקים להו לחול' שאין צורת הולד נגמרת בבטן בפחות ממ"א יום בין לזכר בין לנקיבה לפיכך אשה המפלת אם יודעת בבירור שהפילה תוך הזמן הזה הרי היא טוהרה מטומאת לידה אבל טמאה היא טומא' נדה אפי' לא ראת' דם מפני שאי אפשר לפתיחת קבר בלא דם וכ"ת מא, פסקותא יש ברב' לדידן שאנו נוהגין לעולם חומיא דר' זורא שצריכ' שבעה נקיים מה חפרש יש בין אם היא טמאה משום לידה לטמא' משו' נדה הפרש גדול יש ביניהם אפי' לדידן שאם היא מטמא' לידה אם לידה נקבה אפי' ספרה ז' נקיים צריכה להמתין מלטבול עד ליל ט"ז כמו שאמרנו למעלה בסעף א' ואם היא טמאה משום נדה כל שספרה שבע' נקיים טובלת מיד ואינה צריכה להמתין כלל :

ג אין האשה טמאה לידה אלא כשיולדת צורת אדם שכן הוא משמעות וילדה דסתם אשה היולדת יולדת צורת אדם לפיכך לא מבעיא המפלת כמין דגם וצריכ' שאינה טמאה לידה מן התורה שאין אלו צורת שם ולכל שאפי' במינא אין שייך לומר עליהם לשון לידה אלא לשון שריצה אלא אפי' מפלת כמין בהמה חיה ועוף שבמינא נקראו ולדות האשה אינה טמאה בהם טומאות לידה שאין

זה נקרא וּלְד לַגְּבִי אִשָּׁה עַד שִׁיהָ לַפְּהוֹת חֲצִי צוּרַת פְּנֵי הוּמָה לְאֵדָם כְּנוֹן הַמִּצַּח וְנִכְיֵן אַחַד וְעֵינֵן אַחַד וְלִסְת אַחַד וְגַבְת הוֹקֵן וּבִשְׁחֲצֵי הַפְּרָצוּף דִּימָה לְאֵדָם אֶפְּיֵלו כֹּל שְׂאֵר הַגּוּף דוּמָה לְבַהֲמָה הֵרִי הָיָה טְמֵאָה לִידָה לְפִי מָה שְׁהוּא אִם זָכַר וְזָכַר אִם נְקִיבָה נְקִיבָה וְאִם הַפְּנִים הָיָה צוּרַת אֵדָם אֶף עַל פִּי שְׂהַרְפָּה וְהַאֲנִיגִים דוּמִיָּן לְכֹהֵן בַּהֲמָה חֲרִי זֶה וְלֹד וְטִמְאָה לִידָה וְאִם אֵינן פְּנֵי כְּצוּרַת פְּנֵי אֵדָם אֶף עַל פִּי שְׂשֵׂאֵר הַגּוּף גּוּף אֵדָם שֶׁלֵּם וִידֵיו וְרַגְלָיו יֵדֵי אֵדָם וְרַגְלֵי אֵדָם אֵינן זֶה וְלֹד וְאֵינן אִמּוֹ טְמֵאָה לִידָה וְהַמְּפֹלֶת דְּמוּת נַחֲשֵׁי יֵשׁ אֹמְרִים אִמּוֹ טְמֵאָה לִידָה מִפְּנֵי שְׂגֻלָּג עֵינָיו עֵגוּל כְּשֶׁל אֵדָם וְיֵשׁ אֹמְרִים שְׂאִינָה טְמֵאָה לִידָה דְּמָה לִי אִם עֵינָיו דוּמִיָּן לְשֶׁל אֵדָם וְכֹל שְׂאֵר הַאֲבָרִי' אֵינֶם דוּמִיָּן לְשֶׁל אֵדָם וְכֹל זֶה מִדִּין הַתּוֹרָה אֲבָל הָאֵינְתָּא שְׂאֵינן אִנּוּ בְּקִיָּאֵין כְּצוּרַת הוֹלֵד כְּכֹלֵן חוֹשֶׁשֶׁת לֹלֵד וְטִמְאָת לִידָה מִסַּפֵּק וְאֶפְּיֵלוֹ אִם הוּא נִדְמָה לְגוֹ לֹדָא זָכַר לֹא סְמִיכֵין עֵלָה וְטִמְאָתֵינן לָהּ טוּמְאָת נְקִיבָ' וְטִמְאָה יוֹד וְנִפְקָא מִינֵיהּ בּוֹמֵן הוּא כְּמוֹ שְׂאִמְרֵינוּ לְמַעְלָה שְׂאֵם כֹּל שְׂבַעָה נְקִיָּם בְּתוֹךְ הַיָּד יוֹם צְרִיבָה הַהֲמִינֵן מִלְּטַבּוּל עַד לֵיל חֲמִשָּׁה עֶשְׂרִי לִילִיתָהּ וְאִם טַבְּלָה קוֹדֵם לֵיל חֲמִשָּׁה עֶשְׂרִי לֹא עֲלִיתָ לָהּ טַבְּיָלָה וְכֵן הַדִּין בְּיוֹלָדִית סַפֵּק צוּרַת וְלֹד שׁוֹשְׁטוֹ אִמּוֹ דְּלֹא וְלֹד הוּא רֹאשִׁיל וְנִכְר' בְּעֵינֵינן שְׂאִינּוּ רֵאשִׁי לְכַרִּיית נִשְׁמָה כְּיוֹן שׁוֹשְׁטוֹ נִבְרָא כְּתוּם אוֹ שִׁילָה כְּרִיָּה שׁוֹשְׁלָה ב' גְּבִין וְב' שְׂדֵרָאוֹת אוֹ חוֹתְכָה וְקִרְעוּהָ וְיֵשׁ בָּהּ עֵצֶם אוֹ יָד אוֹ רַגֵּל אוֹ סַנְדֵּל אוֹ שְׂפִיר אוֹ שְׂלִיא כְּבֹלָתוֹ חוֹשֶׁשֶׁין לְלֹד וְאֶף עַל פִּי שְׂהוּא אִידָה יְבִישְׁתָּא בְּלֹא דֶם טְמֵאָה לִידָה מִסַּפֵּק וְצְרִיבָה לְהַמְתִּין בְּטַבְּיָלָה אַחַר שִׁסְפָּרָה שְׂבַעַת יְמֵי נְקִיָּם תוֹךְ יוֹד שֶׁל נְקִיבָה עַד לֵיל ט"ו מִכַּח סַפֵּק שְׂמָא נְקִיבָה הוּא אֲבָל שְׂאֵר עֵינֵינן טוּמְאָה וְדֶם מוֹרָה אֵינן נִפְקִיָּתָא בּוֹמֵן הוּא שְׂהָרֵי אֵינן אִנּוּ בּוֹעֵלִין עַל דֶּם מוֹרָה וְכֹל אִשָּׁה שְׂרִיָּה טַפַּת דֶּם אֶפְּיֵלוֹ כְּחֻדְרֵל מְצַרְכֵינָן לָהּ שְׂבַעַת נְקִיָּם וְקִיָּמָא קָן כְּבַל אֵלוֹ שְׂאֵי אֶשְׂרֵי לְפַתִּיחַת הַקֶּבֶר בְּלֹא דֶם :

ד' לידה ולד חיואחר כך הפילה שליו אין חוששין ממנה לולד אחר ואם היה הראשון זכר אין מספקין בשליא זו לומר שמא ולד אחר יש בה והיא נקיבה ותמתין עד ליל ט"ו ילא תולין השליא בולד החי שיצא ראשונה עד כ"ג יום שאפילו הפיל השליא אחר לידת הולד אפי' כ"ג יום תולין אותו בולד זה דהכי קום להו לחו' שדרך השליא לשהות מלצאת אחר הולד אפילו עד כ"ג ימים כ"ד"א בשולדה ולד של קיימא תחילה דאו אמרין הולד מתוך שהיה חי נדבדו ונתרצץ בכמנה וקרע את השליא שהיה מונח בתוכה ויצא תחלה והשליא גישתה בתוכה ואפי' עד כ"ג יום יכולה לשהות: כל אם הפילה נפל תחלה אין תולין בו השליא שהפילה אחר כך דאמרין אם היה הנפל שיצא תחלה מונחת בו השליא למה לא יצא השליא עמו מי קרע איתה הנפל אין בו כח לקרעה לכך חוששין שמא ולד אחר היה בשליא זו ונימוח ושמא נקבה היתה ונתנין לה מספק ימי טומאה של נקבה מעת יציאת השליא :

ה' ואם יצאה השליא תחלה אין תולין אותה בולד שתלד אחר כך לומר שאם היה זכר ניתן לה ימי טומאה דוכר לא אמרין הכי אפילו היה הולד שולדה אחר כך חי וכריא שאין שייך לומר שהוא היה מונח בשליא זו וקרעה שאם כן הוה יוצא תחלה כיון שנעקר וקרע השליא אלא הוששת לשליא שמא היה בו נקבה ונתנין לה ימי טומאה של נקבה מעת יציאת השליא אף על פי שדורר שאחר כך הוא זכר :

ו' יצתה מקצת שליא ביום א' ולא נמנרה יציאת' עד יום שני חוששת ללידה מיום ראשון דחיישין שמא רוב מיחוי הולד היה באותו מקצת שיצא ביום ראשון והרי הוא כילוד וטמאה משי' לידה אפילו היתה לידה יבישת' דקיימא לן אין שליא בלא מקצת ולד אבל מימני הו"ד יום של ספק נקבה אינה מננה אלא מלפ' שני דאיכא למחש' נמי איפכא דשמא ביום ראשון לא יצא מן הולד אלא המיעוט הרוב ביום שני יצא והי' עיקר הלידה ביום שני לפיכך מנינה ליום שני :

ז' המצלת דמות בהמה חיה ועוף באופן שהיתה טמאה לידה כגון שהיה חצי צורת פניו דומה לאדם ושליא קשורה בה אין חוששין לולד אחר דכיון שהיא קשורה בה ודאי בתוכה היתה מונחת ול' ד' דברמות בהמה חיה ועוף אם חצי צורת פניו דומה לאדם כשהוא זכר אינה יושבת אלא לזכר הבני נמי אינה יושבת אלא לזכר ואם אינה קשורה בו חוששין לולד אחר ואף על פי שיצאה היא והדמות כבת אחת דהואיל ואינה מונח בתוכה אמרין כיון שאין הדך נשים ללדת דמות בהמה חיה ועוף אלא צורת אדם ממש חיישין שמא בשליא זו ולד אחר של צורת אדם היה ואף על פי שהגדמה הוה זכר צריכ' למנות ימי טומאה של נקבה מספק בשביל השליא אפילו לאמא דאמר דלדמית בהמה חיה ועוף זכר בחצי צורת פניו דומה לאדם אינה יושבת אלא לזכר אבל ככר כתבתי בסעיף ג' דאנו נוהגין דלעולם נתנין לה ימי טומאה של נקבה אפילו בדמות בהמה חיה ועוף לזכרה :

ח' היוולדת טומטום ואנדורוגינוס בכל חד מינייהו מספקין ליה אי זכר אי נקבה ונתנין לה ימי טומאה של נקבה לחומרא :

ט' הרגישה שהפילה ואינה יודעת מה כיון שעברה בנדר והפילה במים אפילו לא היתה בחוקת מעוברת הרי זה טמאה לידה וחוששת שמא נקבה היתה :

י' מדרבנן האשה טמאה לידה מיד שיצא אבר אחד ואע"ג דבלא רכי היא טמאה נדה מן התורה דהא קיימא לן דאי אפשר לפתחת קבר בלא דם אפי' לאבר אחד מ"מ גם היא טמאה לידה וכי תימא א"כ מ"מ שהיא טמאה לידה מדרבנן הנפקתא תתבאר בסעיף הסמוך בע"ה ונאמיתו מינין לה ימי טומאה לידה מן התורה אם יצא דויד כדרכו דהיינו דרך ראשו מיד שתצא פרתתו בין הוא חי בין מת חשיב כילוד ואינו טמאה לידה מן התורה ואפילו ונתך אחר כך ויצא דתיכית התיכות ככר הוא כילוד וטמאה לידה ואם יצא מהופך כגון שיצא דרך מרגלתו אינו חשיב כילוד עד שיצא רוב הולד בין אם חי או מת ואם הוצרכו לחתכו ונתך במיעיה ויצא אבר אבר בין שיצא על סדר האברים כגון שיצא תחלה הרגל ואחר כך השוק ואחר כך הירך בין שיצא שלא על הסדר אינ' טמאה לידה עד שיצא רובו ואם יצא ראשו בולד כאחד אף על פי שהתחיל לצאת מהופך הרי זה כרובו ולא דוקא שצריך שיצא לחוץ ממש אלא משיצא ריגן לפיכך חשיב כיוצא לחוץ לגמרי :

יא' היציא העובר את ידו והחזירה הרי הוא כילוד ואינו טמאה לידה מדרבנן ואסמכתא אקרא דכתוב ויהי בלדת' ויתן יד אלמא לידת יד קרוייה לידה ולא דוקא יד אלא ה"ה רגל או שאר אבר היא טמאה מדרבנן וכ"מ מ"מ ליריגן דהיא טמאה לידה מדרבנן והואיל והיא טמאה נדה אפי' מן התורה דהא קיימא לן שאין פתיחת הקבר בלא דם אפי' לאברי' איכא נפקתא כגון היכא שהוציא ידו או אבר א' והחזירה ולא ילדה עד אחר שבועיים דאי משום נדה דיה שבע' והשתא מנמאין לה שבועיים משום לידה ומשום ספק נקבה ואם שלמו לה ז' נקיים תוך הו"ד יום צריכה להמתין לטבילה עד ליל ט"ו ליציאת האבר :

יב' היתה מקשה לילד ושמועו קולו של ולד חשיב כילוד שבוין שנשמעו קולו אי אפשר שלא היציא ראשו חוץ לפרוודו דבעידנו בפנים בתוך מעי אמו אי אפשר להשמע קולו :

יג' היוולדת תאומים, ושרה ולד אחד אחר חבירו כגון שיצא האחד קודם שקיעת החמה והא' אחר שקיעת החמה משיצא הראשון טמאה לידה אבל אין מינין ימי טומאה אלא משיצא האחרון ואם הראשון ניכר שהוא זכר והשני ניכר שהיא נקבה או שאינה ניכר השני הוה אם היא זכר או נקבה מנה ימי טומאה לנקבה מספק משיצא השני דשמא נקבה הוה :

יד' ולד הוצא דרך רופן אם לא יצא דם אלא דרך רופן אמו טהורה מכלול מלידה ומנדה ומזיבה טהורה מלידה דכתוב אשה כי תזיע וילדה וגו' הרי לא טמאה תתיירה אלא עד שתלד ממקום שמורעת ומנדה דכתוב ואיש כי ייטב את אשה דוה וגלה את ערותו יא' מקורה העירה וגו' למלד שאין אשה טמאה משום דוה עד שיצא מדוה דרך עיות' ומת דוה כולל נדה וזבה שאין פירושו אלא לשון דבר הזב מגופה וכ"מ אם כן הקישא דתזיע וילדה למה לי ללידה נכ כן בכלל דוה היא דהא כתוב גבה כימי נדת דותה תטמא לא נצריכה אלא ללידת יבישת' ג'ל :

קצה דברים האסורים בזמן נדתה ובו י"ז סעיפים :

א' כל זמן שלא טבלה אשה מנדתה אף על פי שכבר ספרה אפי' שבעה נקיים עינדה בטומאתה כמו נדה גמורה כמו שיתבאר מעמא לקמן בע"ה סימן קצ"ו לפיכך חייב כל אדם לפרוש מאשתו כל ימי טומאת' עד שתספרי ותטבול ואפי' שהתה זמן ארוך ולא טבלה היא נשאת בנדתה עד שתטבול ולא מתשמש לכר אסורה דפשיט' שהוה דבר שאסר' התיר' כפיירש אלא בשום דבר לא יתקרב אליה אפילו בדברים אם מהגילים לעבירה כגון דברי שחוק וקלות ראש לא ידבר בהן עמה יזה מדרבנן :

ב' אבל ליגע בה אסור מן התורה דכתוב ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב שהוא מותר ובה ללמד שלא יגיע בה ויש אומרי' דנגיעה נמי דרבנן וקרא אסמכתא הוא לפיכך צריך אדם ליהדר שלא יחבקנה ולא יגשנה ואפילו בדברים דברי קלות ראש המביאים לידי הרגל עבירה וקרויב הדעת לא יקרב אליה אבל מותר להתיחד עמה דכיון שבא על אשה זו אפי' פעם אחת תודיע שעתירה לחזור להתירה לא תקוף ליה יצירה לבא עליה בימי טומאתה ונגיעה בה אפי' באצבע קטנה אסורה ולא ישיט' מידו לידה שום דבר ולא יקבלה מדה שמא יגע בכשרה ואפי' על ידי זריקה מידו לידה או אפכא אסור :

ג' ולא יאכל עמה על שלחן אחד אלא אם כן יש שום שינוי שזוכרתי שיהא פריש ממנה כגון שיהא שם דבר מספק בין קערה שלו לקערה שלה לחם או קנקן או שפירסו לה או לו מצה בפני עצמה שאכל עליה וכל כי כהאי גוונא וי"א הא דצריכין הפסק בין קערה שלו לקערה שלה היינו דווקא שגם בדות' טהורה אוכלת היא בקערה בפני עצמה שאו אין כאן היכר בימי טומאתה אלא על ידי הפסקה אבל אם כשהיא טהורה אוכלין בקערה אחת כגו עכשוו אם אוכלת בקערה בפני עצמה שיש היכר גדול בזה ואינה צריכה היכר אחר וכן נוהגין :

ד' ולא

ככנה בחוליה אפי' למאן דאמר נגיעה דאורייתא היא מותר משום פיקוח נפש לאו קרשיא היא דהא איסור נדה היא כאיסור אחת מן העריות ובגילוי עריות הא אמרינן. והרג ואל יעבר אבל נוהגין להקל במקום שיש ככנה בלבוש והכלת כסימן פ"ח כתבתי אם מותר לאשה נדה ליכנס לבית הנכנס ולהתפלל :

קצו דין לבישת הליבין ובדיקתה וכו' י"ג מעיפום :

אף על גב דקיימא לן בשאר מילי דאפילו בסוף יום אמרינן מקצת היום ככולו לגבי זבה ילפינן מקרא דלא אמרינן בסוף היום מקצת היום ככולו כגון שפסקה מלאות באמצע היום לא אמרינן שתספור אותו מקצת של סוף היום עד הלילה ליום אחד מן השבעה ימים נקיים ואחר כך תשלים עליו עוד ששה ימים לתשלום ספירת ה' נקיים ותסבול כליל שביעית לא אמרינן הכי אלא אינה סופרת ז' נקיים רק ממחרת יום שפסקה בו וילפינן לה מקרא הכי דכתוב וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר והיא וספרה לה ספירה אחת משמע כלומר ספירה אחת של שבעה ימים נקיים צריכה אחר כל היובת ולא תהא שום טומאת זיבה מפסקת בין אלו השבעה ימים לטבילתה רק יהיו כולם רצופי' נקיים מיוזבה אבל אם היתה זיבה מפסקת בתוך אלו השבעה ימים סותרת ספירת' וצריכה לספור שבעה נקיים אחרים וגבי זב אמרינן בגמרא כשם שזיבה סותרת ספירת שבעה דוב וזבה דין אחד להם כך שכבת זרע סותרת השבעה ימים שאם ראה הזב קרי תוך אלו השבעה ימים סותר גם כן ספירת ה' נקיים וילפינן לה גם כן מקרא מדחוקש הכתוב שכבת זרע לזיבה דכתוב זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע וגומר מה זיבה סותרת כדאמרן אף שכבת זרע וסתיק בגמרא שאין ספירת השכבת זרע דומה לספירת הזיבה דספירת הזיבה סותרת כל השבעה שאם חזר וראה זיבה תוך השבעה נקיים כל אחריה דספירה אחת לכולם בעינן כדאמרן וסותרת השכבת זרע אינו סותר רק יום אח' שאם ראה קרי ביום השביעי אין צריך לספור עוד אלא יום אחד כנגד אותו היום וילפינן מקרא מרבית מה לטמאה בה אין לך בה אלא מה שאמור בה כלומר מה שאמור בה בטומאת שכבת זרע כן נאמר בספירתו פירוש מה טומאתו אינו טמא אלא יום אחד דהכי כתיב בפירוש בקרא שאינו טמא אלא עד הערב כן הוא דין ספירתו שאינו סותר אלא יום אחד והשתא לנרין דין ילפינן אי אמרת בשלמא דיום שפסקת בו אינו מק המנין רק מתחלת ממחרת יום שפסקת בו היינו שאמרה תורה דשכבת זרע יסתור יום אחד ותספר למחרתו יום אחד כנגד זה היום אלא אי אמרת מקצת היום ככולו ויעלה לה יום שפסקת בו למניין השבעה שכבת זרע לסותר יום אחד היכי משכחת לה והא מקצת היום ככולו והא ראה קרי באמצע היום קרי יש עוד מקצת היום עד הלילה ואתו מקצת היום ישלים מניין ה' נקיים וזה אין סברא כלל לומר דילמא קריא איירי כגון שראה קרי סמוך לשקיעת החמה דליכא אפילו מקצת היום אחר ראית הקרי דלא איכפול כל הכתיבים ליגע אחד ואמרינן. ודאי מיירי הכתיב בכל היום אימתי שיראה קרי בו ביום יסתור הספירה יום אחד ושמע מינה דלא אמרינן' גבי זב וזבה סוף מקצת היום ככולו ולפיכך אמר גם כן דאפילו ראה זיבה ביום השביעי עצמו סותר וצריך שבעה נקיים אחרים רצופים וכבר ידעת נידות דיון כולן רואות בויב וספק זכות הן דיון זכות יש להן כמו שאמרנו כמה פעמים לפיכך ק"ל שהשבעה ימים שהן ספירות אינן מתחילין אלא ממחרת יום שפסקה בו וזה משפטה אם תראה שני ימים או שלשה ופסקה מלאות בודקת עצמה ביום שפסקה כדי שתפסק בטהרה בראש ע"ג גב שהרגישה שפסק רמי' מ"מ צריכה לברוק כדי שתדע בודאי שנסתם מעינה והיא טהורה ובדיקה זו לבתחילה צריכה שתהיה סמוך לבין השמשות וכן נוהגין לחומר' דאם תברוק קודם לכן שמא עדיין תראה עד התחלת בין השמשות שהוא ספק לילה של יום המחרת ואם תתחיל לספור ביום המחרת דריי תספור יום שפסקה בו בתוך ה' ואנו כבר אמרנו דיום שפסקה בו אינה מכלל השבעה וכל שבן אם תברוק לאחר התחלת בין השמשות שיש לחוש שמא ראתה בתחלת בין השמשות והוא ליה יום זה יום שפסקה בו לפיכך לא תברוק עד סמוך לבין השמשות שתדע בודאי שפסקה בטהרה וזהו לבתחילה לחומר' אבל בדיעבד אפילו ספק ליל יום המחרת וזהו לבתחילה לחומר' אבל בדיעבד אפילו ביום המחרת סגי בכך דכיון שמצאה טהורה בשחרית ולא הרגישה עוד אוקמינן לה אחזקתה מירו' לעולם ילמד אדם לתוך ביתו להחמין' לבתחילה ושתהא בודקת ביום הפסק טהורה כמנך דחוק לאותו מקום ושיהא שם כל בין השמשות ואח"כ תוציאנו ותברוק כמנך ואם תמצא טהורה זו היא בדיקה המוציאה מכל הספקות שתדע בכיבוד שפסקו דמיה מכל וכל שאפי' בין השמשות עצמה לא ראתה יש אומרים שאם התפללו הקהל ערבית אף ע"פ שעוד היום גדול אינה יכולה שוב לברוק או ללבוש לבנים ולהתחיל למנות מיום המחרת דכיון שהתחילו הקהל להתפלל ערבית כבר עשו אותה אע"פ לילה וחשבינן

ד ולא ישתה הוא משוירי כוס ששתת' היא ממנה כדי שלא יבא ליתן לבו עליה ויבא לירי הרגל דבר ואם מפסיק ביניהם אדם אחר לשנות ממנה או שהורק אותו המשקה מכוס זה אל כוס אחר אפילו החזיר אחר כך לכוס ראשון לית לן בה כיון שנשתנה בהרקה אחרי שתיית' ויש אימרים שאפי' לאכול משוירי מאכל שלא אסור כמו שאסרו לשתיית משוירי כוס עגה דמ"ש : ואם שתה היא והוא אינה יודע וכא הוא ורוצה לשנות מכוס שלה אינה צריכה להגיד לו ולמנועו שלא ישתה שכיון שאינה יודע אינו נותן לבו עליה ואם שתה היא מן הכים והלכה לה אע"פ שהוא יודע ששתה ממנה י"א שמייתר לו לשנות המותר המאחר שכבר הלכה לה אין כגון רבה וכל זה דיוקא שלא ישתה הוא אחריה כדי שלא יבא ליתן לבו עליה ויבא לירי הרגל דבר כמו שאמרנו אבל לשנות הוא אחריו לית לן בה דאינה לא מרגלא ליה :

ה ולא ישב במטה המיוחדת לה אפילו שלא בפניה משום דהרהור איכא אפי' שלא בפניה ומצד הרהור יבא לירי הרגל עבירה :

ו ואין צריך לומר שלא ישן עמה במטה אפילו כל אחד בבגדו ואין נוגעין זה בזה ואפי' יש לכל אחד מצע בפני עצמו ואפי' אם שוכבים בב' מטות והמטות נוגעות זו בזו אסור ואסורין עוד אפילו לישוב יחד על ספסל ארוך שמתנגדות ואינה מחוברת לכותל אחד ושם ומפסיק ביניהם וכן לא ילך עמה בעגלה אחת ובספינה אחת יושב ומפסיק ביניהם וכן לא ילך עמה כשהולך עמה דרך מיל כגון לגנות ופרדסים וכיוצא בזה אבל הולך עמה מעיר לע' לצרכיו מותר אף על פי שהוא ואשתו לבדו על העגלה אי על הספי' שאין זה דרך כשהולכין לצרכיהם שהרי אפי' בני אדם נכרים דרכם להתקבל ולשכור עגלה לילך בה מעיר לעיר לצרכם וה"ה איש ואשת' אפילו נדה ובלבד שישבו בדרך שלא יגעו זה בזה :

ז ולא יסתכל אפי' בעקוב' ולא בכל המקומות שרגלין להו' ממוסין בה מפני שאלו המקומות מביאין אותו לירי הרהור ביתד ושמא יבא לירי הרגל דבר אבל מונוי לו להסתכל במקומות הגלויים שבה אע"פ שנתנה ברייתא אף ע"פ דבשאר אשה שהיא עליו ערוה אפי' זה אסור שאני אשתי דיצו' לא תקף עליה כ"כ היאיל ויודע שתהא מותרת לו לאחר זמן ולא יבא לירי עבירה :

ח וראוי לכל אשה שתתייחד לה כגדים מוזהרים לימי נידות שהיו שניהם וזכרים תמיד שהיא נדה :

ט ובקשה התירו להתקשט בימי נדוהא אלא כדי שלא תתגנה על בעלה :

י כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה הנדה עושה לבעלה חוץ למזוגה הכוס שאסרו למזוג בפניו אבל שלא בפניו מותרת למזוגה לו וכן אסורה להניחו לפניו על השולחן אפי' הוא מזוג כבר על ידי אדם אחר או על ידיה ושלא בפניו שכל זה דרך חבה הוא ויבאו לירי הרגל דבר אלא אי"כ תעשה שום היכר שעל ידי כך יהיו שניהם זכרים כגון שתייחמו לפניו על השולחן ביד שמאל או תניחנה על הכר או הכסת ואפי' בימינה :

יא ואסורה להציע לו משתו בפניו ודוקא פריכת סדינין והמכס' שהוא דרך חבה אבל הצעת הכרים והכסות שיש בו טורח אינה דרך חבה ושרי ושלא בפניו הכל מותר אפי' הוא יודע שהוא מצעת אותו שכל שלא בפניו אינו דרך חבה ואינו מביא לירי הרגל דבר :

יב ואסורה ליצוק לו מים לרחוץ לו פניו ידיו ורגליו ואפי' אינו נוגעת בו ואפי' הם מים צוננים אפי' אסור :

יג וכשם שהיא אסורה למזוג לו כך הוא אסור למזוג לה ולא עוד אלא אפי' לשלוח לה כוס של יין אסור משום דע"כ כך נותן לבו עליו ל"ש כוס של בריכה ול"ש כוס של אחר אם היא מיוחדת לה אבל אם כולם שותים מכוס זה שתיה אוהו אבתריהו ולית לן בה : וכל אלו ההרחקות צ"ד להרחיק בין בימי נידות' ממש בין בימי ליכונה שהן כל ימי ספירת' ואין זילוק בכל אלו בין רואה ממש למוציאת כתם ויש מקילין בימי ליכונה בעינין איסור אכילה בקערה וראוי להחמיר :

יד אם היא חולה ואשתו נדה מותרת לשמש לו אפי' למזוג לו את הכוס ולהושיטו לירי רק שתזהר ביותר בכל מה שתוכל להזהר מהרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה בפניו ואם אי אפשר לה להזהר בכך מותרת גם כאלו השתי מלאכות שכיון שהיא חולה ותשש כחו ואין לחוש כל כך שיבא לירי הרגל דבר התירו לה : מן אבל אם היא חולה והיא נדה לפי מה שכתבתי סעיף ב' דהנגיעה דאורייתא הכא אפי' אין לו מי שישמשנה אסור בעלה ליגע בה כדי לשמש לה כגון להקטמה ולהשכיבה לסומכה שמא יפסיכה ויבא עליה : וי"א דק"ל נגיעה דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא לפיכ' אמרו שאם אין לה מי שישמשנה זולתו מותר בכל וכן נוהגין אף צריכה הרבה לכן :

יז ואם בעלה רופא אסור למשש לה הרפק ולפי הי"א דבסמך שמתירין לו שישמש לה אם אין לה מי שישמשנה וכן אנו נוהגין אם צריכה הרבה לכך ה"נ אם אין רופא אחר מותר לו למשש לה הרפק כשרואין שיש סכנה בחוליה וכי תמי' אם רואין שיש

כן כלל רק שבדקה עצמה יפה בהריון ובסדקין בעומק היטב לפי כחה אף על פי שלא הגיעה למקו' שהשמש רש סני לה אבל בקינח בעלמא לא סני רק כמו שאמרנו בהריון ובסדקין היטב סני :

א הסומא בודקת עצמה ומראה איתה לחבירתה :
 ב החרישת בין שומעת ואינה מדברת בין מדברת ואינה שומעת הרי היא בפקחות, אבל אם אינה שומעת ואינה מדברת וכן השומעת או שנטרפה דעתה מחבת חולי צריכות פקחות לבדוק אותן ולקבוע להן זמנית כדי שתהיינה מותרת לבעליהן הוקבע להן זמנית הרי הן כשאר כל הנשים ואם לא הוקבע להן זמנית חוששות משלשי יום לשלשים יום שזו היא עונת ראייה לרוב הנשים ואחר כך בודקת על ידי פקחות :

ג האשה שמרבת לבדוק בין בימי ספירת' בין בימים שלא ראתה בהן הרי זו משובחת תתשים וראת אלקים לנגד פניה וחויש' שלא תבא לידי ביאת איסר אע"פ שיש לה זמנית קבוע אפשק שיבא לה דם אפילו שלא בשעת זמנה מיהו אם ישבה ולא בודקת בין באונס בין ברצון הרי זו בחוקת טהורה חוץ מכשהוא לה אחר זמנית הקבוע לה שהיא אסורה עד שתברוק כמו שנתבאר לעיל סי' קפ"ד .

ד כבר ידעת דילפינמקרא שספירות כל השבעה נקיים צריכים שהיו רצופים ושלא תראה שום דם בהן שאם ראתה דם אפי' בסוף יום השביעי סתרה כל הימי' הראשונים וצריכה לפסוק בטורה ולחזור ולמנות שבעה ימים נקיים רצופים אחרים וי"א דבשלשה ימים הראשונים של ימי הספירה אפי' מצאה כחם אין תולין אותו להקל כמו שה' הרין בשא' כתמים שתולין אותו להקל כמו שנתבאר לעיל סי' ק"ץ הכא בתוך השלשה ימים הראשונים אין תולין מפני שערדין היא מוחזקת רואה מהמת פתיחת מעיינה ושלא עדיין לא נתם לגמרי אבל לאחר השלשה ימים דינו כשאר כחם תלחות להקל וכן נוהגין ודוקא כשמצאה כחם שהוא יותר מכנרים ועוד שאין יכולין לתלותו במאכלת אלא בדבר אחר כגון בחבורה או מכה סי' כמו שנתבאר לעיל הכא לא תלינן דכחם גדול קוה לא שכיח ויכולה אשה לזוהר בו לפיכך לא תלינן אותו ב' אחר תוך השלשה ימים הראשונים אלא כימה הוא ונמאה אבל פחות מכנרים ועוד שיכולין לתלותו גם בכנה שהיא שכיח במטות ובחלוקים תולין אפי' בשלשה ימים ראשונים' והוא הרין אם ידוע שיש לה מכה בנפשה ויודעת שמוציאה דם תולה בה אפילו בתוך שלשה ימים הראשונים ואפילו יותר מכנרים ועוד הרשית לגבה ידיה הונו נמי שכיח אלא במכה שאין ידוע שמוציאה דם או בשאר דברים שתלינן בהם כחם מצד אחר כמו שנתבאר לעיל סימן ק"ץ הכא תוך שלשה ימים ראשונים אין מקילין לתלות בהן משום דלא שכיח וגבי דידה עדיין דמים שכיח :

ה אמרו הכמי האמת שטעם טומאת השכבת זרע כטעם טומאת הכת וסוד שנייה הוא שבמקום שהזתה שם נשמה טהורה כגון גוף המת או דבר המוכן להיות נוצר ממנו צורה שתחול עליו נשמה טהורה והוא השכבת זרע המוכן להיות ולד נוצר ממנו שם הפצים וחושקים כחות הטומאה להתדבק ביותר והו סוד הטומאות האלו כפי המקובלים וקום להו לחכמים ז"ל שבתוך שלשה ימים הראשונים אחר רביאה עדיין הזרע הוא מוכן וראוי להיות ולד נוצר ממנו ולאחר שלשה ימים אחר הביאה הוא נסרח במעי האשה ואינו ראוי להיות' ולד נוצר ממנו וכל אשה שאינה קולטת הזרע שתעבר ממנו תוך שלשה ימים אחר הביאה שוב אינה מתעברת מזה הזרע וכל זרע שאין האשה מתעברת ממנו אינו נשאר בתוכה אלא פולטתו לפעמים פולטתו תוך שלשה ימים לשימושה ולפעמים אחר שלשה ימי' לשימושה לפיכך אמרו חז"ל הפולטת שכבת זרע תוך שלשה ימים לשימושה הוה כאלו היא עצמה ראתה קרי וטמאה יום אחד כאיש הרואה קרי ואם פולטת אותו לאחר שלשה ימים לשימושה אינה במאה שכבר נסרח הזרע במעיה ואינו אלא כפירש' בעלמא וכבר ידעת ממה שכתבתי בסו' זה כעוף א' דוב הרואה קרי תוך השבעה ימים של ספירת נקיים סותר ג"כ מדהוקש שכבת זרע לזיבה וגם ידעת ממה שכתבנו פעמים דנשי דידן כולן רואת בויב הן ודינה כוב לפיכך אמרו אשה הפולטת שכבת זרע בימי ספירתה אם הוא תוך ששה עונות לשימושה דהיינו תוך שלש' ימים דעונה אחת היא שנים עשר שעות סותרת ספירתה הליכך אשה המזמשת נטתה ואדר כך ראתה דם ופסקה אינה מתחלת לספור ז' נקיים עד שיעברו עליה ששה עונות שלימות דהיינו ששה תפלוט שכבת זרע אחר שהחילה לספור והיא לא תרגיש לפיכך אינה מתחלת לספור עד יום ה' לשימושה כגון אם שמשה בליל מוצאי שבת אינה מתחלת לספור עד יום ה' וטעמא דהא אמרינן שאין השכבת זרע נסריח עד שיעברו עליו ששה עונות שלימות מעת לעת ואם שמשה בליל מוצאי שבת אין הששה עונות שלימות' כלין אלא עד ליל רביעי ואם היא שמשה בליל מוצאי שבת ששה אחרת תוך הליילה ופלטתה בליל ד' קודם עת שימושה בליל מוצאי שבת עדיין היא עומדת תוך עונה עשית לשימושה וסותרת אם היתה מתחלת לספור קודם לכן לפיכך היא חוששת כל יום ד' ליום שפסקה בו ובידקת עצמה ביום ד' לעת ערב

והשנינו ליה כאלו היא יום המחירת והיא ליה יום המחירת יום שפוסקת בו ואינו עולה לה ממנין השבעה ויש אומרים שמוזת ואפילו היה בערב שבת והקהל קבלו עליהם שבת אפילו הכי מותרת שאף ע"פ שהקהל קבלו עליו ענינו ראות דעדיין יום הוא והוא יום שלישי והוא תחילת לספור מיום השבת ולכתלה נהגין לזוהר להומיא וברעבד אין לחוש נוהגות מקצ' נשים שאם פסקה קודם ברבו מלראות ואח"כ חזרה לראות כחם או דם תוך ימי ספירתה שכבר אמרנו שרבו זה סותר ספירתה אם בא הקלקול אחר ברבו רק שהוא עודנו יום ופסקה פוסקת בו כיום בטורה שבודקת עצמה אפילו לכתלה לאחר ברבו ומתחלת לספור ממחרת שאומרת לא גרע זה מרעבד דאמרינן אין לחוש הכי נמי לא שנה וכתב מורי מהרמ"א ז"ל שאין למחות ביד הנהגות כן כי כבר הורה להם כן זקן אחר ואין לחזקו עליו דמנהג ותיקין הוא עב"ל :

ז מה שאמרנו שאם בדקה עצמה שחרית ומצאה טהורה ולא חזרה ובדקה סמוך לבין השמשות והתחילה לספור שבעה נקיים דמגי בכך היינו דוקא בשמשה ראיית' כבר שנינו ימים או ג' ימים או מוקמינן לה אחזקתה' בדיק' שחרית של יום שפסקה בו שחזקה היא כיון שכבר ראתה כל כך ודאי נסתם מעיינה שאין דרך רוב נשים לראות יותר מזה אבל אם לא ראתה אלא יום אחד בלבד ופסקה בו ביום ובדקה עצמה מיד שחרית אחר הראיה או בעוד היום גדול ומצאה טהורה ואח"כ בין השמשות לא בדקה לא מרגי ואינו מתחלת לספור מיום המחירת דכיון שיום זה היא יום ראשון לפתיחת מעיינה אין דרכו להסתם מיד רק דרכו להיות נובע ופתוח כל היום ודמיה חוזרים כל אותו היום לפיכך צריכה לבדוק עצמה סמוך לבין השמשות ובמך דחוק ושיא שם כל בין השמשות מן הטעם שכתבתי למעלה בסעי' א' מיהו בדיעבד אם בדקה עצמה סמוך לבין השמשות ומצאה טהורה אף על פי שלא היתה המוד אצלה כל בין השמשות סני בדיעבד ויכולה להתחיל ספירת שבעה נקיים מיום המחירת :

ח וביום שפסקה מלראות דאמרינן שצריכה לבדוק עצמה וכמו שאמרנו תלבוש ג' חלק הברוק לה שאין בו כחם כלל כדי שאם תמצא אחר כך בו כחם בידוע שכתם זה בא לה אחר בדיקת' וסתרת ספירתה כמו שיתבאר עוד וכן בלילה שאחר הבדיקה תשים סדינים נקיים ובוזקים מכל כתמים וביים המחירת תחילת לספור שבעה נקיים ומנהג כשר הוא כשהוא פוסקת בטורה שתהיון ותלב' לבנים אמנם אם לא רחצה רק פני' שע מטה די בכך וכן נוהגין ואין לשנות רק בשעת הדחק כגון אשה זוהולכת בדרך ואין לה בגדים אחרים תוכל לספור שבע' נקיים בלא רחיצה כלל רק בבדיקה ושחלוק יהיה נקי ובודק מכל דם :

ט ובכל יום מן ימי הספירה צריכה להיות בודקת להתחיל פעמים צב"ל יום אחת שחרית ואחת סמוך לבין השמשות מיהו אפי' אם לא בדקה בכל השבעה אלא פעם אחת ל"ש בדקה ביום ראשון מן השבעה או ביום השביעי או באחד מן האמצעיים מאחר שבדקה בתוך הו' שספרתם לנקיים ולא רחיצה דם וספרה לה שבעת ימים קרינן בה ואוקמינן לה אחזקת נקיות ועלו לה כל השבעה לספירת נקי' וטובלת בליל ח' דהא מכל מקום קיימא וספרה לה וגומר תוך השבעה אבל אם לא בדקה בכל השבעה ביום שפסקה ולמחרת מתחלת לספור וולא בדקה בכל שבעה ימי הספירה ואח"כ ביום השמיני לספירה חזרה ובדקה ומצאה טהורה אין לה אלא יום שמיני בלבד ומשלמת עליו שזו לא קיימה מצוה ספירה שאין ספירה אלא ע"י בדיקה בתוך ימי הספירה ויש אומרים שצריכה שתברוק ביום ראשון מהשבעה וביום השביעי ואין להקל והבדיקה תהיה לאור היום ולא לאור הנר שאין כחם ניכר כל כך לאור הנר מיהו בדיעבד אפי' איר הגר סני .

י ואם בדקה עצמה ביום שפסקה מלראית ומצאה טמאה או אפילו לא בדקה כלל ביום שפסקה מלראית ובדקה עצמה לאחר שלשה או ארבע ימים ומצאה טהורה הרי זו בחוקת טמאה עד עכשו שבדקה ופסקה בבדיקה בטורה ואינה סופרת ז' אלא ממחרת בדיקה וזרעולם אינה סופרת עד שתברוק אם פסקה ואז מונה למחרתו :

יא כל בדיקת אלו בין בדיקת הפסק טהרה בין בדיקת כל שבעה לא תברוק לא בכנר שחור ולא באדם שאין כחם ניכר בהן וה'ה' בשאר צבעונין אין הכחם ניכר בהן ואינה בודקת בהן אלא בלבן מכל מקום לא תברוק בכנר פשתן חדש אפילו שהוא נקי ולבן מפני שהוא קשה ואינו מקנה יפה אלא צריך להיות נגד פשתן לבן כיון שהוא נקי ורך או בצמר גפן או בצמר לבן נקי ורך ותכניסנו באותו מקום בעומק לחרוין ולסדקין עד מקום שאבד התשמיש מגיע ותיארה אם יש בו דם או שום מראה אדממות אם לא אם יקשה בעיניה מאד להכניסו כל כך בעומק בכל פעם לכל הפחות בדיקה של יום הפסק' טהרה ובדיקת של יום ראשון מהשבע' תהיה באותו עמק עד מקום שאבד התשמיש מגיע ואם לא עשתה כן בבדיקת יום ראשון תעשה כן פעם אחת מבדיקת שאר הימים מיהו בדיעבד אם לא עשתה

ופוסק' במהרה ולמחרת ביום ה' מתחלת לספור והיה יום ה' יום ראשון לאפירתה כי הוא עולה לה למניין ז' נקיים ויש מחמירין עוד וכתבו שיש להמתין עוד יום אחד דהיינו שלא תתחיל למנות עד יום ששה והוא יהיה יום ראשון לספירתה וטעמם הוא זה דהיינו ששם תשמש ביום ראשון בין השמשות שהוא ספק ליל כ' והיא תסבר שהוא י' ועדיין יום א' הוא והרי אפשר שהוא לילה ואם תתחיל למנות מיום ה' יהיה עדיין תוך ששה עונות לשמושה על כן אמרו שיש להוסיף עוד יום אחד דמעתה אי אפשר לבא לירי טעות וכן נהגין במדינות אלו ואין לשנות וכתבו עוד שאף על פי שיעקר טעמא של חומרות אלו הוא משום אשה ששמישה וראתה אח"כ בו ביום וכדכתיבנא אעפ"י כן אין לחלק בין שמישה ללא שמישה וכולן דינן שוה בזמן ששה עונות שכתבנו דגורגן לא שמישה אטו שמישה כרי שלא תטעה ותבא לירי ביאת איסור ברת לפיכך כתבו שכל אשה שרואה אפילו כתם כחידל בין שמישה בין לא שמישה צריכה להמתין חמשה ימים עם יום שראתה ולעת ערב של יום חמישי תברוק ותפסק בטהרה ולמחרת ביום ששה תתחיל לספור שבעה נקיים וכן נהגין במדינות אלו ואין לשנות יש נשים שנהגו להחמיר עוד להמתין עד יום ז' לראייתה שהיא ימי נדה שרינה מן התורה אפי' רואה כל ז' שטובלת בלילה ח' ואחר כך סוגרת עוד שבעה נקיים לויבתה ואין טעם בדבר זה דמנה נפשך אם נדה היא כבר הגיע זמנה לטבול בלילה ח' ואם זכה היא למה לא לטבול בלילה ח' מיום שפסקה מלראות ואחר ששה עונות שכתבנו והמהמיר יתער והמקיל וריוזונשבר להקדים עצמו לדבר מצוה :

יב אם טעתה במניין יום אחד כגון שטבלה בלילה שביעית ושמישה בו בלילה צריכה להמתין ששה עינו' שלומות אחר התשמיש מעת לעת דהיינו ארבע ימי' עם היום שטבלה בו משום פליטת שכבת ריע ואחר כך תמנה יום אחד נקי כנגד היום שהקדימה טבילתה כמו שכבר נא' דעכשו לא היו הו' ימים נקיים רצופי' לא ואח"כ תטבול ואע"פ דעכשו לא היו הו' ימים נקיים רצופי' לא אמרנו דבעינו רצופין אלא שלא תראה טומאת זיבה מפסק ביניהם אבל טומאת קרי אינה מטמלת הו' רצופי' אלא יום אחד וילפינן לה מדרבנן לטמאה בה כדכתיב לעיל סוף אחר אבל טמאה טבלה אחר ספירת השבעה כגון שטבלה לעיל סוף אחר אלא שלא טבלה כראוי ושמישה אין כאן ספירת ספירה כלל שכבר ספרה שבעה נקיים אלא שלא טבלה כראוי לפיכך טובלת בכל עת שתצוה אפילו מיד אחר התשמיש :

יג יש אומרים דאשה ששמישה מטהר וראתה אח"כ מפסקה ורוצה לבפור מיה' מחרת ראייתה יכולה לקנח עצמה יפה יפה באותו מקום כמדר או בבגד רך להפליט כל הורע או תרחיץ במים חמוץ והם ילפינו כל הורע ותתחיל לספור מיד למחרתו ויש אומרים שאין אנו בקיאים בזמן הזה כקנינו יזה ולא בחמין לפיכך אין לספור כלל לא על הקנינו ולא על החמין רק תמתין וכמו שאמרנו שהרי כב' נתבאר שאנו נהגין להמתין אפילו לא שמישה כלל כרי שלא לחלק בין ספירה לספירה כל שבין בכהא גונא וכל הפרזן גדר בדברים אלו במקומות שנהגו להחמיר יכבני נח"ש :

הלכות טבילה

קצו שלא לטבול האשה ביום וכו' ה' סעיפים :

א אין הנדה והזבה והיוולדת עולות מטומאתן מיד אחר הימים הכתובים בתורה שהיא טמאה בהם בלא מעשה אה דכתיב גבי נדה שבעת ימים תהיה בנדה והיא תהיה יתירה היא ודרשו בו אעפ"י שכלו השבעה ימים עדיין תהיה בנדה כלומר תהא בהיות טומאתה עד שתעשה מעשה אחר הו' הטבילה הנאמרת בשאר הטמאי' שנ' בהן ורחצו במים אז"ל זה בנה אב לכל טמא שהוא כטומאתו עד שיטבול במי' ועוד ק"ו הוא ממגעה שנאמר והגוע במשכבה ורחץ במים קל וחומר היא עצמה ועוד כתיב בכלי מדין אך במי נדה יתחטא ופירושו בו במים שהנדה טובלת בהם יתחטא מכל הלין שמעינן שצריכה טבילה מן התור' וזה אין לומר שאם תטבול אפילו בתוך הו' ימים של טומאתה שמישה טהורה דכיון שהתורה קראתה טמאה באותן הימים דכתיב גבי יולדת וטמאה שבעת ימים כימי נדת דיתה וגומר האך תהיה כטבילה הויה כטובל ושרץ ביהו אלא אחר שבע' ימי טומאתה קאמר רחמנ' שתטבול וליכא למימר נילף ק"ו מוכה שטובלת ואפילו ביום השביעי של ימי ספירתה כראייתא לעיל ס' קפ"ג דהתם ימי ספירה מקרי לא ימי טומאה מיהו בין נדה בין זכה שלא טבלה בלילה ח' א' ביום ז' כל זמן שלא טבלה הן בטומאתן והכא עליון בלא טבילה א' יילו אחר כמה שני' חייב ברת אלא אם כן טבלה כראוי ובמקוה הראויה כמו שיתבאר לפנינו בע"ה .

ב ותיזהר האשה שתטבול מיד בכלות ימי ספירתה אם בעלה בעיר כרי שלא תכטל את בעלה מפריה ורביה ואם לא תטבול

מיד כשבעלה בעיר עבירה ה' בידה שמטמלת אותו מפריה ורביה שכן מצונו ביהושע שנענש על שביטל ישראל מפריה ורביה לילה אחת ולפיכך מתרת לטבול אפילו בליל שבת אם אירע ליל טבילתה בשבת ולא יכלה לטבול קודם לכן ודוקא אם בעלה בעיר אבל בלאו הכי נהגין איסור אף על גב דמדינא מותר לטבול בשבת כשאין בעלה בעיר נהגין לחומרא שלא לטבול ואם היה אפשר לה לטבול קודם לכן כגון אחר לילה שנהגות לאחר בטבילתה או שלא היה בעלה בעיר וכא בערב שבת יש אומרים שאסורה לטבול כיון שהיתה יכולה לטבול קודם לכן וכן נהגו במקצת מקומות לחומרא בעלמא אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר ובמקום שנהגו להחמיר גם כמוצאי שבת לא לטבול שמאחר שהיה אפשר לה לטבול קודם לכן לא תרחיק הטבילה מן החפיפה שהיתה צריכה להיות בערב שבת אסויה טובלת במוצאי שבת וכן אלמנה שאסור' לטבול טבילה ראשונה בליל שבת משום שאסור לבא עליה ביאה ראשונה בשבת כמו שיתבאר בע"ה בלבו' הנוין ורגמן אסורה ג"כ לטבול במוצאי שבת ויש מקליין ומתירין להן לטבול במו"ש דהואיל דמה שלא טבלה בליל שבת הוה משום חשש איסור הוה לה כלא אפשר לטבול ולא אסרו הכמים להרחק הטבילה מן החפיפה אלא כשהיה לה אפשר לטבול סמוך לחפיפה אבל אם לא היה אפשר לה להסמיך הטבילה לחפיפה כו' שצריכה להפוך בערב שבת אם תרצה לטבול במוצאי שבת לא אסרו רק שתזהר בשבת מן החיציות כמו שיתבאר טעמא עוד לפנינו בע"ה :

ג כבר כתבנו למעלה בסימן קפ"ג שגדה אינה טובלת ביום ז' אלא בלילה ח' מדרבנן שבעת ימים תהיה בנדה משמ' שבעת ימים של שלמים היא בנדה עד הלילה והזבה יכולה לטבול ביום ז' של ספירה אפילו בכרך מדרבנן ואחר תפטר אלא שהרמב"ם גזרו שלא לטבול ביום לבעלה כרי שלא תבא לירי תשמיש ביום דשנא תחזור ותראה אחרי כן ותסתור ספירתה ונמצא שנבעלה ובה למפ"י לפיכך נשים יודין אף על גב דכזכות חשבות כדכתיבנן פעמים וראוי לטבול ביום שביעי אפילו הכי לא תטבול ביום ז' עד הלילה משום נזירה כדכתיבנן ואפילו אם ממתנת לטבול עד יום ח' או יום תשעה לספירת' שאז לא תסתור אפילו אם תראה אחר תשמיש אפי' אסרו לה לטבול ביום משו' סדר בתה פי' שסבורה בתה שאמה טבלה ביום שביעי ותיעשה כן גם היא ואף על פי שהרבה גזירות לגזירות יש כאן שמת שמש מיד לאחר טבילה ושמת תראה ושמת תסרך בה בתה מכל מקום משום חומרא דכרת והרגל עבירה החמירו בה חכמים מיהו בכלות הטבילות קודם החופה יטולת לטבול ביום דליכא למיחש שמא תשמש בו' דהא לא באין אצל החתן עד הלילה אבל מיד אחר החופה דינן כשאר נשים :

ד והוא דאיכא אינם כגון שיראה לטבול בלילה מחמת צ"ה או פחד נגבים וכיציא כי אי שסוגרין שערי העיר ובית הטבילה הוא מחוץ לעיר יכולה לטבול בשמיני מעבוד יום הכיפור דאין כאן אלא משום סדר בתה הכא לא גזרו אבל בשביעי לא תטבול מעבוד יום אע"פ דאיכא אונס כיון דבגדה דאורייתא אסורה לטבול ביום שביעי אפי' מן התורה לא רצי להקל בנשי דידן אפי' במקום אונס אלא לטבול למחר ביום אם יש אונס כשלא טובלת לטבול בלילה ז' מיהו בדיעבד בנשי דידן שספרו ז' נקיים וטבלה אפי' ביום ז' ואפי' בלא אונס עלתה לה טבילה ממ"נ שאם זכה היא הרי בדין טבלה שזכה טובלת ביום מן התורה כראמזן ואם נדה היא הרי הוא לה יום שמיני או יותר שהרי לא היתה צריכה לספור אלא שבעה ימים בין טמאי' בין טהורים והיא ספרה שבעה טהורים מלבד הטמאים מכל מקום לא תשמש אפי' בשמיני עד הלילה ותסתור טבילתה מבעלה עד הלילה שלא יפגנו יצרו לשמש עמה ביום :

קצח דיני טבילה וחיציות וכו' מ"ה סעיפים

א צריכה שתטבול כל גופה ערומה בפעם א' וילפינן לה מדרבנן כי אם רחץ בשרו במים וכא השמש וטוהר הוקשו רחיצת המים וטהרת ביאת השמש להררי מה טהרתה שע"י ביאת השמש כולה כאה בבת אחת דהיינו בעת סוף השקיעה אף טהרת רחיצתה במים תהיה כולה בבת אחת ואם היא כעלת שער טבול כל גופה עם כל שער ראשה כבת אחת דשערות ראשה הם כגופה וילפינן לה מדרבנן ורחץ את כל בשרו את הטפל לבשרו והיינו השער וכיון שצריכה לטבול כל גופה בפעם אחת צריך שלא יהא עליה שום דבר חוצץ שאם יש עליה דבר חוצץ אף על פי שתסירנו אחר הטבילה ותחזור ותטבול אותו המקום שהיה שם דבר החוצץ לא יהא לה טבילת כל גופה בפעם אחת אלא צריכה להסיר אותו דבר החוצץ ולהזור ולטבול כל גופה שנית בפעם א' שטבול' ראשונ' בעוד היה דבר החוצץ עליה לא עלתה לה כלל דהלכה למשה מסיני הוא רחיצתה כרוב גופו פוסלת הטבילה ורבנן גזרו אפי' בחציצה קב' שהוא משו' חציצ' כרובו בד"א כשהחציצה הוא דבר שדרבנן אדם להקפיד עלי' ואפי' אם היא אינה מקפדת עליו עתה או אפי' אינה מקפדת עליו לעולם כיון שדרבן רוב בני אדם להקפיד בכך חוצץ דרעתה בטלה

י רטייה שעל המכה חוצצת דורא אין המים באים לחתיו וגם הכל מקפידין עליה להסירו :

יא חץ או קוץ תחייב בבשר אם נראה מבחוץ חוצץ ואם אינו נראה אינו חוצץ עכ"ל השולחן ערוך ואחריו עיניו בבית יוסף ב"ל דה"פ חץ או קוץ שהיה תחייב בבשר אם נראה מבחוץ כלומר שהוא בולט קצת או שהוא שוח לבשר כיון שאינו משוקע בכש'חוצץ מפני שאי אפשר שלא יהא מקצתו מונח על בשר העור שמבחוץ וחוצץ בין המים ואתו מיעט הבשר והוא ליה מיעט שמפקד עליו להסירו שהוצץ ואם אינו נרא' מבחוץ לא שאינו נרא' כלל אלא שהוא משוקע בבשר שכבר עבר מן בשר העור ולפנים אף על פי שעדיין נרא' מונח על הבשר הפנימי אינו חוצץ שלא נאמרה בטבילה ורחץ בשרו במים אלא על בשר העור החצוני ולא על הפנימי שאפי' ראוי לביאת מים לא בעיני גביה רק בבית הסתרים כמו שיתבאר בע"ה :

יב לכלובי ציאה שעל הבשר מחמת זיעה אינן חוצצין ואם נתייבש נגמד כגלוד חוצץ שמקפידין עליו :

יג וכן מרימין שעל הבשר חוצצין פירש בשאר' לש עיסה או מנגל טיט ומשפש' ידיו זו בזו נופל מהן כמו חומין אם טעלון על בשרו חוצצין :

יד טיט היין וטיט היוצרים וטיט של דרכים שנמצא שם תמיד אפי' בימות הרבה כל אלו אפי' עדים לחים חוצצין מפני שהם מדובקים מאד שאף ע"י שפשוף המים אינם עיברים עד שישפששם הבה אכל שאר טיטין כשהולחין אותן חוצצין מפני שהם נמחים במים מיד ואין דרך להקפיד עליהם וכשהם יבשים חוצצין שאינם נופלי' מיד מיהו אם היא מקפדת אפילו בדבר לח חוצץ :

טו הדיו והחלב והרכש שרף התאגה ושרף התות ושרף החרוב ושרף העקמה הנטופת מהאילן על בשר האדם יבש' חוצצין לחים אינם חוצצין שאין מקפידין עליהם בלחות אבל שאר כל השרפים אפי' לחים חוצצין מפני שהן שרף לכלובי פירות ודרך בני האדם להקפיד עליהם :

טז ודם שנסרך בבשר אפי' הוא לה חוצץ שדרך בני האדם להקפיד עליו הריבה :

יז צבע שצובעת הנשים על פניהם וידהן ושער ראשן אינו חוצץ שאין בו מניש אלא היותו בעלמא ועוד שהרי עשאוהו במתכין לניי להם ואינן מקפידות להסירו ואריבה שהרי היותו ומתהדרות אותו תמיד גמי יאף על פי שצבעו זי נתפשט בכל השער או בריבה וכבר אמרנו בדבריה אע"פ שאינה מקפדת גורו משום רוב המקפיד שאני צבע בין שהוא רוצה בה הוא כגופו ועיקר מאינה מקפדת דהוי כנגד צביע שאין הצבע נחשבת לדבר נוסף שהוצץ אלא כעקרו של כגד ואינו חוצץ שהרי מצינו טבילה לפרוכת אע"פ שהיו בו צבעים תכרת וארגמן ותועת שני ואינו הומה כלהל שבעין והדיו דאמרינן דחוצצין יבשים דשאני דתם שדכרול והדיו יש בהן ממש וממשי והדיו הוא המשחיר הכתם אבל הכא אין כאן אלא המראה והוות' בעלמא הוא לפיכך גם הנשים שמלאכתן לצבוע אין אותו צבע שעל ידהן חוצצת שאין כאן ממשות של צבע אלא היותא וכ"ת מכל מקום כיון שאין כוונתה לגוי של צמחה מקפדת עליו שכל שמלאכתו בכך אין דרך להקפיד וכבר אמרנו דמיעוטו שאינו מקפיד לא גזיר ואע"פ דישאר נשים שאינן צובעות דרכן להקפיד וכבר אמרנו שכל שדרך רוב העולם להקפיד אע"פ שיש אינה מקפדת חוצץ שאני הכא שנים שאר נשים שהן בני איתם אומנות איןן מקפדות וכן הדיו בשאר אומנות כיון מי שאיננתו להיות שוחט או קצב ידיו מלוכלכות תמיד בדם אין הרם חוצץ לגבי ידהו אע"פ דישאר בני אדם חוצץ כדכתבנו בסעוף הסמך הקודם שאני הכא כיון שרוב בני אומנות זו אינן מקפידין אינו חוצץ לגבייה :

יח צואה שתחת הציפורן שלא כנגד הבשר מקפידין עליו וחוצץ כנגד הבשר אין דרך להקפיד עליו ואינו חוצץ ובצק שתחת הציפורן אפי' כנגד הבשר דרך להקפיד עליו וחוצץ ואיזה שלא כנגד הבשר זה שהציפורן עירף על הבשר ולפי שאינן יכולות לבוין מה נקרא כנגד הבשר או שלא כנגדו נהגו הנשים ליטול ציפניהם בשעת טבילתן יש אומרים שדין זה לא נאמר אלא על הנשים הטובלות שדרכן תמיד להקפיד ולהורג מדברים הרבה שאין האיש מקפיד עליו והן מקפידין כדי שלא יתגנו על בעליהן לפיכך אמרו ז"ל דבצואה שתחת הציפורן שלא כנגד הבשר חוצץ לפי שדרך הנשים הנשואות כן הוא כשהולכות לבית המרחץ מקפדות שלא יהא לה שם ציאה תחת הציפורן שלא כנגד הבשר כדי שלא יתגנו לבעליהן באימרו להן שמציאתן לא רהצו אפילו במקומות הגלויים והיינו שלא כנגד הבשר הילכך חיישינן לעולם ואפילו אם זו אינה מקפדת בטלה דעתה כמו שנתבאר לעיל אבל כנגד הבשר גם אין דרך הבעל להקפיד עליה ולגנותה בכך כיון שאינו במקום גלוי כל כך אבל בבצק שתחת הציפורן אפילו כנגד הבשר היא מתגנה בכך על בעלה משים דבכל מקום שימצא בצק תחת צפרניה יאמר בעלה שמאכילהו והמת ציפורניה שבשעת לישן מטלת וזהמתה בעיסה ועל כן כנגד הבצק בציפורנה ולפיכך דרכן להקפיד

בטלה אצל כל אדם ואם הוא חופה רוב הגוף אפי' אין דרך בני האדם להקפיד בכך גורו בו שחוצץ מיהו לכתחלה לא תטבול אפי' בדברים שאינם חוצצים גזירה משום דברים החוצצים ואין זו גזירה לגזירה להלכתא אריעבד נאמרה וכיון החוצצת רוב ואינו מקפיד גורו אפילו בריעבד גזירין לכתחלה אפי' בדבריה שאינם חוצצים ואין זו אלא דרא גזירה ג"ל :

ב ואלו הן הדבר' שדרך בני האדם להקפיד עליה' וחוצצין הוסי' צמר והוסי' פשתן ורצועות שכורכין בהן השער בראש לא תטבול בהן עד שתרפם מפני שמקפדת עליהם הסירן בשעת חפיפה מפני שאין המים נכנסין בהן וכיון דאיכא זימנא דמקפדת אע"פ דעכשיו אינה מקפדת חוצצין ודוקא שהם כרוכים על השער אבל אם הם בתוך קליעת שיערה אפי' רפויין אינו מועיל בהם שאין המים נכנסין בתוך הקליעה עד שתפתור אותו לגמרי ואם הם כרוכים בשאר מקומות כגוף לא תטבול בהם עד שתרפם היין מאם הם כרוכים בצואר שאינם חוצצין לפי שאין דרך להדקן שם שאין אשה חונקת את עצמה וכו' וא' מרופים הם אבל קטמא שהיא רצועה חלקה ורחבה שמורכת סביב צוארה חוצצת מפני שחונקת עצמה בו בחווק כיו שיהא כשרה בולט ותיא' בעלת בשר ומתוך שהרצועה חלקה ורחבה אינה מוקפתה :

ג והא דהוסי' צמר ופשתן חוצצין ה"מ כשהם עשויים מעשה גדיל או אפילו ארוגים מפני שהן מהורקין ולא עיילו בהו מיהו וחוצצין אבל אם הם חלולין עשויין מעשה רשת אינן חוצצין דרפויין הן ועיילו בהו מיהו וי"א שאם היו מזהבות חוצצין ואע"פ דעיילו בהו מיהו כיון שמקפדת על הם שלא ימנפם המים והיה נוחא לה שלא יבאו שמה המים פוסלת בטבילה כהציצה דלא עיילו בהו מיהו וכן אם היו מטונפין מתחלה קוד' שטבלה בהן חוצצין מפני שמקפדת שלא יבאו שמה המים מפני שהמים ממוחין את הטיט ומלכלך בשרן בעלייתן מן הטבילה והכי נמי כיון דהוה נוחא לה שלא יבאו שמה המים הוה כהציצה דלא עיילו בהו מיהו וגוסלת הטבילה ויש אומרים הטעם דמוזהבות ומטונפות דחוצצין הוה נמי משום דלא עיילו בהו מיהו דכשהם מזהבות או מלוכלכות על ידי הזוב או הלכלך הם מתדלקות טובא עד דלא עיילו שם מיהו ולכך חוצצין אבל דבר הרפוי דעייל שם מיהו לעולם אינו חוצץ אפילו דרכו להקפיד עליו לפעמים להסירו :

ד חומין של שער אינן חוצצין מפני שהמים באים בהן ותחתיהן :

ה כ' שערות שבגופו אם הם קשורין ביחד או יותר אינם חוצצין מפני שאינם מתקשרו' ומתהקקות יפה ויכולין המים לבא בהן ואין חילוק בין אם קשר כ' שערות עם שני שערות או שקשר כ' שערות בפני עצמן אבל שער אחת שנקשרה מתהקקת יפה והוצצת שאין המים באין שם כד"א שחוצצת כשהיא מקפדת עליה אבל אם אינה מקפדת עליה עלתה לה טבילה עד שהיא רוב שערות קשורים נימא נימא בפני עצמה שאו אע"פ שאינה מקפדת חוצצין ואף על גב דכי השבין השערות עם כל הגוף הוי להו אפילו רוב השערות מיעוט לגבי כל הגוף ומיעוט שאינה מקפדת לכולי עלמא אינו חוצץ שערות שאני דכיון דאתרביאו לטבילה בפסקי בפני עצמו מאת הטפל לבשרו כדאמרן לעיל סעוף א' נידונין טבולות השערות העניין זה לעצמן וכיון דאיכא חוצצת כרוכין בפני עצמן אף על גב דאינה מקפדת ואין על הבשר שום חוצצת חוצצין דאירייתא דהוי רוב של שערות ומקפיד עליו וחוצץ מהל"מ :

ו שער שכנגד הלב ועיבזקן הנדבק זה בזה מחמת זיעה חוצץ שדרך בני האדם להקפיד על זה להפירם ושבראש ושכבת השחי אינו חוצץ שאין דרך להקפיד על זה ושכאיתו מקום באיש אינו חוצץ שאינו מקפיד עליו ושכאשה נשיאה חוצץ מפני שמקפדת עליו שלא להתנגות על בעלה אבל בפנייה אינו חוצץ שאינה מקפדת עליו ואותן שיש להן שערות דבוקות זו בזו כמון קליעות שנעשו' בליה ע"י שד הקורן להן כל"א מור"לוק שספגה הוא להסיר' והוא מתייאש שיהיו עליו עד שיפלו מאליהן ואינו מקפיד עליהם להסירן לפיכך אינן חוצצין :

ז לפלוף שחוי' לעין חוצץ אפילו הוא לה שדרך להקפיד עליו לקחו ושבתך העין אינו חוצץ שאין מקפידין עליו כד"א כשהוא לח אבל כשהוא יבש חוצץ בשניהם כהוין ובפנים שבשניהם מקפידים להסירן ואימתי נקרא יבש כשמחיל להוריק :

ח כחול שבעין אינו חוצץ דלחות העין מעבירתו תמיד ומה שנשאר בו אין ממש ואין דרך להקפיד עליו ושחוי' לעין חוצץ מפני שנעשה עב ויש בו ממש ודרך להעבירו ואם היתה פותחת ועוצמת עיניה תדיר אף שחוי' לעין אינו חוצץ לפי שפתיחת העין ועצמתן תדיר מעבירתו שאינו עב על גבי העין ואין בו ממש :

ט דם יבש שעל גה המכה חוצץ נדיר שבתוכה אינה חוצץ דלח הוא תמיד יצא הריר מתוכה כל תוך ג' ימים הראשונים עדיין לח הוא ואינו חוצץ לאחר מכאן יבש הוא וחוצץ שהרי מקפדת עליהם להסירה לפיכך אשה בעלת חטטין צריכה להיף במים המין עד שיתרכבו :

ההקפיד ולהסיר כל בצק מצפורניה הליכך הוצץ בטבילה ואף על פי שזו אינה מקפדת בטילה דעתה ע"כ ואפשר לומר שזה הטעם מה שאין העולם נזהרים בדין זה בנטיילת ידים אע"פ שאמרו ז"ל כל דבר החוצץ בטבילת הגוף הוצץ בטבילת ידים או בנטיילת הידים היינו משו' דיעקר דין נטיילת ידים שגזרו רבנן לא גזרו אלא על ראגשים משום סרך תרומה כמו שנתבאר בלבוש ותכלת והראגשים אין דרכם להקפיד בכל זה לפיכך לא נזהרו בזה בנטיילת כמו שכתב ידעת מה שאין מקפידין עליו אינו הוצץ וכיון שראגשים שגם הנשים נזהרין בנטיילת ידים ונדרך הגשים להקפיד על זה אינן נזהרין בכל זה גם כן בנטיילתן אף על פי שגם בנטיילה שייך חשש שלא תתגנ' על בעלה לא עדיפי מאגשים כיון שעליהם לא היתה הגזירה מה שאין כן בטבילה שהיא היינת למבול מן התורה אי נמי גבי נטיילת ידים אין כאן חשש שלא תתגנ' כלל שאין דרך הבעל להקפיד על אשתו ככגון זה אלא כשהולכת למרחץ והתנקות ולהיותה טהורה ונקייה לבעלה אבל בניו אינו משגיח כל כך כן ג"ל טעמא לפי מה שמקפדין העולם אבל מדינא ודאי גם לאגשים יש לזהר בכך ואפילו בנטיילת ידים שהיא דרבנן וכמו שכתבנו מנמצא לעיר בכבוש התכנת סימן קס"א סעיף א' :

יט אשה שיש לה נפש על מקום הצפורן ואינה יכולה לא להותכו ולא לחטטו מן הצואה אם היא נפוח כל כך שאינה טיט שנתת הצפורן נראה אינו הוצץ :

ך ודוק בצק שנתת הצפורן הוצץ או הצואה שלא כנגד הבשר אבל הצפורן עצמה אינה הוצצת ואפילו אם היתה גדולה ועודפת הרבה על הבשר ופורדת ועוברת מכנג' הבשר ועומדת להקצץ אינה הוצצת דהא מנופה היא וכנופה דמיא כמו השער ואפשר המתריב ג"כ מאת הטפל לבשרו רק שלא יהא צואה או בצק תחתיו מהו ככר נהגו ליטול הצפורנים ואפי' צפורן ארת שנשאיר בידה וטבלה מצריכין אותה טבילה אחרת ואפילו אין רואין לא שום צואה ולא בצק כמתחתיו ואפשר משום החישה' שניא היתה שם צואה או בצק בשעת טבילה ונפל לפיכך אין לשנות המנהג דכבר הורו זקנים :

כא צפורן המודוללת שפירשה מיעוטה הוצצת פירשה רובה אינה הוצצת בטעם דין זה כתב רבינו בעל הבית יוסף ז"ל שני פירושים וטעמים כאחד הניח פ"י הוצצת כפשיטו ואמר בה טעמא והוא זה דחשיב מקום דבורן כמקוטע וצריך לבא שם מים והרי אין מים יכולין לבא שם מהמת שחבורו מונע המים מלבא שם וה"ל כבית הסתים שיש שם דבר הוצץ שמעכב בטבילה דראוי לביאת מים כענין אבל הוא בעיני טעם חלוש ורחוק מאד עינין כדבריו וכפירוש השני שיהא לשון הוצצת ואמר דהוצצת פירושו אם יש עליו דבר אחר הוצץ בו אם פירשה הצפורן במיעוטה שייך בו הוצצת ואם פירשה ברובה לא שייך בו הוצצת ברבר החוצץ המונה עליו והאריך בדבריו לייפות' וכתב עליהם שהיו המנון בעיניו וכאמת בעיני הוא דחיק מאד יותר מן הראשון לשנות פירש לשון הוצצת השנוי כמשנה בכאן מכל שאר הוצצין השנויים שם על כן אענה חלקי גם אני את אשר מן השמים יורגו ואמר ודאי לישנא דהוצצת דהא פירושו ככל החוצצים הנאמרים דהיינו שהצפורן עצמה המודוללת אם פירשה הוצצ' לבשר שתחתיה וטעמא דמלת' שכיון שפירשה אותו המקצת שפירש אף על פי שלא פירש אלא מיעוטה אין דרכו לזהור ולהתבך בבשר שתחתיה כבדאשונה רק דרך הצפורן לילך ולהתגנ' עד שיפירש כולו ואחר כך יגדל צפורן אחר מחדש במקומו ואפילו אם אינה הולך ומתגנ' מכל מקום אותו המקצת אינו הוזר ומתדבק רק צריכין לחותכו וכיון שכן מה שפירש ממנו כיון שעוד לדתך דהרי הוא כרתך דמי ואל' אותו הבשר שתחתיה נחשב עכשו מיד כבשר העור הריצון של כל הגוף וצריך לבא במים בטבילה כמו בשר החיצון של כל הגוף לפיכך כשפירשה מיעוטה הוצצת מפני שאין הידולה מתרווח ונפתח הרבה תשאר הצפורן מונח על הבשר שתחתיה ולא יוכלו המים לבא תחתיו על אותו הבשר שהוא נחשב עכשו כעור החיצונה של כל הגוף ואין לך הוצצת גדולה יותר מזה וכוראי שהיא מקפדת עליו והצינה לחותכו אלא שאין דרך לחותכו מיד עד שיראו אם יתגנ' לתדלול יותר אם לא אבל אם פירש רובה ודאי מתרווח ונפתח מקום הפירשה הרבה ויבא המים תחתיה לפיכך אינה הוצצת וזה ג"ל נכון מאד :

כב ואכר ובשר המודוללים הוצצין ואפי' פירשו אכן גם בזה אויל רבינו יוסף לשיטתו בטעמים הדחוקים כמו שאמרתי וגם אני אלך בזה לרבי פירוש דלעיל דאבר ובשר המודוללים אף על פי שפירשו רובן אין דרכן להפתח ולהתרווח ממקומו שמודוללן משם ואין המים יכולין לבא שם מתחתיה וכיון שהם מתדלדלן אין דרכן לחזור ולהתפאות ולהתקשר רק הם כמדותכס דמי ואחר שיפלו לא יבא גם כן בשר או אבר אחר תחתיהם רק ישאר גומא וצלקת במקומם לפיכך נחשב הבשר שתחתיהם כבשר העור החיצון של כל הגוף וצריך לבא במים בטבילה והם הוצצין אפילו פירשו רובן כמו שפירשתי ג' לויבלת או יתרת שאינן מודוללן אינן הוצצין כגופה השיבי

כג השירים והגומים והטבעות והקטלאות אם הם רפויים אינן הוצצין שהרי יוכלו המים לבא תחתיהם ואם הם דחוקים ומודוקין הוצצין אף ע"ג דהוי מיעוט שאינה מקפדת עליהם דאדרבה נוי הוא לה הוצצה אשה בתכשית' מכל מקום פעמים יש שמקפדת להסירן כגון בשע' לישא וכיוצא בו ופיין שמקפדת בשום פעם אף על פי שאינה מקפדת עכשו בשעת טבילה הוי הוצצה וע"ל סעיף ב' וכן דדן באגד שעל הככה וקשקשים שעל גבי השבר כהודקין הוצצין רפויים אינם הוצצין אע"פ שמקפיד עליהם להסירן הא יכולין המים לבא תחתיהן :

כד אף על גב דלא בעינן שיבאו בית הסתרים במים דהכי כתיב ורחץ בשרו במים ירשינן מה בשרו מאבראי אף כל מאבראי לאפוקי בית הסתרים שאין צריכין רהיצה במים מ"מ ראויין לביאת מים בעינן כדק"ל גבי כליאת הסולת כל הראוי לביאה אין כלה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לביאה מעכבת בו הוי גמי כ"ל הראוי לביאת מים אין ביאת מים מעכבת בו וכל שאינו ראוי לביאת מים מעכבת בו לביאת מים אין ביאת מים מעכבת בו לפיכך צריכה להוצץ שיניה שלא יהא שום דבר משויורי המאכלים דבין ביניהם ואם טבלה ונמצא שום דבר דבין ביניהם לא עלתה לה טבילה שהרי אותו הרבר היה הוצץ בין השינים שהם בית הסתרים בכלל ולא הוי ראויין לביאת מים בשעת טבילה וכל דבר הדבק בין השינים דרך להקפיד עליו להסירו והוי הוצצה שמקפדין עליו ולא עלתה לה טבילה ונוהגות הגשים שלא לאכול בשר ביום רכותן לבית הטבילה מפני שהוא נכנס בין השיני' יותר ממאכל אחר ואף ע"פ שדרכן לבדוק בין השיני' קודם הטבילה מ"מ חוששת דילמא משתייר מיניה ולא אדעתה ומנהג יפה הוא וכן נוהגת שלא לאכול כיום בין הרחיצה לטבילה שלא יהא דבר הוצץ בין שיניה וגם כן מהרג יפה הוא ואין לה לעסוק כל היום אפי' קודם הרחיצה לא בכצק ולא בנרות של שעות מפני שנדבקין בה ביותר וכן נהגו :

כה ואם לא הדיחה בית הסתרים ובית הקמטים שלא ונמצא כהם דבר הוצץ לא עלתה לה טבילה דהא אתגלי למפרע דהא הוי ראויין לביאת מים בשעת טבילה ואם לא נמצא עליה דבר הוצץ אף על פי שלא ברקה קודם טבילה עלתה לה טבילה דלא דמי לבריקת הגוף והפיפת הראש דאם לא עשתה לא עלתה לה טבילה כמו שיתבאר בע"ה דהתם חיישינן אם היה שם דבר הוצץ שמה אחר טבילתה בעת עלייתה מן הטבילה נפלו ממנה על ידי המים ובעת הטבילה הוצצו אבל בית הסתרים אם היה שם דבר הוצץ אסרינן ודאי נפל קוד' גמר טבילתה שאם לא נפל קודם גמר טבילתה אינו מצוי שיפול אחר גמר טבילתה אדרבה כיון שכך יצאה מן המים ולא נפל ע"פ פתיחת בית הסתרים בעת הטבילה למה יפול אחר הטבילה אדרבה שם יש לו מקום להשאיר ולהתדבק שם בבית קמטיה וכיון שלא נמצא דבר ודאי לא היה שם או נפל קודם גמר טבילתה :

כו ואם לא ברקה קודם טבילה בין שיניה ולא שאר בית הסתרים שלה ואחר טבילה נמו לא ברקה עד שנתעסקה בכתמים ובתבשילין ואחר כך ברקה ומצאה עצם בין שיניה או דבר הוצץ בין כתריה האיל ואקילה בה רחמנא בבית הסתרים שאין צריכין ביאת מים אפילו לכתחילה רק ראויין לביאת מים תלנין ה"ג לקולא ואמרינן ממה שנתעסקה בתר טבילה עיילי לה :

כז נתנה שיערה בפיה לא עלתה לה טבילה דהא לא באו המים באיתו שער וכבר אמרנו שהשער צריכי' טבילה ולא עוד אלא אפי' קרצה שפתותיה או קפצה ירה בעינין שלא באו המים בהם לא עלתה לה טבילה אבל אם נתנה מעות או דבר אחר בפיה וסגר' פיה בסגרי' בערמא שלא יפול ונפל ממנה עלתה לה טבילה שהרי המעי' או הד' אינו מהודק בה וראוי לביא' מים הוי וסגרי' הפה בעלמא שלא יפול אותו הדבר מתוכו לא חשיב כמו קריצת שפתים דקרצה שפתותיה פירושו שהדביקו ודחקתן זו על זו ביותר אבל הדיבוק בעלמא אינה פוסלת טבילתה :

כח לא תאחזו בה חברתה בידה בשעת טבילה לפי שאין המים באים במקום אחיזת ידיה ואפילו רפתה ידה כדי שיבאו המים במקו' אחיזת ידיה לא עלתה לה טבילה ואם הדיחה חברתה ידיה תחלה במים שרי לפי שמשקה טופח שעל ידיה מתחבר למקו' והוי כמורה ואין כאן הוצצת אף על פי שלא רפתה ידה :

כט שיעור מקיה יתבאר לקמן סימן ר"א שירא מ' סאה ולא פחות לפיכך הטיבל במקוה שאין בו אלא ארבעי' סאה מצומצין אם אמר לחבירו כבוש עלי ירך במקוה הרי זה מניגה בעשוה מבנים ירו במקוה לכבוש עליו חיישינן שמא יוציאנה קודם שיטבול זה ונמצ' טובל במקוה חסר שהרי חסרו ממנה המים שטפחו כידו של זה שהכניסה לכבוש עליו :

ל אינה צריכה להגביה רגליה בשעת טבילה אם אין שם טיט שאף ע"פ שדורסת על הרצפה אין כאן הוצצת כיון שקדמו המי' לרגליה קודם שתגיע לרצפה ונתלחלחו הרגלים מן המים אותם המים הוו חבור למקוה בעת טבילת כל גופה ואין כאן הוצצת :
לא בסימן ד"א סעיף א' יתבאר בע"ה שאין טובלין אלא במקוה שבתוך הקרקע ולא בכל' שלא אמרה תורה אלא מעין ומקוה ודרשינן

ידישינן מקוה דומיא דמעין מה מעין בקרקע אף מקוה בקרקע לפיכך אם היה מיט במקוה שטובלת ולא תוכל לטבול שם מהמת יראה שתטבע בתך המיט או שלא יעלה המיט על רגליה ויחצוץ כמו שיתבאר בסוף סעיף ל"ג וצריכה לעמוד על דבר המונח שם שלא תטבע לא תעמוד על גבי כלי עץ שמקבל טומאה מגבו ולא על גבי נסרים הראויין למרסות ולא על גבי שום כלי הראוי למרסות ותטבול גזירה שלא תבא לטבול במרצאות של כלים ואפי' אם עברה וטבלה על גבי אלו כיון דאיכא חשש שמא תבא לירי איסור דאירוייתא לכתחלה גזרו דלא עלת' לה טבילה אבל נותנ' ה' חבילי זמור' תחת רגליה מפני המיט ולא תעמוד גם כן על גבי כלי חרס ולא על גבי בקעת של עץ ותטבול ואף על פי שאין כלי חרס מטמא מגבו ואינו ראוי למרס וכן הבקעת אינו מקבל טומאה חשש חכמים הוא שמא תפדר שלא תפול ולא תטבול כראוי וגם אלו כיון שאין הרשש אלא שמא בדעבד לא תטבול יפה לא גזרו בהן אלא לכתחלה אבל אם עברה וטבלה על גבן עלתה לה טבילה ובבבלי עין כיון שגזרו בהן משום גזירת מרחצאות של כלים גזרו אפילו על פשוטי כלי עץ אף על גב שנס כן אינו מקבילי טומאה מכל מקום איכא למיגזר בהו משיח טעות גזירה מרחצאות של כלים ששטעו לומר מ"ש זה מזה כיון דלאו משום קבלת טומאה נגעו בה לפיכך מקוה שיש בה שליכות של עץ אף על פי שהם מחוברי' לכותלי המקוה לא תעמוד עליהם ותטבול ואם עברה ועמדה וטבלה על גביהן לא עלתה לה טבילה הפשוטי כלי עץ מקוה וצריך לעשות במקומן מדרגה של אבנים ותהיה המדרגה רחבה ד' במקום הנחת הרגל שתעמוד עליה כדי שיהא בה שיעור מקום לכל תפחה לפול ממנה שמתוך שתהיה בחולה לא תטבול יפה אמר המעטיר כן הוא מסקנת רוב הפוסקים ומעשיו תמיהי מאד מה שראיתי נוהגין במקצת קהלות שעושין במרחצאות נסרים למטה לעמוד עליהם בשעת טבילה ולא עוד אלא עושין מדרגות סולמות רחבות נסרים ועיטות הנשים על איתן מדרגות של נסרי עץ והא מסקנן הבא דאפי' על שליכות של עץ אף על פי שהם מחוברים לכותלי המקוה לא תעמוד עליהם ותטבול ואם עברה ועמדה עליהם וטבלה על גביהן לא עלתה לה טבילה אף על גב שפשוטי כלי עץ הם כל שכן נסרים רחבים הראויין למרס ויותר תמיהי פה ק"ק לובלין שעושין הקפים כמו הדורים מנסרים תוך הכריכה ועושין נסרים רחבים מתחת תוך המים כאמצע הגיבה גבוה מן הקרקע לעמוד עליהם ולטבול והרי אלו דומין ממש למרחצאות של כלים והיה נראה לי דשייך למיגזר באלו משום גזירת מרחצאות של כלים יותר מכלל הכלים שכתבנו למעלה ואפילו בדעבד לא עלתה לה טבילה ואף על גב שרשם קבועים במסמרי' עדיין הם מקבלים טומאת מדרס שכן כתב הרמב"ם בפ"ו מהלכות כלים ו"ו' כלי עץ הראוי למדרס שקבעו בכותל בתוך הבניין קבעו בכותל ולא בנה על גביו או בנה על גביו ולא קבעו עדיין מטמא במדרס כשהיה קבעו במסמורים ובנה עליו טהור עכ"ל הרי שכתב בפירוש שאינו טהור עד שיקבעו במסמורים ובנה עליו דתרתו בעינין מסמורים ובנין אבל מסמורים לחודיהו אינו מועיל והיה נ"ל דלא שפיר עכדי ואין טבילתן עולה להן ח"ו וכמה פעמים הייתי מתבינן על זה ודאמתי עליו כי לא מלאני לבני לפסול אותה עליהם לדחותה עיר ואם בישראל מכמרי' שנים שנתייטבה הקהלה יצ"ץ אשר שם יטבו כסאות למשפט כסאות לגאונ' עולם אשר בימי אני אשר שהיה שם הגאון הגדול מה"ר ש"כנא ז"ל ונאונינו ורבינו מהר"ר שלמה לוריא ז"ל ומה"ר נתן ז"ל ושאר רבני גדולים ז"ל שביניהם וכולם ראום ולא מיהו בידם ואיך אנכי הפעוט אעמוד אחריהם לפסול אותה כי בדבר כזה לא שייך לומר הניחו לי מקוה להתגרר בו הלילה להם דאדרבה ח"ו זה הוא דבר המוציא לעז על הראשונים לימר שהיו כולם בכלל בוועלי נדות מדרבנן כיון שטבילת נשייהו לא עלתה להם מדרבנן חלילה חלילה להעלות על לב אדם דבר כזה ויש שהיו רוצים לתקן זה ואמרו לעשות נקבים בנסרים שמתחת שעומדים עליהם כי יאמרו שעל ידי הנקבים נחשבו הנסרים ככלים שבורים שאינם מקבלין ונתבטל תורת כלי מעליהם כמו שיתבאר לקמן סימן ר"א סעיף ז' ולכך יאמרו שמוטר לעמוד עליהם אבל אין האמת אתך וטעות הוא בידם כי לא יתעורר הגזירה משום קיבול טומאה רק משום דומיא דמרחצאות של כלים דהא מסקנן שגזרו אפילו על פשוטי כלי עץ ואפילו על שליכות של עץ משום דשייך בהו גזירת מרחצאות כל שכן באלו המקוואות שהן דומין ממש למרחצאות של כלים שגזרו בהן ולא יועיל להן אלו הנקבים כי במה ידעו שמרחצאות של כלים פטולים אי משום שינוי הנקבי' יאמרו דלא דמי למרחץ אדרבה יאמרו שנעשו הנקבי' כדי שינסו בהם המים בשפע ולא משום סי' והיכר שינוי למרחצאות ולא דמי לכלי דלקמן סימן ר"א סעיף ז' דהתם לא נעשה מתחלה לכך לפיכך כשנקבו למטה אפילו כל שהוא יוכלו עוד המים לישאר שם נתבטל שם כלי ממנו מה שאין כן כאן ועוד פשוטי כלי עץ דבלאו הכי אין לו בית קיבול לקבל המים מה יועילו לו הנקבים לכלול מתורת פשוטי כלי עץ נראה לי וכמה פעמים נשאתי ונתתי בזה עם חכמי הדור יצ"ו ולא השיבו לי דבר נכון רק קצתם אמרו לי כיון

שהגאונים רבותינו ז"ל מה"ר ש"כנא ומה"ר שלמה לוריא ז"ל לא מיהו גם אתה שכן ואל תעשה כיוון כי בודא טעמים ונימוקים נכונים וברורים היו עשהם אשר הם נעלים ממנו הצעירים ושב ואל תעשה ערוף אבל לבי היה הלל בקרבי מאד כאמרי או לי מוצרי או לי מיצרי כי לא ידעתי מעט לדבר עד עינתי בניני עתי בעומק דברי רבינו יוסף קארו וזכרנו לברכה ומצאתי אין לי ואמרת אולי זאת היתה גם כן כונת הגאונים ז"ל שלא מיהו כי ראו שמקום ועת הדחק הוא פה ליבלין שאי אפשר לתקן מקוה מרצפת אבנים כי בין בצעו המים הם יושבים וסמכו על ישוב ויתרוץ אחד כעין שתירוץ רבי יוסף קארו וזכרנו לברכה דברי הרמב"ם ז"ל ואף על פי שהם ז"ל לא ראו דברי רבינו יוסף ז"ל כי לא היה במיהם הלא גם להם היה לב כמזוי וכלם מרועה אחר נתנו רבינו יוסף ז"ל בתירוץ קושיא א' שהקש' על הרמב"ם ז"ל אמר שם וי"ל ויש לומר דמתניתין מיירי בשכל מי המעיין עוברים על הפסול וי"ל המשנה בה דמכ"ל מקוואות שאמרה מעין שהעבירו על גבי כלים או על גב הפסול הרי הוא כמו שחזה דברי רבי יודא רבי יוכי אמר הרי הוא כמקוה ובלבד שלא יבול על גב הפסול והלכה כרבי יוסי ועל זה אמר רבינו יוסף מה שאמר כמשנה שלא יטבול על גב הפסול מיירי בשכל מי המעיין אינם עוברים אלא על הפסול הרוצה לו מן הצדדין אין מי המעיין כלל שאו אלו היה כלי שיש לו בית קיבול היו נפסלין מלטבול אפילו במים שנמשכן מן הח' ולחון וכתבנו מעיין שרעבירו על גב השוקת פסול וטעמא משום דהו מים שאובים והשתא שכלי זה אין לו בית קיבול אינו נפסל ומכל מקום גזיר רבנן שלא יטבילי על הכלי עצמו אף על פי שאין לו בית קיבול גזירה אטו כלי שיש לו בית קיבול כו' : אבל אם היו מי המעיין עיברין על הפסול והוצה לו מן הצדדין לוכא למיגזר כלל דהא אפילו היה כלי שיש לו בית קיבול כיון שפצת המים יוצאין היצו לפסול מן הצדדין לא נתבטל דין מעיין מהמים הנמשכים מן הכלים ולחון מפני שהם מחוברים למעיין כשר מן הצד יכתבנו גבי מעיין שהעבירו על גבי השוקת העבירו על גבי השוקת העבירו על גבי כלי שיש לו בית קיבול כו' אשר הולכך בשהוא ר"ל שאין לו בית קיבול כפסול ומוציא בו אי נמי כלי שיש לו בית קיבול אלא שאין המים עוברים מתוכו כי אם מאחוריו כגון שהוא כפוי על פיו מותר לטבול אפילו על גביו עכ"ל והשתא אני אומר שגאוננו שהיו פה ליבלין ובשאר קהלות כמכו על ענין דומה לזה ואמרו הואיל והמים שבכריכה סביבם ומקיזין אלו המקוואות מכל צד מסביבותיהם מכליצי' ומכפנים ומתחתיהם לא נתבטל דין מעיין ומקוה מן מימי מים המקוה או הכריכה מוטב לטבול אפילו על גב אלו הנסרים יאף על גב דתירוץ זה לא נאמר אלא אליבא דהרמב"ם ורמב"ם לא ס"ל טעמא דגזירת מרחצאות כמו שבאר ה"טב דברי רבינו הבית יוסף ז"ל אבל לפי טעם גזירת מרחצאות שכתבנו דקיימא לן דהכי הלכתא לא נאמר תירוץ זה ומעשה מכל דבריהם שאין שייך לומר תירוץ כזה לפי סבת גזירת מרחצאות אומר אני דכבנן זה יש לומר אפילו לפי טעם גזירת מרחצאות כי נ"ל דלא שייך למיגזר משום גזירת מרחצאות אלא בשליכות ולקויא בו שהולכת השליכה מכותל לכיתל בפנים וכמו שכתבו כן בפירוש אף על פי שהן מדיבדין לכותלי המקוה כ"י המשפט שהולכת השליכות מכותל לכיתל בפנים וזה הוא באמת דומיא דמרחצאות שכל כלים שלהם שהיו להן אצטנאות ודרך דאצטנאות להיות מכותל לכותל בפנים ואין מים דיצה לרם וגזרו באלו משום אלו אבל במקוואות שעושין בקהלות יבל שכן כאלו שעושין פה ליבלין שהמים מהיפין אותן מכל צדדיהן סביבותיהן מכפנים ומבחוץ ומתחתיהן אכן דומין כל כך למרחצאות ולכא למיגזר בהן משום מרחצאות של כלים שאין מים אלא מכפנים ע"כ נדחקתי לישב כולל המנהג יאמרתו אולי כינתו מזה דעת רבותי' הגאונים ז"ל ואם היא טעם אחר היא נעלם ממני אך בזה אני יאמר כי עדיין בכגון זה הניחו לי רבותי מקום להתגרר בו ואין בוד ח"ו שים הוצאת לעז על הראשינה רק מצוה מן המובחר לתקן העניין בדבר מיהר מה זה והוא זה שינויו אבנים רחבים על אלו הנסרים לעמוד עליהם ואפי' שכתב הרמב"ם פ"ו מהלכות מטמאי משכב וז"ל כלי העשוי למשכב או למושב או למשכב אפילו היה תחת האבן אם עמד אחד ממטמאי המשכב על האבן או ישב עליה או שכב עליה או נשען עליה או נתלה בה הואיל ונתנש' על הכלי הוה מכל מקום מטמא ונעשה אב הטומאה וכל אחד מרמשה דרכים אלו היא הנקרא מדרס בכל מקום עכ"ל ושמ' שאין הפסקת האבן מועיל הא כבר אמרנו שלא היתה הגזירה להכא משום קבלת טומאה רק משום דומיא דמרחצאות של כלים לפיכך אם יניחו אבן על ראשי' אף על גב שאינו מיעיל לענין טומאה מכל מקום יש בזה הכירא שאינו דומה למרחצאות של כלים שישאלו אבניה' אלו למה יאמרו להם ממני שאסור לטבול על גבי כלים של עץ כגון במרחצאות של כלים וזה אין להיש עיכא מתוך תירוץ זה יפלו בטענת אחר שיבא לומר שמוטר לעשות כן בסוד מרחצאות של כלים דהיינו אבניה' על האצטנאות ויטבול שם דכבול האי לא דיישינו כיון שיראי השינוי וישאלו ויתקרו ממיד זה אחר טעם העניין הבא לומר להם הטעם יאמר להם כל הדין בפירוש נ"ל

בקרע אף מקוה בקרקע מעין בקרקע אף מקוה בקרקע לפיכך אם היה מיט במקוה שטובלת ולא תוכל לטבול שם מהמת יראה שתטבע בתך המיט או שלא יעלה המיט על רגליה ויחצוץ כמו שיתבאר בסוף סעיף ל"ג וצריכה לעמוד על דבר המונח שם שלא תטבע לא תעמוד על גבי כלי עץ שמקבל טומאה מגבו ולא על גבי נסרים הראויין למרסות ולא על גבי שום כלי הראוי למרסות ותטבול גזירה שלא תבא לטבול במרצאות של כלים ואפי' אם עברה וטבלה על גבי אלו כיון דאיכא חשש שמא תבא לירי איסור דאירוייתא לכתחלה גזרו דלא עלת' לה טבילה אבל נותנ' ה' חבילי זמור' תחת רגליה מפני המיט ולא תעמוד גם כן על גבי כלי חרס ולא על גבי בקעת של עץ ותטבול ואף על פי שאין כלי חרס מטמא מגבו ואינו ראוי למרס וכן הבקעת אינו מקבל טומאה חשש חכמים הוא שמא תפדר שלא תפול ולא תטבול כראוי וגם אלו כיון שאין הרשש אלא שמא בדעבד לא תטבול יפה לא גזרו בהן אלא לכתחלה אבל אם עברה וטבלה על גבן עלתה לה טבילה ובבבלי עין כיון שגזרו בהן משום גזירת מרחצאות של כלים גזרו אפילו על פשוטי כלי עץ אף על גב שנס כן אינו מקבילי טומאה מכל מקום איכא למיגזר בהו משיח טעות גזירה מרחצאות של כלים ששטעו לומר מ"ש זה מזה כיון דלאו משום קבלת טומאה נגעו בה לפיכך מקוה שיש בה שליכות של עץ אף על פי שהם מחוברי' לכותלי המקוה לא תעמוד עליהם ותטבול ואם עברה ועמדה וטבלה על גביהן לא עלתה לה טבילה הפשוטי כלי עץ מקוה וצריך לעשות במקומן מדרגה של אבנים ותהיה המדרגה רחבה ד' במקום הנחת הרגל שתעמוד עליה כדי שיהא בה שיעור מקום לכל תפחה לפול ממנה שמתוך שתהיה בחולה לא תטבול יפה אמר המעטיר כן הוא מסקנת רוב הפוסקים ומעשיו תמיהי מאד מה שראיתי נוהגין במקצת קהלות שעושין במרחצאות נסרים למטה לעמוד עליהם בשעת טבילה ולא עוד אלא עושין מדרגות סולמות רחבות נסרים ועיטות הנשים על איתן מדרגות של נסרי עץ והא מסקנן הבא דאפי' על שליכות של עץ אף על פי שהם מחוברים לכותלי המקוה לא תעמוד עליהם ותטבול ואם עברה ועמדה עליהם וטבלה על גביהן לא עלתה לה טבילה אף על גב שפשוטי כלי עץ הם כל שכן נסרים רחבים הראויין למרס ויותר תמיהי פה ק"ק לובלין שעושין הקפים כמו הדורים מנסרים תוך הכריכה ועושין נסרים רחבים מתחת תוך המים כאמצע הגיבה גבוה מן הקרקע לעמוד עליהם ולטבול והרי אלו דומין ממש למרחצאות של כלים והיה נראה לי דשייך למיגזר באלו משום גזירת מרחצאות של כלים יותר מכלל הכלים שכתבנו למעלה ואפילו בדעבד לא עלתה לה טבילה ואף על גב שרשם קבועים במסמרי' עדיין הם מקבלים טומאת מדרס שכן כתב הרמב"ם בפ"ו מהלכות כלים ו"ו' כלי עץ הראוי למדרס שקבעו בכותל בתוך הבניין קבעו בכותל ולא בנה על גביו או בנה על גביו ולא קבעו עדיין מטמא במדרס כשהיה קבעו במסמורים ובנה עליו טהור עכ"ל הרי שכתב בפירוש שאינו טהור עד שיקבעו במסמורים ובנה עליו דתרתו בעינין מסמורים ובנין אבל מסמורים לחודיהו אינו מועיל והיה נ"ל דלא שפיר עכדי ואין טבילתן עולה להן ח"ו וכמה פעמים הייתי מתבינן על זה ודאמתי עליו כי לא מלאני לבני לפסול אותה עליהם לדחותה עיר ואם בישראל מכמרי' שנים שנתייטבה הקהלה יצ"ץ אשר שם יטבו כסאות למשפט כסאות לגאונ' עולם אשר בימי אני אשר שהיה שם הגאון הגדול מה"ר ש"כנא ז"ל ונאונינו ורבינו מהר"ר שלמה לוריא ז"ל ומה"ר נתן ז"ל ושאר רבני גדולים ז"ל שביניהם וכולם ראום ולא מיהו בידם ואיך אנכי הפעוט אעמוד אחריהם לפסול אותה כי בדבר כזה לא שייך לומר הניחו לי מקוה להתגרר בו הלילה להם דאדרבה ח"ו זה הוא דבר המוציא לעז על הראשונים לימר שהיו כולם בכלל בוועלי נדות מדרבנן כיון שטבילת נשייהו לא עלתה להם מדרבנן חלילה חלילה להעלות על לב אדם דבר כזה ויש שהיו רוצים לתקן זה ואמרו לעשות נקבים בנסרים שמתחת שעומדים עליהם כי יאמרו שעל ידי הנקבים נחשבו הנסרים ככלים שבורים שאינם מקבלין ונתבטל תורת כלי מעליהם כמו שיתבאר לקמן סימן ר"א סעיף ז' ולכך יאמרו שמוטר לעמוד עליהם אבל אין האמת אתך וטעות הוא בידם כי לא יתעורר הגזירה משום קיבול טומאה רק משום דומיא דמרחצאות של כלים דהא מסקנן שגזרו אפילו על פשוטי כלי עץ ואפילו על שליכות של עץ משום דשייך בהו גזירת מרחצאות כל שכן באלו המקוואות שהן דומין ממש למרחצאות של כלים שגזרו בהן ולא יועיל להן אלו הנקבים כי במה ידעו שמרחצאות של כלים פטולים אי משום שינוי הנקבי' יאמרו דלא דמי למרחץ אדרבה יאמרו שנעשו הנקבי' כדי שינסו בהם המים בשפע ולא משום סי' והיכר שינוי למרחצאות ולא דמי לכלי דלקמן סימן ר"א סעיף ז' דהתם לא נעשה מתחלה לכך לפיכך כשנקבו למטה אפילו כל שהוא יוכלו עוד המים לישאר שם נתבטל שם כלי ממנו מה שאין כן כאן ועוד פשוטי כלי עץ דבלאו הכי אין לו בית קיבול לקבל המים מה יועילו לו הנקבים לכלול מתורת פשוטי כלי עץ נראה לי וכמה פעמים נשאתי ונתתי בזה עם חכמי הדור יצ"ו ולא השיבו לי דבר נכון רק קצתם אמרו לי כיון

לב וסילון של עין המזויבר בקרקעות המקוה שהמים עוברים דרך שם למקום אחר ואין לו לבובין מותר לעמוד עליו ולטבול דלא שייך למיגור ביה משום גזירת מרחצאות כמו בשאר בלי עין דכיון שהיא מחוברת לקרקע אינו נקרא כלי וגם משו' מים שאיבין לית ביה כיון שאין לו לבובין שעוצרין המים כמו שיתבאר עוד בסיומ'א ב"ע"ה וגם משום כיעותותא שמה תפחד שתפול לכא כיון שהוא קבוע בקרקע :

לג לא תטבול במקום שיש בקרקעותו טיט משום שעולה הטיט וחוצץ ברגליה אלא א"כ תתן שם חבילי זמורות וכיוצא בהם דבר שאין מקבל טומאה כמו שכתבנו בסעיף ל"א ואם טבלה ולא הניחה שם שום דבר יש אומר' שלא עלתה לה טבילה משו' חציצת הטיט בעת הטבילה ואף על פי שעכשיו אין רואין שום טיט ברגליה אמרינן כששכשכה רגליה במים בצאתה נפל ממנה ואע"פ שאמרנו למעלה סעיף י"ז דט"ט לח אינו חוצץ ס"ל לה"א דהכא שהטיט בקרקעותו ונכנס לה הטיט בין אצבעות רגליה שהוא מקום דחוק ונדבק שם הוא חוצץ ויש לחוש לדבריהם :

לד ולא תטבול במקום שיש חשש שיראה בני אדם מפני שמתוך כך ממהרת לטבול שלא יראה בני אדם ותתבייש ואינה מרדק' לטבול כראוי מיהו ברעבך שהיא יודעת שטבלה כראוי סומכת על עצמה ועלתה לה טבילה ולא אמרינן דילמא אגב כיעות' לא טבלה שפיר ולא ארעתה שבקל תיכל לטבול עצמה כראוי ובודאי שפיר טבלה אלא דלכתחלה חיישינן לחומרא :

לה לא תטבול בקומה זקופה מפני שיש מקומות שמסתתרין בה בהיות' בקומה זקופה ואין המים יכולין לכא שם לפיכך תשחה כרי שיבאו המים שם באותן המקומות מיהו לא תשחה הרבה עד שירדקו סתריה זה כזה אלא שוחה מעט עד שיהיה סתרי בית הערוה נראין כדרך שנראין בשעה שהיא עורכת את הפת שמפסקת רגליה קצת ויהיה תחת דריה נראה כדרך שנראה בשעה שמניקה את בנה ויהיה תחת בית השחי נראה כדרך שנראה כשארגת מעומד שמגבהת יריה קצת ימיני' יותר מן השמאלית ואינה צריכה להרחיב יריכות' זו מזו יותר מראי וגם לא להרחיק ורועתיה מן הגוף יותר מראי אלא כדרך שהם מרוחקין בעת הלוכה דבכל אלו שיעור' חול' כשעושה כן יכולין המים לכא בכל מקומות גופה הגלויין הצריבין ביאת מים ושאר המקומות נקראו בית הסתרים שאין צריבין ביאת מים לכא ואף על פי שלא באו שם המים מ"מ היו ראוין לביאת מים ואם שינתה כגון ששחתה ביותר או זקפה ביותר י"א שעלתה לה טבילה וי"א שלא עלתה לה :

לו וכיון שצריך שלא תשחה יותר מראי כמו שאמרנו צריך שיהיו מי המקוה גבוהי' מעל לטיבורה לפחו' זרת שאם אין גבה כ"כ צריכה לשחות הרבה עד שנעשו קמטי' קמטי' כבטנה שלא יבאו שם המים ולא היו טבילתה טבילה :

לז מיהו יש מי שאומר שאם אין בגובה המקוה כ"כ ואפילו המים הם מרודדין ושטוחין עד שאין יכולה להעלות בהן כל גובהה בכת אחת אלא א"כ פניה וגופה כבושים בקרקע שפיר דמי וע"ל בסיומ' ר"א :

לח אינה צריכה לפתח פיה כדי שיכנסו בה המים כמו שכתבנו טעמא למעלה דבית הסתרי' אינן צריבין ביאת מים וגם לא תקפוץ אותו יותר מראי ואם קפצה פיה לא עלתה לה טבילה כמו שכתבנו ג"כ טעמ' למעלה סעיף כ"ו רק תשיק שפתי' זו כיו דיוק בינוני כדרכ' לט' וכן לא תעצים עיניה ביותר ולא תפתחם ביותר שאם פתחה אותם ביותר היו חציצה למעלה ואם עצמה ביותר היו חציצה למטה ואם עשת' כן יש אומרים שלא עלתה לה טבילה :

מ וכשהוא מובלת בשעה שטובלת צריכה שתעמיד על גבה אשה יהודית שהיא גדולה לפחות י"ב שנים ויום אחד שתראה שלא ישאר משער ראשה צף על פני המים אבל גויה אינה נאמנת והאיל ואתחוק איסורא ואם אין לה מי שתעמוד על גבה או שהיא בלילה ולא תוכל האשה העומדת על גבה לראות אם ישארו השערות צפין תכריך שערות על ראשה בחוטי צמר או ברצועה שבראשה ראגבה יכנסו השערות גם כן במים ודלכד שתדפסם עד שיוכלו המים ליכנס בתוכם את הקשרם בשרשרות של חוטין חלילות שאינן חוצצין כמו שנתבאר למעלה סעיף ג' או קושרת בגד רפוי על שערותיה : מא המפשלת בנה לאחוריה כשהיא ערוכה וטבלה לא עלתה לה טבילה דשמה היה טיט ברגלי התינוק או כדיו ונדבק באמו וחצץ בשעת טבילה ואחר שעלתה נפל לכך לא חוינן ליה :

מב צורות וקסמין שנכנסו בסדק הרגלים מלמטה הרי הם חוצצין :

מג וכן אספגנית ומלוגמא ורטייה שעל בית הסתרי' חוצצין כמו שכבר כתבנו דבית הסתרים אף על גב דביאת מים לא בעינן ראוין לביאת מים בעינן י"א שהאשה צריכה לכדוק עצמה בגדוליים ובקטנים קודם טבילה כדי שלא תהא צריכה לעצור עצמה שאם תעצור עצמה הוי כמו עצמה עיניה ביותר קפצה פיה ביותר שלא הוי ראוין לביאת מים ולא הויא טבילה לפיכך תבדוק עצמה מקוד' אם היא צריכה לכך וצריב' גם כן להסיר צואת החוטם קודם הטבילה שלא יהיין :

נד היתה שערות אחת או שתיים חוץ למטה וראשן מודבק למטה או שהיו ראשו שתי שערות מודבק בטיט או בצואה או שריו שתי שערות כריסי עיניה מלמטה ונקבו ויצאו כריסי עיניה מלמעלה וכן אם היו ב' שערות של מטה מתדבקין כריסי עיניה של מעלה הרי אלו חוצצין :

מה לא תטבול באבק שעל רגליה ואם טבלה יש מי שאומר שאינו חוצץ מפני שהמים משפשפין אותו ויש מי שאומר שחוצץ ולא עלת' לה טבילה מפני שכשיוורד' למים כך עם האבק שעל רגלי' נעשה האבק כמו טיט ברגלי' ונדבק בה וחוצץ א"כ שפשפ' רגלי' במים מקודם לכן ואח"כ תטבול ואם טבל' בהמין לכולי עלמא אפי' לא שפשפה אינה חוצץ מפני שהחמין מעבירין הלכלוך כאלו שפשפה :

מו כל הטמאין עיטבלו בכגדויה' עלתה להם טבילה מפני שהמים כאין בהם ואינם חוצצין וכן הגדה שטבלה בכגדויה מותרת לבעלה :

מז מין כנים יש שדנקום בכשר הרבה ונושבים בעור במקום שער ונדבקים בהווק בבשר הם שקורין בלשון אשכנזיפול' ל"ז ליו"ז צריך להסירן על ידי חמין ולגוררן בצפורן ואם אינו יכול להסירן אינן חוצצין והיו ליה מיעוט שאינו מקפיד עליו :

מח נדה שטבלה בלא כוונה כגון שירדה לחקר וכאה כולה בתוך המים כמו שהיתה צריכה בטבילה אלא שלא נתכוונה לשם טבילה או אפילו שנפלה לתוך המים ולא היתה כוונתה כלל מתחלה לכא במים הרי זו מותרת לבעלה דהא מכל מקום נרחץ כל בשרה במים ויש מחמירין ומצריבין אותה טבילה אחרת דהא ורחץ כתיב משמע מרעתו ויש להחמיר לכתחלה יש שכתבו שיש לאשה להיות צנועה כליל טבילתה שלא להוריע עת טבילתה וכן נהגו הנשי' להסתיר ליל טבילתן שלא לילך במהומה או בפני הבריות שלא ירגישו בהן בני אדם ומי שאינה עושה כן עליה נאמר ארור שוכב עם בהמה ויש לומר כשיוצאת מן הטבילה שפגעו בה חברותי' כדי שלא יפגעו בה תחלה דבר טמא או נוי ואם פגעו בה דברים אלו אם היא יראה שמים תחזור ותטבול מפני שפגיעת דברים אלו מעלין לה מחשבות רעות ופוגמין את הולד אם תתעבר בלילה זו אם מותר להטיל חמין למקוה או אם מותר להורו ולרחוץ אחר הטבילה ע"ל ס' ר"א :

קצ"א שצריכה האשה לכדוק בית סתריה ודיני חפיפה בשבת ובתול ובו י"ג סעיפים :

א וכיון דבית הסתרים צריבין להיות ראוין לביאת מים שלא יהא שום דבר חוצץ צריכה כל אשה סמוך לטבילתה להריח בית השחי וכל בית סתריה במי' ולא כשאר משקין דשאר משקין אין מעבירי' הלכלוכין ואדרבה הם עצמן מלכלכין במקומן וישארו שם כתמים וצריכה לסרוק שיער ראשה יפה במסרק שלא יהיו שערותיה נדבקי' זה בזה וכן צריכה לעיין בעצמה ובכשרי' ובדקת כל גופה סמוך לטבילת' שלא יהא עליה דבר מיאוס שחוצץ ואחר כך תחוף כל גופה ותשטוף במים חמין בשעת חפיפתה גופה ושערה :

ב חפיפה שבמקום שער לא תהיה במים קרים מפני שמשכבין את השער אלא במים חמין ומיהו אפי' חמין שהוחמו בחמה סגי ולא תחוף בנתר הנקרא בל"א קרד"א לפי שמחתיך את השער וחוזר ומסתבך ולא באהל לפי שמסבך את השער ולא בכל דברים המסככי' השיער וכל זה דוק' לכתחלה אבל אם חפפה בנתר וכיוצא בו וראתה בעצמה שאין שערות שלה קשורים ומסוככים ועשתה כן ב' או ג' פעמים ואין שערותיה קשורים הרי אנו רואים שאין שערותיה כטבע שערות דשאר נשים שכן דרך הרבה עניינים שטבען של בני אדם חלוקין לפיכך אשה זו חופפת בנתר ובאהל ואין מוחין בידה והכמינו ז"ל לא דברו אלא ברוב נשים ואשה שצוה לה הרופאי' שלא תחוף ראשה במים רק ביין י"ט לשאול לרופאי' אם היין מסבך בשערות ואם אומרים שאינן מסכבין יכולין למסוך על הרופאים אפי' הם גוים כיון דמילתא דעבידא לגלוי' היא ואם אין הרופאים בקיאי' בדבר תנסה האשה את עצמה תחלה ב' או ג' פעמים אם היין מסבך שערותיה אם אינו מסוכ' ותוכל למסוך על הנסיון :

ג חפיפה זו צריכה שתהיה סמוך לטבילתה כדי שלא יחורו השערות ויסתככו בין החפיפה והטבילה וכבר ידעת שטבילת נדה אינה אלא כלילה ואם תחוף בעוד יום תהיה הטבילה רחוקה מן החפיפה ואם תחוף כלילה עצמה כדי שתטבול מיד אחריה יש לחוש שמה תהא מהומה לביתה ותמהר לטבילה ולא תחוף יפה וכיצד תעשה המנהג הכשר הוא שתחילת לחוף מבניד יום ועסקת בחפיפה עד שתחשך ואז תטבול וכן גם כן מנהג כשר שאף על פי שחפפה בביתת תשא עמה מסרק לבית הטבילה ותחזור ותסרוק עצמה שם ובשעת הדחק שצריכה לחוף ביום כגון כערב שכת או אפכא שאני' יכולה לחוף כלל ביו' כגון במי' שיתבאר בסמוך :

צריכה טבילה אחרת שמיין שכבר טבלה ועיינה וחפפה אף ע"פ שהיו מרחיקין תולין לחלק באותו מין שנתעסקה בו אחר הטבילה אבל אם לא חפפה קודם הטבילה אין תולין בו אע"פ שנתעסקה בו אחר הטבילה :

יב כמה דברים אמורים בשאר כל הגוף אבל בבית הסתרים אפילו אם לא עיינה אותם קודם טבילה ואירר הטבילה גם כן לא עיינה עד שנתעסקה בדבר החוצץ ואחר כך נמצא עליה מאותו המין תולין להקל וכמו שכתבתי טעמא בסמוך סעיף ט' :

יג חפפה קודם טבילה ובין חפיפה לטבילה נתעסקה ברברים החוצצים או שנתנה לבנה תבשיל הראוי לידבק בה לא עלתה לה טבילה אפי' אם בדיקה מיד אחר טבילה ולא מצאה שום דבר חוצץ שאני אומר בעלייתו מן המים נפל ממנה וצריכה טבילה אחרת מיהו אם בדיקה עצמה קודם טבילה ויאחה שלא נדבק בה דבר כגו ואינה צריכה חפיפה אחרת וטבילה כיון שכבר חפפה ולא נתעסקה אלא בזה וימתי' ללבוש בגדיה בין חפיפה לטבילה ואין להכניסה רשיבה הרחקה בין חפיפה לטבילה דנידוש שמא בין כך ובין כך נדבק דבר ותהר שלא תקח תניק אצלה אחר החפיפה שמא ילכך אותה ולא ארעתה ועל סיון קצ"ח :

ך אימתי תעשה ברכת הטבילה וכו' סעיף א'

א ובין שטבילה זו מצוה היא צריכה לכרך עליה כמו על כל שאר המצוות אימתי מברך' כשפושט' מלבושיה ועומדת בחלוקה שהוא התחלת עשייתה המצוה מברך ברוך אתה יי' אומה אפילו על הטבילה כמו שכבר ידעת שעל כל המצוות מברכין עובר לעשייתן ולא תברך' אחר שפשטה חלוקה שאסורה להזכירה שם כשהיא ערומה ולבה רואה את הערוה ואם שכחה ולא ברכה קודם שתפשט חלוקה תכנס במים עד צוארה ואז תברך כשהמים מכסין אותה שאין לבה רואה את הערוה ואם רמס צלילין עירכתן ברגליה כרי שלא תהא לבה רואה את הערוה ומברכת ומה שמברך בעל ולא בלמ"ד לטבול שהוא נוסח הברכות שקודם המצוה היינו מפני שלא רצו להתקין לה ב' מטבעות וכיון שבטבילה גר צריך לכרך בעל כמו שיתבאר בסמוך אף בשאר הטבילות שמברכין לפני הטבילה קבעיה בעל שהוא לשון הכולל עבר ועתיד מפני שהוא בינוני ויש אומרים אף על גב דבבב"ד דמצו' מברכין עובר לעשייתן בטבילה לא מברך עד אחר הטבילה דבין דאיכא טבילה גר שלא יוכל לברך עד אחר הטבילה דקודם לכן אינו יכול לומר אשר קדשנו במצותיו וצונו שעריין לא נצטוה דעריין גוי אף על גב דמל קיימ' לו מל ולא טבל כאלו לא מל ובין דגר אינו יכול לברך עד אחר הטבילה תקנו ככל הטבילה' שלא יברכו על הטבילה עד אחר הטבילה וכן גורמין שלארר הטבילה מיד בעודה עומד' בתוך המים מכסים עצמה בבגדה או בחלוקה ומברכת על הטבילה ולפי מנהג זה מושב טפי מה שמברכין בעל ולא בלמ"ד לטבול שאין לשון הלמ"ד נופל אלא להבא :

הלכות מעיין ומקוה

רא דיני מקוה ומימיו וכו' ע"ה סעיפים :

א אף על גב דכתיב בכל הטמאים ורחץ במים אין הטמא שיהו עולין מטמאתו ברחיצה במרחץ בעלמא שאפילו עלו עליהם כל מימות שבעולם עדיין הם בטומאתם וכן אשה נדה אפילו עלו עליה כל מימות שבעולם עדיין היא בטומאת' לבעלה והייבין עליה כרת ככראשונה ברכותינא טעמא לעיל סימן קצ"ז סעיף א' אלא צריכה שתטבול כל גופה בבית אהת כמי מקוה או במעיין דכתיב אך מעיין וכו' מקוה מים יהיה טהור שפירושו הטובל בהן מטומאתו יהיה טהור דאלו הם עצמן פשיטא שהם טהורים אם נפל בהן דבר טומאה שהרי הם מחוברין לקרקע ואינם מקבלים טומאה ועוד יהיו טהורים מכעו ליה אי אמעיין ומקוה הוא קאי ומקוה פירושו מים מכיסין ועימדין באשבורן במקום אחד ואפילו אינם מים היים דלא כתיב מים חיים ברדיצת שום אחד מן הטמאים א"ל ביה דוקא ולא שאר טמאים ואפילו ובה אינה צריכה דוקא מים חיים אלא אפילו מקוה מים ושיעור דהר מקוה הוא ברדי שתוכל לטבול בו כל גופה בבית אהת דכתיב ורחץ את כל בשרו במים ודרשינן במים במי מקוה מדלא כתיב במים חיים כל בשרו מים שכל גופו עולה בהם ובבית אהת דכתיב ורחץ את כל בשרו מים שכל גופו עולה בהם וישרת רחיצת הבשר לטהרת ביאת השמש דכתיב כי את רחץ בשרו במים ובא השמש וישרת מה טהרת ביאת השמש בבת אהת אף טהרת רחיצת הבשר בבת אהת כמו שכתבתי לעיל בראש סוף קצ"ח ושיערו חכמי' דביר מלא מים שכל גופו של אדם בינוני עולה בהם בבית אהת צריכה להיות לפרות אמה על אמה ביום שלש אמות והוא הנקראת מקוה מן התורה ושיעורו ז"ל שהם מ' סאה מים וזהו שיעור מקוה ואפילו אשה קטנה שכל גופה עולה בבית אהת אפילו בפירות מארבעים סאה צריכה לטבול במקוה של ארבעים סאה ואפילו אם טובל בה כלי קטן צריך להיות כה ארבעים סאה דכתיב

ך ואם חל טבילתה במ"ש שאי אפשר לה לחוף מבערי יום עד שתחשך די לה שתחוף בליל טבילתה ומ"מ כדי שלא תמהר שתהא מ' הוזהר ולא תחוף יפה טוב הוא שתרחץ הטיב בע"ש ובמ"ש תחזור ותחוף מעט במים חמין ותסרק מעט ואז לא תצטרך לחפיפה הרבה ומכתמ' לא תמהר דמסתמ' היתה נזהרה כל יום והשבת מלהתעסקה בחציצות ומקשרת שערותיה ואינה צריכה חפיפה וסריקה הרבה :

ה ואם נודמנה טבילתה בליל שבת שאי אפשר לה לחוף עד שתחשך אלא עד קודם בין השמשות שעריין וראי יום הוא די לה בחפיפות היום סמוך לבין השמשות וטובלת משתחשך :

ו ואם חל ליל טבילתה במ"ש והוא י"ט שאי אפשר לחוף בליל טבילתה ולא ביום שלפני טבילתה וגם לא רצו חכמים להפסידה עונתה לפיכך התירו לה או שתחוף בע"ש וכן אם חלו ב' ימים טובים ביום ה' ו' וחל טבילתה בליל שבת או ביום א' ב' וחל טבילתה בליל ב' התירו לה שתחוף בע"ש או ביום ד' בשבת ותקשור שערותיה שלא יסתכבו ותבלבלו וגם תוזהר במים שבין החפיפה לטבילה מכל מינופת ושלא ידבק בה שום דבר גם מנגיעת תבשילין או מנתינתן לבניה הקטנים אם אפשר לה להזהר אם הם דברים הנדבקים ואם אי אפשר לה לזהר בנני שאין לה מי שיעשה זה במקומה או שצריכה ליגע בהן בשעת אכילה אין לחוש ובלבד שתחוף ויהי ככל פעם שלא תכא לירי חציצה ובשעת טבילה תחזור ותעוין ותברוק היטב כל גופה ושערות ראשה שלא יהא בה דבר חוצץ ותוליד בית הסתרים במים חמין שהוחמו אפילו ב"ש וכן תחוצץ שיניה בטובב בשעת הטבילה שלא ישארו ביניהן לא פירוין ולא בשר ולא עצם ממה שאכלה מן החפיפה עד הנה ואם לא חל טבילתה במ"ש או במוצאי י"ט אם תוכל לטבול במוצאי שבת או במוצאי י"ט ע"ל סוף קצ"ו :

ז במקום שיראות לטבול בלילה וחלה ליל טבילתה בליל שבת אין להתיר לחוף מערב שבת ולטבול ביום שבת והוא יום שמיני דתרי קלי בהרי הרדי לא מקילינן קולא דסרך בתה וקילא דהרחקת חפיפה מטבילה :

ח ק"ל דעיון כל גופה ואפילו שערותיה הוא מן התורה וכיון דחציצה היא מן הל"מ שהוא כמו דאורייתא אי נמו מדכתיב ורחץ את בשרו במים ודרשינן בשרו שלא יהא שום דבר חוצץ בין בשרו למים ודרשינן נמי את בשרו את הטפל לבשרו ומאי ניהו שער ממלא שמעינן שחייב קודם הטבילה לעיין ולברוק בכל גוף' שלא יהא עליה דבר חוצץ והוא הדין שצריכה לעיין ולברוק בשערותיה שלא יהיו קשורות זה בזה אבל חפיפה לא שמעינן לא מתוך ההלכה ל"מ ולא מקרא אלא היא מתקנת עורא לפיכך כשהחל טבילתה בחול וב"ש בליל שבת יום טוב אם חפפה ועיינה עצמה ביום וטבלה בלילה או אפילו בליל יום של מחרתו עלתה לה טבילה ברבער אף על פי שלא היו חפיפה ובריקה סמוך לטבילה אבל אם לא חפפה כלל לא עלתה לה טבילה אף על פי שעיינה בעצמה בגופה ואפילו חפפה מיד אחר הטבילה וסריקה במסרק ולא מצאה שום גימא קשורה אפילו הכי לא עלתה לה טבילה שאני אומר בשעת טבילה היה קשור ועכשיו נותר או נישר עם המסרק ואין צריך לומר אם חפפה במקום שער ולא עיינה בשאר גופה שלא עלתה לה טבילה שעיון הגוף הוא דבר תורה כמו שאמרנו ואפילו אם בדיקה את גופה אחר הטבילה ולא מצאה שום דבר חוצץ אינו מועיל רשמא היה עליה דבר החוצץ ובעלייתו מן המים נפל ממנה :

ט כד"א בשאר כל הגוף אבל בבית הסתרים כיון שאין צריכין לביאת מים אם לא עיינה אותם קודם לכן ואח"כ עיינה אותם ולא מצאה בהם שום דבר עלתה לה טבילה וכן אם לא עיינה אותם קודם טבילה ואחר טבילה ג"כ לא עיינה אותם עד שנתעסקה בתבשיל ומצאה עליו מאותו תבשיל תולין להקל אע"פ שבשאר הגוף אין תולין להקל ככהאי גוונא הכא בבית הסתרים כיון דאפילו לכתחלה אין צריכין ביאת מים ממש תולין ברבער להקל וע"ל סוף קצ"ח סעיף כ"ה :

י חפפה ועיינה גופה ושערה וטבלה ובעלייתה נמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה ועיון טבילה אינה צריכה טבילה אחרת ואם לאו צריכה טבילה אחרת וכמה מקרי סמוך לטבילה שיערו חכמים ז"ל שאם בתוך עונה אחת חפפה ועיינה וטבלה ימצא עליה דבר חוצץ אינה צריכה טבילה אחרת דוראי אחר הטבילה בא עליה אותו דבר החוצץ ואם לאו צריכה טבילה אחרת ואף על פי שדויתה החפיפה והעיון סמוך לטבילה כגון שחפפה ביום סמוך לערב וטבלה בתחלת הלילה לא עלתה לה טבילה והואיל והחפיפה והעיון היו בשתי עונות עם הטבילה ולהר"מכם בין כך ובין כך צריכה טבילה אחרת כיון שנמצא עליה דבר החוצץ אלא שזו שחפפה וטבלה בתוך עונה אחת אינה צריכה לחזור ולחוף ולעיון דק טבול טבילה אחרת וזו שכשתה עונת צריכה לחזור ולחוף ולעיון גופה ולטבול טבילה אחרת :

יא כמה דברים אמורים כשלא נתעסקה באותו המין אחר הטבילה אבל אם נתעסקה בו אחר הטבילה בין טבילה לבדיקה אינה

ונמצא דלעולם וזהלים רבים על הנוטפים דהא לטפח גשמים איכא
 פזחים דמעין ואף על גב שזאנו רואין רובי פזמים אין הנהרות
 מתרביין אלא בשגשמים וירדן דהא אימריס מסברתם לא שמתרביין
 מן הגשמים אלא משום דבזמן שהגשמים וירדן ואירד העולם
 מתלהלל ונעשה רטוב ואז גם מקוה הנהר רטוב מיומו מקבלין שפע
 מלהלחית האיר ומציצין מים בשפע והנהר מתגבר והולך מעצמו
 וכן נהגו ברוב המקומות במקום שאין מקוה לטבול בנהרות ואין
 למהו' בהן כי יש להן על מי שיסכיכו מיהו יש ליהרר מגטביל
 בנהר המתהוו לגמרי ע"ג גשמים ושפאין גשמים הוא פוסק לגמרי
 אף על פי שישאר נהרות המעינים שופכין לתוכו בעת הגשמים מחמת
 שגם הם מתרבי' מן הגשמי' ועליון על שפתי נהרותיהם והוצלה להם
 עד ששופכין בתוך זו הנהר ומתהווה הוא על ידן מ"מ הואיל והוא
 פוסק לגמרי בשעה שאין הנהר גשמים וירדן אינו נקרא מעין
 אלא מן הנוטפים הוא גדל וכמו מקוה הוא ואסור לטבול בו דרך
 הוצלתו עד שיקו המים לתוכו במקום א' ועמדי' שם אבל בנהר
 שאינו פוסק אע"פ שכשעת הגשמים מתרחב ומתפשט על כל
 נהרותיו מותר לטבול בו בכל מקום דבכל מקום מי הנהר הבאים מן
 המקוה רבים על מי הגשמים מטעם דאין לך טפח הורר מלמעלה
 בו' אפילו במקום שנתרבה לפי דעת אלו המקלין והעולם נהגו
 להקל בזה ברעו' מיהו עיקר הטיעם שנתפשו המנהג להקל שלא
 מיהו בו הקדמונים לא נתפשטו כן אלא משום דחשו לכמה עיירות
 שנתפזרו שם והורדים לאחר אולב' או לג' ואין פסק בידם להפרי
 להם מקויות ואי הו' אסור להו לטבול בנהרות אתו ללולוי בטבילה
 לגמרי ויבאו לידי אסור כרת לכך לא מיהו ביום ומתוך כך נתפשט
 המנהג להקל ברוב המקומות אבל המחמיר שלא לטבול בנהר אלא
 בזמן שהוא קטנה מאד ורואין בה שלא רבו מי הגשמים לל
 הרי זו מצוה מן המובחר ותע"ב או יטבול במקוה גמורה עשויה
 כהלכתה כמו שיתבאר עוד בע"ה : ואותן בארות העשוין בידי
 אדם שחופרין בארץ בעומק עד שהמים נובעים מהם אף על פי
 שירבין דקו וקיימו ואין יוצאין לחוץ דין מעיין וזחלין גמור יש לו
 ואף ע"ג דאמרינן מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים והני
 בארות הם עשוים בידי אדם האני בידי אדם דפסול לא למיאר
 שלא יהיו חפורין בידי אדם אלא לאפוקי שהמים לא יבאו הנה
 עליהו אדם כגון מלא בכתף וכח"ל אבל מים דהכא נהתו כאן בידי
 שמים ית' המגביע איתם משם אלא שהיו מנוסין מחמת שהמעין
 ששם היה סתום מן העפר והארם לא עשה אלא שהסיר העפר
 משם עד שנתגלו המים ובגוף המים לא עשה כלום :

ג בור מקוה זו מן התורה צריכה להיות בידי שמים כדילפינן לה
 לעיל מדהוקש בור מקוה למעין מה מעיין בידי שמים אף
 בור מקוה בידי שמים וצריכה שיהו המים נקין ועומדין במקום
 אחר כדילפינן לעיל מדתכא אדמיעוט לומר מעיין מטהר בווחלין ואין
 המקוה מטהרה בווחלין אלא באשבורן לפיכך צייכין כל המ'
 סאה של המקוה שלא יהיו שאובין בידי אדם אלא שיתקבצו מי
 גשמים ועומדין בטמא אחת אבל אם נשאבו או אפ' לא נשאבו
 ונתקבצו בידי שמים ואינן עומדין במקום אחר אלא וזחלין על
 הארץ פסולה מיהו שאוב אינו פסול מן התורה אלא כשהו' כולו
 שאוב או רובו אבל אם רובו נעשה בידי שמים ומיעוטי שאוב בידי
 אדם מקוה הוא ואינו פסול מן התורה אלא מדרבנן גזירה מיעוטו
 אטו כולו או רובו הולך כל ספיק' שיערע בו קודם שיהיה רוב
 המים מקובצים שם או ספיק' דארייתא ואולנין ביה לחומרא
 אבל אם נולד בו פסק אחר שנעשה הרוב בהבשר הוי ספיק'
 דרבנן ולקלא ביצר מקוה שהיתה חסרה בפנינו ובא ומצאה
 מלאה ולא ידענו היאך ומי מלא איתה ושלא בשאיבה מלאו
 אותה אם היתה כבר רובה בהבשר דהיינו שהיו בה כ"א סאין בלא
 שאיב' אולנין לקולא ותולין לומר ודאי ישיתה מלא אית' ובהכשר'
 מלא אותה בלא שאיב' : ואם לא היתה כבר רובה בהבשר
 דעבשו איכא ספיק' דארוי' אם יש לחוש שגוי מלאוה ושאונו
 המים לתוכה כדי להחזין בה וכה"ג פסולה ואם לאו כגון דידעינן
 ודאי דישיראל מלא אותה כדי לטבול בה אלא דלא ידעינן היאך
 מילא איתה אם בשאיבה או במשיכה והוא אינו בפנינו לשאול
 אותו כשהיה דרוב המצויין אצל מקוה ועושין כדי להכשירה בקאזין
 הן ובורא בהבשר מלא איתה וכו' שם הישראל בפנינו ואמר
 שבהבשר מלא איתה דנאמן מאחר שהיה בידי לתקנה וק"ל דבכ"ה
 ער אחר נאמן באיסורין כדכתובנא לעיל ס' קב"ז סעיף ג' ועור
 כמה דיני פסק שאיבין עיין לקמן סוף סימן זה :

ד מקוה שהיא של גוי שמשכירה לישראל שיתן לו כל הטובל
 בו דבר ידע בכל פעם און להאמין הגוי עליו דשמוא יחסר
 וימלאנו הגוי בשאובין ואף על גב דרואי עדיין יש בו רוב המים
 מכל מקום לכתחלה יש לחוש דרואי יעשה כל מה שיוכל ליפנות
 ולהגדיל המים כדי שלא יפסיד שברו :

ה כל הימים יש להם דין מעיין לטהר בין באשבורן בין בחילה
 כלומר שטובלין אפילו בלישנות הימים הנגרי' ומשמים מהם
 ואף על גב דכתיב ולמקוה המים קרא ימים שמע מינה דמי ימים
 מקוה אקרי ומקוה אינו מטהר בווחלין הגוי פירושו ולמקוה שכל
 הנהרות

גבי כלי מדין אך כמי נדה יתחטא ורשינן במים שהגדה טובלת
 בהם יתחטא בהם גם כן הכלי והיינו מ' סאה שסתם נדה טבילת
 בהם ומשמע אפילו כלי קטן יתחטא כמי נדה שהם ארבעים סאה
 ואם חסר אפילו כל שהוא פסול מיהו לא אמרו זה אלא מדרבנן וקרא
 אסמכת' בעלמא הוא אבל מן התורה בין אים בין כלי מתהט' פתחי'
 מארבע' סאה רק שפולו עולה בה בבת אחת כדילפינן לעיל מהקיש'
 ומעין גם כן אע"פ דמטהר בכל שהו דמעין כל שהו נמי נקרא מעיין
 היינו דוק' משטיבלין בו כלי קטן אבל כשטובל בו אים אפ' הוא קטן
 שפך גופו מתכב' בפחות ממ' סאה אין טבילה עולה בו אא"כ יהא מ'
 סאה וזה גם כן מדרבנן אבל דארייתא סגי בכל שהו אפילו באר'
 אם כל גופו מתכב' בו ורך אמה על אמה ברוב ג' אמות שאמרנו
 היינו אמה על אמה במרובע ברוב ג' אמות כולן במרובע ולא בעגול
 ואמה שאמרנו צריכה להיות אמה שוחק' דהיינו אמה בת ג' טפחי'
 וחצי אצבע אף ע"ג דסתם אמה היא ג' טפחים אמה החכא שיערו
 שצריכה להיות אמה שוחקת ואמה שוחק' יתירה על המצומצמת
 חצי אצבע נמצ' שיעלה בתשבור' מ"ד אף אצבע' וק"ח אצבעות
 בגדל ועוד חצי אצבע וצריך שיהיה הבור שבו המים מנוסין גדול
 יותר משיעור זה כדי שבשינסם בה הטובל ויתפחו המים שישארו
 כל המים שהם ארבעים סאה תוך המקוה כשיתפחו על ידי כניסת
 הטובל ולא יצאו חוץ לבור ויחסרו המים שלא ישארו בהן מ' סאה
 בעת הטבילה מפני שאין אנו מצריכין שיעור דמ' סאה רק
 כדי שיעלה כל גופו במים בבת אחת לפיכך אין צריך שתהיה
 המקוה דוקא גבוה ברוב ג' אמות אלא כל שהוא גבוה ממעלה
 לפיבורה וזה כמו שכתבנו למעלה בסיון קצ"ח סעיף ל' שהוא
 שיעור שתוכל להתכסות כל גופה בבת אחת ואינה צריכה לשחות
 הרבה אם המקוה היא רחבה עד שיש בה כרוחב ובגובה שיעור
 חשבו האצבעות הג'ל הרי זו מקוה כשרה לטבול בתוכה :

ב כבר ידעת דסת' מעיין דרבו בחילה וסתם בור מקוה מיב
 פירושו שהם מנוסין ועומדים ואינם זוחלים בענין שנאמר
 יקו המים אל מקום אחד לפיכך מי מעיין מטהרים אף כשהם
 זוחלין וכ"ש כשהם מנוסים במקום אחד ובלבד שיוכל לטבול כל
 גופו בהם כליח שגם שם מעיין עליו כן שכן דרך הרבה מעינות
 שיעמדו במקום אחד אבל מי המקוה אינם מטהרים אלא באשבורן
 כלומר כשהם מנוסין ועומדים במקום אחד כדרכן ולא בחילה ולא
 אמרינן מדהוקשו להרדי נאמר כמו שהמעין מטהר בווחלין אף
 מקוה מטהר' בווחלין שכן אמרו חכמים ז"ל אי מה מעיין מטהר
 בווחלין יכול אף מקוה מטהר בווחלין ת"ל אך מיעוטא הוא מעיין
 מטהר בווחלין ומקוה אינו מטהר בווחלין אלא באשבורן ש"מ שאם
 הם זוחלין פסולין מן התורה ומי המקוה הללו צריכין שיהיו מנוסין
 בידי שמים כגון מי גשמים או הפשר' שלגים ולא שנעשו בידי
 אדם שכן דרשו חכמים ז"ל מדהוקשו בור מקוה מים ומעין להרדי
 ילפינן מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים לאפוקי אם מלא
 מים על כתפו ועשה מקוה שהוא פסולה : ועוד אמרו אי מה מעיין
 מטהר בכל שהוא דמעין כל שהוא נקרא מעיין יכול אף מקוה מטהר
 בכל שהו תלמוד לומר אך מעיין בלו' אך מיעוט הוא מעיין מטהר
 בכל שהוא ומקוה אינו מטהר בכל שהוא אלא בשיעור מ' סאה כמו
 שאמרנו מיהו י"א דהך שיעורא דמקוה במ' סאה אינו אלא אסמכתא
 בעלמא רכיון שאין בו טעם אלא כדי שיהא כל גוף הטובל בו עולה
 בו בבת אחת אמרו חז"ל שאין שיעור זה מן התורה בכל דבר
 הנטבול אלא כל דבר שכל גופו עולה במים בבת אחת סגי לו באותו
 המים וכלים קטנים כגון מחטין וצינוריות סגי להו בכל שהו בין
 במעין בין במקוה כל שהו מן התורה אבל רבנן בטלו טבילת מקוה
 כל שהוא הואיל ואין טהרתה אלא במנוסם אפילו בכלים קטנים
 ואסמכתא אקרא דאך כמי נדה יתחטא שאפילו כלים קטנים צריכין
 מ' סאה במקוה כמו בנדה וכמו שאמרנו למעל' אבל במעין שטהרתן
 יכולין לטבול אפ' במעין כל ש"י יבלבד שיהא כל גופו של אותו
 הנטבול עולה בו בבת אחת לפי מה שהוא הגדול לפי גדלו והקטנלפי
 קטנו ו"א דהא דמעין מטהר בכל שהוא היינו בכלים אבל לטבילת
 אדם לעולם בענין מ' סאה בין במקוה בין במעין בין באדם גדול
 בין באדם קטן שאפילו כל גופו עולה בפחות מכאן צריך מ'
 סאה שלא חילקה התורה בשיעור גבי אים בין גדול לקטן וכוין
 דבאשה נדה יש בה איסור כרת יש להחמיר דאפילו בדיעבד לא
 עלתה לה טבילה אפ' במעין אם אין בו מ' סאה שלמים בחשבון
 האצבעות הנזכרים ואם היו מי המעין הזוחלין מתערבים עם המים
 שנוטפין שהם מי גשמי' נחשב הכל במעין לכל דבר ומטה' אפ'
 בווחלין ואם רבו הנוטפין על הזוחלין וכן אם רבו מי הגשמים על
 מי הנהר אולנין בתר רובא ונחשבים כולן למי גשמים ואינם מטהרין
 בווחלין אלא באשבורן לפיכך נהרות בזמן שהם מעורבין עם הרבה
 מי גשמים יש להקוף מפץ וכיוצא בו עד שיקו המים למקום א'
 ויטבול בהם ויש מקלין ומתירין לטבול בנהרות כל השנה אף
 בשעת הגשמי' והפשר' השלגי' שרבו הנוטפין על הזוחלין אפ"ה
 טובלין בהן בחילה והבי טעמא מפני דעיקר הנהר מן המקור קא
 רבו ואין לך טפח יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחים

גבי כלי מדין אך כמי נדה יתחטא ורשינן במים שהגדה טובלת
 בהם יתחטא בהם גם כן הכלי והיינו מ' סאה שסתם נדה טבילת
 בהם ומשמע אפילו כלי קטן יתחטא כמי נדה שהם ארבעים סאה
 ואם חסר אפילו כל שהוא פסול מיהו לא אמרו זה אלא מדרבנן וקרא
 אסמכת' בעלמא הוא אבל מן התורה בין אים בין כלי מתהט' פתחי'
 מארבע' סאה רק שפולו עולה בה בבת אחת כדילפינן לעיל מהקיש'
 ומעין גם כן אע"פ דמטהר בכל שהו דמעין כל שהו נמי נקרא מעיין
 היינו דוק' משטיבלין בו כלי קטן אבל כשטובל בו אים אפ' הוא קטן
 שפך גופו מתכב' בפחות ממ' סאה אין טבילה עולה בו אא"כ יהא מ'
 סאה וזה גם כן מדרבנן אבל דארייתא סגי בכל שהו אפילו באר'
 אם כל גופו מתכב' בו ורך אמה על אמה ברוב ג' אמות שאמרנו
 היינו אמה על אמה במרובע ברוב ג' אמות כולן במרובע ולא בעגול
 ואמה שאמרנו צריכה להיות אמה שוחק' דהיינו אמה בת ג' טפחי'
 וחצי אצבע אף ע"ג דסתם אמה היא ג' טפחים אמה החכא שיערו
 שצריכה להיות אמה שוחקת ואמה שוחק' יתירה על המצומצמת
 חצי אצבע נמצ' שיעלה בתשבור' מ"ד אף אצבע' וק"ח אצבעות
 בגדל ועוד חצי אצבע וצריך שיהיה הבור שבו המים מנוסין גדול
 יותר משיעור זה כדי שבשינסם בה הטובל ויתפחו המים שישארו
 כל המים שהם ארבעים סאה תוך המקוה כשיתפחו על ידי כניסת
 הטובל ולא יצאו חוץ לבור ויחסרו המים שלא ישארו בהן מ' סאה
 בעת הטבילה מפני שאין אנו מצריכין שיעור דמ' סאה רק
 כדי שיעלה כל גופו במים בבת אחת לפיכך אין צריך שתהיה
 המקוה דוקא גבוה ברוב ג' אמות אלא כל שהוא גבוה ממעלה
 לפיבורה וזה כמו שכתבנו למעלה בסיון קצ"ח סעיף ל' שהוא
 שיעור שתוכל להתכסות כל גופה בבת אחת ואינה צריכה לשחות
 הרבה אם המקוה היא רחבה עד שיש בה כרוחב ובגובה שיעור
 חשבו האצבעות הג'ל הרי זו מקוה כשרה לטבול בתוכה :

ב כבר ידעת דסת' מעיין דרבו בחילה וסתם בור מקוה מיב
 פירושו שהם מנוסין ועומדים ואינם זוחלים בענין שנאמר
 יקו המים אל מקום אחד לפיכך מי מעיין מטהרים אף כשהם
 זוחלין וכ"ש כשהם מנוסים במקום אחד ובלבד שיוכל לטבול כל
 גופו בהם כליח שגם שם מעיין עליו כן שכן דרך הרבה מעינות
 שיעמדו במקום אחד אבל מי המקוה אינם מטהרים אלא באשבורן
 כלומר כשהם מנוסין ועומדים במקום אחד כדרכן ולא בחילה ולא
 אמרינן מדהוקשו להרדי נאמר כמו שהמעין מטהר בווחלין אף
 מקוה מטהר' בווחלין שכן אמרו חכמים ז"ל אי מה מעיין מטהר
 בווחלין יכול אף מקוה מטהר בווחלין ת"ל אך מיעוטא הוא מעיין
 מטהר בווחלין ומקוה אינו מטהר בווחלין אלא באשבורן ש"מ שאם
 הם זוחלין פסולין מן התורה ומי המקוה הללו צריכין שיהיו מנוסין
 בידי שמים כגון מי גשמים או הפשר' שלגים ולא שנעשו בידי
 אדם שכן דרשו חכמים ז"ל מדהוקשו בור מקוה מים ומעין להרדי
 ילפינן מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים לאפוקי אם מלא
 מים על כתפו ועשה מקוה שהוא פסולה : ועוד אמרו אי מה מעיין
 מטהר בכל שהוא דמעין כל שהוא נקרא מעיין יכול אף מקוה מטהר
 בכל שהו תלמוד לומר אך מעיין בלו' אך מיעוט הוא מעיין מטהר
 בכל שהוא ומקוה אינו מטהר בכל שהוא אלא בשיעור מ' סאה כמו
 שאמרנו מיהו י"א דהך שיעורא דמקוה במ' סאה אינו אלא אסמכתא
 בעלמא רכיון שאין בו טעם אלא כדי שיהא כל גוף הטובל בו עולה
 בו בבת אחת אמרו חז"ל שאין שיעור זה מן התורה בכל דבר
 הנטבול אלא כל דבר שכל גופו עולה במים בבת אחת סגי לו באותו
 המים וכלים קטנים כגון מחטין וצינוריות סגי להו בכל שהו בין
 במעין בין במקוה כל שהו מן התורה אבל רבנן בטלו טבילת מקוה
 כל שהוא הואיל ואין טהרתה אלא במנוסם אפילו בכלים קטנים
 ואסמכתא אקרא דאך כמי נדה יתחטא שאפילו כלים קטנים צריכין
 מ' סאה במקוה כמו בנדה וכמו שאמרנו למעל' אבל במעין שטהרתן
 יכולין לטבול אפ' במעין כל ש"י יבלבד שיהא כל גופו של אותו
 הנטבול עולה בו בבת אחת לפי מה שהוא הגדול לפי גדלו והקטנלפי
 קטנו ו"א דהא דמעין מטהר בכל שהוא היינו בכלים אבל לטבילת
 אדם לעולם בענין מ' סאה בין במקוה בין במעין בין באדם גדול
 בין באדם קטן שאפילו כל גופו עולה בפחות מכאן צריך מ'
 סאה שלא חילקה התורה בשיעור גבי אים בין גדול לקטן וכוין
 דבאשה נדה יש בה איסור כרת יש להחמיר דאפילו בדיעבד לא
 עלתה לה טבילה אפ' במעין אם אין בו מ' סאה שלמים בחשבון
 האצבעות הנזכרים ואם היו מי המעין הזוחלין מתערבים עם המים
 שנוטפין שהם מי גשמי' נחשב הכל במעין לכל דבר ומטה' אפ'
 בווחלין ואם רבו הנוטפין על הזוחלין וכן אם רבו מי הגשמים על
 מי הנהר אולנין בתר רובא ונחשבים כולן למי גשמים ואינם מטהרין
 בווחלין אלא באשבורן לפיכך נהרות בזמן שהם מעורבין עם הרבה
 מי גשמים יש להקוף מפץ וכיוצא בו עד שיקו המים למקום א'
 ויטבול בהם ויש מקלין ומתירין לטבול בנהרות כל השנה אף
 בשעת הגשמי' והפשר' השלגי' שרבו הנוטפין על הזוחלין אפ"ה
 טובלין בהן בחילה והבי טעמא מפני דעיקר הנהר מן המקור קא
 רבו ואין לך טפח יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחים

גבי כלי מדין אך כמי נדה יתחטא ורשינן במים שהגדה טובלת
 בהם יתחטא בהם גם כן הכלי והיינו מ' סאה שסתם נדה טבילת
 בהם ומשמע אפילו כלי קטן יתחטא כמי נדה שהם ארבעים סאה
 ואם חסר אפילו כל שהוא פסול מיהו לא אמרו זה אלא מדרבנן וקרא
 אסמכת' בעלמא הוא אבל מן התורה בין אים בין כלי מתהט' פתחי'
 מארבע' סאה רק שפולו עולה בה בבת אחת כדילפינן לעיל מהקיש'
 ומעין גם כן אע"פ דמטהר בכל שהו דמעין כל שהו נמי נקרא מעיין
 היינו דוק' משטיבלין בו כלי קטן אבל כשטובל בו אים אפ' הוא קטן
 שפך גופו מתכב' בפחות ממ' סאה אין טבילה עולה בו אא"כ יהא מ'
 סאה וזה גם כן מדרבנן אבל דארייתא סגי בכל שהו אפילו באר'
 אם כל גופו מתכב' בו ורך אמה על אמה ברוב ג' אמות שאמרנו
 היינו אמה על אמה במרובע ברוב ג' אמות כולן במרובע ולא בעגול
 ואמה שאמרנו צריכה להיות אמה שוחק' דהיינו אמה בת ג' טפחי'
 וחצי אצבע אף ע"ג דסתם אמה היא ג' טפחים אמה החכא שיערו
 שצריכה להיות אמה שוחקת ואמה שוחק' יתירה על המצומצמת
 חצי אצבע נמצ' שיעלה בתשבור' מ"ד אף אצבע' וק"ח אצבעות
 בגדל ועוד חצי אצבע וצריך שיהיה הבור שבו המים מנוסין גדול
 יותר משיעור זה כדי שבשינסם בה הטובל ויתפחו המים שישארו
 כל המים שהם ארבעים סאה תוך המקוה כשיתפחו על ידי כניסת
 הטובל ולא יצאו חוץ לבור ויחסרו המים שלא ישארו בהן מ' סאה
 בעת הטבילה מפני שאין אנו מצריכין שיעור דמ' סאה רק
 כדי שיעלה כל גופו במים בבת אחת לפיכך אין צריך שתהיה
 המקוה דוקא גבוה ברוב ג' אמות אלא כל שהוא גבוה ממעלה
 לפיבורה וזה כמו שכתבנו למעלה בסיון קצ"ח סעיף ל' שהוא
 שיעור שתוכל להתכסות כל גופה בבת אחת ואינה צריכה לשחות
 הרבה אם המקוה היא רחבה עד שיש בה כרוחב ובגובה שיעור
 חשבו האצבעות הג'ל הרי זו מקוה כשרה לטבול בתוכה :

ב כבר ידעת דסת' מעיין דרבו בחילה וסתם בור מקוה מיב
 פירושו שהם מנוסין ועומדים ואינם זוחלים בענין שנאמר
 יקו המים אל מקום אחד לפיכך מי מעיין מטהרים אף כשהם
 זוחלין וכ"ש כשהם מנוסים במקום אחד ובלבד שיוכל לטבול כל
 גופו בהם כליח שגם שם מעיין עליו כן שכן דרך הרבה מעינות
 שיעמדו במקום אחד אבל מי המקוה אינם מטהרים אלא באשבורן
 כלומר כשהם מנוסין ועומדים במקום אחד כדרכן ולא בחילה ולא
 אמרינן מדהוקשו להרדי נאמר כמו שהמעין מטהר בווחלין אף
 מקוה מטהר' בווחלין שכן אמרו חכמים ז"ל אי מה מעיין מטהר
 בווחלין יכול אף מקוה מטהר בווחלין ת"ל אך מיעוטא הוא מעיין
 מטהר בווחלין ומקוה אינו מטהר בווחלין אלא באשבורן ש"מ שאם
 הם זוחלין פסולין מן התורה ומי המקוה הללו צריכין שיהיו מנוסין
 בידי שמים כגון מי גשמים או הפשר' שלגים ולא שנעשו בידי
 אדם שכן דרשו חכמים ז"ל מדהוקשו בור מקוה מים ומעין להרדי
 ילפינן מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים לאפוקי אם מלא
 מים על כתפו ועשה מקוה שהוא פסולה : ועוד אמרו אי מה מעיין
 מטהר בכל שהוא דמעין כל שהוא נקרא מעיין יכול אף מקוה מטהר
 בכל שהו תלמוד לומר אך מעיין בלו' אך מיעוט הוא מעיין מטהר
 בכל שהוא ומקוה אינו מטהר בכל שהוא אלא בשיעור מ' סאה כמו
 שאמרנו מיהו י"א דהך שיעורא דמקוה במ' סאה אינו אלא אסמכתא
 בעלמא רכיון שאין בו טעם אלא כדי שיהא כל גוף הטובל בו עולה
 בו בבת אחת אמרו חז"ל שאין שיעור זה מן התורה בכל דבר
 הנטבול אלא כל דבר שכל גופו עולה במים בבת אחת סגי לו באותו
 המים וכלים קטנים כגון מחטין וצינוריות סגי להו בכל שהו בין
 במעין בין במקוה כל שהו מן התורה אבל רבנן בטלו טבילת מקוה
 כל שהוא הואיל ואין טהרתה אלא במנוסם אפילו בכלים קטנים
 ואסמכתא אקרא דאך כמי נדה יתחטא שאפילו כלים קטנים צריכין
 מ' סאה במקוה כמו בנדה וכמו שאמרנו למעל' אבל במעין שטהרתן
 יכולין לטבול אפ' במעין כל ש"י יבלבד שיהא כל גופו של אותו
 הנטבול עולה בו בבת אחת לפי מה שהוא הגדול לפי גדלו והקטנלפי
 קטנו ו"א דהא דמעין מטהר בכל שהוא היינו בכלים אבל לטבילת
 אדם לעולם בענין מ' סאה בין במקוה בין במעין בין באדם גדול
 בין באדם קטן שאפילו כל גופו עולה בפחות מכאן צריך מ'
 סאה שלא חילקה התורה בשיעור גבי אים בין גדול לקטן וכוין
 דבאשה נדה יש בה איסור כרת יש להחמיר דאפילו בדיעבד לא
 עלתה לה טבילה אפ' במעין אם אין בו מ' סאה שלמים בחשבון
 האצבעות הנזכרים ואם היו מי המעין הזוחלין מתערבים עם המים
 שנוטפין שהם מי גשמי' נחשב הכל במעין לכל דבר ומטה' אפ'
 בווחלין ואם רבו הנוטפין על הזוחלין וכן אם רבו מי הגשמים על
 מי הנהר אולנין בתר רובא ונחשבים כולן למי גשמים ואינם מטהרין
 בווחלין אלא באשבורן לפיכך נהרות בזמן שהם מעורבין עם הרבה
 מי גשמים יש להקוף מפץ וכיוצא בו עד שיקו המים למקום א'
 ויטבול בהם ויש מקלין ומתירין לטבול בנהרות כל השנה אף
 בשעת הגשמי' והפשר' השלגי' שרבו הנוטפין על הזוחלין אפ"ה
 טובלין בהן בחילה והבי טעמא מפני דעיקר הנהר מן המקור קא
 רבו ואין לך טפח יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחים

תוך הכלי עכשוויו חזרו להיות מחוברין למעיין על ידי אלו המים המועטים ונותרין לטבול בהם דשם מעיין גם עליהם על ידי חיבורם למים המועטים שעברו על שפת הכלי :

כך הכניס כלי טמא לתוך כלי אחר לטבולו במקוה או במעיין אם הכלי החיצון הוא מטהר צריך שיהא כפי החיצון לפחות כשפופ' הנוד כדי שיוכלו המים לבא בפי שפעת טבילה ואז נטהר הפנימי ואם אין בפי החיצון כשפופרת הנוד לא עלתה לה טבילה לפנימי ואם גם החיצון טמא או אין צריך שיהא כפי החיצון כשפופרת הנוד אלא אפילו פיו צר מאד רק שראוי לביאת מים עלתה לה טבילה לשניהו רמנו דעלתה הטבילה לכוליה גופיה רחיצון בין מכפנים בין מבחוץ שהרי היה ראוי לביאת מים בפנים ובאו שם נעט מים והיו כמו דרך השקה שהיא דאורייתא ועלתה הטבילה גם כן לפנימי כד"א דסגי לחיצון הטמא אפילו פיו צר הני מילי כשהניח פיו למעלה כשעת הטבילה שהיה עיקר כוונתו שיהיה על ידי חבור המים דרך השקה מלמעלה שיכנסו שמה ומעט ויטהר הכלי מטעם שראוי לביא' מים אבל אם הטהר על צדו והטבילה לא עלתה להם טבילה לשניהו עד שיהיה פיו של החיצון רחב כשפופרת הנוד שכיון שהטהר על צדו נלה דעתו דאין כוונתו לטהר אותם אלא ע"י שפעת המים שיבאו שמה מן הצד ושפעת מים אי אפשר אם לא יהא פיו רחב כשפופרת הנוד מיהו מותר לטבול כלים ככל או בנק בין טמאים בין טהורים שכיון שאינם מחויקים מים בכלל חשיבוי בתיקבו הרבה יותר משפופרת הנוד דבכל נכנסו שמה שפעת מים הרבה :

וכבר אמרנו דמעיין מטהר בוחלין וכ"ש במכונסין ועומדין לפיכך מעיין שהמשיכו לבריכת מים שהם נקוין ועומדין שם יש לה כל דין מעיין ואם הפסק ראש הקלוח שאינו מחובר עוד למעיין אף על פי שלא היה שם מים אחרים בבדידה מתחלה אלא היה בריכה ריקן אפ"ה חזר להיות לו דין מקוה שאינו מטהר אלא במ' סאה ובאשבורן ואם חזר והמשיך קלוח המעיין לתוכה חזר לדין מעיין לטהר בוחלין ובמשהו ואפ"ה היו שם מי גשמים מתחלה דהא מעיין מטהר בכל שהו :

וכיון דמעיין מטהר בכל שהו כמו שאמרנו פעמים לפיכך מקוה מים שאובים שהמשיכו עליו מי מעיין אפילו מי המעיין מועטים המעוטין של מעיין מטהרין את השאובין המרובים בין קדמו מי מעיין לשאובין בין קדמו השאובין למעיין ומכל מקום אין לטבול בו אלא באשבורן דלא עדיף מהירות שרבו הנוטפין ועל הוחלין ואין חילוק בין קדמו מי מעיין לנוטפין או שאובין בין קדמו נוטפין או שאובין למעיין לעולם המעיין מטהר בכל שהו ויתבאר עוד לקמן בע"ה :

מעיין שהעבירו על גבי אחורי כלים והמשיכו למקום אחר אע"ג דאחורי הכלים אין להם בית קבול אפ"ה הכי נפסלו מדין מעיין מדרבנן ואי"נ מטהרין עוד בוחלין ובמשהו אלא כדן מקוה דהיינו לטהר באשבורן ובמ' סאה ובלבד שלא יטבול על גבי אחורי הכלים ממש גזירה שמא יבא לטבול תוך הכלי :

מעיין שיוצא מן הרה ומימיו נופלין טיפין טיפין בשפולי הרה בהפסק אף על פי שאותן טיפות יורדות במרוצה תכף זו אחר זו כיון שאינן נוחל אלא יורדין בהפסק היו להו כמי גשמים דנוטפים ויש להן דין מקוה ובעו מ' סאה ואינם מטהרין בוחילה ואם חזרו וירדו בקלוח בלא הפסק חזרו להיות להן דין מעיין .

דין גוספין שעשאן ווחלין כגון שסמך למקום המנטף טבלא חלקה של חרס שאינו מקבל טומא' והרי המים ווחלים ויורדים עליה הרי הם כשרים וכל דבר שמקבל טומאה אפילו מדברי סופרים אין מוחילין בו אע"פ שהוא מטהר וילפינן לה מקרא דכתיב מקוה מים יהיה טהור שיהו הויתן ע"י טהרה כלומר ע"י דבר שהוא טהור שאינו מקבל טומאה כלל לאפוקי דבר שמקבל טומאה אף על פי שעכשוויו הוא טהור שאין מוחילין בו ואם קלחן ועשאן ווחלין ע"י עלי אגוז לחים כשרים שאין עלה אגוז הלח שהוא צובע חשוב ככלי כיון שעומד לצבוע בו .

מקוה שהיא כשרה דהיינו שיש בה מ' סאה אי מעיין אפילו אין בו אלא כל שהוא וכבר אמרנו דמעיין מטהר בכל שהו יכול לשאוב אפ"ה לתחלה מים שאובין ולתל לתוכן כל מה שירצ' והם נשארין בכשרותן זה באשבורנותו וזה בחיילתו ואע"פ שהמים שהוא שואב ומוסיף עליהם הם מתרחבין ורבים על המים שהיו בהם תחלה אינן פוסלין אותן דעדיין שמים הראשון עליהם וטובל בהם בכל מקום שירצה אפ"ה במקום שנתרחבו המים ויש אחרים שדינים חלוקים יש בהן דבמקוה בכל מקום בין במקום שהיו בו מים מתחלה בין במקום שנתרחבו ע"י השאובין אינן מטהרין אלא באשבורן ובמעיין במקומות יש בו דהיינו במקום שהיה ווחל מתחלה קודם שהוסיף עליו גם עכשוו מטהרין בין באשבורן בין בוחלין כדן מעיין ובמקום שנתרחב על ידי הוספת השאובין דינו כמקוה ואינו מטהר בוחלין אלא באשבורן ובארבעים סאה ואין חילוק בין קדם המעיין לשאובין או לא ועל סניף מ' דיש חולקין אבל כל זמן שאין במקוה ארבעים סאה אפ"ה אם אינו חפר אלא כל שהוא אם נפל לחובו שלשה לוגין מים שאובים פסלוהו

הנהרות נקוין ווחלין שם דהיינו הים הגדול דכתיב כל הנחלים זולתים אל הים וגומר אותו המקום קרא לו ימים וכבר ידעת שלשון ים הוא לשון הפירה וגומר כמו שפרש"י בפירוש החומש לכך קרא אותו המקום שכל הנחלים הזולתים שם ימים כלומר הפירות וגמות הרבה יש שכל אחד הוא מין ים בפני עצמו אשר משום זה אמרו אינו דומה טעם דג העולה בעטו לטעם דג העולה באספמא אבל המים שבימים אף על פי שאינם מים חיים שאינם נובעין מכל מקום דומין הם למי המעינות שהרי אינן נקוין מן הגשמים אלא שכך נבראו ומאי דאפקיה רחמנא בלשון מקוה היינו משום שאינם נובעין שם במים חיים אבל אין הכי נמי במקום שצריכין מים חיים כגון בוב ומצורע וקדוש אפר פרה אדומה שנאמרה בה מים חיים אל כלי מי הימים פסולין אבל לטבילה דשאר טמאים דין מעיין יש להם ומטהרין בין באשבורן בין בוחילה במעינות לפיכך גל שנתלש מהים ובו מ' סאה ונפל על האדם או על הכלים עלתה להם טבילה כדיון שהם עומדים על הארץ והגל נתלש ועיבר עליהם דרך נפילתו על הארץ הוי הטבילה במחובר לקרקע כטבול במים הנגררים ונמשכין על הארץ כמעיין וטבילה מעלייתא היא וטהורים אף על גב שכתאום נפל עליו כלא כוונה שלא נתכוין עכשו לטבול דק"ל הטובל אין צריך כוונה דהא מכל מקום בא במים ונטהר לחלוין ודוקא שנפל עליו כשהוא עומד על הארץ דהוי דומיא דוחלין כראמין אבל אם טבל בו בעורו באויר קודם שפול על הארץ אף על פי שיש בו מ' סאה לא עלתה לו טבילה שאין מובלין באויר דדומי' דמעיין ובור מקוה מים בעינן והנך אין דרכן להיות באויר אלא מחוברין לקרקע ואפילו אם היו ב' ראשי הגל נובעין בארץ ובאמצעו עשוי ככפה ואינו נוגע בארץ וזרק כלי לאמצעות הגל וטבולו לא עלתה לו טבילה דהוי טבילה באויר אבל כראשי הגל במקו' שהם נובעין בארץ מובלין אע"ג שעדיין אינו כולו בארץ מכל מקום מחובר לקרקע מיקרי כיון שהטבול עומד על הקרקע :

אין מובלין בכלים כמו שאין מובלין במים שאובין דטבוליה חד טעם אית בהו והוא מפני שכבר אמרנו פעמים דכל הטבילות בעינן דבר הדומה למעיין ובור מקוה מים לפיכך צריך ג' כל שלא יהו המ' סאה הללו בתוך כלי דמה מי מעיין ובור מקוה מים הבאים מצופ' הגשמים סתמן אינם אלא על הקרקע כך כל מים המחוברין לקרקע לאפוקי מים שנתוך הכלים שפסולין אפילו אינם שאובין לפיכך גזית הקבועה בארץ אע"פ שהכירה שם ונתמלאה ממי גשמים אין מובלין בה כיון שהיה שם כלי עליה קודם שקבעו אבל אם לא היה שם כלי עליה קודם שקבעו כנון שקבעו אבן בקרקע וחתיר שם בסיד יפה ואח"כ חקקו והמשיך שמה את המ' אינו פסול למקוה שאין זה כלי אלא חפירה בקרקע הוא וכן מותר לעשותו אפילו על הגג שיקבע שם אבן אחד ויחברנו הוטב בסיד וגפסים ולחוקקי אח"כ ולהמשיך שם מים אבל לחקק ואח"כ לקובעו בחומה פשיטא שאסור לעשותו מקוה , וחבור אבנים הרבה בסיד לעשותו כמו גומא לקבל מים אינו נקרא כלי בכל שאין דרך לעשות כלים כן :

ואם היה עליו שם כלי מתחלה כגון חבית או ניגית או עריב' גדולה ונקבו בשולי הכלי או מצדדיה סמוך לשוליים עד שלא יוכלו מים כל שהו לישראל בתוכה נקב המטהרין מדין טומאה כלומר שהנקב הוא כל כך גדול עד שלא נשאר שם כלי עליו שאינו מקבל עוד טומאה מפני שהוא שבר כלי : וי"א שצריך שהוא נקב גדול כשפופרת הנוד וכמה נקב כשפופרת הנוד וכל שבהלכה הב' אצבעות חזרות למקומן וכן יש להחמיר ואם נקבה נקב כזה ואחר כך קבעו בקרקע ועשאו מקוה הרי זה מקוה כשר שכבר נתבטל שם כלי מעליו וגם לא יוכלו אפילו מים כל שהו לישראל בתוכו ואפילו פקק את הנקב בסיד כגון שהביא סיד וצורות ופקקו או שהושיבו בתחתיתו על הארץ כדי שלא יצאו המים או שמירח הנקב כשטע מן הצדדין כל אלו אינם נחשבים סתימה ועדיין שבר כלי הוא וכשר למקוה אבל אם סתמה בסיד וגפסים הוי סתימה מעלייתא וחזר ונחשב כלי ופוסל .

כדן זה שאמרנו שצריך שלא יהו הארבעים סאה בכלי שיהו מעיין למקוה שאפ"ה מעיין הנמשך ומקלה לתוך כלי אסור לטבול בתוך הכלי מן העטם שאמרנו במקוה דסתם מעיין על הקרקע הוא ואם מקלה המעיין לתוך הכלי ויוצאין המים ממנו ולחיוץ פסולין לטבול בהן בין בתוך הכלי בין לאחר שיצאו מתוך הכלי רכיון שעברו דרך הכלי כבר נפסלו אלו המים שנעשו כמו שאובין ושוב אינן חוזרין להכשרן ביציאתן ממנו ואם המעיין מקלה על שפת הכלי ולתוכו שהיו מי המעיין מקצתו נופלין על שפת הכלי ומקצתו לתוך הכלי אסור לטבול וחוץ לכי' מותר לפי שהמ' הנופלים על שפת הכלי אינם נאסרין משום שאובין שאין שם בית קיבול והם מטהרין גם המים שהיו בכלי ויצאו ממנו אף על פי שהמים שהיו בתוך הכלי מרובין מן המים שעברו על שפת הכלי מכל מקום כיון שאותן המים המועטים עדיין מחוברין למעיין ולא נפסלו הם מחברין עמהם כל המים שהיו בתוך הכלי ונטהרין גם על ידיהם אף על פי שכבר נפסלו בעאיבה כשעברו

פסולוה רבנן לא שני שאובין בכלי לא שני סחט כמותו לתוכה ואף על פי שלא נשרה אלא בזו המקוה שהיו בתוכה ארבעים סאים מכוונין ושרה כמותו עד שבלע שלשה לוגין מים והגבירו ועקרו מן המים והכרה המקוה ואחר כך הוזר וסוחט את הכסית לתוך המקוה פסלה דחשיבו המים הבלועים בכסות שאובין מיד כשעקרו אבל כל זמן שהכסות עדיין נוגע מקצתו במקוה אף על פי שהם בלועים בתוכו לא חשיבו שאובין יש אומרים דוק בשובין מעצמן מתוך הכסות למקוה לא מיקרו שאובין אבל אם סחטו בידיו אף על פי שהכסות עדיין מקצתו בתוך המקוה הוי שאובין ופסולו כשעקרו אף על גב שהמים באין וזבין מן הכסות בין על מהצדצו ומטיל ממקומות הרבה וכן המערה ידי חסיטה בין על ידי זיבה מעצמן ממקומות הרבה וכן המערה נפלו בו משני כלים או משלשה מזה מעט ומזה מעט מצטרפין לשלשה לוגין שאובין ופסלו כמה דברים אמורים שמתחיל לערות מכלי השני עד שלא הספיק הקליח מכלי הראשון אבל אם פסק דקמא קמא בטיל ואפי' התחיל לערות מן השני עד שלא הספיק הקליח מן הראשון נמי לא אמרו מצטרפין אלא דוקא שנפלו השלשה לוגין משלשה כלים אבל מארבע כלים שלא יגיעו לפחית לוג לכל כלי לא חשיבו ואין מצטרפין כמה דברים אמורים שמארבע כלים אין מצטרפין שלא היה רעתי מתחלה לתן כל ג' הלוגין דא אמרינן הואיל ולא חשיבו קמא קמא בטיל אבל אם מתחלה היה רעתי לתן כל השלשה לוגין מחשבתו מצטרפין ואפילו לא נתן אלא מעט מעט מכמה כלים עד שהשלים לשלשה לוגין פסול : ואם העביר בו שלשה לוגין בידיו על גבי הקרקע והו הנקרא המטבח שמערה המים על הקרקע חוץ למקוה והם נמשכים למקוה שזה אינו דומה לשאיבה שמערה המים מידו לתוך המקוה לפיכך כשר וכן בשנתו בו מבח רגלי בהמה גמ כשר רגלי בהמה חשיב בהמשך הואיל ולא באו המים מבח ארס ואפי' נתקצבו כל הארבעים סאה ככהא' נוניא על ידי רגלי בהמה כשר ויש אומרים רגלי בהמה הוי דינם אדם ובשניהם אינו כשר אלא בהעביר על גבי קרקע דהוי כהמשכה אבל לא בנתו ועיין לקמן בסמ"ח מה מעוף לים : וכל זמן שלא יפלו במקוה החסר ג' לוגין שאובין נשאר המקוה כמו שהיה ולבשילים אותו למ' סאה ממי גשמים כשר . טז הספוג שבלועין בו ג' לוגין וכשנפל למקוה אין דרך כל המים הבלועים בו לצאת ממנו אלא אדרבה מי המקוה נבלעים בו גם כן ומתערבין עם המים הבלועים בו כבר וכן דלי שפיו צר ובו שלשה לוגין מים שאובין ונפל למקוה ולא יצאו כל המים שבתוכו אלא נתערבו מי המקוה עמהם לא פסלוהו שלא אמרו לפסול אלא שלשה לוגין שנפלו ונתערבו כולו עם מי המקוה :

ין מים שאובין שהיו בצד המקוה אע"פ שהם נוגעין במי מקוה לא פסלוהו . יח שתי כריכות זו אצל זו או אפילו זו למעלה מזו וכתל ביניהם העליונה מלאה מים כשרים והתחתונה מלאה מים שאובים ונקב כמותו שביניהם אם יש כנגד הנקב שלש לוגין מים שאובין נפסלה העליונה שאנו רואין את הנקב כאלו הוא באמצע העליונה לא בצדה כיון שיש ג' לוגין יחד בנקב וכל שכן אם העליונה מלאה שאובים והתחתונה מלאה כשרים ויש כנגד הנקב כשיעור זה שנפסלה דהא רואין נופלין מן מי העליונה לתחתונה וכמה היא נקב והיו בו ג' לוגין אם היתה הכריכה התחתונה ארבעים סאה מכוונין אם היה הנקב אחר משלש מאות ועשרים לכריכה הרי זה מחזיק מכוון שלשה לוגין לפי חשבון זה שהסאה ששה קבין והקב ארבע לוגין הרי כ"ד לוגין בסאה וג' לוגין הוא חלק שמינית מן הסאה צא וחשוב ח' פעמים מ' סאה יהיו שלש מאות ועשרים הרי נקב שורא אחר משלש מאות ועשרים בכריכה שיש בו ארבעים סאה מחזיק ג' לוגין וכבר ידעת שלא נאמרו דברים הללו אלא כשאין במים הכשרים ארבעים סאה שאז היא נפסלת בג' לוגין שאובין אבל אם יש ארבעים סאה בכשרים כל מים שאובין שבעולם לא יפסלוהו כמו שאמרנו למעלה סעיף ט"ז :

יט שני מקוואת שאין בשום אחת מהן ארבעים סאה ונפל לוג ומחצ' לזה ולוג ומחצ' לזה ונתערבו אלו ב' המקווא' ה' אלו כשרים מפני שמעולם לא נקרא על עומ אחד מהם שום פיסול אבל מקוה אחד שלא היו בו מ' סאה ונפלו לתוכו ג' לוגין מים שאובין ואחר כך נחלק לב' ורבה עליהם מים כשרים על כל אחד מהם והשלים למ' סאה לכל אחד מהם אפילו הכי פסולים מפני שכל מקוה שנפסל מחמת מים שאובין חשוב כולו מים שאובין וכאלו כל מימיו שבו נשאו לתוכו בכלי . כ בור שהיה מלא מים שאובים ואמה של מי גשמים נכנסת לו וחוזר ויוצא ממנו לעולם הוא בפסולו עד שתחשב שלא נשארו בו מהשאובים שהיו בבור שלשה לוגין ודוקא אמה של מי גשמים כמו שאמרנו אבל אם היתה אמה של מים הנובעים אפילו לא היתה אלא כל שורה היא מטהרת כל המים השאובים שבבור דמעיין מטהר בכל שהוא :

כא ובור שהיו בתוכו מים כשרים ואינם ארבעים סאה ונפלו לתוכו מים שאובין ונפסלו ואחר כך רבה עליהם מים כשרים יג שנמצאו כל הברשים הראשונים ואלו שרבה עליהם למ' סאה

וכבר אמרנו דק"ל כל מקוה שנפסל מחמת שנפלו בתוכו מים שאובין חשיב כולו מים שאובים לפיכך מקוה זה הוא בפסולו עד שיצא כל המים שהיו בתוכו מתחלויות כדי שיפרתו גם מהשאובין שנפלו לתוכו עד שלא ישארו בו ג' לוגין שאובין כיצד מקוה שיש בו כ' סאה מי גשמים ונפל לתוכו סאה מים שאובין שחם ששה קבין שאובין ואחר כך הרבה עליו מים כשרים הרי זה בפסולו עד שירע שיצאו ממנו כ' סאה הראשונים שהיו בו וגם חמשת קבין מן הששה קבין שאובין שנפלו בתוכו ועוד רביעי הקב שהוא לוג כי הקב היא ד' לוגין ועוד יותר מעט מרביעי הקב ואז לא ישארו מן כל שנפסל רק פחות משלשה לוגין וכן אם עשה מקוה כשרה שיש בה ארבעים סאה מים כשרים אצל מקוה זה וערכו עם המקוה היה הפסול פהרו אלו את אלו והוא הדיון אם המשיך למקוה זה שנפסל דמעיין כל שזה נספרו כמו שנתבאר פעמים דמעיין מטהר בכל שזה ואם תאמר ומ"ש הנא כדיון זה דאמרנן שיצאו ממנו כל המים שרובו בתוכו מתחיל שפירושו זה חשיבנו המים הראשונים שיצאו שהם כולם אותן המים שהיו תחלה ולא אמרנן דנתערבו בו מן המים שהרבה אחר כך אלא מיד כשיצאו מים כשיעור מים הראשונים שהיו בו הוכשר המותר ולעיל בסעיף שקדם זה אמרנו לעולם הוא בפסולו עד שתחשב שיתחשב פירושו חשיבנו לפי שזהו בבור שלשה לוגין ולשון שיתחשב פירושו חשיבנו לפי ערך וחשבון כלומר שהמים שיצאו לא נחשב אותם כולם מן הראשונים אלא לפי חשבון יחד המים שהיו תחלה כבור ועד המים של האמה הנכנסת ולא אמרנן שכל המים היוצאים הם המים שהיו בו בתחלה אלא אמרנן שהם יוצאין מערבין אין זו קריאה דהבא כל המים כשרים אלא שנפסלו מחמת נפילת המים השאובים שנפלו בו לכך מקילינן בזה ותולין לקולא לומר שכל המים שיצאו הם הראשונים אבל לעיל כולו פסולין ואנו באין להכשיר כולו ע"י האמה לכך אולנין לחומרא לומר שאינו נכשרין אלא לפי ערך וחשבון כמו שאמרנו .

כב היה המקוה חסר שלשה לוגין ונפלו לו שלשה לוגין מים שאובים לעולם הוא בפסולו עד שירבו עליו מי גשמים או שיטפו עליו מים כשרים עד כדי שישעור שנפלו עליו במילואו הראשון ועוד מעט יותר שהמים הבאים עליו דוחין את המים שבתו ומציאין אותן ואלו ישארו תחתיהן היה המקוה חסר אפילו קורטוב שהוא דבר מעט ונפלו עליו מים שאובין פחות משלשה לוגין והשלימה לא הכשירוהו ולא פסלוהו כיצד הרי הוא בפסולו עד שירדו עליו מי גשמי' או שיטפו עליו מי' כשיעור המי' היה חסר ונפלו עליו מי גשמים כשיעורן הרי זה כשר היה חסר אפי' קורטוב ונפלו לתוכו ג' לוגין מים שאובים פסלוהו והרי הוא בפסולו עד שיצא ממנו מילואו ועוד : ודוקא כשהמקוה כולה כשרה ונפסלה ע"י ג' לוגין מים שאובים שנפלו בתוכו דהא דמקלינן ומבשרינן בכ"ה שתולין לומר המים הראשונים יצאו כולם ראשונה . אבל אם היתה כולה שאוב לא מקלינן כל כך אלא אפילו נתן עדיה מים כשרים עד שיצאו כדי מלואם הראשון ועוד יותר הרבה לא מדני' אלא מחשבון המים היוצאים לפי ערך הכשרים והפסולים וכמו שכתבנו בסעיף שקדם זה :

כג לא גדרו חכמים על שלשה לוגין שאובין שיפסלו את המקוה אלא אם בן יהוה כל הג' לוגין שלימות יהיה מדראה מים דגבי מקוה דוקא מים כתיב ומקוה מים לפיכך לא גזרו אלא במים דומיא דעקר המקוה של תורה לפיכך שלשה לוגין שלימים מים שנפל לתוכן יין עד שחזור למראה יין ונפלו למקוה חסר אף על גב שיש כאן שלשה לוגין שלימים מים לא פסלוהו כיון שאין מדראה מים וכן ג' לוגין חסרים כל שזה שנפל לתוכן מעט חלב והשלמוהו לג' לוגין ונפלו למקוה חסר אף על גב שיש כאן הכל מראה מים לא פסלוהו כיון שאין כאן ג' לוגין שלימים מים דתרתו בעינן שיעור מ' ומראה מ' והא דאמרנן בג' לוגין מים שנפל לתוכן יין עד שחזור למרא' יין ולא פסלוהו היינו דוקא כשלא שינו מראה המקוה אבל אם שינו גם מראה המקוה פסלוהו :

כד וכשהו שלמים מים וגם מדראה מים פוסלין אפילו הם מי כבשים ומי שלקות ותמד שלא החמיץ וכן מי צבע פוסלין את המקוה בג' לוגין שכולם מים כמו שיתבאר בסעיף הסמוך אבל כל שאר המשקין ומי פירות וגזריים ותמד משחחמים כל אלו אינם נקראים מים ואין פוסלין מקוה החסר בג' לוגין וגם אין משלימים אותן להכשירו שאם היו בו ל"ט סאין ונפל לתוכו סאה אחת מאלו אין משלימין אותו שהרי אינו מים והתורה מקוה מים אמרה אבל אם יש בו מ' סאה ונפל לתוכו סאה א' מאלו אף על פי שנפלו מתוכו סאה אחרת כנגדו כשר דכבר נתכבט במ' סאה מים שבו ונעשו גם הם מים אפילו עשה כן עד י"ט פעמים עדיין נשארו בתוכו כ"א סאין מים נקיים דהו רובו כשר ופסי' לא אבל במים שאובין כיון דמ"מ מים הן לא החמירו בו כ"כ אלא אפי' עשה כן עד עולם כגון שנפל סאה מים שאובין למקוה שיש בו מ' סאה כשרין ונפל מתוכו סאה אחרת כנגדו וחזר ונפל לתוכו סאה שאובין ונפל מתוכו סאה אחרת מים כשרים אפילו עשה כן עד עולם כשר כיון דמ"מ מים הן ושאובין רבנן אמרנן קמא קמא בטיל ולא עוד אלא שהוכשר עד שחזור ומכיל לא ישארו בתוכו :

כה מי (הסעיף כ"ה כ"ו כ"ז כ"ח כ"ט שנשמט מכא תמצאם ביה קב"א)

נעשה כלי אלא כשנעשה הגומת בכנית על ידי חקיקת אדם אבל נעשו מעצמן אינם חייבין בית קבל לפיכך מותר לעשות מקראות על ידי צינורות וסלולות של עץ שמכיוון ומולכן המים מן הנהר או משאר מעיינות אל המקוה וכן על ידי מרובות שעל הגנות שמקלחין מי הגשמי' הירורים ולא חיישינן שמה נעשה בהן הגומא המקבלת מכה לחלוחית ונמפת המים דאף אם היה שם גומא לא מיקרי בית קבול הואיל ולא נעשית על ידי אדם ככונ' כמו שאמרנו וכן סילון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע אינו חשוב קבלה לפסול בו מקוה מפני שלא היתה המנונה לעשותו באופן זה שיהיה החלל הרחב בית קבול למים אלא הכוונה בעשייתו כך כרי שיצאו המים מן המקום הצר שכפיו כחוקק ואם המים באין אל הצינור על ידי כלים הקבועים בגלגל והם נקבים בהרף דלא מיקרו כלי ומן הצינור באין אל המקוה מותר לטבול בה אם יש שם במקוה מ' סאה אבל אין בה מ' סאה אין לטבול במקוה דלא מיקרי חבור לגמר על ידי ועיין בלבוש התכלת סימן קנ"ט סעיף ז' :

לא ולא עוד אלא אפילו מקוה שהיה שאוב והיה פסול מחמת שאיבה והגליר פירש שהקרישו מימיו מהמת הקור נטהר משום מים שאובים ושנימות אחר כך כשר למק' כיון שחזרו למים שלא על ידי שאיב' היו כמו גשמים :

לב מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט רך עד שהפירה שוהה ושותה ממנו אם המים צפין על גבי הטיט יכול לטבול אפילו בטיט שכיין שהוא רך כל כך שמתערב עם המים נחשב כמים עכורים ואם אין המים צפין על גבי הטיט אין טובלין במקום הטיט אבל כמים שאצלו טובלין אפילו אין בה מ' סאה אלא על ידי ציורף הטיט משלים הוא למ' סאה :

לג כל שתחלת בריתה הוא מן המים כגון יבחושין האדומים מרוסקים חשובים כמים ומטבילין בו וכן בשומן הגימק בחור עינו של דג גדול חשוב כמו' ומטבילין בו :

לד אין הכלי חשוב כלי לפסול המים שבו משום שאיבה אלא אם כן היה ראוי לקבל קודם שיקבענו בקרקע ושיתמלא לדעת כמו שיתבאר בסעיף מ"א בע"ה וכשהיה כל זה או פוסל המים שבו משום שאיבה בין הוא גדול עד שמחוקק מ' סאה בלח שהם כוריים ביבש בין הוא כלי קטן ביותר ואפילו הם כלי גלגלים כלי אבנים כלי אדמה דלענין טומאה כל אלו אינם נקראים כלי לקבל טומאה הבא לענין שאיבה חשיבו כלים :

לה לפיכך המניח טבלא תחת הצינור הכשר כגון שקבעו ולכסוף חקיקו ומניח שם את הטבלא אצל המקוה כדי שישלף המים ממנה למקוה אם יש לה ד' שפות עד שראויה לקבל המים פוסלת משום שאיבה ואם לאו אינה פוסלת וקפה על צדה לידח אפילו יש לה שפות אינה פוסלת כיון שאינה עומדת בענין שראוי לקבל וכגון שהמים ראויין לבא למקוה וזולתה אבל אם אין המים ראויין לבא למקוה וזולתה אפילו וקפה על צדה או כפאה על פיה פוסלת וכל מטעם דשאיבה דהא אין המים עוברים במקום שיש בית קיבול אלא משום דבעינן הויה על ידי דבר טהור שאינה מקבל טומאה דהיה טהור כתיב כמו שנתבאר לעיל ויתבאר עוד בסמוך בע"ה והבא הטבלא שיש לה שפות הרי יש לה בית קבול ואינה פשוט כלי עץ ומקבלת טומאה לפיכך פוסלת המים שעוברים עליה למקוה :

לו צינור שאין לו ד' שפות אינו חשוב כלי שהרי אין המים נשארין בתוכו אלא מקלחין לחוץ לפיכך ראוי להביא על ידי מים למקוה ואינם נקראים שאובים ואם חקק בו גומא אחת קטנה קודם שקבעוהו בקרקע אם הוא של עץ אפילו אין הגומא מחוקקת אלא כל שהוא נעשה הצינור כולה כלי על ידי גומא זו שכן דרך כל עץ לעשותו וכל המים שעוברים עליו חשובין שאובים ואם הוא של חרס אין החקיקה פוסלתו אלא אם כן הגומא מחוקקת רביעית שאין חשוב כלי פחות מרביעית והא דבצינור של עץ אמרי' שהוא כלי אפילו אין הגומא מחוקקת אלא כל שהו היינו משום דכן דרכו של עץ כשמשתמשין בו ע"י קילוח מים שמתחלחל על ידי השיב ונעשין בו גומות לפיכך מיד שנעשה בו גומא כל שהוא חשיב ככלי הודאי יתחלחל על ידי המים ויתרחב מרר עד שיקבל רביעית מה שאין כן בכלי חרס שאם אין עושין בו גומא לא יתחלחל כלום על ידי המים כי אורכה הוא מחליק ע"י המים וכי תימא אם כן בכלי עץ אפילו לא חקק בו גומא כלל יחשב כלי דהא ודאי יתחלחל על ידי המים וירחיב עד שיהיו בו גומא לקבל רביעית כלי זה קשיא שאפילו יש גומא המחוקקת רביעית בצינור לא חשיב כלי אלא אם כן גלה דעתו ע"י מעשה דניח' ליה בגומות זו ועושה אותם לשם כלי לפיכך כשהחקק בו גומא כל שהו הרי גלה דעתו דניחא ליה שיהא לה בית קבול לצינור זו שיתעכבו שם הצרורות והעפר והוא יורע שרמים יתחלחלו בו עוד עד שיתרחב לקבל רביעית לפיכך חשיב כלי מיד אבל אם לא חקק בו מתחלה כלום אפילו ניחא ליה אחר כך כשיתחלחל ממילא לא חשיב כלי וכשהחקק מתחלה ועושה כלי ואפילו אם נפלו צרורות או עפר בגומא אינו חשיב סתימה לבטלו מתורת קבלה אלא אם כן יהיו מהודקים לתוכה וכיון שאין

נעשה כלי אלא כשנעשה הגומת בכנית על ידי חקיקת אדם אבל נעשו מעצמן אינם חייבין בית קבל לפיכך מותר לעשות מקראות על ידי צינורות וסלולות של עץ שמכיוון ומולכן המים מן הנהר או משאר מעיינות אל המקוה וכן על ידי מרובות שעל הגנות שמקלחין מי הגשמי' הירורים ולא חיישינן שמה נעשה בהן הגומא המקבלת מכה לחלוחית ונמפת המים דאף אם היה שם גומא לא מיקרי בית קבול הואיל ולא נעשית על ידי אדם ככונ' כמו שאמרנו וכן סילון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע אינו חשוב קבלה לפסול בו מקוה מפני שלא היתה המנונה לעשותו באופן זה שיהיה החלל הרחב בית קבול למים אלא הכוונה בעשייתו כך כרי שיצאו המים מן המקום הצר שכפיו כחוקק ואם המים באין אל הצינור על ידי כלים הקבועים בגלגל והם נקבים בהרף דלא מיקרו כלי ומן הצינור באין אל המקוה מותר לטבול בה אם יש שם במקוה מ' סאה אבל אין בה מ' סאה אין לטבול במקוה דלא מיקרי חבור לגמר על ידי ועיין בלבוש התכלת סימן קנ"ט סעיף ז' :

לא ולא עוד אלא אפילו מקוה שהיה שאוב והיה פסול מחמת שאיבה והגליר פירש שהקרישו מימיו מהמת הקור נטהר משום מים שאובים ושנימות אחר כך כשר למק' כיון שחזרו למים שלא על ידי שאיב' היו כמו גשמים :

לב מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט רך עד שהפירה שוהה ושותה ממנו אם המים צפין על גבי הטיט יכול לטבול אפילו בטיט שכיין שהוא רך כל כך שמתערב עם המים נחשב כמים עכורים ואם אין המים צפין על גבי הטיט אין טובלין במקום הטיט אבל כמים שאצלו טובלין אפילו אין בה מ' סאה אלא על ידי ציורף הטיט משלים הוא למ' סאה :

לג כל שתחלת בריתה הוא מן המים כגון יבחושין האדומים מרוסקים חשובים כמים ומטבילין בו וכן בשומן הגימק בחור עינו של דג גדול חשוב כמו' ומטבילין בו :

לד אין הכלי חשוב כלי לפסול המים שבו משום שאיבה אלא אם כן היה ראוי לקבל קודם שיקבענו בקרקע ושיתמלא לדעת כמו שיתבאר בסעיף מ"א בע"ה וכשהיה כל זה או פוסל המים שבו משום שאיבה בין הוא גדול עד שמחוקק מ' סאה בלח שהם כוריים ביבש בין הוא כלי קטן ביותר ואפילו הם כלי גלגלים כלי אבנים כלי אדמה דלענין טומאה כל אלו אינם נקראים כלי לקבל טומאה הבא לענין שאיבה חשיבו כלים :

לה לפיכך המניח טבלא תחת הצינור הכשר כגון שקבעו ולכסוף חקיקו ומניח שם את הטבלא אצל המקוה כדי שישלף המים ממנה למקוה אם יש לה ד' שפות עד שראויה לקבל המים פוסלת משום שאיבה ואם לאו אינה פוסלת וקפה על צדה לידח אפילו יש לה שפות אינה פוסלת כיון שאינה עומדת בענין שראוי לקבל וכגון שהמים ראויין לבא למקוה וזולתה אבל אם אין המים ראויין לבא למקוה וזולתה אפילו וקפה על צדה או כפאה על פיה פוסלת וכל מטעם דשאיבה דהא אין המים עוברים במקום שיש בית קיבול אלא משום דבעינן הויה על ידי דבר טהור שאינה מקבל טומאה דהיה טהור כתיב כמו שנתבאר לעיל ויתבאר עוד בסמוך בע"ה והבא הטבלא שיש לה שפות הרי יש לה בית קבול ואינה פשוט כלי עץ ומקבלת טומאה לפיכך פוסלת המים שעוברים עליה למקוה :

לו צינור שאין לו ד' שפות אינו חשוב כלי שהרי אין המים נשארין בתוכו אלא מקלחין לחוץ לפיכך ראוי להביא על ידי מים למקוה ואינם נקראים שאובים ואם חקק בו גומא אחת קטנה קודם שקבעוהו בקרקע אם הוא של עץ אפילו אין הגומא מחוקקת אלא כל שהוא נעשה הצינור כולה כלי על ידי גומא זו שכן דרך כל עץ לעשותו וכל המים שעוברים עליו חשובין שאובים ואם הוא של חרס אין החקיקה פוסלתו אלא אם כן הגומא מחוקקת רביעית שאין חשוב כלי פחות מרביעית והא דבצינור של עץ אמרי' שהוא כלי אפילו אין הגומא מחוקקת אלא כל שהו היינו משום דכן דרכו של עץ כשמשתמשין בו ע"י קילוח מים שמתחלחל על ידי השיב ונעשין בו גומות לפיכך מיד שנעשה בו גומא כל שהוא חשיב ככלי הודאי יתחלחל על ידי המים ויתרחב מרר עד שיקבל רביעית מה שאין כן בכלי חרס שאם אין עושין בו גומא לא יתחלחל כלום על ידי המים כי אורכה הוא מחליק ע"י המים וכי תימא אם כן בכלי עץ אפילו לא חקק בו גומא כלל יחשב כלי דהא ודאי יתחלחל על ידי המים וירחיב עד שיהיו בו גומא לקבל רביעית כלי זה קשיא שאפילו יש גומא המחוקקת רביעית בצינור לא חשיב כלי אלא אם כן גלה דעתו ע"י מעשה דניח' ליה בגומות זו ועושה אותם לשם כלי לפיכך כשהחקק בו גומא כל שהו הרי גלה דעתו דניחא ליה שיהא לה בית קבול לצינור זו שיתעכבו שם הצרורות והעפר והוא יורע שרמים יתחלחלו בו עוד עד שיתרחב לקבל רביעית לפיכך חשיב כלי מיד אבל אם לא חקק בו מתחלה כלום אפילו ניחא ליה אחר כך כשיתחלחל ממילא לא חשיב כלי וכשהחקק מתחלה ועושה כלי ואפילו אם נפלו צרורות או עפר בגומא אינו חשיב סתימה לבטלו מתורת קבלה אלא אם כן יהיו מהודקים לתוכה וכיון שאין

נעשה כלי אלא כשנעשה הגומת בכנית על ידי חקיקת אדם אבל נעשו מעצמן אינם חייבין בית קבל לפיכך מותר לעשות מקראות על ידי צינורות וסלולות של עץ שמכיוון ומולכן המים מן הנהר או משאר מעיינות אל המקוה וכן על ידי מרובות שעל הגנות שמקלחין מי הגשמי' הירורים ולא חיישינן שמה נעשה בהן הגומא המקבלת מכה לחלוחית ונמפת המים דאף אם היה שם גומא לא מיקרי בית קבול הואיל ולא נעשית על ידי אדם ככונ' כמו שאמרנו וכן סילון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע אינו חשוב קבלה לפסול בו מקוה מפני שלא היתה המנונה לעשותו באופן זה שיהיה החלל הרחב בית קבול למים אלא הכוונה בעשייתו כך כרי שיצאו המים מן המקום הצר שכפיו כחוקק ואם המים באין אל הצינור על ידי כלים הקבועים בגלגל והם נקבים בהרף דלא מיקרו כלי ומן הצינור באין אל המקוה מותר לטבול בה אם יש שם במקוה מ' סאה אבל אין בה מ' סאה אין לטבול במקוה דלא מיקרי חבור לגמר על ידי ועיין בלבוש התכלת סימן קנ"ט סעיף ז' :

כאן כבר אמרנו בסעיף ל"ד שלא גזרו חכמים בנ' לוגין כמים שאובים שיפסלו את המקוה אלא כשנשאבו לדעת אבל אם נשאבו שלא לדעת לא גזרו כיה ופעמא דמסתבר הוא דהא כל גזירה היא כרי שלא יעשה כן בפעם אחר או בענין אחר וה"ל גזרו בנ' לוגין כדי שלא יעשה המק' כולה או רובה שאוב וכשנעשית בה שאיבה של ג' לוגין לא לדעת לא שייך לפסולה ולגזור כדי שלא יעשה פעם אחרת כולה או רובה שאוב דהא אפילו שאיבה זו היא לא עשאה מדעתו ולא שייך למימר שמה יעשה כן בפעם אחרת לפיכך

שם מים כלל בכור אלא המי' שבתוך חללי הקנקנים הרי זה ישכר את הקנקנים והמים הנקיים מהם לא חשיבי שאובים והמקוה לשר שהרי לא כיון שיכנסו המים לתוך חללי אלא שיכלעו לתוך דופןותם והכא נבי קנקנים התירו ג'כ אע"פ שלא נשארו שום מים בכור מה שלא התירו בן גבי עציץ דסידי היינו מטעמא שבתכנו דהסידי הבנים העציץ מתחלה על דעת שיקבלו מים לתוך חללי רק יבלעו בדפנותיהן מיהו הכא נבי מסדר קנקנים במקוה גרע קצת ממניח קנקנים בראש הגג דהתם לא הניחין אלא לנגנב ולא היתה שם דעת שאיכה כלל אבל מסדר קנקנים בתוך המקוה היתה שם דעת שאיכה קצת שהרי מתחלה כשסדרן למקוה לדעת שישאבו ויבלעו ממי המקוה סדרן לפיכך הקילו גבי מניח קנקנים בראש הגג טפי והתירו אפילו כפיית הכלים ביד והכא נבי מסדר קנקנים בכור לא התירו אלא שבירת כלי' ולא כפיית הכלי' ביד דהוי תפיסת הוי טפי ואף על גב דלעיל סעי' מ"א גבי מניח כלים תחת הצינור בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו שרינן אפי' כפיית כלי ביד אע"ג דעל דעת שקבלו מן הצינור הניחם שם דשאני התם דבשעה שנתפזרו העבי' בטלה מן מחשבת הקמיית' לגמרי ואין כאן לדעת כלל וכ"ש בהניחם בשע' פיזור עבי' דמוכח מילתא שלא היתה שם מחשבה כלל הילכך שרי אפי' לכפות :

מך לא גזרו חז"ל במים שאובים שישפלו את המקוה אלא כשיפלו ג' לוגין שאובין מן הכלי לתוך המקוה אבל אם נגררו המים השאובין חוץ למקוה על גבי קרקע או על גבי סלון ומשכו ויררו למקוה אינם פוסלין את המקוה בנ' לוגין עד שיהיו מחצה על מחצה אבל אם היו הריב מהכשרים המקוה כשר : כיצד מקוה שיש בו עשרים סאה ומשהו מים כשרים והיה ממלא ושואב חוץ למקוה והמים נמשכים ויורדין למקו' בין שהיו נמשכין על גבי קרקע או בת' הסלון וכיוצא בו מדברים שאינם פוסלין את המקוה הרי הוא כשר ואפילו השלימו לאלף סאין כך בשאיבה והמשכה כשר כיון שהיו שם מתחלה רוב של מ' סאה שהוא שיעור מקוה הכשרים ואפי' נפלו השאובין לתוך המ' סאה ומשהו על ידי שאיב' ממש מן הכלי בלא המשכה ואח"כ המשכויה כולה למקום אחר כגון גג שהיה בראשו מעשרים סאה ומשהו מי גשמים ומלאו כבתפוח ותנן לתוכו פחות מעשרים שאע"ג שנגמזא הכל פסול שרי י' ש בו סאין פחות משורש שאובין אם פתח אחר כך הצינור ונמשכו הכל למקום אחר הרי זה מקוה כשר שהשאיבה כוז שהמשכויה כולה נעשית כשרה הואיל והיה שם רוב מחבשר קורם שהמשכויה וירקא שהיה בתחלה ארוב מי גשמים ואח"כ באו לשם השאובים על ידי המשכה וכן נגג שהיו הכשרים בתחלה ואח"כ באו השאובין לתוכו ואחר כך נמשכו אבל אם המשך תחלה מים פסולים ואחר כך הביא עליה רוב מים כשרים או שהיו בראש הגג תחלה עשרים סאין פחות משהו שאובין ואחר כך באו שם המי גשמים כ' סאין ומשהו והמשיכין אח"כ למקום אחר לא מהני :

מך וכשמכשירין המקוה ע"י המשכה לא ימשוך המים פחות משלש' מפחים דכל פחות משלשה מפחים לא נחשב לכולם וכאלו לא המשיכם :

מן ולא התירו חז"ל המשכה אלא על גבי קרקע או על גבי צנור שלא היה עליו שם כלי בתלוש אבל אם המשיך על גבי כלים אפילו כלי גללים וכיוצא בהן לא מהני דשאני יהפוך בית קבול למעלה ויהיו שאובין וי"א עוד דאפילו על גבי קרקע לא התירו אלא דוקא על גבי קרקע הראויה לבלוע כל המים שאז המים נתכסלו אנכ קרקע וכשזוחלת לגומ' נעשים כאלו באו מתמצית הקרקע ונתכסל מהם שם שאובים אבל אם המשכויה על גבי רצפת אבנים או נסרים שאינם ראויים להבליע הו כוז שמוניחם בכלי ולא מכסל שם שאובים מנייהו שהרי אינו יכול להונם וכאלו באו מתמצית הקרקע קורם שהמשיכו עליו שהרי אינם ראויים לבלוע ולהתמצית וטוב להחמיר לכתחלה :

מן מקוה הנובע ונתייבש כולו בקיץ והיה בור רחוק ממנו קצת ומלאוהו מים שאובים ונתמלא המקוה מתחת לקרקע מאיתם מים השאובים אע"פ שלא נשארו שום מים במקוה הוכשרה כולה מאלו המי' אע"ג דק"ל המשכויה כולה לא מכשירין הכא מכשירין דערף זה מהמשכה דהיא דומיא דניבוע :

מך כבר אמרו פעמים שהיית המקוה צריך שיהיה על ידי דבר טהור ולא על ידי דבר המקבל טומאה דכתיב מקוה מים יהיה טהור שיהא הייטות על ידי סתרה לפיכך הכא להמשיך מים למקוה צריך שלא יהא ההמשכה בדבר המקבל טומאה כיצד כגון שרוצה להמשיך מים גשמים למקום אחר לעשותו מקוה לא יאחז דף בידו ויעבירם עליו אלא יניח הדף בקרקע ויסור ידו משם בטר' יעברו המים עליו שהרי ידיו מקבלים טומא' והדף אינו מקבל טומאה דפשוטי כלי עץ הוא וכן סילון של אבר או של מחבת שהן מקבלים טומאה אפילו אין להן בית קיבול אסור להמשיך בהן המים למקוה והוא יהיה חמים נופלים להדיא מרבה המקבל טומא' לתוך המקוה אבל אם נופלים על שפתו בחוץ ונמשכין לתוכו על גבי קרקע או שמחביר לפי חסילון של אבר או של מחבת צינור

לפיכך אין פוסלין ג' לוגין שאובין אלא כשנשאבו לדעת והאי לדעת לא מבני כששאבן בידים שפוסלין אלא אפילו אם עשה מעשה שגילה דעתו דניח' ליה שיבאו אלו השאובין שם אף על גב שלא נתנם שם בידים מיקרי נמי לדעת ופוסלין כמו שיתבאר בסמוך מקראי כיצד צינור המניח בקרקע שקבעו ולבסוף חקקו כרי להמשיך מי גשמים למקוה והניח כלים תחתיה שפלו מהם המים למקוה וכבר ידעת הכלים פוסלים משום שאיכה לפיכך אם הניחם בשעת קישור העבים וקורם שנתפזרו העבים ירדו גשמים ונתמלאו הכלים זה נמי חשוב לדעת כאלו שאבן בידים ופוסלין דהא חזינן שכשראה שנתקשרו העבים וחשב שירדו המים הניח כאן הכלים ונגלה דעתו ע"י מעשה הניחא ליה שיתמלאו והרי נתקיימה דעתו שירדו הגשמים ומלאו הכלים אותם המים שחשב עליהם והיו ממש כמו שאיכה בידים ופסלי אף על פי שלא הוריקם למקוה בידים אלא שבר הכלים או כפאן על פיהם עד שנפלו המים למקוה אבל אם לא נתקשרו העבי' בשעה שהניח' שלא היו כאן מים בעולם שחשב עליה' ואחר כך נתקשרו ונתמלאו או אפי' הניחם בשעת קישור העבים וחשב על אלו המי' ולא נתקיימו מחשבתו שנתפזרו אותן העבי' ולא ירדו אות' מים שחשב עליהם ונשארו הכלי' שם עד שחזרו ונתקשרו העבי' פעם אחרת וירדו גשמי' ונתמלאו הכלים זהו לא חשיב שאיכה לדעת דבי נתפזרו אסח דעתיה דסבר לא ירדו גשמי' עוד ואינם פוסלין אלו המים את המקוה ובלבד שישכר הכלים או יהפ' כשרוצה שיולו המים אל המקוה בענין שלא יגביה' מעל הארץ שאם הגביהם מן הארץ עם המים נעשו שאובים ע"י הגבהה ופוסלים את המקוה וכל זמן שלא הגביהם אף על פי ששיכר הכלים או כפאן בידים כרי שיולו למקוה ילפינן מקראי דאפילו עשה כל המקוה כך שכשרה ואינה חשובה נעשית בידו אדם והבי דרשינן לה כתיב אך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור אלו נאמר מקוה מים יהיה טהור יכול אפילו מלא מים בתפוח ועשה מקוה בתחלה יהיה טהור תלמוד לומר מעיין מה מעיין בידו שמי' אף מקוה בידו שמי' אי מה מעיין שאין בו תפיסת ידי אדם כלל כלומר שנתהיה כולו בידו שמי' בלי שום סיוע מעשה ידי אדם אף מקוה לא יהא בה שום תפיסת מעשה ידי אדם כלל' שתיעשה המקוה כלי שים סיוע ע"י מעשה ידי אדם יצאו כנין זה ששכר הכלים או הפכן וכפאן ונפלו למקוה דנעשית מקוה זו קצת ע"י תפיסת ידי אדם ת"ל בור כלומר דסתם בור נעשית על ידי אדם והמים באו שם על ידי מעשה ידי אדם ש"מ שאין מקוה נפסלת אפילו יש בה סיוע תפיסת מעשה ידי אדם כגון הכא ששכר או כפה הכלים ונפלו המים על ידי זה למקוה ואפילו עשה כל המקוה כד ואפילו שלח בהם ידי לשברם או לכפותם כשר ובלבד שלא יגביהם לערותן דאז הו שאובין ממש :

מב לכן המניח קנקנים בראש הגג לנגבם וירדו עליהם גשמים ונתמלאו מים אע"פ שזניחם בשעת קישור עבים ולא נתפזרו וירדו גשמים הרי זה ישובור הקנקנים או יכפם שיולו למקוה והמי' שהיו בקנקנים כשרים לטבול בהם ואפי' נעשית כל המקוה מהמים הללו והיה בהן קצת תפיסת ידי אדם ששברם או כפאן כשרים שהרי לא מלאן בידו ואינם פסולים אא"כ הגביה הכלים ועירם דאז הו שאובין והא דמכשירין הכא אפילו הניחם בשעת קישור עבים וירדו גשמים ולעיל גבי מניח תחת הצינור אמרינן כשהניח' בשעת קישור עבים וירדו גשמים דפוסלין דלא דמיין דהת' הניחם ע"מ שיקבלו המים והיו שאובין ממש והכא הא לא הניחין בראש הגג אלא לנגבן ולא לקבל המים ואינן דומין לשאובין : מג וכן הצינור שסדר את הבור בטיט והביא המיט בעציץ ושכח העציץ בכור ונתמלאה העציץ מי' ממי הגשמים אם נשארו כבר קצת מים כשרים בכור אע"פ שהם מועטין ובעציץ יש בו הרבה מים עד שיהיו רוב המקוה הרי זה ישובור את העציץ במקומו ונמצא המקוה כולה כשר והא דהכא לא התירו לכפות את העציץ אלא דוקא שחבירה וגם לא התירו אלא כשיש מעט מים כשרים בכור כדי שיתחברו אלו המים עם אותן המים אבל אם אין שם שום מים בכור לא התירו ולעיל גבי מניח קנקנים בראש הגג התירו אפי' כפיית הכלים ואפילו אין שום מים בכור אלא כולו מאלו המים הכשירו היינו טעמא משום דהכא יש בו תפיסת ידי אדם בעציץ יותר מבהניח קנקנים בראש הגג דהתם לא הניח הקנקנים על הגג אלא לנגבן ולא היתה מחשבתו כלל שיקבלו שום דבר לכך הקילו בו והתירו אפי' בכפיית אע"פ שיש בכפייה קצת תפיסת ידי אדם והתירו אפילו אין שם מים בכור אבל הכא גבי עציץ יש בה מתחלה תפיסת יד יותר שהרי הסידי הבניסו מתחלה על דעת קבלה שהרי היה בו המיט הילכך לא התירו אלא כשיש שם כבר מעט מים בכור שחבירה אלו עמיהם וגם לא התירו אלא שבירת כלי ולא כפיית כלי שיש בו תפיסת יד יותר וכן המסדר קנקנים בתוך המקוה לחסמן פירש שמניח קנקני' של עץ או של חרס לתוך המקוה שהיא מלאה מים כדי שיכלעו המים בתוך דופני הקנקנים שהיו הדופןות בלועים מלאים מים ולא יוכלו אח"כ לבלוע היין שינתן לתוכן והניחם שם עד שנתמלאו דופני הקנקנים מים בלועים וגם באו מים לתוך חלל הכלים אפילו נכנסו כל המים שכבוד לתוך חלל הכלים ולא נשארו

מקוה בצד הנהר ולטובל בה אף על פי שאין בה מ' סאה שזה
 הוא המקוה חסר שכבר מקוה שלם דאמרינן דסני שם בהצטרפות
 נקיבם דקים לכשפירת הנהר ה"ו ה"ו הנהר מקוה שלם ותתם
 ארעא חלוליו מחללא בלומר יש בה גידון חלולין בתוך הקרקע
 שדרך שם מבצבצין המים מן הנהר לתוך החפירות הסמוכים
 אלה והם נחשבים כמו נקיבם דקים היולבם מן הנהר אל חפירת
 המקוה ומחברים אותה לנהרים ליחשב מקוה כשר :

גג ו"א הא דאמרינן דבעינן נקב בשפופרת הנגד לחבשיר המקואות
 היינו כשיש שם פסול דאורייתא בנין כשרוצין להכשיר חסר
 מן השלם או שניהם חסרון וכיצא כזה אבל הנגד להכשיר מקוה
 שפסולי משום שאינן דרבנן ומקוה שלם שאינו שום פסול אינו צריך
 הכשר כ"כ בנקב גדול בשפופרת הנגד אלא כשהוא משקו אפי'
 כשערה כשר ואפי' אין מי להשקה ואין את האויר סני כיון שאין
 כאן אלא פסול שאיבת הרבנן ויש חולקין וכן ראוי להורות להחמ' :

נד ב' מקואות סמוכים זה אצל זה שיש בהן מים כשרים אלא
 שהם חסרים ואין בכל אחד מ' סאה וביטול בעיניהם ונסדקת
 הכתל אם נסדקה כרוחב כל הכותל מצד זה לצד זה ובריש אפי'
 כל שהוא רק שהמ' מחלחלין ומבצבצין מעט דרך הסדק מצטרפין
 ומחברים שתי המקואות להכשירן לטובל בכל אחד מהן שכל אחד
 משלם את הברו להשלים השעיר של מ' סאה שכוון שהסדק
 היך ברוחב הוי הבור שפיו ואם נסדק הכותל מלמעלה למטה אינו
 מצטרף עד שיהא בספק נקב שהוא בשפופרת הנגד במקום אחד
 ואם נפרץ הכותל בספק עד שהולכין המ' מעט מזה לזה למעלה
 על עובי הכותל אם יש ברוחב הפירצה בשפופרת הנגד ומחברים
 המים כרוחב שפופרת הנגד ובריש כקליפת השום מצטרפין ומשלים
 שכוון שחבור המים הוא למעלה רואה את האויר והכל רואין
 המים שהם מדוברין סני בזה ומצטרפין וה"ה אם היה גל של עפר
 בין ב' המקואות וניטל מן הגל מעט ער שרמים מקלרין זה לזה
 למעלה ברובב בשפופרת הנגד ובריש כקליפת השום כגון מין
 שחבור המים הוא למעלה רואה את האויר והכל רואין אותו ולא
 אמרו שצריך חבור בשפופרת האר בכל סביבותיו ברוחב ובגובה
 אלא כשהברין המקוא' ע"י נקב שבאמצע הכותל כמו שאמרנו
 למעלה בפנים :

נה ג' מקואות שיש בשנים מהם בכל אחד עשרים סאה מים כשרי'
 ובאחד מהם עשרים סאה מים שאובים ועמרים זה בצד זה אם
 השאוב מן הצד וידרו בהם שלשה בני אדם בבת ארת וטבלו
 בהם בכל ארת אחד מהם טורח' כל שלשת' שכוון שיררו בבת
 ארת ומתוך כך נתמלאו ויצאו על שפתם ונתעריבו יחד הוכשרו
 שלשתם בפעם אחת כיון שהיו מחברים ביחד השנים מקואות
 שיש בהם מ' סאה מים כשרים ורוכשי השאוב בהשקה שנתחבב
 עמהם ואפילו אם נתחבר האמצע לשאוב שאצלו קודם שנתחבב
 לכשר דא נפסל בכך שירי בבת ארת וידרו ונתחבר גם לכשר קודם
 שירדו השאובין לתיבו וגם כשירדו השאובים לתיבו על ידי תערוב'
 שלשתם ירדו לתיבו שהרי לא נפלו מן הכלי לתיבו אלא מן הכלי
 לבור ומן הבור נמשכו לבור מקוה זה ואין כאן אלא היש דרבנן
 ולקול'ואם השאוב באמצע שנים הכשרי יכולין להתערב אלא
 על ידו לא הוכשרו אלא נשארו כמו שהיו תחלה ואותם שטבלו
 בהם לא נמטרו :

נו שני מקואות של עשרים עשרים סאה אחד שאוב ואחד כשר
 וירדו שנים בבת אחת לעשרים ועלו המים עד שהושקו וטבלו
 בהם אפילו היו המים של הכשר אדומים ושל השאוב לבנים או
 איפכא והלבין האדום מן הלבן והאדום הלבן מן האדום לא עי'תה
 להם טבילה כיון שרכשו אינו שלם וגם המקואות הם כמות שהיו
 בלומר שהכשר כשר להקיות עליו ר"ל להוסיף עליו מים כשרים
 להשלימו למ' ולהכשירו ואף ע"פ שראינו שנתעריבו מים שאובין
 לתוכו כבר נתכשל ברוב הכשרים קודם שנעשית המקוה כשר' ולא
 אמר' אדרבה נפסלה מן השאובין דודאי נפלו לה' לוגין כיון
 דמ"מ דרך המשכ' נפלו כמו שכתבתי בסמוך לא נפסלה :

נז כל המעריב למקוה הרי היא במקוה ומטבילין בו לפיכך גומות
 הסמוכ'למי המקוה וכן מקומות שוררסין שם בהמה' עד שנעשין
 גומות והיו בהן מים מעריבין עם מי המקוה בשפופרת הנגד מטבילין
 בהן וכן כלי המגנה בצד המקוה ויחצה לטובלו שם במקומו מניע
 בידו בתוך המקוה כרי שיעשה גל כמים ועבור הגל על הכלי ועולה
 לו הטבילה לכלי ובלבד שלא יעקר הגל ממקומו כשעובר על הכלי
 אלא ישאר מחובר למקוה :

נח חורי המערה וסדק המערה פ' מערה ה' מקוה ומפני שהיו
 עיקר המקואות שלהם בתוך המערה' קרא המקוה בלשון
 מערה ודרך להיות בה חורין וסדקן שהם מלאים מים מטבילין בהם
 אף ע"פ שאין המים שבהם מעורבין עם המקוה שבמערה אלא בכל
 שהוא מפני שמכלל המקוה יחשבוין :

נט ועוקה שבתוך המקוה פ' חפירה שעושין תחת שטח המקוה
 אם היה הקרקע' המטבילת בין העוקה' יבין המקוה שעליה
 כריאה ויכולה להעמיר את עצמה שאינה ניפלת כשטבילין במקוה
 שעליה הרי זו עוקה גומא בפני עצמה היא ואינה מכללת המקוה
 לפיכך

צינור קטן של עץ או של הרים שהמ' מקלחין ממנו למקוה כשר
 דהוי הוייתו ע"י טהרה ואם הסיגון של אבר או של מתכת
 מחובר לקרקע אפי' מקלחין המים ממנו להריא לתוך המקוה כשר
 שהרי אינו מקבל טומאה לפי שהוא בטל אגב קרקע ואין חלק
 בו אם הוא טמון תחת הקרקע אי לא :

מז בר"א במזשיר מי גשמים בעלמא אבל אם ממשיך מים
 ממעיין או מקוה זה למקוה אחר אפילו ממשיך על ידי דבר
 המקבל טומא' כשר דחושבין לזה המקוה שגמשיך המים לתוכו
 כאלו הוא מחובר למעיין או למקוה שגמשיך המים משם
 ונטהר על ידי השקה דהו הוי השקה ואע"ג דגבי ממשיך
 מים מן המעיין לכלי אמרינן לעיל דנפסלו המים בכלי ואפילו
 כשיוצאין מן הכלי עריין פסולין הן ולא מהני להו חבורם למעיין
 לא דמי לזה דשאני התם דהוי כלי שיש לו בית קבול ונפסל
 משום שאובין וביין שנפסלו משום שאובין אין שייך לומר שוב
 חוזרין להכשירן לחשב אינן שאובין על ידי חבורן למקוה דמה
 עניין זה לזה האר' יעשו המים שאינן שאובין שבמקוה את
 השאובין לשאינן שאובין אבל הכא מיניי בכלי שאין לו בית קבול
 אלא שהי' כלי המקבל טומאה ואין בו אלא משום שיהא הוייתו
 על ידי טהרה וכיון שהן מחוברין למקוה אמרינן דנשארו טהורים
 על ידי השקה דטהרה דהשקה ילפינן לה בת"כ מקראי לעיין
 טבילת משקין ה"ג מועלת דהשקה שישארו המים הוצא' בטהרתן
 ולא נימא שזוהת הוייתו ע"י טומאה ג"ל :

ג כבר ידעת שאין המקוה מטהרת בוהלחין אלא באשבורן
 לפיכך מקוה של מי גשמי' שנסדק אחד מכותליו והמים
 יוצאין דרך הסדק ו"א שעל ידי אותה היציאה חשיבו כל המים
 שנמקה' וזולתו ואין טובלין בה אפילו יש בה כמה סאין ואפילו
 יש בה מן הסדק ולמטה שיעור מקוה שאף על פי שכשיצאו כל
 המים עד הסדק ישארין בתוכה מ' סאה מן הסדק ולמטה אין
 טובלין באותו מקוה עד שיתם הסדק ויהיו כל המים נקיין ועמדין
 במקוה כדון מקוה ואז טובלין בו ו"א שאם ישארין מ' סאה
 במקוה אחר שיצאו העליונים עד הסדק המקוה כשר ויטבילין בו
 אלא א"כ הסדק הוא למטה ולא ישארין בו מ' סאה אחר שיצאו
 עד הסדק רחל וזולתו ויש להתמיר כסברא ראשונה שלא לטבול
 בו לכתחלה אפי' יש בו כמה סאין עד שיתם ובשכא אחרת
 הסדק ו"א שלא יסתם אותו בידו ולא בכל דבר המקבל טומאה
 דה"ל כמו הוייתו על ידי דבר המקבל טומאה שאסור ויש מתירין
 לסתום בידו ובכל דבר המקבל טומאה שלא אמרה תורה אלא
 יהיה שחור הויית המקוה יהיה על ידי טהרה אבל הכא אין זה
 הויית המקוה שכבר נהיה בהכשר אלא שרצה למנוע המים שלא
 יצאו וזה לא נק' הוייה ולא מצינו שאסרה תורה למנוע יציאת
 המים ע"י דבר המקבל טומאה ואין המקוה נפסלת להיות נקראת
 וזולתו ע"י שיצאו המים ממנה אלא כשיצאו ממנה המים ואינן
 חוזרין לתיבה אבל אם יש מק' שיוצאין ממנו וחוזרין למקוה אין
 זה נקרא וזולתו ולא נפסל בכך וכל זה במקוה המטבנס מפני
 גשמים ואין לי מעיין אבל מקוה הנעשה ממי המעיין אף על פי
 שהניחיהו למקים אשבורן שהיו המים מקוין ועמדין שם לא
 נפסל משום זחילה אם נסדק עד שהמים וזולתו ויוצאין משם דהא
 מקורו מן המעיין הוא בא ומעיין מטהר בוהלחין כמו שאמרנו פעמי':

נא כמה דברים אמורים שנפסל המקוה על ידי שיצאין ממנו
 המים דרך סדק המ' בסדק גדול שיוצאין המים בוהילה אבל
 אם לא לא נקבה המקוה אלא מעט שממיו נוספין מעט מעט
 או נבלעים בקרקע מעט מעט שאין זחילתן נכרת הרי זה מקוה
 כשר שאין זה זחילה :

נב הנא לערב מקוה פסול או חסר עם מקוה כשר להכשירו
 או ששניהם חסרים ובא לערבם להכשרם צריך שיהא
 הנקב שביניהם כשפופרת הנגד דהיינו שיהא רחב שני אצבעות
 ראשונים מהר' שבפס הוד ומתהפכות בחלל הנקב כרוחב בין
 שהוא מרובע בין שיהא עגול וצריך שיהא קלוח המים בשפע
 ברוחב הנקב ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפילו רגע אחד
 כהלכתו וכשר ונשאר לעולם בהכשירו אפי' נסתם הנקב אחר כך
 ואם ספק אם הנקב ה' כשפופרת הנגד אם לא פסולה כיון
 שטבילה עיקרה מדאורייתא אין ספק מטהרה וכל דבר שעשוי
 נקב וממעטו משפופרת הנגד אפילו הוא דבר הבא מבריית המי'
 לא נחשב כמים והוי מיעוט ואם יש שם נקיבם דקים הרבה מצטרפין
 לכשפופרת הנגד בר"א כשיזתה המקוה האחד שלם ואחד חסר
 שאין צריך אלא לחבר החסר עם השלם להכשירו להיות נחשב
 כמקוה אחד עם השלם אז מני בהצטרפות נקיבם דקים לכשפופרת
 הנגד והוכשר החסר ע"י השלם אבל אם שניהם חסרי' ורוצה
 לחברם יחד שיהיו שניהם שווים למקוה אחד וכל אחד ישלים את
 חברו או צריך חבור יפה ולא סני בנקיבם דקים שיצטרפו רק
 צריכין שיהא הנקב כשפופרת הנגד במקום אחד וה"ה אם יש
 כאן מקוה שלם שיש בו מ' סאין או יותר וחלק אותו בכל או
 בשק ולא נשאר שיעור מקוה בצד אחד נפסלים שניהם ואינם
 מצטרפין לשיעור ע"י הנקיבם דקים שבסל או בשק ומותר לחפור

נב הנא לערב מקוה פסול או חסר עם מקוה כשר להכשירו
 או ששניהם חסרים ובא לערבם להכשרם צריך שיהא
 הנקב שביניהם כשפופרת הנגד דהיינו שיהא רחב שני אצבעות
 ראשונים מהר' שבפס הוד ומתהפכות בחלל הנקב כרוחב בין
 שהוא מרובע בין שיהא עגול וצריך שיהא קלוח המים בשפע
 ברוחב הנקב ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפילו רגע אחד
 כהלכתו וכשר ונשאר לעולם בהכשירו אפי' נסתם הנקב אחר כך
 ואם ספק אם הנקב ה' כשפופרת הנגד אם לא פסולה כיון
 שטבילה עיקרה מדאורייתא אין ספק מטהרה וכל דבר שעשוי
 נקב וממעטו משפופרת הנגד אפילו הוא דבר הבא מבריית המי'
 לא נחשב כמים והוי מיעוט ואם יש שם נקיבם דקים הרבה מצטרפין
 לכשפופרת הנגד בר"א כשיזתה המקוה האחד שלם ואחד חסר
 שאין צריך אלא לחבר החסר עם השלם להכשירו להיות נחשב
 כמקוה אחד עם השלם אז מני בהצטרפות נקיבם דקים לכשפופרת
 הנגד והוכשר החסר ע"י השלם אבל אם שניהם חסרי' ורוצה
 לחברם יחד שיהיו שניהם שווים למקוה אחד וכל אחד ישלים את
 חברו או צריך חבור יפה ולא סני בנקיבם דקים שיצטרפו רק
 צריכין שיהא הנקב כשפופרת הנגד במקום אחד וה"ה אם יש
 כאן מקוה שלם שיש בו מ' סאין או יותר וחלק אותו בכל או
 בשק ולא נשאר שיעור מקוה בצד אחד נפסלים שניהם ואינם
 מצטרפין לשיעור ע"י הנקיבם דקים שבסל או בשק ומותר לחפור

נב הנא לערב מקוה פסול או חסר עם מקוה כשר להכשירו
 או ששניהם חסרים ובא לערבם להכשרם צריך שיהא
 הנקב שביניהם כשפופרת הנגד דהיינו שיהא רחב שני אצבעות
 ראשונים מהר' שבפס הוד ומתהפכות בחלל הנקב כרוחב בין
 שהוא מרובע בין שיהא עגול וצריך שיהא קלוח המים בשפע
 ברוחב הנקב ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפילו רגע אחד
 כהלכתו וכשר ונשאר לעולם בהכשירו אפי' נסתם הנקב אחר כך
 ואם ספק אם הנקב ה' כשפופרת הנגד אם לא פסולה כיון
 שטבילה עיקרה מדאורייתא אין ספק מטהרה וכל דבר שעשוי
 נקב וממעטו משפופרת הנגד אפילו הוא דבר הבא מבריית המי'
 לא נחשב כמים והוי מיעוט ואם יש שם נקיבם דקים הרבה מצטרפין
 לכשפופרת הנגד בר"א כשיזתה המקוה האחד שלם ואחד חסר
 שאין צריך אלא לחבר החסר עם השלם להכשירו להיות נחשב
 כמקוה אחד עם השלם אז מני בהצטרפות נקיבם דקים לכשפופרת
 הנגד והוכשר החסר ע"י השלם אבל אם שניהם חסרי' ורוצה
 לחברם יחד שיהיו שניהם שווים למקוה אחד וכל אחד ישלים את
 חברו או צריך חבור יפה ולא סני בנקיבם דקים שיצטרפו רק
 צריכין שיהא הנקב כשפופרת הנגד במקום אחד וה"ה אם יש
 כאן מקוה שלם שיש בו מ' סאין או יותר וחלק אותו בכל או
 בשק ולא נשאר שיעור מקוה בצד אחד נפסלים שניהם ואינם
 מצטרפין לשיעור ע"י הנקיבם דקים שבסל או בשק ומותר לחפור

נב הנא לערב מקוה פסול או חסר עם מקוה כשר להכשירו
 או ששניהם חסרים ובא לערבם להכשרם צריך שיהא
 הנקב שביניהם כשפופרת הנגד דהיינו שיהא רחב שני אצבעות
 ראשונים מהר' שבפס הוד ומתהפכות בחלל הנקב כרוחב בין
 שהוא מרובע בין שיהא עגול וצריך שיהא קלוח המים בשפע
 ברוחב הנקב ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפילו רגע אחד
 כהלכתו וכשר ונשאר לעולם בהכשירו אפי' נסתם הנקב אחר כך
 ואם ספק אם הנקב ה' כשפופרת הנגד אם לא פסולה כיון
 שטבילה עיקרה מדאורייתא אין ספק מטהרה וכל דבר שעשוי
 נקב וממעטו משפופרת הנגד אפילו הוא דבר הבא מבריית המי'
 לא נחשב כמים והוי מיעוט ואם יש שם נקיבם דקים הרבה מצטרפין
 לכשפופרת הנגד בר"א כשיזתה המקוה האחד שלם ואחד חסר
 שאין צריך אלא לחבר החסר עם השלם להכשירו להיות נחשב
 כמקוה אחד עם השלם אז מני בהצטרפות נקיבם דקים לכשפופרת
 הנגד והוכשר החסר ע"י השלם אבל אם שניהם חסרי' ורוצה
 לחברם יחד שיהיו שניהם שווים למקוה אחד וכל אחד ישלים את
 חברו או צריך חבור יפה ולא סני בנקיבם דקים שיצטרפו רק
 צריכין שיהא הנקב כשפופרת הנגד במקום אחד וה"ה אם יש
 כאן מקוה שלם שיש בו מ' סאין או יותר וחלק אותו בכל או
 בשק ולא נשאר שיעור מקוה בצד אחד נפסלים שניהם ואינם
 מצטרפין לשיעור ע"י הנקיבם דקים שבסל או בשק ומותר לחפור

נב הנא לערב מקוה פסול או חסר עם מקוה כשר להכשירו
 או ששניהם חסרים ובא לערבם להכשרם צריך שיהא
 הנקב שביניהם כשפופרת הנגד דהיינו שיהא רחב שני אצבעות
 ראשונים מהר' שבפס הוד ומתהפכות בחלל הנקב כרוחב בין
 שהוא מרובע בין שיהא עגול וצריך שיהא קלוח המים בשפע
 ברוחב הנקב ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפילו רגע אחד
 כהלכתו וכשר ונשאר לעולם בהכשירו אפי' נסתם הנקב אחר כך
 ואם ספק אם הנקב ה' כשפופרת הנגד אם לא פסולה כיון
 שטבילה עיקרה מדאורייתא אין ספק מטהרה וכל דבר שעשוי
 נקב וממעטו משפופרת הנגד אפילו הוא דבר הבא מבריית המי'
 לא נחשב כמים והוי מיעוט ואם יש שם נקיבם דקים הרבה מצטרפין
 לכשפופרת הנגד בר"א כשיזתה המקוה האחד שלם ואחד חסר
 שאין צריך אלא לחבר החסר עם השלם להכשירו להיות נחשב
 כמקוה אחד עם השלם אז מני בהצטרפות נקיבם דקים לכשפופרת
 הנגד והוכשר החסר ע"י השלם אבל אם שניהם חסרי' ורוצה
 לחברם יחד שיהיו שניהם שווים למקוה אחד וכל אחד ישלים את
 חברו או צריך חבור יפה ולא סני בנקיבם דקים שיצטרפו רק
 צריכין שיהא הנקב כשפופרת הנגד במקום אחד וה"ה אם יש
 כאן מקוה שלם שיש בו מ' סאין או יותר וחלק אותו בכל או
 בשק ולא נשאר שיעור מקוה בצד אחד נפסלים שניהם ואינם
 מצטרפין לשיעור ע"י הנקיבם דקים שבסל או בשק ומותר לחפור

נב הנא לערב מקוה פסול או חסר עם מקוה כשר להכשירו
 או ששניהם חסרים ובא לערבם להכשרם צריך שיהא
 הנקב שביניהם כשפופרת הנגד דהיינו שיהא רחב שני אצבעות
 ראשונים מהר' שבפס הוד ומתהפכות בחלל הנקב כרוחב בין
 שהוא מרובע בין שיהא עגול וצריך שיהא קלוח המים בשפע
 ברוחב הנקב ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפילו רגע אחד
 כהלכתו וכשר ונשאר לעולם בהכשירו אפי' נסתם הנקב אחר כך
 ואם ספק אם הנקב ה' כשפופרת הנגד אם לא פסולה כיון
 שטבילה עיקרה מדאורייתא אין ספק מטהרה וכל דבר שעשוי
 נקב וממעטו משפופרת הנגד אפילו הוא דבר הבא מבריית המי'
 לא נחשב כמים והוי מיעוט ואם יש שם נקיבם דקים הרבה מצטרפין
 לכשפופרת הנגד בר"א כשיזתה המקוה האחד שלם ואחד חסר
 שאין צריך אלא לחבר החסר עם השלם להכשירו להיות נחשב
 כמקוה אחד עם השלם אז מני בהצטרפות נקיבם דקים לכשפופרת
 הנגד והוכשר החסר ע"י השלם אבל אם שניהם חסרי' ורוצה
 לחברם יחד שיהיו שניהם שווים למקוה אחד וכל אחד ישלים את
 חברו או צריך חבור יפה ולא סני בנקיבם דקים שיצטרפו רק
 צריכין שיהא הנקב כשפופרת הנגד במקום אחד וה"ה אם יש
 כאן מקוה שלם שיש בו מ' סאין או יותר וחלק אותו בכל או
 בשק ולא נשאר שיעור מקוה בצד אחד נפסלים שניהם ואינם
 מצטרפין לשיעור ע"י הנקיבם דקים שבסל או בשק ומותר לחפור

נב הנא לערב מקוה פסול או חסר עם מקוה כשר להכשירו
 או ששניהם חסרים ובא לערבם להכשרם צריך שיהא
 הנקב שביניהם כשפופרת הנגד דהיינו שיהא רחב שני אצבעות
 ראשונים מהר' שבפס הוד ומתהפכות בחלל הנקב כרוחב בין
 שהוא מרובע בין שיהא עגול וצריך שיהא קלוח המים בשפע
 ברוחב הנקב ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפילו רגע אחד
 כהלכתו וכשר ונשאר לעולם בהכשירו אפי' נסתם הנקב אחר כך
 ואם ספק אם הנקב ה' כשפופרת הנגד אם לא פסולה כיון
 שטבילה עיקרה מדאורייתא אין ספק מטהרה וכל דבר שעשוי
 נקב וממעטו משפופרת הנגד אפילו הוא דבר הבא מבריית המי'
 לא נחשב כמים והוי מיעוט ואם יש שם נקיבם דקים הרבה מצטרפין
 לכשפופרת הנגד בר"א כשיזתה המקוה האחד שלם ואחד חסר
 שאין צריך אלא לחבר החסר עם השלם להכשירו להיות נחשב
 כמקוה אחד עם השלם אז מני בהצטרפות נקיבם דקים לכשפופרת
 הנגד והוכשר החסר ע"י השלם אבל אם שניהם חסרי' ורוצה
 לחברם יחד שיהיו שניהם שווים למקוה אחד וכל אחד ישלים את
 חברו או צריך חבור יפה ולא סני בנקיבם דקים שיצטרפו רק
 צריכין שיהא הנקב כשפופרת הנגד במקום אחד וה"ה אם יש
 כאן מקוה שלם שיש בו מ' סאין או יותר וחלק אותו בכל או
 בשק ולא נשאר שיעור מקוה בצד אחד נפסלים שניהם ואינם
 מצטרפין לשיעור ע"י הנקיבם דקים שבסל או בשק ומותר לחפור

לבוש הלכות מקוה עטרת זהב

המקוה שלא יזלו המים לתוך המקוה ויפסלוהו ואח"כ יתקן המקוה במים משוכנין או בשאר תקונים שנתבאר בע"ה :

סא מקוה שמלאוהו בארבעים סאה ויותר והוא מוחזק לפעמים להתמעט ולפעמים להתמלאות ולעלות וגם הוא מוחזק להיות מימיו מתמעטין ולעמוד לפעמים על פחות מארבעים סאה וטבילה בו ולא מדרתו קודם הטבילה צריכה לחזור ולטביל כל זמן שלא ידענו בודאי שבשעה שטבילה בו היו בו מ' סאה כיון שמוחזק להתמעט לפחות ממ' סאה ואף על פי שעכשיו אינו חסר לפיניו שמא בשעת טבילה היה חסר מארבעים סאה אבל אם לא הוחזק להיות מימיו מתמעטין כל כך שיעמרו על פחות מארבעים סאה אף על פי שפעמים מימיו עולין ופעמים מתמעטין ממה שהיה אינה צריכה לחזור ולטביל ולא חיישין שמא עכשיו בשעת טבילה היה נתמעט לפחות ממ' סאה כיון שאינו מוחזק בכך אוקמינו ליה למקוה אחזקתו שהיה בו מ' סאה ואע"פ שיש חוקת האשה כנגדו שהיא בחוקת טמא מ"מ כיון דידעינן בודאי שהמקוה היה מלא היה כמו ס"ס ספק שמא לא נתמעט כלל וא"תל נתמעט שמא לא נתמעט לפחות ממ' סאה לפיכך טהור מ"מ כיון שדרתו להתמעט טוב וכושר הדבר לעיני קודם טבילה אם יש בו מ' סאה :

סב מקוה שיש בו מ' סאה אלא שהמקוה האדם הטובל בתוכו לא יקפוז לתוכו שלא יחסרו המים מעט ע"י קפיצתו בתוכו ולא תענה לו טבילתו ולא יטביל בו פעמיים זה אחר זה דשמא בראשונה לא טביל כהוגן שסמך על טבילתו השנייה שהיה בדעתו לטבול שנית ובשניה יש לחוש שמא חסרו המים בטבילה הראשונה אבל כשאינו טביל אלא פעם אחת נזדר לטבול כהוגן טרם יחסרו המים ואם סבלו בו שנים זה אחר זה הראשון עלתה לו טבילה והשני לא עלתה טבילה ואף על פי שרגליו של ראשון עדיין נוגעות במים של מקוה כשטובל השני וכל המים שעליו מחוברים למקוה הם אפ"ה עלתה לו טבילה שהרי ענינו הרואות שחסרה המקוה מארבעים סאה באותם המים שטופחו על גופו של ראשון ולא אמרינן כיון שכל המים שחסרו הם על גופו של ראשון והראשון עורטו עומד בתוליו במקוה והרי כל המים שנגופו עדיין מחוברים למקוה הם ומשילמן לארבעים סאה ונימא נוד אחית לא אמרינן הכי שהרי אין המים שעל הגוף אלא טופח ע"מ להטפח וק"ל טופח ע"מ להטפח אינו חבור לטבילה ולא דמי למה שאמרו למעלה סעיף ט"ו וכרבעינו למימר נמי בסעיף הסמוך שאם שרה כסות במקוה מצומצמת כל זמן שעדיין נוגע הכסות במקוה אע"פ שהם בלועין בכסות מתחברים עם המקוה להשילמו ומ"ש הכא בעור שרגליו של ראשון נוגע במים לא דמי שאין הכסות דומה לאדם שהאדם אין המים בלועין חצורו חלקיו אלא בשטח גופו ואינו אלא טופח להטפח זה אינו חבור והרי נחסרו המים אבל הכסות הוא בלוע הרבה מן המים לפיכך כשקצתו עורטו במים הרי הוא כאלו כל המים הבלועים כנגדו בקצתו של מעלה נוגעים במים שבקצתו שכתוך המים והרי כל המים מעורבין למקוה :

סג הטביל בו במקוה המצומצם נגד עבה שהמים נבלעים בתוכו כל זמן שהכנר נוגע במקוה הוא כשר וטובלין בו שעדיין מלא כשיעורו הוא אע"פ שובין ממנו אפילו ג' לוגין למקוה שאין זה נקרא שאובין כדאמרן בסעיף ט"ז העלתו ממנו פסול שנחסרו המים השיעורים ועוד שנעשה שאוב מן המים שיוורדו מהבגד לתוכו ואם מטביל בו יורה או שאר כלים מורידין לתוכו דרך פיהן שלא יתנו המים כשמיכניסין לתוכו ונמצא שהוא חסר ולא יעלה להם נטילה וכשמעלן מעלן דרך שוליהם כדי שלא ישארו בהן מן המים ויהסרו המקוה כל המים ששכבו ועוד שהמים ששכבו והיו שאיבים ואם יפלו אח"כ למקוה יפסלו אותו מאחר שלא נשארו בתוכו מ' סאה כשיעור מקוה :

סד המטביל כר או כסת במקוה שיש בו ארבעים סאה מצומצמים כיון שמגביה שפתותיהם מהמים נמצאו המים שבתוכן שאובין כיצד יעשה מטבילין ומעלן כדרך וכן טהורין ומסירין מיד מעל

לפיכך אין מטבילין בתוכה עד שיהיו מימיה מעורבין עם מימי המקוה כשיזופרת הנאד ואם אינה יכולה להעמיד את עצמה עד שאלו טביל בעיניה נפל ויתחברו המים במי' הנה הוא יחשב ככלל המקוה ואפי' אינם מעורבים אלא בכל שהוא ומטבילין בהם :

סה נחל שיש בה ג' גומות התחתונ' והעליונה של כ' סאה והאמצעי' של מ' סאה ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל אף על פי שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן אין זה עירוב ואין מטבילין אלא באמצעות שאין המים הנזחלים מערבין אח"כ עמרו :

סו מי שכופת ידיו ורגליו וישב לו באמת המים אם נכנסו ועברו המים על כולו עלתה לו טבילה :

סז מקוה שיש בו מ' סאה מצומצמת האדם הטובל בתוכו לא יקפוז לתוכו שלא יחסרו המים מעט ע"י קפיצתו בתוכו ולא תענה לו טבילתו ולא יטביל בו פעמיים זה אחר זה דשמא בראשונה לא טביל כהוגן שסמך על טבילתו השנייה שהיה בדעתו לטבול שנית ובשניה יש לחוש שמא חסרו המים בטבילה הראשונה אבל כשאינו טביל אלא פעם אחת נזדר לטבול כהוגן טרם יחסרו המים ואם סבלו בו שנים זה אחר זה הראשון עלתה לו טבילה והשני לא עלתה טבילה ואף על פי שרגליו של ראשון עדיין נוגעות במים של מקוה כשטובל השני וכל המים שעליו מחוברים למקוה הם אפ"ה עלתה לו טבילה שהרי ענינו הרואות שחסרה המקוה מארבעים סאה באותם המים שטופחו על גופו של ראשון ולא אמרינן כיון שכל המים שחסרו הם על גופו של ראשון והראשון עורטו עומד בתוליו במקוה והרי כל המים שנגופו עדיין מחוברים למקוה הם ומשילמן לארבעים סאה ונימא נוד אחית לא אמרינן הכי שהרי אין המים שעל הגוף אלא טופח ע"מ להטפח וק"ל טופח ע"מ להטפח אינו חבור לטבילה ולא דמי למה שאמרו למעלה סעיף ט"ו וכרבעינו למימר נמי בסעיף הסמוך שאם שרה כסות במקוה מצומצמת כל זמן שעדיין נוגע הכסות במקוה אע"פ שהם בלועין בכסות מתחברים עם המקוה להשילמו ומ"ש הכא בעור שרגליו של ראשון נוגע במים לא דמי שאין הכסות דומה לאדם שהאדם אין המים בלועין חצורו חלקיו אלא בשטח גופו ואינו אלא טופח להטפח זה אינו חבור והרי נחסרו המים אבל הכסות הוא בלוע הרבה מן המים לפיכך כשקצתו עורטו במים הרי הוא כאלו כל המים הבלועים כנגדו בקצתו של מעלה נוגעים במים שבקצתו שכתוך המים והרי כל המים מעורבין למקוה :

סח המטביל כר או כסת במקוה שיש בו ארבעים סאה מצומצמים כיון שמגביה שפתותיהם מהמים נמצאו המים שבתוכן שאובין כיצד יעשה מטבילין ומעלן כדרך וכן טהורין ומסירין מיד מעל

לפיכך אין מטבילין בתוכה עד שיהיו מימיה מעורבין עם מימי המקוה כשיזופרת הנאד ואם אינה יכולה להעמיד את עצמה עד שאלו טביל בעיניה נפל ויתחברו המים במי' הנה הוא יחשב ככלל המקוה ואפי' אינם מעורבים אלא בכל שהוא ומטבילין בהם :

סח נחל שיש בה ג' גומות התחתונ' והעליונה של כ' סאה והאמצעי' של מ' סאה ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל אף על פי שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן אין זה עירוב ואין מטבילין אלא באמצעות שאין המים הנזחלים מערבין אח"כ עמרו :

סו מי שכופת ידיו ורגליו וישב לו באמת המים אם נכנסו ועברו המים על כולו עלתה לו טבילה :

סז מקוה שיש בו מ' סאה אלא שהמקוה האדם הטובל בתוכו לא יקפוז לתוכו שלא יחסרו המים מעט ע"י קפיצתו בתוכו ולא תענה לו טבילתו ולא יטביל בו פעמיים זה אחר זה דשמא בראשונה לא טביל כהוגן שסמך על טבילתו השנייה שהיה בדעתו לטבול שנית ובשניה יש לחוש שמא חסרו המים בטבילה הראשונה אבל כשאינו טביל אלא פעם אחת נזדר לטבול כהוגן טרם יחסרו המים ואם סבלו בו שנים זה אחר זה הראשון עלתה לו טבילה והשני לא עלתה טבילה ואף על פי שרגליו של ראשון עדיין נוגעות במים של מקוה כשטובל השני וכל המים שעליו מחוברים למקוה הם אפ"ה עלתה לו טבילה שהרי ענינו הרואות שחסרה המקוה מארבעים סאה באותם המים שטופחו על גופו של ראשון ולא אמרינן כיון שכל המים שחסרו הם על גופו של ראשון והראשון עורטו עומד בתוליו במקוה והרי כל המים שנגופו עדיין מחוברים למקוה הם ומשילמן לארבעים סאה ונימא נוד אחית לא אמרינן הכי שהרי אין המים שעל הגוף אלא טופח ע"מ להטפח וק"ל טופח ע"מ להטפח אינו חבור לטבילה ולא דמי למה שאמרו למעלה סעיף ט"ו וכרבעינו למימר נמי בסעיף הסמוך שאם שרה כסות במקוה מצומצמת כל זמן שעדיין נוגע הכסות במקוה אע"פ שהם בלועין בכסות מתחברים עם המקוה להשילמו ומ"ש הכא בעור שרגליו של ראשון נוגע במים לא דמי שאין הכסות דומה לאדם שהאדם אין המים בלועין חצורו חלקיו אלא בשטח גופו ואינו אלא טופח להטפח זה אינו חבור והרי נחסרו המים אבל הכסות הוא בלוע הרבה מן המים לפיכך כשקצתו עורטו במים הרי הוא כאלו כל המים הבלועים כנגדו בקצתו של מעלה נוגעים במים שבקצתו שכתוך המים והרי כל המים מעורבין למקוה :

סח המטביל כר או כסת במקוה שיש בו ארבעים סאה מצומצמים כיון שמגביה שפתותיהם מהמים נמצאו המים שבתוכן שאובין כיצד יעשה מטבילין ומעלן כדרך וכן טהורין ומסירין מיד מעל

לפיכך אין מטבילין בתוכה עד שיהיו מימיה מעורבין עם מימי המקוה כשיזופרת הנאד ואם אינה יכולה להעמיד את עצמה עד שאלו טביל בעיניה נפל ויתחברו המים במי' הנה הוא יחשב ככלל המקוה ואפי' אינם מעורבים אלא בכל שהוא ומטבילין בהם :

סח נחל שיש בה ג' גומות התחתונ' והעליונה של כ' סאה והאמצעי' של מ' סאה ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל אף על פי שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן אין זה עירוב ואין מטבילין אלא באמצעות שאין המים הנזחלים מערבין אח"כ עמרו :

סו מי שכופת ידיו ורגליו וישב לו באמת המים אם נכנסו ועברו המים על כולו עלתה לו טבילה :

סז מקוה שיש בו מ' סאה אלא שהמקוה האדם הטובל בתוכו לא יקפוז לתוכו שלא יחסרו המים מעט ע"י קפיצתו בתוכו ולא תענה לו טבילתו ולא יטביל בו פעמיים זה אחר זה דשמא בראשונה לא טביל כהוגן שסמך על טבילתו השנייה שהיה בדעתו לטבול שנית ובשניה יש לחוש שמא חסרו המים בטבילה הראשונה אבל כשאינו טביל אלא פעם אחת נזדר לטבול כהוגן טרם יחסרו המים ואם סבלו בו שנים זה אחר זה הראשון עלתה לו טבילה והשני לא עלתה טבילה ואף על פי שרגליו של ראשון עדיין נוגעות במים של מקוה כשטובל השני וכל המים שעליו מחוברים למקוה הם אפ"ה עלתה לו טבילה שהרי ענינו הרואות שחסרה המקוה מארבעים סאה באותם המים שטופחו על גופו של ראשון ולא אמרינן כיון שכל המים שחסרו הם על גופו של ראשון והראשון עורטו עומד בתוליו במקוה והרי כל המים שנגופו עדיין מחוברים למקוה הם ומשילמן לארבעים סאה ונימא נוד אחית לא אמרינן הכי שהרי אין המים שעל הגוף אלא טופח ע"מ להטפח וק"ל טופח ע"מ להטפח אינו חבור לטבילה ולא דמי למה שאמרו למעלה סעיף ט"ו וכרבעינו למימר נמי בסעיף הסמוך שאם שרה כסות במקוה מצומצמת כל זמן שעדיין נוגע הכסות במקוה אע"פ שהם בלועין בכסות מתחברים עם המקוה להשילמו ומ"ש הכא בעור שרגליו של ראשון נוגע במים לא דמי שאין הכסות דומה לאדם שהאדם אין המים בלועין חצורו חלקיו אלא בשטח גופו ואינו אלא טופח להטפח זה אינו חבור והרי נחסרו המים אבל הכסות הוא בלוע הרבה מן המים לפיכך כשקצתו עורטו במים הרי הוא כאלו כל המים הבלועים כנגדו בקצתו של מעלה נוגעים במים שבקצתו שכתוך המים והרי כל המים מעורבין למקוה :

ע צינור

השמיטה מרף ק"ט

כה מי צבעו יש להן דין מים בכל דבר דצבעא לית בה ממשא ולא דמי למים שנשתנו מראיהו ע"י יין דחתם חמרא מוונא מקרי והכא מיא דצבעא מקרי לפיכך יש להן כל דין מים לפסיל את המקוה החסר בשלשה לוגין אף על פי שמשונים מראיהם ממראה המי' ומקוה העולם אע"פ שנפלו בו מי צבעו ושינו מראיו לא נפסל כמו במים פשוטין וכן אם הדיוזין בו כלים וגשתנו מראיו או ששרה בו סמנים או אובלין ונשתנו מראיו לא נפסל שאין שינוי מראה פסול עד שיתערב בו גוף הדבר המשנהו שאז אינו נקרא מים אלא מוג אבל היכא דלא נתערב בו גוף הדבר המשנהו אלא המראה בלבד שנתחדש בתוכו עדיין מים ממש הן ולא נפסל ואם נתערב בו דבר המשנהו אפי' לא נתערב בו אלא לוג אחד ומשנה מראה המעט נפסל לפיכך אם נפל לתוכו יין או מהל ושינו מראיו מכמו' שהיה נפסל מהו יש לשינוי מראה תקנה כיצד אם המקוה חסר ימתין לו עד שירדו גשמים ויתמלא ויחזורו מראיו למראה מים ואם יש בו מ' סאה שאינו נפסל עד בשאיבה ימלאנו בכתף ויתן לתוכו מים שאובין עד שיחזרו מראיו למראה מים ושינוי מראה שפוסל אין לו שיעור אלא כל שנשתנה מכמות שהיה מים פסול המקוה מים כתיב ושינוי מראה פוסל אפי' שלא בשאובין כגון שנמשך לתוכו יין מהגת ומרהל מכות הבר שלא מתוך כלים פסול דילפינן פסול דשינוי מראה מקרא דמקוה מים ולא מקוה דכל שאר משקין ודייקנן מינה מקוה דכל שאר משקין הפוסלין דימאי המקוה מים המטהר מה מקוה מים המטהר מים המקוה אף בשאובין אף מקוה שאר משקין הפוסלין פוסלין אפילו שלא בשאובין :

כו היו בו מ' סאה ונפל לתוכו יין ונשתנה מראיו של הציו הטובל במקוה זו אפילו במקום שלא נשתנה מראיו לא עלתה טבילה אלא אם כן היו בו מ' סאה במקום שיש בו מראה מים :

כז מקוה שנשתנה מראה מימיו מחמת עצמו ולא נפל דבר לתוכו כשר שהרי כולן אינו אלא מים עירוף ממי צבע דמכשרינן :
כח אין שינוי מראה פוסל אלא במי גשמים שיעשו מקוה המקוה מים כתיב אבל מעיין אין שינוי מראה פוסל בו דמעין לא כתיב מעיין מים אלא מעיין סתם ולא קפיד רחמנא על מראהו ולא עוד אלא אפילו המקוה שנפסל ע"י מראה והמשיך עליו מי מעיין מטהר אותו אפילו לא חזרו למראהו דמעיין מטהר בכל שהו :

כט מקוה שנפלו לתוכו ג' לוגין יין ולא שינו מראהו אפי' במקום שנפלו היין הרי הוא כאלו לא נפל ומותר לטבול בתוכו בין במקום היין בין במקום המים , היה שאוב היו בו שיעור ב' א' ג' מקוה והשיקו למקוה אחר הכשר כדי להכשירו לטבילה השיקו במקום היין זה וזה לא טהר ואף על פי שיש במקום המים שיעור מקוה דשאובין ניהו ולא סלקא להו השיקו שבמקום היין ואם השיקו במקום המים מקום המים טהור מקום היין לא טהר ומקוה חסר שנפל שם יין ונשתנה מראיו למראה יין הרי הוא כולו יין ונפקא מינה שאם נפלו שם או שלש' לוגין מים שאובין אינן פוסלין אותו שלא נזרו דכמים על שלשה לוגין שיפסלו אלא במים ולא ביין לפיכך כשחזור אחר כך ומשלים המקוה במים בשרים עם שחור למראה מים חזר כל המקוה להכשירו אפילו המים הראשונים שהיו בו קודם שנפלו בו השלשה לוגין מים שאובין :

ג ידות הכלים שאינם עומדים להיות קבועים שם כגון שהכניסן שלא כדרךן או שלא הכניסן כולם חוצצין וכן שהכניסן כולם ונשברו שאז ודאי יוציאם ויעשה אחרים חוצצין שאין זה מקומן .

ד יד המגל ויד הסבין שנשתכרו אם מותרות מעין מלאכתן ראשונות הרי הם קבועים במקומן שישארו שם ואין חוצצין ואם לאו חוצצין שאין זה מקומן שודאי לא יניחו' שם :

ה מגל שנשברה ידה כן השפה ולפנים אינה חוצצת מפני שודאי כבית הסתרי' מן השפה ולהיות עם משמשת מעין מלאכתה הראשונה אינה חוצצת שהיא מקומה שתשאר קבוע שם ואם לאו חוצצת כמו שאמרנו טעמא כסמך ואם סירנה בגמי או במשיחה הרי זו חוצצת שאין זה תקון יפה אלא תקון ארעי הוא ובודאי אין דעתו להגירו שם אבל אם דבקה בשרף שהוא דבוק ותקון טוב ועל דעת להגירו שם תקנה לפיכך אינה חוצצת :

ו כלי שהטבילו דרך פיו פיר' עכפה פיו למטה והכניסו כדלמים אם פיו צר קצת אין המים יכולים ליכנס בתוכו לעול' אפילו מכניסו כולו ולא עלתה לו טבילה אלא אם כן יהפוך פיו למעלה כשהוא בתוך המים אבל אם פיו רחב עלתה לו טבילה אפי' לא הפכו למעלה שיטולין המים לבא עד שוליו במים ומותר לטבול כלי בתוך כלי אם יש כפי החיצון כשפופרת הנאר ויותר שכלי הפנימי יהא רפוי בתוך כלי החיצון שיוכלו המים לבא בנייהם ולכן כשטובל כנינים לא יתחבם בתוך הדלי ויטבלם כי לא תעלה טבילה בראשם וכן אם הכלי הפנימי הוא כבד ומונח בכבודו על שולי החיצון אין המים יכולין לבא בנייהם ולא תעלה הטבילה במקום שמונח ועיין לעיל סימן ר"א סעיף ט' :

ז כלי שצר מכאן ומכאן ורחב באמצע אין המים באין לו לכל צד' עד שיטרו על צדו :

ח כל כלי שפיו צר יותר משפופרת הנאר צריך להשהותו במים עד שיתמלא או ימלאנו קודם שיכניסנו למקוה אף ע"פ שהמים שיהיו בתוכו יהיו נשאיבים הלא יושקו אח"כ במי המקוה בעת הטבילה ותעלה לו הטבילה :

ט ידות הכלים שהם ארזים ועתיד לקוצצן מטביל עד מקום שעתידי לקוצצן וריו דכל העומד לקחן בקצוצן דמי ובקום החתך לא הוי חציצה דבבית הסתרים דכלים לא חיישינן כ"כ לחציצה שאין דרך להקפיד שם :

ע צינור שמקלה מים למקוה והמתכשת והיא כלי בצדו ספק אם קלחו המים מן הצינור למקוה וכשר ספק מזהמתשת למקוה ופסול הרי זה פסול מפני שהפסול מוכיח עליו ואם יש במקוה רובו מים כשרים הרי זה כשר כיון שיש שם מקוה כשר קבוע כן כתב ש"ע ז"ל שנתב כן לפי כבוד הרמ"ב בסבורא ליה אפילו כילו שאוב דרבנן לכך מיקל' אם יש בו רובו מים כשרים אבל אנו שכבר נתבנו בסעיף שלישי דקיימא לן דכולו שאוב דאורייתא אפילו ברוב מים כשרים פסלינן כה"ג שהפסול מוכיח עליו ג"ל :

עא טמא שירד למקוה לטבול כפק טבל ספק לא טבל ששכח או ידע בדיאי שטבל אלא שמוספק אם היו בו מ' סאה במקוה או לא היו בה מ' סאה או שיש כאן ב' מקואו' אחד יש בה מ' סאה ואחד אין בה מ' סאה וידוע שטבל באחד מאלו השנים ואינו יודע באי' מהם הרי זה טמא לפי שהטמא בחזקתו עד שידוע שטבל בראוי' וכן מקוה שנמדד ונמצא חסר בין שהיה המקוה ברשות הרבים בין שהיה ברשות היחיד כל הטהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות שהרי המקוה חסר לפנינו עד שידוע הזמן שנמדד בו והיה שלם ולא דמי לספ' דלעיל בסעיף ס"ה דמטהרינן דהתם אין המקוה עכשיו חסר לפנינו אלא דידעינן שזה המקוה דרכו לפעמים לעלות ולפעמים להתמעט ועכשיו יש בו מ' סאה אלא דחוששין כיון שדרכו לפעמים להתמעט שזא בשע' טבילה היתה מתמעטת לפחות ממי' סאה אע"פ שעכשיו הוא שלם התם אמרינן דלא חיישינן להכי כיון שאין רובו להתמעט לפחו' ממ' סאה וגם עכשיו אינו חסר לפנינו ג"כ ע"כ שני מקואות שאין בכל א' מהם מ' סאה ונפלו ג' לוגין מים שאובין לתוך א' מהם וידוע לאיזה מהם נפלו ואחר כך נפלו שני' ואין ידוע לאיזה מהם נפלו תולין השני' בראשונ' לומר במקו' שנפלו הראשונ' נפלו גם השני' שהרי לא פסלינן בתלוי' זו כלום שאיתו המקוה שנפלו שם הראשונ' כבר היה נפסלו מהם אבד אבד בראשונים לא נודע לאיזה מהם נפלו ובשניים נודע לאיזה מהם נפלו אין תולין הראשונים בשניים לומר במקו' שנפלו השניים נפלו גם הראשונים שאין שייך תולת' כמה שנעש' אח"כ הואיל ובעת הגפילת הראשונים היינו צריכי' לפסול שניהם כי על סעיף ס"ה : אחר כך יב' מ' סאה ואחר אין בו מ' סאה הריני אומר לתוך של מ' נפלו וכן אחד שאוב ואחר שאינו שאוב הריני אומר לתוך של שאוב נפלו שהרי אין פוסלין כולם בתלייה זו :

עב שני מקואות שאין בכל אחד מהם מ' סאה ונפלו ג' לוגין לתוך אחד מהם ואין ידוע לאיז' מהם נפלו ואח"כ ירדו גשמי' ונתמלא למ' סאה לא יטבול כולם מחמת השאובין ולא בכשר על ידי הגשמי' בספק פסול ינפסל כולו מחמת השאובין ולא בכשר על ידי הגשמי' אלא אח' מהם אותו שלא נפלו בו ולא ידעינן איזה מהם מיהו אם טבל באחד מהם עלתה לו טבילה בדעבד ואע"ג דלעיל סעיף ס"ז מכשירינן הספק שאובין אפי' לכתחלה שאני התם שאין ודאי פסול תוך הספק אבל הכא אחד מהם מן הספקות הוא ודאי פסול לפנינו אלא שאין אנו יודעים איזה לפיכך לא יטבול בהן לכתחלה שזא הוראי פסל יתרמו ליה אבל בדעבד תולין להקל לומר בכשר טבל הואיל ושאובין אלו דרבנן :

עד כל המקואו' הנמצאי' בזמן הזה פסולין שהק"ט שאובין :

עה יש מי שאוסר להטיל יורה מלאה מים המין לתוך המקוה לחממו ואע"פ שהמקוה שלימה ואין כאן משום פסול שאובין מ"מ אסרו משום גזירת מרחצאות וכן למלאות מקוה מים המין לחברו לנהר כשפופרת הנאר להכשירו ע"י חברו לנהר אוסרין לטבול ג' מ' משום גזירת מרחצאות ויש מקילין ומתירין להטיל המין למקוה כדי לחממה דלא שייך בזה גזיר' מרחצאות כ"כ כיון דסוף סוף במקוה כשרה עצמה הוא טיבל ומ"מ יש להחמיר אם לא במקום שנהגו להקל או אין למחות כירן ובהמי טבריה מותר לכו' דלא שייך ביה גזירת מרחצאות כלל שהכל יודעים דמעין הוא ודא שטבלה במים צוננים כשרים מותרת לכ"ע ליכנס למרחץ כדי שתהמ' עצמה אבל לחזור ולרחוץ אח"כ יש אוסרין כדי שלא יאמרו גם זה המרחץ הוא מטהר כמו הטבילה ויבאו אח"כ לומר דמרחץ לחודיה מטוהר כמו המקוה : וכן נהגו לאיסור :

רב דברים החוצצים בטבילה ובו מ' סעיפים :

א כבר אמרנו כסי' קצ"ח החציצה בטבילה ה"ל מ"ש באד' ול"ש בכלים ועיקר החציצה הוא בדברים שמקפידין עליהם לפיכך אמרו ז"ל אלו דברים חוצצין בכלים הזפת והומר בכלי זכוכית בין מבפני' בין מבחוץ ודוקא אלו חוצצין בכלי זכוכית מפני שכלי זכוכית הם חלקים ושאר דברים הנדבקים בהם אין אדם מקפיד עליהם מפני שגופלי' ממנו מעצמן מחמת חלקיותו אבל הני זפת ומור מדבקי טובא ואינם נופלים מדר ודרך האדם להקפיד עליהם לפיכך חוצצין אבל בשאר כלים כל דבר הנדבק בהן חוצצין מקפידין עליו חוץ מן השחוריות שבדופני הירות והמחנות מבחוץ שאינו חוצץ מפני שהוא בדופן הכלי עצמו שדרכו בכך ואינו חוצץ :

ב כללא דמילתא כל דבר שדרך להקפיד עליו חוצץ ואם לאו אינו חוצץ אא"כ חופה את רובו שאז חוצץ אפי' אינו מקפידין עליו כמו שנתבאר לעיל סימן קצ"ח דגזרינן ברובו ואנו מקפידין משום רובו ומקפיד :

הלכות נדרים

ר"א איזה דברים משוברים בנדרים ואיזה הם מגונים ובו ז' סעיפים

א כל הנודר ואינו מקיימו עובר בלאו ועשה דכתיב איש כי יהיה נדר לה' או השבע שבעה לאסור אוסר על נפשו לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה וכתיב מוצא שפתיך תשמור וגומר לפיכך לא יהא אדם נגיד בנדרים שלא יבא למעול בהם ולא עוד אלא אפילו הנודר ומקיימו נקרא רשע ונקרא חוטא נקרא רשע דילפינן גזירה שוה הדלה חלה כתי' הכא וכי תהדר לנדר לא יהיה בך חטא וכתי' התם שם רשעים חדלו ריגו מה חזלה דהתם ברשעים מיירי אף חזלה דהכא כלומר שלא תהדר לנדרו אלא תודר הוא נקרא רשע מיד שנודר אף על פי שמקיימו ונקרא חוטא דמכתוב ובי תהדר לנדר לא יהיה בך חטא משמע הא לא חדלת אלא נדרת יהיה בך חטא :

ב וכל הנודר ומאחר את נדרו פנקסו נפתרת כלומר פותחין לו למעלה פנקס של מעשיו ומדקדקין ארריו דהכי כתיב מוקש אדם ילע קרש ואחר נדרים לבקר פירוש דמאחר נדריו מבקדין אחריו פנקסו לידע מעשיו כיון שהוא מרשע לדור אי נמי כיון שהוא מחזיק עצמו צדיק ובנוח שיוכל לקיי' נדרו ולא יכשל מדקדקין במעשיו אם הוא כן .

ג אמרו חכמים ז"ל כל הנודר הרי הוא כאלו בנה כמה בשעת איסור הבטות והמקיימו הרי הוא כאלו הקריב עליה קרבן וטעמ' דמלתא שהמשילו שניהם זה לזה הוא מפני שהם דומין שהנודר מעל' על דעתו דמצוה קעביד שחושב בדעתו כיון שצמינו בתורה שאסרה עלינו הריב' דבר' שמע מיניה דניחא ליה לקדשא בריך הוא שיאסור האדם על נפשו כמה דברים ואומר א"כ כל המרבה לאסור על עצמו אפילו דברים המותרים הרי זה משובח ולכך הוא נודר ואוסר דבר על עצמו , וכן הבונה כמה בחוץ להקריב עליה קרבן חושב בדעתו דמצוה קעביד שליון שצוה הקדוש ברוך הוא להקריב קרבנות בפני' הוא רוצה להוסיף עליהם להקריב קרבנות אפילו בחוץ לכך אמרו ז"ל שזה מועה הוא דהא חזינן שרתורה צותה עלינו הרבה מצות להביא כמה קרבנות בפנים ואף על פי כן אסרה עלינו לכנות כמה להקריב עליה קרבן בחוץ הכא נמי נהי דרחמנא יציה עלינו כמה דבר' כי מסיף איהו לאסור על עצמו ויתרממה שאסר' התורה פשע ועל דרך אומר ז"ל גם כן במקום אחר לא ידוך כמה שאסרה התורה אלא שאתה אוסר עלך דברים אחרים והמקיימו כלומר שאינו נשאל עליו הרי הוא כאלו הקריב על אותה כמה קרבן וחייב משום שחוטא

שחזמי חוץ הכי נמי אין קיום נדרו רצויו לפניו יתברך אלא טוב לו יותר שישאל עליו שמוא לא יוכל לקיימו כראוי ויבא לידי מכשול כמה דברים אמורים בשאר נדרים אבל נדרי הקדש וצדקה מצוה לקיימו וכן אמר דוד עליו השלום נדרי לה' אשלם ולא ישאל עליהם אלא מרוחק וכן שבועה שנשבע על איזה דבר מצוה לא ישאל עליה אלא מדוחק דשבועה חמורה היא דכתיב בה לא ינקה .

ך מיהו ירא אדם נזהר שלא ידור שום דבר ואפי' לצדקה אלא אם ישנו בידו אותו דבר יתנו מיד ומה לו לנדר ואם אינו בידו עכשו לא ידור עד שיהיה לו ואם פוסקין צדקה ברבים והוא צריך לפסוק עמדם יאמר בלא נדר .

ה ובעת צרה מותר לנדור שע"י אותו הזכות ינצל מן הצרה שכן מצונו כיעקב אבינו עליו השלום שנדר בעת צרה דכתיב וידר יעקב נדר לאמור ואמרו רבותינו זכרונם לברכה מאי לאמור אלא לאמור לדורות שיהיו נודרים בעת צרה .

ן ושתי ליה לאינש למיגדר כדי לזרוזי נפשיה לדבר מצוה שכן אמר דוד עליו השלום שנשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך כיצד כגון שיש לו לשנות פרק אחר וירא עמא יתירשל כדבר מותר לדור או לשבע שישנה וכן אם ירא שיתכפנו יצרו לעבור על איזה מצוה ממצות לא תעשה או יתירשל מקום מצות עשה מצוה לשבע ולנדור כדי לזרוז עצמו למצוה .

ז מי שנודר נדרים כדי לכונן דעותיו ולתקן מעשיו הרי זה זריז ומשובח כיצד מי שהיה זולל ואסר עליו הבשר שנה או שנתיים או שהיה שוגג בין ואסר היין על עצמו זמן מרובה או אסר השכר לעולם וכן מי שהיה רודף שלמונים ונבהל לזון ואסר על עצמו המתנות או הגיית אנשי מדינה זו וכן כי שהיה מתגאה ביופיו ונדר בגזיר וכיוצא בנדרים כאלה הם כולם דרך עבודת לשם יתברך ובנדרים אלו וכיוצא בהם אמרו חכמים נדרים טיג לפרישות מיהו אף על פי שהם עבודה לא ירבה אדם בנדריו איסור ולא ירגיל עצמו בהם אלא יפרוש עצמו מדברים שראוי לפרוש מהם בלא נדר .

נדן המתנים בנדר ובו ד' סעיפים

א עיקר לשון נדר האמור בתורה הוא שיתנים בדבר הנדור כגון שאומר כבר זה עלי אסר כל אלו הלשונות וכיוצא בהם ככלל שאומר כבר זה עלי אסר כל אלו הלשונות וכיוצא בהם ככלל לשון נדר האמור בתורה אף על פי שאין שם הזכרת שם ולא כינוי ואם תלוא בדבר הנדור עליו כבר כגון שאמר עליו כבר אחד ואמר אחר כך על כבר אחר או דבר אחר וזה הוא כזה הרי זה גם כן אסור שהוא לשון איסור הנאמר בתורה מלשון אסור רג וגו' כלומר שקישר ואסר זה בזה ואפילו עד מאה כולם אסורים וכן אם נדר על יום אחד להתענות או שלא לאכול בשר ואמר אחר כך על יום אחר ירא בזה אסור .

ב ולא דוקא מתנים בקרבן אלא ה"ה מתנים בכל דבר הקדוש בקדושת הפה כגון שאומר כבר זה כאמרא שפי' כשה ומשמעו כשה הידוע ואמרינן וראי כשה של קרבן קאמר דסתם נדרים להחמיר ואסור וכן אם אמר כבר זה כדורים ומפרשים ליה כדרי של קרבנות קאמר וכן אם אמר כמוכח כהיכל כירושלים או כאחד מכל משמשי המוכח כל אלו בכלל נדר הם שתולה בדבר הנדור ואסור ואם אמר כשלחן שבמקד' הרי זה נדר אבל אם אמר כשלחן כתם ולא הזכיר המקדש אין זה כלים שררבה שולדנות של חולין הם שכיחי ובהם נדר מכל מקום בעם הארץ יש להורות שישאל עליו שלא יהא פהוי כנדרים אמר הקרבן שאוכל לך בפתח או שאמר העולה החטאת התידה השלמים שאוכל לך כולן בפתח ה"ה הידיעה הרי זה אסור שמשמען האי ליהוי בקרבן קאמר כלומר שמה שישאל משלו יהיה אסור עליו בקרבן וכן אם אמר לקרבן לא אוכל בשבא תחת הלמד אסור שכן פירושו לקרבן יהא אם אוכל לך לפיכך לא אסור משלך , אבל אם אמר לקרבן לא אוכל לך בפתח הרי זה מותר דלא אמר כלום דהכי משמע לשוני ירא קרבן יהא מה שלא אוכל עמך ועל מה שאוכל לא אמר כלום לא היתר ולא איסור ולא אמרינן אדרבה ונימא מדקאמר על מה שלא יאכל לא יהא קרבן ממילא שמעינן הא מה שאוכל יהא קרבן זה לא אמרינן שכן דרך בלשון בני אדם מה שלא אוכל יהא לי אסור ורצה לומר אבל מה שאוכל יהא מותר וכן אם אמר קרבן לא אוכל לך מותר דהכי קאמר קרבן יהא מה שלא אוכל משלך ומתן שישאל יהא מותר וכן אם אמר הקרבן העולה רמנחה החטאת השלמים שאוכל לך בצירי תחת ה"ה הרי זה גם כן מותר שזה לא אמר כלום על מה שישאל אלא הוא שנשבע בחיי הקרבן שישאל עמו והחליף החי'ת בה"ה כאלו אמר חי הקרבן חי העולה כו' שאוכל משלך ולאן כלום הוא אמר לא חולין שאוכל לך אסור דהכי קאמר לא חולין יהא מה שאוכל לך אלא קרבן יהא וכן נמי אם אמר חולין שאוכל לך בפתח שפירושו לא חולין וכן נמי אם אמר לא כשר לא כהור לא דכי מה שאוכל לך או לכשר לטהור לדכי בפתח שאוכל לך אסור שכינן משמען לא יהא כשר לא יהא טהור לא יהא דכי מה שאוכל לך ואסור וכשאומר לא כשר לא מפרשינן ליה לא כשר אלא טריפה או נבילה דזה לא הוי מתנים בדבר הנדור דטריפה ונבילה מעצמו הוא וכבר

אמרנו שאין מתפסין אלא בדבר הנדור וכמו שיתבאר מעמא עוד לפנינו אלא מפרשינן ליה לא כשר אלא פסול והיינו קדשים דשייך בהו כשרות ופסולות והוי דבר הנדור וכי תימא מאי הוית דלמא לא כשר אלא נבילה קאמר כבר אמרו חכמים זכרונם לברכה סתם נדרים להחמיר דכיון דדעתו להתפסו בנדר אמרינן לדרבנן הנדור נחמיו וכן כשאומר לא מותר אלא פסול טומאה השייך בקדשים קאמר וכן לדכי פירושו אינו מותר אלא אסור כקדשים מפרשינן ליה דקאמר . אמר טמא או נותר או פיגול מה שאוכל לך אסור דטומאת קדשים קאמר וכן נותר ופיגול דקדשים קאמר אמר לא חולין לא אוכל לך או לחולין בפתח לא אוכל לך אסור דהכי קאמר לא דוכין יהא אלא קרבן לפיכך לא אוכל לך ואם אמר חולין החולין כחולין שאוכל לך מותר לדברי הכל אבל אם אמר חולין החולין כחולין שלא אוכל לך או לחולין לא אוכל לך כשבא יש אסורין דבחולין החולין כחולין שלא אוכל לך דהכי קאמר מה שלא אוכל הוא כחולין הא מה שאוכל הוא כקרבן דנכיל לאו אתה שומע הן ואמור וכשאומר לחולין לא אוכל בשבא נמי הכי קאמר לחולין מה שלא אוכל לך אבל מה שאוכל לך יהא כקרבן ויש מתירין דלא אמרינן מכלל לאו כו' , ולא דמי למה שאמרנו לעיל לקרבן בפתח הרי זה מותר כו' דהתם דרך לשון בני אדם הוא כן והכא שפת יתר הוא: דמתנים בנדר הרי זה גם כן נדר בדבר הנדור כיצד שמע חברו שנדר ואמר הוא בתוך כדי דבור ואני כמותך הרי זה אסור כמו שנאמר בו הריבן שמע שלישי זה שאמר ואני ואמר גם הוא ואני אפילו היו באה וכל אחד אמר ואני בתוך כדי לדבורו של חברו הרי כולם אסורים .

ך לשון הנדר משמעו שאסר על עצמו דבר מה לפיכך אסר אדם על עצמו אפילו דבר שלא בא לעולם לכשיבא לעולם שיהא אסור עליו שהאמיר חל עליו :

רה דין האוסר עליו דבר באסור התורה ובו ב' סעיפים :

א מדכתיב איש כי ידור נדר לה' וגומר ולא כתיב איש כי ידור או הישבע שבועה וגומר דקדקו חז"ל שאין מתנים בנדר חל אלא כשיתלה נדרו בדבר הנדור לה' כלומר שאומר דבר זה יהא אסור עלי כדבר זה האסור ואומר דבר שתלה בו גם כן הוא לא נאמר אלא על ידי נדר לה' כגון שתולה נדרו בקרבן שאמר דבר זה עלי בקרבן וקרבן כבר נאסר בהנאה על ידי שנדר או נדר לה' ועשה בהמה של חול לקרבן והוה משמעות לישנא דידור נדר לה' אבל האומר פירות אלו עלי או מין פלוני עלי או מה שאוכל עם פלוני עלי כבשר חזיר או כעבודה זרה או עליו כמאמר או כמאמר או ככלא היכנס הרי אלו מותרים ואין כאן נדר שאין דברים אלו נאסרים על ידי נדר לה' אלא אסורין וקיימין הן ואפילו שאלה אינו צריך מן הדין מיהו אמרי דכמיב ז"ל אם היה האומר הזה עם הארץ צריך שאלה לדכס ומראין בפניו שאשתו אסורה עליו וראותם פירות אסורים עליו ומחמירין עליו לומר לו שאין די לו בהרטה לבדו אלא שצריך לפתוח לו פתח ממקום אדר ואז מתירין לו נדרו כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים יש אומרים דבזמן הזה לכלוי עלמא דינין ליה כדון עפ הארץ לפי שרובן אינן בני תורה מיהו יש אומרים דאפילו בעם הארץ אין צריך לדרמיר כל כך בשאלתו אלא באוסר עליו אשתו אבל בשאר נדרים אינו צריך .

ב האומר שהוא ייני יין נכך ופתח פת כותי לא נאסר יינה בכך שהרי לא נדר בדבר הנדור אבל אם אמרו בדרך קנס כגון שאמר אם אעשה כך וכך או אעבור על כך יהיה פתח כותי וייני יין נכך ועבר יש אסורין ולא משום התפכת נדרים אלא כמו שבידי יכולין לענוש ולהרמיר לפעמי' על אחד יותר מדינו כפי צורך השעה כמו שכתוב כל רכישו יחרם והוא יבדל מקהל הגולה כן כל אדם יכול לקבל על עצמו כל ההזמרות ויש מתירין מהו בעם הארץ יש לשאל עליו שלא ידא פרוין בנדרים ודוקא יחיד שקבל עליו כן אבל רבים כולי עלמא מודו שיתולין לרדות המורדים והפושעים ולעשות יינם יין נכך ופתח פת כותי וכל מה שגורין עליו שיהא קיים ככתיב יחרם כל רכישו וגומר וע"ל סימן רכ"ט :

רז דיני ידות נדרים ובו ה' סעיפים .

א עיקר הנדר אינו תלוי אלא בלשון דכתיב כל היוצא מפיו יעשה וכמו שיתבאר עוד לפיכך ידות הנדרים הרי הם בנדרים כלומר שדחתיל בלשון משמעו נדר ולא נמר הדבור אף ע"פ כן הוא נאסר עליו כאלו נמר כל הדבור וזה דומה לאדם שאוחז ביד הכלי ועל ידי כך משתמש בכלי כאלו אחז בו בעצמו והוא שהיו מיכוחות קצת על הנדר כיצד האומר לחברו מורדני ממך שאינו אוכל לך או מופרשני ממך שאינו אוכל לך או מרחקני ממך שאינו אוכל לך אסור לאכול עמו שכיין שדחתיל לומר בלשון מורדני ולא סיים אותם לומר בקרבן לא הוי נדר שלם אלא יד כמו יד הכלי ויש

יש אומרים דאפי' אם אומר שאינו אוכל לך עם אלו הלשונות גם כן אסור לאכול עמו אבל אם אמר שאינו אוכל לך לכך בלא מודרני ממך לא היו יד ואינו אסור עמו בכלום ואם אמר מודרני ממך או מופרשני ממך או מרוחקני ממך ולא סיים דבריו שאינו אוכל או שאינו אוכל לך גם כן אינו נאסר לאכול עמו אלא במאמר דמשמע הלשון כגון מודרני ממך משמע שלא ידבר עמו מופרשני ממך משמע שלא ישא ויתן עמו מרוחקני ממך שלא יעמוד בר' אמותיו :

ב האומר לחברו מודר אני לך מאכילה או מהנאה שנית' אסורים לאכול או להנות זה מזה שכן הוא משמעות דלך שלי אסור לך ומשמע גם כן מודר אני משלך אבל אם אמר מודר אני ממך או מאכילה או מהנאה / אין משמעותו אלא שהוא אסור בחברו אבל חברו מותר בו ואם לא הזכיר לא אכילה ולא הנאה אלא פתם מודר אני לך או ממך לא היו נדר כלל שאין בלשון זה מוכיח מאי קאמר :

ג אמר בעודה אני לך או משמתי' מינך אם סיים דבריו ואמר שאני או שאינו אוכל לך לא אסר כלום ומותר בכל לדמורה הוא לשון שמת' ואין לשון שמת' שייך לענין אכילה ואפילו יד אינו ואם לא סיים דבריו אסור לו לעמוד עמו בד' אמותיו אבל אם אמר נדינא ממך וסיים בדבריו שאני או שאינו אוכל לך אסור לאכול עמו דלישנא נדינא אינו לשון שמתא דוקא אלא גם כן לשון ריחוק כמו מרוחקני ממך ואם לא סיים דבריו בשאני או בשאני אוכל לך יש אומרים דלשוננו גם כן משמע שמתא שאסור אפילו להנות ממנו פלגיה וי"א שאינו כלום :

ד האומר כנדרי רשעים עלי חייב בקרבן שכן דרר רשע החוטא להביא קרבן על הטאו וכן כנדרי רשעים כבר זה עלי אסור בו דהוי באימר כבר זה עלי בקרבן דסתם רשע חייב קרבן , ואם אמר כנדרי כשרים עלי או כנדרי כשרים כבר זה עלי אינו כלום שאין דרך כשרים להביא קרבנות שאינם צריכים להם ואפילו כנדרי כשרים כבר זה עלי קנסם אינם כלום כיון שאמר כשרים מוטבל לישנא דקונם שאין דרך כשרים לחקודש קרבן אפילו כנדר אבל אם אמר כנדרת כשרים עלי או כנדרת כשרים כבר זה עלי הוי נדר שכן דרך כשרים לנדב דלא אתו כדו יודי תקלת בל תאחר ונדבה היינו שאומר היינו אבל נדר דאמר הרו עלי אתי לודי תקלת בל תאחר ואין אדם כשר נדר שלא יבא לודי תקלת בל תאחר :

ה האומר לחברו אני נודר שלא אוכל עמך או שאוכל עמך אפילו יד לא היו ואינו נדר כלל שהרי לא אסר האכילה על עצמו אלא נדר על גופו שיאכל או שלא יאכל ואין זה לשון נדר אלא לשון שבועה כלומר בשבועה צריך שיאמר כהאי לישנא שיאסור עצמו על החפץ ואימר גשבע אני שלא אוכל עמך או שאיכל עמך אבל בלשון נדר צריך לאסור החפץ על עצמו ולא רמי לאומר מודרני ממך דהתם אסר על עצמו הנאת חברו ואף על פי שלא התפס בדבר הנדור שלא סיים דבריו יד מהא הוי אבל לשון זה אפילו יד לא הוי אם לא שגדר לעשות מצוה כדלפינן במפניך זו צדקה שאם אמר אני נודר צדקה צריך לקיימו ומיהו כיון דהאי דנא מרגלא כפומיהו דאנשי למוד' כי האי לישנא אין להקל וצריך התרה כדי שלא ינהו קלות ראש כנדרים ויש מי שאומר הנדר שאמר בלשון שבועה או שבועה בלשון נדר מהני דלא גרע מודות נדרים , ונזירות שהוציאו בלשון שבועה לדברי הכל אסור ,

ה' דין כינוי נדרים ובו סעי' א'

א ומטעם שאמרנו שאין תלי' אלא בלשון ה"ה שכינוי נדרים ראוי להיות כנדרים כיון שהוא מדבר באותו הלשון ומכיר בו שכלשון זה הוא אסור החפץ עליו נדרו קיים כיצד אמר חז"ל שכלשונם קנסם או קניה או קנסם הם כינויי נדרים כלומר שאם אמר קונם או קונה או קנסם כבר זה עלי הרי זה נדר ואסור בו בכבר וה"ה מן בכל מקום שהולכין אחר הלשון שגילין בו שאם יש להם כינוי לנדר ונדר בו הרי זה נדר ומי שאינו מכיר באותו לשון ונדר בו אינו נדר ואפי' בלשונות אלו שדברו בהם הכנסו מי שנדר בהם ואינו מכיר אותם נדרו אינו נדר שהרי אינו יודע מה שמדבר אבל כינוי כנויים דחיינו לשון שחוק הרבה מלשון נדר באותו זמן ובאותו מקום אינו נדר ,

ה' דין שם נדרים והנדר בחרם ובו ה'ס

א סתם נדרים לחמיר שאם אמר לשון שהוא משמע לתרי אפי' לקולא ולרומא אולין בו לחומרא כיצד אמר הרי פירות אלו עלי כבשר מלוח או כיון נסך שיש במשמעו מלוח של קדשים דכתיב כרו על כל קרבנך תקריב מלח וכן כיון נסך יש במשמעו וכן נסך לשמים שהוא נדר שהרי הוא מתפס בדבר הנדור לה' ויש עוד במשמעו בשר מלוח ויון נסך לעבודה זרה שזה אינו נדר שהרי מתפס בדבר האסור אני תולין אותו להחמיר במה דברים אמורים שהוא עצמו לא פי' מה היה בלבו אלא אמר כך נדרתי כמו שפירשונו חכמים אז אינו מופרשים אותו לחומרא אבל אם הוא

אמר שיעניי הרי כבשר מלוח ויון נסך של עבודה זרה נאמן ואין צורך שאלה יאפילו עם הארץ יאם רוב אנשי המקום קרין כבשר מלוח של קדשים בשר מלוח סתם ילין נסך לשמים ויון נסך סתם אינו נאמן הח"ל לפרש כיון דרוב אנשי מקומו לא רבוינו כפרושי' :

ב נדר בחים ואמר לא נדרתי אלא בחימו שלים בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבנות זה מלכום הרי עצמי קרבן דמשמע שהקדיש את עצמו ואמר לא נדרתי אלא בעצם שהנתי להיות נודר בו קונם אשתי נהנית לי ואמר לא נדרתי אלא מאשתי ראשונה שגרשתי אם הוא תלמיד חכם נאמן ואין צורך התרה ואם הוא עם הארץ צריך שאלה שלא ינהו קלות ראש כנדרים וכן שפיר' י' שאינו צריך שאלה משמעו ליה ומהו בחימה סני' ואין צורך לפתוח לו פתח ממקום אחר ואם עבר על הנדר אין קנסין אותו לנהוג בו איסור כימים שעבר על הנדר ונהג בו היתר ומה שכתבנו כאלו בעם הארץ יותר מבראשונות הנאמרים בסעיף ש' קיים זה בשר מלוח ויון נסך כו' היינו מעטא משים שבארו מנהג דעמי שנתכוין להצרים ולהוציא דבריו בלשון שיטעו השומעים ולפניך מחמירין עליו ומגודן כונתו כמו שבין הטעית השומעים ועוד דסתם לשונות לפי פירושן משנה הוא יריב אין מדינת אלה הלשון על כינה מוז אבל בראשונה הלשון כולל זה כמו זה ואינו משנה כל כך בפני הבריות אפילו בפני עמו הארץ נסך הקילו עליו ומה שהקילו בא"י שלא לקנסו לנהוג בו איסור כימים שעברו כו' לא הקילו אלא דוקא בנדרים כאלו שאין א"י דרבנן אבל הנדר נדר גמור שזאת באריתא ועבר עליו במיד קנסין אותו ואין מתירין לו אלא אם כן יחזור וינהו אסור כימים שעבר עליו ונהג בו היתר כראשכחן גבי נזיר הומם הראשונה יפלו ואם יש ממשל בדבר כגון שנדר בדבר שאינו יכול לזה' בו כגון שאסר עליו כל הפירות שבעולם היין מרגן שזו דבר שאינו יכול לעמוד בו ועבר עליו במיד מתירין לו מיד ואין קנסין אותו לנהוג איסור כימים שעבר עליו כו' שאל יבא לודי ממשל ויש מי שאמר שמכל מקום יש לחמיר עליו שלא להתירו בחימה אלא בפתח ממקום אחר ומה נלמד למי שאסר על עצמו בשר ויון ועבר ובא להתיר נדרו שמתירין בו מיד ואינו צריך לנהוג איסור כימים שנהג בהם היתר כיון שיש חשש ממשל בדבר מיהו יש אומרים אם נראה להכנס שיוכל לעמוד על עצמו ולא יעבור עוד ואין מתירין לו עד שירצו איסור כימים שנהג בהם היתר :

ג כמה דברים אמרים שצריך לנהוג איסור כימים שנהג בהם היתר כימים מעטים אבל במרובים היו שלשים יום :

ד מי שעבר על נדריו אין צריך לנהוג איסור כימים שנהג בהן היתר מפני שנידו דרבנן :

ה נשבע שלא ישא אשה תוך שלש שנים ועבר ונשא אם אמר לשון שמשמעו שלא ינשא עמה נישאין הוי כנשכ' על הדבר ועבר ואכל הנשאל עליו ומתירין לו ונעקר הנדר מעקריו כאלו לא היה נדר אבל אם אמר לשון שמשמעו שלא תהיה אשתו אין מתירין לו עד שיגרשנה כימים שנהג בהם קלות ראש כנדרי ואם הם ימים מרובים כבר נתבאר דבשלשים יום סני עובד השע' : ונראה לי הא דברישא אין קנסין אותו ובספא קנסין אותו היינו טעמא דברישא לא שייך לימר דקנסונה שגרשנה דלמא גרשנה שהרי אינה אסורה עליו מכאן ואילך ואין צריך תקן אלא על מה שעבר ונשא שהוא מעית שלא יוכל לתקן כמו נזיר אכילת הכזר רק כדי להצילו מן העונש אשכחו ליה תקן זה שישאל על נדרו לעקר את השבוע' או הנדר מעקריו שזהו טעם התרת הנדר כמו שכתבנו עוד לפנינו בע"ה והוי מיה דנפשו כאלו לא עבר על הנדר אבל בספא שאמר לשון שמשמעו שלא תהיה אשתו כו' שזה הלשון משמע שאפילו אם ישאנה תרא אסירה עליו והיוב לרשעה יעודה אסירה עליו מכת נדרו ואם תנינו לו השבועה מה לעקר השבועה מעיקרא כדי להצילו מעונש על מה שעבר תהיה ממארא מיתרת גם להבא ויהיה חוטא נשכר גם לרביא ע"י התרתו לפיכך קסירו שגרשנה לפחות כימים שרמא ונהג בהם קלות ראש כנדרי נ"ל :

ה' היטעו שחבתו נודר ואמר אמן ובו סעיף אה' :

א אחי הנודר מעצמו או שהתירו חבריו ואמר אמן או דברי שענינו כעניית אמן שהוא קבלת דבר קרוי זה אסור כנדר עצמו דכתיב ואמרה האשה אמן אבל כשהברו מרובו משלו אין צריך לקבל דבריו שאפי' לא קבלם אסיר' לו שהרי זה על כל פנים יכול לאסר לי נכסיו עליו בעל כרחי :

ה' שצריך לפרש הנדר בשפתו ובו ג' סעיפים .

א אין הנדר חל עד שייצאו בשפתו ויהיה פיו ולבו שייך דכתיב גבי שבועה לבטא בשפתים שיוציא בשפתיו מה שמישש בלבו ויה' לגדרים דרשין הן כן מסוק בגמרא פ"ג דשבועות ומה שלא אמרו זה לגדרים דבהדיא כתיב בהו ככל היוצא מפיו יעשה נ"ל למשום דכבר אפקיה ז"ק הנדרים לוד' נדרים וכגווניהם כלומר בכל מה שדרך בני האדם להוציא מפהם בלשונם דכתיבא לעיל כימו

רמ"ו שהנדרים הלים על דבר מצוה וכו' סעיפים :

א נדרים חלים אפילו על דבר מצוה כלומר שאם נדר נדר שעל ידו כך יבא לבטל מצוה נדרו קיים ומבטל את המצוה אבל שנועה אינה חלה על דבר מצוה שאם נשבע לבטל את המצוה שנועתו בטלה ולוקה עליה וצריך לקיים המצוה ודבר זה יש בו סוד אבל גם כנגלה טעמא דמכתב יש בו שהרי כבר אמרנו פעמי' דעיקר לשון הנדר הוא שאוסר החפץ על עצמו לפיכך כשנודר ואוסר על עצמו דבר של המצוה אף על פי שנדרו סבת בטול המצוה אינו כנודר לבטל את המצוה שהרי לא קבל על עצמו כלום אלא אוסר את החפץ עליו ואין מאבילין לאדם דבר האוסר לו שהרי אפשר לקיים המצוה ע"י ד"א כיוצא באלו אבל שנועה היא אוסר עצמו מלעשות דבר וכיון שהוא עצמו מחוייב לעשות המצוה משום דמושבע ועומד הוא עליה מהר סיני לאו כל כמיניה להפקיע עצמו מחוייב המצוה ולקיים שבועתו דשבועה דהר סיני קדמה וחמורה כיצד אמר קונם סיכה שאני יושב לולב שאני נוטל תפילין שאני מניח אף על פי שאין לו סיכה אחרת או לולב אחר או תפילין אחרים וצריך לבטל המצוה אם יקיים נדרו אף על פי כן אסור לו לישב בסיכה זו ולנטול לולב זה או להניח תפילין אלו עד שיתירו לו את נדרו ולא דוקא על אלו הוא מושבע ועומד מהר סיני אבל אם נשבע שלא לישב בסיכה ושלא לנטול את הלולב או לבדק תפילין שהוא אסור שהל על גופו הרי זה שבועת שוא ובטלה מחמת שבועת הר סיני ולוקה על שבועת שוא וצריך לקיים המצוה :

רמ"ז חלוק בין האמ' פירות אלו או לא אמ' אלו ודין הנודר מהמבוטל וכיצד הולכין בנדרים אלו לשין תורה וכו' סעיפים

א כל הנדרים הולכין אחר הלשון אם הוא לשון תורה כפי מה שיצ' ממשמעותו ואם לשון בני אדם כפי מה שירכרו אנשי המקום ההוא בזמן ההוא ואחר כוונת הנדרים כמו שיתבאר הכל לפנינו בע"ה ובירולפין הכל מקראי דכל היצא מפיו ועשה וקרא דלכטא בשפתים לעיל סימן ר"ו וסימן ר"ו לשין תורה כיצד אמר קונם פירות אלו עליו כיון שאמר אלו אסור בחילופיהם ובגידוליהם ואין צריך לומר במשקין היוצאין מהן וכן אסור בגידולי גידוליהן שהכל בכלל אלו הוא אבל חילופי חלפין מתירין דחלופיהן הוי כמו דמי הקדש ותופש דמיו והוי כמו אלו ולא בחלפין חלפין וכן בגידולי גידוליהן אם הוא דבר שרוע כלו גידולי גידוליהן מותרים שאין בכלל אלו וכן הדין אם לא אמר האלו אלא היו מונחים לפניו ואמר קונם הם עליו וכן אם אמר פירות של מין פלוני או מקום פלוני או פירותיו של פלוני קונם עליו הוי כאלו אמר פירות אלו :

ב ואם אמר קונם מה שאני אוכל או טועם מהם לא אסר עליו בזה הלשון אלא טעמיהם לפיכך אם הוא דבר שרוע כלו כגון חטין וכיוצא בהן מותר ג ילופיהן ובגידוליהן דהנה פירות דאסר עליו כבר אזלו להו ואלו אחריו נינהו ואם הוא דבר שאין זרעו כלה בשזורעין אותו כגון שום וכצלים אפילו גידולי גידוליהן אסורין שטעמם עורגו קיים ואין אומרים ובטל עיקר טעם האיסור בגידול שרבו עליו שהרי הן דבר שיש לו מתירין וכבר דעת דק"ל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל וכן משקין היוצאין מהן אסורים וכן אם אמר אחר שיש לו פירות קונם פירות האלו על פלוני אסור בחילופיהם ובגידוליהם ובמשקין היוצאין מהן :

ג אמר לאשתו קונם מעשה יידיך עליו בזה הלשון משמע שהוא אסר עליו כל מה שהיא עושה ומכני' לו לאכול לפיכך אם נטעה אילן אסור בגידול ובחילופיהן וי"א אם נתנו לה פירות בשב"כ כמעשה ידה אסור בחלופיהן ובגידוליהן ואין פירושו שאמר כן קונם שעשתה נטעתה או טלאתה שהו הוי כמו נודר בדבר שאין בו ממש אלא לאחר שעשתה או נטעה היא אומר כן לפיכך אסור בגידוליהן ובחלופיהן ואם אמר קונם שאני אוכל או שאני טועם ממעשה יידיך לא אסר בזה הלשון אלא הנטעה בעצמה או איתו דהרי אי מה שקבלה בשכרה ומותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שרועו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידוליהן אסורין וכמו שכתבנו טעמא ככעוף שקורם הו :

ד אמר לחבירו קונם אני לביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח לא אסר עליו הבית הזה או השרה הזה אלא כל זמן שהוא של חבירו זה אבל אם מת או מכר או נתן לאחר מותר אבל כל זמן שהוא ברשותו של חבירו זה אפילו מכרו וחזר וקנאו או שנפל הבית וחזר ובנאו אפילו לא בנאו במקומו הראשון אסור לו ליכנס בתוכו שאלו האבנים והעצים הם שאסר עליו כל זמן שהם של חבירו זה :

ה אמר קונם לבית זה שאני נכנס אסור בו לעולם בין שמת או מכרו או נתנו לאחרים דמכל מקום בית זה הוא דאסר על נפשו ואם נפל וחזר ובנאו אפילו במקומו הראשון יבשרתו הראשון' מותר דבית אדר הוא כיון שנפל :

ו ואם אמר ב' הלשונות יחד ביתך וזה שאמר קונם לביתך זה שאני נכנס ו"א שתופסין בו חומת של שני הלשונות שכוין שאמר ביתך אסור בו כל זמן שהוא של חבירו זה ואפילו נפל וחזר ובנאו או שמכרו וחזר וקנאו אסור בו דהא מ"מ ביתך הוא וכיון שאמר זה אסור בו לעל' אפ"ת או נתנו או מכרו לאחר דהא מ"מ בית זה הוא ויש מי שאמר רפשי לשון ראשון וכלאו אמר ביתך לחוד דמי ומתיר במת או מכרו או נתנו לאחר ואסור בגבל ובנאו ויש

א נדרים חלים אפילו על דבר מצוה כלומר שאם נדר נדר שעל ידו כך יבא לבטל מצוה נדרו קיים ומבטל את המצוה אבל שנועה אינה חלה על דבר מצוה שאם נשבע לבטל את המצוה שנועתו בטלה ולוקה עליה וצריך לקיים המצוה ודבר זה יש בו סוד אבל גם כנגלה טעמא דמכתב יש בו שהרי כבר אמרנו פעמי' דעיקר לשון הנדר הוא שאוסר החפץ על עצמו לפיכך כשנודר ואוסר על עצמו דבר של המצוה אף על פי שנדרו סבת בטול המצוה אינו כנודר לבטל את המצוה שהרי לא קבל על עצמו כלום אלא אוסר את החפץ עליו ואין מאבילין לאדם דבר האוסר לו שהרי אפשר לקיים המצוה ע"י ד"א כיוצא באלו אבל שנועה היא אוסר עצמו מלעשות דבר וכיון שהוא עצמו מחוייב לעשות המצוה משום דמושבע ועומד הוא עליה מהר סיני לאו כל כמיניה להפקיע עצמו מחוייב המצוה ולקיים שבועתו דשבועה דהר סיני קדמה וחמורה כיצד אמר קונם סיכה שאני יושב לולב שאני נוטל תפילין שאני מניח אף על פי שאין לו סיכה אחרת או לולב אחר או תפילין אחרים וצריך לבטל המצוה אם יקיים נדרו אף על פי כן אסור לו לישב בסיכה זו ולנטול לולב זה או להניח תפילין אלו עד שיתירו לו את נדרו ולא דוקא על אלו הוא מושבע ועומד מהר סיני אבל אם נשבע שלא לישב בסיכה ושלא לנטול את הלולב או לבדק תפילין שהוא אסור שהל על גופו הרי זה שבועת שוא ובטלה מחמת שבועת הר סיני ולוקה על שבועת שוא וצריך לקיים המצוה :

ב וכן אם נדר להתענות זמן ידוע ואירעו בו שבתות וי"ט ור"ח חל הנדר גם על ימיו שה דומה לאוסר החפץ עליו ומ"מ לא יצום בהם אלא שפנותיהן לו בהם שאמרתי לו אלו שמת ללכת שיפגעו בתוך הזמן אלו הימים כלום הית נודר ומתירין לו והותר כל הנדר הנדר שהותר מקדוה הותר כולו כמו שיתבאר טעמא בע"ה בסימן רכ"ט :

ג כמה דברים אמורים שצריך התרה בשקבלו בלשון נדר ממש כגון שאמר קונם אכילת ימ"ט כך וכך עליו אבל אם לא הוציאו אלא בלשון קבלת תענית שאמר היני בתעני' בימים אלו אינו דוחה לא שבת ולא י"ט ולא ר"ח ולא חנוכה ולא פורים ואינו צריך התרה והוא שלא קבל עליו להתענות אלא בשכ"וים טוב בלבד שאו נעקר כל הנדר ואין צריך להתענו' כלל שלשון זה משמע כמו לשון שבועי' שהוא מקבל על עצמו שתענה והיא כבר מצויה על עונג שבת ויום טוב וע"ה ור"ה מקראי דאורייתא וחנוכה ופורים מגזירה דרבנן ולא כל כמיניה להפקיע עצמו ועיין בלבוש החור סימן ת"ח ובסימן תק"ע :

ד כבר אמרנו בסוף ב' שהמקבל עליו בלשון נדר לצום בשבת וי"ט שחל הנדר וכן הנודר לצום יום אחד בשבת או ב' בשבת כל ימיו ופגע בהם י"ט או ערב י"ב שחייב לצום מפני שכל אלו איסור תעניתים הוא דאוריית' וליכא למיחש בהם שיכאו לולל בהם לפיכך צריך לקיים נדרו עד שיתירו לו בהתרת נדרים כיון שהנדר חל על דבר מצוה ואין צריך לומר אם פגע בהם ר"ח שאין איסור תעניתו מן התורה אלא מאסמכתא כמו שנתבאר בלבוש החור סימן ת"ח שנדרו חל חייב לצום וליכ' למיחש א"כ שיכאו לולל בו דמ"מ חמור הוא בעיניהם כיון שיש לו אסמכתא מפסק שמן החירה כמו שנתבאר בלבוש החור סימן ת"ח אבל אם פגע בהם חנוכה ופורים אף על פי שאינם מן התורה אלא מרבניה' עשו חז"ל חווק לדבריה' ואמרו ז"ל שנדרו בטל מפני גזירתיהו שלא יבאו לולל בהם ועיין בלבוש החור סימן תק"ע :

ה מן הטעם שאמרנו שהנדר חל על דבר מצוה נתבאר דהא נדרים חלים על דבר מצוה היינו דוקא במצות עשה בין שיש בהן עשה גרידא בין שיש בהם עשה בקיומה ולא תעשה בביטולה ואין הפרש בזה בין איסור הבא מאילו לאיסור הבא על ידי עצמו אבל על מצות לא תעשה אינו חל בין בבטולו בין בקיומו שאינן נכנסים בטע' שאמרנו שהנדר חל על דבר מצוה כיצד הרי שאמר אכילת גבילה עליו אן הנדר חל עליו שיתחייב עליה שנים משום גבילה ומשום כל יחל שהרי אין לשון הנדר אלא שאוסר החפץ עליו מהתירו וזו כבר היא אסורה עליו וקיומה ויה' לאיסור הבא על עצמו כגון שאמר שבועה שלא אוכל כבר זה וחזר ואמר כבר זה עליו אינו חייב אלא א' דהיינו משום כל יחל דשבועי' וכן אם אמר שבועה שלא אשתה יין וחזר ואמר היני נזיר ושתה יין אינו חייב אלא אהר דהיינו כל יחל דשבועה אבל לא דנזירת אלא אם כן נשאל על השבועי' שאו חל תפך הנזירות עליו כיון שפקע ממנו איסור השבועה ומי שנשבע שישן או שיסתה כבר ידעת ששבועה זו חל עליו לקיימה ואחר כך נדר ואמר קונם עיני כשינה או שתיתי יין עלי כנדר אי קונם פי בשתייה הנדר חל עליו ואסור כשינה ובשתייה אף על פי שעונם בקיום נדרו לא תעשה דכל יחל דשבועה מ"מ זה הוא נכנס בטעם שאמרנו שהנדר חל על דבר מצוה שהו דומה קמש לנודר על דבר מצוה כמו קונם סיכה עליו שאוסר הסוכה עליו והוא כבר מושבע ועומד מסיני לישב בסיכה ואף על פי כן חייב לקיים נדרו ה"ג הוא מושבע על ידי שבועתו שישן וישתה יין ועכשיו הוא אוסר השינה והיין עליו והוא חייב לקיים נדרו :

יש מי שאומר תפוס לשון אחרון וכמו שאומר בית זה דמי ומתיר בנפל ובנאו ואומר במת או מכרו או נתנו לאחר ויש לתפוס הומרות שתי הלשונות דספיקא דאורייתא היא ולחומרא האומר לחבירו קונם בית אביך שאני נכנס בו אף על פי שמת האב אסור דכל יוצאי חלציו קרויין ביתו של אב :

ז אמר ראובן לשמעון קונם בית זה שאתה נכנס בו ומת או שמכרו לאחר אסור שהאומר דבר בעוד שהוא שלו אף על פי שיצא מרשותו עדיין הוא באיסורו עומד ולא פקע איסורו מיניה אבל אם אמר לביתי שאתה נכנס אם מת או מכרו או נתנו לאחר מותר דהא לביתו קאמר כל זמן שהוא ביתו משמע .

ח אמר לחבירו בכרי אסור עליך וה"ה קונם ביתי שאתה נכנס אפילו נתנה לו במתנה או מכרה לו אסורה לו דאף על גב דאמר בכרי וביתי ועבשיו אינם שלו מ"מ עיקר כוונת לשון נדרו לא משמע אלא כן בכרי וביתי לכשיבא לידך ממני יהיו אסורים עליך אע"פ שיהיו שלך והיה לך לאוכלו או ליכנס בו בהיתר מעבשיו אני אסור עליך דאם לא כן תיפק ליה שאסורים לזה מחמת גול מה צריך לאוסרו פשיטא שלא יגולנו ויאכלנו אלא ה"ק לכשיבא לידך ממני וברצוני אפילו במכירה או במתנה יהיו אסורים עליך אבל אם מת וגפלו בירושה או שמכרה או נתנו במתנה לאחר ואותו האחר נתנה או מכרה לזה מתרת לו שלא אמר אלא בכרי או ביתי ועתה אינה שלו ואם אמר לו בכרי זה או ביתי זה הוי דיניה כמו גבי האומר ביתך זה שכתבנו בסעיף ו' שתופסין בו דומרות שתי הלשונות נ"ל האומר לבנו הרי אתה אסור בהנייתו או שנשבע שלא יהנה בו אם מת יירשנו אף על פי דאמרנין לעיל בסעיף זה שהאומר דבר בעוד שהו' שלו אע"פ שיצא מרשותו עדיין הוא באיסורו עומד ה"מ באומר בית זה אסור עליך שכל האיסור על הבית או על דבר הנאסר ולא פקע ממנו אף על פי שיצא מרשותו אבל לשון זה שאומר אסור אתה בהנייתו או שלא יהנה בו דומה כמי שאומר ביתי אסור עליך שאינו אסור אלא בחייו או כל זמן שלא מכרו אבל אם פירש בחייו ובמותו שאמר אסור אתה בהנייתו בחייו ובמותו אם מת לא ירשם שזה כאומר נכסי אלו עליך אסורים או קונם ביתי זה שאתה נכנס בו שאסור עליו לעולם אף ע"פ שמת או מכרו לאחר : מי שנשבע לאשתו המשודכת לו שלא ישא אשה עליה וקודם שכנסה נפלה לו ליבמה מותר ליבמה דלשון עליה אין משמעו אלא לאחר נישואיה לא ישא אחרת אבל זו מן השמים נפלה לו קודם שנשאה ומוצה ליבמה מיהו לכתחלה לא יכנס המשודכת אלא אם כן יתירו לו שבעותו דשמה לא תהא שום אשה נישואה לו אחר נישואיה קאמר ותהיה יבמתו אסורה עליו :

ט אמר קונם בשר ויין עלי מותר בתבשיל שיש בו בשר ויין אע"פ שנתנין בו טעם שזה לא אסור עליו אלא בשר ויין גמור ולא תערובתם ואם אמר קונם בשר ויין שאני טועם או שאני או שאמר קונם בשר זה או יין זה עלי אסור אף בתבשיל שיש בו טעם אצלו בשר או טעם אותו יין שבין שאמר זה שויה עליה הו' בשר וההוא יין התיכה דאסורה ואסור עליו כג"כ כשאר איסורין שנתור' אבל כשלא אמר זה לא אסור עליו אלא דבר הנקרא בשר או יין :

י מתערב יין זה שאסרו על עצמו ביין אחר אפילו מפה ארת בחבית נאסר הכל מפני שיש לו להשאל על נדרו נעשה כדרכו שיש לו מתירין שאפילו באלף אינו בטל במינו ובשאינו מינו כס' וע"ל סימן ק"ב סעיף א' :

יא האסר על עצמו יינו של פלוני או יין של מקום פלוני דינו כדין האסור על עצמו יין זה שאסור בתבשילו שנפל בו ויש בו טעם דהיינו שאין בו ס' וה"ה אם אותו יין נעשה חומץ אחר הנדר שהוא אסור עליו דעדיין יין זה הוא אבל מה שהיה חומץ בשעת הנדר מותר דיון אסור עליו ולא חומץ :

יב אמר קונם זתים וענבים עלי מותר בשמן ויין היוצא מהם אפילו הוא חדש שעדיין לא נשתנה טעמו הרבה מטעם זתים וענבים אפ"ה מותר בהן שלשון זה לא משמע איסור אלא בתים וענבי' עצמן ואם אמר קונם זתים וענבים שאני טועם או שאמר קונם זתים אלו עלי אסור אף במשיקים היוצאים מהם ובתבשיל שנתנין בהם טעם :

יג אמר קונם בשר ויין עלי אסור אלא בתבשיל שיש בו בשר ויין אע"פ שנתנין בו טעם שזה לא אסור עליו אלא בשר ויין גמור ולא תערובתם ואם אמר קונם בשר ויין שאני טועם או שאני או שאמר קונם בשר זה או יין זה עלי אסור אף בתבשיל שיש בו טעם אצלו בשר או טעם אותו יין שבין שאמר זה שויה עליה הו' בשר וההוא יין התיכה דאסורה ואסור עליו כג"כ כשאר איסורין שנתור' אבל כשלא אמר זה לא אסור עליו אלא דבר הנקרא בשר או יין :

יד אמר קונם בשר ויין עלי אסור אלא בתבשיל שיש בו בשר ויין אע"פ שנתנין בו טעם שזה לא אסור עליו אלא בשר ויין גמור ולא תערובתם ואם אמר קונם בשר ויין שאני טועם או שאני או שאמר קונם בשר זה או יין זה עלי אסור אף בתבשיל שיש בו טעם אצלו בשר או טעם אותו יין שבין שאמר זה שויה עליה הו' בשר וההוא יין התיכה דאסורה ואסור עליו כג"כ כשאר איסורין שנתור' אבל כשלא אמר זה לא אסור עליו אלא דבר הנקרא בשר או יין :

טו אמר קונם בשר ויין עלי אסור אלא בתבשיל שיש בו בשר ויין אע"פ שנתנין בו טעם שזה לא אסור עליו אלא בשר ויין גמור ולא תערובתם ואם אמר קונם בשר ויין שאני טועם או שאני או שאמר קונם בשר זה או יין זה עלי אסור אף בתבשיל שיש בו טעם אצלו בשר או טעם אותו יין שבין שאמר זה שויה עליה הו' בשר וההוא יין התיכה דאסורה ואסור עליו כג"כ כשאר איסורין שנתור' אבל כשלא אמר זה לא אסור עליו אלא דבר הנקרא בשר או יין :

טז הנודר מן הדיק נסתפק בירושלמי אם הוא אסור בקלקס , ז הנודר מן הבשר מותר בגויין והנייהו מותר בבשר ישני מניין , ח מקום שדרכם אם ישלה אדם שליח לקנות לו בשר והלך ולא מצא ונא יאמר לא מצאתי אלא דגים אם נשבע או נדר במקום הזה מן הבשר נאסר אפ"כ בשר דגים דמרימליך השליח ש"מ דבמק' זה בשר דגים בכלל סתם בשר הוא וכן כל יוצא בזה , ובכל מקום הנודר מהבשר אסור אף בבשר עופות ובקריבים ובראש וברגלים בקנה וכלב ומותר בתוכים שאינם בקריים בשר כלל ואם מ"א"ם הדברי' בעת שנדר שלא נהיין אלא בכשר בהמה בלבד אינו אסור אלא בכשר בהמה ומותר בבשר עופות ובכשר דגים ואפילו במקום שהשליח נמלך עליהם .

יז הנודר מהקופה מותר ברוטב מהרוטב מותר בקופה ופי' קופה י"מ שהוא הפרורין שהוא הדק רק של הבשר הנקפין בשולי הקדרה ויש מפרשים שהם התבלין שבמאכל ופירש רובט היא המרק והנודר מן הבשר מותר בשניהם אם לא שאומר קונם בשר שאני טועם או שאני אוכל שאני נדר גם מן הטעם :

יח הנודר מן הגריסין אסור במקפ' של גריסין שהוא תבשיל העב של גריסין ואע"פ דגבי הנודר מן הבשר הוא מותר במקפה לא דמי התם סתם מקפה קרוליה והכא מקפה גריסין קרי ליה ובין דשם גריסין עמו נכלל גם כן כלשון גריסין אבל אם אמר מקפה של גריסין אינו אסור אלא במקפה ולא בגריסין הנודר מן המקפה אסור בשום דלשון מקפה כולל כל דבר קפוי ועבה ושום נמי קפוי היא שמומחין אותו במעט מים ונאכל בכך מהשום מותר במקפה מרתבלין אסור בחיין ומותר במבושלין ואם אמר קונם תבלין שאני טועם אסור בחיים ומבושלים ודע שכל דבר הבא ליתן טעם בקרייה כג' שומין ובצלים וכיוצא בהם הכל נכלל בשם תבלין ובהני הוא דשויך לפלוני בין חיים למבושלים אבל בפלפלין וכיוצא בהן אין שייך להלק בהם בין חיין למבושלין מהכרוב מותר באספרגים מהאספרגים מותר בכרוב דשני מינים הן מהכרוב מותר בקפלוטות מהדיק אינו אסור אלא בירקית הגדלים בנגות אבל מותר בירקות השדה מפני שהוא שם לווי כלומר דסתם לשון בני אדם הוא כן שקורין לירקות הגנה סתם ירק ולירקות השדה קורין ירק השדה ואף על גב דשם ירק קרוי עליו מכל מקום מין אחריו הוא ולא דמי ליון מבושל דאסרינן סעיף ט"ו משו' דשם יין קרוי עליו דהתם מין זה הוא אלא שנתבשל וכל שכונדלא דמי לקומא דהלבא לפי ה"א דהתם מיהסין אותו אתר החלב וכאלו עדיין חלב ממש הוא :

יט הנודר מהחלב מותר בקום מהקום מותר בחלב דשני מינים הם ופירש קום דם מי חלב הגבדין ממנו וי"א באתרא שקורין לקום על שם החלב מגון שקורין אותה קומא דחלב הנודר מהחלב אסור גם בקום אבל הנודר מהקים אף על גב דקרי ליה קומא דחלבא אפילו הכי מותר בחלב דהא קומא אסור מהחלב מותר בגבינה מהגבינה מותר בחלב בגבינה אסור בין לחה ובין יבשה תפלה ומלוחה :

כ הנודר מהחלב מותר בקום מהקום מותר בחלב דשני מינים הם ופירש קום דם מי חלב הגבדין ממנו וי"א באתרא שקורין לקום על שם החלב מגון שקורין אותה קומא דחלב הנודר מהחלב אסור גם בקום אבל הנודר מהקים אף על גב דקרי ליה קומא דחלבא אפילו הכי מותר בחלב דהא קומא אסור מהחלב מותר בגבינה מהגבינה מותר בחלב בגבינה אסור בין לחה ובין יבשה תפלה ומלוחה :

יא אחר לשון בני אדם כיצד הנשבע או נודר מהמבושל אם דרך אותו המקום באותו הלשון ובאותו זמן שקוראין מבושל אפילו לצלי ולשלוק הריזה אסור בכל ואם אין דרכם לקרות מבושל אלא לבשר שנתבשל כמים ובתבלין הרי זה מותר בצלי ובשלוק וכן המעשה והמומין והמבושל בחמי טבירה וכיוצא בהם הולכין בו אחר לשון בני העוה :

יב הנודר ממעשה קדרה אינו אסור אלא בדבר שנגמר ונרתח בקדרה כגון ריפות ולביבות וכיוצא בהן ואם אמר קונם הורד' :

יג אחר לשון בני אדם כיצד הנשבע או נודר מהמבושל אם דרך אותו המקום באותו הלשון ובאותו זמן שקוראין מבושל אפילו לצלי ולשלוק הריזה אסור בכל ואם אין דרכם לקרות מבושל אלא לבשר שנתבשל כמים ובתבלין הרי זה מותר בצלי ובשלוק וכן המעשה והמומין והמבושל בחמי טבירה וכיוצא בהם הולכין בו אחר לשון בני העוה :

יד הנודר מהחלב מותר בקום מהקום מותר בחלב דשני מינים הם ופירש קום דם מי חלב הגבדין ממנו וי"א באתרא שקורין לקום על שם החלב מגון שקורין אותה קומא דחלב הנודר מהחלב אסור גם בקום אבל הנודר מהקים אף על גב דקרי ליה קומא דחלבא אפילו הכי מותר בחלב דהא קומא אסור מהחלב מותר בגבינה מהגבינה מותר בחלב בגבינה אסור בין לחה ובין יבשה תפלה ומלוחה :

טו הנודר מהחלב מותר בקום מהקום מותר בחלב דשני מינים הם ופירש קום דם מי חלב הגבדין ממנו וי"א באתרא שקורין לקום על שם החלב מגון שקורין אותה קומא דחלב הנודר מהחלב אסור גם בקום אבל הנודר מהקים אף על גב דקרי ליה קומא דחלבא אפילו הכי מותר בחלב דהא קומא אסור מהחלב מותר בגבינה מהגבינה מותר בחלב בגבינה אסור בין לחה ובין יבשה תפלה ומלוחה :

טז הנודר מהחלב מותר בקום מהקום מותר בחלב דשני מינים הם ופירש קום דם מי חלב הגבדין ממנו וי"א באתרא שקורין לקום על שם החלב מגון שקורין אותה קומא דחלב הנודר מהחלב אסור גם בקום אבל הנודר מהקים אף על גב דקרי ליה קומא דחלבא אפילו הכי מותר בחלב דהא קומא אסור מהחלב מותר בגבינה מהגבינה מותר בחלב בגבינה אסור בין לחה ובין יבשה תפלה ומלוחה :

יז הנודר מהחלב מותר בקום מהקום מותר בחלב דשני מינים הם ופירש קום דם מי חלב הגבדין ממנו וי"א באתרא שקורין לקום על שם החלב מגון שקורין אותה קומא דחלב הנודר מהחלב אסור גם בקום אבל הנודר מהקים אף על גב דקרי ליה קומא דחלבא אפילו הכי מותר בחלב דהא קומא אסור מהחלב מותר בגבינה מהגבינה מותר בחלב בגבינה אסור בין לחה ובין יבשה תפלה ומלוחה :

יח הנודר מהחלב מותר בקום מהקום מותר בחלב דשני מינים הם ופירש קום דם מי חלב הגבדין ממנו וי"א באתרא שקורין לקום על שם החלב מגון שקורין אותה קומא דחלב הנודר מהחלב אסור גם בקום אבל הנודר מהקים אף על גב דקרי ליה קומא דחלבא אפילו הכי מותר בחלב דהא קומא אסור מהחלב מותר בגבינה מהגבינה מותר בחלב בגבינה אסור בין לחה ובין יבשה תפלה ומלוחה :

יט הנודר מהחלב מותר בקום מהקום מותר בחלב דשני מינים הם ופירש קום דם מי חלב הגבדין ממנו וי"א באתרא שקורין לקום על שם החלב מגון שקורין אותה קומא דחלב הנודר מהחלב אסור גם בקום אבל הנודר מהקים אף על גב דקרי ליה קומא דחלבא אפילו הכי מותר בחלב דהא קומא אסור מהחלב מותר בגבינה מהגבינה מותר בחלב בגבינה אסור בין לחה ובין יבשה תפלה ומלוחה :

לבוש

הלכות נדרים

עטרת זהב

קבא

יב הגורד מן הדגים מותר בציד ומוריים של דגים :

ג הגורד מן התמרים מותר בדבש תמרים אף על גב דעיינן שם התמרים עליו שנקרא דבש תמרים לא דמי לקומא דחלבא לפי הי"א דסעף י"א דהתם איכא תרתי חדא עדיין שמו עליו ועוד שלא נשתנה כל כך מצורה לצורה דמעיקרא נמי כשהיה מעורב בחלב באותה צורה עצמה היה אלא שהיה מעורב אבל הכא נשתנה צורת לגמרי לכך אינו בכלל נדרו ועוד דמה שנקרא דבש תמרים אינו אלא להבדילו משאר דבש שאינו מתמרים מה שאין כן בקומא דחלבא שמה שקורין אותה קומא דחלבא הוא מפני שעדיין תורת חלב עליו קרו ליה הבו ולא להפרי' בין קום זה לקום אחר שאין נקרא קום אלא זה לכך הוא כולל בלשון חלב שגדר והגורד מדבש תמרים מותר בתמרים מסתונו' פירש סופי תמרים שאינו מתבשל' אלא בסתיו מותר בחומץ היוצא מהם אע"ג דחומץ סתוניות מקרי ועדיין שמן עליהם א"פ מותר מן הטעמים שפירשתי גבי דבש תמרים דתרווייהו שייכי ביה :

יד הגורד מדבש סתם מותר בדבש תמרים דסתם דבש אינו אלא חומץ שבו מותר בחומץ סתוניות דסתם חומץ אינו אלא חומץ עכר או יין :

טז הגורד מן היין אסור גם ביין מבושל דשמו עדיין עליו ומותר בקוגריטין שהיא יין מבושל במיני בשמים דשמו אחרתא היא ויש מי שאסור גם בקוגריטין דהא מכל מקום יין הוא אלא מותר ביין תפוחים דאע"ג דשם יין עליו מ"מ מינא אחרתא הוא כדאמרנן לעיל סעף י' גבי ירק השדה ורין החומץ ממנו עיין לקמן סוף סימן :

מז י הגורד מן התירוש כומוהו בלשון הקדש אינו אסור אלא ביין ומותר בכל מיני מתיקה שעכשוו שיעקר לשוננו בלשון לעז אין אנו קורין תירו' בל"ה אלא ליין בלשון שקרא' התורה שכך קבלו חז"ל תירושהו זה יין אע"ג דבימיהם כשהיה עיקר לשונם לשון הקדש היו קורין תירושהו לכל מיני מתיקה כבר ידעת דאין הולכין בנדרים אלא אחר לשון בני אדם באותו זמן ובאותו מקום :

יז הגורד מהשמן אם הוא במקום שמסתפקין בשמן זית ורא' לא התיר דעתו אלא על מה שמסתפקין ממנו ואינו אסור אלא בשמן זית ומותר בשמן שומשמן ואם מסתפקין בשמן שומשמן אינו אסור אלא בשמן שומשמן ומותר בשמן זית ואם מסתפקין בשניהם אסור בשניהם אע"פ שרוב סיפוקן מאחד מהם מ"מ איכא לספוקי שמה זה אף למיעוטא נתכוין וספק נדרים להחמיר :

יח הגורד בתבואה אינו אסור אלא בחמשת המינין וכן אם אסר מן עללתה שהוא לשון תרגום פירושו ה' מינין שכן תרגום תבוא' עללתה וה"ה מן הדגן ג"כ אינו כולל אלא החמשה מינין :

יט הגורד מפת סתם אינו אסור אלא בפת חטין ושעורין ובמקום שנהגין לעשות פת מכל דבר ונדר מהפת אי מהחזון אינו אסור אלא בחמשת המינין דהוון משמע דבר דזיין וסיעד את הלכ וכל חמשת המינין שהם מיני דגנסערא דלבא הם אבל אם אסר מכל דבר הוון עלי אסור בכל חוץ ממים וממלח רכל הוון משמע כל דבר המשביע אע"ג שאינו סועד הלכ ומלח לא זיין ולא משביעין :

כ הגורד מן החטין אסור בהן בין חיין בין מבושלין חסה שאני פועם אסור באפיה ומותר לכום חיה חסה חיים שאני פועם אסור בהן בין בחיין בין באפי' בין חי' בין מבושלין האוסר פת חטין ושעורין וכוסמין עלי אינו אסור אלא בפת חטין ושעורין ופת כוסמין דפת דקאמר קאי על כולם ויש מחמירין לאסור אף בשעורין וכוסמין לגמרי שכונן שהוכיח פת בראשונה קאי על כולם וכיון שלא הוכיח פת ככולן אסר עליו האחרים אפי' שאינה פת אלא אם כן אסר שלא היתה כוונתו רק אפת שאז נאמן או שידוע שלשון בני אדם שבאותו העיר כן הוא שאז הולכין אחר לשון בני אדם :

כא גרים שאני פועם אסור לאוכלן מבושלים ומותר לאוכלם חיין גריסין שאני פועם אסור לאוכלם חיים ומותר לאוכלם מבושלים גרים גריסין שאני פועם אסור לאוכלם חיים ומבושלים :

כב הגורד מפירות השנה אסור בכל פירות השנה ומותר בגדיים ומלאים כחלב ובבצים בגוללות של שנה וז'שלא אסר עליו אלא פירות אבל אם אסר גידולי השנה עלי כולם בכלל ואסור בכלם ועיין לקמן סימן רל"ב סעף ה' :

כג הגורד מפירות הארץ אסור בכל פירות הארץ וגם בפרי העץ שגם הם בכלל פרי הארמה ומותר בכמהין ופטריות שאינם נקראו פירות רק ממוותר ליחות הארץ הם גדלים ואם אסר גידולי קרקע עלי גם כמהין ופטריות בכלל ואסור בכלם :

כד הגורד מרקין אינו אסור אלא בתאנים שקורין אותם כך :

כה הגורד ממים הגמשכים ממעיין פלוני אסור בכל הנהרות הינוקות ממנו ואין צריך לומר מהגמשכ' ממנו אע"פ שגשגת' שמו ואין קורין אותו אלא נדר פלוני ומעיין פלוני ואם אסר מנהר פלוני או ממעיין פלוני אינו אסור אלא בנקראים על שמו :

כו הגורד הנאה ממעיין מוכל בו טבילה של מצוה בימות הגשמים שאין לו הנאה ממנו אלא הטבילה של מצוה ומצות לא ליהנו' נתנו אבל לא יטבול בימת החמה דאיכא גם כן הגאת הגוף דמיקר ביה .

כז הגורד מהכסות מותר בשק וזכריעה ובחמילה הם מיני כנדים גסים :

כח הגורד מהבית אסור בעליה שהכל בכלל בית מעליה מותר בבית :

כט הגורד מהעיר אסור ליכנס לעיבורה דהיינו תוך שבעים אמה ושירים :

ל הגורד מהבית אינו אסור אלא מהאגף ולפנים דהיינו מסתימת הדלת ולפנים אבל מסתימת הדלת ולחוץ על עוכי המפתח מותר' לא והגורד אי נשבע שיעזוב' בבית ולא יצא לחוץ אסור לצאת מן האגף ולחוץ דהיינו אפילו על עוכי המפתח אסור והגורד לחדר בשטנת היהודים צריך לחדר בשכניה גזולה כרחוב הגורל שלהם ולא אצטין כאן דסגוי בג' בתים המקרי שכונה לענין שאר דינים דבגדיים הולכין אחר לשון בני אדם ולשון בני אדם כן הוא שאין קורין שכונת היהודים אלא רחוב הגזולה שלהם : קדל שגורד שלא לקנות בתים מגופ אסורים להחליף עמם להחליף נמי מקרי קנייה ומכירה בלשון בני אדם :

לב נדר מיושבי העיר אסור כמי שישב שם ל' יום מכני העיר אינו אסור אלא כמי שישב שם י"ב חדש ואם אסר כמי שדר שם אפילו דירת ארע' מקרי דירה ואסור אפילו בדר שם יום אחד או שנים שאין דירה אלא לשון גרות שלשון דר הוא תרגום של גר מיהו סתם לשון בני אדם הוא שאינו נקרא דירה אלא בדר שם עם בני ביתו ורך קבוע אף על פי שהוא פחות מל' יום אך א"ר ידוע שדרך לשון אותו המקום בלשון אחר הולכין אחר לשון המקום וכוננת הגורד :

לד נדר מורדי הם אסור בכל יורדי הם אפילו באותם שאין הולכין' אלא אפילו מעכו ליפ' אפילו באותם שירדים לפייל ומותר ביושבי יבשה שאין דרכם לירד לים באניות :

לז אבל אם נדר מיושבי יבשה אסור גם ביורדי הם ואפילו באותם שמפליגין בו הרבה והם עכשוו בים שהרי סופם לירד ליבשה : לז ואם אסר יורדי הם אחר ל' יום עלי מי שהוא בשעת הגורד מורדי הם אסור בו אחר ל' יום אע"פ שלאחר ל' יום כשחל הגורד כבר עלה ליבשה ונעשה מיושבי יבשה ומי שאינו מורדי הם בשעת הגורד מותר בו אע"פ שלאחר ל' יום כשחל הגורד הוא מורדי הם :

לו נדר מרואי חמה אסר אף בסומין שלא נתכוין זה אלא למי שהחמה רואה אותו לאפוקי עובדים דינים שבכמים שאין החמה רואה אות' ומותר בכל דבר שאינו כ"ה אף על פי שהחמה רואה אותו שכיון שהוכר רואה החמה שמשמע ב"ה שעושיין לראות החמה והחמה רואה אותן ואפילו הוא אומר לא נתכוונתי לכך לא צייתין ליה ולא נדר אינש אדעתה דנפשיה היכא דאיכא שינוי בלישנו ואם אסר מרואים החמה מותר בסומין הגורד מכל דבר שהוא אדום אסור לראות בחמה שגם היא אדומה :

לז נדר משחורי הראש אסור בכל האגשים אפילו בבעלי שיבה או למי ששערותיו לבנים דסתם אגשים יש להם שחורי הראש ובעלי שיבות כבר היו להן שערות שחורות ומי ששערותיו לבנים סופן משחורין וגם אסור בקרחים מדלא קאמר בעלי שער ומותר בגשים ובקטנים שאין סתמן שחורי ראש ואם רבך לקרות שחורי ראש לכל כולם אסורים שהכל הולך אחר לשון בני אדם . הגורד מן הראש או מן הגולדים אסור בין באותן שגולדו כבר בין באותן שיוולדו אחר כך דתרווייהו תרווייהו משמע שכן מצונו לשונות אלו בפסוקים לשעבר ולעתיד גולד' כתיב שני בניך הגולדים לך לשעבר וכתיב הנה בן נולד לבית דוד להבא ילודים גם כן כתיב כל העם הילודים במדבר לשעבר וכתיב כל הנו הילוד להבא לפיכך לא כיון זה אלא ממי שדרכו להולד ואינו מותר אלא בעופות ודגים שנוצרין מן הבצים ואין דרכן להולד :

לח הגורד משבותי שבת אסור בכותיים ומותר בגוים המשמרים את השבת שלא כיוון זה אלא למצוין על השבת ומקיימין אותו והכותיים גרים הם ומצוין גם הם על השבת והגוים המשמרים אותו אינם מצוין והגורד מאוכלי שום אינו אסור אלא בישראל שדרכן לאכול שום בע"ש מתקנת עזרא :

לט נדר מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותיים שלא נתכוין זה אלא למצוין לעלות לרגל ומקיימין והכותיים אף על פי שמצוין הם לעלות לרגל שהרי גרים הם אבל לא קיימורו שעלו לחד גרזים :

מ הגורד מכני נח אסור באומ' העולם ומותר בישראל אף על גב שגם הם מכני נח הא נתיחדו בשמם המיוחד ישראל והגורד מורע אברהם אסור בישראל ובגרים שכל הגרים נקראים זרע אברה' מדכתיב אב המון גוים וגומר ומותר באומות העולם אפילו בכני ישמעאל ועשו דכתיב כי ביצחק ולא בישמעאל ביצחק ולא כל יצחק לאפוקי עשו :

מא הגורד מערלים אסור אפילו במזלי אומות העולם היינו שלא גימלו אלא לרפואה ויוצא בה שאף על פי שגימלו ערלים נקראו דכתיב כל הגוים ערלים וגומר וכה"ג כמה פסוקים ומותר בגרים שנתגיירו לשמ' ומותר בישראל אפילו בערלים שבהם כגון שמתו

שמתו אחיו מחמת מילה דכל ישראל מולים נקראו :

גב נדר מהמולים אסור אפילו בערלי ישראל ומותר במולי אומות

העולם ברכתבינו טעמא בסעי' הסמוך :

כג נדר מישראל אסור גם בנדרים שגם הם נקראו ישראל אבל

נדר מהגרים מותר בישראל :

כד נדר מישראל אסור גם בכהני לויים שגם הם ישראל הם מכהני'

ולויים מותר בישראל :

מה נדר מהכהנים מותר בלויים בלויים מותר בכהנים שכן בלשון

בני אדם נקרא כל אחד בשמו המיוחד אף על גב שמצינו

בפסוקים לפעמים שהכהני נקראו לויים כבר ידעת דבגדרים הולבין

אחר לשון בני אדם :

מז נדר מהכנים מותר בכני כנים אף על גב דכני כנים הרי הם

ככנים בגדרים הולבין אחר לשון בני אדם :

מז מי שנדר או נשבע על דבר חוץ ממועדים וימים טובי' יש

להסתפק אם הנזכה ופורים בכלל דשמא לא כיון אלא על י"ט

דאסור המלאכה ואילו הם מותרים במלאכה או שמא כיון על יום

שיש בו תוספת שמחה ומשתה שמצינו בליוש' דרבנן ובפסוק

שהם גם כן נקראו י"ט בליוש' דרבנן עבידנא יומא טובא לרבנן

ובפסוק כי על י"ט באנו לפיכך אין לנו לסמוך אלא על דעת הנדר

או הנשבע כמו שפירשנו אם אמר שברעתו היה להוציא גם

הנזכה ופורים מהכלל נאמן שדבר זה אין לו הכרע מן הלשון אם

לא בכונת הנדר ואם נדר סתם ולא העלה על דעתו לאלו תלינן

להחמיר אסור גם בהם וע"ל בלבוש החור סימן קע"ט :

מח מי שנדר או נשבע שלא יצחוק שום צחוק אין כונתו אלא

בשחוק המביא לידי הפסד ממון לפיכך אסור בכל שחוק המבי'

לידי הפסד ממון אפילו להטיל גרילות כגון מנה גדולה כנגד מנה

קטנה או להמרות עם חבירו שקורין אפיסט' אר בלעז וכו"ל וועמן

וכן שום אדם לא יעשה שום שחוק בשבילו וכל הימים הנזכרים

בסימן זה אין ה'לוק בין נדר לנשבע יקחל שגורו חרם שלא

להתפלל במניין משום איהו דבר אסורים לקרות בתורה שכל דבר

שנקדשה נקרא תפלה בלשון בני אדם מי שנדר שלא לקבל

פקדון אסור לו להלות לישראל על משמון שגם המשכון הוא פקדון

לגביה וע"ל סימן רל"ח מי שנדר להתענות סך ימים ואירע בהם

תענית חובה עולה לו למניין הימים וכן מי שנדר לילך לבית

הקברות או למקום אחר ואירע לו שהלך לשם ע"י עסק אחר יצא

בזה ידי נדרו וע"ל סימן רל"ט עיר מזה :

ריח כיצד הולבין אחר כוונת הנדר ובו סעיפים :

א אחר כוונת הנדר כיצד כל הנדר או נשבע רואין דברים

שבגללן נדר או נשבע ולומדים מהם לאיזה נתיבין והולבין בו

אחר אותו הענין לא אחר משמעות הרביר כיצד היה טעון

משא של צמר או של פשתן והויע והיה ריחו קשה עליו ונדר או

נשבע שלא יעלה עליו צמר או פשתן לעולם מותר לו לכמות

ולבוש בהו ואינו אסור אלא להפשילן לאחריו וכמעשה שהיה

לו היה לבוש בגדי צמר וצטער בלבושתו ונשבע או נדר שלא

יעלה עליו צמר לעולם אסור לו ללבוש ומותר לטעון עליו ולהפשילן

לאחריו ומותר להתבסס בגיו צמר שלא נתיבין זה אלא כנגד

צמר וכל כיצא בזה וכל זה דוקא בנדר בינו לבין עצמו שאין

חבירו מדירו אבל בנדר לחבירו המדירו אין הולבין אחר כוונת

הנדר אלא כל שלשון הנדר כולל הולבין אחריו שהרי על דעת

חבירו הוא נדר אם לא באומדנא דמוכח :

ב מי שהעלילו עליו מפני שמכר יין לישמעאלים ונשבע מפני כך

שלא יעשה יין למכור והיה לו יין עשוי מקדם אסור למכרו

אע"פ שלא נשבע אלא שלא יעשה יין למכור וזה כבר היה עשוי

אולינן בתר דעת ה דר ואין ספק שזה היה כוונתו שלא ימכור עוד

שום יין כדי שלא יעלילו עלו עוד ואין חלוק בין יין שיעשה ובין יין

העשוי כבר שלא ימכרו וכו"ש קהל שעשו תקנה כיוצא בזה

שאסורין ומכור אפילו מה שהיה להם קודם לכן וכן כל כיוצא בזה;

ג היו מפצירין בו שישא בת אחרת ואמר קונם שהיא נהנית לי

לעולם וכן המגרש את אשתו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם

הרי אלו מותרת ליהנות לו שהענין מוכיח שלא נתיבין זה אלא

לשם אישות :

ד היה חבירו מפציר בו שיאכל אצלו ומיאן ואמר קונם לביתך

שיאני נכנס ומפת צינן שאני טועם עמך מותר ליכנס לביתו

ולשתית עמו ספת צונן שלא נתיבין זה אלא שלא יאכל ולא ישתה

עמו בסעודה זו וכן כל כיוצא בזה מי שנדר צדקה או שאר נדר

מחמת חולה ומת ע"ל סימן ר"ך :

ה אמר לחבירו השאליני פרחך אמר לו אינה פנויה כלומר מראה

לו שאינו רוצ' להשאלה לו ונכעם השואל כנגד המשאל על

זה ואמר קונם שאני חורש בה לעולם אם היה דרכו של זה השואל

לחורש שדורו בעצמו וראי לא היה דעתו אלא שהוא לא יחורש

בה והוא לא יחורש באותה פרה אבל אחרים חורשין לו בה ואם

אין דרכו לחורש בעצמו אלא אריסין חורשיןלו הוא וכל אדם אסור'

סו

לחרשו לו בה דלא לחרשתו נתיבין אלא שלא ינהג בחרישותו

קאמר בין חורש הוא בין חורשים אחרים לו :

ו הסכמה וחרם שעשו הקהל וצוה השר לבטל מקצתה אין כל

ההסכמה במלה מפני צויו שנאמר נדר שהותר מקצתו הותר

כולו כמו שיתבאר לקמן סימן רכ"ט בע"ה דלא אמרינן כן אלא

היכא שהותר מקצת הנדר על ידי דין החרת נדרים דאמרינן שהותר

הנדר מעיקרו וממילא הותר כולו כאלו לא נדר כלל אבל הכא לא

הותר הנדר מעיקרו אלא השר צוה שלא יקיימוהו עוד מה שצוה

צוה ועל פי גזירת השר התירו אותו מקצת ואונם הוא אבל הנדר

עודנו קיים יקהל שהחרימו על אחד שלא ידור עמהם ואח"כ רוצה

לישב שם בחנות דנין כפי העניין שנדרו עליה מחמת איהו דבר

נדרו עליו ואם יראה הענין שלא נדרו אלא על דירת קבע עם

אשתו ובניו חנות שרי ואם לאו הכל אסור .

ר"י הנדר בלא קביעות זמן ובו שלשה סעיפים

א מי שנדר או נשבע לישא אשה או לקנות בית וכיוצא בו ולא

קבע לו זמן אין מחייבין אותו לישא אשה או לקנות בית עד

שימצא הראוי לו שלא כיון זה אלא להרין לו :

ב הנדר או נשבע לשיכור מלמד לבנו עד עשר ליטרין כל זמן

שישכור מלמד הגון וראו פטור ולא נאמר שנשבע או נדר לשיכור'

מלמד הותר חכם שכיון שכל הגדרים הולבים אחר כונת הלב וזה

דבר ידוע שכתחלת לימוד הנער כל כך ראוי והגון אפילו מלמד

שלא הגיע למדרגת הרבנות כמו אחד מגדולי הרבנים לפיכך אמרינן

לא נתיבין זה אלא מלמדי שהגון לנער זה וכלכך שישכור מלמד

ראשון ההגון שבא לו שוראי כוונתו היה שלא יתבטל הנער וכל

זמן שיעכב הוי פסידא דלא הדר לנער ולא ישלח המלמד הראשון

שיש לו עד שיביא השני :

ג מי שאסר עליו דבר אחד בלא זמן אסור בו לעולם דאיהו זמן

תתן לו וזה לא מסתבר לתן לו זמן המועט שנוכל להיינו רגע

אחד שאין דרך העולם לנדרו כך :

ך חלוק שבין קונם יין להיום או לזמן לדין הנדר

על דבר שאינו קבוע ובו כ"ג סעיפים :

א אמר קונם שאני טועם יום אחד או קונם יין שאני טועם יום

אסור בו מנעת לעת , ואם אמר קונם יין שאני טועם היום איני

אסור אלא עד שתחשך בין עומד בתחלת היום או בסופו מיהו

כשתחשך צריך שאלה לחכם קודם שישתה יין גזירה שניא פעם

אחרת יאסור עליו יום אחד ולא ידע להפריש בין היום ליום אחד

ויבא לשמות בלילה אפילו באומר יום אחד ואף על גב דגבי תענית

יחיד דלא הוי אלא מצפרא ועד פניא נתיבין כשתחשך שריא ליה

לאכול בלא שאלה ולא גורנין משום יום אחד היינו משום שהדבר

ידוע שרינו של תענית כך הוא שאין אסורו כשאר נדרים שכבר

קבעו לו הכמים זמן הילכך אפילו שרית ליה לכשתחשך בלא שאלה

לא אתי לאיחלופי בנדר יום א' שרינו תענית נדרים חלוקים הם ולא

אתי לאיחלופי אבל הכא איבא למהיש דלמא אתי לאיחלופי כיום

אח' וצריך התרה לכשתחשך ויש אומרים עוד טעם אחר דבהיום

דהכא צריך שאלה לכשתחשך ולא בתענית יחיד משום דלא דמי

דהכא כהיום הותר לו יום זה מתחלתו עד שנדר ורומה בזה ליום א'

שאינו נאסר מעת לעת אלא משעת הנדר וכיון דדמיין להדרי אתי

לאיחלופי אבל תענית דמתחר מתחלת היום לא דמי ליום אחד ולא

אתי לאיחלופי דמייר אמר להכי שרינא לכשתחשך לפי שאסרתי

מתחלת היום אבל ביום אחד שלא חל איסורו מתחלתו אינו ברין

שהוא מותר לכשתחשך ואין לדחות ולומר דבהיום דהכא נמי מי לא

עסקינן דקאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השחר שנאמר אותו

היום מתחלתו כל היום עד הלילה כתענית יחיד ואפילו הכי הצריכוהו

שאלת חכם לכשתחשך ואם כן גבי תענית יחיד נמי נצריכונו שאלת

רבים לכשתחשך דאין זה קושיא דאף על גב דאין הכי נמי דגבי

היום דין אפי' אי קאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השחר צריך

שאלה לכשתחשך לא דמי לתענית יחיד דהתם כהיום כיון דכי קאי

בשעת הנדר באמצע היום דדמי ליום א' שהותר לו מקצת היום

הוצרכו להצריכו שאלה אף בדקאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד

השחר הצריכוהו שאלה דלא פלוג רבנן במלתיהו אבל בהענית

דלא משכרת ביה כלל שמקצת תחלת היום יהא מותר ליכא

לאיחלופי באומר יום אח' לפיכך לבולי עלמא הכא כהיום צריך

שאלה לכשתחשך מיהו יש אומרים אם היה הנדר של מצוה כגון

ללמוד או לקיים שום מצוה אחרת כגון שאמר אלמוד היום אינו

צריך ללמוד מכה נדרו אלא עד הלילה ואינו צריך התרה לכשתחשך

דאף על גב דהך גזירה נמי שייך הכא מימ משום גזירה זו לחודא

לא הוי מצרכי שאלה אלא משום דבכל נדר איבא בלא הכי קצת

גזירות עבירה כדאמרינן לעיל כאלו בנה במה כו' לפיכך הובא

דשיבא בהדיה גם כן הך גזירה קנסוהו וגזרו שלא ישתה עד שישאל

עליו להכס אבל בנדר של מצוה כיון דלא שייך קנסא דשפיר עבד

נדר בטלו גם כן גזירתם ולא הצריכוהו שאלה :

ב אמר

אמר ביום שאעשה דבר פלוני לא אוכל אותו היום דינו כהיום שמת' בלילה ואם אמר אותו היום ולמחרתו גם לילה שנכתיב אמר שכיון שהתחיל נדרו לא פקע עד עובר זמנו וילזה שאחר המחרת מותר :

ג' היה עומד באמצע השבוע או קודם לו ואמר קונם יין שאני טועם שבת זו או שבוע זו אסור עד תשלום כל השבוע ויום שבת הבא אסור ג' ואח"כ מותר אפי' בלא שאלת חכם ולא שייך הגא שום גזירה ההכל בקאיין בהבי ואם אמר שבוע א' או שבוע סתם אסור מעת לעת :

ד' היה עומ' באמצע החדש או קודם לו ואמר חרש זה אסור עד תשלום החדש ומותר ביום ראש חרש הבא אפי' ר"ח הבא שני ימים שיום ראשון של ראש חרש הוא לתשלום החדש זה א"ה מותר כיון שבלשון בני אדם קרוין אותו ר"ח וכל שכן אם נדר לעשות דבר קודם ר"ח שצריך לקיימו קודם יום ראשון :

ה' אמר חרש א' או חרש סתם אסור מיום ליום :

ו' היה עומד באמצע השנה או קודם לו ואמר שנה זו אסור עד תשלום השנה ומותר ביום ראש השנה ושנה זו מינין מתשרי עד תשרי שאפילו אם עומ' בכל"ט באלול ואומר שנה זו כיון שתחשך והגיע תשרי מותר ואין אומרים' שמא כיון עד ניסן שהוא גם כן ר"ה לכמה עניינים דבגדרים הולכין אחר לשון בני אדם :

ז' אמר שנה ארת או שנה סתם אסור מעת לעת היו עומד בראש השנה או אחר כך קודם אדר ולא ידע שתעבר השנה ואמר שנה אחת או שנה סתם ואחר כך נודע שנתעברה השנה אסור י"ג חדישי' מיום ליום ולא אמרינן לא היתה דעתו על שנה מעוברת אלא בסתם השנים שהם שני' עשר חרש דבגדרים הלך אחר לשון בני אדם ובלשון בני אדם בין פשוטה בין מעוברת קרויה שנה וזה נמי כיון שאמר שנה כוונתו היה לשנה תמימה כמו שיהיה הן פשוטה הן מעוברת וכן אם עמד בחי"ף ואמר שנה זו והיא מעוברת אפי' שלא ידע שהיא מעוברת אסור עד תשרי ולא אמרינן שאדר שני יעלה לו במקום אלו :

ח' אמר עד ראש חרש אדר עד ראש חרש אדר ראשון עד סוף אדר עד סוף אדר שני דרשני אדר' במעוברת לא נחשבו אלא לחדישי אחר והרמב"ם חולק ואמר במה דברים אמרים דעד ראש חרש אדר ראשון שאינו יודע שהשנה מעוברת שכיין שאינו יודע שהשנה מעוברת ודאי כשאמר עד ראש חרש אדר האדר הסמוך לשבט נתכוין אבל אם יודע שהיא מעוברת ואומר עד ראש חרש אדר כוונתו לראש חרש אדר שני דסבור' ליה דבלשון בני אדם אדר ראשון נקרא אדר ראשון ואדר שני נקרא אדר סתם וסבירא ליה שכן ג' בותבין בגמרא שמתרו' אדר ראשון כותבין אדר ראשון ואדר שני נקרא אדר סתם :

ט' היה עומד באמצע השמיטה או קודם לה ואמר שמיטה זו אסור עד סוף השמיטה והשנה השביעית עצמה ג' אסור רדיון שמיטה רדיון שבת שיון הן :

י' אמר שמיטה אחת או שמיטה סתם אסור שבועה שנים מעת לעת כמו בשבוע אחר :

יא' האוסר עצמו על דבר אחר עד הפסח או שאומר עד פני הפסח אינו אסור אלא עד שיגיע פסח בלבד ואם אמר עד שיהיה הפסח הרי זה אסור עד שיצא הפסח ויש אומרים דעד פני הפסח גם כן אסור עד שיצא דסבירא ליה דהאי לישנא דפני יש במשמעותו שלשה עניינים איכא למזמר עד פני ימים הראשונים דהיינו עד שיגיע שכן הוא דעת הסברא הראשונים ואיכא למימר נמי עד פני הימים האחרונים ואיכא למימר שהיא לשון פניה עד דפני הפסח כלומר עד רמתני ימי הפסח דהיינו עד שיצא ואלוין לחימרא :

יב' אמר עד הקציר או עד הבציר או שאמר עד שיהא הקציר או הבציר אינו אסור אלא עד שיגיע שכל דבר שאין זמנו ידוע וקבוע ליום מוגבל בכל לשון שאמ' אינו אסור אלא עד שיגיע יג' ובכל מק' זמן הנדר לפני מה שמצדדיו או מאחריו לקציר בו ואנו הולכין אחר מקום שעומד בו הנדר בשע' הנדר אפילו אם הלך הנדר אחר כך אל מקום אחר בין להחמיר כגון שהלך למקום שמאחריו לקציר בין להקל כגון שהלך למקום שממחריו איתו :

יד' קציר סתם הוא קציר חטים ואם המקום שנדר בו ריבוי קציר שעורים הולכין אחריו וילא דמי לספק רלעיל דסימן רי"ו סעיף ג' וסעיף י"ז דהתם מספקין במה היתה מחשבתו אם לרוב לשון של העיר או לרוב סופוק העיר ואלו' לחומרא אבל הכא ודאי דאחשיב היא לאנשי עירו וקריא סתם קציר למה שהוא הרוב בעירו :

יז' אמר היה לו זמן קבוע למשתה בנו ונדר עד זמן משתה בנו מספקא לן אם חשוב זמנו קבוע או לא דנימא כיון שזמנו קבוע ליום מוגבל הוי דינא כמו הנדר עד הפסח כהאי גוונא או נאמר כיון שבידו להקדימו או לאחריו הוי דינו כמו עד הקציר ולא אפשר לייבך הולכין בו להחמיר ואפי' אם מת הבן קודם שיגיע משתה שלו צריך להמתין עד אותו הזמן וכן הדין אם נדר לעשות דבר מה עד שיהיה הבן בר מצוה ומת הבן קודם שהגיע לשלש עשרה שני' צריך לקיימו עד זמן שהיה בו ראוי להיות בר מצוה אם היה חי ועיין בלבוש התכלת סימן תקס"ט : יחיד או רבים שקבלו עליהם תענית מחמת

איוה צרה ועברה אם צריכים להשלים תעניתם והיא כגורד נדר לעשות צדקה או שאר נדרים , וכתב מורי מהרמ"א ז"ל וזה לשונו ונראה לי דכל זה מיירי בקבלו עליהם סתם אבל אם פירש דבריו כגון מי שנדר ואמר אם יהיה פלוני החולה אתענה כך וכך או אתן כך וכך לצדקה אם מת אותו פלוני פטור מנדרו דהא התנה כן כפירוש ולא כענין תנאי כפול בנדרים ולא נרע דבריו כמבנת הנדר כדלעיל סימן ר"ח וכן יתבאר לקמן סימן רל"ב וכ"ש האומר סלע לצדקה כדי שיחיה בני ואם לא יהיה לא אתן אע"פ דעובר על מנת לקבל פרס ולא שפיר עביר מכל מקום פטור אם לא יהיה עכ"ל :

מז' הנדר עד הקיץ זמנו עד שיקצו הרבה שמפנין התאנים בכללות לא בעור שיקצו ארעי :

יז' עד שיעבור הקיץ עד שישמרו הסכנים שקוצצין בהן התנאים להצניע כדי לקצין בהם לשנה הבאה דהיינו שכבר עבר כל זמן קציצתן בשנה זו :

יח' האוסר עצמו בדבר עד הגשם הרי זה אסור עד זמן הגשמים דהיינו רביעה שלישית שהוא בארץ ישראל עד ראש חרש כסליו הגיע זמן הגשמים הרי זה מותר בין ירדו גשמים בין לא ירדו ואם ירדו גשמים רביעה ראשונה דהיינו בארץ ישראל , משבעה עשר במרחשון ובגולה ששים יום לתקופה דהיינו בשמחולין השאלה הרי זה מותר מיד דלשון של עד הגשם תרתי משמע אי שיהיה זמן של עיקר הגשם שהוא זמן האחרון דהיינו רביעה שלישית אף על פי שלא ירדו גשמים וכיון שהוא לשון יחיד משמע נמי אפי' אם לא יגיע רק זמן גשם ראשון שהוא שבועה עשר במרחשון ובלבד שירד בו הגשם דהכי חשיב רביעה ראשונה וירדו כמו רביעה שלישית ולא ירדו לפיכך אמרינן ודאי דעתו של זה הנדר היה לשניהם לאיזה מהם שיהיה ראשונה עד אותו זמן ימשוך נדרו ומשך ואילך יפסק נדרו ויחזור לרתיו ואם אמר עד הגשמים הרי זה אסור עד שירדו הגשמים ממש שכן הוא משמעות לשון של גשמים והוא שירדו מזמן רביעה שניה שהוא בארץ ישראל ומקומות הסמוכות לה מכל' במרחשון ואילך ובגולה משבעים יום אחר התקופה שכיון שאמר גשמים לשון רבים משמעו ג' שיעבורו שני גשמים דהיינו רביעה ראשונה שהוא בארץ ישראל שבועה עשר במרחשון ובגולה ששים יום לתקופה ושניה שהוא בארץ ישראל כ"ג במרחשון ובגולה ע' יום לתקופה והכל הולך לפי מקום נדרו כמו שנתבאר בסעיף ג' :

יט' אמר עד שיפסקו הגשמים אסור עד שיעבור הפסח ונראה לי אפי' שאנו מופסיקין מלומר משיב הרוח ותן טל ומטר מיום ראשון של פסח דהיינו מיום רק"ל גשמים בחג ס' קללה ואין מתפללין על דבר שהוא קללה אף על פי שזמנם הטבעי עדיין עד שיעבור הפסח אבל בנדרים הלך אחר לשון בני אדם ולשון בני אדם כן הוא שזמן להפסקת הגשמים הוא משיעבור הפסח ג'ל' , כ' קונם יין שאני טועם בחג אסור כל ימי חג הסוכות וגם ב"ט האחרון דאע"פ דיום טוב האחרון של חג שהוא שמיני העצרת רגל בפני עצמו הוא כמו שכתבנו בלבוש החור סימן תרס"ה בלשון בני אדם בכלל החג היא ונדרים הלך אחר לשון בני אדם :

כא' האומר לאשתי מה שאת עושה קונם שאני נהנה ממנו עד הפסח ממה שעשתה לפני הפסח מותר ליהנות ממנו אחר הפסח שלא אסר עצמו מזה אלא עד הפסח ואם אמר ממה שאת עושה עד הפסח קונם שאני נהנה ממנו אסור ליהנות לו לעולם במה שעשתה לפני הפסח :

כב' היה עומד קודם הפסח כגון במרחשון או לאחר כך ואמר לאשתי קונם שאת נהנית לי מהיום עד הפסח אם תלכי לבית אביך יג' החג הלכה לפני הפסח אסורה ליהנות ממנו מיד שהלכה עד ר"ס מן החורה ואם נהנית משעת הליכה לוקח ולא עור אלא אפי' לא הלכה כלל לפני הפסח אסורה ליהנות ממנו מיד משע' הנדר עד הפסח מהחשש שמא תלך אחר כך ותעביר למפרע : כג' אמר לה קונם שאת נהנית לי עד החג' אם תלכי לבית אביך עד הפסח אסורה ליהנות ממנו מיד שמא תלך ותעבור למפרע ואם הלכה לפני הפסח ונמצא מהנה אותה הרי זה לוקח ואסורה בהנייתו עד החג ומותרת לילך לבית אביה משהגיע הפסח :

רכא' דיני הנדר הנאה מחבירו וכו' י"ד סעיפים ,

א' ראובן שאסר נכסיו על שמעון או שאסור עצמו מנכסי שמעון הנאסר אסור אפילו לעכו' על שדה האחר ואפילו בדבר שדרך לוותר אחד לחבירו ואינו מקפיד עליו כגון לעבור בבקעה שלו בימות החמה שאין בני אדם מקפידין על דריסת רגל שבה אסור , ואסור לשאול ממנו כל כלים שבועלים , ואם לא נדר ממנו אלא מאכל אינו אסור אלא לאכול משלו , ואם אמר הנאת מאכלך עלי אסור לאכול משלו ואסור גם כן ללעס חטין ליתן על גבי מכתו דלישנא דהנאת מאכלך הכי משמע שלא יהנה מגוף המאכל אפילו בלא אכילה וכן אסור לחסם ידיו בכבדו אבל לשאול ממנו נפה וככרה אף על גב שהם כ"י תשישי האכל מותר שלא אסר עליו אלא הנאת גוף המאכל ואם אמר הנאה המביא' לירי מאכל עלי

ג ראובן שאמר נכסיו על שמעון אמר להשיאו בתו לקמה או נערה לפי שעדיין הוא כרשותו והרי הוא מהגרו עור בשרו לו שפחה לשמשו ומותר להשיאו בתו בוגרת שהיא אינה עור בשרו אלא מדעתה היא נשאת לו , ואם נכסי שמעון אסורין עליו מותר לישא בתו בעודה קטנה או בעודה נערה אף על פי שפטור מחיוב מוונת' שהייב ארם לזון בניו ובנותיו הקטנים הא כבר אמרנו במענין שקורם זה שיכול המדיר לזון אשתו ובניו של הנאסר וכל שכן הכא שנושא אותה ונתחייב לו ברין לפרנסה ומחזיר לו אבדתו בין שנכסי בעל אבירה אסורין למחזיר בין שנכסי מחזיר אסורין לבעל האבירה שאם נכסי בעל אבירה אסורין למחזיר פשיטא דשפיר קמהדר ליה שהרי הבעל אבירה לא נאסר מלגרות מן המחזיר מאי את לך לומר הרי גם המחזיר נגה בהשבת האבירה לעושה מצוה מצות לא ליהנות ניתנו ואי משום פרוטה דרב יוסף דאם נזדמן לו עני באותו פעם שמחזירה נהנה המחזיר שפטור מלתת לו פרוטה לעני דעסק במצוה פטור מן המצוה והו דבר שלא שכיח שיוזמן לו עני באותו עת שמחזיר ולא חשיב הנאה כלל ואם נכסי מחזיר אסורין על בעל האבירה נמי שפיר קמהדר ליה דרא רידיה קמהדר ליה ואין הבעל אביר' נהנ' משלו כלום ובמק' שנוטלין שכר בטלה על הדר' אביר' אם נכסי הבעל אביר' אסורין למחזיר אסור לו לקבל דאע"ג דשכר בטלה הוא נוטל מ' מהנא' היא לפיכך יתוונתה לו חנם דהא נכסיו אינם אסור' על בעל האבירה ואם נכסי מחזיר אסורין על בעל האבירה אינו ראוי להחזיר לו בחנם אלא צריך לקבל השכר דאם לא כן הוה ליה הבעל אבירה נהנה ממנו ואם נכסי שניהם אסורים זה על זה אין לו תקנה בהחזרה אלא שיהוונתה לקיים מצות השבה ויפול השכר להקדש שהמחזיר אינו ראוי לקבל השכר שאם כן הוה נהנה ולא יענינו בירו שאם כן הוה מהנה אלא יתוונתה ויפול השכר להקדש י ראובן שאמר נדאתו על שמעון וחלה שמעון יכול ראובן ליכנס לו לבקריו בין עומד בין יושב אע"ג ששמעון נהנה משיבתו ביותר דאית ליה צוואת כשזה יושב אצלו ומתירי ביה מכל מקום כיון שראובן מצוה קעביד בביקורו זה שרי ליה לשמעון לתתני מיניה הנאה זו ולא יתבטל זה מצותו ובמקום שנותנין שכר למי שיושב אצל החולה להיות לו לצוואת לא ישב אצלו דוה מתהני מיניה שברו ואיפשר לי לומר אפילו נתן לו שכרו לא ישב אצלו דמכל מקום מתנה זו מיניה אף על פי שנותן לו שכרו ואין כאן מצות ביקור לזה כיון שבשכר שכרו הוא עושה נראה לי אלא מבקריו מעומד שאין כאן אלא מצות ביקור שרי אין דרך לקבל שכר ו ואם ראובן הוא רופא אם אין דרך לתן שכר לרופא יכול להפאותו אפילו בידים אפילו אם יש רופא אחר שירפאנו דוה מצוה קעביד דלא מן הכל אדם וזכה להתרפאות ואם דרך לתן שכר לרופא לא ירפאנו בחנם דוה מתנה מיניה שכרו מיהו נראה לי בשכר יכול להפאותו אפילו רופא אחר מטעמא דלא מוקבל אדם וזכה להתרפאו' והיו מצוה אפילו במטילת שכר נראה לי ולא ירפא לברמתו אפילו אין דרך לתן שכר לרופא דהא מכל מקום מיהו ברפואת ברמתו ולא מצוה קעביד אבל יכול לומר לו סם פלוגי יפה לה ודוה לא יעשה אלא אחר ומה שתתקפא על ידי שגלה הסם אין זו הנאה דהנאה ממילא אתיא ואם אין אחר יכול לעשות הרפואה כה שגלה והברמה תמות אם לא יעשה מותר המדיר לעשותה דוהו ליה כמחזיר אבירה וצוה קעביד ויש אומרים שאם אין שם אחר שיכול להפאותו אפילו אינה בספק משתמת מותר כוה להפאותו דוה גם כן הוה בכלל מחזיר אבירה ומצוה קעביד , ואם מת שמעון המודיר יכול המדיר להביא ארון ותכריכין שאין הנאה למתים ואם חלה בן שמעון יכול ראובן ליכנס לו ולבקריו אפילו מיושב ואפילו במקום שנוטלין שכר על השיבה דהא לא אסר ראובן הנאתו אלא על שמעון ולא על הבן וכשישיבה זו אף על פי שהיה יכול לטול עליה שכר והיא עושה בחנם אינו מהנה אלא את הבן והנאת האב ממילא אתיא ואינה אסורה ואם נכסי שמעון אסורין על ראובן שהדירו שמעון מכנסיו וחלה שמעון נכנס ראובן לביתו לבקריו דאע"ג שאסר זה נכסיו עליו ואפילו דריסת הרגל בביתו אסור לו ומשום מצוה לית לן לאתרגוי מאיסורא מכל מקום אמרין מסתמא מחיותיה לא אדריה כלומר מסתמא כי אדריה חולה זה למבקר לא אדריה במילתא דצריכה ליה כן הכא שהחולה נהנה מביקורו מיהו גם זה לא שריני ליה אלא מעומד אבל לא במיושב דכולי האי לא שריני ליה להתרגי מיניה במה דברים אמרים שהחולה הדיר נכסיו על המבקר דאומרו דעתי' דמחיותיה לא אדריה אבל היכא שהמבקר אסר עצמו על נכסיו של החולה לא יכנס לביתו כלל דבכה"ל ליכא אומדנא ואם חלה בנו של שמעון בין שראובן המבקר אסר עצמו על נכסיו של שמעון בין ששמעון הדיר מנכסיו אינו נכנס כלל לביתו לבקריו דהא דריסת רגלו אסור עליו אלא שואל עליו בשוק דאף על גב דמחיותיה לא אדריה איפשר דאפילו מחיותיה דכריה אדריה , ושמעון דאסר שלא ליתני מראובן יכול ראובן להעיד לו בין עדות שמעון בין עדות נפשות בין הדירו ראובן מהנאותיו בין אסר שמעון ע"ע רגאת ראובן עכ"פ מצוה שלא לכבש ערותו ואם לא יגיד וגו' ואין נדרים לבטל לאין כראיתא לעיל סי' רל"ח ; ד ראובן שאמר נדאתו על שמעון יכול לישן עמו במטה אמת בימות

עלי אסור לאכול משלו ומותר ללעום חמין ולתת על גבי מכתו שאין זה הנאה הנאה לירי מאכל אבל אסור ליהנות ממנו כל דבר שמשכירין כיוצא בו שכיון שדרך להשכיר כיוצא בו והוא מחל לו השכירות הרי כאותם הדמים היא יכול לקנות אוכל נפש והוה ליה הנאה המביאה לירי מאכל והוא הדירו מהנאה המביאה לירי מאכל ומה שאין משכירין כיוצא בו מותר במה דברים אמורים שאין בו שייכות מאכל אבל אם יש בו שייכות מאכל כגון נפה וכברה אסור שהרי מתקן בו המאכל עצמו ואפילו שק להביא בו פירות והמור להביא עליו פירות נמי אסור דהוה נמי בכלל דבר המביא לירי מאכל שמקרב אליו המאכל עצמו ואפילו סוס לרכוב עליו לבית המשחה וסבעת לדראות בו בבית המשחה אסור שכיון שרואין אותו שבא לסעודה והוא רוכב על סוס או סבעת בירו יראה כאדם חשוב ונתנו לו כנה יפה והוה ליה גם כן הנאה המביאה לירי מאכל ולעבור דרך שדה לבית המשחה אף על פי שאין משכירין כיוצא בו אסור שכיון שעובר דרך השדה לקצר הדרך שיבא טוהרה לבית המשחה הוה ליה גם כן הנאה המביאה לירי מאכל וכן אסור להשאיל לו קרדום שמבקעין בו עצים לבשל בו מאכל שהרי זה מקדי הנאה המביאה לירי מאכל אבל קרדום לכבש בו מותר להשאיל לו , ואסור גם כן לקנות לו צרכי סעודה שהוה ממש דבר המביא לירי מאכל :

ב המודר הנאה מחבירו יכול המודר לפרוע חובו עכורו ואפילו אין כוונתו שהנאסר יחזור וישלם לו אלא נתנו לו במתנה ואפילו היה לו משכון ביד המלוה ופרע זה בשבילו ונטל המשכון מן הממה צריך להחזירו ללוה הנאסר שאין זה מהנהו דכיון דאלו פרעיה לשם הלוואה וזה לא היה מבקשו ממנו שילגו לא הלוואה היא שזה אין צריך לפרוע לו כרבעינן למיכתב טעמא בלבוש ע"ש סימן קכ"ב בעזרת השם כי פרעיה נמי לשם מחילה לאו מירי יחב ליה ולא אהגרו כלום אף על גב שמונע ממנו התביעה של המלוה שלא יתבענו עור אין זה נקרא הנאה שיש בה ממש אלא הנאה של דברים כיון דאמרין שהיה זה יכול לפייסו בדברים עד שיפטורנו מכל וכל כמו שיתבאר טעמא בלבוש ע"ש סימן קכ"ח ויכול לזון את אשתו ובניו אף על פי שהיא חייב במזונותו אינו אלא פרוע חובו דרבי נמי היה יכול הנאסר להישמט מהם והם יצמצמו ויפרינס עצמן וכן יכול לזון עבדיו לא מבעיא העבדים העברים דמצוה קעביד ואין זה מהנ' אלא אפילו עבדים הכנענים דלאו מצוה קעביד ממל מקום היה זה יכול לישמט ממנו ולומר לו החור על הפתחים ופרנס עצמך ואינו מהנהו בזה אבל אסור לזון בהמתו בין טמאה בין טהורה שהרי מפטמה ומעלה כרמים והוה ליה הנאה גמורה אסור ללמדו מקרא כיון שמותר ליטול שכר עליה והוא מלמדו חנם נמצא ששהנהו בשכרו אבל מלמדו מדרש הלכות ואגרות פירוש מדרש ספרא וספרי שהוה מדרש הפסוקים הלכות הלכה למשה מסיני אגרות שהסמיכו' על הפסוקים והוא שלא יאמר הנאסר לאוסר שילמדנו דאו הוה כשלוחו ואין לך מהנהו גדול מזה שעושה שליחותו אלא כשהוא בא ומלמדו מעצמו מותר ויש חולקין ומתירין אפי' אסר לו שילמדנו והוא הדין בכל דבר של מצוה אין נקרא הנאה במה שוה עושה שליחותו כיון דמצות לאו ליהנות נתנו וכן הלמוד עצמו אינו הנאה דמצוה קעביד ומצות לאו ליהנות נתנו והא דמותר לטול שכר על המקרא היינו שמלמדו פיסוק טעמים לגן המקראות כהלכתן וכן תרגום שאותו הלימוד אינו דאורייתא כלומר אינה מצוה מן התורה ללמדו עמו לכך מותר ליטול עליה שכר אבל שאר למוד שהוה מצוה ללמוד עמו מן התורה אסור ליטול עליה שכר דילפינן מקרא דתיב ואתי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חקים ומשפטים וגומר כאשר ציוני ה' אליך מאי כאשר ציוני וגומר , אלא מה אני בחנם למד השם יתברך עמאי אף אני עמכם חייב ללמוד בחנם והוא הדין כל מי שילמדו עם אחרים מהיום והלאה צריך ללמוד עמו בחנם , ודוקא עם ומשפטים בחנם אבל פיסוק טעמים ותרגום אינך מצוה בחנם והאידינא דקימא לן דמותר ליטול שכר אף על המדרש ושאר לימודים דשכ' בטלה הוא נוטל הכל אסור ללמדו בחנם דמהנהו במה שאינו נוטל ממנו שכר ולפי מאי דבעינן למכתב במענין המדור גבי השבת אבירה בשכר הכא גם כן אפילו בשכר אסור דשכר בטלה גם כן הנאה היא נראה לי אבל ללמוד את בנו אפילו פיסוק טעמים מותר ואף על גב שהאב חייב ללמוד את בנו תורה מצוה הוא וכבר אמרנו דמצות לאו ליהנות ניתנו ופיסוק טעמים גם האב אינו מצוה ללמוד לבנו ואינו מהנהו לאב אלא לבן ועוד שהרי כל אדם חייב ללמד תורה עם בן חבירו כמו שיתבאר לקמן סימן רמ"ח ואין זה מהנהו הנאסר אלא מקיים המצוה המוטלת עליו , ומותר לשמשו בכוס של בית האבל ובכוס של בית המרחץ פירוש שאם אירע בו אבלות כנאסר שאכירין אותו בכוס של תנומתו יכול המדיר לשמשו עם אותו הכוס להשקותו והוא הכוס משל הנאסר דאם לא כן הוה מהנהו אבל הנאת שימוש ההשקאה אינה אלא מצוה לכות של בית המרחץ והוא כשיוצאין מבית המרחץ היה דרכן לשנות כוס של חמין להפואה מותר גם כן לשמשו בו כשהוה של הנאסר והוא אינו עושה אלא שימוש ההשקאה ומצוה קעביד שיש בו חיי נפש ,

ד זה הבן האסור בירושת אביו אם נתן ירושת אביו לאחיו או לבנו הרי זה כותר וכן אם פרעה בחובו או בכתובת אשתו מות' ובלבד שצריך להודיעם אלו הן נכסי אביו שאסרו עליו וטעמא דמילתא שצריך להודיעם כן משום דכי אמרינן לעיל אם מת לא יירשנו לאו למימר דכיון דנכסים אלו אסורין לו בהנאה לא יוכה בהם דאם כן ירושתו להיבא אלא ודאי נכסים דידיה נינהו מכח ירושתו שהתורה זכתה לו אלא שאינו רשאי ליהנות מהם מכח נדרו של האב לפיכך בעל חוב וכתובת האשה שפיר נפרעין מהן אף על גב דאסורין עליו בהנאה מאי איכפת להו כדכי הם נפרעין בעל כרחו דבית דין מגבין להן דאף על גב דאיהו ממילא מתהני לא איפכת להן אבל בשנותנן לאחיו או לבנו ודאי לינתם להם כהדיא במתנה אסור רטובת הנאה שיתנם למי שירצה ודאי הנאה היא ואסורה לו אלא כיצד יעשה מראה להם מקום ואומר להם נכסי אלו אסר עלי אבא ואיני יודע מה אעשה בהם מלו לעצמיכם ועשו בהם מה שתרצו וכי האי גוונא לאו מתנה הוא אלא גוונא דהפקד הוא ולפי זה אפילו לבעל חובו ולאשתו בכתובתה מותר לעשות כן ואינה צריכה להטריחו לבית דין דדרך הפקר הוא ולא דרך תשלומין ויש אומרים דדוקא לאחיו ולבנו צריך לעשות כן דכיון דלדירוחו יש נמי שייכות בממון זה הילכך אין לו עליהם טובת הנאה כשיעשה כן אבל לבעל חובו לא יעשה כן דהוי כאלו פרעם ממש. ה"ל הנאה ממש אלא ב"ד מגבין אותן בעל כרחו וכדאמרן :

רכד מי שאומר נכסין עלי חרם וכו' סעיף אחד :

א ראובן שאומר לשמעון הרי אתה אסור בהנאתי וכן אם אמר היני עליך חרם פירושו גם כן שתהא הנאתו עליו אסור כהרמי בדיק הבית הרי ראובן מותר בהנאת שמעון ושמעון אסור בהנאת ראובן ואם נהגה אינו לוקה שהרי אינו עובר בכל יחל שהוא לא אמר כלום ואם אמר ראובן לשמעון הרי אתה עלי חרם שמעון אסור בהנאת שמעון ואם נהגה לוקה שעובר בכל יחל דברו ושמעון מותר בהנאת ראובן ואם אמר היני עליך חרם ואתה עלי שניהם אסורין ליהנות זה מזה ומותרין בדברים שהם בשותפות לכל ישראל כמזכיר הבית והעזרות ואסורין בדברים שהם בשותפות לבני אותה העיר שהם דרים בה כמו בית הכנסת והתיבה והספרים מפני שאין לאנשי עיר אחרת חלק בהם שהרי שבעה טובי העיר יכולין למוכרם במעמד אנשי העיר והוי ליה כשותפין שאסורין זה על זה ומה תקנת' יקנו חלקם שיש להם בו לאח' לשם מתנה ויהיו מסולקין לגמרי וגמטא כשנהגין אחר כך מאותן הדברי' שאין אחד מהם נהנה משל חבירו ויש אומרים שהם מותרים בכל דבר שאין בו דין חלוקה יש בתקנת רבינו גרשם מי שהשאיל ביתו לבית הכנסת אינו רשאי לאסרה על אחד מבני הקהל אלא אם כן יאסרה על כולם ומילתא דמתכבד הוא וטעמא רבה אית ביה שמרבה מרלוקת גדולות אם יאסרה על אחד או שנים מהם אלא אם ירצה יאסרה על כולם או לא יאסרה על שום אחד מהם :

רכה בו סעיף אחד :

א ראובן שאומר לשמעון הרי פירותיו של פלוני אסורין עליך אינו כלום שאין אדם אסור דבר שאינו שלו וילפינן ליה מקראי איש כי יקדיש ביתו וגומר מיהו אם יענה הנאסר ואמר אמן הרי קבלו על עצמו ואסור בהן :

רכו שותפין שהדירו זה את זה וכו' ג' סעיפים

א שנים שהם שותפין בהצר ונדרו הנאה זה מזה אם יש בו דין חלוקה חל הנדר ואסורין ליכנס בו כל זמן שלא חלקו הוא אסור לכל אחד לדורם על חלק חבירו שאסרו עליו וכל זמן שלא חלקו בכל מקום שירוס כף רגלו שמא על חלק חבירו הוא דורס ואף על גב שדרך העולם לוותר על זה במודר הנאה אסור דודאי קפיד ולאחר שחלקו מיהא מותרין כל אחד ליכנס בחלקו שיפול בגורלו אף על גב דקיימא לן דבדאורייתא אין ברירה ואם כן אף על גב שחלקו מאין הוברר לנו למפרע שזהו חלקו שמא בשעה שנקו זה החצר אם חלקוהו מקודם היה זה נופל לחלק חבירו וחבירו הא אמר חצרו אסור עליך וכי תמא לא גרע זה מלוקה דאפילו אם תמא לומר זה היה חלקו של חבירו הרי החליף עמו ונתן ה' לו חלקו בעדו והוי כלוקה הא אמרינן לעיל דהאומר נכסי עליך אם קנאו המורד עצמו אסור בו אא"כ ימכרנה המדיר לאחר ואותו האחר מוכרו למורד הנאה אפי' הכי הכא בשותפין מותר דאמרינן אג' שהי ומתחלה בשנשתתפו על מנת כן בשתתפו שלא יוכל אחד מהם לאסרו על חבירו כ"כ עד שתהא נאסרת עליו אפי' אחר חלקו דא"כ יאסור על עצמו נכסי דידיה דכולי האי לא עבדי אינשי והחלוקה תהא בירם לחלק בכל עת שירצו כך היה דעתם מתחלה ועל מנת כן לקחיה , וכל שכן אם אחד מהם הדיר לאחר מן השוק מנכסיו שאסור ליכנס בו אותו הנאסר לחצו זה כל זמן שלא חלקו דשמא על חלק המדיר הוא דורס ואפילו אם רוצה ליכנס לצורך השותף

שהוא צריך לשותף או השותף צריך לו אסור כיון שיש בו דין חלוקה דאפילו לשותף עצמו יכול לאסור כל שכן לו ולאחר שחלקו מותר ליכנס בחלק של שותף השני שלא הדירו ואם אין בחצר זה דין חלוקה לא חל הנדר מעיקרו ומותרין ליכנס בו כיון הדירו זה את זה או שהדי' ארד מהם לאחד מן השוק מנכסיו שכיין שאין בחצר זה דין חלוקה ואי אפשר לאחד מן השותפין לעכב על חבירו מלהשתמ' בו לעולם ולא לכופו לחלק אמרינן ודאי מתחלה כשקנאוה על מנת כן קנאוה שתהא גופה קנויה לגמרי לכל אחר לתשמישו בשע' תשמישו וכשמשתמש בה אמרינן הוברר הדבר למפרע שמתחלה היתה קנויה לו לשעה זו ואף עב גב דבעלמא קיימא לן דאין ברירה הכא יש ברירה לפי שיעיקר הקנייה נתבררה משעה ראשונה וכי תמא אם כן ביש בו דין חלוקה נמי יהא מותר אפילו קודם שחלקו מטעמא דהוברר למפרע דעל מנת כן קנאוה לא דמי דהתם כיון שיש בו דין חלוקה אי אפשר לומר דמתחלה כשקנאוה קנאו' כולה כל אחר לתשמישו דשמא האחד יכופ את חבירו לחלק לפיכך אסור כל זמן שלא חלקו והא דאמרינן באין בו דין חלוקה כשהדיר ארד מהן לאחד מן השוק דלא חל הנדר ומותר אותו דמן השוק לכנס בו היינו בשכנס לצורך השותף השני בין שהשותף צריך לו בין שהוא צריך לשותף אבל לכנס בו שלא לצורך השותף חל הנדר ואסור אותו דמן השוק הנאסר לכנס בו בו לפי שהחצר קנוי לכל אחד מהם ולכל מי שצריך להם וכן הדין בשנים שהיה להם מקום בבית הכנסת ביחד דלא חל הנדר והא סתם מקום בבית הכנסת אין בו דין חלוקה ואם הוא מקום גדול שיש בו דין חלוקה אם אמר חלקי יהא לך הקדש ודאי כוננו לאוסרו עליו כהקדש ואסורה אבל אם אמר תהא הקדש ולא אמר לך לא קאמר אלא שתהא הקדש לעניים ומותר חבירו ליהנות ולישב עליה שלא הקדש זה אלא שכרו שיתננו לעניים והוא הדין בכל כיוצא בזה וכן אם היו שותפין בדבר המטלטל אם יש בו דין חלוקה ונדרו זה מזה אסורין בו ואם אין בו דין חלוקה מותרין בו .

ב וכשהדירו שניהם זה את זה אפילו באין בו דין חלוקה אף על פי שמתרים ברביס הרגל ומותרין לכנס בו מ"מ אסורים להעמיד בו תנור וכירים וריחים ותרינגולם דאע"ג דשאר שותפות קיימא לן דדרך הוא שאינן מקפידין זה על זה להעמיד דברים אלו ברצף שהם צריכי הבית כיון דגם בשאר שותפין דאי קפדי יכולין למחות ברין הכא גבי מורדי הנאה ודאי קפדי ואסורים אפי' באין בו דין חלוקה היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו ה' אסור בהעמדת תנור וריחים ותרינגולים אפילו אין בו דין חלוקה ואסור ליכנס בו אם יש בו דין חלוקה וחבירו מותר בכל אכל כופין את הנדר למכור חלקו בין שהדיר את עצמו מחלק חבירו בין שהדיר חבירו מחלקו וטעמא דכפיהו זה הוא כפי שלא יבא המודר לירי מכשול בה עמדת תנור וריחים ב' ואין כאן דין כפיהו למכור אלא כשאחד מהם מודר והשני מותר דכיון דאיהו אסיר והבירו מותר חיישינן שמא יתקנא בחבירו וישתמש בה אף ה' ולפיכך כרי שלא יכשל כופין אותו למכור אבל כששניהם נדרו הנאה זה מזה דשניהם אסורין לא חיישינן דכל חד וחד מזדדיר באיסוריה וכן באוסר נכסיו על עצמו מהאין טעמא גופיה אין כופין אותו למכור דחוקה ה' דודאי יזהר באיסורה שאין לו כמי להתקנא אבל כשאחד אסור והשני מותר יש כאן קנאוה ואתי לירי מכשול לפי' לא מבעיא כשהוא עצמו הנודר ואסור על עצמו הנאת חבירו הרי ה' הנודר לעצמו חשש דאתי לירי מכשול ודאי טעמא דמתכבד דרינא הוא שנקוף אותו למכור דמי דכריחו שיאסור על עצמו נכסי חבירו במקום שיש חשש שיביא את עצמו לירי מכשול לכד קנסוהו שימכור חלקו ולא יבא לירי מכשול אפילו הדיר הוא את חבירו שלא יהנה מנכסיו אע"ג דודאי יש לו קצת אמתלא שחטא כנגדו מכל מקום חשיב פשיעה וכפינן ליה למכור את חלקו כדי שלא יבא חבירו לירי מכשול על ידו ואין להקשות מ"מ אמאי כפינן את הנודר למכור כיון שהנאסר מותר ברביס הרגל אי משום שיבא לירי מכשול שיתקנא בחבירו שמשתמש בו בהעמדת תנור וריחים כ' ליעכב עליו ולא יעמדם גם הוא דהא אמרינן לעיל דמדינא פל השותפין אי קפדי על זה יכולין למחות דיש לומר כיון דשאר שותפין דרובא דעלמא כהא גוונא לא קפדי זילא ביה מילתא לעכובי ואפילו בהדירו חבירו שפשיע כנגדו אפילו הכי חיישינן שמא הוא יאמר כסיפא לי מילתא לעכובי ומתוך שיראה חבירו מעמד תנור וריחים יתקנא בו לומר אעשה כן גם אני והא דכפינן למכור במה דברים אמורים בשנאסר בלשון חצור עלי או חצרי עליך שבוה הלשון מהני' כפיי' המכיר' שיחזור להתירו כשימכרנו הנודר כדכתיבנא לעיל ס' ר"ף . אבל אם אמר חצר זו לא מהניא כפיית המכירה שהרי אסור בו אפילו לאחר שימכור כדכתיבנא גם כן לעיל סימן ר"ז :

ג מי שאסר הנאתו על אחרים אסורים לכנס גם בנכסי מלוג של אשתו אפילו לצורך אשתו דאינו דומה לשותף שהדיר את אחד מן השוק בשאין בו דין חלוקה שמתיר ליכנס לצורך השותף דהתם טעמא משום ברירה כדכתיבנא בסעיף א' וברירה זו לא שיבא בנכסי מלוג וזה פשוט :

רכז דין מי שאמר עצמו מכל ישראל וכו' ג' סעיפים

א מי שאמר עצמו מכל ישראל אסור לקנות מהם ולמכור להם ובינא מציעא שוה בשוה דאית ביה הנאה ללוקח ולמכיר אלא לוקח ביותר ומוכרה בפחות ואם אסר הנאתו עליהם לוקח מהם בפחות ומוכר להם ביותר אם ישמעו לו וזבינא חריפא הוא הנאת הלוקח ולא המוכר הילכך אם אסר עצמו מהם יקנו מהם ביותר ומוכר להם שוה בשוה ואם אסרם עליו ימכרנו להם ביותר אם ישמעו לו ויקנו מהם שוה בשוה וזבינא דרמי ליה באפיה הוי הגאת המוכר ולא הגאת הלוקח הילכך אם אסר עצמו מהם ימכרנו להם בפחות ויקנו מהם שוה בשוה ואם אסרם עליו יקנו מהם בפחות אם ישמעו לו וימכרנו להם שוה בשוה ולא גזרינן הבא לוקח מהם אטו למכור להם או איפלא כי היכי דגזרינן באסר עצמו מאיש אחד שאסור עמו בכל משא ומתן דהתם אם לא ישא ויתן עם זה ישא ויתן עם איש אחר אבל הבא אי אפשר לו לפיכך לא גזרינן :
ב ולענין שאלה והלוואה אם אסר הנייתו עליו משאלין ומלוה אדם אבל הוא לא ישאל ולא ילוה מהם ואם אסר הנייתו עליהם והגאתן עליו לא ישא ויתן עמהם והם לא ישאו ויתנו עמו ולא ישאל ולא ילוה להם ולא הם ממנו :

ג מי שאסר הנאתו על הבהנים ועל הלוויים אסור לתת תרומותיו ומעשרותיו לאיזה כהן או לוי שהוא רוצה דהוי ליה הנאה מטובת הנאה שבה אלא הם באים ונוטלין ממנו בעל כרחו ואם אסר הבהנים אלו ולוויים אלו יתן לבהנים ולויים אחרים וכן הרין כמתנות עניים לעניים וכן הרין בצדקה הובא דכופין על הצדקה אע"פ שאסר הנאתו על העניים סתם כופין אותו בעל כרחו לתת צדקה ונותנין אותה לעניים ואם אסר עניים אלו נותנין אותה לעני' אחר'

רכח דיני התרת נדרים וההכרל שבין פתח לחרטה והיאך נקרא על רעת רבים וכו' נ"א סעיפים :

א קבלו חכמים ז"ל שמי שנדר ונתחרט יש לו תקנה על ידי חרטה ומה היא תקנתו שילך אצל יחיד מומח' והוא חכם דגמיר וסביר ויתירו לו כמו שיתבאר בעזרת השם ואם אין יחיד מומחה ילך אצל שלשה הדייטות ויתירו לו ודבר זה ילפינן מדרא דכתיב לא יחל דבריו ואע"פ דעיקר לשנא דלא יחל הוא מלשון חלל שפירושו לא יחלל דברו כלומר לא יעשה אותן חולין אלא יקיימן בהקדשן כמו שאמרנו פעמים שעיקר לשון נדר הוא שאסר החפץ עליו ועשהו בהקדש לכך נופל עליו לומר לא יחלל דבריו לומר שלא יחלל בדבריו כמו שמזולל החולין שאינו חושש בשמירתן מן הטומאה אלא יתרו נחשבין לו הקדש שחושש בשמירתן מ"מ אמרו רז"ל מרלא כתיב לא יחלל וכתיב יחל הוא מלשון מחילה ואמרו לא יחל דברו הוא אינו מוחל אכל אחרים מוחלין לו כלומר מתירין לו שאומרים לו מותר לך מחול לך וכמו שיתבאר ולמחילה גרידא ליבא למינ' דא"כ לא ימזול מבעי ליה ושמע מינה תתני ויחיד מומחה ילפינן מדרא כמו שפירש רש"י בפירש החומש מרבתינה רחמנא ראשי המטות בפרשת נדרים ולא באחת משאר פרשיות שבתורה דדא כל התורה כולה כך למדוה מפי משה תחלה לנשיאים ואח"כ לכל בני ישראל ולמה כתב כאן ראשי המטות יותר מכלל הפרשיות שבתורה אלא ללמדך שזפרת נדרים יהיו ביחוד מומחה כלומר כמו שהיו ראשי המטות שהם הנשיאים שהיו הגדולים והגמחין בדרום כן יהיה המתיר הנדרים יחיד מומח' שברורו ואע"פ דכתיב ראש לשון רבים ראשי דעלמ' קאמר כמזערי פסחי' ואין לומר דשמו דוקא רבים מומחין בעינן כמשמע לשון ראשי דאם כן ע"כ היינו צריכין שלשה דאי שנים מומחין משום דמייעט רבים שנים הוה בית דין שקול והיינו צריכים להוסיף עוד אחד שלא יהיו בית דין שקול והיינו שלשה וא"כ מה הפרש היה בין יחידים מומחין ובין הדייטות המתירין דעל כרחיך הדייטות דאין יכולין ג"כ להתיר דילפינן מגזירה שוה דזה פירב כמו שפירש רש"י ג"כ נאמר כאן זה הדבר ונאמר בשחוטאי חוץ זה הדבר מה להלן נאמרה לאהרן ולבניו ולכל בני ישראל שנאמר שם בשחוטאי חוץ דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל וגו' אף זה נאמרה לכלן ופרכינן בגמרא הך ג"ש למאי אתיא אי לסדר הלימוד תחלה דאין לאהרן כו' הא כל התורה כולה הוי הוה סדר לימודים מפי משה רבינו ע"ה אלא להקיש כל בני ישראל שהם הדייטות לאהרן ולבניו לענין היתר נדרים וא"כ סתרי אהרדי ראשי המטות משמע דוקא יחידים מומחין וג"ש דזה הדבר משמע אפי' הדייטות ומשגיגין מומחים אפי' יחיד מומחה פני וראשי לראשי דעלמא כדאמין והדייטות ג' כמו בריני ממונות ולומר שאם אין יחיד מומחה יתירו ג' הדייטות דאין לומר שנים דהוי בית דין שקול ועוד פירב רש"י בגמרא נדרים פרק נערה המאורסה דג' ילפינן מהבא ארזן חד ובניו חד וכל ישראל חד הרי תלתא ומרבתיב בהן ישראל שמע מינה הדייטות עכ"ל לפיכך מי שנדר ונתחרט אפי' נדר באלקין ישראל ילך אצל יחיד מומחה ויתירו לו והאידנא בזמן הזה שאין יחיד מומחה נמצא שיהא ראוי להתיר ביחוד דבעינן סמוכים או רב מבורך וממחה בכל התורה כמו שהיו הנשיאים ילך אצל ג' אפילו הם הדייטות כלומר שאינם מומחים אבל מכל מקום יהיו דגמיר לזו

וסביר קצת כדי שידעו מהיתירו וגם שידעו לפתוח לו פתח כמו שיתבאר לפנינו בע"ה

ב וביון שחלקה התורה כבוד למומחה בהיתר נדרים לפיכך לתתלה לא יתיר אדם נדר במקום רבו ולא במקום שיש גרול ממנו כדי שחלוק לו כבוד אלא אם כן נתן לו רשות וכו' בריעבך שהתירו אפי' ג' הדייטות דעלמא היתר הנדר :

ג ביצר הוא ההתרה יאמר לו ג' פעמים מותר לך או שריו לך או מחול לך דלשונות אלו וכיוצא בהן כל לשון שיאמרה משמענן הוא בארם המתיר את הקשר וחזור העניין כאלו לא היה כלומר כאדם שמצא חבל קשור והתירו כאלו לא היה קשור ה"ג עוקר הנדר מעיקרו כאלו לא נדר מעולם ומחול לך שהוא לשון מחילה גם כן הוא כמו שעשה את החוב או החטא כאלו לא היה זה שסמכן אלשון לא יחל אבל אחרים מחלין מה שאין כן בלשון הפרה שהיא דבר שישנו אלא שיש כאן מעכב מלהשלמו כמו מפר מחשבות עיזמים להפר ברית ולפיכך אסור דבעל מינו גיזו וחכם עוקר הנדר מעיקרו ואמרו ג"כ חכם שאמר בלשון הכעל ובעל שאמר בלשון החכם לא אמר כלום וילפינן לה מקרא דזה הרבר מיעוטא כמו שיתבאר עוד לפנינו בע"ה סימן רל"ד סעוף ל"ו ויכולין להתיר ב' או ג' נדרים ביחד לומר לו מותרים לך כו' וכן יכולים להתיר לב' או ג' אנשים ביחד לומר מותר לכם ועל סעוף מ"ז ומה שמתירין לומר ג' פעמים מותר לך לאו דוקא דבחד ג"כ סגי אלא ששולחין כן לחוק הענין ויכולין להתיר אפי' מעומד ובקרבנים ובלילה ובשבת אפילו היה אע"פ לו מאתמול לשאלו עליו אע"פ הדייט' שצריכים ב"ד אין דנין מעומד אלא מיושב ושלא יהיו קרובי' ואין דנין בלילה אלא ביום ואין דנין בשבת כמו שיתבאר כל זה בע"ש בע"ה בהתרת נדרים כולוה מתירין דלאו דין היא מיהו בשמירתין בשבת לא יתירו אלא שיהיה לצורך שבת כגון שנדר שלא לאטל או לבטל מעונג שבת אבל לצורך חול למה יתירו בשבת שלא ממצא הפצ"ד ואסור מיהו ה"מ שאין מתירין לצורך חול נדרי' יחיד אבל חרמי ציבור נהגו להתיר בשבת אע"פ שאינם לצורך שבת מפני שבשבת כולם מקובצים ואם לא יתירו אז לא יוכלו להתירו :

ד כמה דברים אמורים ששאלין מעומד כשמתירין ע"ה חרטה בלא פתח שוה אין צריך עיון רב ולכך מותר כמעמיד שאין צריכין ישוב הדעת אבל מי שאינו מתחרט מעיקרו צריך למצא לו פתח הוא דבר שצריך להתיישב בו וצריך עיון גדול דמה עאינו מתחרט מעיקרו היינו מפני שהי' לו תועלת כנדר כגון שהיו אוהבים רוצין להעבירו על דעתו כגון שיאכל עמהם או שישאו בנו או בתו לפי דעתם וכיוצא בזה ובשביל הנדר נמלט מהם ולא היה רוצה עדיין שלא יהי' נדר הילכך צריך למצוא פתח שאלו היה יודע שיבא לידי כך היה נמנע מלידור אע"פ שהיה צריך לשמוע לקול אוהביו ולעבור על דעתו וכל כיוצא בזה ואם הוא משיקר לחכם או להדייטות המתירי' אין החרתו כלום וכיון שצריך ישוב הדעת צריך שיהיה במושב :

קכ אסר על עצמו הנאת בני עירו שלא יזנה מהם והרי גם החכם אשר שם בכלל שמהם ויהנה ממנו לפיכך אסור להישאל על נדרו לחכם מבני אותה העיר שאם כן הוא נהנה מבני אותה העיר והיינו מן החכם שבעיר שיתיר לו נדרו מיהו אם נשאל לו והתירו נדרו מותר דאף על גב שעבר על נדרו ונהנה מבני העיר בהתרתו או מכל מקו' החרתו היתרה ואם אסר הנאתו על בני העיר שהם לא יזנו ממנו נשאל לחכם אשר שם אף על פי שעל ידי כן יהיה מותר להם ליהנות ממנו אח"כ מה בכך הם לא אסרו הנאה ממש הו' אסר עליהם ולמה לא יתירו לו אע"פ שיש להם הנאה ותועלת בהתירו :

ה אסר על עצמו הנאת בני עירו שלא יזנה מהם והרי גם החכם אשר שם בכלל שמהם ויהנה ממנו לפיכך אסור להישאל על נדרו לחכם מבני אותה העיר שאם כן הוא נהנה מבני אותה העיר והיינו מן החכם שבעיר שיתיר לו נדרו מיהו אם נשאל לו והתירו נדרו מותר דאף על גב שעבר על נדרו ונהנה מבני העיר בהתרתו או מכל מקו' החרתו היתרה ואם אסר הנאתו על בני העיר שהם לא יזנו ממנו נשאל לחכם אשר שם אף על פי שעל ידי כן יהיה מותר להם ליהנות ממנו אח"כ מה בכך הם לא אסרו הנאה ממש הו' אסר עליהם ולמה לא יתירו לו אע"פ שיש להם הנאה ותועלת בהתירו :

ו נשבע שלא יהיה נבאי או נאמנה העיר אינו נשאל לחכם שבעיר כן כתב רבינו יוסף בספרו ערוך ונ"ל לפרשו דלמשה אילן וסבבתו שכתבנו בסעוף הסמוך שקודם זה גבי אסר על עצמו הנאת בני עירו כו' שהוא סברת עצמו כמו שיראה מי שיעיין בפנים בבית יוסף ה"ג הוי מעמ' בזה מפני שהנשבע כן שלא יהיה נבאי כו' הוי כנשבע שלא יזנה משררות זו שיתנו לו אותה העיר ואם נשאל לחכם ששם הרי נהנה משררות זו שיתנו לו בני אותה העיר שהיא החכם שבעיר שעל ידי שיתיר לו נדרו יוכל להמנות נבאי או נאמנה והרי נהנה משררות זו העיר מן החכם שהוא גם כן מבני אותה העיר כן נ"ל סברתו ז"ל בזה :

ז כבר ידעת שעיקר טעם החרת הנדר אינו אלא שיהא הנדר נעקר מעיקרו כמו שמתיר את הקשר שהוא כאלו לא היה קשור מעולם ה"ג צריך שהיה הנדר כאלו לא היה נדר מעיקרו לפיכך מי שנתחרט בעיקר הנדר דיו ואינו צריך למצוא פתח אלא שישאלנו החכם חפץ אתה בנדר זה והוא אומר איני חפץ בו ומתחרט אני שצדדתי מעיקר' והייתי רוצה שלא הייתי נדר מעולם ומתיר לו ומיהו צריך שיתחרט בעיקר הנדר שהיה רוצה שלא נדר מעולם ושהו פירושו של לא יחל אבל אחרים מוחלים אבל אם אסר עתה הוא מתחרט בו מכאן ואילך אבל מה שהיה עד אתה הוא אפי' כמה שצדד לא הוי חרמו ויודר הנדר מאד שלא יאמ' לפני הדם בעת שמתירו שמתחרט מעיקרו אלא כן הוא בחר לו שהיה רוצה שלא נדר

גדר מעולם שאם לא כן אין בהתירה התרה והוא באיסור גדר כל ימיו ואם אינו מתחרט מעיקרו צריך לבקש לו פתח לומר לו אלו היית יודע דבר זה לא היית נודר ונמצא הגדר נעקר מעיקרו ע"פ הפתח וכן מצינו שהש"י בעצמו כניבול מצא פתח למשה שיתרו את נדרו שנדר ליתרו שלא לשוב למצרי' ואומר לו ית' לך שוב מצרים כי מתו כל האנשים וגומר וכמו שיתבאר לקמן בע"ה סעי' י"ב וכיצד הוא הפתח כגון שנדר על דבר אחד ומפצירין בו הרבה שישאל עליי אומרים לו אלו ידעת שיפצירו בך כל כך ולא תוכל להשיב פניהם לא היית נודר והוא אומר כן או מתירין לו שבה נעקר גם כן הגדר מעיקרו ואף על גב שזה שאומרים לו אלו ידעת שיפצירו בך כו' הוא דבר שנולד אחר הגדר ולקמן יתבאר בעזרת השם שאין פתחין כנוול גולד כי האי שהוא דבר מצוי ושכיח דדבר מצוי הוא שקרובו ואוהבו של אדם יקפידו על מה שנודר לא חשוב גולד שדרך בני אדם לאסוקי מילתא כי האי אדעתיה אלא שזה מתוך מהירותו ונולד אסיק אדעתיה לפיכך פותחין לו בזה אלו ידעת כו' דדבר רגיל ושכיח הוא להיות כן וי"א דמ"מ אחר שמצאו לו פתח חוורין ושואלין לו אם מתחרט והוא יאמר כן ואח"כ מתירין לו וכי תימא מאי אילמיה דפתח מתרטה דרמי פתח אילמא היא שכל גדר שהוא נותר בפתח כמו שאמרנו הרי הגדר אומר בפירוש שאפי' בתחלה כשנדר אלו היה נתון אל לבו איתו פתח לא היה נודר ונמצא נדרו כמו טעות אבל גדר שהוא נותר בהרטה אינו מוצא עם עצמו שום עניין שאלו היה נתנו אל לבו מעיקרא שלא היה נודר אלא שהיא אומר עכשיו סתם כלי שום אמתלא מתוך הכעס או מתוך מהירות גדרתי ועכשיו אני מתחרט על שנדרתי מעולם ולפיכך אילמא פתח מתרטה אלא שהתורה לא הצריכה פתח במקום חרטה דסגי בהרטה ובמקום שאין חרטה הצריכה לפתח ויש אומרים עוד יש הבדל בין חרטה לפתח כנודר לדבר מצוה כגון להתענות איזה ימים וכה"ג והוא התחיל כבר לקיים נדרו והתענה כמה ימים מהם והוא רוצה עכשיו להתירו שאסתירו ע"י חרט' יאבד שכר תעניתו שהתענה דהוי כתיחה על הראשונות אבל כשמתירו על ידי פתח אע"ג שגם הוא עוקר הגדר מכל מקום לא יאבד שכר מה שקיים אלא יאמר ודאי אם הייתי מעלה על לבי דבר זה שנולד לי עכשיו לא הייתי נודר כמו שנדרתי אלא הייתי מתנה כשיארע דבר זה לא יהא נדר לפיכך עכשיו שנולד לי דבר זה איני מתחרט על מה שקיימתי אבל מתחרט אני על שנדרתי סתם שלא התניתו כלי' לפיכך יהא נדרו בטל מעיקרו על מה שמכאן ואילך מה שאין שייך לומר כן בלא דבר גולד וע"ל סעיף י"ב ואפילו פתח שמגוף הגדר הוי פתח כיצד כגון שהדיר פלוני מנגסו או יעשה דבר פלוני ועבר ועשא פתחין לו אלו היית יודע שיעבור על דבריך לא היית נודר מתחלה והוא אומר כן ואע"ג שזה עיקר הגדר הוא ואדעתא דהכי נדר שאם יעבור יאסר נכסיו אמרין לא אסר כן אלא לאימו ולהחירו שלא יעבור אבל אם היה יודע שלא ישגח באימו לא היה נודר מעיקרא ומתירין לו ויש מי שמצריך שניהם פתח וגם חרטה ונהגו עכשיו להחמיר עשושין מן החרטה פתח כיצד שלאחר שאמר שמתחרט מעיקרא אומרים לו אלו ידעת שמתחרט כלום נדרת והוא אומר לא ואז מתירין לו *

ק חרם אינו צריך לא פתח ולא חרטה שאין צריכין לעוקרו מעיקר' אלא מבטלין ומתירין אותו מוכא ואילך :

ט ופתחין לאדם בכבוד עצמו כגון שנדר לגרש את אשתו פותחין לו אלו ידעת שלמחר יהיו אומרים עליך מה ראה פלוני לגרש את אשתו אלא שמצ' עליה שם רע ונמצאת פוגם בניך או שיאמר אלו ידעת' שאתה צריך לפרוע לה כתובה לא היית נודר והוא אומר כן ומתירין לו :

י נדר שלא להשאיל כלי לחבירו או שלא לשאיל בשלימו פותחין לו אלו ידעת שאתה עיבר על לא תקום או על לא תשגא את אורך בלבבך לא היית נודר אבל אין פותחין בכבוד המקום לומר אלו היית יודע שהיית מקבל בכבוד המקום שהנדר הוא כנודר בחיי המלך או שיאמר לו אלו היית יודע שהנדר רע בעיני המק' שאין אדם חצוף לומר שלא היה נמנע בשביל כך והוא אומר שהיה נמנע אפילו אינו אמת ונמצא שאין הגדר נעקר מעיקרו ודוקא באלו אמרין שאין אדם חצוף לומר כו' מפני שאלו הם עבירות גדולות ואין לך רשע וחצוף בישראל שלא יתבייש לומר לא הייתי נמנע בשביל כך אבל בפתח דלא תקום או לא תשגא אע"פ שהם ג"כ עבירות' שעיש' כנגד רצון הש"י שהחזיר עליהם מ"מ כיוון דאתם הלואין לא חמירו להו לאינשי כולי האי ואי נאמת אפילו אדעתא דהכי היה נודר לא ישקר לומר אלו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר שיאמר אע"פ שידעתי דלאו שפיר עבידנא אפילו הכי נדרתי ויתן אמתלא לדבריו קצת מה שאין שייך לומר כן כשמזכירין לו כבוד המקום בסתם ומטעם זה ג"כ אין פתחין בהדיא דאלו ידעת ופתחין פנקסך ומשמשיך בעוברך לא היית נודר ולא בהחייא דכל הגדר ראו לדרקו כחרב דכתוב יש בוטה כמדקדות חרב ולא בהחייא דכל הגדר כאלו בנה במה וכל המקיימו כאלו הקריב עליו קרבן משום שכל אלו ג"כ עבירות גדולות הן ולא חצוף אינש

לומר אפילו על דעת כן נדרתי וישקר ולא יאמר האמת *
יא ואין פתחין בכבוד אביו ואמו לומר אלו ידעת שיאמר לנכדך ולנכדך ראו גדולים שגדלתם כמה בנכם קל בנדרים ונמצאת מולול בכבוד אביך ואמך מהאי טעמא גמי שאינו חצוף לומר שלא היה נמנע בשביל כך ששכר הוקש כבוד לכבוד המקום ומהאי טעמא גמי אין פתחין לו כבוד אביו וכל פתחין לו בנדרים שבינו לאביו ואמו כגון אם הדירו מנכסיו שפותחין לו לומר אלו ידעת שאתה חייב במוגותיהן לא היית נודר שבה חצוף אינש לומר אע"פ ידעתי ונדרתי ואינו מתבייש לומר אמתלא לגירי *

יב אין פתחין אלא בדבר ההוה ורגיל ושכיח טיבא שג' לו אלו היית יודע שיארע דבר זה לא היית נודר דכיון דאיתו גולד שכיח טובא אמרו' דעתיה שאלו היה מעלה בלבו גולד זה היה נמנע מלידור וכיון שלא נדר אלא מפני שלא העלה דבר זה באות' שעה על לבו היה כנדר טעות אבל אין פתחין בדבר דלא שכיח טובא אלא נעשה גולד לעת' רחוק' כיצד כגון אמר קונם שאני נהנה לפלוני או שאני נכנס לבית פלוני ונעשה אותו פלוני תלמיד חכם שהכל צריכין לו או אותו בית הבגסט אין פתחין לו לומר אלו ידעת שיעשה פלוני זה תלמיד חכם או אותו בית הבגסט לא היית נודר שעל ידי הפתח נעקר הגדר מעיקרו כדפירשנו ופתח כזה אינו עוקרו שאף אם היה מעלה אותו על לבו לא היה נמנע בשבילו מלידור כיון דלא שכיח טובא כי היה סבור שלא יהיה זה לעולם ואפילו הוא אומר אלו הייתי יודע לא הייתי נודר אין בכך כלום דאנן סהרי שאינו אמת והני מילי כשאנו פותחין לו בהאי גולד או אין מאמינין לו אבל כשיבא לפנינו סתם ואמר מתחרט אני אע"פ שאפשר שעיקר החרטה באה לו מכח הגולד הזה הוי חרטה ומתירין לו כיון שהוא יאמר מתחרט אני מעיקרו ומיתא לא חשיב גולד שכיח שנאמר אלו היית מעלה על לבך שימות זה לא היית נודר כך וכך אלא חשבינן לה לגילד דלא שכיח טובא ואין פתחין בה ואע"פ דחוינן דמיתה מצוייה בכל יום ואין לך מילת' דשכיח טפי מינה מ"מ שימות שונאו כחיינו וכהאי גוונא לא שכיח שהרי גוד המלך עמור וצווח ואיבוי חיים עצמו אי נמי שכיח כ"כ שימות זה בחייו של זה כמו איפכא אף על פי שזה בחורו וזה זקן כראמרי אינשי כמה נגדל סבי טעונה ממשכי דרוגני וכיון דשקלים לא חשבינן מיתה דאמר בחיי זה שכיח ולא פתחין בה אף על גב שמצינו שפתח לו הקדוש ברוך הוא למשה במיתה שאמר לו כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך פירש שנדר משה ליתרו שלא לשוב מצרימה בשביל אותם האנשים המבקשים את נפשו שנאמר ויואל משה שפיר' נשבע לו ופתח לו המקום בלך שוב מצרים ומותר לך ברין שבשביל אותם שנדרת כבר מתים הם כבר פירושו בגמרא דהאי מתו לא מיתה ממש היא דרא דתן ואכרים היו והם עדיין חיים היו וקרא להם מתים לפי שירדו מנכסיה' ונעשו עניים ולא היה להם עוד יד במלכות ולפי' אמרו שפותחין בעניות דעניות השיב שכוח ספי ממתיה וכן הרוין אשה מקרי שכיח ולא השיב גולד ואם תאמר כיון דטעמא דפתחין בגולד דשכיח היינו משום דהוי נדר טעות א"כ לא ליצרכיה לישאל להכנס עליו דרא חד מד' נדרים שהתירו חכמים הוא נדרים שנגתו כמו שיתבאר בע"ה בס' ר"ל"ב י"ל דנדר טעות הוי אבל לא נדר טעות ממש דהתם מיירי שיש בעיקר הגדר טעות גמור כמו שיתבאר בע"ה אבל הבא אין בעיקר הגדר שום שגגה משום אונס אלא שנדר משופי הלב ואלו שיש לו פתח של טעות או אונס הרי זה הל הגדר והאונס או הטעות המכיואו לכך שיתחרט הוא מסייע לזה שיהא לו התרה בקל :
יג ואף על פי שאין פתחין בגולד פותחין בתנאי גולד כיצד כגון נדר להיות נזיר קודם שחרב הבית ואח"כ חרב אין פתחין לו לומר אלו ידעת שחרב הבית כלום היית נודר אבל פתחין לומר אלו בא אדם והיה משקר לך ואומר שכאחת שעה הרב הבית כלום היית נודר וכן כל כיוצא בזה :

יד אחו"ל שקודם שיתירו לו צריך שיפרט להם הגדר כדי ליהדר מן הרמאין שמא ידור דברים שאין מתירין כגון שנדר להתרחק מן האיסור או מן הגבל וכה"ג שיתבאר שאין מתירין לפיכך יפרט להם הגדר והסבה שבשבילה נדר ואם לא פרט אין התרתן התרה מדרבנן שגזרו כן מיהו שפרט לאחד מן המתירין סגי כיון שיאמר להם איתו האחד הפרט בין שיאמר להם סתם שהוא יודע שנדר זה מן הגדרים הנדרים הוא סומכין עליו אע"פ שהשנים האחרים אינם יודעים לא הגדר ולא הסבה שנדר עבודה :

טו נדר להתרחק מדרך איסור אין מתירין לו אפילו אינו אלא איסור דרבנן כגון נדר שלא לשחוק וכה"ג אין מתירין לו כדי שישחוק ואפילו אם התירו י"א שאינו מותר ויש מתירין מיהו אם נראה למתירין שיש מכשול בנדר זה כגון שיש לחוש שיעבור בלא התרה מתירין לו לכתחלה וכן מי שנדר שלא לשחוק ונשתטה ולפעמים כששחוק ירווח לו מתירין לו וע"ל סוף סימן ר"יו :

טז אין מתירין הגדר אלא בפני הגדר כדלפינן מעובדא דבת יפתח עם פנחס לפיכך צריך הגדר לבא לפני המתירין כשיתירו לו ולא יעשה שליח לשאול על נדרו ומיהו אם הגדר לפניו מתירין אפי' כשעושה חריגמן לפניו דרא מ"מ הוא תמן קאי :

צריך גמור היה ואי לאו הוה רב לא היה עבד וסנהדרין שהתיר לו נעשו משום דלא שפיר עבדו להחזיר לכתחלה ואע"פ שהוצרכו לעשות מפני אימת המלך אף על פי כן נעשו שמע מינה שהביד שנוקב לחתור ראוי לייסרו ויש אומרים דגם הנדר לא הותר וצדקה ג"כ לא שפיר עבד אע"פ דצדק גמור היה שכיין שנשבע לנכוד נצר מחמת הטובה שעשה עמו שלא הרגו שהיה מסור כיד להורגו מדינא דמלכותא כדי שלא יתגלה קלוגו וע"י השבועה הניחו לפיכך אפי' אם התירו לו לא הותר אבל מי שנשבע לחבירו לעשות לו איזה דבר ולא מחמת טובה שעשה עמו אע"פ שאין ראוי להתירו לו שלא מדעת חבירו מ"מ כדעבר אם התירו לו הויא התרה וי"א שאין חלוק בין עשה לו טובה ללא עשה לו טובה לעולם אין מתירין אלא בידעיות חבירו ואם מת אותו שגד על דעתו לעולם יכולין להתיר לו בין נדר לו ע"י טובה או שלא ע"י טובה מיהו אם השבועה היתה לתועלת חבירו כגון שנשבע לתת לו איזה דבר או שלא לעסוק בסחורה בלתי רשותו והיה זה לתועלת חבירו כגון שנתעסק במעו' לחבירו או שהיה לו שותפו עמו אע"פ שמת יורשיו באי כחו הם במקומה מי שנשבע לחבירו שלא יזו מועיר פלוני וכיוצא בו ועב"ז יוצא מתירין לו אפי' שלא מדעתו אפי' התירו בשביל שום טובה שע"ש עמו כיון שאין שום הנא למשביע שכבר עבר מוטב שיתירו לו לעקב הנדר מעיקרו וינצל זה מן העונש : כ"מ שהנשבע קבל טובה מן המשביע אע"פ שהמשביע קבל יותר טובה מן הנשבע ממה שקבל ממנו אפי"ה מיקרי הטבה שהרי יתרו קבל יותר טובה ממשוה ממה שקבל משה ממנו בהשיאו לו את בתו ואפילו הכי חשיב ליה הטבה גבי משה יש אומרים דלצורך מצוה מתירין נדר שנשבע על דעת חבירו אפילו בלא דעת חבירו ומשמע דרוצה לומר אפילו בשתשבע קבל טובה מן המשביע והמשביע השביעו בשביל זה אבל קשה לי דאם כן למה אמר הש"ת למשה במדין לך והתיר נדרך בפני יתרו שנשבעת לו והא היה צריך משה באיתו פעם ללכת בשליחות לגאול את ישראל ואין מצוה גדולה מזו ולמה הוצרך להתירו בפני יתרו וצדקתיו : איש מצוה שגבולו חרם או שנשבעו זה לזה לישא זה את זו וזו את זה אין מתירין לאחד בלא דעת חבירו שזה נקד"ה הטבה עכל אדר הכתיב את חבירו שישאנו ונשבעו משום כך זה לזה אבל אם האשה אומרת ששונאת אותי ונתתי אמתלא הגונה לדבריה מתירין לה שלא מדעתה דהא אפילו אם כבר נשאה ואומרת מאים עלי חייב להוציאה קל והומר שלא נכנסתה לו בעל ברחא וע"ל סימן ק"לג דין מי שנשבע שלא לישא אשה על אשתו .

ין אין מתירין את הנדר עד שיחול הכתיב לא יחל את דברו ככל היוצא מפיו יעשה דמשמע כשחל הנדר ובא לכלל עשיה שיקיים את נדרו ואם אינו עושה אז הוא עובר בלא יחל ומינה ילפינן אבל אחריו מוחלין ממילא ש"מ אימתי אחרים מוחלים כשהגיע הזמן שאם יעשהו הנדר הוא עובר בכל יחל והיינו כשחל הנדר וקודם לכן גם אחרים אינן מוחלין לפי' מי שעומד בניסן ונשב' שלא יאכל כשר מר"ח אייר ואיקד עד זמן פלוגי וניחם אין מתירין לו עד שיכנס אייר ואפי' במקו' שיש לחוש למכשול הנדר אין מתירין לו עד שיחול דהא דאוריית' הוא שלא יתירו קודם שיחול הנדר ומה לנו למכשול הנדר וכ"ש שאם נדר על תנאי כגון שאמר כבר זה עלי קונם אם לא אעשה דבר פלוני לזמן פלוני שאין לו התרה עד שיבא הזמן ויחול הנדר דכיון שתלאו בתנאי אם לא יעש' דבר פלוני כו' יכול להיות שלא יחול הנדר לעולם רשמו כשיגיע לזמן פלוני יעשה אותו הדבר ולא יאסר עליו הכבר לפיכך כל שכן הוא שאין לו התרה עד שיחול והוא הדין למנוחה על תנאי שאין מתירין עד שיחול הנדר אבל בהפחת הבעל אינו צריך שיחול נדר של אשתו דכתיב מפר מחשבות ערומים כלומר דבר התלוי בהפרה כגון הבעל בנדרי אשתו יכול להפטר אפילו מחשבה בעלמא שעדיין לא חל המעשה וכן חרמי ציבור יכולין לבטל אפי' קודם שיחולו דחרמי ציבור אינם צריכין התרה ונדר' אלא ביטול בעלמא מני בהסכמת' שישכחו לבטלן :

ין מי שנשבע או נדר שאם לא יפרענו חמיו קודם הפסח שלא יהיה חג העצרת בעיר והגיע הפסח ולא פרעו ונתחייב אין מתירין נדרו עד העצרת והיינו כשיחול וכתב רבינו יוסף בשולחן ערוך דנראה לו שטוב שיתירו לו שני פעמים אחת אחר הפסח ואחת אחר העצרת ונכון הוא משום דמספקא לן בהאי לישנא שאמר אם לא יפרענו חמיו כו' י שלא יחול נדר עקירתו מן העיר עד העצרת וכדאמרן או דילמא הכי קאמר אם לא יפרענו קודם הפסח יחול נדרו מיד אחר הפסח שיצא מן העיר מכאן עד העצרת באופן שלא יהא חג העצרת בתוך העיר וא"כ הוה ליה חל הנדר מיד אחר הפסח לפיכך צריך להתירו מיד אחר הפסח דשמא חל וראוי להתירו ולאחר העצרת יתירוהו לו שנית דש"ל חל עד העצרת ולא היה בהתרה הראשונה ממש שעדיין לא חל הנדר וצריך עכשיו להתירו שנית דודאי חל עכשיו :

ין מי שנשבע או נדר שיעשה דבר פלוני תוך שנה הרי חלו עליו מיד להתירו לו דעכשיו נמי תוך שנה מיקרי דהוי ליה כמ"ש מכאן ועד זמן פלוני יעשה דבר זה והוא לא יעשו עד יעבור הזמן או יהא חייב לפיכך מתירין לו מיד ואין מתנינן לו עד שיעבור : כ נדר על דעת חבירו אין מתירין לו אא"כ הודיעו לאותו שגד על דעתו שכן מצונו במשה רבינו ע"ה שאמר ליה הקב"ה במדין נדרת לך והתיר נדרך במדין דכתיב ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב מצרימה מאי במדין לך אלא הכי קאמר במדין נדרת מפני יתרו שהדירו יתרו את משה שלא ישוב למצרים מפני האנשים המבקשים להורגו ואמר ליה הש"י למשה לך והתיר נדרך בפני יתרו ושוב מצרימה וגומר שאין מתירין אלא בפניו כלומר שידעו שיתיר נדרו וכו"ל היכן מצונו שגדו ליתרו דכתיב ויאל משה לשתב את האישואין אלה אלא שסיעה דכתיב ויבא אותו באלה וי"א דאפי' הודיעו אין מתירין לו אלא מדעתו ורצונו שגם הוא יתרה להתירו לו וכן עיקר ודוקא שגד או נשבע על דעתו של חבירו שהדירו או השביעו בשביל שום טובה שעשה לו כלומר שהוא עושה לו נדרו שהוא ג"כ לפיכך הנדר' שהדירו שיחוק לו טובה על הטובה שעשה עמו כמו נבי משה שגדו ליתרו בשביל שהשיא לו בתו וחזר יתרו והדירו לעש' לו ג"כ טוב' זו עמו שלא ישוב למצרים ולא יחזיק את בתו ממנו מחמת הטוב שעש' יתרו עמו והשיא לו בתו אבל אם מעצמו נדר על דעת חבירו כלום שתי' נדרו על דעת חבירו וחבירו לא הדירו אע"פ שהקדי' עמו טובה ויכולין להתיר לו בלא דעתו וי"א דמכל מקום צריך שידעו שהתירו נדרו כדי שלא יחשור אותו שעבר על נדרו ואם כבר מת חבירו דשוב ליכא השרא מתירין לו אם מיד , ואפי' אם נדר על דעתו שהדירו בשביל טובה שעשה לו אם כדעבר התירו לו בלא דעתו הוי התרה והוא שפרט הנדר וידע החכם שהנדר נעשה לתועלת חבירו ואע"פ כן התירו הוי התרה כדעבר ומיהו הכי דין שנוקב לכן ראוי לייסרו ולהוכיחו שכן היה מעשה בצדקה כשמרד כנבוכד נצר דכתיב וגם במלך נבוכד נצר מרד אשר השביעו כאלקים ואמרינו מאי מדרותיה אשכחיה צדקה לנבוכד נצר דהוה קאבול אינבת חיה אמר ליה אשתבע לי דלא מגלית עלי ולא תיפוק מילתא אשתבע לסוף הוה קא מצטער צדקה בגופיה פירוש שהיה רוצה לגלות הרבר שהיו מבזין אותו בני העולם אתשל אשכועתיה ואמר שמע נבוכד נצר דהוי מבזין יריה שלז איתו סנהדרין וצדקה אמר חזיתן מה עביד צדקה אמרו ליה איתשל אשכועתיה אמר להי בפניו או שלא בפניו אמר ליה בפניו אמר להון ואתין מאי טעמא עבדיתן מאי טעמא לא אמריתן לצדקה מיד ישבו לארץ ירמו וקני בת ציון אמר ר' יצחק ששמעו כיום מתחתיהם שמע מניה דאע"ג דהותר הנדר דצדקה

כא ונדר שהותר על דעת רבים אפי' מעצמו שלא הדירוהו הרבים אמרו וז"ל אלים ג"כ מנדר על דעת רבירו מעצמו ואין לו התרה בלא דעתם אלא אם כן יש מצוה בהתרתו דכיון שיש מצוה בהתרתו סמכין דמסתמא הם מסכימין לו תרה לפיכך מתירין לו בלא דעתם אבל לדבר הרשות צריכין דעתם ולכשיסכימו להתרה מיהא מתירין אפילו לדבר הרשות ויש מפרשים דלדבר מצוה אין צריך דעתם כמו שאמרנו דמסתמא יסכימו לדעת אחת ולדבר הרשות אפילו דעתם אינו מועיל דאפילו יסכימו הרבים שיתירו לו לא יהא נותר דכיון שתלה נדרו ברעת רבים אמרינן דהא היה דעתו שלא יהא נדר זה נותר כזה שצ"ע לו פתח מפי הרבים האלו וקום להורבנן נדרר כזה אין לו התרה עלימות משום דהותר כזה שעל ידי הכס אינו נותר אלא ע"י פתחים ועל דעת רבים אין לו פתחים משום דפתחו של זה אינו כפתחו של זה שזה נהיריט מטעם זה וזה אינו מתחרט מאיתו הטעם אלא מטעם אחר ואי אפשר להשוות דעתם בפתחי חרטתם לפיכך לא יבא לידו התרה לעולם אבל לדבר מצוה כולם מסכימים ונחרטים בדעת אחת מיהו אם איתם הרבים שגדו על דעתם אומרים שאינם מסכימים בהתרה אפילו לדבר מצוה אין מתירין לו מי שנשבע או נדר על דעת רבים שלא יכנס חבירו לביתו ויש בית הכנסת בביתו הרי זה נקרא דבר מצוה ומתירין לו כדי שיבא חבירו להתפלל ברבים אפילו אין לים מניין אפי' עמו לפרקוס מצוה היא שישתפא לתפלה ובית אלקים יהלכו ברגש כיון שכבר קבעו כן מקום לתפלתן וכן לעשות שלום בין איש לאישו או משום צרכי רבים מקרי מצוה להתיר בניכילם נדר שהותר על דעת רבים ודוקא שאי אפשר לקיים המצוה בלא התרת הנדר אבל אם אפשר לקיים המצוה וגם הנדר כגון שגד ע"ר שלא ישא זו עד שיתפיים פלוני ואיתו הפלוגי אינו מסכים לא יאמר נתייר נדרו לדבר מצוה שישאנה אע"פ שפלוגי זה לא יתפיים שהרי זה יכול לקיים נדרו ויפיים את זה בהמ' שיכול כגון זה יפייסו ולא יתירו לו נדרו דמי יומר שהרבים יסכימו בהתרה זו כיון שיוכל לפייסו : ולהתיר נדר שעל דעת רבים לצורך פרנסתו כגון שגדו על דעת רבים שלא יהא מיכר יין וכהאי גוונא מתירין לו דהוי נמי לדב' מצוה ומי שגדו על דעת רבי' שלא יהנה מכותו ומתירין לו דהוי נמי דבר מצוה דהוי שציפוא רבתי לנדרו נדר כזה שלא יהנה מאביו שמצער את אביו ומצו' הוא להתירו אפילו נדר על דעת רבים ומי שנשבע על דעת רבים שלא יבא עם אשתו בכית א' ער

הוא כאילו התנו כך מתחלה ואם החרימו שלא להתירו מתירין חרם האחרון וזהו כדו שלא יעברו עליו בהתרת החרם הראשון ואחר כך מתירין חרם הראשון וע"ל סימן רכ"ט :

כך וכיון שחרמי ציבור אינן תלוין אלא ברעתן כשיצו להתירן ואינן עקרין מעיקרן כשאר נדרים לפיכך אין נדרו ציבור ניתירין אלא מבואר ולהבא ולא על מה שעבר ומי שעבר עונשין אותו אעפ"י שעכשיו התירוהו הרי הוא כבר עבר :

כך ויכולין הציבור להתיר חרמיהו אפילו לא בטלה הסבה שבשבילה תקנו והחרימו ואפילו בתוך הזמן שקבעו להמשך התקנה ואפי"ל לא בא זמן הנדר ולא חל הנדר כמו אפרת הבעל לאשתו ויכולין להתיר קצתו ולהניח קצתו בכל אשר יסכימו כולם או רובם במעמד כולם כמו שהדין בן ברייטא דעלמא :

כך ואם היתה הסכמה נדר לרבים או סייג לתורה ולכרם מצוה אינם רשאים להתיר אפילו יסכימו כולם וכן בנדר של שחוק שהסכימו והחרימו שלא לשחוק ואחר כך רצו להתיר אפילו כולם מסכימים להתיר אינם יכולים להתיר דשחוק עבירה ואין מתירין לעשות עבירה :

כך יש מי שאומר שאם קהל אחד עשו הסכמה בחרם למגדיר מילתא והלכו קצתם לעיר אחרת לדור ואין דעתם לחזור אם הפרצה היא מצויה גם שם חייבין להתנהג בנדר שקבלו בעירם הראשונה ואם עברו הרי הם עבריינים ומוטעם זה מי שיצא ממקומו שנוהג חרם רבינו גרשום שלא לישא שתי נשים למקום שאין נוהג שם אותה התקנה אסור לו לישא גם שם שתי נשים שמה שהחריס רבינו גרשום במקומות עליהם ועל זרעם אחרים החרים ושבטיל שיצא זה ממקומו אינו מסולק בשביל זה מן החרם שאין המקום גורם אותו אלא אקיקפתא דנברי' מונח בכל מקום שהם כיון שהם מבני בניהם של המקבלים החרם וזהו החרם חל עליו בעירו היה במקומו שנוהגין שם החרם וכל שכן אם נשא פה אשה שכבר קבל עליו החרם ונושא אשה זו על דעת החרם הוה והלך אחר כך למקום שאין נוהגין זה החרם שאסור לו לישא שם אשה על אשתו שיש לו פה עמנו :

ל צבור שהסכימו על עניין אחר ונשבע כל איש מהם עליו ואחר כך רצו להתיר אין להם תקנה עד שיתחרטו כולם וימצאו פתח לשבועתם כשאר שבוע' דעלמא ויתירו להם ג' אנשים שאינם מבני העיר דבני העיר הם כולם בשבועה זו ואין אדם מתיר נדרו עצמו או שבועתו עצמו דלא יחל כתיב הוא אינו מוחל אלא אחרים מוחלין ואם פתחם וחרטתם שוה אחת ללילם יכולים המתירין להת' לכולם יחד ואם לאו מתירין לכל א' ואח' כפי פתחו וחרטתו ואע"ג דכבר כתבו סעיף כ"א דאפי"ל ארבע שנשבעו יחד הוי שבועתם על דעת רבים נ"ל דצנ"ו שאני ובצנור מקילין בהתרתם יותר מפני רכל מעשה ציבור' כאלו התנו ואף על פי שהתמיד ממנהגם כ"כ לא החמירו שיהא כעל דעת רבים אלא כשבועה דידויהם דעלמא נ"ל :

לא קהל שהסכימו בחרם על דבר מה ורוצים להתירו ויש בקהל קצת שמחים מלהתירו הולכים אחר הרוב ואם הרוב מכחי מין להתיר מתירין ומי שלא הסכים בהתרה ליתירה לא הותר ואם נתנו רשות לטיב העי' הם עומדים במקום כל הקהל וגם ביניה' הולכים אחר הרוב שבהם .

לב במקום שלא נהגו לנהוג עם העיב' על הסכמת הקהל כדון מוחרם עד שיכריזו עליו אנו אומרים כן בכל התקנות שהם מתקנים סתם שמי שיעבור עליהם אין צריכין לנהוג בו מנהג מוחרם עד שיכריזו עליו אם לא שהתנו בפירוש שכל מי שיעבור יהא מוחרם ומנודה מעצמו בלי שום הכרזה שאו חייב אפילו בעצמו לנהוג בעצמו דין מוחרם שנתבאר בע"ה :

לג הנשבע שלא לנכס בתקת הקהל הרי זה שבועות שוא דרעתו בטל אצל הקהל וחרם התקנה חל עליו בעל כרחו ואם אינו נוהג כמותם נכשל בחרם תקנתם ולוקה על שבועתו וצריך לישאל עליה ואפילו אם נשבע על איזה דבר שלא לגלותו ואח"כ נתנו עליו חרם שיגדנו הייב להגיד ולא יוכל שום אדם לומר לא שמעתי החרם כי אע"פ שלא שמענו כלל אפ"ל חל חרם הציבור על כל אדם וציבור' שגזרו חרם על כל בני עירם כולם בכלל אפילו אותם שאין נותנין מסים ואסור' לעבור על חרמי המקום כל זמן שהוא בתחום העיר וע"ל סימן של"ד .

לד אם מקצת הקהל מסכימים לעשות דבר מה והם הרוב אף על פי שהשאר שהם המיעוט מוחין אין המחאה מועלת כלום :

לה קהל שמטילין חרם ומשבעין על דבר שלא לעשות ומי שיעבור עליו יוחרם ועניש על שעבר כגון פילגש בגבעה שהשביעו שלא לתת נשים לשבת בנימינן ושבועות שאול ושבוע' יהושע שלא היה אלא כל מי שיעבור' על גזירתם יהא כבידו' בכגון אלו אי אפשר להשביע הגוללים אחר' זמן אבל אם החרימו נדרו וחרם מעכשיו על כל מי שיעבור הוא חל מעכשיו אפי"ל על כל הרוחות הכאים .

לז מי שנדר לעלות לא"י יש לו הותר כשאר נדרים שאין כאן נדנדו עבירה כשאנו עולה .

עוד זמן פליגי מתירין לו גם כן אפילו נדר על דעת רבים הוי נמו דבר מצוה וכל כהאי גוונא ואין נקראים רבים בפחות משלשה ובר לדבר שכן מצונו גבי זבה ימים רבים ימים שנים רבים שלשה ובתו שפורט אותם שאומר הינו נדר על דעת פלוני ופלוני ופלוני בין אמר כן בפניהם בין אמר כן שלא בפניהם אבל אם אינו סתם על דעת רבים ואינו פורט שום אדם יש לו התרה דודאי לא היתה דעת הנודר שיסכימו בהתרתו כל העולם דהא לא ידעינן איזה ג' הוי ברעתו לכך מתירין בלי שום הסכמה ויש אומרי' שאם נדר בפני שלשה אפילו לא פרט אותם אלא אמר סתם על דעת רבים אלים נדריה ואין לו התרה המסתמא על דעת רבי' אותם שעומדים לפניו קאמר והיה אם נשבע או נדר סתם וידענו על מי נשבעו כגון שנשבע על דעת הקהל או שאמר שנשבע על דעת שלשה רבני העיר ויש שם שלשה רבנים דודאי לאלו נתכיון ומקרי' על דעת רבים יש אומרים ארבעה שנשבעו יחד לעשות דבר אחד מקרי' על דעת רבים שכל אחד נשבע לשלשה חבריו ועל דעתן נשבע וע"ל סעי' ל' מי שנשבע שלא לעשות דבר פלוני כי אם ברשת ג' אנשים נקובים בשמותם לא מקרי' על דעת רבים דאדרכה אלו הרבים הנקט להקל עליו נקטם לעשות היכר ברשותם בלא התרה וכן כל כיוצא בזה יש אומרים אף על גב דנדר שעל דעת רבים אין לו התרה לדבר הרשות אם התירוהו בדעבד הותר ואין לסמוך על זה כי אם בשעת הרחק ויש צורך ברבר . ואם נשבע או נדר על דעת רבים לעשות דבר שיש בו נדנדו עבירה כגון שנדר ללכת לדור למקום פלוני ואשתו אינו מתרצה ואם יקום נדרו יצטרך לפרוש מאשתו מותר להתיר לו בלא דעתם שיהו דבר מצוה הוא שלא להפריד בין איש לאשתו ובודאי אין דעת הרבים מסכמת ברבר שיש בו נדנדו עבירה אפילו אמר על דעת המקום מתירין לו דודאי אין דעתו של מקום ברך הוא מצירף ברבר' שיש בו נדנדו עבירה מי שתפשה לו אשתו ראשונה נכסיו והבריחתם ולא רצתה להחזירם לו עד שיגרש אשתו שנייה שנשא לפרות ולרבות וישבע על דעת המקום ועל דעת רבים שלא להחזירה עולמות ואחר כך החזירה לו נכסיו מותר להתיר לו אפילו שלא מדעת הרבים דאנן סהדי שרבי' מסכימי בפחות של זה שלא אסרה אלא מפני האונס ושאר שתיבותיו לו ממוני ישאל על נדרו ועל דעת המקום שאמר בכאן אנו מפלישי' ש נדר על דעת המקום שידוע דעתו שהוא אנוס ולא ידעת אשתו האונסת אותו הוא נשבע ואף על פי שנשבע בפני אשתו אין צריך להתירו בפניה רק שיודיעה מפני החשד ואין צריך שתככים ה"ל בהוית שאין צריך שיהיה המדיר בהוית אלא כשיעשה עמו טובה כמשה וצדקה ובגדון זה לא עשתה עמו טובה בהחזרת ממונו דבגזילה בא לידה ולא דמי לטובת נכסו נצר עם צדקה שהיה יכול להורגו בדינא דמלכותא אם היה חושש שיגלה סודו והכא הוא שלא כדון תפסה לו וכן כל כיוצא בזה מתירין היכא דירעינן אונסיה :

כב נדר שנדר מעצמו על דעת אחד או על דעת שנים יש לו התרה אפילו בלא דעתם מיהו אם נדר להם על דעת המקום הוי דינו כנודר על דעת רבים ויש מקילין אם נשבע לדבר הרשות אפילו אמר על דעת המקום שלא הוכיר דעת המקום אלא שלא יערים אבל התרה יש לו :

כג נדר שהודר ברבים ולא אמר על דעת רבים יש לו התרה שהרי לא תלה כלום ברעתם אלא נדר בפניהם :

כד והא נדר שהודר על דעת רבים אין לו התרה היינו שאין חכם מתירו כל שאינו לדבר מצוה אבל בעל מפר נדר שהודרה אשתו אפילו על דעת רבים ואפילו לדבר הרשות וטעמא משום דכיון דאינו תלוי ברעתה שהרי הבעל מפר אפילו בלא חרטה וידה כשם שאין דעתה מעכבת בעלה מלהפר כך דעת רבים אינו מעכבתו ועדיין לקמן סימן רל"ז :

כה ונדדים וחרמים שמטילין הקהל לא מקרי' על דעת רבים אף על פי שאמרו על דעת המקום ועל דעת הקהל ויש להם התרה בלא פתח וחרטה ואין צריך לא יחיד מומחה ולא ג' הדייטות שאינם אלא כעין גזירה וניהי על כל מי שיעבור על גזירתם הולכך נודדי' ומתירין הם בעצמם אפי"ל הוכירו שביעה עם החרם שמה שהוכירו על דעת המקום ושבעה לא הוכירו אלא כרי שיגדנו בהן חומר יותר ולאיים עליהם שלא יגדנו בהן קלות ראש אבל תלוי דעת הקהל לא משום שיהא כעל דעת רבים וכן מצונו בשבט' שהתירו עצמם חרם מכירת יוסף כשמצארוהו חי שגלו לאביהם ולא מצונו שנשאלו עליו יאם התנו בפירוש שלא יוכלו להתירו או שאסרו על דעת הקהלות הרחוק' וכיוצא בזה שמוחשבת' גיבר שהם מוציאין אותו מכלל מנהגם וכן אם הוסיפי בחרם זה על מנהגם הראשון כגון התרעות או נודות נפוחים או כניפי' נודות וכיוצא באלו גלו אדעתיהו דלהחמיר באו ואינו ניתר כשאר חרמות אלא על דרך שאלת התרת שאר נדרים ואם הותרם או הודר על דעת רבים אין לו התרה ויש אומרים דאפילו התנו בפירוש שלא יהא לו התרה אפילו הבי יכולין לחזור ולהתירו דכל מעשה ציבור

יש לו התרה וכו' אם בן עצמותיו של יהודה למה היו מגולגלות בארון מפני שיהודה היה טועה שהיה סבור נידוי על תניאם נתקיים התנאי אין צריך הפרה ועל כן לא שאל בחייו על נידויו האם היה שואל עליו בחייו היה מפר , וי"א דיהודה לא היה כעה ונשאל עליו בחייו ואף על פי כן היו עצמותיו מגולגלות בארון משו' נידויו מע"ה אין לו התרה כלל בעולם הזה אף ע"ג דחל הנדוי מיד בעולם הזה אין מי שיוכל להתירו אלא השם ית' כניכול בעצמו כמו גבי יהודה דשרייה רחמנא ע"י תפילת משה שלא מסר השם ית' ההתרה בידו אדם אלא נידוי הברוי' שבעולם הזה ולא כנידוי של ע"ה לפיכך יש לומר שלא לנדות עצמו בעולם הבא על שום דבר ואם כבר נדר כך אין להתירו אלא במקום מצוה כדון נדר שהוד' על דעת רבים וכן נדר שנדר בשע' צוה אין להתיר אלא לצורך מצוה או לצורך גדול כמו נדר שעל דעת רבים שכן מצונו ביעקב אע"ה שנדר בעת צרה וסבל אח"כ כמה סבלות בדרך כדי לקיימו ולא נשאל עליו ומיהו אם התירוהו בדיעבד מותר כמו בנדר שעל דעת רבים .

מן בהתרה אחת יכולין להתיר לכמה אנשים נדרים אפילו אין נדרים שוין בענין אחד דעל כולם נופל לומר לשון אחד שהוא מותר לכם או מחול לכם וה"ה לאיש א' מתירין כמה נדרים בהתרה אחד שאומרים לו מותר' לך מיהו לאיש א' אין יכולין להתיר בכת א' אלא הרבה נדרים מחולפים שכולם כבר חלו אבל לאיש אחד שנשבע פעמים ושלוש על דבר אחד אי אפשר להתיר כולם בבת אחת והוא אין נדר חל על נדר ואין הנדר הב' חל על הנדר הראשון עד שיות' נדר הראשון ואז חל השני במקומו וכבר אמרנו שאין חכם יכול להתיר הנדר עד שיחול לפיכך צריך שיתיר לו בתחלה הנדר הראשון שעל זה הדבר ואז יחול השני ואח"כ מתירין לו גם השני וכן השלישי וכן לעולם .

מן אם צוה המלך שלא יחרימו שום חרם כי אם בהסכמת ראובן ואם יחרימו שלא בהסכמתו שהוא מבוסל ואח"כ החרימו הקהל שלא בהסכמת ראובן החרם חל שאין נח ביד שום אדם לבטל חרם גזירת אחרים וזלתי איש לאשתו ואב לבתו ואם מוכרחים לעבו' מבח שירת המלך אין איסור בדבר דאונס החמנא פטירה מ"מ החרם הוא כתיקונו עומ' ואם יעבור גזירת המלך חייבים לקיימו ויש להם להשתדל בכל מאמציהם כחם לבטל הציווי וע"ל סוף סימן ש"לד .

מן הגשבע לפרוע לחבירו מנה ב"ח אדר או אייר וכו' ה' חדש שעושים שני ימים ר"ח חייב לפרוע כיום ראשון של ר"ח אף על פי שהוא נחשב למפמר ימי החודש שעבר כבר ירדת בשבועות' ונדרים הולכין אחר לשון בני אדם וכו' עלמא יום ראשון ר"ח קרו ליה .

מן קהל שיש להם חובות אצל גוים בריבית והסכימו שיגבו אותן הריבית מן חגיג' ויפרעו מן אותן הריבית החובות שהם חייבים וגם יכנו ממנו בית הנכנס ועכשיו כשגבו הריבית מן הגוים אין בו כדי לפרוע חובותיהם אינם רשאים לקח מאלו המעות לפרוע חובותיהם אלא מחצה המעות ומחצה השני יקחו לכת' שכיון שפרטו מתחלה גביית הריבית לשם שניהם הרי נדרו מחצה לזה ומחצה לזה כמו שדרשו ז"ל גבי לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו .

מן קהל שהסכימו על ענין בחרם וכתבירו בשטר ואח"כ נפל ספק בלשון הרי זה נידון כפי מה שיאמרו רוב הקהל אין היתה כוונתם בשעת החרם וכן בכל הדברים שהקהל מחולקים בו בענין תקנתם וחרם שלהם הולכין אח' דרוב ואם חתנו ששלל המסופ' יתא נדון על פי פלוני לא היתה הכוונה שהוא ידון אותם על פי אומד דעתו אעפ"י שאינו משמעות השטר אלא ידון אותו על הלשון שנראה לו משמעות לשון ההסכמה והתקנה ואם קצת מהם יאמרו שלא היתה כוונת' לך לא הוא אלא דברי' שכלב ואינן דברי' והקהל שגזרו תקנו חרמות שאין הצבור יכולין לעמוד מהן אין צריכין לקיימם .

מן קהל שעשו תקנה וחרם בנייהם והתירוהו ע"י אונס כגון על ידי צווי השר אם הם מסכימים אחר כך בהתיר זה מדרתם צריכין שיתירוהו שנית שאין בהתיר הראשון כלום הואיל והיה ע"י אונס .

לכא דין נדר שהותר מקצתו או מי שנדר על דבר אחד ב' פעמים וכו' מ' מעיפים

א נדר שהותר מקצתו הותר כולו אי בעית אימא סברא אי בעית אימא קרא אי בעית אימא סברא דכיון שעיקר דתרת הנדר הוא שעוקרו מעיקרו כמי שמתיר את הקשר כמו שכתבנו מלא יחל ומסת קשר שניתר קצת הוא נפתח כולו ואי בעית אימא קרא דכתיב ככל היוצא מפיו יעשה אם יצאה לקיימו כולו ככל שיוצא מפיו יעשה ויקיימו ואם אינו רוצה לקיימו כולו אלא להתיר במקצת אינו צריך לקיים כלום ממנו כיצד נדר להתענות או שלא לאכול בשר זמן ידוע ויאיערו בו שבתות יו"ט וכבר ידעת' שהנדר חל אפילו על דבר מצוה אלא שעכשיו מתחרם אומרים לו אלו נתת

לך הגשבע מעצמו על דעת חבירו כבר אמרנו בסעיף כ"ב שיכול להתירו שלא מרעתו לפיכך אם נשבע מעצמו על דעת חבירו שלא לעשות דבר פלוני אע"פ שנתן לו חבירו זה רשות לעשותו אין הנדר נותר בכך וצריך ג' אחרים שיתירו לו שהרי אין איסורו ולא התירו תלוי בחבירו אא"כ אומ' שרעתו היה כשנשבע כשיתן לו אותו חבירו רשו' לעשותו שיעשונו שאו הוא נאמן וע"ל סימן ר"ל א : לך ואם נשבע בלשון זה שלא אעשה דבר פלוני שלא ברשות פלו' הרי זה משמעותו שאם יתן לו אותו פלו' רשות שיעשונו לפיכך כיון שנתן לו אותו פלו' רשות הות' ואין צריך התרה אחרת : לט הגשבע לחבירו לפרוע לו ממנו לזמן פלו' יכול להתיר נדרו שלא על פי חכם רק שיאמ' הריני כאלו התקבלתי אבל להאריך לו זמנו ושיעמוד בחיובו לאו כל כמיניה אלא אם כן התנו כך בשעת השבועה ותקן דבר זה שיאמר לו הריני כאלו התקבלתי ואחר כך ישבע שיפרענו לזמן האחר שהסכימו ביניהם ואם המלוה חושש שמא אחר שיאמ' הריני כאלו התקבלתי ישחק בו הלוה ולא ירצה לשבע לפרוע לאותו זמן האחר אין לו תקן אחר אלא שיאמר לו הריני כאלו התקבלתי על מנת שישבע לפרועני לזמן פלוני שאם לא ישבע גם כאלו התקבלתי דקאמר המלוה אינו כלום וחייב זה לפרוע לזמן הראשון אבל אין לתקן בזה שזה ישבע לו שיפרע לו לזמן האחר שייסכימו קודם שיאמר זה הריני כאלו התקבלתי דזה הוי שבועות שאי אפשר להאריך ישבע זה שיפרענו לזמן האחר ועדיין שבועות הראשונה קיימת שהוא משבע בה ועומד שיפרענו לזמן הראשון לפיכך אין כאן תיקון אחר אלא בע"מ כמו שאמרנו וע"ל סימן ר"ל ב :

מן אם שרשביע את בניו שלא ילוה ממנו לשום אדם כי אם ברשו' שמעון וקיי מותר להלות ברשות אחד מהם דאכתי או שמעון או קיי קאמר ולא דווקא שניהם ביחד דהא ק"ל בכל התורה הריבא דכתיב כה"ג או זה או זה משמע עד שיפרוט לומר יחדיו כמו שאמרו תורה לא תחרוש בשור וחמור יחדיו משמע דאי לא כתיב יחדיו הוי נמי או זה או זה משמע ה"ג משמע או ברשות שניהם או ברשות אחד מהם איזה שתרצה :

מן מי שחייב לעשות ולקיים דבר מה וכדי להחזיק הענין נשבע לקיימו תוך זמן פלוני כשעבר איתו הזמן ולא קיימו הרי עובר על שבועתו וגם מכאן ואילך כל זמן שאינו מקיימו הוא עובר בכל יום על שבועתו ביון שעל כל פנים חייב לעשות דבר זה אפילו בלא שבועתו נמשב' חומר שבועתו עמו עד שיקיימו כיצד כגון מי שחייב לחבירו מנה לזמן פלוני על כל פנים חייב לשלמו או ששיך להשיא בתו לזמן אחר כך נשבע גם כן לשלם לאותו זמן או להשיא בזמנה ועבר הזמן הרי עובר בכל יום על שבועתו אבל נשבע לעשות דבר ביום פלוני והוא ענין שאינו חייב לעשות בלא שבועתו ועבר אותו היום לוקח על מה שעבר אבל מכאן ואילך אינו חייב לעשותו עוד אותו הענין מכח השבועה ואינו עובר כלום אם לא יעשנה דעב' ומנו בטל קרבנו ומע' לא יוכל לתקן הוא ויש מה שחולק ואמר גם כזה עדיין חומ' השבועה עליו וצריך לעשותו עוד מכח שבועתו ואם לא יעשנו עובר עליו מחמת שבועתו גם מכאן ואילך וכו' מנדין אותו עד שיעשנו ויקיים שבועתו ועדיין בלבד ע"ש סימן ע"ג .

מן מי שנדר להתענות או לתת דבר לצדקה יש לו התרה ע"י פתח והתרה שמתירים לו ואין צריך להתענות ולא לתת צדקה אפי' נדרה בריבית אלא שלא נדר על דעת רבים והוא שלא באת הצדקה ליד הגבאי ואפי' נתן קצת ממה שנדר יכול לשאל על השאר כגון מי שנשבע לתת בתו לאשה פלוני לזמן פלוני ובתוך הזמן נתקלקל המשוך במעשיו פטור הלה משבועתו וה"ה אם המירה אחות המשוך וכו' ג' שלא נתכוין זה אלא להגן לה ואפילו התרה אינו צריך ואמר זה לגולד דאמרין שאין פותחין בגולד לרא' שכיח ואפילו התרה אינה מועילה בו ובגולד דשכיח התרה מיהא בעי וזה גם כן דבר דלא שכיח הוא דשאני הכא דאגן סהדי שלא כיון זה אלא להגן לה ופשיטא לך שהנדר או השבועה לא הלה מעיקרא על דבר כזה ולפיכך אפילו התרה אינה צריכה אבל שאר גולדים כבר אמרנו שהם דברים שאי אפשר לומר בהם דאפילו אדעת' דדכי נדר אלא שעכשיו מתחרט למפרע לפיכך בלא שכיח התרה אינה מועלת ובשכיח התרה מיהא בעי וי"א דוקא שבא זה לביד בעורו בקלקלו ולא היה אפשר להגשאו לו כגון שנשתמד שהיה פטור משבועתו מחמת אונס שלא היה יכול להגשאו לו אפי' הצה' ולא שייך כזה התרה וכיון שהותרה שבועתו שוב לא יצא מהתירו אפילו אם אח"כ יחזור זה בתשובה וכו' ש שפטור מן הקנס אבל אם לא בא זה לביד עד שחזר זה בתשובה ואח"כ בא הגשבע לביד אף על פי דודא' פטור מן הקנס ששעבר עצמו בתנאים מכל מקום צריך התרה לשבועתו .

מן שנים שנדרו ללכת יחד לא' תוך שתי שנים והאח' מתעכב הן מתעכב כדון מחמת שום אמתלא או מתעכב שלא כדון השני פטור' גם הוא מנדרו שלא נדר אלא על דעת החברה ופטור אפי' בלא התרה וע"ל סוף סימן ר"ל :

מן נידוי של עולם הבא כגון המנדה עצמו ואומר אם יעשה או אם לא יעשה כך וכך יהא מגולה בעולם הבא יש מי שאומר

נתת אל לבך שיארעו ב' שבתות וי"ט כלום היית נודר ומתירין לו וכיון ששבתו וי"ט הותרו הותר כולו וכן אם אמ' להבזרת אנשים קונם שאני נהנה לכולכם אושארמר קונם שאני נהנה לך לך לך שאמר קונם אח' לכולם הוי כלל ואם הותר אחד מהם הותרו כולם אבל אם אמר קונם לכל אחד שאמר קונם שאני נהנה לך קונם שאני נהנה לך הוי כל אח' נדר בפני עצמו ואם הותר אחד לא הותרו כולם : ולהרמב"ם אפי' לא אמר קונם בין כל אחד אלא אמר קונם לך לך לך בלא ווין הוי כל אח' נדר בפני עצמו ואם הותר אחד לא הותרו כולם עד שיאמר קונם שאני נהנה לזה ולזה ולזה עם ווין בנתיים אז הוי נדר אח' וגם בזה לא אמרינן הותר ואחר הותרו כולם אלא כשהותר הראשון אז ממילא הותרו כולם כמו קשר שהותר מעיקרו אבל אם הותר האחרון האחרון מותר וכולם אסורים כמו קשר שהותר עליו ועדיין תחתנות וקיים י"א דאפי' כבולל לא אמרינן הותר מקצתו הותר כולו אלא בשניתר על ידי פתח דבפתח שהוא כמו נדר של טעות שייך לומר נעקר מעיקרו אבל אם הותר ע"י חרטה לא שייך לומר הותר מקצתו הותר כולו דכמה שנתחרט נתחרט וכמה שלא נתחרט למה נעקרנו ר"א דלא שנא פתח ולא שנא חרטה כיון שלא נעקר אלא על ידי החכם המתירו או הג' מתירין הוי עקירת החכם עקירה מעיקרו והותרו כולו ואין דברים אלו אמורים אלא כנודר לעצמו אבל אם נדר או נשבע לחבירו לפרועו או לעשות לו מלאכה והתיר לו חבירו מקצתו לא שייך לומר הותר כולו דמה שמחל מחל ומה שלא מחל עודנו עומד בכויבו וכן אם הוי שנים והותר האחד האחד הותר ולא חשני :

ב אשה שנדרה והזפר לה בעלה במקצת לא הותר כולו שאין הפרת הכפל עוקר הנודר מעיקרו דמיני גיזין וכן אם החרימו או נידו עשרה בני אדם והתירו אחד מהם הוא מותר וכולם אסורים שאין בהתרת חכם עקירה מעיקרו :

ג מי שנדר מאחד ואמר על אחר יהא כפלוגי כולם אסורים אפילו עד מאה הותר הראשון הותרו כולם כולם מבחו באו וכיון שהותר הוא ממילא פקע האיסור מכולהו הותר האחרון הוא מותר וכולם אסורים הותר האמצעי כל שקודם לו אסורים והוא וכל של אחריו מותרים וכן מי שנדר ושמע חבירו ואמר תוך כדי דיבור ואני ושמע ג' ואמר ואני ונשאל הראשון על נדרו והותר הותרו כולם האחרון והותר האחרון מותר וכולם אסורים נשאל השני והותר השני והאחרון מותרים והראשון אסור והוא הרין לנודר מבשר והתפיש אחר כך פת בבשר ואחר כך התפיש דבש בפת מי שאסר עליו בכר אחד ב' פעמים או שנשבע עליו ב' פעמים אף על פי שנשבע עליו והתירו לו פעם אחת עודנו באיסור עד שישראל עליו פעם שנית שכיון שנשבע עליו שני פעמים האיסור האחרון לא חל על האיסור הראשון שלא היה לו מקום לחול וכשהתירו לו פעם אחת פקע האיסור הראשון ותפק חל עליו האיסור השני לפיכך צריך שיתירו לו פעם שנית :

ד נשבע על דבר אחד ואחר כך נשבע שלא ישאל על שבוועתו נשאל תחלה על האחרונה שנשבע שלא יתירו לו ואחר כך ישאל על הראשונה וכן אם נשבע או נדר שלא לעשות דבר פלוני בלא התרה ובלא הפרה נשאל תחלה על מה שאמר בלא התרה ובלא הפרה ואחר כך נשאל על עיקר הנדר וכן ציבור שהסתילו חרם והתנו שלא יעשו התרה ולא התרה להתרה עד סוף העולם יתירו תחלה חרם האחרון שהחרימו שלא להתיר ואחר כך יתירו הראשון מי שנשבע על דבר אחד ואמר שאם ישאל על נדרו אינו יהודי זה הלשון משמע אם ישאל לא יעשה מעשה יהודי לפיכך אסור לשאול על נדרו שעושה עצמו לכופר ואפילו אם נשאל עליו בדעבר יש להוכיחו וליסרו שתלה אמונתו בנדרו וצריך בפרה וסליחה ודוקא ככה'ג אין להתיר לו אבל אמר אם אעשה דבר פלוני לא אהיה יהודי אפי' הותר אינו צריך שזה הלשון משמע אם יעשה דבר פלוני שאינו יהודי בעצמותו והיכי ישנה את הדויע שהרי אנן ידעינן שרוא יהודי מ"מ יש להוכיחו גם על זה שעל כל פנים לי שנא דחציפותא הוא כנגד אמונתו ולא שפיר עבדי :

ה אסר על עצמו מין מאכל אם יעשה דבר פלוני ואמר אחר כך בכל פעם ופעם שישאל עליו יהא באיסורו יותר מהאיסור שהל ע"ז ככר וכן לעולם יתירו לו פעמים רבות כמו שישערו כמה פעמים אסר וכן בכל פעם ופעם כו' ואחר כך יתירו לו עוד על מה שאמר וכן לעולם דאף על פי דלשון וכן לעולם משמע אפילו כמה פעמים בלי שיעור מכל מקום אינו אלא נדר אחד וכמו שנדרו בפעם אחד כן הותר בפעם אחד :

ו מי שנשבע על דבר אחד והתנה שלא יוכל להתיר לו שום אר' רק פלוני ופלוני שהם בארץ מרחקים ונתחרט יתחרט על התנאי הראשונה ויתירו לו אחרים אותה התנאי ואח"כ יתירו לו הדבר שנשבע עליו

ז אם התנה בשעת שבוועתו שלא תהא ניתרת לעולם אין כאן אלא דברים שאין כאן דבר שיהא חל עליו התנאי דעל מה יחל תורה ויזיק ויכל לומר שלא תהא ניתרת שאם ישאל עליה על כדיו תהא ניתרת לפיכך אין בתנאי כלום עד שיאמר שלא ישאל על שבוועתו שהוא נדר שיחול על עצמו ואז מתירין לו תחלה השני' שנשבע עליו

יאחר כך הראשונה כאמור :
 ח קבל עליו חרם ונדרו לעשות דבר פלוני בלי שום פתח וחרטה מתירין לו שאין חרם צריך לא פתח ולא חרטה שאינו נדר אלא כאלו אמר שאם לא יעשה דבר פלוני יחול עליו עונש החרם והנידוי מיהו אם אמר בלי שום פתח הותר וחרטה יש להושי למילת היתר שאמר דמשמע שלא יתירו לו הותרה לפיכך מתירין לו תחלה השנייה ואחר כך הראשונה :

ט נשבע שלא ידבר עם פלוני אחר כך נשבע שאם ידבר עמו שיאסר בבשר נשאל על הראשונה תחלה ואחר כך על השנייה שהרי השנייה לא חל עד שנשאל על הראשונה וכבר אמרנו פעמים שאין מתירין לא נדר ולא שבועה כל זמן שלא חלו וכן אם נשבע שלא יהנה לפלוני או לחכם שישאל לו על השבועה נשאל תחלה על הראשונה ואחר כך על השנייה של החכם וכן אם נשבע שלא יהנה לפלוני ואחר כך נשבע שיהא נזיר אם ישאל על שבוועתו נשאל על שבוועתו תחלה ואז תחול עליו נזירות ואחר כך ישאל על נזירותו וכן כל ליוצא בזה :

ך ובו סעיף אחר
 א מן הרין מתירין שבוועת ונדרין אפי' נשבע בהזכרת השם מ"מ לא ישאל אדם על נדרו אלא מדווחק דהרבה צריכין לרקדק בו וכ"ש כנדר שיש בו נגודו עבירה שאין להתירו יש מי שאומר שמי שנשבע שלא לעשות איוה דבר כגון שנשבע שלא למכור חפץ פלוני ועבר ומכרו אין חכמיהם מכירה הואיל ועבר בה על שבוועתו :

רלא הנדר על תנאי או שתולה נדרו ברעת אחרים ובו סעיף אחר

א לא רתירה התורה לחתיר נדרו ולעוקרו אלא ע"פ חכם מומחה או ג' הדיוטות כמו שנתבאר לעיל ריש סימן רכ"ח ואפילו אם פירש והתנה בשעת הנדר אימת' שארצה אבטלנו מעיקרו או שתלאו באחר שיבטלנו אימתי שירצה אינו כלום דמידי בשחל הנדר אין לו התרה אלא על ידי חכם ואפי' אם תלאו ברעת אחר וקימו ושוב נשאל על הקיום אינו מועיל דמיד כשקיימו האחר חל עליו הנדר וצריך חכם או ג' הדיוטות להתירו אבל אם לא קיימו האחר אלא מיד ששמעו אמר שלא יהיה נדר אין כאן נדר כלל וכ"ש אם התנה בפרוש שחבירו יוכל לבטלו שיוכל לבטלו מיד שישמענו כ"ו שלא חל הנדר ועל"מ סי' רכ"ח סעיף ל"ז ול"ח ואם נדר לזמן אין צריך התרה אלא לכשיגיע הזמן הנדר בטל ממילא .

רלב דין נדרי זירוויין והבאי ושגגת ואנסין וכו' כ"ס :
 א יש דברים שאין צריכין התרת חכם כגון נדרי זירוויין ונדרי הבאי ונדרי שנג' ונדרי אונסין והתולה בדבר ולא נתקיים וכולם יתבארו לפנינו בע"ה בסיומן זה :

ב נדרי זירוויין כיצד היה מוכר חפץ לחבירו ואמר קונם עלי ככ"ז זה אם אפחות מסלע ואמר הלוקח קונם עלי ככר זה אם אוסף על שקל ואחר כך נתרצו שניהם בג' דינרים או בפחות מעט או ביותר מעט לא נאסר אחר מהם שכן דרך התגרים לידור או לישבע כדי לרוי חבירו ואין בלבו לשום נדר ודאן בנדר פיו ולבו שוין בעיניו אע"ג דקיימא לן דדברים שבלב אינן דברים הא כיון שדרך התגרים בכך עדיפי משאר דברים שבלב דאנן סהדי בכך שלא היה כונתו לנדר מכל מקום י"א אף על גב דאמינין לזרוזי נתבונו מכל מקום לא יוכל המוכר ליתנו בשקל ולא יוכל הלוקח לקנותו בסלע שכיון שכיון שזה אמר בסלע וזה אמר בשקל ועל הדברים הללו נדרו אמינין ואם היה דעת שניהם לפחות לנדר זה שלא ימלא אחד מהם דברי חבירו אלא זה יפחות מעט וזה יוסף מעט ויש מקילין ודוקא כשאין מעמדין דבריהם אלא מיד באותו מעמד נתרצו שניהם בג' דינרין אבל אם לא נתרצה אלא זה בסלע וזה בשקל ונתבטל המקח ונתפרדו זה מזה ודאי לנדר נמור נתבטל וחל הנדר וכל מי שיעבור אחר כך על נדרו זה חלל דבריו ואם האחר העמיד דבריו והשני לא העמיד אלא תרצה זה בג' דינרים מתוך שנתבטל לאחד נתבטל גם לשני ומותרין שניהם לקיים המקח בג' דינרים וכל זה מימי ביטתם אבל אם אומרים שג' נדר נמור נתבונו הוי נדר ואם המוכר אומר קונם אם אפחות מיותר מסלע או שאמר הלוקח קונם אם אוסף לך על המעט פח"ו משקל הרי זה נדר שאין דרך לרוי כשמשליגין כל כך ולנדר גמול נתבונו ואם נתרצו אחר כך בשלשה דינרים שניהם חללו דבריהם נדר לשנים שרוצים לקנות ממנו ואמר איני פוחת מסלע ואמ"ל אחר כך לאחד מהם לנדר נמור כונתו ולאחר לזרוזי נתבוני כיון שהנדר בטל לגבי אחד בטל גם לגבי השני הואיל ונדר אחד היה אין שייך לומר לזה יהא נדר ולזה לא יהא נדר וכדאמינין התנאי מקצתו הול"ח כולו :

ג המזמין את חבירו שיאכל עמו ומסרב וזה מדירוים אינו אוכל עמו או שאמר לו קונם שאני נהנה לך אם אין אתה מתארח עמי

עמי ואוכל פת חסה ושתה: כוס של צונן זה מסרב ואינו מתארח אצלו הרי זה נדר של ורז ואינו נדר אבל אם זימן ראובן לשמעתן לאכול עמו ורזי מומינים אותו גם כן במקום אחר וחפץ לאכול יותר עם ראובן ואמר לו היריני מנכסך אם לא אוכל עמך כרי שלא יפצירו בו במקום אחר הרי זה נדר גמור אם לא יאכל עמו הרי אלו נדרים ירוזין מדין התלמוד ואנו אין לנו כח לתלמוד למקום אחר לדמות לאלו שאין להם כח אלא מה שאמרו חכמים:

נדר הבאי פ"י גומא ושפת יתר שמוסיף למר יותר ממה שראה והוא בעצמו יודע שלא היה כל כך כמו שאמר אלא שדרך בני הדם להוסיף על מה שראה ולא היה דעתו לנדר כיצד כגון שאמר קונם ככר זה עלי אם לא ראיתי בדרך זה כיצד מצרים או אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד או חומה גובה לשמים הרי זה נדר של הבאי ואינו נדר שכן דרך השלם להפליג ולא כיון לשם נדר והוא שאמר שראה עם רב או ראה נחש או חומה אלא שהפליג דבריו אבל אם לא ראה כלל ואמר כן הרי זה כיון לנדר ואסור ואפילו אם ראה ומעמד דבריו שאומר בדוקא אמרתי וכונתי לנדר הרי זה נדר:

האומר כל פירות שבעולם עלי אינו נדר בכיון שאדם יודע שאי אפשר לחיות בלא כל הפירות הרי לשוא נדר ודיא לא לנדר איתין ואינו אסור בכלום וכן אם אמר כל פירות שבעולם עלי אם לא עשיתי דבר פלוני אף על גב שלא עשהו אינו נדר ואף על גב דלעיל סימן ר"ז סעיף כ"ב אמרינן דהנודר מן הפירות מותר בגדיים וכלאים כו' ה"מ מן הפירות סתם אבל כל פירות שבעולם כולל כל מדי שבעולם שהכל מקרי פירות שבעולם ודוקא בלשון עבר אבל אם אמר בלשון עתיד יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם אעשה דבר פלוני ו"א דאסר שכיון שאי אפשר שיהיה ולא יעשה אותו דבר ולא יאסר עליו כל הפירות הרי זה נדר גמור וכן אם אמר כל פירות שבעולם עלי חוץ מחטין ו"א הרי נדר דהא איפשר לחיות בחטין ויש חולקין:

נדר שגנת כיצד אמר קונם עלי ככר זה אם אכלתי ושתיתי ונזכר שאכל ושתי או אם אוכל ואשתה ושכח ואכל ושתי אינו נדר ופעמא באם אכלתי כולו כיון שהוא שוגג בשעת הוצאת הנדר מפיו היה סבור שלא אכל ושלא שתה ולא הי' דעתו לנדר כלל ולא היו פיו ולבו שוין הלכך לא היו נדר וכאם אוכל ואשתה כו' אף על פי שבשעה שיצא הנדר מפיו לא היה שוגג שהרי אמר קונם ככר זה עלי אני אוכל ואם אני שתה ופשיטא דכפי כן היה לבו אלא שאהר כך שכח ואכל ושתי מכל מקום כיון נדרו באכילה קביעת חיל והיה שעתא ה"ל שוגג כלומר שלא נזכר שהוא תלוי באותה אכילה שום נדר לא חיל נדרה כלל וילפינן לה משבועות דכתיב גבי שבועה לכל אשר יבטא האדם בשבועה ודרשינן שצריך שיהא האדם אדם בשעה שתחול השבועה כלומר שיהא זוכר את השבועה או הוא חייב על שבועת ביטוי ולא שיהא כהמה בשעה שחלה השבועה כלומר ששכח ולא נזכר בשעה שחלה השבועה אז אינו חייב משום שבועת ביטוי ה"ג גבי נדר וכן אם אמר קונם אשתי נהנית לי שגנבה כסי או שהבתה בני ונמצא שלא נגנבה ושלא הבתה וכן אם אמר אם היה פלוני אצלו זה הדבר אתן אלהו זה לצדקה ונודע שהיה שם פטור הרי נדר בשוגג וכן אם אמר קונם לי שאני נושא פלונית שהיא כעורה והיתה יפה בשעת הנדר שהם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר אבל אם היתה כעורה ויפה הרי חל הנדר ונ"ל דאפילו פתח אינו להתיר הנדר על ידי פתח זו דייפיה דגולד דלא שכיח הו"א כמו שיתבאר לקמן:

וכן אם ראה מרחוק אנשים שאוכלין פרותיו ולא הכירם ואומר הרי הם עליכם בקרבן וכשקרב אליהם רואה שהם אביו ואחיו שלא היה רוצה לאוסרם עליהם אינו נדר אע"פ שלא פירש כיון שהדבר מוכח שאין אדם אוסר פירותיו על אביו ועל אחיו ואפי' נמצא עמהם זרים כולם מותרין בכיון שבטל הנדר אצל אביו ואחיו בטל גם אצל האחרים משום נדר שהותר מקצתו הותר כולו:

נדר שגנת כיצד אמר קונם עלי ככר זה אם אכלתי ושתיתי ונזכר שאכל ושתי או אם אוכל ואשתה ושכח ואכל ושתי אינו נדר ופעמא באם אכלתי כולו כיון שהוא שוגג בשעת הוצאת הנדר מפיו היה סבור שלא אכל ושלא שתה ולא הי' דעתו לנדר כלל ולא היו פיו ולבו שוין הלכך לא היו נדר וכאם אוכל ואשתה כו' אף על פי שבשעה שיצא הנדר מפיו לא היה שוגג שהרי אמר קונם ככר זה עלי אני אוכל ואם אני שתה ופשיטא דכפי כן היה לבו אלא שאהר כך שכח ואכל ושתי מכל מקום כיון נדרו באכילה קביעת חיל והיה שעתא ה"ל שוגג כלומר שלא נזכר שהוא תלוי באותה אכילה שום נדר לא חיל נדרה כלל וילפינן לה משבועות דכתיב גבי שבועה לכל אשר יבטא האדם בשבועה ודרשינן שצריך שיהא האדם אדם בשעה שתחול השבועה כלומר שיהא זוכר את השבועה או הוא חייב על שבועת ביטוי ולא שיהא כהמה בשעה שחלה השבועה כלומר ששכח ולא נזכר בשעה שחלה השבועה אז אינו חייב משום שבועת ביטוי ה"ג גבי נדר וכן אם אמר קונם אשתי נהנית לי שגנבה כסי או שהבתה בני ונמצא שלא נגנבה ושלא הבתה וכן אם אמר אם היה פלוני אצלו זה הדבר אתן אלהו זה לצדקה ונודע שהיה שם פטור הרי נדר בשוגג וכן אם אמר קונם לי שאני נושא פלונית שהיא כעורה והיתה יפה בשעת הנדר שהם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר אבל אם היתה כעורה ויפה הרי חל הנדר ונ"ל דאפילו פתח אינו להתיר הנדר על ידי פתח זו דייפיה דגולד דלא שכיח הו"א כמו שיתבאר לקמן:

וכן אם ראה מרחוק אנשים שאוכלין פרותיו ולא הכירם ואומר הרי הם עליכם בקרבן וכשקרב אליהם רואה שהם אביו ואחיו שלא היה רוצה לאוסרם עליהם אינו נדר אע"פ שלא פירש כיון שהדבר מוכח שאין אדם אוסר פירותיו על אביו ועל אחיו ואפי' נמצא עמהם זרים כולם מותרין בכיון שבטל הנדר אצל אביו ואחיו בטל גם אצל האחרים משום נדר שהותר מקצתו הותר כולו:

נדר שגנת כיצד אמר קונם עלי ככר זה אם אכלתי ושתיתי ונזכר שאכל ושתי או אם אוכל ואשתה ושכח ואכל ושתי אינו נדר ופעמא באם אכלתי כולו כיון שהוא שוגג בשעת הוצאת הנדר מפיו היה סבור שלא אכל ושלא שתה ולא הי' דעתו לנדר כלל ולא היו פיו ולבו שוין הלכך לא היו נדר וכאם אוכל ואשתה כו' אף על פי שבשעה שיצא הנדר מפיו לא היה שוגג שהרי אמר קונם ככר זה עלי אני אוכל ואם אני שתה ופשיטא דכפי כן היה לבו אלא שאהר כך שכח ואכל ושתי מכל מקום כיון נדרו באכילה קביעת חיל והיה שעתא ה"ל שוגג כלומר שלא נזכר שהוא תלוי באותה אכילה שום נדר לא חיל נדרה כלל וילפינן לה משבועות דכתיב גבי שבועה לכל אשר יבטא האדם בשבועה ודרשינן שצריך שיהא האדם אדם בשעה שתחול השבועה כלומר שיהא זוכר את השבועה או הוא חייב על שבועת ביטוי ולא שיהא כהמה בשעה שחלה השבועה כלומר ששכח ולא נזכר בשעה שחלה השבועה אז אינו חייב משום שבועת ביטוי ה"ג גבי נדר וכן אם אמר קונם אשתי נהנית לי שגנבה כסי או שהבתה בני ונמצא שלא נגנבה ושלא הבתה וכן אם אמר אם היה פלוני אצלו זה הדבר אתן אלהו זה לצדקה ונודע שהיה שם פטור הרי נדר בשוגג וכן אם אמר קונם לי שאני נושא פלונית שהיא כעורה והיתה יפה בשעת הנדר שהם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר אבל אם היתה כעורה ויפה הרי חל הנדר ונ"ל דאפילו פתח אינו להתיר הנדר על ידי פתח זו דייפיה דגולד דלא שכיח הו"א כמו שיתבאר לקמן:

עליו איסר שבועה משום הדראתו ,

במעוות והיה נשואמר בשעת האיסורא אסורים לזה ולזה הראה על כל אחד שבהם וגם על אביו שהיה בתוכם ולא חבירו ובשעת חזרה אמר ג"כ אלו הייתי יודע שאבא בניהם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבא מותר שלא החליף לשון הנדר הראשון בין שעת האיסור לשעת חזרה ונשאר הכל בלשון פרט נשאר כל הפרטים ודרשונים באיסורם הראשון חוץ מאביו שחזר בו מחמת פעותיו ובשביל זה לא הותרו הפרטים והאחרים שאין זה בכלל הותר מקצתו הותר כולו רק הוא לבדו הותר:

אמר קונם יין עלי מפני שהוא רע למקיים ואמר לו הרי המיושן יפה למקיים ואמר אלו הייתי יודע לא הייתי נודר אפי' אמר אלו הייתי יודע הייתי אומר החדש אסור והשן מותר מותר בשין ובחדש דה"ל כמו נדר שכותר מקצתו שהרי מתחלה סתם יין אסור והותר כולו אבל אם אמר אלו הייתי יודע הייתי אומר כל הינות אסורים עלי חוץ מן המיושן הרי זה אינו מותר אלא במיושן לבדו וכן כל כיוצא בזה שלא החליף לשונו דמתחלה גם כן אמר סתם יין ויכול כל הינות:

מי שנשבע שלא יעשה דבר זה מפני שהיה סבור שהוא איסור גדול ואחר כך נודע לו שאין בו איסור כ"כ לא חלה השבועה כלל כי היתה בטעות:

מי שאמר לחבירו שהשך כלל אותו בפשרה שלו וע"י כך נשבע לו לתת לו כך וכך מעות ואיגלאי מלתא ששקך היה שהשך פטור לזה אין ממש באותה שבועה כיון שהטעמו גרוע זה מהאדם בשבועה דרשינן פרט לאונס שאין לה אונס גדול מזה שזה כחש לו ואדעת' דהכי לא נשבע:

נדרים אונסין כיצד כגון שזימן ראובן לשמעון והדירו אם לא יאכל עמי וארעו אונס כגון שחלה הוא או בנו או אונס אחר לא נאסר וכל כיוצא בזה ומיירי דהא בראובן שזימן לשמעון והזמינו לשמעון ג"כ למקום אחר ובקש שמעון את ראובן שידירו בני שלא יפצירו בו במקום אחר כי הוא חפץ בו יותר דהיינו נדר גמור בכתיבנו לעיל סעי' ג' אלא שע"י האונס אין הנדר נדר דבלא הכי אפי' בלא אונס אינו נדר דהיינו נדר ירוזין כמו שכתבנו סעיף ג' וכמעט הנדרים אונסין פטורין משום דמיקרא לא היה בדעתו שיהיה הנדר ואין בהו משום דרשינן דכלל היינו דברים ואונס שאי דברים שבלב כי הני דמוסריה יודעת לכל היינו דברים ואונס שאי אפשר לסלקו אלא ע"י ממת הרבה יותר מן הראוי הוי גם כן אונס שהיה לא עלה על דעתו וכן אם צוה עליו השר שלא לקיים שבועתו ונדרו אפי' לא צוה רק בקנס ממון מקרי אונס מכל מקום אם בקל יוכל להשתדל לא מקרי אונס וע"ל סימן רכ"ח סעי' מ"ה בדיון חרם שגזר המוציא לעבור עליו מי שנשבע או נדר לעשות דבר כיום פלוני כגון שנשבע לשלם וכשהגיע הזמן אין לו לשלם פטור משבועתו ואם יכול לקיימה אח"כ דינו כאלו עבר על שבועתו במזיד שכבר נתבאר דינו לעיל סימן רכ"ה סעיף מ"ב ואם כשהגיע הזמן לפרוע הכריח המלך או השר למלוה להחזיק הזמן ללוא או שפטרו לגמרי השבועה קיימת ולכ"ע צריך לפרוע אח"כ וע"ל בע"ש סימן ע"ג דינים אלו: קהל שעשו חיים על ה' שנים וקבעו זמן לכשתחיל החרם ובאותו הזמן היו אנוסים או שוגגים ולא התחילו לקיים הנדר אינו בטל משום זה וצריכין לקיימו אח"כ מי שנשבע או נדר לעשות דבר תוך שנה או כיום פלוני שיש לו לעשותו מיד או בשחרית כשיגיע אותו היום דרוזין מקרימין למצות דשמו יטבח אח"כ ולא יעשנו ויעבור על נדרו ושבועתו ואם לא עשמו מיד שאמר עריין יש לי פנאי לעשותו ואח"כ שכח או נאנס ולא עשא יש אומרים דמקרי אונס ויש אומרים דפושע הוא ולא אונס היתה ליה לעשותו מיד או בשחרית ולא מקרי אונס בשבועה אלא א"כ היה מגיע לו איוה רעה אם לא היה נשבע ונאנס מחמת זה שהוצרך לשבע וכשנאנס אח"כ שלא יוכל לקיים שבועתו זה הוי אונס אבל אם לא היה מגיע לו פובה ונשבע מצונו הטוב כדי שיהא לו פובה מזה ונאנס שלא יוכל לקיים שבועתו לא מקרי אונס בשבועה דמי הכריחו לעשות שבועה זו מתחלה יניח המובה ולא ישבע כיצד כגון ראובן שנשבע לאביו שלא ישא אשה בלי רשותו וקודם שנשבע מסר מודעא בפני עדים לבטל שבועתו ואמרתי שהיה ירא פן לא ירצה אביו ללכת בעבורו למקום פלוני אם ימאן מלישבע לו על דבר זה אין כח במודעא זו לבטל השבועה דלא חשוב אונס כיון שאינו עושה לו דבר רע אם לא ישבע אלא שנמנע מלהטיב לו כל שהוא אונס רשעויה אף על פי שאמר על דעת רבי' או על דעת המקום אינו כלום דהא מ"מ אונס הוא והאדם בשבועה אין כח נאמן אדם לומר שאלו הייתי יודע שאבא בנינים בנינים וכך דכל אדם בחזקת כשרות הוא עומד ואינו נחשב שישקף בשבועתו וה"מ קודם שעבר על שבועתו אבל אם כבר עבר אינו נאמן לפטור עצמו מעונש או מלקות דלא כל כשיניה דאם כן לאי דמלקות בשבועה לקח לו כל אחד יפטור עצמו וכן מי שהודת ברבים או כתב עליו והודיע לו שנשבע ואומר אחר כך שלא נשבע ונתן טעם ואמתלא למה אסר שנשבע נאמן וכל שכן אם האמת הוא שלא נשבע אלא שכך הודה בשטר שנשבע ולא נשבע אין עליו איסר שבועה משום הדראתו ,

י ואע"ג ד' נדרים' אלו שאמרנו אינם צריכין התרה אסור לדורו בהם לכתחלה אם לא שרוצה לקיים דבריו ואסמכתו אקרא דבתיב לא יהל דברו לא יעשה דבריו חולין כלומר שלא לדבר בתחלת דבריו כמדבר בחולין על תנא אפי' שלא לעשותו ;

יד הגורר או הנשבע לאנס לא הוי נדר ולא שבעה לפיכך נדרין להרגים ולמוכסים אם הוא מיכס העומד בלא ציוו המלך או אפילו מוכס עומד בציוו המלך והוצה לקח ממנו יותר מקצבתו ויכל לדורו או לישבע כדי שיפטר ממנו כיצד אומר לו יאסרו עלי כל פירות שבעולם אם אינו מבית המלך ליפטר מן ההרג או אם אין מה שאני מביא מבית המלך כדי ליפטר מן המכס והושב בלבי יאסרו עלי רק היום אף על פי שמוציא מפיו סתם וקו"ל דברים שכלב אינם דברים גבוי אונס שרי ובלבד שלא יוצא בפיו דבר שהוא בפירו' נגד מה שכלבו כגון שפירש יאסרו כל פירות לעולם ואיך יחשוב הוא שלא יאסרו רק היום דבכנין כזה ודאי דברים שכלב אינם מבטלים מה שהוציא ואפעל פי שהוא אינם לפיכך אם משכיעהו המושל ונגלגל דבריו שהבריחו לומר לעולם יחשוב כל זמן שאני באימה תחת ממשלתך וכו' וכן אם הכריחו לומר כל ימי חייו יכול לחשוב תנאי אם לא אצטרףך כו' ואם יוכל גבטלו בלחש בשפתיו תוך כדי דבור עדיף טפי ואפילו לא בקש ממנו ההרג או המוכס שדורי והוא נדרר לו מעצמו או הוסף לדורו יותר ממה שבקש כגון שאמר לו אמר קוני' שותנה מאשתך אם אינו כרברוך והוא או' קונס אשתי ובני נהמים לי או שבקש ממנו שידור והוא נשבע אינו כלום שכל מה שהוא עושה אינו עושה אלא מחמת אונס ולחוק דבריו נגד האג' וכולם בכלל אונס יחשב וכל זה דוקא כשנשבע לו בפיו או צריך לבטל בלבו באיזה תנאי ודרך שיוכל שלא יסתור מה שהוציא בפיו אבל שר או שלטון שצוה להחרים על איזה דבר שלא כדון אין באותו חרם כלום ואפילו בטול בלב אינו צריך וכל זה לא מירי אלא כשאפשר לו לעבור על שבעתו ועל נדרו ושלא ידע לגוי האנס אבל אם אי אפשר לעבור אם לא שיוודע לגוי האנס אסור מפני חילול השם ימזה הטעם נענש צדקה כשעבר על שבעתו לנכבד נצר אף על פי שהיתה בדרך אונס מיהו אם יודיע לגוי אחר שיצא מאונסו שהיה לו תנאי בלבו ושלכן עובר על שבעתו לוי' למיחש לחילול השם האילו היה אונס מתחלה שנגם הגוי יודע זה והכל לפי צורך הענין מלך או שלטון שצוה לישבע להגיד על אחד אם בא על הגיהי כרי להענישו מיקרי שבעה' אונס ויש לבטלה בלבו וכן אם ראובן הפק' ממון ביד שמעון וצוה המלך או השר להחרים על מי שיוודע ממון של ראובן אם הגוי רוצה לקח ממון של ראובן באונס שלא כדון אין בחרם כלום וכן יוכל הנפקד לישבע שאין לו משל ראובן כל' ובלבד שיבטלנו בלבו ובלבד שלא יהא חילול השם בדבר וכמו שכתבנו שני יודעים שהובו זה את זה ונזר השלטון להגיד עדות בחרם שבעתו' אם יענוש המכה יותר מדינו נקרא אונס ואין צריך להגיד ואם אינן יכולין להישטח וצריכין להגיד יעירו וישלמו ליוקנוקו ואל יצילו עצמן בממון כחבריהם דלאו כל כמיניהו דמאי חזית דרמי' סוכין טפי כו' ועיין לקמן בסיומן רל"ט עוד מדינים אלו :

טז מי שאנס את חבירו ויסרו במיני יסורין עד שנשבע לתת לו כך וכך מעות אין באותה שבעה או נדר או חרם ממש דהאד' בשבעה בעינן פרט לאונס ואב' לבטלה בלבו אינו צריך דלא דמי להרגין ולמוכסין דהתם אינם מייסרים אלא רוצים לעשות לו רעה והוא מציל עצמו כזה אבל הכא כל מה שאומר ונשבע אינו עושה אלא מתוך יסורין ואין בהם כלום ואפילו אומר על דעת המקום ועל דעת הקהל או רבים חלילה שתהא דעת המקום וקהל או רבים מסכמת לזו וכל שכן אם היה כאן יראת מיתה שאינם כלום :

טז מי ששרד בתו ונדר לתת עמה סך מעות ונשבע ואחר כך נתקלקלה החובות שהיו חייבים לו אם אין לו מה לפרוע לא חובות ולא קרקעות וזכצ' חוקמבית דיהוה וכלי תשמישו פטור דאין לך אונס גדול מזה ועל ביתו זכלי תשמישו לא היה דעתו לתת ראובן ושמעון שהיו דרים בעיר אחת ונשבעו שניהם להשיא בניהם זה לזה ואח"כ יצא ראובן ובלנו המשוך ממנו העיר לדור במקום אחר שמעון פטור ואין צריך להודיך בתו אחריו דאדעתה דהכי לא נשבע עם ראובן פטור אם הוצרך לצאת דמיקרי אונס אם לא מתדיר ליה פה וכן אם נשבע הבן והאב הוצרך לצאת ואין לבן פרנסה וזלת אביו מקרי אונס ועיין בלבוש ע"ש סימן ע"ג סעיף ח' :

יז מי שנשבע שידור במקום חמיו אם לא יעכבנו אונס אם סיבב הוא או אחרים כשביטלו איום עליו שלא לילך למקום חמיו אין זה אונס דשמא לאיים עליו יעשה ואין כאן איום של אמת שהוא שנדרה לבעלה בתלוי שלא תינשא לאיש אחר מותו או להפך דהא נדר לה בחליה או מי שנדר לחולה איזה דבר אם עשו זה משום הפצרת החולה שלא תטרף דעתו עליו הוי כנדר של אונס ופטור אבל אם לא עשה כן מפני זה אלא מפני דבר אחר הוי כנדר על דעת חבירו וע"ל דינים כאלו בסיומן רכ"ח :

יח שיתפין שנדרו דינים וקבלו חרם לקיים כל מה שיגזרו עליהם הדינים ואחד מהם מסר מודעא שלא יקבל עליו הנכררים אלא כדי שיתאמת מה שחייב לו מפני שהיא רוא שמא יכחיש לו מעותיו שכבר התחיל לומר שאין בידו כלום ואחר שנדרו הנכררים הראה מודעא זו ואמר שאינו רוצה לקבל אלא שידון עליו דין וקהל כדון תורה אסור לו לתתו דינים שאין זה בכלל נדר אונסין כלל שהרי לא היו מבריתין אותו לקבל דינים רק הוא קבלם עליו מרצונו ; **יט** מי שפירש בשעת נדרו על מה נדר הרי זה כחלה נדרו באותו דבר ואם לא נתקיים הדבר שנשבע בגללו מותר כגון שאמר איני נושא את פלוגת שאב' רע ושמעני שמת או שעשה תשובה אין צריך התירה דהוי כאלו פירש שנודר על זה התנאי וכיון שנתכטל נתכטל הנדר ואף על גב דאין פותחין בגילו של מיתה כדאיתא לעיל סימן רכ"ח סעיף י"ב ה"מ שלא תלה בו נדרו בשעת שנדר אבל הכא תלה בו נדרו בפירוש וע"ד זה נדר דכל זמן שאביה רע קאמר ויטעם זה נמי אין להקשות דהכא משמע שאף על פי ששמע שאחר הנדר מת או עשה תשובה מותר וכו' ש ממה דאמרין לעיל בס' זה סעיף ו' בקונס שלא ינשא אשה פלוגת כפני שהיא בערה בלוי וי"פיה אדר הנדר דהל הנדר דלא דמי הת' אין אשה כעורה עשויה להיות נאה לכך אמרין ודאי לא היתה דעתי שתבא זו לדי היתר לינשא לו דלא עלה על דעתי שתהא נאה אבל הכא באביה רע עשוי לעשות תשובה ועשוי הוא למית הילכך אמרין דעתי דכי אמר שאביה רע כל זמן שאביה רע קאמר :

כ ועוד יש נדר שאין צריך התרה כגון שאמר לחבירי קונס שאני נהנה לך אם אין אתה נוטל ממני כד וכך הרי זה יכול להתיר נדרו שלא על פי חכם שיאמר לו כלום נדרת אלא לכבדני זהו כבודי שלא אטיל מלך ואפילו אין המזיר אומר בפ' שכך היתה כונתי אלא מן הסתם וכן אם אמר לו קונס שאתה נהנה לי אם אין אתה נותן לי כך וכך יש לו ג"כ התרה בלא שאלת חכם שיאמר לו הרי הוא כאלו קבלתי וע"ל סימן רכ"ח סעיף ל"ט ואין להקשות אלו נדרים האחרונים שאמרנו קונס אם אתה נוטל ממני כו' או קנס שאם אין אתה נותן לי כו' מ"ש מן המומין את חבירי שיאכל עמו כו' שכתבנו בסעיף ג' דחש' לנד' של זירוז ואינו נדר אף על פי שאין זה אומר לו הרני כאלו אכלתי כו' או כלום אתה עושה אלא לכבודי זהו כבודי שלא אוכל עמך דאין זה קושיא דוראי גבי מתנה שייך לומר זהו כבודי שלא אטול ממך כלומר ת"ל כבר יש לי רב ואינו צריך לך ואני מחזיק לך על זה כאלו קבלתי המתנה ואין נוגע כזה בכבוד הנותן כמו שאמר עשו לעקב דודאי היתה כונתו לכבדו בפניו ולא היה נוגע בכבודו אבל כדמוין אם יאמר המוזמן זהו כבודי שלא אוכל עמך הרי נוגע בכבוד המומין כאלו אמר לו שאינו ראוי שהוא יאכל עמו והוי פוגע בכבודו שהרי כן דרך העולם אפי' מלכים ושרים ויועצים דרך ארץ שמכבדין אותן בסעודה באכילה ושתיה והוא כבודו וכבוד המומינים שאוכלים עמו לכך אפי' בל' ר' שובת המיומן אינו אלא נדר של זירוז מה שאין שייך כן כאן שאם לא ישיב לו כלום נדרת כו' דילמא הך בקישטא קאמר ולנדר איכותו וכן בספא אם לא יאמר קבלתי שטא זה לנדר ממש איכותו שהיה צריך לזה ועשיו נמלך מפני שאין צריך לו עוד נ"ל ו"א דדוקא ברבר שיש בו קיום מעשה שייך לומר הכי כגון הכא שיאמר הרני כאלו התקבלתי שהרי אפילו אם היה מקבל ממנו היה יכול להחזיר לו לפיכך גם עכשיו יכול לומר הרני כאלו התקבלתי והחזרתי דאפוכי משראתה למה לי אבל בבטול מעשה כגון שיאמר קונס נכסי עליך אם תלך למקום פלוני לא שייך לומר לך והרי הוא כאלו לא הלכת שזה הוא דבר שאי אפשר ויש חולקין ואומרים שאפילו בעניין זה יוכל לומר כן לפי שאיתו התנאי עצמו לא אמרו מתחלה אלא להשלים רצונו שהיה רוצה שלא ילך ועכשיו כיון שאינו חושש אם ילך אם לא כבר נשלם רצונו וכן כל תנאי שהוא לטובת הנדר יכול לומר לו הרי הוא לי כאלו קיימת התנאי כגון מי שאומר קונס שאתה נחנה לי אם אין אתה נותן לבני כך וכך אם הבן סמוך על שולחן אביו הרי לא נתכוין האב אלא לטובתו שהרי אם לא יתן זה צריך ליתן הוא לפיכך יוכל האב לומר הרי הוא כאלו קבלתי ופטור אבל אם אין הבן סמוך על שולחן אביו הרי לטובת הבן נתכוין ואין האב יוכל למחול ולומר התקבלתי רק הבן ולי נראה דלפי ה"ש חולקין דבסמוך אפי' אין הבן סמוך על שולחן אביו יכול האב למחול ולומר התקבלתי דה"ג יאמר כלום אמרתי אלא שתעשה רצוני ועכשיו חושש אם תתן לבני או לא תתן הרי הוא לי כאלו קיימת' נ"ל :

לד עונות נדרים לומר ולנקבה ובו סעיף א'

א דבר יודע שאין הזכר נקרא גדול עד שיביא שתי שערות ורוב בני אדם הזכרים אונס מביאים שתי שערות עד בני י"ג שנים ויום אחד וזו הוא נקרא איש וקודם לכן עדיין אינו איש אלא קטן ואשה ממהרת להביא שתי שערות שנה ארת מקודם לבן דהיינו מבת שתים עשרה שנה

היום אחד ואז היא נקראת גזול' והכא נבי גדרים כתיב איש כי יחר גדר לה' וגומר לא יחל דברו וגומר והיינו גזול וא"כ ש"מ שאין יחיבי' משום כל יחל אלא לכשיגרילו אך מכתבה התור' גבי נזיר איש כי יפלא לגדור נדר וגומ' מריבנין ממלת כי יפלא אפי' מפלא חכם כסוך לאיש כי פי' כי יפלא כי יפריש כלומר כשהוא שפלא ויודע לפרש לשם מי נדר נדרו נדר ומכתביב איש כי יפלא ש"מ הפלאה זו ג"כ אינה גורמת להיות נדרו אלא כשהוא כסוך לאיש והיינו שנה אחת קודם זמן שהוא ראוי להביא שתי שערות והיינו בתגוק' כל שתיים עשרה ובתינוק כל י"ג נמצא ר"ן עונת גדרים לזכר ולנקבה הכי יניחו קטן בן י"ב שנה ויום אחד וקטנה בת י"א שנה ויום אחד והיינו שנה כסוך לגדלות של כל א' אם יודעים לשם מי נדרו ונשבעו נדרים נדר ושבעות' שכוונה אף על פי שלא הביאו שתי שערות ומיהו אינן לוקין אם חללו נדרם ועברו על שבעות' עד שיגדלו דלאו רביל יחל לא קאי אלא איש נשור וקודם שיש י"ב לזכר וי"א לנקבה אפי' יודעים לשם מי נדרו אינו נדר דכסוך לאיש בעיניו מיד גוערין בהן ומכין אותן מדרבנן שלא ילמדו לשונם בנדרים ושבעות' ואם דבר קטן וקל הוא ואין בו עינוי נפש אמרים להם שיעמדו בנדרם כדי שלא ירגילו עצמם בנדרים ויבאו לנהוג קלות ראש בנדרים ומ"ג ויום אחד ואילך לזכר ומ"ג ויום אחד לנקבה הרי הם גדולים ממש ואף על פי שאין יודעים לשם מי נדרים נדרים נדר ולוקין עליהם אם חללו הן איש הן אשה והוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבעותה .

רל"ד מתי האב והבעל מפירין ומתי מפירין שניהם יחד ובו עיר סעיפים :

א האב מיפר נדר בתו כל זמן שהיא קטנה או נערה אפי' נדרה על רעת רבים כמו שכתבתי טעמם לעיל סימן רכ"ח סעיף כ"ד בנדה או נשאת שוב אינו יכול להפר שכן כתיב ואשה כי תדרו נדר לה' ואסרה אסר בבית אביה בער'ו'ג' וכתיב ואם הגיא אביה אותה וגומר והגיא לשון הפרה הוא וכתיב בתורה לא יקום וגומר וכבית אביה משמע כל זמן שהיא ברשות אביה והיינו קטנה ונערה שהיא כירו להשיאה למי שירצ' כמו שנתבאר בלבוש הבין וארנמן ולא בוגרת שאז אינה ברשותו :

ב והבעל מיפר נדר אשתו לברו משתכנס לחופה עד שתתגרש ויגיע הגט לידה דכתיב ואם בית אשה נדרה והיינו נשואה שנכנסה לחופה שאז היא בבית אשה וכתיב ואם הפר יפר אותם אשה וגומר לא יקום וגומר היתה מגורשת מספק לא יפר לה דשמא אינה אשתו ואין משם בהפרתו ותבא היא לידי מכשול על ידו :

ג נתן לה גט' על תנאי או לאחר זמן לאיפר לה בימים שכתבתיים אע"פ שעדיין היא אגודה ביה מ"מ אינה נקרא' בבית אשה כיון שכתב לה גיטתו :

ד שמעיה שמת בעלה ונשאת לאחר גורע שעדיין בעלה הראשון קיים שניהם אינם יכולין להפר נדריה הראשון לא דטעמא מאי אמרה תורה שהבעל מפר נדרי אשתו משום שלא תתנה עליו שהרי לא נתנה לו תורה רשות להפר אלא נדרי עינוי נפש כמו שיתבאר לפנינו וטעמא משום שלא תתנה עליו והכא תתנה ותתנה שהרי להוציא עומדת שנאסרה עליו והשני לא יוכל להפר שהרי אינה אשתו שאין קדושתו תופסין לו בה והוא הדין כל אשה שנשאת לחייב כריתות אינו יכול להפר לה נדרה שאינה אשתו שאין קדושתו תופסין בחייבי כריתות נשאת לאיסור לאין א' לחייבי עשה לא יפר לה לכתחלה כיון שהיא אצלו באיסור' מ"מ כיון דקדושתו תופסין לו בה אם הפר הרי זה מופר :

ה משתאראם עד שתכנס לחופה ועודה נערה אין הבעל מפר לברו אפי' אם הוא חייב במזונותיה ולא האב מפר לברו אלא שניהם מפירין בשותפות הבעל לברו לא שעדיין אינה כביתו והתורה אמרה ואם בית אשה נדרה והאב לברו לא שכבר יצא'קצת מרשותו על ידי הקדושה אלא שניהם מפירין בשותפות שכן משמע מקרא' מלא דכתיב ואם היו תהיה לאיש וגו' והפר את נדרה וגומ' וע"כ לא ר"ל לברו ויכול להפר דא"כ הא דכתיב אחריו ואם בית אשה נדרה וגו' והפר וגו' ל"ל אלא הא קרא בארוס' מדבר וכו' ללמד שהוא האב יחד מפירין נדריה בעודה נערה דכתיב בנעוריה ביה אביה כל שבנעוריה עדיין ברשות אביה היא אבל כיון שנתקדשה בתרופקה קצת מרשות אביה ונכנסה קצת לרשות הבעל ושניהם יחד מפירין ואפי' נדרים שהיו עליה קודם שנתאסרה ולא שמע בהן אביה ולא דופרו ולא הוקמו ונתאסרה שניהם מפירין יחד דכתיב ואם היו תהיה לאיש ונדריה עלי' וגומר משמע נדריה שנדרה קודם שנתאסרה יש גם כן בה למאסר' להפר עם האב ואם הפר אחד בלא שני אינו

ו אם קיים האחד אפילו חור ונשאל על ההקמה אינו יכול להפר עם השני וגו'ל אפי' נשאל על ההקמה בו ביום של שמיטת שניהם אינו יכול לשוב להפר עם השני אע"ג דאמרין לקמן סעיף ט"ט דההקמה נשאל ומיפר היינו כשהפרה תלויה בלברו אבל הכא כשהפרה תלויה בשניהם מדר שקי' אחד מהם השני לא העלה על דעתו להפר כיון שיד' שלא יהיה בה ממש והוי כאילו קיימ' כמחשבתו ואמרין לקמן סעיף ט"א דקיום המחשבה מהני לגבי הדין ולכא' למימר שישאל ג"כ על ההקמה דהא לא נדר כלום והתורה אמרה לא יחל דברו אבל אחרים מיהלן דברו משמע ולא מחשבתו כן ג"ל מעמא ודוק :

ז שומרת יבם שנדרה אין היבם מיפר אפילו אין שם אלא יבם אחד דורא' זקוקה לו ואפילו עשה בה אותו היבם מאמר אינו כלום שלא אמרה תורה אלא בארוסה אבל מאמר ביבמה אינה אלא מדרבנן וכל שכן זיקה לברה שאינה כלום :

ח הלך האב או שלוחו עם שלוחי הבעל להביאה לו להכניסה לו לחופה עדיין היא ברשות שניהם להפרק מסרה האב או שלוחו לשלוחי הבעל יצאה מרשות האב ואין לו עוד חלק בהפרה שאינה עוד ברשותו מיהו גם היא אינה עדיין ברשות הבעל ואין הבעל מיפר לה עד שתכנס לחופה :

ט נערה מאורסה שלא שמעו אביה ובעלה את נדרה עד שבגרה ויצאה מרשות האב אין הארוס יכול להפר לברו שלא נתנה התורה רשות לארוס להפר כי אם בשותפות האב ועכשיו יצאה מרשות האב שאינו יכול להפר גם הפרת הארוס אינו כלום :

י נדרה ושמע אביה והפר חלקו בעודה ארוסה ולא שמע בעלה עד שכנסה לחופה אינו יכול להפר שאין הבעל מיפר לברו נדרים שנדרה קודם לכן דהא כתיב ואת בית אשה נדרה והיינו לאחר נישואים שהיא בבית אשה והפר וגו' אבל לא נדרים שנדרה קודם לכן , לכן דרך ת"ח לומר לה קודם שיכנסנה כל נדרים שנדרת עד שלא תכנס לרשותו יהו מפירין וכן יאמר האב לכתו קודם שתצ'מביתו כל נדרי' שנדרת עד היום היה זה מופרין :

יא מת הארוס בעודה נערה חוזרת לרשות האב ל"מ שמפר מה שנדרה אחר מות הארוס אלא אפילו מה שנדרה בחי הארוס ושמעו ושחקו ומת ביום שמעו ולא הפר מפר האב לברו ביום שמעו אפי'לא שמע ביום שמת הארוס ואפי'יש לה יבם אחי ארוס' ועש'בה מאמר מפר האב לברו ודבר זה למדו מקר'דכתיב ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה היו תהי' בשתי הויית הכתוב מדבר ומקיש קודמי הויית שנייה לקוד'הייה הראשונה'פ'קודם הויית שנייה שמת הארוס הראשון וראייה לחזור ולהתקדש הקיש לקודם הייה הראשונה שלא נתאסרה מעולםודיא וישבת כבי' אביה מה היא קודם הייה הראשונה'אב מיפר לחוריה אף קודם הייה שנייה כלומר שמת הארוס הראשון אב מיפר לחוריה כלומר שחזרה לרשותו כבראשונה ופריבנין ואימא ה"מ בנדרים שלא שמע הארוס הראשון דהו' דומיא כקודם הייה הראשונה אבל בנדרים ששמע בהן הארוס הראשון קודם שמת ולא הספיק להפר אין האב מיפר עד שתחזור ותתארם שיפירו הוא והארוס האחרון וכמו שיתבאר בסמוך בסעיף י"ג שהארוס השני יכול להפר מה שנדרה תחת הארוס הראשון ומשנין הא' מפבנעור' בית אביה נפקא דמשמע כל כמה דתבא בבית אביה כלומר אף על גב שהיתה ארוסה וחזרה לבית אביה האב יכול להפר לה לברו ואם כן תהיה להקיש הייה שנייה להוייה ראשונה למה לי אלא לנדריה שנדרת ושמע הארוס הראשון ושחקו ומת ביום שמעו אפי'ה יכול האב להפר כל שכן אם לא שמע הארוס הראשון כלל ודוקא שמת הארוס קודם שמעו או שמת ביום שמעו ולא הפר ולא קיים הנדר וכן אם הפרו צריך האב לחזור ולהפר ביום שמעו אבל אם קיים הארוס את הנדר קודם שמת או שמת אחר יום שמעו אין האב יכול להפר דכבר קיימו הארוס בשתיקתו ביום שמעו ולהיבמ"ם אפילו שמע הארוס והפר לה ומת ואחר כך שמע האב האב יכול להפר לברו ונראה לי דהריב"ם לטעמיה אילו רבי חיבי דס"ל לעיל בסעיף ה' שכתבנו בשמו דהואיל דתבא התורה ביום שמעו

גבי אישה שלמדנו ממנו והיכא דשמע האב והפר ואחר כמה ימים שמע הארום והפר ביום שמעו דאינו מופר וסבירא ליה להרמב"ם דהוא הדין אם שמע הארום והפר כו' כמו שכתבנו לעיל הכי נמי סבירא ליה הכא דכמו דילפינן מקרא דהיכא דנדרה בשנתארה והפר האב חלקו ומת דשוב אין הארום יכול להפר כדבעינן למכתב בסמו' בסעיף ט"ז כע"ה ה"ה היכא דשמע הארום והפר ומת שוב אין האב יכול להפר נ"ל *

יב כנסה או אפילו לא כנסה ממש אלא שנסתרה האב או שלוחיו לו או לשלוחיו להבניסה לחופה ומת הבעל בעודה נערה אינה חוזרת לרשות האב כיון שכבר יצאה לגמרי מרשותו : זה

יג נדרה והיא ארוסה ונתגרשה וחזרה ונתארכה לארום זה או לאחר אביה וארוסה האחרון מפירין לה אפי' מה שנדרה תחת הארום הראשון דגבי ארום כתיב ונדריה עליה והאי עליה יתירה הוא ומשמע אפילו מה שנדרה תחת ארום אחר קודם שנתארכה לו הוא והאב יכול להפר , והוא שלא שמע הארום הראשון קודם שגירש' שנדרה אבל אם שמע קודם שגירש' שנדרה אין הארום האחרון ולא האב יכולים להפר כמו שכתבנו לקמן סעיף ג' , אבל אם כנסה ונדרה ולא שמע הבעל וגירשה ואחר כך חזר ואירסה אינו יכול להפר אותו נדר שנדרה תחתיו בעודה היתה נשואה לו משו' דאין ארום מיפר אלא בשותפות האב והאב כיון שבכרי יצאה מרשות האב לגמרי ע"י כניסה הראשונה שוב אינה חוזרת לעולם לרשות האב ואין האב יכול להפר ואילו ואין האב יכול להפר גם הארום אינו יכול להפר לברו ,

טז מת האב משנתארכה אין הארום יכול להפר ל"מ אם לא הפר האב חלקו קודם שמת אלא אפילו אם הפר חלקו ומת אין הארום יכול להפר דלעולם אין הארום מפר אלא בשותפות עם האב ואע"פ שהאב כבר הפר חלקו ונקלש מותר הנדר שעליה לא יוכל הארום להפר דבנעוריה בית אביה משמע אפילו בית אבא אלא שמת כ"ו שהיא נערה היא ברשות בית אביה כלומר יורשי אביה ואין לארוסה רשות עליה לברו וכיון דיורשי אביה אינם יכולין להפר שלא נתנה התורה רשות להפר אלא לאביה גם הארום אינו יכול להפר אפילו אם שמעו הארום והאב יחד והפר האב קודם שמת והיה איפשר לארום ג"כ להפר בחיי האב ובתוך כך מת האב נפלה היא לרשות בית אביה ולא נתרוקנה לארוסה ואינו יכול להפר המותר וכל שכן אם שמע הארום והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת שאין הארום יכול להפר חלק האב ,

טז שמע אביה והפר לה ולא הספיק הארום לשמוע עד שמת אין האב יכול להפר חלקו של ארום שכיון שכבר הוא הפר חלקו בנדר זה כבר יצתה מרשותו לגמרי בזה הנדר ושוב אינו יכול להפירו לה לברו ולא אמרינן מותר הנדר של חלק ארום כיון שמת הארום חזר וניתק למקומו על האב דכיון דנקלש לא אמרינן דנתוק ניתק על האב ולא דמי להא דאמרינן בסעיף י"א מת הארום חזרה לרשות האב אפי' חלקו של הארום דהתם מגו שעדיין יש לו חלק לאב בנדר זה להפר חלקו מיפר גם חלק הארום אבל הכא אגב קולשה נדר לא יוכל להנתק עליו ודוקא שמת אחר יום שמיעה של האב אבל אם מת ביום שמיעה של האב חזר האב ומיפר הכל ביחד דלא גרע מאלו לא שמעו ולא הפר כלל קודם שמת הארום ומת הארום דקיל לעיל סעיף י"א דחזרה לרשות האב ה"ל ל"ש ואם חזרה ונתארכה בו ביום שמת הארום הראשון אף על פי שמת הארום הראשון אחר יום שמיעת האב חזר ומיפר עם הארום השני וטעמא דמילתא משום דאע"ג דכשלא חזרה ונתארכה אמרינן דהואיל ונקלש לא מצי מינתק מן הארום לאב דהיינו משום דאב גבי ארום שינוי רשות הוא ולא מצי מינתק משום לכאן אבל היכא דאיכא ארום אחרון שרבתה התורה שארום אחרון יוכל להפר מה שנדרה תחת ארום הראשון מדכתיב עליה כדכתיבין לעיל סעיף י"ג חזינן האי ארום אחרון ככרעיה דראשון וכיון דמארום הארום אנתוקי הוא ומיהו יש חולקין ואומרים גם בזה אין האב חוזר ומיפר עם הארום השני דכיון דהוקלש הנדר לא מינתק כלל לגבי האב וממילא גם הארום השני לא יוכל להפר לברו *

יז נדרה והיא ארוסה ומת הארום בין קודם שמיעה בין לאחר שמיעה ושמע האב וחזרה ונתארכה בו ביום אפי' כמה פעמים האב והארום מפירין נדריה ואם לא שמע האב בו ביום ונתארכה לאחרים ושמע אח"כ אפי' אחר כמה ימים האב והארום האחרון מפירים ביחד ביום ששמעו וטעמא דהך מילתא התבונן בסעיף י"א וי"ג ע"ש *

יח נדרה והיא ארוסה ושמע אביה ולא שמע ארום' ונתגרשה בו ביום ונתארכה לאחר בו ביום אפילו למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדרים שנדרה בפני ארום הראשון מפני שלא יצתה לרשות עצמה שעה אחת שעדיין היא ברשות האב מפני שהיא נערה וע"ל סעיף י"ג :

יט נערה המתארכה שנדרה ולא שמע אביה ולא בעלה ונתגרשה ונתארכה לאחר אפילו לאחר כמה ימים כשישמע האב והארום האחרון מפירין נדרים שנדרה בפני הארום הראשון הואיל ולא

שמע אותם הראשון דאי שמעו קוד' שיגרשה הווי גירושין כמו ספק הקמה שיש לחוש שקיים נדריה דכיון שגירשה ודאי לא היה דעתו להפר לה דמח לו ולנדריה של עיניו נפשה שיפירם הא שנאה וכיון שקיים כבר אמרנו סעיף י"א שאין האב ולא הארום האחרון יכולין שוב להפר :

ך לפיכך הא דאמרינן לעיל סעיף י"ז דחוזרת לרשות האב מה שנדרה תחת הארום אף על פי ששמעו דוקא כשמת הבעל מן הארוסין אבל אם גירש' לא דמספקא לן אי גירושין כהקמה דמי או לא היולבך אם שמע נדרה וגירשה אין האב יכול להפר לא לברו ולא בשותפו' עם ארום אחר ואפילו עם הראשון נמי לא אם החזירה אפי' ביום השמיעה אבל אם לא שמע הארום הראשון שנדרה וגירשה הוי דינם לכל דבר כמו נדרה ומת הארום הראשון בין שמע בין לא שמע : כ"א אין האב מיפר נדרו בתו ולא הבעל נדרי אשתו אלא ביו' שמע' דהכי כתיב בהדיא גבי שניהם ביום שמעו וגומר וסתם ביום משמע כל אותו היום ולא מעת לעת שאם שמע בתחלת הלילה מיפר כל הלילה וכל יום המחזרת ואם שמע סמוך לתשיבה אינה אלא לצערה וזכרתו היה שהא מופר אינו מופר דדברים שנלב אינם דברים ואדרבה שתוקתו הוי קיום ואינו יכול להפר עוד אותו הנדר ואם שתק מפני שאינו יודע שיש ביד הבעל להפר או אפילו יודע אלא שנדרה נדר שסבור שאינו יכול להפר בגו' שסבור שאין נדר זה מנדרי עיניו נפש יכול להפר אפילו לאחר כמה ימים ולא הוי שתוקתו קיום ושעת ידיעתו שהוא מנדר עיניו נפש הוה כאלו הוא שעת הנדר או יום השמיעה ויפר לה אותו היום :

כב נדרה אשתו וקיים לה באחד מלשונות של הקמה והוא סבור שאינו לשון של הקמה ובו ביום הפר לה הקמתו והוא סבור ולא דמי לאינו יודע שיש ביד הבעל להפר או לאינו יודע שזה הנדר הוא מן הנדרים של עיניו הנפש שאמרתו בסעיף שקודם זה דשעת ידיעתו הוא חשיב שעת השמיעה דהתם כיון שאינו יודע שיוכל להפר זה הנדר אף ע"פ ששמע בנדר אינו קרוי ביום שמעו כל זמן שאינו יודע שיש בידו להפר דהפר דמה אהני שמיעתו אבל הכא שיודע שיש בידו להפר על כל פנים היא שמיעתו שמיעה אלא שהוא מועה בלשונו זאירו דאשתיה אנפשיה למה לא הפר בלשון יודע ומפורסם ואדרבה הוא קיימו ומה לנו שלא למד לשוננו לרבר דהוא הדין למי שיודע שיש בידו להפר אותו נדר שנדרה אלא שלא ידע שצריך להפר ביום שמעו ועבר יום השמיעה ששוב אינו יכול להפר כיון שידע שיוכל להפר והא שמע ביום שמעו קיינן ביה למה לנו שלא ידע שצריך להפר ביום השמיעה היה לו לידע והוא דאפסיד אנפשיה מהו אם לשאל על הקמתו הרי נעקרה ההקמה מעיקרה דקיימא לן דהחכם עוקר הגדר מעיקרו וממילא נתקיימא ההפרה למפרע ואין צריך לחזור ולהפר ,

כג בעל שקיים נדריו אשתו והלכה לפני שלשה הדימוות והתירו לה יש אומרים שהוא מותר שאין קיימו של בעל אלא חיובו הנדר שיהא הנדר כשאר נדר דמילא ואם כן ממילא יוכלו חכם או שלשה הדימוות להתירו אחר כך כמו כל הנדר' וי"א כיון שאמר חזרה אישה יקיימו וגו' כיון שקיימו שוב אין חכם או שלשה הדימוות יכולין להתירו אבל אם לא הקם ולא הפר הבעל אלא דהחריש לה או הוא כשאר נדר ויכול חכם או שלשה הדימוות להתירו לה וטוב להחמיר לעניין זה שאם קיים לה הבעל ישאל הבעל על ההקם ואחר כך יפירו לה ואם אינו ביום שמעו יתירו לה חכם או שלשה הדימוות אחר שנשאל הבעל על ההקם ועיין לעיל סעיף מ"ט וכל זה לכתלה יש לחוש לסכרא האחרונה לחמיר אבל לעניין הדין העיקר כסכרא הראשונה שחכם או שלשה הדימוות שיתירו אפילו אחר קיום הבעל ואפילו לא נשאל על קיימו הותר הגדר שכן הוא סתם משמעות דקרא אחרים מחלין לעולם :

כד וכיון שאין מפירין אלא עד שתחשך אם שמע בשבת מיפר אפילו בשבת ואפילו נדר שאינו לצורך שבת שאם לא יפר היום לא יוכל עוד להפר מהו משום כבוד שבת ישנה מעט ולא יאמר לה בפירוש מופר ליכי כמו שאומר בחול אלא מבטל בלבו וכדי שתדע היא שפירנו בלבו וגם משום שלא יהיו דברים שנלב יאמר לה טלי אכלי טלי ושתי וכיוצא בזה דברים המראים שהוא מפר לה וי"ל סעיף ל"ח :

כה הבעל או האב יכולין להפר בלא שמיעה כלומר אפי' לא שמעו שנדרה יכול לומר כל נדרים שנדרה אשתי או בתי יהיו מופרין ודוקא שהוא פיקח שראוי לשמוע וקיימא לן כרבי זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו אבל אם הוא חרש שאינו שומע והוא מדבר אינו יכול להפר לה כיון שאמר ראו לשמוע ויש חולקין ואומרים אפילו פקח אינו יכול להפר עד שישמע ומיהו אם הפר קוד' שישמע ואחר כך שמע הוי הפרה ואין צריך לחזור ולהפר .

כו שוטה אינו מיפר לא שנא אב לא שנא בעל דהא אינו יודע מה שמדבר .

כז קטן אינו מפר לפי שאין לו אישות כלום' שאין קדושיו קדושים מן התורה .

לתאנים מה עקיים קיים ומה שהפר מופר וכן כל כיוצא בזה שאין שייך לומר בהפרה נדר שהופר מקצתו הופר כולו שאין הבעל עוקר הנדר מעיקרו אלא יבטלו לפיכך מה שבטל בטל ומה שלא בטל לא בטל ומקשינין הקמה להפרה יזה הפרה מה שהפר מופר ולא יותר הי"ז הקמה מה שקיי' מקיים ואם לא קיים אלא מקצתו יכול להפר המותר ויש חולקין ואומרים דבין דבהפרה לא אמרינן הופר מקצתו הופר כולו הופר מקצתו נמי לא אמרינן ואינו מופר כלל ואם קיי' מקצתו הוקם כולו כד"א שכללה שניהם בנדר אחד אבל אם אמרה קונם ענבים עלי קונם תאנים עלי או קונם ככר זה עלי קונם ככר זה עלי שני נדרים הם ואין שייך אחד לחבירו ומה שקיים קיים ומה שהפר הפר :

לן כיצד היא הפרה אומר לה מופר ליכי ג' פעמי' כדי לחוק ההפרה אבל בפעם אחד נמי היא הפרה וכן בהקמ' בפע' אחד הקמה היא ומפר אדם או מקיים נדרי אשתו ובתו ככל לשון ואע"פ שהיא אינה מזכרת בו וכל לשון שיאמ' שמורה שקיים לה כגון שיאמר יפה עשית אין כמותך ואם לא נדרת הייתי מודירך היי קיום דבין דאפילו אם שתק הוי מקיים לפיכ' אמרינן כל לשון כל דהו שיאמר שמשמעו לשון קיום מועיל בו ולא יוכל להפר עוד אפילו בו ביום ואפילו לא עשה אלא כדי לצעירה הוי קיום ובהפר' אם אומר לה ג' פעמים מופר ליכי או בטל ליכי או אין נדר זה כלום וכיוצא בלשונות אלו שענינם מורה עקרת הנדר בין בפניה בין שלא בפניה הוי הפרה אבל אם אמר לה אי אפשר שתדורי או אין כאן נדר הרי זה לא הפר שאין במשמעות לשונות הללו לשון הפרה כלל ואם אמר לה לשון השייד בהתרת נדר של דבם כגון שאמר לאשתו ולבתו מהויל לך או מותר לך או שירי לך וכל כיוצא בענין זה לא אמר כלום שהתורה אמרה זה הדבר יעשה לומר ההבס בשמתי יאמר דוקא בלשון התרה ובלל הלשונות שהוא עוקר הנדר מעיקרו ולא בלשון הפרה מרמזים לא יחל אבל אחרים מוחלין והבעל והאב יאמרו דוק' כלשון דכתיב גבירי והגיא שהוא לשון הפרה כלומר שמפירו מעבשיו בעל כרחו ויא' כלשון התרה : ומה שאמרנו דלשון אין נדר זה כלום הוי לשון הפרה יש חולקין ואומרי' שאינו לשון הפרה :

לח חישוב לשון הפרה בלבו ולא הוציא בשפתיו אינו כלום דברים שבלב אינם דברי' במה דברים אמורים שלא אמר לה טלי אכלי אבל אם אמר לה טלי אכלי וחשיב לשון הפרה בלבו הוי הפרה בין בשבת בין בחול כיון שזכה מכל מה שבלבו הוי כמו דברים מיהו כבר אמרנו בסעי' כ"ד שטוב הוא שכהול יאמר לה בפירוש מופר ליכי ובשבת לא יאמר לה אלא טלי ואכלי טלי ושתי ויחשוב לשון הפרה בלבו כדי לשנות שבת מבחול לכבוד שבת :

לט כל זמן שלא הפר הנדר לאשתו אינו יכול לכופה שתעבור על הנדר אלא אם כן אמר לה טלי ואכלי ויהישוב בלבו לשון הפרה ולהרמ"ם המבטל נדרי אשתו ובתו אינו צריך לומר כלום וגם לא לחשוב לשון הפרה בלבו ואפילו הוי נתבטלו כל הנדרים כיצד הבטול שיכופ אותה ביום שמעו לעשותה דבר שאמרה אותו עליה דבבטול עוקר עוקר בעל כרחו והוי יותר מהתרת חכם שצריך להיות ברצונו אבל בהפרה אינה כופה אותה אלא מפר לה ומניחה אם רצתה עושה ואם רצתה אינה עושה כיצד נדרה או נשבעה שלא תאכל או שלא תשתה ואמר לה מופר לך הרי זה מופר ומותרת לאכול ולשתות , נטל ונתן לה ואמר לה טלי ואכלי טלי ושתי הרי זו שותה ואיכלת והנדר בטל מאילו לפי שענין לשון הפרה הוא שיתיר הקשר מעבשיו ויחזור להיות הענין כמו שהיה קודם שבועתה דהיינו אם תרצה תעשהו ואם תרצה לא תעשהו והבטול הוא שיתיריה לעשות הרבר ששבע שלא לעשותו ואם נטל ונתן לה ואמר לה טלי אכלי טלי ושתי ששבע שלא לעשותו ואינו צריך להוציא בשפתיו והנדר בטל מאילו ע"י הראות מעשיו : וכן לפיכך לדעת הרמב"ם המפר נדרי אשתו ובתו צריך להוציא בשפתיו ואם הפר בלבו אינו מופר אבל המבטל שהוא יותר מהפרה אינו צריך להוציא בשפתיו אלא מבטלו בלבו ביום שמעו וכופה אותה ויש להחמיר כסכרא ראשונה דבין בהפרה בין בבטול יוציא בשפתיו ביום שמעו שיאמר לה מופר לך או טלי ואכלי טלי ושתי ויחשוב בלבו לשון הפרה :

מא המקוי בלבו הרי זה קיים אע"פ שלא הוציא בשפתיו דהא אפילו החריש לה קיים והמפר בלבו אינו מופר לפיכך אם הפר בלבו יכול לחזור ולקיים אפילו אחר כדי דבור אבל קיים בלבו אינו יכול לחזור ולהפר אלא אם כן חזר בו בתוך כדי דבור : אמרו לו אשתך נדרה ואמר בלבי היה להפר לה והפרתי לה גם בהוצאת שפתי נאמן אבל אמרו לו נדרה והוא אומר לא נדרה וכיון שרואה אותן מעדיין עליה שנדרה אמר בלבי היה להפר והפרתי בשפתי אינו נאמן דהא התיים לומ' מתחלה לא נדרה וכיון שלא האמין שנדרה האידן יוכל לומר שהפר דומה למה שאמ"ל כל האומר לא ליתני כאומר לא פרתי ימי הי"ז האומר לא נדרה כאומר לא הפרתי דמי והואת בעל דין כמאה עדים :

מב אמר לה קיים ליכי מופר ליכי ולא תחול ההקמה אלא אם חלה ההפרה הרי זה מופר דהא לא חלה ההקמה אלא חלק הפרה

כח אין האב ולא הבעל מפירין קודם שתייר כגון האומר לאשתי או לבתי כל נדרים שתדורי עד שאבא ממקום פלוגי הרי הן מופרין אינן מופרין משום דאמר קרא אישה יקמנו ואישה יפירונו את שבע לכלל הקם דהיינו אחר שנדרה בא לכלל הפר לא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר אבל משנדרה מפירין אף על פי שלא חל הנדר כיצד אמרה כבר זה עלי אם אילך למקום פלוגי שאף על פי שלא חל הנדר כל זמן שלא הלכה יכולין להפירו ואפילו שלא בפניה ג"כ יכולין להפירו כדילפינן מדכתיב אשר אסרה על נפשה לא יקום וה' יסלח לה כי הגיא אביה אותה שיש לדקדק כיון שאמר אשר אסרה על נפשה לא יקום מפני שהגיא אביה אותה מה זה שאמר וה' יסלח לה איזה סליחה היא צריכה אחר ההפרה אלא במה הכתיב מדבר באשה שנדרה בניור ושמע אביה או בעלה והפר לה וחיה לא ידעה ועוברת על נדרה ושותה יין ומטמאה למתים זו היא שצריכה סליחה ואע"פ שרוא מופר וא"כ ממילא שמעינן שאם מפירין שלא בפניה הוא מופר וכי תימא מ"מ מאי נפקא מיניה כיון שעל כל פנים צריכה סליחה נפקא מיניה שאם לא היו האב או הבעל אצלה ביום שמעם שרוא רחוקים ממנה במקום אחר יכולין להפר שם ביום שמעם והוא מופר ואח"כ יגידו לה כשיבאו לביתם ואם היא עברה קודם שהגידו לה צריכה סליחה :

כט הבעל מפר לשתי נשיו ככחת וכן האב לשתי בנותיו שאומר מופר לכן ושניהם מופרין ויש חולקין דסבירא להו מרמזים אותה הגיא אביה וכן אישה יניא אותה אותה אחת לבדה משמע :

ל אין יכולין לעשות שליח לא להקמה ולא להפרה אף על גב דבכמה מצות שכתורה קיימא לן שלוחו של אדם כמותו הבא מעשהו רחמנא לשליח דכתיב אישה יקמנו ואשה יפירונו משמע אישה דוקא ולא השליח והוא הדין גבי אב דהוא עצמו צריך להפר ולא השליח דבעל ואב שוין הם לכל דבר :

לא צריך שיכיון לשם האשה שהפר לה דכתיב יניא אותה משמע שיכיון לאותה אשה שיפר לה וכן צריך לכיון לשם הנדר שנדרה היא דכתיב והפר את נדרה משמע לאותו הנדר שנדרה כיון בהפרתו ואם לא כיון לשם האשה שנדרה או שלא לשם נדר שנדרה אינו מופר כיצד נדרה אשתו ואמרו לו שבתו נדרה או איפכא והפר לה על שמועה זו או שיאמרו לו האמת אם אשתו ואם בתו אלא שהיא נדרה מהתאנ' והם אמרו לו מהענבים נדרה או איפכא והפר לה על שמועה זו לא הוי הפרה אלא אם כן נודע לו תוך כדי דבור ורצה גם בהפרה זו ואין צריך להפר שנית :

לב וכשזרע לו אחר כדי דיבור דלא הוי הפרה יכול להפר כל יום ידיעה שנייה דהא ידיעה קמייתא לא הויא ידיעה ואפ"י אם קיים בידיעה קמייתא לאו כלום הוא ואם רצה להפר בידיעה שנייה מפר שזה לא קיים מעולם :

לג דוקא שנדרה אשתו ואמרו לו שבתו נדרה או איפכא או לא הוי הפרה אבל אם אמרו לו סתם נדרה אשה בתוך ביתך ולא אמרו לו יותר והוא סבור שאותה שנדרה היא בתו והפר לה ונמצא שאשתו היא שנדרה אף על פי שלא נמצא אלא לאחד כדי דבור הרי זה מופר שהרי לא אמר בפירוש שמפר לבתו אלא שחשב כך אבל מסתמא ודאי היה דעתו לאותה שנדרה איזה שתהיה והוא שגם עכשיו רוצה בהפרת אשתו :

לד כל ההפרה תלויה בשעת הנדר כיצד אם בשעת הנדר היא נשואה אע"פ שלא יחול עד שתתאלמן כגון שאמרה קונם ככר זה עלי לאחר שלשים יום והפר לה ונתאלמנה בנתיים הרי זה מופר וכן שאמרה בפירוש קונם ככר זה עלי לאחר שתתאלמן והפר לה הרי זה מופר שכן כתיב ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה משמע מה שאסרה על נפשה והיא אינה אלמנה וגרושה יקום עליה אבל מה שאסרה על נפשה והיא אינה אלמנה וגרושה אלא נדרה בעוד שהיא נשואה יושבת תחת בעלה אע"פ דבשעה שחל הנדר תהא אלמנה וגרושה אם הפר לה בעלה מופר ולא יקום עליה :

לה אלא היתה אלמנה בשעת הנדר ונשאת קודם שיחול והפר לה בעלה אינו מופר ל"ש אמרה קונם עלי ככר זה לאחר ל' יום ונשאת בנתיים ל"ש אמרה בפירוש קונם עלי ככר זה לאחר שאנשא אינו יכול להפר וזה ג"כ נשמע מקרא דלעיל ונדר אלמנה וגרושה וגו' כלומר מה שאסרה על נפשה והיא אלמנה או גרושה אע"פ דעכשיו אינה אלמנה וגרושה אלא נשאת אפ"י יקום עליה ואין הבעל יכול להפר וה"ה אם היתה ארוסה בתולה שלא היתה לאיש מעולם בשעה שנדרה וחל הנדר אחר שנשאת לו אינו יכול ונ"ל דזה גלמך ג"כ מקרא דכתיב ואם בית אישה נדרה וגומר והפר כלומר מה שנדרה בביתו דהיינו לאחר שנשאת אבל מה שנדרה קודם לכן בעודה ארוסה אינו יכול להפר נ"ל :

לו אסרה עצמה בשני דברים כגון בתאנים וענבים בין בנדר בין בשמועה בין שאסרה עצמה בכל המין בין שאמר תאנים וענבים אלו וקיים לתאנים והפר לענבים או שקיים לענבים והפר

לח חללה ההפרה הרי זה מופר דהא לא חלה ההקמה אלא חלק הפרה

עושה שליח להתיר לו נדרו כראיתא בסמך רכ"ח מודה הוא בבעל שנעשה שליח לנדרו אשתו מפני שהיא כנופה ובלבד שימצא ג' מקובצים יחד אבל הוא לא יקבצם שיתירו לה דשם היא אינה רוצה שתפרסם הרב שנדרה ואדעתא דהכי לא נתחרטה ולא שלחה איתו אלא כשהם נפוצים שאין הקול מתפרסם כ"כ יביא דברי' בפניה ויתירו לה לפיכך אם נתנה לו רשות גם לקבצם ולהתיר לה יעשה .

נז ובזמן שהבעל כנופה אינו מצטרף עם שנים אחרים להתיר לה נדרה דהוה ליה כנדרו עצמו ואין אדם מתיר נדרו עצמו וכ"ש שאינו מתיר לה בתורת יחיד מומחה כשומחה מומחה אבל האב מתיר ודאי נדרו כנו בלשון התרה כיוצא מומחה אם הוא מומחה או מצטרף עם שנים בתורת הדיינות שאין בתו כנופה .

נח לפי משמעות פשוטו הכתובים משמע שהאב מופר לבתו כל נדריה אפי' דברים שאין בהם עינוי נפש ואפילו דברים שביניהם ובין אחרים דהא כתיב ואשה כי תזרז נדר לה' וגו' ובתיה ואם היא אביה וגו' כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקום ואע"ג דבסוף הפרשה ג"כ כתיב בין אב לבתו דמשמע גם כן מה שבינו לבניה ולא מה שבינה לבין אחרים באב ובתו הוי כ"ל דבר בינו לבניה מפני שהאב מקפיד על כל מה שבתו עושה וי"א אע"ג דגבי אב סתמא כתיב נלמד סתום מן המפורש מה הפרת הבעל דוקא עינוי נפש ודברי' שבינו לבניה גם האב אינו מפר אלא

דוקא עינוי נפש ודברים שבין בעלה לבניה והם הם הדברי' שבינו לבניה ויש מחלקין ואומרים קודם שנתאסרה מופר כל נדריה אפילו שאין בהם עינוי נפש כמשמעות פשוטו דקרא אבל אם נתאסרה ומת הארום וחזרה לרשות אביה או אינו מופר אלא נדרו עינוי נפש ודברים שבין ארוסה ובניה משום דבעודה היתה ארוסה לא היה האב יכול להפר רק בשותפות עם הארום והארום פשיטא דלא עדיף מבעל שנשוי שאינו יכול להפר רק דברים של עינוי נפש ובינו לבניה דאשה יפירו קאי על הארום כמו על הנשוי ובזמן דבעודה ארוסה לא היה האב יכול להפר יותר מן הארום דהיינו דוקא נדרו עינוי נפש ודברים שבין ארוסה לבניה גם אחר מות הארום שחזרה לרשות אביה לא חזרה אלא לעינוי נדרו עינוי נפש ודברים שהיו בין ארוסה ובניה ולא לשאר נדרים :

נז ויהוה הם דברים שיש בהם עינוי נפש כגון רחיצי' וקישוט כיוחל ופרכים כגון שנשבעה שלא תרחץ או שלא תתקשט או שנדרה ואמרה הנאת רחיצה וקישוט עלי אם ארחץ או אתקשט אפילו לא תלתה אלא ברחיצה וקישוט של היום שאמרה אם ארחץ או אתקשט היום תיאסר עלי מוזום ואילך כל הנאת רחיצה או קישוט ואיפשר שלא תרחץ ולא תתקשט היום ולא תיאסר אפילו היה הוי בכלל נדרו עינוי נפש אפי"פ שאין חל אלא ליום אחד דניחול יום אחד שמוה ניוול ויש אומרים דרחיצה וקישוט אינם בכלל עינוי נפש אלא בכלל דברים שבינו לבניה כלומר שהוא מקפיד עליהם שלא תתנגה עליו אבל אין לה עינוי נפש אם לא תרחץ ולא תתקשט וכבר ידעת מסעוף ג"ה מה ההבדל שבניהם וכל זה לא מיירי אלא בקישוט הפנים אבל קישוט של מטה לא לגבול עלמא לא הוה אלא מדברים שבינו לבניה .

ס אמרה קונם פירות העולם עלי או אפי' פירות מדינ' אחת או אפילו אסרה עליה פירות של איש אחד לברו הוי עינוי נפש ואפילו אותו האיש האחד אינו חנוני יש לאדם עינוי נפש כשנאסר עליו אפי' פירות איש אחד דשמא מצטרף ממנו ולהרמב"ם פירי' העולם עלי ודאי הוי מנדרו עינוי נפש אבל פירות מדינה אחת וכל שכן פירות של איש אחד אינם מנדרו עינוי נפש דאפשר באחרים אבל מ"מ משום דברים שבינו לבניה יש בהן מפני שהוא צריך לטרוח ולהביא לה ממקום אחר אם מצטרף :

סא אפילו נדרה ממין שהוא רע ולא טעמה אותו טעילס הוי עינוי נפש שכל דבר שאינה רשאה לאוכלו אם תרצה הוי עינוי נפש :

סב נדרה שלא תלך לבית האביל או לבית המשת' או לבית אביה ואמה או שלא תלך במחול או שלא לשורר או שלא לשמיע קול שיר כולו הוי נדרו עינוי נפש :

סג נדרה משני ככרות ביחד על אחד מצטרפת אם לא תאכלנו ועל השני אינה מצטרפת והיינו דמי נראה לי כגון שהאחד פת נקיה והאחר פת קיבור והוא אינה רגילה לאכול פת קיבור אם לא מתוך דוחק גדול ועכשיו היא רעבה ואינה רעבה לפיכך אם לא היה נדרה היתה הפצה לאכול ועכשיו הפת נקיה ומצטרפה שלא תוכל לאוכלו מהמ' נדרה אבל הפת קיבור אפילו לא היתה נדרה לא אוכלת אותו עכשיו אף על פי שהיא רעבה הוי שאינה רעבה כל כך ולא היתה רחוקה לאכול מתוך רעבון גדול אינה מצטרפת עליו שלא תוכל לאוכלו מהמת נדרה ונדרה אינו מעלה ויאנו מוריד דבלאו הכי נמי לא היתה אוכלת אותו עכשיו והוא הפר לה סתם על אותה שמצטרפת חלה ההפרה דהוי עינוי נפש ועל השני שאינה מצטרפת עליו עכשיו לא חלה ההפרה דאמרין מסתמא לא היה דעתו להפר עכשיו אלא אותה שהיא מצטרפת עליו ואע"ג דבסמך אמרין דאפילו מין רע יכול להפר דהיינו כשידע שהפר לה בפרט אותו ומזין כגון שלא נדרה אלא : מאותו המין והפר

ההפרה והרי ההפרה חלה בהוצאת שפתיו ושוב אין בידו לקיים וי"א דספק הוי ולחומרא הוי קיום :

מד אמר לה בבת אחת קיים ליכי ומופר ליכי אין כאן לא הקמה ולא הפרה ויכול אח"כ לעשות מה שירצה או הקמה מעלייתא או הפרה מעליית' ואע"ג דאמרין לעיל סעוף מ"א דאם קיים בלבו יכול לחזור ולהפר תוך כדי דבור שאני התם דקיים בלבו אבל הכא הא הוציא הקיום בשפתיו ומה שמיציא אחר כך ההפרה בפיו אינו מכטל הקוי' לגמרי שיהא אפילו מופר דסגי שנאמר דאניא אמרתו תוך כדי דבור מופר ליכי לבטל הקיום שלא יחא בו ממש אבל גם ההפרה אין בה ממש שנתכטל ג"כ ע"י הקיום שהוצי' בשפתיו עכשיו תוך כדי דבור הקודם ואין כאן לא הקמה ולא הפרה וכ"ש אם לא אמר שני פעמי' ליכי אלא שאמר קוי' ליכי ומופר בבת אחת' או שאמר בפירוש קוי' ליכי ומופר ליכי בבת אחת שאין כאן לא הקמה ולא הפרה ולהרמב"ם בכללה הוי קוי' דקיום כל דהוה הוי קיום כמו שנתבאר טעמא לעיל סעוף ל"ז :

מה אמר לה קיים ליכי היום הרי זה קיים לעולם דפשיטא שלא יוכל להפירו למחר דהא היום שמע .

מו ואם אמר מופר ליכי למחר אינו לא קוי' ולא מופר ויכול אח"כ לקיימו או להפירו בו כיום ויש אומרים דהוי קיום דכיון שאמר מופר ליכי למחר משמע הא היום הוי קיום והוי קיום כל דהוה קיום :

מז אמר לה קיים ליכי שעה אחת אע"ג דמשמע הא אחר כך יהא מופר אינו אלא הפרה בלבד ואם עבר היום ולא הפר הרי זה קיום דהא הפרה בלב אינו הפרה .

מח אמר לה קיים ליכי שעה אחת וכשעבר השעה אמר לה מופר לתי הרי זה ספק דמספקין כיון שאמר קיים ליכי אף על גב שאמר מיד שעה אחת דמשמע ולא יותר אפי"ה הוי קיום כל דהוה וקיים כולה או דילמא כיון דהאי יומא כוליה בר הקמה ובר הפרה הוא כי אומר מופר ליכי לאחר שעה מהני דהא לא קיים בתחלה אלא שעה אחת וספיקא דאורייתא לחומרא .

מט הדמקים נדרו אשתו ובתו ונתחרט אין התחרט אלא כמו נדר שנדר הוא לפיכך נשאל לחכם על הקמתו ומתירו לו ואח"כ חזר ומפר לה בו כיום שנשאל אפי' לא נשאל אלא כמה ימים אחר ההקמה הוי ליה יום שאלתו כיום שמיעה וקודם השאלה הוי ליה כמו שאינו יודע שיוכל להפר שאין שתקתו קיום ומפר אפילו אחר כמה ימים וי"א שאינו יכול להשאל על ההקם כדי להפירו אח"כ אלא ביאם השמיעה דלא גרע משתיקה ויש להחמי' כן וע"ל סעוף כ"ג אבל אם הפר לה ונתחרט אינו יכול להשאל לחכם על ההפרה כדי שיחזור ויקים שמיד שהפר לה אזיל לה נדרה והותר ושוב לא יחזור ויהיה עליה אם לא שתחזור ותדור היא בעצמה .

נ אמר לה קיים ליכי שני פעמים ונשאל על הראשון או חל השני ,

נא האשה שנדרה והתפיש אחר בנדרה או שאסרה עליה כבר בנדר ואחר התפיש בו והפר לה הבעל או האב היא מותרת והמתפיש בה אסור שאין הבעל והאב עוקרים הנדר מעיקרו כמו החכם לפיכך מה שהפר הפר והתפיסה קיימת .

נב נדרה היא והתפיש בה הבעל או האב הרי גילה דעתו דניחא ליה בנדרה והוה קיום ושוב אינם יכולים להפר .

נג נדר האב או הבעל והתפיסה היא בו מפר שלה ושלזו קיים ,

נד נדר לעצמו והדירה כמותו וגמר בלבו להדירה ואמרה אמן אין לך קיום גדול מזה ושוב אינו יכול להפר ואם נדר הוא והדירה דרך שאלה מה בלבה כגון שאמר לה התיצ' בנדרה זה להיות כמותי או לא ואמרה אמן הרי זה מפר לה שאין השאלה קיום אלא לדעת מה בלבה כיצד אמר לה הריני נזיר ואת כלומר ואת נזירה כמותי ואמרה אמן אינו יכול להפר לה אמר לה הריני נזיר ומה תאמרי את האת נזיר' כמותי ואמרה אמן הרי זה יפר ואם הפר לה גם שלזו בטל שזה כמו שתלה נדרו בנדריה ואם היא ואמרת לו הריני נזירה ואתה אמר אמן הוי קיום ואינו יכול להפר וכל כיוצא בזה .

נה לא נתנה התורה רשות לבעל להפר נדרו אשתו אלא נדרים שיש בהם עינוי נפש דכתיב כל נדר וכל שבועת איסור לענות נפש אישה יקיימו ואישה יפידנו ועוד התירה לו התירה גם כן להפר נדרים שבינו לבניה דכתיב בסוף הפרשה אלה החקים אשר ציה' את משה בין איש לאשתו וגומר וכולם יתבארו לפנינו בע"ה איזה הם נדרו עינוי נפש ואיזה הם דברים שבינו לבניה כיון שהלקין התורה לשנים שמע מיניה דהפרש יש ביניהם ומהו דהפרש שבניה' דברים שיש בהם עינוי נפש כשהוא מפרין לה מותרת בהם לעולם דסתם אמרה התורה אשה יפידנה וכשהוא מפר מפרין לה לעולם משמע ודברים שבינו לבניה אין ההתרה אלא לעצמו כל זמן שיש לו בה תועלת דהיינו כל זמן שהיא אשתו דכתיב בין איש לאשתו משמע כל זמן שהיא אשתו וגם לאחר שתתגרש כל זמן שלא תינשא לאחר שאיפשר שתחזור אליו להיות עו' אשתו אבל לאחר שתתגרש לאחר דשוב נאסרה עליו חל הנדר גם לדירה ונדרים שאין בהן לא עינוי נפש ולא בינו לבניה לא נתנה לו התורה רשות להפר אלא היא כמו אחר והחכם או ג' הדיינות מתירין לה .

נו וכשנדרה נדר שאין הבעל יכול להפר נעשה לה שליח להשאל על נדרה אע"פ שהיא אינה לפנינו אפי' למי' שאין אדם

להציע לו את המזהר אינו צריך להפיר לפני שהיא משועבדת לו לעשותם.
 עך אשה שנדרה לשנות סם להתעבר אף על פי שהעביר מכחיש יוציא והסם קשה לגופה אין הבעל יכול להפיר דוראי על מנת זה נשאת לו שתתעבר ויהיו לה בנים ממנו :

רלה המדיר אשתו מתשמיש או שלא תלך לבית אביה ודומיו וכו' סעיפים.

א המדיר את אשתו מתשמיש המזהר שאומר קונם תשמישך עליו והרי נאסרה עליו כראמינו לעיל סעיף ס"ז נתנו לו חכמים ז"ל זמן שיקיים אותה שבעה ימים אולי ימצא פתח לנדרו שיכול להתירו בין שהדירה בש"ל ימים או יותר בין שהדירה סתם ולאחר שבעה ימים אם לא ימצא פתח לנדרו יוציא ויתן כתובה.

ב הדירה שלא תהיה ממנו אינו חל שהרי הוא משועבד לה ואם אמר לה צאי מעישה יורד במוזנותך והוא מספקת בהם לדברים גדולים ואינה מספקת לדברים קטנים אם כל משפחתה רגילים באותו דברים קטנים אינו חל שהרי הוא משועבד לה גם בהם ואם אין כל משפחתה רגילים בהם אלא העשירים ואביה עשיר ורגיל בהם ובעלה אינה עשיר ואינו רגיל בהם חל הנדר שהרי אינו חייב לה בהם ז"ל בלבוש הבין וארגמן סימן ע"ב ומ"מ כיון שהדירה ממנו והיא צריכה לחזור לבית אביה היא מתחייב לה עתה בהם הילכך עד שלשים יום ופרנסתה באלו הדברים הקטנים ע"י פרנס שאמר כל הון אינו מפסיד וזוין אותה אחר ויקח מהבעל ל"ש הדירה שלשים יום או יותר אי שהרי יסתם דהכ"גני שלא תהי' ממנו כיון שאין צערה ב"כ גדול כמו נבי מדירה מתשמיש נתנו לו זמן ל"ו יום אולי ימצא פתח לנדרו ואם לא ימצא פתח לנדרו תהי' השלש' יום או יוציא אותה לאחר שלשים יותן כתובה והוקא ע"י פרנס שיפרנסנה על ידו כל הון אינו מפסיד וכשיתבע איתו לדין אחר כך אין מתחייבין אותו בדיון לשלם אלא אם ירצה לשלם אבל הוא לא ימנה פרנס שיפרנסנה תוך השלשים יום דאם כן שליחותיה קעבד והיה חייב לשלם לו והיו מהנה לה ממש ואמר.

ג הדירה שלא תתקשט או שלא תאכל אחר מהמינים אפילו הוא רעולא טעמתו מעולם ותלאו בתשמיש שאמר קונם תשמישך עלי אם תתקשטי או תאכלי מין פלו' או שאמר קונם הנאת תשמישך עלי אם תלכי לבית אביך יותר והאריך זמן משך הנדר יותר מחדש והוא דר עמה בעיר או יותר מרגל אם הוא דר בעיר אחרת ככל אלו הדברים הוא מקניטה וקשה עליה לקיימה והוא תלה בה תשמישה שמצערה לפיכך נתנו לו חכמים זמן שבעה ימים אולי ימצא פתח לנדרו ויתירו וגם היא נוחה לה בכך דסבר' מירתח רתח עלי והשת' הוא דמותיב דעתיה ואם לא ימצא פתח לנדרו תוך ה' ימים או מיר אחי"ל יוציא ויתן כתובה ואם היא נדרה קונם תוך פלוני עלי או קונם שלא אתקשט בקישוט פלו' או שאמרה יאסר הנאת תשמישך עלי אם אוכל מין פלוני או אם אתקשט או אם אלך לבית אבי והוא שמע ולא הפיר לה יוציא מיד ויתן כתובה ולא רצו חכמים לתקן כהא שתמתין י' ימים שמא תמצא פתח דכיון דהיא נדרה והוא שותק לא שייך לומר דסבר' דמרתח רתח הדשת' לא חזינן כיה דרתח שהרי היא התחילה אלא הא איכא למימר דסבר' היא כיון שהי' שותק דר'א שנאה נטורה לו כלכו זה כמה ימים ולכך הוי' שותק כי לא יתפיים עוד וכיון שסבור' שלא יתפיים עוד מצירה היא וקשה עליה להמתין לפיכך לא תקנו לה שתמתין ולהרמב"ם בנדר' היא ולקיים לה הוא אם רוצה לישב ולא תאכל מאותו המין תש' ואם הוא אומר אי איפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה והי' אם נדרה שלא תלך לבית אביה שאמרה קונם תשמישך עלי אם אלך לבית אבי ושמע הבעל ולא הפיר וכן אמר' קונם תשמישך עלן אם אלך לבי' האכל אי לבית המשתה ושמע ולא הפיר לה והי' אם אמרה קונם תשמישך עלי אם אשאל משכני כלום או אם אשאלם כלי ושמע ולא הפיר אם תרצה ליש' ותקיים מדרה הדישות בידה ואם הוא אומר אי איפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה :

ד נדרה נדר מדברים שבינו לבניה או של עינוי והפיר לה על מנת שתאמר לפלוני דבר של קלון או שתהא כתחפכת אחר התשמיש כרי שלא תתעבר והיא אינה רוצה לעשות אחד מאלו מפני שהם דברים פריצות או שיש בהן נדנדו עכירה או שאמר לה ע"מ שתהא ממלא עשרה כרי מים ותשפכם לאשפה שהוא דבר שלא כדיון וכל כיוצא בזה והיא אינה רוצה לעשות ונתקיים הנדר יוציא ויתן כתובה :

ה אמרה קונם תשמישך עלי אם אעשה שום מלאכה ושמע ולא הפיר לה יוציא מיד ויתן כתובה ואם הוא אומר קונם תשמישך עלי אם תעשה שום מלאכה יוציא לאחר שבעה ימים דבטלה מביאה לירי שיעמום ולא תוכל לקיימו ומעמא דמיד לא אמרה היא ו' ימים אם אמר הוא כבר נתבאר למעלה סעיף ג' ואם התירו לה שום מלאכה אפי' כל דהוא נתון לשחוק בקלפים כיוצא בו דשוב אין כאן שעמום לא יוציא אסר הבעל כלי ששני עליו או כליו על שכוני

והפיר לה אי נמי הפיר לה בפירוש אבל המא דהפיר לה סתם אמרינן לא היתה דעתו רק על הנקיה ולא דמי ג"כ לתאנים וענבים דסעיף לו דהתם פירש שלא הפיר אלא מקצתו אבל המא הפירה שלימה היא דהא הפיר סתם וכבר ידעת דבהפירה לא אמרינן הפיר מקצתו והפיר כולו אלא גבי תורת חכם :

סד אמרה קונם שאני נהנה לברית כולו שהיא איסרה הנאת הבריות עליה שלא תהנה מהם וי"א דהוי בכלל נדריו עינוי נפש דודאי מצטמעת היא וי"א שאינו משים עינוי נפש שאין שייך לומר עינוי נפש אלא כשפירש בפירוש דבר שדרך נופה להנות בו כגון רחיצה וקישוט ופירות ואכילה ושתיה וכו' אבל סתם הנאת הבריות היא כולל גם כן שלא תקבל מתנית או שאר דברים מהם לפיכך אינו נכלל בכלל עינוי נפש אלא בכלל דברים שכונו לבניה דהיינו שלא יהא זקק להאכילה משלו בלבד דודאי היא אינו בכלל הבריות שאסרה עליה :

סה וכיון שהבעל אינו בכלל הבריות שאסרה עליה כל זמן שלא הפיר לה מותרת ליהנות משלו כל זמן שהי' תחתיו ואחר שתתגרש נכלל גם הוי' בכלל הבריות ואי אפשר לה ליהנות אלא מלקט שכחה ופאה שהם הפקר ואינם של שום אדם עד שיונו בהם וכל הקודם זוכה והוא גם הוא יכולה לנטות בהן כאחר מהם והיו עליה ויתנה משלה :

סו ואלו הם דברים שבינו לבניה דברים שגורמים איבה בינו לבניה כגון תשמיש וכיוצא בו וצריך להפיר :

סז והא חל נדר מתשמיש דוק' שאמר' הנאת תשמישך עלי דאף על גב דמשועבד' לו מ"מ אין מאכילין את האדם דבר האסור לו וצריכה הפירה אבל אם אמרה הנאת תשמישי עליך אינה צריך הפירה שהיא משועבדת לו ולא כל כמינה לאסרה עליו וכן הוא שאמר הנאת תשמישי עליך אינו נדר דהוא גם כן משועבד לה ולא כל כמינה לאסור עליה אבל אם אמר היא' תשמישך עלי הוי נדר וצריך תהיה דאע"ג דמשועבד לה אין מאכילין אותו דבר האסור לו ואין להקשות בהנאת תשמישך עלי אמאי חל הנדר דהא הנאת התשמיש דבר שאין בו ממש הוא ואין נדרים חלון אלא על דבר שיש בו ממש כדכתיבנ' לעיל בהלכות נדרים דמתרצין דיכירי' לחומרא כאלו אמר גופך להנאת תשמישך עלי בעל שגדר שלא לקרע אל אשתו עד זמן פלוני אם עישה מציון אשתו חל הנדר ואם לאו הנדר אינו חל דהא משועבד לה אשה שבקשה מבעלה שלא ישמש עמה ונתבעם הוא ונשבע שלא לשמש עמה וכראות האשה שעלה תרון בעלה עליה ורצה לישבע מיד מחתה בו אפילו הכי חל הנדר דכיון שהיא התחילה ובקשה ממנו שלא לשמש עמה הרי מחלה לו שיעבור ומה שמחתה בו לא עשתה אלא לפייסו כרי שלא יבעם

סח אסרה עליה תשמיש של כל אדם כעולם גם בעלה בכלל והיא יפיר חלקו ותהא משמשתו כל זמן שהיא תחתיו וכשימות או יגרשנה הרי היא אסרה בתשמיש של כל אדם וכן כל כיוצא בזה :

סט אמרה קונם שאני נהנה לאבא ולאבך אם אני עושה לך או קונם שאני נהנה לך אם אני עושה לאבא ולאבך יכול להפיר מיר אף על פי שלא חל הנדר עריון עד שעושה לו או עד שתעשה לאביה ולאביו מכל מקום יכול להפיר אע"ג דהבס אינו מתיר הנדר עד שיחול בעל מפר קודם שיחול כדכתיבנא טעמא לעיל סימן רכ"ח ודברים אלו הוו דברים שבינו לבניה שגנאי הוא לו שבאסימ' כהנא' אביו ואביה אם עושה לו וכן שאינה רשאה לעשות לאביה ולאביו כרי שלא תיאסר עליו הילכך אינו מופר לעולם אלא בעודה תחתיו כדיון נדרים שבינו לבניה :

ע אמרה קונם שאני עושה על פי אבא ואבך או על פי אחי ועל פי אחיך נדרה נדר שהרי אינה משועבדת להם וגם הבעל אינו יכול להפיר שאין בזה לא משום עינוי נפש ולא משום דברים שבינו לבניה :

עא אמרה קונם שאני עושה על פיד אף על פי שאין נדרה חל בעודה תחתיו שהרי היא משועבדת לו ועכשיו אינה צריכה הפירה מכל מקו' יפיר לה דשמא יגרשנה ואו יחול נדר ולא יוכל להחזירה הילכך קרינן ליה חשאת דברים שבינה לבניה ואף על גב שערין אינו חל יכול להפיר כדכתיבנא בסעיף ס"ט ושני הסעיפים הללו מיייר כגון שאמרה יקדשו ידו לעושהו שאם לא כן אינה יכולה לאסור מעשה ידיה לפי שלא בא לעולם אבל הידים הא אותניהו בעולם ואין להקשות שאם כן נקדשו ידיה למעשה מעבשיו אפילו לבעלה ואף על פי שהיא משועבדת לו דהא ק"ל דהקדש מפקיע מידו ושעבוד וקונם נמי לשון הקדש הוא דאלמנה רב' לשיעבודיה דבעל ולא תוכל להפקיע דשויהא כקוקח נמור ולא כמלה ואין הקדש מפקיע מידו שעבוד אלא דומיא דשעבוד דמלה דעדיין מוחסר גוביינא ועיין לקמן בלבוש הבוין וארגמן סימן פ"א :

עב נדרה שלא תתן תכן לפני בקרו וכיוצא בדברים אלו שאין בהם עינוי נפש ואינם מדברים שבינו לבניה וגם אינם מדברים שהיא משועבדת לו לעשות אינו יכול להפיר :

עג נדרה שלא לרחוץ פניו ודיו ורגליו או שלא למזוג לו הכוס ושלא

שבוע' ביטוי שהיא דומה לנשבע ליתן דבר לחבירו והוא אינו רוצה לקבלו שפטור משבועתו שלא נשבע שהבירו יקחנו הכי נמי אם היא אינה רוצה להנשא לו הוא פטור אם אינה מתרצת ואם כן הוי דומי' דשבועת ביטוי ואם תתרצה והוא אינו נושא חייב קרבן דשבועת ביטוי כיון שיש בידו לקיים :

ג במה דברים אמורים שאין חבירו מחוייב לעשות כשהוא נשבע על דבר שאינו ברשותו כגון שנשבע על שמעון שלא ילך בסחורה וכיוצא בזה אבל אם משבעו על דבר שהוא שלו כגון שלא יכנס לביתו וכיוצא בו צריך ליהדר בשבועתו :

ד הנשבע לשנות את הדין לאדם כגון נשבע על איש שהוא אישה או על אשה שהוא איש חייב משום שבועת שוא וכן אם נשבע לאמת האמת על דבר שהוא ידוע לכל כגון על שנים שהם שנים וכיוצא בו וכן הנשבע לעשות דבר שאי אפשר לעשותו כגון נשבע שלא אישן שלשה ימים או שנשבע שלא יאכל ז'מים או שנשבע שלא יאכל מכל פירו' שבועתם הוי שבוע' שוא ומלקין אותו וישן לאלתר ויאכל לאלתר ואין אומרים לא יאכל עד שיתכן והתדרת שבועתו מפני סכנת נפשו/משום הדל' נשבע לעבור על דברי תורה שאסור להחית את עצמו והוי ליה שבועת שוא וכן הנשבע סתם שלא ישן ושלא יאכל משמעותו לעולם והוי שבועת שוא :

ה נשבע שראה גמל פורח באייר הרי זה שבועת שוא אפילו אמר שראה עוף גדול פורח והיא מכהו גמל אינו כלום שאנו הולכין בשבועות ונדרים אחר לשון בני אדם ואין קורין לעוף גמל אבל הנשבע על עניין כדי להחזיק דבריו אף על פי שהיא גזומלקצת לא הוי שבועת שוא שכן היא ררך העולם להחזיק דבריהם בקצת נזומ' הנשבע לבטל את המצוה כבר אמרנו שהיא שבועת שוא שהוי מושבע ועומד מהר כינו הוא לפיכך הנשבע שלא יאכל מצה בליל פסח לוקח ואוכל מצה בליל פסח וכן הנשבע שלא ישב בצל סיכת מצוה לוקח וישב כמה דברים אמורים במפרש כמו שאמרנו אבל אם אמר סתם שלא יאכל מצה או שלא אשב בצל סיכה שהיא כולל יחד כל ימות השנה עם הפסח וסיכות אסור לאכול מצה בליל פסח ואסור לישוב בסוכה בחג הסוכות דמגו דחיללה שבועתו אבל ימות השנה חיללה נמי אפסח ואסיכות ככולל והיא דשבועה - הלה לבטל את המצוה ככולל היינו דוקא כמצות עשה בשבת ואל תעשה כמו שאמרנו אבל הנשבע לעבור על לא תעשה בקום עשה אפילו ככולל לא חיללה כגון שנשבע שיאכל היום ואין לו אלא נבילות וטריפות אין אומרי' שיאכל נבלה וטריפה כדי לקיים שבועתו :

ו שנים שנשבעו לעשות דבר אחד ועבר אחד מהם על השביע' השני פטור ואינו צריך התרה שלא נשבע אלא ע"מ שגם חבירו יקיימה לפיכך איש ואשה שמתדדו זו לזה וקבלו חרם לינשא לזמן קביע מי שעייב והעביר המועד אסור לינשא לאחר דאע"פ שעבר הזמן שבועתו קיימת והלה מותר ואין צריך התרה מיהו אם נשא הלה לאחר גם המעכב מותר בלא התרה שהרי אינו יכול לקיים עוד שבועתו ואפי' אם נזעזע זה רעובר המועד שהיה אגוס אינו נאמן שיתחייב זה שבגנדי עדיין כשבועתו וכו' טוב הוא שילך אצל רבם ויתירו לו שבועתו שמא יביא זה שבגנדי עדים שהיה אגוס בדבר שהעביר המועד ונמצא עבר זה על שבועתו אם נשא בלא התרה וכל זה לא מיוירי אלא בשנים שנשבעו זה לזה אבל שנים שנשבעו יחד לעשות דבר אחד כגון שלא לדבר עם פלוני ועבר אחד מהם לא הותר בזה לעבור גם העניי כי ודאי צריך השני לקיים שבועתו לעשות אותו הדבר מיהו דוקא כגון זה שאינם תלויין זה בזה אבל אם תלויים זה בזה וא"א לאחד לקיים שבועתו בלא חבירו כגון שנשבעו לילך ביחד לארץ ישראל והאחד עיבר וקשה לשני לילך לבדו פטור גם השני כמו שכתבנו לעיל סימן רכ"ח סוף מ"ה ובנשבעו זה לזה דאמינן דהשני פטור דוקא כשהם שנים אבל אם הם שלשה או יותר אף אם אחד יעבור הנשארים צריכים לקיים שבועתם :

רלז הנשבע אם צריך לשבע בשם או בכינוי וכו' י"ב סעיפים

א לשון שבועה הוא שאמר אני נשבע שאעשה דבר פלוני או שלא אעשה הרי זה שבועה אף על פי שלא הזכיר לא שם ולא כינוי ואין הלוקח הוציא השבועה בלשון הקדש או בכל לשון שיאמר' :

ב השביעו אחד שאמר לו אני משביעך שתעש' דבר פלוני או שלא תעשהו זענה אמן או לשון אחר שנשבע ממנו שהוא מקבל שבועתו כגון שאמר הן או קבלתי דברייך הוי כאלו נשבע בעצמו שכן מצינו בפירוש גבי סוטה ואמירה האשה אמן ואפילו השביעו גוי או קמן דהא נענש צדקה כשהשביעו נכוד נצח וקמן לא נרע מגוי :

ג ולשון אלה וארור לשון שבועה הם אלה דכתוב גבי צדקה עם נכוד נצח ויבא אותו בלאו וכתוב וגם בנכוד נצח מרד אשר העניעו באלהים וארור כל שבועת התורה הוי באייר שכמשה נדרה לפיכך אם אמר אהא באלה או באייר אם לא אעשה דבר פלוני

שבוע' שלא תשא' ולא תשאל מהם יוציא ויתן כתובה מפני שמשאי' שם רע בשבועתה וכן היא שנדרה קונם תשמישך עלי אם אשאל משכני כלום או אם אשאלם שום כלי ושמעו וקיים לה יוציא מיד ויתן כתובה ואם הוא אומר קונם תשמישך עלי אם תשאל מהם או תשאלם יוציא לאחר שבעה ימים ואם היא אסרה כלי שבועה עליה כדי שלא תשאל מהם ולא תלתה בתנאי דאיסור' תשמיש וכן אם נדרה שלא לארוג בגדים נאים לבנה אינו יכול להפר שאינן דברים שבינו לבניה ואסורה לישאל משכניה ולארוג הבגדים הולכך תצא בלא כתובה שמשאי' שם רע בשבועו :

ו בעל שאמר לאשתו אוסר אני עליך איסור גמור שלא תלך לבית אביך או שאמר לה קונם עליך בית אביך או שלא תדבר עמו זה אינו כלום שאין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו ה"נ הכא האריך ויכל לאסור בית אביה עליה וע"ל בלבוש הבין אורגמן סימן י"ד :

הלכות שבועות

רלז מה היא שבועת ביטוי ושבועת שוא וכו' ו"ס :

א כתיב נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב לכל אשר יבטא האדם בשבועה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם וגו' והביא את אשמו וגו' הרי עיקר שבוע' זו של ביטוי לא נאמרה בפירוש אלא להבא שכן לישאל דלהרע או להטיב להבא משמע ופירוש להרע היינו שנשבע להרע לעצמו כגון שנשבע שלא יאכל ואכל ופירוש להטיב שיטיב לעצמו כגון שנשבע שיאכל ואינו אוכל ומכתיב אחר כך לכל אשר יבטא רבתה התורה לחייב גם לשעבר כגון שנשבע אכלתי ולא אכל או לא אכלתי ואכל ואפי' דבר שלא יוכל לעשותו אלא על ידי אחרים כגון אתן דבר לפלוני או לא אתן או נתתי דבר לפלוני או לא נתתי ואפי' דבר של הרעה והטבה שאין בו ממש כגון שלא ישן וישן או שאישן ולא ישן או לא ישנתי וישן או ישנתי ולא ישן או אפי' דבר שאין בו לא הרעה ולא הטבה כולל כגון שלא אזורק ציור לים וזרק או וזרק ולא זרק או וזרקתי ולא זרק או לא זרקתי וזרק ואפי' נשבע על אחרים כגון שזרק פלוני ציור לים או שלא יזרק כל אלו רבתה התורה בפסוק דלכל אשר יבטא וגו' רשבות ביטוי הן ואם שיקר בשבועתו חייב קרבן אשם האמור בו :

ב ורדקין ח'ל כיון דסוף סוף ריבת' התורה כל דבר כמו שאמרנו מעוטא דלהרע או להטיב למה לי ואמרו שבה למע' מי שנשבע לקיים דבר מצוה ולא קיים שאינו חייב קרבן האשם האמור כאן ומה שמיעטו נשבע לקיים את המצוה יותר משאר דברים היינו סעמא משום דכבר ידעת שהמדה בתורה כן הוא היכן שיש ריבה ומיעו' מריבין כל דבר הרומה למיעו' בהרב' צדדי' ודבר שאינו דומה למיעו' אלא בחד צד מיעוטין ליה לפיכך אמרו באב"ד של רשות שיש בידו וברשותו ואלא לעשותו ושלא לעשותו דומא דלהרע או להטיב שהיא לא אוכל ואוכל שהיא דבר של רשות מריבין מן הריבוי אבל בנשבע לקיים המצוה כיון שאין בידו שלא לעשות' שהרי מושבע ועומד עליו מהר סיני הוא ואם נשבע לבטל את המצוה הרי זו שבועת שוא ולוקח מיד שנשבע כן משום לא תשא וגומ' בין עבר על שבועתו בין לא עבר וכיון שאינו חייב קרבן האמור כאן כשנשבע שלא לעשות לא מחייבין ליה קרבן כשנשבע לעשותה ושיקר שאינו רומא דלהרע ולהטיב בכל צדדין וכן מי שנשבע להרע לאחרים כגון שנשבע להכות חבירו או לקללו אף על פי שיש בידו וברשותו שלא לקללו ושלא להכותו כיון שאין בידו וברשותו להכותו ולקללו שהרי עיבר בלאו אם נשבע עליו ושיקר פטור מקרבן זה וכל שכן הנשבע שיעשה חבירו דבר פלוני כגון שזרק פלוני ציור לים או שלא יזרק וכיוצא בו שהיא פטור מקרבן זה שזה אין בידו כלל לא לעשותו ולא לעשותו אבל מי שנשבע להכות או לקלל את עצמו אף על גב דלאו שפיר קעביד מכל מקום בכלל הרע או להטיב הוא וחייב אף על גב דילפינן מקרא דהשמר לך ושמר את נפשך וגומר שלא יזיק לעצמו אסמכתא בעלמא הוא מיהו כל מקום שאמרנו שפטור הוא דוקא מן הרבן פטור אבל עבירה גדולה היא בכל דבר שנשבע ומשקר בשבועתו שעיבר כמה לאין האמרים בתורה כגון לא תשא וגומר ולא תשבעו בשמי לשקר ואפילו על חבירו אין לו לישבע ואפילו על אשתו וכינוי לא ישבע שיעשה שום דבר שאינו ברשותו שיעשונו על כל פנים וחבירו גם כן אינו מחוייב לעשותו אלא אם כן יקבל שבועתו והיינו שיאמר אמן או דבר שעניינו כעניין אמן כגון שאמר הן או מחוייב אני בשבועה זו או קבלתי עלי שבועה זו וכל כיוצא בזה מיהו אף ע"פ שלא קבלו אותם האחרים השבועה אם קיימו דבריו הרי אלו משבוחים שלא יביאו לזה ליד עבירה על ידם וכל שכן שהנשבע עצמו צריך לקיים שבועתו אם אפשר אף על פי שבעת שבועתו היה שבעת שוא כגון שנשבע שישא אשה פלוגית שזה שביע' שיהא רשמה היא לא תתמצה מכל מקום כשהיא מתרצת צריך לקיים שבועתו ויש אומרים דככהא' גונא לא מקרי שבועת שוא אלא

לבוש

הלכות שבוועת

עמרת זהב

פלוגי או שאמר ליה אחר כן וקבל דבריו הוי כשבועה אע"פ שלא הזכיר לא שם ולא כינוי :

ד האימר מכחא שאעשה דבר פלוגי או שלא אעשנו הוי כשבועה' שכן כתב ונפש כי תשבע לבטא בשפתים :

ה האימר על דבר א' פעמים אעשנו או לא אעשנו הוי שבועה שכן מצינו הש"י אמר לנח ולא יכרת כל בשר עוד לפני המבול וכתיב ולא יהיה עוד המים למבול וכתיב כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי ומדלא לאי שבועה היא הן נמי שבועה והיא שיתכין לשם שבועה כד"א בשאמרם זה אחר זה בלא הפסק כמו שאמרם הש"י לנח שניהם באמירה אחת וכיון לשבועה אבל אם מנקשים אותו על דבר והוא אומר לא אעשנו לא הוי שבועה שאינו אלא משיב על מה שבקשוהו :

ו מי שנשבע בשמים ובארץ ובשמש וכיוצא בהם אע"פ שאין כוונתו אלא למי שבראם אינו לשון שבועה וה"ל לנשבע בנביא מהנביאים או בכתב מכתבי הקדש אף על פי שכוונתו כמי ששלח נביא זה או כמי שצוה בכתב זה מ"מ אין זה לשון שבועה ודוקא שלא נטלם בידו אבל אם נטל בידו כתב אשורית אפילו אינה רק חכמה חיצונית או א"ל"ף ב"ת שאין בו רק האותיות אם נטלן בידו ונשבע בהם הרי זה שבועה וה"ל אם לא אחזן בידו אלא שהיו מונחין לפניו ואמר כמה שכתבתי בהן הוי שבועה ופ"ל סימן ר"י"ב והנשבע בשולחן הגאון או באחד מכלי קדש אינה שבועה מיהו בכל אלו שאמרנו בסע' זה שאינו שבועה אף על פי כן מאימין עליהם ומראין להם שהוא שבועה ומצריכין אותם התרה כדי שלא ינהגו קלות ראש בשבועות :

ז הנשבע בשפת הרברים שבועה גמורה הוא וע"ל סימן ר"י"ד :

ח הנשבע בימין הוי שבועה וכן בשמאל שכן כתיב נשבע ה' בימיו וברוע עויו זהו שמאל והוא שכיבין לימין ושמאל שאמר הקדוש ב"רך דהיינו ימינו יתברך ושמאלו יתברך :

ט ידות שבועה וכינויה הוי שבועה כדילפינן מקרא דכל היוצא מפיו יעשה כמו שכתבנו לעיל סי' ר"ז ידות שבועה כיצד האומ' כגדר רשעים' שלא אוכל כבר זה הרי זה יד של שבועה כלומר שזה מורה שדעתו זהו לשבועה דסתם רשעים רגילין ליטבע וכיון שאמר כגדר רשעים במ' שרגילים הם לרור קאמר :

י כינוי שבועה כיצד שבות' שקוקה שלא אוכל כר זה או מומי או אומי הוי שבועה שכן היה לשון של קצת בני אדם שלא היו בקיאי' במיב לשון הקודש בימיהם אבל אמר באומתא או באומי ככ"ת אינו כלום וכללא דכינויים הכל לפי המקור והזמן שמדברים בהם בני אדם הן להוסף על הכינוי' או לגרוע מהם ואתן שרגילין ועכשו לומר בלשון הקדש באמונה אעשה אע"פ שלפעמים נשמעים שהם כגדר רזון מ"מ צריכין התרה :

יא אמר לחבירו שבועה שאינו אוכל לך או השבועה לא אוכל לך או לשבועה לא אוכל לך בפתח כולם לשון שבועה הם ומשמע שלא יאכל עמו בשבוע' ולשבוע' בפתח משמע לא יהא לי שבוע' מה שלא אוכל אבל מה שאוכל יהא אסור' עלי בשבוע' ואסור לאכול עמו יב אמר השבועה שאוכל לך משמעו הוא שנשבע שיאכל עמו ואין חלוק בין הפציר זה בו כבר שיאכל עמו או לא הפציר בו ויש מי שאומר שאם הפציר זה בו תחלה שיאכל עמו ואומר זה שבועה שאוכל לך משמעו מה שיאכל עמו יהא אסור עליו בשבועה ואסור לאכול עמו :

הלח דין שבועה שלא אוכל סתם או אם פירש ובו כ"ג סעיפים

א שבועה שלא אוכל סתם אסור אפי' בכל שהוא כמו דבר האסור שאסור אפי' בכל שהוא דקימא לן מקראי חצי שיעור דאורייתא כמו שכתבתי לעיל אלא שאינו חייב מלקות אלא בכזית מהל"מ ואם פירש ואמר כל שהוא או אמר שלא אטעם חייב אפי' בכל שהו דטעימא כל שהוא משמע :

ב נשבע שלא לאכול אסור אף לשתות דשתיה בכלל אכילה הוא איבעתיא א"מא בלשון בני אדם דכי אמר איניש לחבריה נטעם מידי עיילי ואכלי ושתי ואיבעתיא א"מא קרא דכתיב ואכלת לפני ה' אלהיך וכתיב ונתת הכסף בכל אשר תשאלך נפשך כיון ונומר אבל אם נשבע שלא לשתות מותר לאכול דאכילה אינו בכלל שתייה :

ג שבועה שלא אוכל או שלא אשתה ואכל או שתה מאכלים או משקים רעים שאינם ראויים לאכילה ולשתיה פטור אבל אסור :

ד אמר שבועה שלא אוכל נבלות וטריפות ואכל אינו חייב משום שבועה זו שהרי מושבע ועומד מהר סיני הוא ואם אמר שבועה שלא אוכל כ"ש מנבלות וטריפות ואכל פחות מכזית חייב על השבועה דאע"ג דק"ל חצי שיעור כבר מושבע עליו ג"כ דאורייתא כיון שאינו מפורש בתורה אלא מיתורי דרשי ליה שבועה חלה עליו לפיכך חייב על שבועה זו וכן אם אמר שבועה שאוכל פחות מכזית נבלה וטריפה אע"פ שמן התורה כבר אסור לו לאוכלו כיון שאינו מפורש בהדיא בתורה השבועה חלה עליו וע"ל סימן רכ"ט סעיף ו'

ה הנשבע שיאכל נבילה וטריפה וכיוצא בהן מאיסורי תורה כיון שכבר הוא מושבע ועומד מהר סיני שלא לאוכלה הוי שבועה זו שבועה שראו ולקח משום שבועת שוא' בין אכל בין לא אכל :

ו שבועה שלא אוכל נבילה ושחוטת או אפילו אחר סתם שבועה' שלא אוכל שהוא כולל בין שחוטת או נבלה חלה השבועה גם על הנבלה במנו דחילה על השחוטת וכן אם אמר שבועה שלא אוכל תאנים וחור ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ח"ו שתי השבועות על התאנים אף ע"ג דאם אמר שני פעמים שלא אוכל תאנים אינו חייב אלא אחת שאין שבועה חלה על שבועה הא' מנו דחילה שבועה שנייה על הענבים חילה גם כן שנית על התאני' הנשבע לקדש אשה אחת פלוגתא אם תרצה עד הפסח ואחר כך נשבע שלא לקדשה סתם שבועה שנייה חלה לבטל הראשונה ע"י כולל דשבועה שנייה כולל היא שנשבע שלא לקדשה בין קוד' הפסח בין לאחר הפסח ומכאן שבועה הראשונה אינו חייב לקדשה אלא כשתרצה עד הפסח ואם תרצה אחר הפסח אינו חייב לקדשה ומ"מ דחילה שבועה שנייה לאחר הפסח חילה נמי קודם הפסח אפילו אם תרצה ודוקא שנשבע לקדשה שלא ע"י שידוכין או שאין לה תועלת' בזה אבל אם השבועה היתה לתועלתה או ע"י שידוכין אין לו כח להפקיע זכותה בשבועה שנייה דלאו כל כמינה לפיכך צריך להתיר השבוע' השנייה ולקיים הראשונה :

ז אמר קונם אשתי נתיית לי אם אכלתי היום ואכל נבילות וטריפות אשתו אסרה עליו דאכילות נבילות וטריפות חייב שפיר אכילת דהא חישהב לאכילה והרי אכל :

ח אמר שבועה שאוכל היום ואכל עפר יצא ידי שבועה דהא אחשיבה אכילה :

ט אמר שבועה שלא אוכל היום ואכל עפר פטור שאין עפר בכלל אכילה סתם ואם פ' שלא אוכל עפר ואכלו חייב בכזית ובפחות' מכזית פטור אבל אסור משום דמספקא בגמרא כיון דמיירי דלא אכלי אינשי הוא בכל שהוא קאמר או לא ומספקא לא מחייבין ליה וכן שבועה שלא אוכל חרצין בכזית חייב פחות מכזית פטור אבל אסור משום דמספקא לן כיון דלאו אכלי אינשי דעתיה במשחו או לא ולא אפשריטא :

י שבועה שלא אוכל כבר זה חייב על כל כזית וכזית שיאכל ממנו דהא מיד שאכל ממנו כזית אחד חייב וכן בכל כזית וכזית שיאכל אבל איסורא אפילו בכל שהוא א"מא ואם אמר שבועה שלא אוכלת כולה משמע ואינו חייב עד שיאכל' כולה מיהו גם כן או איכא איסורא אפילו בכל שהוא ומ"מ אם אכלו כולו אלא ששייר ממנו פחות מכזית חייב כאלו אכלו כולו הולכך אם אמר בתחלה שבועה שלא אוכלנה ואחר כך אמר שבועה שלא אוכל כבר זה גם שבועה שנייה חלה שמתחלה לא נשבע אלא על כולה אבל על מקצתו אינו חייב ובשאוכל ממנו כזית עובר על השנייה ובשגומר לאוכלן מתחייב אף על הראשונה :

יא אמר בתחלה שבועה שלא אוכל כבר זה ואחר כך אמר שבועה שלא אוכל' אין השנייה חלה שאי אפשר לו לאכול כולה אם לא שיאכל מתחלה מקצתה ואין מקום לשני' לחול שכבר הוא מושבע על כל כזית וכזית ממנו :

יב שבועה שלא אוכל' ו' וחור ואמר שבועה שלא אוכל עשר אין השנייה חלה דהא לא מצי למיכל עשר אי לאו דאכיל' ט' ועל ה"ט כבר הוא מושבע ואם אמר שבועה שלא אוכל ט' אלו ואחר כך אמר שבועה שלא אוכל עשר גם השנייה חלה דכיון שאמר ראשונה ט' אלו אינו חייב אלא על ט' אלו ולא על ט' דעלמא וכשאמר אחר כך קתם עשר חילה השבועה השנייה אבל עשר דעלמא הולכך אפילו אי אכיל ט' אלו ועוד אחר חייב שתי' דמנו דחילה שבועה שנייה אעשר דעלמא חילה נמי אתשע אלו לצרף עם העשירי :

יג שבועה שלא אוכל עשר שבועה שלא אוכל ט' יש כאן שתי שבועות ושתיהם הלוח דמדד כשאוכל ט' עובר על השנייה ועל הראשונה אינו חייב עד שיאכל כל העשר ובשאוכל אחר כך העשירית עובר גם על הראשונה כד"א כשלא נדר על כזית ידועות אבל אם נדר מככרות ידועות אינו חייב אלא אחת שהרי כלשבועה ראשונה נאסר בכל אכילה ואכילה שבהם ואין כאן מקום לשנייה לחול :

יד שבועה שאוכל כבר זה מקצתו נמי במשמע שגשבע על כל כזית וכזית ממנו שיאכלנה לפיכך אם נשרף מקצתו חייב לאכול המותר שהרי יוצא מי ידי שבועתו שנשבע על כל כזית וכזית ממנו שיאכלנו ומיהו בשהוא לפנינו כולו צריך לאוכלו כילו' :

טו שבועה שאיכלנה לא יצא ידי חובתי עד שיאכל כולו במשמע לפיכך נשרף מקצתה אין צריך לאכול הנותר שאינו מזיח בו כלום שאינו יוצ' בו ידי חובת שבועתו כיון שאינו יכול לאכול כולו מן שבועה שאוכל כבר זה ואחר כך אמר שבועה שלא אוכלנה הראשונה שבועתו ביטוי והשנייה שבועת שרא שנשבע לבטל המצהו לעבור על שבועתו ועבר מיד אפילו לא יאכלנה ואם יאכלנה קיים שבועתו הראשונה ואינו עובר אלא על השנייה הלכך מוטב שיאכלנו כדי שלא יעבור גם על הראשונה ואם אמר שבועה שלא

שלא אוכל כבר זה ואחר כך אמר שבתועה שאוכלנו חרי עובר מיד על הפני' שהיא שבתועה היא ואם יאכלנו יעבור גם על הראשונה היצחק מוטב שלא יאכלנו כדי שלא יעבור גם על הראשונה, ציבור שההרימו על דבר אחד ואחר כך החרימו על הפכו אם לא התירו החרם הראשון קודם שהחרימו השני אין השני כולו שכבר מושבע' ועומדים על הפכו ועיין לעיל סימן ר"ח סעיף ל"ה :

ק' מי שנשבע על דבר וחזר ונשבע לבטל שבתועה הראשונה ונשאל אח"כ על הראשונה יש להסתפק אי אמרין שנפטר מדי שבתועה הוא ותחזור שבתועה שנייה מושבעת היא לשבתועה ביטוי כיון שמצאה מקום לחול או אם נאמר מיד שנשבע שבתועה שנייה עבר מש' שנשבע לישא ושוב אינו נפטר בהה' שנשאל על הראשונה ואין בשנייה משום שבתועה ביטוי וחכי מסתבר דנשאר בשבתועה' שהיא יק' הנשבע לפרוע לפלוני מנה בחדש אדר ואחר כך נשבע לפרוע לאחר ג' ב' באותו הזמן וכתוב בשטר הראשון כל זמן שיתבענו וכן בשני תכשיז כא השני לחובעו כל זמן שלא תבעו הראשון חייב לפרוע לשני שהרי מצאה השבתועה מקום לחול אך אח"כ יש לו לקיים גם הראשונה אם יוכל :

י' נידוי או איסור חל על השבתועה כיצד אמר שבתועה לעשות דבר פלוני ואח"כ אמר אם אעשה דבר פלוני הרי הוא בנידוי צריך שיעשה הדבר לקיים שבתועתו וכשיעשה הוא בנידוי וטוב הוא שיעשה ואחר כך יתירו לו את הנידוי ולא קודם שיעשה שאין מתירין עד שיחול וכן באיסור שאמ' שבתועה שאוכל כבר זה ואחר כך אמר אם אוכל כבר זה תהיה אשתי אסורה עליו ואם יאכלנו דבר אשתו אסורה עליו או נמי אמר כבר זה עליו וקנסת הרי זה אסור לאכול כבר זה עד שיתירו לו את נדרו וכן האומר קנסת אשתי אסורה לי אם לא אוכל היום נבלות וטריפות אף על שמושבע ועומד עליהם מדי שני שלא לאכול אם לא אכל אשתו אסור' עליו וכן אם אמר הרי הוא מצודה אם לא יאכל היום נבלות וטריפות אף על פי שהוא מושבע ועומד שלא לאכול נבלות חל הנידוי ואם עבר היום ולא אכל הרי הוא מצודה ואין זה מתנה על מה שכתוב בתורה שאמורים לא תאכל ותהיה אשתך אסורה לך או לא תאכל ותתנדה : נשבע על כבר זה שלא יאכלנו ואכלו אפילו כולו נשאל עליו ונפטר מעשה שבתועתו שהחכם עוקר השבתועה מעיקרה וכאילו לא היתה שבתועה מעול' ולא עבד איסורא באכילתו למפרע :

כ' שבתועה שלא אוכל כבר זה שבתועה שלא אוכל כבר זה אין השני' חלה שאין לה מקום לחול עליו ואם נשאל על הראשונה חלה השנייה במקומה :

כב' מי שאכל באותו היום ואמר שבתועה שלא אכלתי היום שבע' שלא אכלתי היום אע"ג שאמרט בסעיף הסמוך שאין שבתועה חלה על שבתועה היינו בלהבא שאין לה מקום לחול אבל כשעבר יש כאן עונש שתי שבתועות שקר שהרי משיצתה שבתועה ראשונה' מפיו לשקר הלכה לה וזו שבתועה' שקר אחרת היא וחייב עליה בפני עצמה :

כג' מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה אפילו בשבתועה לפיכך אם נשבע לתן שום מתנה יכול לתנה בע"מ להחזיר ונתקיימה שבתועתו :

כד' נשבע על דבר שאין בו ממש או לבטל המצוה וכו' עי' פ"ה :

א' הן השבתועה כדון הגדר לכל דבר רגבי הרדי כתיבי כי ידור נדר או השבע שבתועה ונמנר בין לענין שצריך שיוציא בשפתיו כדלפי' מקרא רלבטא בשפתים כמו שכתבנו לעיל ריש סימן ר"א וה"ה כדון שנתכוין לומר פת חטין והוציא בפיו פת שעירין או פת סתם כדכתיבנא גם כן בסיון הנוכר ושהולכין בה אחר לשון בני אדם כמו שנתבאר בסיון ר"א ולענין הקמתה וביטולה דאב לבתו ואיש לאשתו שם כתיב בהדיא בפר' ובדכתיבנא בסיון ר"ל'ג וה"לד וסוף סימן ר"א ובין לענין ששטיל בה תנאי שכתבנו סימן ר"א ובשבתועה וירחין והבאי ואנשים ושגגת יש מחלוקת בין האחרונים י"א הואיל ושבתועות חמירי דכתיב בהו ולא ינקה אפילו אלו הרי' הייכים י"א דגם כאלו שזין שבתועות לגדרים ומותרים הואיל והקשף והקשף לכל דבר מידו נבי שבתועות הבאי אמרו כר"א דמתורות היינו כשאנו מעמיד דבריו אבל אם מעמיד דבריו כגון שאמר יאמר עלי כבר זה שבתועה אם לא ראיתי בדרך זה כעול מצרים ואח"כ אמר בפירוש שאינו מכוין להבאי ודרך הפלגה אלא אמר שהוא אמת הוא שראה באותו דרך כיוצא מצרים וכה"ג הכר אסור עליו ומדברי הרמב"ם משמע דשבתועות וירוחן גם כן אסורות ובשאר אמר אע"פ שהם פטורות מקרבן איסורא מיהו איכא לפיכך יהודי שגנב לגרם החיובו לישבע במעמד שאר היהודים ויהודים שנשבע לשקר לפיכך שיתפטר עם הגרם והם ישבע לשקר אפילו אם היה אגוס על השבתועה הואיל ויש חילול השם בשבתועתו ואם היה אגוס וליכא חילול השם בדבר מבטל השבתועה בלבד הואיל והיא אגוס בשבתועה כדלעיל סימן ר"ל'ג :

ב' תיקיעת כף יש אימרים שהוא חמורה מאד יותר משבתועה

ג' ויש עווד דברים שהשבתועה חלוקה מן הגדר והוא שגדר אינו חל אלא על דבר שיש בו ממש כמו שנתבאר' לעיל סימן ר"א'ג ושבתועה חלה אפילו על דבר שאין בו ממש כיצד כגון שנשבע שלא יישן או שלא ידבר השבתועה חלה אפילו מן התורה והטעם בזה שהשבתועה חלה על גוף האדם שנשבע שאסור על גופו לעשות דבר זה או שלא לעשות והגוף יש בו ממש מה שאין כן בגדר שאוס' החפץ עליו לכך צריך אותו דבר הנאסר להיות דבר שיש בו ממש לחול עליו :

ד' ומטעם זה ג"כ השבתועה אינה חלה על דבר מצוה בין שהוציא' בלשון שבתועה שאמר שבתועה שלא אשב בסוכה בין שהוציא' בלשון נדר שאמר ישיבת סוכה עלי בשבתועה שכיון שהשבתועה חלה על גוף האדם האיד' ישבע שהוא לא ישב בסוכה והרי הוא מושבע ועומד עליה מהר' סיני שחייב לישב בה לפיכך לוקה על שבתועתו משום שבתועה שאי' ויחשב בה אבל בגדר כיון שהאיסור חל על החפץ שאיסורו עליו ואם הוא אסור ישיבת הסוכה עליו האיד' נאכילנו דבר איסור לומר לו שישב בו הסוכה התורה לא צותה עליו שישב בסוכה זו או בן לקיים המצוה על ידה והוא יכבד אסור זו עליו ואין לו אחרת וכמי שנאגם שאין לו סוכה רמי משא"כ בנשבע שאין מעכב על גופו אלא שבתועתו וגופו כבר נתחייב בישיבתה מיהו גם בשבתועה דוקא כשנשבע על המצוה לחדר אבל אם נשבע עליה בבולל חלה גם השבתועה על דבר מצוה כמו שנתבאר לעיל סימן ר"ל'ו וסימן ר"ל"ח :

ה' מלמד שנשבע שאם לא יפרעוהו תוך ששה שבתועות יבטל הילדים מלימודם עד שיפרעוהו השבתועה חלה דמצוה לא עליה רמ"א אלא על אבות וצעירים :

ו' הנשבע על דבר מצוה שהוא דרבנן כגון שלא להרליק נר חנוכה או שלא לקרות המגילה בשבתועה חלה השבתועה וכן אם נשבע לקיים מצוה שהיא דרבנן ומבטלה חייב גם משו' שבתועה וה"ה לדבר שהוא מדרש חכמים שאינו מפורש בתורה וטעמה דשבתועה זו דכתובה בפ' בתורה אלימה וחמור' היא ויכולה לחול על דבר שהוא קלוש וקיל מנה במה דברים אמורים בנשבע שלא לעשות מצוה דרבנן בשב ואל תעשה או נשבע לעשותה ולקיימה ראלמי אלימה למצוה אבל אם נשבע לעבור על מצות לא תעשה אפי' דרבנן בקום עשה לא חלה עליו שבע' לעבור על לא תעשה דרבנן שעוב' על לאו דלא תסור אבל מכל מקום טוב הוא שישאל עליה שלא יעבור עליה להריא :

ז' הנשבע לחלוץ ליבמתו ולא לייבמ' אין זה נשבע לבטל את המצו' של יבום דברידיה תלה רחמנא אי ניהא ליה לייבם או ניהא ליה לחלוץ הנשבע שלא לגלות לחבירו דבר שיצילנו מן ההפסד הוי נשבע לבטל את המצוה דהשב' אכירה ממדרש חכמים ואינו חל ומכל מקום ישאל עליה תחלה שלא יעבור להדי' על השבתועה ואחר כך יגלה לו קריאת התורה כצפור אינה אלא דרבנן גדר או שבתועה חל עליה :

ח' מי שנשבע לדור במקום שנשא אשה אף על פי שעל ידי כך מתבטל מכוונ' אב ואם לא הוי נשבע לבטל את המצוה כיון שלא הוי ניתנין לו אשה זו עד שישבע כן והתורה אמרה על כן יעזב איש אביו ואמו ודבק באשתו ועוד שהרי לא נשבע בפירוש לבטל מצות כבוד אלא שנמשך מזו השבתועה זה לא הוי נשבע לבטל את המצו' וכל שכן מי שנשא אשה וקנה ונשבע לה שלא ישא אשה אחרת עליה אף על פי שלא קיים מצות פריה ורביה ועל ידי שבתועה זו נמשך שמבטל מצות פריה ורביה' חלה שבתועה זו מפני שהיא כוללת כל שאר נשים בין ילדות בין זקנות בין עקרות וכה"ג נשים שאינם ראיות לקיום מצות פריה ורביה ומנו דחיללא שבתועה' על אלו חלה נמי על ילדות הראיות למצות קיום פריה ורביה ועליל :

ט' בסיון רכ"ח :

י' נידוי או איסור חל על השבתועה כיצד אמר שבתועה לעשות דבר פלוני ואח"כ אמר אם אעשה דבר פלוני הרי הוא בנידוי צריך שיעשה הדבר לקיים שבתועתו וכשיעשה הוא בנידוי וטוב הוא שיעשה ואחר כך יתירו לו את הנידוי ולא קודם שיעשה שאין מתירין עד שיחול וכן באיסור שאמ' שבתועה שאוכל כבר זה ואחר כך אמר אם אוכל כבר זה תהיה אשתי אסורה עליו ואם יאכלנו דבר אשתו אסורה עליו או נמי אמר כבר זה עליו וקנסת הרי זה אסור לאכול כבר זה עד שיתירו לו את נדרו וכן האומר קנסת אשתי אסורה לי אם לא אוכל היום נבלות וטריפות אף על שמושבע ועומד עליהם מדי שני שלא לאכול אם לא אכל אשתו אסור' עליו וכן אם אמר הרי הוא מצודה אם לא יאכל היום נבלות וטריפות אף על פי שהוא מושבע ועומד שלא לאכול נבלות חל הנידוי ואם עבר היום ולא אכל הרי הוא מצודה ואין זה מתנה על מה שכתוב בתורה שאמורים לא תאכל ותהיה אשתך אסורה לך או לא תאכל ותתנדה : נשבע על כבר זה שלא יאכלנו ואכלו אפילו כולו נשאל עליו ונפטר מעשה שבתועתו שהחכם עוקר השבתועה מעיקרה וכאילו לא היתה שבתועה מעול' ולא עבד איסורא באכילתו למפרע :

כ' שבתועה שלא אוכל כבר זה שבתועה שלא אוכל כבר זה אין השני' חלה שאין לה מקום לחול עליו ואם נשאל על הראשונה חלה השנייה במקומה :

כב' מי שאכל באותו היום ואמר שבתועה שלא אכלתי היום שבע' שלא אכלתי היום אע"ג שאמרט בסעיף הסמוך שאין שבתועה חלה על שבתועה היינו בלהבא שאין לה מקום לחול אבל כשעבר יש כאן עונש שתי שבתועות שקר שהרי משיצתה שבתועה ראשונה' מפיו לשקר הלכה לה וזו שבתועה' שקר אחרת היא וחייב עליה בפני עצמה :

כג' מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה אפילו בשבתועה לפיכך אם נשבע לתן שום מתנה יכול לתנה בע"מ להחזיר ונתקיימה שבתועתו :

כד' נשבע על דבר שאין בו ממש או לבטל המצוה וכו' עי' פ"ה :

א' הן השבתועה כדון הגדר לכל דבר רגבי הרדי כתיבי כי ידור נדר או השבע שבתועה ונמנר בין לענין שצריך שיוציא בשפתיו כדלפי' מקרא רלבטא בשפתים כמו שכתבנו לעיל ריש סימן ר"א וה"ה כדון שנתכוין לומר פת חטין והוציא בפיו פת שעירין או פת סתם כדכתיבנא גם כן בסיון הנוכר ושהולכין בה אחר לשון בני אדם כמו שנתבאר בסיון ר"א ולענין הקמתה וביטולה דאב לבתו ואיש לאשתו שם כתיב בהדיא בפר' ובדכתיבנא בסיון ר"ל'ג וה"לד וסוף סימן ר"א ובין לענין ששטיל בה תנאי שכתבנו סימן ר"א ובשבתועה וירחין והבאי ואנשים ושגגת יש מחלוקת בין האחרונים י"א הואיל ושבתועות חמירי דכתיב בהו ולא ינקה אפילו אלו הרי' הייכים י"א דגם כאלו שזין שבתועות לגדרים ומותרים הואיל והקשף והקשף לכל דבר מידו נבי שבתועות הבאי אמרו כר"א דמתורות היינו כשאנו מעמיד דבריו אבל אם מעמיד דבריו כגון שאמר יאמר עלי כבר זה שבתועה אם לא ראיתי בדרך זה כעול מצרים ואח"כ אמר בפירוש שאינו מכוין להבאי ודרך הפלגה אלא אמר שהוא אמת הוא שראה באותו דרך כיוצא מצרים וכה"ג הכר אסור עליו ומדברי הרמב"ם משמע דשבתועות וירוחן גם כן אסורות ובשאר אמר אע"פ שהם פטורות מקרבן איסורא מיהו איכא לפיכך יהודי שגנב לגרם החיובו לישבע במעמד שאר היהודים ויהודים שנשבע לשקר לפיכך שיתפטר עם הגרם והם ישבע לשקר אפילו אם היה אגוס על השבתועה הואיל ויש חילול השם בשבתועתו ואם היה אגוס וליכא חילול השם בדבר מבטל השבתועה בלבד הואיל והיא אגוס בשבתועה כדלעיל סימן ר"ל'ג :

ב' תיקיעת כף יש אימרים שהוא חמורה מאד יותר משבתועה

ג' ויש עווד דברים שהשבתועה חלוקה מן הגדר והוא שגדר אינו חל אלא על דבר שיש בו ממש כמו שנתבאר' לעיל סימן ר"א'ג ושבתועה חלה אפילו על דבר שאין בו ממש כיצד כגון שנשבע שלא יישן או שלא ידבר השבתועה חלה אפילו מן התורה והטעם בזה שהשבתועה חלה על גוף האדם שנשבע שאסור על גופו לעשות דבר זה או שלא לעשות והגוף יש בו ממש מה שאין כן בגדר שאוס' החפץ עליו לכך צריך אותו דבר הנאסר להיות דבר שיש בו ממש לחול עליו :

ד' ומטעם זה ג"כ השבתועה אינה חלה על דבר מצוה בין שהוציא' בלשון שבתועה שאמר שבתועה שלא אשב בסוכה בין שהוציא' בלשון נדר שאמר ישיבת סוכה עלי בשבתועה שכיון שהשבתועה חלה על גוף האדם האיד' ישבע שהוא לא ישב בסוכה והרי הוא מושבע ועומד עליה מהר' סיני שחייב לישב בה לפיכך לוקה על שבתועתו משום שבתועה שאי' ויחשב בה אבל בגדר כיון שהאיסור חל על החפץ שאיסורו עליו ואם הוא אסור ישיבת הסוכה עליו האיד' נאכילנו דבר איסור לומר לו שישב בו הסוכה התורה לא צותה עליו שישב בסוכה זו או בן לקיים המצוה על ידה והוא יכבד אסור זו עליו ואין לו אחרת וכמי שנאגם שאין לו סוכה רמי משא"כ בנשבע שאין מעכב על גופו אלא שבתועתו וגופו כבר נתחייב בישיבתה מיהו גם בשבתועה דוקא כשנשבע על המצוה לחדר אבל אם נשבע עליה בבולל חלה גם השבתועה על דבר מצוה כמו שנתבאר לעיל סימן ר"ל'ו וסימן ר"ל"ח :

ה' מלמד שנשבע שאם לא יפרעוהו תוך ששה שבתועות יבטל הילדים מלימודם עד שיפרעוהו השבתועה חלה דמצוה לא עליה רמ"א אלא על אבות וצעירים :

ו' הנשבע על דבר מצוה שהוא דרבנן כגון שלא להרליק נר חנוכה או שלא לקרות המגילה בשבתועה חלה השבתועה וכן אם נשבע לקיים מצוה שהיא דרבנן ומבטלה חייב גם משו' שבתועה וה"ה לדבר שהוא מדרש חכמים שאינו מפורש בתורה וטעמה דשבתועה זו דכתובה בפ' בתורה אלימה וחמור' היא ויכולה לחול על דבר שהוא קלוש וקיל מנה במה דברים אמורים בנשבע שלא לעשות מצוה דרבנן בשב ואל תעשה או נשבע לעשותה ולקיימה ראלמי אלימה למצוה אבל אם נשבע לעבור על מצות לא תעשה אפי' דרבנן בקום עשה לא חלה עליו שבע' לעבור על לא תעשה דרבנן שעוב' על לאו דלא תסור אבל מכל מקום טוב הוא שישאל עליה שלא יעבור עליה להריא :

ז' הנשבע לחלוץ ליבמתו ולא לייבמ' אין זה נשבע לבטל את המצו' של יבום דברידיה תלה רחמנא אי ניהא ליה לייבם או ניהא ליה לחלוץ הנשבע שלא לגלות לחבירו דבר שיצילנו מן ההפסד הוי נשבע לבטל את המצוה דהשב' אכירה ממדרש חכמים ואינו חל ומכל מקום ישאל עליה תחלה שלא יעבור להדי' על השבתועה ואחר כך יגלה לו קריאת התורה כצפור אינה אלא דרבנן גדר או שבתועה חל עליה :

ח' מי שנשבע לדור במקום שנשא אשה אף על פי שעל ידי כך מתבטל מכוונ' אב ואם לא הוי נשבע לבטל את המצוה כיון שלא הוי ניתנין לו אשה זו עד שישבע כן והתורה אמרה על כן יעזב איש אביו ואמו ודבק באשתו ועוד שהרי לא נשבע בפירוש לבטל מצות כבוד אלא שנמשך מזו השבתועה זה לא הוי נשבע לבטל את המצו' וכל שכן מי שנשא אשה וקנה ונשבע לה שלא ישא אשה אחרת עליה אף על פי שלא קיים מצות פריה ורביה ועל ידי שבתועה זו נמשך שמבטל מצות פריה ורביה' חלה שבתועה זו מפני שהיא כוללת כל שאר נשים בין ילדות בין זקנות בין עקרות וכה"ג נשים שאינם ראיות לקיום מצות פריה ורביה ומנו דחיללא שבתועה' על אלו חלה נמי על ילדות הראיות למצות קיום פריה ורביה ועליל :

ט' בסיון רכ"ח :

